

Bhadantasāriputtattherena katā

“Pālimuttakavinayavinicchayaṅgaho”tipi vohāritā

VINAYASAṄGAHAṬṬHAKATHĀ

Buddhavasse 2552

Marammavasse 1370

AD. 2008

Romanized from Myanmar version published in 1991

© Buddhasāsana Society

Aṭṭhakathā Series 06

First published in 2008 by Ministry of Religious Affairs

Yangon, Myanmar

THE PĀLI ALPHABET IN BURMESE AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

အ a အာ ā ဣ i ဤ ī ဥ u ဦ ū ဧ e ဩ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

က ka ခ kha ဂ ga ဃ gha င ṇa
 ဇ ca ခ cha ဇ ja ဈ jha ဠ ña
 ဋ ta ဣ tha ဍ ḍa ဖ ḍha ဎ ṇa
 တ ta တ tha ဒ da ဓ dha န na
 ပ pa ပ pha ဖ ba ဖ bha မ ma
 ယ ya ရ ra လ la ဝ va သ sa ဟ ha ဠ ḷa ိ ṁ

VOWELS IN COMBINATION

ာ ṁ = ā ိ = i ိ = ī ဣ ṁ = u ဣ ṁ = ū ဧ = e ဩ ṁ = o
 က ka ကာ kā ကိ ki ကိ kī ကု ku ကု kū ကေ ke ကေ ko
 ခ kha ခါ khā ခိ khi ခိ khī ခု khu ခု khū ခေ khe ခေါ kho ...

CONJUNCT-CONSONANTS

က kka	ယ ṅgha	က ṇṭha	ရ dhya	လ pla	လ lla
က kka	ဇ cca	က ṇḍa	ဇ dhva	ဗ pba	လျ lya
ကျ kya	ခ ccha	က ṇṇa	န nta	ခ bbha	လှ lha
ကြ kri	ဇ jja	က ṇha	န ntva	ဗ bya	ဝှ vha
က kla	ဇ jjha	က tta	န ntha	ဗ bra	ဆ sta
က kva	ည ṇṇa	က ttha	န nda	ဗ mpa	ဆ strā
ရ khya	ပ ṇha	က tva	န ndra	ဗ mpha	သွ sna
ခ khva	ပ ṇca	ကျ tya	န ndha	ဗ mba	သျ sya
ဂ gga	ဆ ṇcha	ကြ tra	န nna	ဗ mbha	သ ssa
လ ggha	ည ṇja	န dda	ရ nya	ဗ mma	သွ sma
ရ gya	ည ṇjha	န ddha	န nha	ရ mya	သွ sva
ဂ gra	ဇ ṭta	ရ dya	ဗ ppa	မှ mha	တ hma
က ṅka	ဇ ṭtha	ဒ dra	ဗ ppha	ယ yya	တ hva
န ṅkha	ည ḍḍa	ဒ dva	ရ pya	ယ yha	ဠ ḷha
ဂ ṅga					

၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ ၇ ၈ ၉ ၁၀
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Vinayaśaṅgaḥaṭṭhakathā

Mātikā		Piṭṭhaṅka
Ganthārambhakathā	...	1
1. Divāseyyavinicchayakathā	...	2
2. Parikkhāravinicchayakathā	...	4
3. Bhesajjādikaraṇavinicchayakathā	...	8
4. Viññattivinicchayakathā	...	15
5. Kulasaṅghavinicchayakathā	...	18
6. Macchamaṁsavinicchayakathā	...	25
7. Anāmāsavinicchayakathā	...	28
8. Adhiṭṭhānavikappanavinicchayakathā	...	31
9. Cīvaravippavāsavinicchayakathā	...	41
10. Bhaṇḍapaṭisāmanavinicchayakathā	...	47
11. Kayavikkayasamāpattivinicchayakathā	...	52
12. Rūpiyādipaṭiggahaṇavinicchayakathā	...	55
13. Dānalakkhaṇādivinicchayakathā	...	70
14. Pathavīkhaṇanavinicchayakathā	...	74
15. Bhūtagāmavinicchayakathā	...	78
16. Sahaseyyavinicchayakathā	...	83
17. Mañcapīṭhādisaṁghikasenāsanesu paṭipajjitabbavinicchayakathā	...	86
18. Kālikavinicchayakathā	...	93
19. Kappiyabhūmivinicchayakathā	...	109
20. Paṭiggahaṇavinicchayakathā	...	112
21. Pavāraṇāvinicchayakathā	...	123
22. Pabbajjāvinicchayakathā	...	133
23. Nissayavinicchayakathā	...	164

Mātikā		Piṭṭhaṅka	
24. Sīmāvinicchayakathā	...	...	178
25. Uposathapavāraṇāvinicchayakathā	...	...	199
26. Vassūpanāyikavinicchayakathā	...	...	214
27. Upajjhāyādivattavinicchayakathā	...	...	223
28. Catupaccayabhājanīyavinicchayakathā	...	...	243
29. Kathinatthāvinicchayakathā	...	...	297
30. Garubhaṇḍavinicchayakathā	...	...	301
31. Codanādivinicchayakathā	...	...	309
32. Garukāpattivuṭṭhānavinicchayakathā	...	...	330
33. Kammākammavinicchayakathā	...	...	391
34. Pakiṇṇakavinicchayakathā	...	...	414
Nigamanakathā	...	...	468

Vinayasaṅgahaṭṭhakathāya mātikā niṭṭhitā.

Vinayapiṭaka

Vinayaṅgaḥaṭṭhakathā

Namo tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa.

Ganthārambhakathā

Vatthuttayaṃ namassitvā, saraṇaṃ sabbapāṇinaṃ.

Vinaye paṭavatthāya, yogāvacarabhikkhunaṃ.

Vippakiṇṇa'manekattha, Pāḷimuttavinicchayaṃ.

Samāharitvā ekattha, dassayissa'manākulaṃ.

Tatrāyaṃ mātikā—

“Divāseyyā parikkhāro, bhesajjakaraṇampi ca.

Parittaṃ paṭisanthāro, viññatti kulasaṅgaho.

Macchamaṃsaṃ anāmāsaṃ, adhiṭṭhānavikappanaṃ.

Cīvarenavināvāso, bhaṇḍassa paṭisāmanaṃ.

Kayavikkayasamāpatti, rūpiyādipaṭiggaho.

Dānavissāsaggāhehi, lābhassa pariṇāmanaṃ.

Pathavī bhūtagāmo ca, duvidhaṃ sahaseyyakaṃ.

Vihāre saṃghike seyyaṃ, santharitvāna pakkamo.

Kālikānipi cattāri, kappiyā catubhūmiyo.

Khādaniyādipaṭiggāho, paṭikkhepapavāraṇā.

Pabbajjā nissayo sīmā, uposathapavāraṇaṃ.

Vassūpanāyikā vattaṃ, catupaccayabhājanaṃ.

Kathinaṃ garubhaṇḍāni, codanādivinicchayo.

Garukāpattivuṭṭhānaṃ, kammākammaṃ pakiṇṇakaṃ”ti.

1. Divāseyyavinicchayakathā

1. Tattha **divāseyyā**ti divānipajjanam. Tatrāyam vinicchayo—
 “anujānāmi bhikkhave divā paṭisallīyantena dvāram saṁvaritvā
 paṭisallīyitum”¹ vacanato divā nipajjantena dvāram saṁvaritvā
 nipajjitabbam. Ettha ca kiñcāpi Pāḷiyam “ayam nāma āpatti”²ti na vuttā,
 vivaritvā nipannadosena pana uppanne vatthusmiṁ dvāram saṁvaritvā
 nipajjitum anuññātattā asaṁvaritvā nipajjantassa **Aṭṭhakathāyam**² dukkaṭam
 vuttam. Bhagavato hi adhippāyam ñatvā Upālittherādīhi Aṭṭhakathā ṭhapitā.
 “Aṭṭhāpatti divā āpajjati, no rattin”³ti³ imināpi cetam siddham.

2. Kīdisam pana dvāram saṁvaritabbam, kīdisam na saṁvaritabbam?
 Rukkhapadaraveḷupadarakilañjapaṇṇādīnam yena kenaci kavāṭam katvā
 heṭṭhā udukkhale upari uttarapāsake ca pavesetvā katham
 parivattakadvārameva saṁvaritabbam. Aññam gorūpanam vajesu viya
 rukkkhasūcikaṇṭakadvāram⁴, gāmathakanakam cakkalakayuttadvāram,
 phalakesu vā kiṭṭikāsu vā dve tīni cakkalakāni yojetvā katham
 saṁsaraṇakiṭṭikadvāram, āpaṇesu viya katham ugghāṭanakiṭṭikadvāram, dvīsu
 tīsu ṭhānesu veḷusalākā gopphetvā paṇṇakuṭīsu katham salākahatthakadvāram,
 dussasāṇidvāranti evarūpaṁ dvāram na saṁvaritabbam. Pattahatthassa
 kavāṭappaṇāmane pana ekaṁ dussasāṇidvārameva anāpattikaram, avasesāni
 paṇāmentassa āpatti. Divā paṭisallīyantassa pana parivattakadvārameva
 āpattikaram, sesāni saṁvaritvā vā asaṁvaritvā vā nipajjantassa āpatti natthi,
 saṁvaritvā pana nipajjitabbam, etam vattam.

3. Parivattakadvāram kittakena saṁvutam hoti? Sūciḡhaṭṭikāsu dinnāsu
 saṁvutameva hoti. Apica kho sūcimattepi dinne vaṭṭati, ḡhaṭṭikāmattepi
 dinne vaṭṭati, dvārabāham phusitvā ṭhapitamattepi vaṭṭati, īsakam aphasitepi
 vaṭṭati, sabbantimena vidhinā yāvata sīsam nappavisati, tāvatā aphasitepi
 vaṭṭati. Sace bahūnam vaḷaṇṇajanaṭṭhānam hoti, bhikkhum vā sāmaṇeram vā
 “dvāram āvuso jaggāhi”⁴ti vatvāpi nipajjitum vaṭṭati. Atha bhikkhū
 cīvarakammam vā aññam vā kiñci karontā nisinnā honti, “ete dvāram

1. Vi 1. 48 piṭṭhe.

3. Vi 5. 217 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 1. 243 piṭṭhe.

4. Rukkkhasūcidvāram kaṇṭakadvāram (Si)

jaggissanti”ti ābhogaṃ katvāpi nipajjitum vaṭṭati. **Kurundaṭṭhakathāyaṃ** pana “upāsakampi āpucchitvā vā,esa jaggissati”ti ābhogaṃ katvā vā nipajjitum vaṭṭati, kevalaṃ bhikkhunim vā mātugāmaṃ vā āpucchitum na vaṭṭati”ti vuttaṃ, taṃ yuttaṃ. Evaṃ sabbatthapi yo yo theravādo vā Aṭṭhakathāvādo vā pacchā vuccati, so sova pamāṇanti gahetabbaṃ.

4. Atha dvārassa udukkhalaṃ vā uttarapāsako vā bhinno hoti aṭṭhapito vā, saṃvaritum na sakkoti, navakammattamaṃ vā pana iṭṭhakaṇṇo vā mattikādīnaṃ vā rāsi antodvāre kato hoti, aṭṭhaṃ vā bandhanti, yathā saṃvaritum na sakkoti. Evarūpe antarāye sati asaṃvaritvāpi nipajjitum vaṭṭati. Yadi pana kavātaṃ natthi, laddhakappameva. Upari sayantena nisseṇim āropetvā nipajjitabbaṃ. Sace nisseṇimattake thakanakaṃ hoti, thaketvāpi nipajjitabbaṃ. Gabbhe nipajjantena gabbhadvāraṃ vā pamukhadvāraṃ vā yaṃ kiñci saṃvaritvā nipajjitum vaṭṭati. Sace ekakuṭṭake gehe dvāsu passesu dvārāni katvā vaḷaṇjanti, dvepi dvārāni jaggitabbāni, tibhūmakepi pāsāde dvāraṃ jaggitabbameva. Sace bhikkhācārā paṭikkamma lohapāsādasadisāṃ pāsādaṃ bahū bhikkhū divāvihārattham pavisanti, saṃghattherena dvārapālassa “dvāraṃ jaggāhi”ti vatvā vā “dvārajagganaṃ nāma etassa bhāro”ti ābhogaṃ katvā vā pavisitvā nipajjitabbaṃ. Yāva saṃghanavakena evameva kātābbaṃ. Pure pavisantānaṃ “dvārajagganaṃ nāma pacchimānaṃ bhāro”ti evaṃ ābhogaṃ kātumpi vaṭṭati. Anāpucchā vā ābhogaṃ akatvā vā antogabbhe vā asaṃvutadvāre bahi vā nipajjantānaṃ āpatti. Gabbhe vā bahi vā nipajjanakālepi “dvārajagganaṃ nāma mahādvāre dvārapālassa bhāro”ti ābhogaṃ katvā nipajjitum vaṭṭatiyeva. Evaṃ lohapāsādādisu ākāsatale nipajjantenapi dvāraṃ saṃvaritabbameva.

Ayañhettha saṅkhepo—idaṃ divāpaṭisallīyanaṃ yena kenaci parikkhitte sadvārabandhe ṭhāne kathitaṃ, tasmā abbhokāse vā rukkhamaṇe vā maṇḍape vā yattha katthaci sadvārabandhe nipajjantena dvāraṃ saṃvaritvāva nipajjitabbaṃ. Sace mahāpariveṇaṃ hoti mahābodhiyaṅgaṇalohapāsādaṅgaṇasadisāṃ bahūnaṃ osaraṇaṭṭhānaṃ, yattha dvāraṃ saṃvutampi saṃvutaṭṭhāne na tiṭṭhati, dvāraṃ alabhantā pākāraṃ āruhitvāpi vicaranti, tattha saṃvaraṇakiccaṃ natthi. Rattim dvāraṃ vivaritvā nipanno aruṇe uggate vuṭṭhāti, anāpatti. Sace pana

pabujjhivā puna supati, āpatti. Yo pana “aruṇe uggate vuṭṭhahissāmī”ti paricchinditvāva dvāraṃ asaṃvaritvā rattim nipajjati, yathāparicchedameva vuṭṭhāti, tassa āpattiyeva. **Mahāpaccariyaṃ** pana “evaṃ nipajjanto anādariyadukkaṭāpi na muccatī”ti vuttaṃ.

5. Yo pana bahudeva rattim jaggitvā addhānaṃ vā gantvā divā kilantarūpo mañce nisinno pāde bhūmito amocetvāva niddāvasena nipajjati, tassa anāpatti. Sace okkantāniddo ajānantopi pāde mañcakaṃ āropeti, āpattiyeva. Nisīditvā apassāya supantassa anāpatti. Yopi ca “niddaṃ vinodessāmī”ti caṅkamanto patitvā sahasā vuṭṭhāti, tassapi anāpatti. Yo pana patitvā tattheva sayati, na vuṭṭhāti, tassa āpatti.

Ko muccati, ko na muccatīti? **Mahāpaccariyaṃ** tāva “ekabhaṅgena nipannako eva muccati. Pāde pana bhūmito mocetvā nipannopi yakkhagahitakopi visaññībhūtopi na muccatī”ti vuttaṃ. **Kurundaṭṭhakathāyaṃ** pana “bandhitvā nipajjāpitova muccatī”ti vuttaṃ. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** pana “yo caṅkamanto mucchitvā patito tattheva supati, tassapi avisayatāya āpatti na dissati. Ācariyā pana evaṃ na kathayanti, tasmā āpattiyevāti Mahāpadumattherena vuttaṃ. Dve pana janā āpattito muccantiyeva, yo ca yakkhagahitako, yo ca bandhitvā nipajjāpito”ti.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Divāseyyavinicchayakathā samattā.

2. Parikkhāravinicchayakathā

6. **Parikkhāro**ti samaṇaparikkhāro. Tatrāyaṃ kappiyākappiyaparikkhāravinicchayo¹—keci tālapaṇṇacchattaṃ anto vā bahi vā pañcavaṇṇena suttana sibbitvā vaṇṇamaṭṭhaṃ karonti, taṃ na vaṭṭati. Ekavaṇṇena pana nīlena vā pītakena vā yena kenaci suttana anto vā bahi vā

1. Vi-Ṭṭha 1. 251 piṭṭhādīsu.

sibbitum, chattadaṇḍaggāhakaṃ salākapañjaraṃ vā vinandhitum vaṭṭati, tañca kho thirakaraṇatthaṃ vaṭṭati, na vaṇṇamaṭṭhatthāya. Chattapaṇṇesu makaradantakaṃ vā aḍḍhacandakaṃ vā chinditum na vaṭṭati. Chattadaṇḍe gehatthambhesu viya ghaṭako vā vālarūpakam vā na vaṭṭati. Sacepi sabbattha āraggena lekhā dinnā hoti, sāpi na vaṭṭati. Ghaṭakaṃ vā vālarūpakam vā bhinditvā¹ dhāretabbam, lekhāpi ghaṃsitvā vā apanetabbā, suddhena vā daṇḍo veṭhetabbo. Daṇḍabunde pana ahicchattakasaṇṭhānaṃ vaṭṭati. Vāṭappahārena acalanatthaṃ chattamaṇḍalikaṃ rajjukehi gāhetvā daṇḍe bandhanti, tasmim bandhanaṭṭhāne valayamiva ukkiritvā lekhaṃ ṭhapenti, sā vaṭṭati.

7. Cīvaramaṇḍanaṭṭhāya nānāsuttakehi satapadisadisam sabbantā āgantukapaṭṭam ṭhapenti, aññampi yaṃ kiñci sūcikkammavikāraṃ karonti, paṭṭamukhe vā pariyante vā veṇim vā saṅkhalikaṃ vā muggaraṃ vā evamādi sabbam na vaṭṭati, pakatisūcikkammameva vaṭṭati. Gaṇṭhikapattakaṃ pāsakapaṭṭakaṃ aṭṭhakoṇampi soḷasakoṇampi karonti, tattha agghiyagayamuggarādīni² dassenti, kakkatakkhīni ukkiranti, sabbam na vaṭṭati, catukoṇameva vaṭṭati, koṇasuttapīḷakā ca cīvare ratte duviññeyyarūpā vaṭṭanti. Kañjikapiṭṭhakhali-allikādīsu cīvaraṃ pakkhipitum na vaṭṭati, cīvarakammakāle pana hatthamalasūcimalādīnaṃ dhovanatthaṃ kilīṭṭhakāle ca dhovanatthaṃ vaṭṭati, gandham vā lākham vā telam vā rajane pakkhipitum na vaṭṭati.

Rajanesu ca haliddim ṭhapetvā sabbam **mūlarajanaṃ** vaṭṭati, mañjīṭṭhiṇca tuṅgahāraṇca ṭhapetvā sabbam **khandharajanaṃ** vaṭṭati. Tuṅgahāro nāma eko sakaṇṭakarukkho, tassa haritālavaṇṇam **khandharajanaṃ** hoti. Loddaṇca kaṇḍulaṇca ṭhapetvā sabbam **tacarajanaṃ** vaṭṭati. Allipattaṇca nīlipattaṇca ṭhapetvā sabbam **pattarajanaṃ** vaṭṭati. Gihiparibhuttakaṃ pana allipattena ekavāraṃ rajitum vaṭṭati. Kimsukapupphaṇca kusumbhapupphaṇca ṭhapetvā sabbam **puppharajanaṃ** vaṭṭati. **Phalarajane** pana na kiñci na vaṭṭati³.

8. Cīvaraṃ rajitvā saṅkhena vā maṇinā vā yena kenaci na ghaṭṭetabbam, bhūmiyam jāṇukāni nihantvā hattheti gahetvā doṇiyampi na ghaṃsitabbam. Doṇiyaṃ vā phalake vā ṭhapetvā ante gāhāpetvā hatthena paharitum.

1. Chinditvā (Sī)

2. Agghiyagadāmuggarādīni (Sī)

3. Vi-Ṭṭha 3. 407 piṭṭhe.

pana vaṭṭati, tampi muṭṭhinā na kātabbam. Porāṇakattherā pana doṇiyampi na ṭhapesuṃ. Eko cīvaram gahetvā tiṭṭhati, aparo hatthe katvā¹ hatthena paharati. Cīvarassa kaṇṇasuttakam na vaṭṭati, rajitakāle chinditabbam. Yam pana “anujānāmi bhikkhave kaṇṇasuttakan”ti² evam anuññātam, tam anuvāte pāsakam katvā bandhitabbam rajanakāle lagganattāya. Gaṇṭhikepi sobhākaraṇattham lekhā vā pīlakā vā na vaṭṭati, nāsetvā paribhuñjitabbam.

9. Patte vā thālake vā āraggena lekham karonti anto vā bahi vā, na vaṭṭati. Pattam bhamam āropetvā majjitvā pacanti “maṇivaṇṇam karissāmā”ti, na vaṭṭati, telavaṇṇo pana vaṭṭati. Pattamaṇḍale bhittikammam na vaṭṭati, makaradantakam pana vaṭṭati.

Dhamakaraṇachattakassa upari vā heṭṭhā vā dhamakaraṇakucchiyam vā lekhā na vaṭṭati, chattamukhavaṭṭiyam panassa lekhā vaṭṭati.

10. Kāyabandhanassa sobhanattham tahiṃ tahiṃ diguṇam suttaṃ koṭṭenti, kakkatākkhīni utṭhāpenti, na vaṭṭati, ubhosu pana antesu dasāmukhassa thirabhāvāya diguṇam koṭṭetum vaṭṭati. Dasāmukhe pana ghaṭakam vā makaramukham vā deḍḍubhasīsam vā yam kiñci vikārarūpaṃ kāturū na vaṭṭati, tattha tattha acchīni dassetvā mālākammādīni vā katvā koṭṭitakāyabandhanampi na vaṭṭati, ujukameva pana macchakaṇṭakam vā khajjūripattakam vā maṭṭhakapaṭṭikam vā katvā koṭṭetum vaṭṭati. Kāyabandhanassa dasā ekā vaṭṭati, dve tīṇi cattāripi vaṭṭanti, tato param na vaṭṭanti. Rajjukakāyabandhanam ekāmeva vaṭṭati, pāmaṅgasanṭhānam pana ekampi na vaṭṭati, dasā pana pāmaṅgasanṭhānāpi vaṭṭati, bahurajjuka ekato katvā ekena nirantaram veṭhetvā kataṃ bahurajjukanti na vattabbam, tam vaṭṭati.

Kāyabandhanavidhe aṭṭhamaṅgalādikam yam kiñci vikārarūpaṃ na vaṭṭati, paricchedalekhāmattham vaṭṭati. Vidhakassa ubhosu antesu thirakaraṇatthāya ghaṭakam karonti, ayampi vaṭṭati.

11. Añjaniyam itthipurisacatuppadasakuṇarūpaṃ vā mālākammalatākammamakaradantakagomuttaka-aḍḍhacandakādibhedam vā vikārarūpaṃ na vaṭṭati, ghaṃsitvā

1. Hatthena gahetvā (Ka)

2. Vi 3. 400 piṭṭhe.

vā bhinditvā vā yathā vā na paññāyati, tathā suttakena veṭhetvā vaḷañjettabbā. Ujukameva pana caturāṁsā vā aṭṭhāṁsā vā soḷasaṁsā vā añjanī vaṭṭati. Heṭṭhatopissā dve vā tisso vā vaṭṭalekhāyo vaṭṭanti, gīvāyampissā pidhānakabandhanatthaṁ ekā vaṭṭalekhā vaṭṭati.

Añjanīsalākāyapi vaṇṇamaṭṭhakammaṁ na vaṭṭati, añjanīthavikāyapi yaṁ kiñci nānāvaṇṇena suttena vaṇṇamaṭṭhakammaṁ na vaṭṭati. Eseva nayo kuñcikasakepi. Kuñcikāya vaṇṇamaṭṭhakammaṁ na vaṭṭati, tathā sipāṭikāya. Ekavaṇṇasuttana pana yena kenaci yaṁ kiñci sibbituṁ vaṭṭati.

12. Āraṇṇakepi vaṭṭamaṇikaṁ vā aññaṁ vā vaṇṇamaṭṭhaṁ na vaṭṭati, gīvāyaṁ pana paricchedalekhā vaṭṭati. Pippalikepi maṇikaṁ vā pīlakaṁ vā yaṁ kiñci utthāpetuṁ na vaṭṭati, daṇḍake pana paricchedalekhā vaṭṭati. Nakhacchedanaṁ valitakaṁyeva karonti, tasmā taṁ vaṭṭati. Uttārāraṇiyaṁ vāpi araṇidhanuke vā uparipellanaḍḍake vā mālākammādi yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭhaṁ na vaṭṭati. Pellanaḍḍakassa pana vemajjhe maṇḍalaṁ hoti, tattha paricchedalekhāmatthaṁ vaṭṭati. Sūcisaṇḍāsaṁ karonti, yena sūciṁ ḍaṁsāpetvā ghaṁsanti, tattha makaramukhādikaṁ yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭhaṁ na vaṭṭati, sūciḍaṁsanatthaṁ pana mukhamattaṁ hoti, taṁ vaṭṭati.

Dantakaṭṭhacchedanavāsiyampi yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭhaṁ na vaṭṭati, ujukameva kappiyalohena ubhosu vā passesu caturāṁsaṁ vā aṭṭhāṁsaṁ vā bandhitaṁ vaṭṭati. Kattaraḍḍepi yaṁ kiñci vaṇṇamaṭṭhaṁ na vaṭṭati, heṭṭhā ekā vā dve vā vaṭṭalekhā upari ahicchattakamakūḷamattañca vaṭṭati.

13. Telabhājanesu visāṇe vā nāliyaṁ vā alābuke vā āmaṇḍasārake vā ṭhapetvā itthirūpaṁ purisarūpañca avasesaṁ sabbampi vaṇṇamaṭṭhakammaṁ vaṭṭati. Mañcapīṭhe bhisibimbohane bhūmattharaṇe pādapuñchane caṅkamanabhisiyā sammuñjaniyaṁ kacavarachaḍḍanaḍḍake rajanaḍḍikāya pāṇiya-uḷuṅke pāṇiyaghaṭe pādakathalikāya phalakaṇṭhake valayādhārake daṇḍādhārake pattapiddhāne tālavaṇṭe bījaneti etesu sabbaṁ mālākammādi vaṇṇamaṭṭhakammaṁ vaṭṭati.

14. Senāsane pana dvārakavāṭavātapānakavāṭādīsū sabbaratanamayampi vaṇṇamaṭṭhakammaṁ vaṭṭati. Senāsane kiñci paṭisedhetabbaṁ natthi aññaṭṭa

viruddhasenāsanā. Viruddhasenāsanam nāma aññesam sīmāya rājavallabhehi katasenāsanam vuccati. Tasmā ye tādisam senāsanam karonti, te vattabbā “mā amhākaṃ sīmāya senāsanam karoṭhā”ti. Anādiyitvā karontieva, punapi vattabbā “mā evaṃ akattha, mā amhākaṃ uposathapavāraṇānam antarāyamakattha, mā sāmaggim bhindittha, tumhākaṃ senāsanam katampi kataṭṭhāne na ṭhassatī”ti. Sace balakkārena karontieva, yadā tesam lajjiparisā ussannā hoti, sakkā ca hoti laddhum dhammiko vinicchayo, tadā tesam pesetabbaṃ “tumhākaṃ āvāsam harathā”ti. Sace yāvatatiyaṃ pesite haranti, sādhu. No ce haranti, ṭhapetvā bodhiṇca cetiyaṇca avasesasenāsanāni bhinditabbāni, no ca kho aparibhogam karontehi, paṭipāṭiyā pana chadanagopānasī iṭṭhakādīni apanetvā tesam pesetabbaṃ “tumhākaṃ dabbasambhāre harathā”ti. Sace haranti, sādhu. No ce haranti, atha tesu dabbasambhāresu himavassavātātapādīhi pūtibhūtesu vā corehi vā haṭesu agginā vā daḍḍhesu sīmasāmikā bhikkhū anupavajjā, na labbhā codetum “tumhehi amhākaṃ dabbasambhārā nāsitā”ti vā “tumhākaṃ gīvā”ti vā. Yaṃ pana sīmasāmikehi bhikkhūhi kataṃ, taṃ sukatameva hoti. Yopi bhikkhu bahussuto vinayaññū aññaṃ bhikkhum akappiyaparikkhāraṃ gahetvā vicarantaṃ disvā chindāpeyya vā bhindāpeyya vā, anupavajjo, so neva codetabbo na sāretabbo, na taṃ labbhā vattum “ayaṃ nāma mama parikkhāro tayā nāsito, taṃ me dehi”ti.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Parikkhāravinicchayakathā samattā.

3. Bhesajjādikaraṇavinicchayakathā

15. **Bhesajjakaraṇaparittaṭṭhāresu** pana **bhesajjakaraṇe** tāva ayaṃ vinicchayo¹—āgatāgatassa parajanassa bhesajjam na kātabbaṃ, karonto dukkaṭaṃ āpajjati. Pañcannaṃ pana sahadhammikānaṃ kātabbaṃ bhikkhussa

1. Vi-Ṭṭha 2. 64 piṭṭhādīsu.

bhikkhuniyā sikkhamānāya sāmaṇerassa sāmaṇeriyāti.

Samasīlasaddhāpaññañāhi etesaṃ tīsu sikkhāsu yuttānaṃ bhesajjaṃ akātuṃ na labbhati. Karontena ca sace tesāṃ atthi, tesāṃ santakaṃ gahetvā yojetvā dātabbaṃ, sace natthi, attano santakaṃ kātabbaṃ¹. Sace attanopi natthi, bhikkhācāravattena vā ñātakapavāritatṭhānato vā pariyesitabbaṃ, alabhantena gilānassa atthāya akataviññattiyāpi āharitvā kātabbaṃ.

16. Aparesampi pañcannaṃ kātuṃ vaṭṭati mātu pitu tadupaṭṭhākānaṃ attano veyyāvaccakarassa paṇḍupalāsassa cāti. **Paṇḍupalāso** nāma yo pabbajjāpekkho yāva pattacīvaraṃ paṭiyādiyati, tāva vihare vasati. Tesu sace mātāpitaro issarā honti na paccāsīsanti, akātuṃ vaṭṭati. Sace pana rajjepi ṭhitā paccāsīsanti, akātuṃ na vaṭṭati. Bhesajjaṃ paccāsīsantānaṃ bhesajjaṃ dātabbaṃ, yojetuṃ ajānantānaṃ yojetvā dātabbaṃ. Sabbesaṃ atthāya sahadhammikesu vuttanayeneva pariyesitabbaṃ. Sace pana mātaraṃ viharāṃ ānetvā jaggati, sabbaṃ parikkammaṃ anāmasantena kātabbaṃ, khādanīyabhojanīyaṃ sahatthā dātabbaṃ. Pitā pana yathā sāmaṇero, evaṃ sahatthena nhāpanasambāhanādīni katvā upaṭṭhātabbo. Ye ca mātāpitaro upaṭṭhahanti paṭijagganti, tesampi evameva kātabbaṃ. **Veyyāvaccakaro** nāma yo vetanaṃ gahetvā araṇṇe dārūni vā chindati, aññaṃ vā kiñci kammaṃ karoti, tassa roge uppanne yāva ñātakā na passanti, tāva bhesajjaṃ kātabbaṃ. Yo pana bhikkhunissitakova hutvā sabbakammāni karoti, tassa bhesajjaṃ kātabbameva. Paṇḍupalāsepi sāmaṇere viya paṭipajjitabbaṃ.

17. Aparesampi dasannaṃ kātuṃ vaṭṭati jeṭṭhabhātu kaniṭṭhabhātu jeṭṭhabhaginiyā kaniṭṭhabhaginiyā cūḷamātuyā mahāmātuyā cūḷapituno mahāpituno pitucchāya mātulassāti. Tesāṃ pana sabbesampi karontena tesāmyeva santakaṃ bhesajjaṃ gahetvā kevalaṃ yojetvā dātabbaṃ. Sace pana nappahonti yācanti ca “detha no bhante, tumhākaṃ paṭidassāmā”ti, tāvakālikaṃ dātabbaṃ. Sacepi na yācanti, “amhākaṃ bhesajjaṃ atthi, tāvakālikaṃ gaṇhathā”ti vatvā

1. Dātabbaṃ (Sī)

vā “yadā tesam bhavissati, tadā dassanti”ti ābhogaṃ vā katvā dātabbam. Sace paṭidenti, gahetabbam. No ce denti, na codetabbā. Ete dasa ñātake ṭhapetvā aññesam na kātabbam.

Etesam puttaparamparāya pana yāva sattamā kulaparivaṭṭā, tāva cattāro paccaye āharāpentassa akataviññatti vā bhesajjam karontassa vejjakammaṃ vā kuladūsakāpatti vā na hoti. Sace bhātu jāyā, bhaginiyā sāmiko vā gilāno hoti, ñātakā ce, tesampi vaṭṭati. Aññātakā ce, bhātu ca bhaginiyā ca katvā dātabbam “tumhākaṃ jagganaṭṭhāne dethā”ti. Atha vā tesam puttānam katvā dātabbam “tumhākaṃ mātāpitūnam dethā”ti. Etenupāyena sabbapadesu vinicchayo veditabbo.

Tesam atthāya ca sāmaṇerehi araññato bhesajjam āharāpentena ñātisāmaṇerehi vā āharāpetabbam, aññātakehi attano atthāya vā āharāpetvā dātabbam. Tehipi “upajjhāyassa āharāmā”ti vattasīsena āharitabbam. Upajjhāyassa mātāpitāro gilānā vihāram āgacchanti, upajjhāyo ca disāpakkanto hoti, saddhivihārikaena upajjhāyassa santakam bhesajjam dātabbam. No ce atthi, attano bhesajjam upajjhāyassa pariccajitvā dātabbam, attanopi asante vuttanayeneva pariyesitvā upajjhāyassa santakam katvā dātabbam. Upajjhāyenapi saddhivihārikassa mātāpitūsu evameva paṭipajjitabbam. Eseva nayo ācariyantevāsikesupi. Aññopi yo āgantuko vā coro vā yuddhaparājito issaro vā ñātakehi pariccatto kapaṇo vā gamiyamanusso vā gilāno hutvā vihāram pavisati, sabbesam apaccāsīsentena bhesajjam kātabbam.

18. Saddham kulaṃ hoti catūhi paccayehi upaṭṭhāyakam bhikkhusaṃghassa mātāpitūṭṭhāniyam, tatra ce koci gilāno hoti, tassatthāya viśāsena “bhesajjam katvā bhante dethā”ti vadanti, neva dātabbam na kātabbam. Atha pana kappiyam ñatvā evam pucchanti “bhante asukassa nāma rogassa kiṃ bhesajjam karontī”ti, “idañcidañca gahetvā karontī”ti vattum vaṭṭati. “Bhante mayham mātā gilānā, bhesajjam tāva ācikkhathā”ti evam pucchite pana na ācikkhitabbam, aññamaññaṃ pana kathā

kātabbā “āvuso asukassa nāma bhikkhuno imasmiṃ roge kiṃ bhesajjaṃ karimsū”ti. Idañcidañca bhesajjaṃ bhanteti. Taṃ sutvā itaro mātu bhesajjaṃ karoti, vaṭṭati. Mahāpadumatthero kira Vasabharaṇṇopi deviyā roge uppanne ekāya itthiyā āgantvā pucchito “na jānāmi”ti avatvā evameva bhikkhūhi saddhiṃ samullapesi. Taṃ sutvā tassā bhesajjamakaṃsu. Vūpasante ca roge ticīvarena tīhi ca kahāpaṇasatchi saddhiṃ bhesajjacaṅkoṭakaṃ pūretvā āharitvā therassa pādamūle ṭhapetvā “bhante pupphapūjaṃ karoṭhā”ti āhaṃsu. Thero “ācariyabhāgo nāma ayan”ti kappiyavasena gāhāpetvā pupphapūjamakāsi. Evaṃ tāva bhesajje paṭipajjitabbaṃ.

19. **Paritte** pana “gilānassa parittaṃ karoṭha bhante”ti vutte na kātabbaṃ, “parittaṃ bhaṇathā”ti vutte pana bhaṇitabbaṃ. Sacepissa evaṃ hoti “manussā nāma na jānanti, akariyamāne vipaṭṭisārino bhavissanti”ti, kātabbaṃ. “Parittodakaṃ parittasuttaṃ katvā dethā”ti vutte pana tesāṃyeva udakaṃ hatthena¹ cāletvā suttaṃ parimajjitvā dātabbaṃ. Sace vihārato udakaṃ attano santakaṃ vā suttaṃ deti, dukkaṭaṃ. Manussā udakañca suttañca gahetvā nisīditvā “parittaṃ bhaṇathā”ti vadanti, kātabbaṃ. No ce jānanti, ācikkhitabbaṃ. Bhikkhūnaṃ nisinnānaṃ pādesu udakaṃ ākiritvā suttañca ṭhapetvā gacchanti “parittaṃ karoṭha, parittaṃ bhaṇathā”ti, na pādā apānetabbā. Manussā hi vipaṭṭisārino honti. Antogāme pi gilānassa atthāya vihāraṃ pesenti “parittaṃ bhaṇantū”ti, bhaṇitabbaṃ. Antogāme rājagehādīsu roge vā upaddave vā uppanne pakkosāpetvā bhaṇāpentī, **Āṭānāḍīyasuttādīni**² bhaṇitabbāni. “Āgantvā gilānassa sikkhāpadāni dentu, dhammaṃ kathentu, rājantepure vā amaccagehe vā āgantvā sikkhāpadāni dentu, dhammaṃ kathentū”ti pesitepi gantvā sikkhāpadāni dātabbāni, dhammo kathetabbo. “Matānaṃ parivāratthaṃ āgacchantū”ti pakkosanti, na gantabbaṃ. “Sīvathikadassane asubhadassane ca maraṇassatiṃ paṭilabhissāmā”ti kammaṭṭhānasīsenā gantuṃ vaṭṭati. “Pahāre dinne matepi amaraṇādhīppāyassa anāpatti vuttā”ti na ettakeneva amanussagahitassa pahāro

1. Hatthe (Sī)

2. Āṭānāḍīyasuttādīni (Ṭikāyaṃ)

dātabbo, tālapaṇṇaṃ pana parittasuttaṃ vā hatthe vā pāde vā bandhitabbaṃ, Ratanasuttādīni parittāni bhaṇitabbāni, “mā sīlavantaṃ bhikkhuṃ viheṭṭhehi”ti dhammakathā kātabbā, Āṭānāṭiyaparittaṃ vā bhaṇitabbaṃ.

Idha pana Āṭānāṭiyaparittassa parikammaṃ veditabbaṃ¹. Paṭhamameva **Āṭānāṭiyasuttaṃ**² na bhaṇitabbaṃ, **Mettasuttaṃ**³ **Dhajaggasuttaṃ**⁴ **Ratanasuttanti**⁵ imāni sattāhaṃ bhaṇitabbāni. Sace muñcati, sundaraṃ. No ce muñcati, Āṭānāṭiyasuttaṃ bhaṇitabbaṃ. Taṃ bhaṇantena ca bhikkhunā piṭṭhaṃ vā maṃsaṃ vā na khādītabbam, susāne na vasitabbam. Kasmā? Amanussā otāraṃ labhanti. Parittakaraṇaṭṭhānaṃ haritūpalittaṃ kāretvā tattha parisuddhaṃ āsanaṃ pañṇāpetvā nisīditabbam. Parittakārako bhikkhu vihārato gharaṃ nentehi phalakāvudhehi parivāretvā netabbo. Abbhokāse nisīditvā na vattabbam, dvāravāṭapānāni pidahitvā nisinnena āvudhahatthehi samparivāritena mettacittaṃ purecārikaṃ katvā vattabbam, paṭhamam sikkhāpadāni gāhāpetvā sīle patiṭṭhitassa parittaṃ kātabbam. Evampi mocetuṃ asakkontena vihāraṃ netvā cetiyaṅgaṇe nipajjāpetvā āsanapūjaṃ kāretvā dīpe jālāpetvā cetiyaṅgaṇaṃ sammajjitvā maṅgalakathā⁶ vattabbā, sabbasannipāto ghosetabbo, vihārassa upavane jeṭṭhakarukkho nāma hoti, tattha “bhikkhusaṃgho tumhākaṃ āgamaṇaṃ patimāneti”ti pahiṇitabbam. Sabbasannipātaṭṭhāne anāgantum nāma na labhati, tato amanussagahitako “tvaṃ konāmosi”ti pucchitabbo, nāme kathite nāmeneva ālapitabbo, “itthannāma tuyhaṃ mālāgandhādīsu patti, āsanapūjāyaṃ patti, piṇḍapāte patti⁷, bhikkhusaṃghena tuyhaṃ paṇṇākārattāya mahāmaṅgalakathā vuttā, bhikkhusaṃghe gāravena etaṃ muñcāhi”ti mocetabbo. Sace na muñcati, devatānaṃ ārocetabbam “tumhe jānātha, ayaṃ amanusso amhākaṃ vacanaṃ na karoti, mayaṃ Buddha-āṇaṃ karissāmā”ti parittaṃ kātabbam. Etaṃ tāva gihīnaṃ parikammaṃ. Sace pana bhikkhu amanussena gahito hoti, āsanāni dhovitvā sabbasannipātaṃ ghosāpetvā

1. Dī-Ṭṭha 3. 150 piṭṭhe.

2. Dī 3. 158 piṭṭhe.

3. Khu 1. 10, 300 piṭṭhesu.

4. Saṃ 1. 220 piṭṭhe.

5. Khu 1. 4, 312 piṭṭhesu.

6. Maṅgalagāthā (Sī)

7. Pattiṃ demi (Ka)

gandhamālādīsu pattim datvā parittam bhaṇitabbam, idam bhikkhūnam parikkammaṃ. Evaṃ paritte paṭipajjitabbam.

20. **Paṭisanthāre** pana ayaṃ vinicchayo¹—anāmaṭṭhapiṇḍapāto kassa dātabbo, kassa na dātabbo? Mātāpitūnam tāva dātabbo. Sacepi kahāpaṇagghanako hoti, saddhādeyyavinipātanam natthi. Mātāpitu-upaṭṭhākānam veyyāvaccakarassa paṇḍupalāsassa cāti etesampi dātabbo. Tattha paṇḍupalāsassa thālake pakkhipitvāpi dātum vaṭṭati, tam ṭhapetvā aññesaṃ agārikānam mātāpitūnampi na vaṭṭati. **Pabbajitaparibhogo hi agārikānam cetiyaṭṭhāniyo.** Apica anāmaṭṭhapiṇḍapāto nāmesa sampattassa dāmarikacorassapi issariyassapi dātabbo. Kasmā? Te hi adīyamānepi “na denti”ti āmasitvā dīyamānepi “ucchiṭṭhakam denti”ti kujjhanti, kuddhā jīvitāpi voropenti, sāsanassapi antarāyam karonti. Rajjam patthayamānassa vicarato Coranāgassa vatthu cettha kathetabbam. Evaṃ anāmaṭṭhapiṇḍapāte paṭipajjitabbam.

Paṭisanthāro ca nāmayam kassa kātabbo, kassa na kātabbo? Paṭisanthāro nāma vihāram sampattassa yassa kassaci āgantukassa vā daliddassa vā corassa vā issarassa vā kātabboyeva. Katham? Āgantukam tāva khīṇaparibbayaṃ vihāram sampattam disvā “pānīyam pivā”ti dātabbam, pādamakkhanatelaṃ dātabbam, kāle āgatassa yāgubhattam, vikāle āgatassa sace taṇḍulā atthi, taṇḍulā dātabbā. Avelāya sampattopi “gacchāhi”ti na vattabbo, sayanaṭṭhānam dātabbam. Sabbam paccāsīyanteneva kātabbam. “Manussā nāma catupaccayadāyakā, evaṃ saṅgahe kariyamāne punappunam pasīditvā upakāram karissantī”ti cittaṃ na uppādetabbam. Corānam pana saṅghikampi dātabbam. Paṭisanthārānisamsadīpanatthañca Coranāgavatthu, bhātarā saddhim Jambudīpagatassa Mahānāgarañño vatthu, Piturājassa rajje catunnam amaccānam vatthu, Abhayacoravatthūti evamādīni bahūni vatthūni **Mahā-aṭṭhakathāyam** vitthārato vuttāni.

Tatrāyam ekavatthudīpanā—Sihalaḍīpe kira Abhayo nāma coro pañcasataparivāro ekasmiṃ ṭhāne khandhāvāram bandhitvā samantā tiyojanam

1. Vi-Ṭṭha 2. 67 piṭṭhādīsu.

ubbāsetvā vasati. Anurādhapuravāsino Kadambanadim¹ na uttaranti, Cetiyaḡirimagge janasañcāro upacchinno. Athekadivasam cora “Cetiyaḡirim vilumpissāmi”ti agamāsi. Ārāmikā disvā Dōghabhāṇaka-abhayattherassa ārocesum. Thero “sappiphāṇitādīni atthi”ti pucchi. Atthi bhanteti. Corānam detha. Taṇḍulā atthīti. Atthi bhante saṃghassatthāya āhaṭā taṇḍulā ca pakkasākañca² goraso cāti. Bhattam sampādetvā corānam dethāti. Ārāmikā tathā karimsu. Corā bhattam bhuñjitvā “kenāyam paṭisanthāro kato”ti pucchimsu. Amhākam ayyena Abhayattherenāti. Corā therassa santikam gantvā vanditvā āham su “mayam ‘saṃghassa ca cetiyassa ca santakam acchinditvā gahessāmā’ti āgatā, tumhākam pana iminā paṭisanthārena mayam pasannā, ajja paṭṭhāya vihāre dhammikārakkhā amhākam āyattā hotu, nāgarā āgantvā dānam dentu, cetiyam vandantū”ti. Tato paṭṭhāya ca nāgare dānam dātum āgacchante nadītīreyeva paccuggantvā rakkhantā vihāram nenti, vihārepi dānam dentānam rakkham katvā tiṭṭhanti. Tepi bhikkhūnam bhuttāvasesam corānam denti. Gamanakālepi te corā nadītīram pāpetvā nivattanti.

Athekadivasam bhikkhusaṃghe khīyanakakathā uppannā “thero issaravatāya saṃghasantakam corānam adāsī”ti. Thero sannipātam kārapetvā āha “corā ‘saṃghassa pakativatṭaṇca cetiyasantakañca acchinditvā gaṇhissāmā’ti āgamimsu, atha tesam mayā ‘etam na harissantī’ti ettako nāma paṭisanthāro kato, tam sabbampi ekato sampiṇḍetvā agghāpetha, tena kāraṇena aviluttam bhaṇḍam ekato sampiṇḍetvā agghāpethā”ti. tato sabbampi therena dinnakam cetiyaghare ekam varapotthakacittattharaṇam na agghati. Tato āham su “therena kato paṭisanthāro sukato, codetum na sāretum vā na labbhati, gīvā vā avahāro vā natthī”ti. Evam mahānisamsa paṭisantāroti sallakkhetvā kattabbo paṇḍitena bhikkhunāti.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Bhesajjādikaraṇavinicchayakathā samattā.

1. Kaḷambunadim (Ka)

2. Paṇṇasākañca (Sī)

4. Viññattivinicchayakathā

21. **Viññattī**ti yācanā. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—mūlacchejjāya purisaṃ yācituṃ na vaṭṭati, “sahāyatthāya kammakaraṇatthāya purisaṃ dethā”ti yācituṃ vaṭṭati, purisena kattabbaṃ hatthakammasaṅkhātāṃ purisattakaraṃ yācituṃ vaṭṭatiyeva. Hatthakammañhi kiñci vatthu na hoti, tasmā taṃ ṭhapetvā migalluddakamacchabandhanakādīnaṃ sakakammaṃ avasesaṃ sabbaṃ kappiyaṃ. “Kiṃ bhante āgatāttha kena kammena”ti pucchite vā apucchite vā yācituṃ vaṭṭati, viññattipaccayā doso natthi. Migaluddakādayo pana sakakammaṃ na yācittabbā, “hatthakammaṃ dethā”ti aniyametvāpi na yācittabbā. Evaṃ yācitā hi te “sādhu bhante”ti bhikkhū uyyojetvā migepi māretvā āhareyyuṃ. Niyametvā pana “vihāre kiñci kattabbaṃ atthi, tattha hatthakammaṃ dethā”ti yācittabbā, phālanaṅgalādīni upakaraṇāni gahetvā kasituṃ vā vapituṃ vā lāyituṃ vā gacchantāṃ sakakiccapasutampi kassakaṃ vā aññaṃ vā kiñci hatthakammaṃ yācituṃ vaṭṭateva. Yo pana vighāsādo vā añño vā koci nikkammo niratthakakathaṃ kathento niddāyanto vā viharati, evarūpaṃ ayācivāpi “ehi re² idaṃ vā idaṃ vā karohi”ti yadicchakaṃ kārāpetuṃ vaṭṭati.

Hatthakammasa pana sabbakappiyabhāvadīpanatthaṃ imaṃ nayaṃ kathenti. Sace hi bhikkhu pāsādaṃ kāretukāmo hoti, thambhatthāya pāsāṇakoṭṭakānaṃ gharaṃ gantvā vattabbaṃ “hatthakammaṃ laddhuṃ vaṭṭati upāsakā”ti. Kiṃ katabbaṃ bhanteti. Pāsāṇatthambhā uddharitvā dātabbāti. Sace te uddharitvā vā denti, uddharitvā nikkhitte attano thambhe vā denti, vaṭṭati. Athāpi vadanti “amhākaṃ bhante hatthakammaṃ kātuṃ khaṇo natthi, aññaṃ uddharāpettha, tassa mūlaṃ dassāmā”ti, uddharāpetvā “pāsāṇatthambhe uddhaṭamanussānaṃ mūlaṃ dethā”ti vattum vaṭṭati. Eteneva upāyena pāsādadarūnaṃ atthāya vaḍḍhakīnaṃ santikaṃ, iṭṭhakatthāya iṭṭhakavaḍḍhakīnaṃ, chadanatthāya gehacchādakānaṃ, cittakammatthāya cittakārānanti yena yena attho hoti, tassa tassa atthāya tesāṃ tesāṃ sippakārakānaṃ santikaṃ gantvā hatthakammaṃ yācituṃ vaṭṭati, hatthakamayācanavasena ca mūlacchejjāya vā bhattavetanānuppādānena vā laddhampi sabbaṃ gahetuṃ vaṭṭati. Araññato āharāpentena ca sabbaṃ anajjhāvutthakaṃ āharāpetabbaṃ.

1. Vi-Ṭṭha 2. 148 piṭṭhādīsu.

2. Vihāre (Si)

22. Na kevalaṇca pāsādaṃ kāretukāmena, mañcapīṭhapattaparissāvanadhamakaraṇacīvarādīni kārāpetukāmenapi dārulohasuttādīni labhitvā te te sippakārake upasaṅkamitvā vuttanayeneva hatthakammaṃ yācītabbam. Hatthakammayācanavasena ca mūlacchejjāya vā bhattavetanānuppādānena vā laddhampi sabbaṃ gahetabbam. Sace pana kātuṃ na icchanti, bhattavetanam paccāsīsanti, akappiyakahāpaṇādi na dātabbam, bhikkhācāravattena taṇḍulādīni pariyesitvā dātuṃ vaṭṭati. Hatthakammavasena pattam kāretvā tatheva pācetvā navapakkassa pattassa puñchanatelatthāya antogāmaṃ pavittḥena “bhikkhāya āgato”ti sallakkhetvā yāguyā vā bhatte vā ānīte hatthena patto pidhātabbo. Sace upāsikā “kiṃ bhante”ti pucchati, “navapakko patto. puñchanatelenā attho”ti vattabbam. Sace sā ‘dehi bhante’ti pattam gahetvā telena puñchitvā yāguyā vā bhattassa vā pūretvā deti, viññatti nāma na hoti, gahetuṃ vaṭṭati.

23. Bhikkhū pageva piṇḍāya caritvā āsanasālam gantvā āsanam apassantā tiṭṭhanti. Tatra ce upāsakā bhikkhū ṭhite disvā sayameva āsanāni āharāpentī, nisīditvā gacchantehi āpucchitvā gantabbam, anāpucchā gatānampi naṭṭham gīvā na hoti, āpucchitvā gamanam pana vattam. Sace bhikkhūhi “āsanāni āharathā”ti vuttehi āhaṭāni honti, āpucchitvāva gantabbam, anāpucchā gatānam vattabhedo ca naṭṭhaṇca gīvā. Attharaṇako javakādīsupi eseva nayo.

Makkhikā bahukā honti, “makkhikabījaniṃ āharathā”ti vattabbam, pucimandasākhādīni āharanti, kappiyam kārāpetvā paṭiggahetabbāni. Āsanasālāyam udakabhājanam rittam hoti, “dhamakaraṇam gaṇhāhī”ti na vattabbam. Dhamakaraṇaṇhi rittabhājane pakkhipanto bhindeyya, “nadiṃ vā taḷākam vā gantvā udakam āharā”ti pana vattum vaṭṭati, “gehato āharā”ti neva vattum vaṭṭati, na āhaṭam paribhuñjitum. Āsanasālāya vā araṇṇe vā bhattakiccam karontehi¹ tattha jātakam anajjhāvutthakam yaṃ kiñci uttaribhaṅgāraham pattam vā phalam vā sace kiñci kammaṃ karontam āharāpeti, hatthakammavasena āharāpetvā paribhuñjitum vaṭṭati, alajjīhi pana bhikkhūhi vā sāmaṇerehi vā hatthakammaṃ na kāretabbam. Ayaṃ tava purisattakare nayo.

1. Karonto hi (Sī)

24. Goṇaṃ pana aññāta-ka-appavāritaṭṭhānato āharāpetuṃ na vaṭṭati, āharāpentassa dukkaṭaṃ. Ñātakapavāritaṭṭhānatopi mūlacchejjāya yācituṃ na vaṭṭati, tāvakālikanayena sabbattha vaṭṭati. Evaṃ āharāpitaṅca goṇaṃ rakkhitvā jaggitvā sāmikā paṭicchāpetabbā. Sacassa pādo vā siṅgaṃ vā bhijjati vā nassati vā, sāmikā ce sampaṭicchanti, iccetaṃ kusalaṃ. No ce sampaṭicchanti, gīvā hoti. Sace “tumahākaṃyeva demā”ti vadanti, na sampaṭicchitabbā. “Vihārassa demā”ti vutte pana “ārāmikānaṃ ācikkhatha jagganattāyā”ti vattabbā.

25. “Sakaṭaṃ dethā”tipi aññāta-ka-appavārite vattuṃ na vaṭṭati, viññatti eva hoti, dukkaṭaṃ āpajjati. Ñātakapavāritaṭṭhāne pana vaṭṭati, tāvakālikam vaṭṭati, kammaṃ pana katvā puna dātabbā. Sace nemi-ādini bhijjanti, pākātikāni katvā dātabbā, naṭṭhe gīvā hoti. “Tumahākaṃyeva demā”ti vutte dārubhaṇḍaṃ nāma sampaṭicchituṃ vaṭṭati. Esa nayo vāsipharaṣukūṭhārīkudālanikhādanesu valli-ādīsu ca parapariggahitesu. Garubhaṇḍappahonakesu yeva valli-ādīsu viññatti hoti, na tato oraṃ.

26. Anajjhāvutthakaṃ pana yaṃ kiñci āharāpetuṃ vaṭṭati. Rakkhitagopitaṭṭhāneyeva hi viññatti nāma vuccati. Sā dvīsu paccayesu sabbena sabbaṃ na vaṭṭati. Senāsanapaccaye pana “āhāra dehī”ti viññattimattameva na vaṭṭati, parikathobhāsanimittakammāni vaṭṭanti. Tattha uposathāgāraṃ vā bhojanasālaṃ vā aññaṃ vā kiñci senāsaṇaṃ icchato “imasmiṃ vata okāse evarūpaṃ senāsaṇaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti vā “yuttan”ti vā “anurūpan”ti vāti-ādinaṃ nayena vacanaṃ **parikathā** nāma. Upāsakā tumhe kuhiṃ vasathāti. Pāsāde bhanteti. “Kiṃ bhikkhūnaṃ pana upāsakā pāsādo na vaṭṭatī”ti evamādivacanaṃ **obhāso** nāma. Manusse disvā rajjuṃ pasāreti, khīle ākoṭāpeti, “kiṃ idaṃ bhante”ti vutte “idha āvāsaṃ karissāmā”ti evamādikaraṇaṃ pana **nimittakammaṃ** nāma. Gilānapaccaye pana viññattipi vaṭṭati, pageva parikathādini.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayaṅgahe

Viññattivinicchayaṅgathā samattā.

5. Kulasaṅgahavinicchayakathā

27. **Kulasaṅgahoti** pupphaphalādīhi kulānaṃ saṅgaho kulasaṅgaho. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—kulasaṅgahatthāya mālāvacchādīni ropetum vā ropāpetum vā siñciturū vā siñcāpetum vā pupphāni ocinitum vā ocināpetum vā ganthitum vā ganthāpetum vā na vaṭṭati. Tattha akappiyavohāro kappiyavohāro pariyāyo obhāso nimittakammanti imāni pañca jānitabbāni.

28. Tattha **akappiyavohāro** nāma allaharitānaṃ koṭṭanaṃ koṭṭāpanaṃ, āvāṭassa khaṇanaṃ khaṇāpanaṃ, mālāvacchassa ropanaṃ ropāpanaṃ, āliya bandhanaṃ bandhāpanaṃ, udakassa secanaṃ secāpanaṃ, mātikāya sammukhakaraṇaṃ, kappiya-udakasiñcanaṃ, hatthapādamukhadhovananaṃ nodakasiñcanaṃ. **Kappiyavohāro** nāma “imaṃ rukkhāṃ jāna, imaṃ āvāṭaṃ jāna, imaṃ mālāvacchaṃ jāna, ettha udakaṃ jānā”ti-ādivacanaṃ sukkhamātikāya ujukaraṇaṃ. **Pariyāyo** nāma “paṇḍitena mālāvacchādayo ropāpetabbā, na cirasseva upakārāya samvattanti”ti-ādivacanaṃ. **Obhāso** nāma kudālakhāṇittādīni ca mālāvacche ca gahetvā ṭhānaṃ. Evaṃ ṭhitaṃ hi sāmaṇerādayo disvā “thero kārāpetukāmo”ti gantvā karonti. **Nimittakammaṃ** nāma kudālakhāṇittivāsipharasu-udakabhājanāni āharitvā samīpe ṭhāpanaṃ.

29. Imāni pañcapi kulasaṅgahatthāya ropanaropāpanādīsu na vaṭṭanti. Phalaparibhogatthāya kappiyākappiyavohāradvayameva na vaṭṭati, itarattayaṃ vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana “kappiyavohāropi vaṭṭati, yañca attano paribhogatthāya vaṭṭati, taṃ aññapuggalassa vā saṃghassa vā cetiyassa vā atthāyapi vaṭṭati”ti vuttaṃ. Ārāmatthāya pana vanatthāya chāyatthāya ca akappiyavohāramattameva na vaṭṭati, sesaṃ vaṭṭati. Na kevalaṇca sesaṃ, yaṃ kiñci mātikampi ujum kātum kappiya-udakaṃ siñciturū nahānakotṭhakaṃ katvā nahāyiturū hatthapādamukhadhovana-udakāni ca tattha chaḍḍetumpi vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana **Kurundiyaṇca** “kappiyapathaviyaṃ sayam ropetumpi vaṭṭati”ti vuttaṃ. Ārāmādi-atthāya pana ropitassa vā ropāpitassa vā phalaṃ paribhujitumpi vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 2. 200 piṭṭhādīsu.

30. Ayaṃ pana ādito paṭṭhāya vitthārena āpattivinicchayo—kuladūsanatthāya akappiyapathaviyaṃ mālāvacchaṃ ropentassa pācittiyañceva dukkaṭaṇca, tathā akappiyavohārena ropāpentassa. Kappiyapathaviyaṃ ropanepi ropāpanepi dukkaṭameva. Ubhayatrāpi sakim āṇattiyā bahūnampi ropane ekameva sapācittiyadukkaṭaṃ vā suddhadukkaṭaṃ vā hoti. Paribhogatthāya kappiyabhūmiyaṃ vā akappiyabhūmiyaṃ vā kappiyavohārena ropāpane anāpatti. Ārāmādi-atthāyapi akappiyapathaviyaṃ ropentassa vā akappiyavacanena ropāpentassa vā pācittiyaṃ. Ayaṃ pana nayo **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** na suṭṭhu vibhatto, **Mahāpaccariyaṃ** pana vibhattoti.

Siñcanasiñcāpane pana akappiya-udakena sabbattha pācittiyaṃ, kuladūsanaparibhogatthāya dukkaṭampi. Kappiyena tesameva dvinnam atthāya dukkaṭaṃ, paribhogatthāya cettha kappiyavohārena siñcāpane anāpatti. Āpattiṭṭhāne pana dhārāvacchedavasena payogabahulatāya ca āpattibahulatā veditabbā.

Kulaśaṅgahatthāya ocinane pupphagaṇanāya dukkaṭapācittiyāni, aññattha pācittiyāneva. Bahūni pana pupphāni ekapayogena ocinanto payogavasena kāretabbo. Ocinaṇe kuladūsanatthāya sakim āṇatto bahumpi ocināti, ekameva sapācittiyadukkaṭaṃ, aññatra pācittiyameva.

31. Ganthanaganthāpanesu pana sabbāpi cha pupphavikatiyo veditabbā—ganthimaṃ gopphimaṃ vedhimaṃ veṭhimaṃ pūrimaṃ vāyimanti. Tattha **ganthimaṃ** nāma sadaṇḍakesu vā uppalapadumādīsu aññesu vā dīghavaṇṭesu pupphesu daṭṭhabbaṃ. Daṇḍakena vā daṇḍakaṃ, vaṇṭena vā vaṇṭaṃ ganthetvā katameva hi ganthimaṃ. Taṃ bhikkhussa vā bhikkhuniyā vā kātumpi akappiyavacanena kārāpetumpi na vaṭṭati, “evaṃ jāna, evaṃ kate sobheyya, yathā etāni pupphāni na vikiriyanti, tathā karohi”ti-ādinā pana kappiyavacanena kārāpetuṃ vaṭṭati.

Gopphimaṃ nāma suttana vā vākādīhi vā vassikapupphādīnaṃ ekatovaṇṭika-ubhatovaṇṭikamālāvasena gopphanam, vākaṃ vā rajjumaṃ vā digumaṃ katvā kattha avaṇṭakāni nīpupphādīni² pavesetvā paṭipāṭiyā bandhanti, etampi gopphimeva. Sabbam purimanayeneva na vaṭṭati.

1. Dhārūpacchedavasena (Sī)

2. Makulapupphādīni (Ka)

Vedhimam nāma savaṇṭakāni vassikapupphādini vaṇṭe, avaṇṭakāni vakulapupphādini attano chiddesu sūcitālahīrādīhi vinivijjhita āvunanti, etaṃ vedhimam nāma. Taṃ purimanayeneva na vaṭṭati. Keci pana kadalikkhandhamhi kaṇṭake vā tālahīrādīni vā pavesetvā tattha pupphāni vinivijjhita ṭhapenti, keci kaṇṭakasākhāsu, keci pupphachattapupphakūṭāgārakaraṇattham chatte ca bhittiyañca pavesetvā ṭhapitakaṇṭakesu, keci dhammāsanavitāne baddhakaṇṭakesu, keci kaṇikārapupphādini salākāhi vijjhanti, chattādhichattam viya karonti, taṃ ati-oḷārikameva. Pupphavijjhanattham pana dhammāsanavitāne kaṇṭakampi bandhitum kaṇṭakādīhi vā ekapupphampi vijjhita puppheyeva vā puppham pavesetum na vaṭṭati.

Jālavitānavedikanāgadantakapupphapaṭicchakatālapaṇṇaguḷakādīnam pana chiddesu asokaṇḍiyā vā antaresu pupphāni pavesetum na doso. Na etaṃ vedhimam hoti. Dhammarajjuyampi eseva nayo.

Veṭṭhimam nāma pupphadāmapupphahatthakesu daṭṭhabbam. Keci hi matthakadāmam karontā heṭṭhā ghaṭakākāram dassetum pupphehi veṭṭenti, keci aṭṭha aṭṭha vā dasa dasa vā uppalapupphādini suttena vā vākena vā daṇḍakesu bandhitvā uppalahatthake vā padumahatthake vā karonti, taṃ sabbam purimanayeneva na vaṭṭati. Sāmaṇerehi uppāṭetvā thale ṭhapita-uppalādini kāsāvena bhaṇḍikampi bandhitum na vaṭṭati. Tesameva pana vākena vā daṇḍakena vā bandhitum aṃsabhaṇḍikam vā kātum vaṭṭati. Aṃsabhaṇḍikam nāma khandhe ṭhapitakāsāvassa ubho ante āharitvā bhaṇḍikam¹ katvā tasmim pasibbake viya pupphāni pakkhipanti, ayam vuccati aṃsabhaṇḍikā, etaṃ kātum vaṭṭati. Daṇḍakehi paduminipaṇṇam vijjhita uppalādini paṇṇena veṭṭetvā gaṇhanti, tatrāpi pupphānam upari paduminipaṇṇameva bandhitum vaṭṭati, heṭṭhā daṇḍakam² pana bandhitum na vaṭṭati.

Pūrimam nāma mālāguṇe ca pupphapaṭe ca daṭṭhabbam. Yo hi mālāguṇena cetiyam vā bodhim vā vedikam vā parikkhipanto puna ānetvā purimaṭṭhānam atikkāmeti, ettāvatā pūrimam nāma hoti, ko pana pādo anekakkhattum parikkhipantassa. Nāgadantakantarehi³ pavesetvā haranto olambakam katvā puna nāgadantakam parikkhipati, etampi pūrimam nāma.

1. Gaṇṭhim (Sī)

2. Heṭṭhādaṇḍakā (Sī)

3. Nāgadantakantare hi (Sī)

Nāgadantake pana pupphavalayaṃ pavesetuṃ vaṭṭati. Mālāguṇehi pupphapaṭaṃ karonti, tatrāpi ekameva mālāguṇaṃ harituṃ vaṭṭati. Puna paccāharato pūrimameva hoti. Taṃ sabbaṃ purimanayeneva na vaṭṭati. Mālāguṇehi pana bahūhipi kataṃ pupphadāmaṃ labhitvā āsanamatthakādīsū bandhитуṃ vaṭṭati. Atidighaṃ pana mālāguṇaṃ ekavāraṃ haritvā parikkhipitvā puna itarassa bhikkhuno dātuṃ vaṭṭati, tenapi tatheva kātuṃ aṭṭati.

Vāyimaṃ nāma pupphajālapupphapaṭapuppharūpesu daṭṭhabbaṃ. Cetiye pupphajālaṃ karontassa ekamekaṃhi jālachiddake dukkaṭaṃ. Bhittichattabodhitthambhādīsūpi eseva nayo. Pupphapaṭaṃ pana parehi pūritampi vāyituṃ na labbhati. Gopphimapuppheheva hatthi-assādirūpakāni karonti, tānapi vāyimaṭṭhāne tiṭṭhanti. Purimanayeneva sabbaṃ na vaṭṭati. Aññehi kataparicchede pana pupphāni ṭhapentena hatthi-assādirūpakampi kātuṃ vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana kaḷambakena aḍḍhacandakena saddhiṃ aṭṭha pupphavikatiyo vuttā.

32. Tattha **kaḷambakoti** aḍḍhacandakantare ghaṭikadāma-olambako vutto. **Aḍḍhacandakoti** aḍḍhacandākārena mālāguṇaparikkhepo. Tadubhayampi pūrimameva pavittthaṃ. **Kurundiyaṃ** pana “dve tayo mālāguṇe ekato katvā pupphadāmakaraṇampi vāyimaṃyevā”ti vuttaṃ. Tampi idha pūrimaṭṭhāneyeva pavittthaṃ. Na kevalaṇca pupphadāmameva, piṭṭhamayaḍāmampi geṇḍukapupphadāmampi **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Kharapattadāmampi sikkhāpadassa sādharāṇattā bhikkhūnampi bhikkhunīnampi neva kātuṃ, na kārāpetuṃ vaṭṭati, pūjānimittaṃ pana kappiyavacanāṃ sabbattha vattuṃ vaṭṭati. Pariyāya-obhāsanimittakammāni vaṭṭantiyeva.

Yo haritvā vā harāpetvā vā pakkosivā vā pakkosāpetvā vā sayāṃ vā upagatānaṃ yaṃ kiñci attano santakaṃ pupphaṃ kulasaṅgahatthāya deti, tassa dukkaṭaṃ, parasantakaṃ deti, dukkaṭameva. Theyyacittena deti, bhaṇḍagghena kāretabbo. Esa nayo saṅghikepi. Ayaṃ pana viseso— senāsanatthāya niyamitaṃ issaravatāya dadato thullaccayanti.

33. Pupphaṃ nāma kassa dātuṃ vaṭṭati, kassa na vaṭṭatīti? Mātāpitūnaṃ tāva haritvāpi harāpetvāpi pakkosivāpi pakkosāpetvāpi dātuṃ

vaṭṭati, sesaññatakānaṃ pakkosāpetvāva. Tañca kho vatthupūjanatthāya, maṇḍanatthāya pana sivaliṅgādipūjanatthāya vā kassacipi dātum na vaṭṭati. Mātāpitūnañca harāpentena ñātisāmaṇereheva harāpetabbaṃ. Itare pana yadi sayameva icchanti, vaṭṭati. Sammatena pupphabhājakena pupphabhājanakāle sampattānaṃ sāmaṇeraṇaṃ upaḍḍhabhāgaṃ dātum vaṭṭati. **Kurundiyaṃ** pana “sampattagihīnaṃ upaḍḍhabhāgaṃ”, **Mahāpaccariyaṃ** “cūḷakaṃ¹ dātum vaṭṭati”ti vuttaṃ. Asammatena apaloketvā dātabbaṃ. Ācariyupajjhāyesu sagāravā sāmaṇerā bahūni pupphāni āharitvā rāsīm katvā ṭhapenti, therā pātova sampattānaṃ saddhivihārikādīnaṃ upāsakādīnaṃ vā “tvaṃ idaṃ gaṇha, tvaṃ idaṃ gaṇhā”ti denti, pupphadānaṃ nāma na hoti. “Cetiyaṃ pūjessāmā”ti gahetvā gacchantāpi pūjaṃ karontāpi tattha tattha sampattānaṃ cetiyapūjanatthāya denti, etampi pupphadānaṃ nāma na hoti. Upāsake akkapupphādīhi pūjente disvā “vihāre kaṇikārapupphādīni atthi, upāsakā tāni gahetvā pūjethā”ti vattumpi vaṭṭati. Bhikkhū pupphapūjaṃ katvā divātaraṃ gāmaṃ pavitthe “kiṃ bhante atidivā pavittatthā”ti pucchanti, “vihāre pupphāni bahūni, pūjaṃ akarimhā”ti vadanti. Manussā “bahūni kira vihāre pupphāni”ti punadivase pahūtaṃ khādanīyaṃ bhojanīyaṃ gahetvā vihāraṃ gantvā pupphapūjañca karonti dānañca denti, vaṭṭati.

34. Manussā “mayāṃ bhante asukadivasaṃ nāma pūjessāmā”ti pupphavāraṃ yācitvā anuññātadivase āgacchanti, sāmaṇerehi ca pageva pupphāni ocinitvā ṭhapitāni honti, te rukkhesu pupphāni apassantā “kuhiṃ bhante pupphāni”ti vadanti, sāmaṇerehi ocinitvā ṭhapitāni, tumhe pana pūjetvā gacchatha, saṃgho aññaṃ divasaṃ pūjessatīti. Te pūjetvā dānaṃ datvā gacchanti, vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana **Kurundiyañca** “therā sāmaṇerehi dāpetum na labhanti, sace sayameva tāni pupphāni tesāṃ denti, vaṭṭati. Therehi pana ‘sāmaṇerehi ocinitvā ṭhapitāni’ti ettakameva vattabbaṃ”ti vuttaṃ. Sace pana pupphavāraṃ yācitvā anocitesu pupphesu yāgubhattādīni ādāya āgantvā sāmaṇere “ocinitvā dethā”ti vadanti, ñātisāmaṇeraṇaṃyeva ocinitvā dātum vaṭṭati. Aññātake ukkhipitvā rukkhasākhāya ṭhapenti, na orohitvā palāyitabbaṃ, ocinitvā dātum

1. Cūḷabhāgaṃ (Sī)

vaṭṭati. Sace pana koci dhammakathiko “bahūni upāsakā vihāre pupphāni, yāgubhattādīni ādāya gantvā pupphapūjaṃ karoṭhā”ti vadati, tasseva na kappatīti **Mahāpaccariyaṇa Kurundiyaṇa** vuttam. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** pana “etaṃ akappiyaṃ na vaṭṭatī”ti avisesena vuttam.

35. Phalampi attano santakaṃ vuttanayeneva mātāpitūnaṇca sesaṇātīnaṇca dātum vaṭṭati. Kulasaṅgahatthāya pana dentassa vuttanayeneva attano santake parasantake saṅghike senāsanatthāya niyamite ca dukkaṭādīni veditabbāni. Attano santakaṃyeva gilānamanussānaṃ vā sampatta-issarānaṃ vā khīṇaparibbayānaṃ vā dātum vaṭṭati, phaladānaṃ na hoti. Phalabhājakenapi sammatena saṅghassa phalabhājanakāle sampattamanussānaṃ upaḍḍhabhāgaṃ dātum vaṭṭati, asammatenā apaloketvā dātabbāṃ. saṅghārāmepe phalaparicchena vā rukkhaparicchena vā katikā kātabbā “tato gilānamanussānaṃ vā aññesaṃ vā phalaṃ yācantānaṃ yathāparicchena cattāri pañca phalāni dātabbāni, rukkhā vā dassetabbā ‘ito gahetum labbhatī’ti”. “Idha phalāni sundarāni, ito gaṇhathā”ti evaṃ pana na vattabbāṃ. Attano santakaṃ sirīsacuṇṇaṃ vā aññaṃ vā yaṃ kiñci kasāvaṃ kulasaṅgahatthāya deti, dukkaṭaṃ. Parasantakādīsupi vuttanayeneva vinicchayo veditabbo. Ayaṃ pana viseso—saṅghassa rakkhitaḡopitāpi rukkhachalli¹ garubhaṇḍamevāti. Mattikadantakaṭṭhavelupaṇṇesupi garubhaṇḍūpagaṃ ṇatvā cuṇṇe vuttanayeneva vinicchayo veditabbo.

36. **Jaṅghapesaniyanti** gihīnaṃ dūteyyaṃ sāsanaḡaraṇakammaṃ vuccati, taṃ na kātabbāṃ. Gihīnaṇhi sāsanaṃ gahetvā gacchantassa pade pade dukkaṭaṃ. Taṃ kammaṃ nissāya laddhabhojanaṃ bhuñjantassapi ajjhohāre ajjhohāre dukkaṭaṃ. Paṭhamaṃ sāsanaṃ aggahetvāpi pacchā “ayaṃ dāni so gāmo, handa naṃ sāsanaṃ ārocemī”ti maggā okkamantassapi pade pade dukkaṭaṃ. Sāsanaṃ ārocetvā laddhabhojanaṃ bhuñjato purimanayeneva dukkaṭaṃ. Sāsanaṃ aggahetvā āgatenā pana “bhante tasmim gāme itthannāmassa kā pavattī”ti pucchiyamānena kathetum vaṭṭati, pucchitapaṇhe doso natthi. Pañcannaṃ pana sahadhammikānaṃ mātāpitūnaṃ paṇḍupalāsassa attano

1. Rukkhavalli (Sī)

veyyāvaccakarassa sāsanaṃ harituṃ vaṭṭati, gihīnañca kappiyasāsanaṃ, tasmā “mama vacanena Bhagavato pāde vandathā”ti vā “cetiyaṃ paṭimaṃ bodhiṃ saṃghattheraṃ vandathā”ti vā “cetiye gandhapūjaṃ karoṭhā”ti vā “pupphapūjaṃ karoṭhā”ti vā “bhikkhū sannipātetha, dānaṃ dassāma, dhammaṃ desāpayissāmā”ti vā īdisesu sāsanesu kukkucçaṃ na kātappaṃ. Kappiyasāsanaṃ hi etāni, na gihīnaṃ gihikammaṇaṃ uttānīti. Imehi pana aṭṭhahi kuladūsakakammehi uppannapaccayā pañcannampi sahadhammikānaṃ na kappanti. Abhūtārocanarūpiyasamvohārehi uppannapaccayasadisāva honti.

Pabbājanīyakammakato pana yasmiṃ gāme vā nigame vā kuladūsakakammaṃ kataṃ, yasmiṃca vihāre vasati, neva tasmīṃ gāme vā nigame vā carituṃ labhati, na vihāre vasituṃ. Paṭippassaddhakammenapi ca tena yesu kulesu pubbe kuladūsakakammaṃ kataṃ, tato uppannapaccayā na gahetabbā, āsavakkhayapattenapi na gahetabbā, akappiyāva honti. “Kasmā na gaṇhathā”ti pucchitena “pubbe evaṃ katattā”ti vutte sace vadanti “na mayaṃ tena kāraṇena dema, idāni sīlavantatāya demā”ti, gahetabbā. Pakatīyā dānaṭṭhāneyeva kuladūsakakammaṃ kataṃ hoti, tato pakatidānameva gahetuṃ vaṭṭati. Yaṃ vaḍḍhetvā denti, taṃ na vaṭṭati. Yasmā ca pucchitapañhe doso natthi, tasmā aññampi bhikkhuṃ pubbaṇhe vā sāyaṇhe vā antaragharaṃ pavittāṃ koci puccheyya “kasmā bhante carathā”ti. Yenatthena carati, taṃ ācikkhitvā “laddhaṃ na laddhaṃ”ti vutte sace na laddhaṃ, “na laddhaṃ”ti vatvā yaṃ so deti, taṃ gahetuṃ vaṭṭati.

37. “Na ca bhikkhave paṇidhāya araṇṇe vatthabbaṃ, yo vaseyya, āpatti dukkaṭassa. Na ca bhikkhave paṇidhāya piṇḍāya caritabbaṃ -pa- na ca bhikkhave paṇidhāya caṅkamitabbaṃ -pa- na ca bhikkhave paṇidhāya ṭhātabbaṃ -pa- na ca bhikkhave paṇidhāya nisīditabbaṃ -pa- na ca bhikkhave paṇidhāya seyyā kappetabbā, yo kappeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vuttattā “evaṃ² araṇṇe vasantaṃ maṃ jano arahatte vā sekkhabhūmiyaṃ vā sambhāvēssati, tato lokassa sakkato bhavissāmi garukato mānito pūjito”ti evaṃ patthanāṃ katvā araṇṇe na vasitabbaṃ. Evaṃ paṇidhāya “araṇṇe vasissāmi”ti

1. Vi 1. 139 piṭṭhādīsu.

2. Vi-Ṭṭha 2. 92 piṭṭhādīsu.

gacchantassa padavāre padavāre dukkaṭaṃ, tathā araṇṇe kuṭikaraṇacaṅkamananisīdananivāsanapārupanādīsu sabbakiccesu payoge payoge dukkaṭaṃ, tasmā evaṃ araṇṇe na vasitabbaṃ. Evaṃ vasanto hi sambhāvanaṃ labhatu vā mā vā, dukkaṭaṃ āpajjati. Yo pana samādinnaḍḍhutaṅgo “dhutaṅgaṃ rakkhissāmī”ti vā “gāmaṇṭe me vasato cittaṃ vikkhipati, araṇṇaṃ sappāyaṃ”ti cintetvā vā “addhā araṇṇe tiṇṇaṃ vivekānaṃ aññataraṃ pāpuṇissāmī”ti vā “araṇṇaṃ pavisitvā arahattaṃ apāpuṇitvā na nikkhamissāmī”ti vā “araṇṇavāso nāma Bhagavatā pasattho, mayi ca araṇṇe vasante bahū sabrahmacārī gāmaṇṭaṃ hitvā āraṇṇakā bhavissantī”ti vā evaṃ anavajjavāsaṃ vasitukāmo hoti, teneva vasitabbaṃ. Piṇḍāya carantassapi “abhikkantādīni saṇṭhapetvā piṇḍāya carissāmī”ti nivāsanapārupanakiccato pabhuti yāva bhojanapariyosānaṃ, tāva payoge payoge dukkaṭaṃ, sambhāvanaṃ labhatu vā mā vā, dukkaṭameva. Khandhakavattasekhiyavattaparipūraṇatthaṃ pana sabrahmacārīnaṃ diṭṭhānugati-āpajjanatthaṃ vā pāsādikehi abhikkamapaṭikkamādīhi piṇḍāya pavisanto anupavajjo viññūnaṃ. Caṅkamanādīsopi eseva nayo.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Kulasaṅgahavinicchayakathā samattā.

6. Macchamaṃsavinicchayakathā

38. **Macchamaṃsesu** pana macchaggahaṇena sabbampi jalajaṃ vuttaṃ. Tattha akappiyaṃ nāma natthi. Maṃsesu pana manussahatthi-assasunakha-ahisīhabyagghadīpi-acchataracchānaṃ vasena dasa maṃsāni akappiyāni. Tattha manussamaṃse thullaccayaṃ, sesesu dukkaṭaṃ. Iti imesaṃ manussādīnaṃ dasannaṃ maṃsampi aṭṭhipi lohitampi cammampi lomampi sabbaṃ na vaṭṭati. Vasāsu pana ekā manussavasāva na vaṭṭati. Khīrādīsū akappiyaṃ nāma natthi. Imesu pana akappiyamaṃsesu aṭṭhi-ādīsū vā yaṃ kiñci ñatvā vā añatvā vā khādantassa āpattiyeva. Yadā jānāti, tadā desetabbā. “Apucchitvā khādissāmī”ti gaṇhato paṭiggahaṇepi dukkaṭaṃ, “pucchitvā khādissāmī”ti

gaṇhato anāpatti. Uddissakataṃ pana jānitvā khādantasseva āpatti, pacchā jānanto āpattiyā na kāretabbo¹.

Tattha² **uddissakataṃ** nāma bhikkhūnaṃ atthāya vadhivā sampāditaṃ macchamaṃsaṃ. Ubhayampi hi uddissakataṃ na vaṭṭati. Tampi adiṭṭhaṃ asutaṃ aparisaṅkitaṃ vaṭṭati. Tikoṭiparisuddhañhi macchamaṃsaṃ Bhagavatā anuññātaṃ adiṭṭhaṃ asutaṃ aparisaṅkitaṃ. Tattha **adiṭṭhaṃ** nāma bhikkhūnaṃ atthāya migamacche vadhivā gayhamānaṃ adiṭṭhaṃ. **Asutaṃ** nāma bhikkhūnaṃ atthāya migamacche vadhivā gahitanti asutaṃ. **Aparisaṅkitaṃ** pana diṭṭhaparisaṅkitaṃ sutaparisaṅkitaṃ tadubhayavinimuttaparisaṅkitaṃ nāma nātaṃ tabbipakkhato jānitabbaṃ. Kathaṃ? Idha bhikkhū passanti manusse jālavāguraḍḍhatthe gāmato vā nikkhamante araṇṇe vā vicarante. Dutiyadivase ca nesaṃ taṃ gāmaṃ piṇḍāya pavittānaṃ samacchamaṃsaṃ piṇḍapātaṃ abhiharanti. Te tena diṭṭhena parisāṅkanti “bhikkhūnaṃ nu kho atthāya katan”ti, idaṃ **diṭṭhaparisaṅkitaṃ**, etaṃ gahetuṃ na vaṭṭati. Yaṃ evaṃ aparisaṅkitaṃ, taṃ vaṭṭati. Sace pana te manussā “kasmā bhante na gaṇhathā”ti pucchitvā tamatthaṃ sutvā “nayidaṃ bhante bhikkhūnaṃ atthāya katan, amhehi attano atthāya vā rājayuttādīnaṃ vā atthāya katan”ti vadanti, kappati.

Na heva kho bhikkhū passanti, apica kho suṇanti “manussā kira jālavāguraḍḍhatthā gāmato vā nikkhamanti, araṇṇe vā vicaranti”ti. Dutiyadivase ca tesaṃ taṃ gāmaṃ piṇḍāya pavittānaṃ samacchamaṃsaṃ piṇḍapātaṃ abhiharanti. Te tena sutena parisāṅkanti “bhikkhūnaṃ nu kho atthāya katan”ti, idaṃ **sutaparisaṅkitaṃ** nāma, etaṃ gahetuṃ na vaṭṭati. Yaṃ evaṃ aparisaṅkitaṃ, taṃ vaṭṭati. Sace pana te manussā “kasmā bhante na gaṇhathā”ti pucchitvā tamatthaṃ sutvā “nayidaṃ bhante bhikkhūnaṃ atthāya katan, amhehi attano atthāya vā rājayuttādīnaṃ vā atthāya katan”ti vadanti, kappati.

Na heva kho pana bhikkhū passanti na suṇanti, apica kho tesaṃ taṃ gāmaṃ piṇḍāya pavittānaṃ pattaṃ gahetvā samacchamaṃsaṃ piṇḍapātaṃ abhisāṅkharitvā abhiharanti. Te parisāṅkanti “bhikkhūnaṃ nu kho atthāya katan”ti, idaṃ **tadubhayavinimuttaparisaṅkitaṃ** nāma, etaṃ gahetuṃ na vaṭṭati. Yaṃ evaṃ aparisaṅkitaṃ, taṃ vaṭṭati. Sace pana te manussā “kasmā bhante na gaṇhathā”ti

1. Vi-Ṭṭha 3. 376 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 189 piṭṭhe.

pucchitvā tamatthaṃ sutvā “nayidaṃ bhante bhikkhūnaṃ atthāya kataṃ, amhehi attano atthāya vā rājayuttādīnaṃ vā atthāya kataṃ, pavattamaṃsaṃ vā kappiyameva labhitvā bhikkhūnaṃ atthāya sampāditaṃ”ti vadanti, kappati. Matānaṃ petakiccatthāya maṅgalādīnaṃ vā atthāya Katepi eseva nayo. Yaṃ yaṃ hi bhikkhūnaṃyeva atthāya akataṃ, yattha ca nibbematiko hoti, taṃ sabbaṃ kappati.

39. Sace pana ekasmiṃ vihāre bhikkhūnaṃ uddissakataṃ hoti, te ca attano atthāya katabhāvaṃ na jānanti, aññe jānanti. Ye jānanti, tesāṃ na vaṭṭati, itaresāṃ pana vaṭṭati. Aññe na jānanti, teyeva jānanti, tesāṃyeva na vaṭṭati, aññesaṃ vaṭṭati. Tepi “amhākaṃ atthāya katan”ti jānanti, aññepi “etesāṃ atthāya katan”ti jānanti, sabbesampi na vaṭṭati. Sabbe na jānanti, sabbesampi vaṭṭati. Pañcasu hi sahadhammikesu yassa vā tassa vā atthāya uddissakataṃ sabbesaṃ na kappati.

Sace pana koci ekaṃ bhikkhuṃ uddissa pāṇaṃ vadhitvā tassa pattaṃ pūretvā deti, so ca attano atthāya katabhāvaṃ jānaṃyeva gahetvā aññassa bhikkhuno deti, so taṃ tassa saddhāya paribhuñjati, kassa āpattīti? Dvinnampi anāpatti. Yañhi uddissa kataṃ, tassa abhuttatāya anāpatti, itarassa ajānanatāya. Kappiyamaṃsassa hi paṭiggahaṇe āpatti natthi, uddissakatañca ajānitvā bhuttassa pacchā ñatvā āpattidesanākiccaṃ nāma natthi. Akappiyamaṃsaṃ pana ajānitvā bhuttena pacchā ñatvāpi āpatti desetabbā. Uddissakatañhi ñatvā bhuñjatova āpatti, akappiyamaṃsaṃ ajānitvā bhuñjantassapi āpattiyeva, tasmā āpattibhīrukena rūpaṃ sallakkhentaṇapi pucchitvāva maṃsaṃ paṭiggahetabbaṃ. Paribhogakāle “pucchitvā paribhuñjissāmi”ti vā gahetvā pucchitvāva paribhuñjitabbaṃ. Kasmā? Duviññeyyattā. Acchamaṃsampi hi sūkaramaṃsasadisāṃ hoti, dīpimaṃsādīni ca migamaṃsādisadisāni, tasmā pucchitvā gahaṇameva vattanti vadanti.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Macchamaṃsavinicchayakathā samattā.

7. Anāmāsavinicchayakathā

40. **Anāmāsanti** na parāmasitabbaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—yasmā mātā vā hotu dhītā vā bhaginī vā, itthī nāma sabbāpi brahmacariyassa pārībanthikāva² anāmāsā ca, tasmā “ayaṃ me mātā, ayaṃ me dhītā, ayaṃ me bhaginī”ti gehassitapemena āmasatopi dukkaṭameva vuttaṃ. Imaṃ pana Bhagavato āṇaṃ anussarantena sacepi nadīsotena vuyhamānaṃ mātaraṃ passati, neva hatthena parāmasitabbā, paṇḍitena pana bhikkhunā nāvā vā phalakaṃ vā kadalikkhando vā dārukkhando vā upasaṃharitabbo. Tasmim̐ asati kāsāvampi upasaṃharitvā purato ṭhapetabbaṃ, “ettha gaṇhāhi”ti pana na vattabbā. Gahite “parikkhāraṃ kaḍḍhāmī”ti kaḍḍhantena gantabbaṃ. Sace pana bhāyati, purato purato gantvā “mā bhāyī”ti samassāsetabbā. Sace bhāyamānā³ puttassa sahasā khandhe vā abhiruhati, hatthe vā gaṇhāti, na “apehi mahallike”ti niddhunitabbā, thalaṃ pāpetabbā. Kaddame laggāyapi kūpe patitāyapi eseva nayo. Tatrāpi hi yottaṃ vā vatthaṃ vā pakkhipitvā hatthena gahitabhāvaṃ ñatvā uddharitabbā, na tveva āmasitabbā.

Na kevalaṇca mātugāmassa sarīrameva anāmāsaṃ, nivāsanapārūpanampi ābharaṇabhaṇḍampi antamaso tiṇaṇḍupakaṃ vā tālapaṇṇamuddikaṃ vā upādāya anāmāsameva. Taṇca kho nivāsanapāvuraṇaṃ piḷandhanatthāya ṭhapitameva. Sace pana nivāsaṇaṃ vā pārūpanaṃ vā parivattetvā cīvaratthāya pādamūle ṭhabeti, vaṭṭati. Ābharaṇabhaṇḍesu pana sīsapasādhanaḍḍasūci-ādikappiyabhaṇḍaṃ “imaṃ bhante tumhākaṃ dema, gaṇhathā”ti dīyamānaṃ sipāṭikāsūci-ādi-upakaraṇatthāya gahetabbaṃ. Suvaṇṇarajataṃ uttādimayaṃ pana anāmāsameva, dīyamānampi na gahetabbaṃ. Na kevalaṇca etāsaṃ sarīrūpagameva anāmāsaṃ, itthisaṇṭhānena kataṃ kaṭṭharūpampi dantarūpampi ayarūpampi loharūpampi tipurūpampi potthakarūpampi sabbaratanarūpampi antamaso piṭṭhamayarūpampi anāmāsameva. Paribhogatthāya pana “idaṃ tumhākaṃ hotū”ti labhitvā ṭhabetvā sabbaratanamayaṃ avasesaṃ bhinditvā upakaraṇārahaṃ upakaraṇe, paribhogārahaṃ paribhoge upanetuṃ vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 2. 128 piṭṭhādīsu.

2. Pārībandhikāva (Ka)

3. Miyyamānā (Sī)

41. Yathā ca itthirūpakam, evaṃ sattavidham dhañṇampi anāmāsameva. Tasmā khetmajjhena gacchantena tatthajātakampi dhañṇaphalam na āmasantena gantabbam. Sace gharadvāre vā antarāmagge vā dhañṇam pasāritam hoti, passena ca maggo atthi, na maddantena gantabbam. Gamanamagge asati maggam adhiṭṭhāya gantabbam. Antaraghare dhañṇassa upari āsanam pañṇapetvā denti, nisīditum vaṭṭati. Keci āsanasālāya dhañṇam ākiranti, sace sakkā hoti harāpetum, harāpetabbam. No ce, ekamantam dhañṇam amaddantena pīṭhakam pañṇapetvā nisīditabbam. Sace okāso na hoti, manussā dhañṇamajjheveva pañṇapetvā denti, nisīditabbam. Tatthajātakāni muggamāsādini aparappānāni tālapanasādini vā phalāni kīḷantena na āmasitabbāni. Manussehi rāsikatesupi eveda nayo. Arañhe pana rukkhato patitāni phalāni “anupasampannānam dassāmī”ti gaṇhitum vaṭṭati.

42. Muttā maṇi veḷuriyo saṅkho silā pavālam rajatam jatarūpaṃ lohitaṅko masāragallanti imesu dasasu ratanesu **muttā** adhotā aviddhā yathājātāva āmasitum vaṭṭati, sesā anāmāsāti vadanti, tam na gahetabbam. **Mahāpaccariyam** pana “muttā dhotāpi adhotāpi anāmāsā, bhaṇḍamūlatthāya ca sampaṭicchitum na vaṭṭati, kuṭṭharogassa bhesajjathāya pana vaṭṭatī”ti vuttam, tam yuttam. Antamaso jātiphalikam upādāya sabbopi nīlapītādivaṇṇabhedo **maṇi** dhotaviddhavaṭṭito anāmāso, yathājāto pana ākaramutto pattāḍibhaṇḍamūlattham sampaṭicchitum vaṭṭatīti vuttam, tampi **Mahāpaccariyam** paṭikkhittam. Pacitvā kato kācamaṇiyeveko vaṭṭatīti vuttam. **Veḷuriyepi** maṇisadisova vinicchayo.

Saṅkho dhamanaṅkho ca dhotaviddho ca ratanamisso anāmāso, pānīyasaṅkho dhotopi adhotopi āmāsova. Sesaṅca añjanāḍibhesajjathāyapi bhaṇḍamūlatthāya sampaṭicchitum vaṭṭati. **Silā** dhotaviddhā ratanasammuttā mugga-avaṇṇāva anāmāsā, sesā satthakanighaṃsanādi-atthāya gaṇhitum vaṭṭati. Ettha ca **ratanasammuttā**ti suvaṇṇena saddhim yojetvā pacitvā katāti vadanti. **Pavālam** dhotaviddham anāmāsam, sesam āmāsaṅca bhaṇḍamūlatthaṅca sampaṭicchitum vaṭṭatīti vadanti, tam na

gahetabbaṃ. **Mahāpaccariyaṃ** pana “dhotampi adhotampi sabbaṃ anāmāsañca na ca sampāṭicchitum vaṭṭati”ti vuttaṃ, taṃ yuttaṃ.

Rajatañca jātārūpañca katabhaṇḍampi akatabhaṇḍampi sabbena sabbaṃ bījato paṭṭhāya anāmāsañca asampāṭicchaniyāñca. Uttaraṛājaputto kira suvaṇṇacetiyaṃ kārāpetvā Mahāpadumattherassa pesesi. Thero “na kappatī”ti paṭikkhipi. Cetiyaḥhare suvaṇṇapadumasuvaṇṇabubbulakādīni honti, etānipi anāmāsāni. Cetiyaḥharagopakā pana rūpiyachaddakapṭhāne ṭhitā, tasmā tesaṃ kelāpayitum vaṭṭatīti vuttaṃ. **Kurundiyaṃ** pana tampi paṭikkhittaṃ, suvaṇṇacetiye kacavameva haritum vaṭṭatīti ettakameva anuññātāṃ. Ārakūṭalohampi¹ jātārūpagatikameva anāmāsanti sabbaṭṭhakathāsu vuttaṃ. Senāsanaparibhoge pana sabbopi kappiyo, tasmā jātārūparajatamayā sabbepi senāsanaparikkhārā āmāsā, bhikkhūnaṃ dhammavinayavaṇṇanaṭṭhāne ratanamaṇḍape karonti phalikatthambhe ratanadāmapaṭimaṇḍite, tattha sabbūpakaraṇāni bhikkhūnaṃ paṭijaggitum vaṭṭanti. **Lohitañca masāragallā** dhotaviddhā anāmāsā, itare āmāsā, bhaṇḍamūlatthāya ca sampāṭicchitum vaṭṭatīti vuttaṃ. **Mahāpaccariyaṃ** pana “dhotāpi adhotāpi sabbaso anāmāsā, na ca sampāṭicchitum vaṭṭanti”ti paṭikkhittaṃ.

43. Sabbaṃ **āvudhabhaṇḍaṃ** anāmāsāṃ, bhaṇḍamūlatthāya diyamānampi na sampāṭicchitabbaṃ. Satthavaṇijjā nāma na vaṭṭati. Suddhadhanudaṇḍopi dhanujiyāpi patodopi tomaropi aṅkusopi antamaso vāsipharasu-ādīnipi āvudhasaṅkhepena katāni anāmāsāni. Sace kenaci vihāre satti vā tomaro vā ṭhapito hoti, vihāraṃ jaggantena “harantū”ti sāmikānaṃ pesetabbaṃ. Sace na haranti, taṃ acālentena vihāro paṭijaggitabbo. Yuddhabhūmiyaṃ pana patitaṃ asim vā sattim vā tomaraṃ vā disvā pāsāṇena vā kenaci vā asim bhinditvā satthakatthāya gahetum vaṭṭati. Itarānipi viyojetvā kiñci satthakatthāya, kiñci kattaradaṇḍādi-atthāya gahetum vaṭṭati. “Idaṃ gaṇhathā”ti diyamānaṃ pana vināsetvā “kappiyabhaṇḍaṃ karissāmī”ti sabbampi sampāṭicchitum vaṭṭati.

1. Hārakūṭalohampi (Sī)

Macchajālapakkhiyālādīnipi phalakaajālikādīnipi saraparittāṇānipi sabbāni anāmāsāni, paribhogatthāya labbhamānesu pana jālaṃ tāva “āsanassa vā cetiyassa vā upari bandhissāmi, chattaṃ vā veṭhessāmi”ti gahetum vaṭṭati. Saraparittāṇaṃ sabbampi bhaṇḍamūlatthāya sampaṭicchitum vaṭṭati. Parūparodhanivāraṇaṇhi etaṃ, na uparodhakaranti. Phalakaṃ “dantakaṭṭhabhājanaṃ karissāmi”ti gahetum vaṭṭati.

Cammavinaddhāni vīṇābheri-ādīni anāmāsāni. **Kurundiyam** pana “bherisaṅghātopi vīṇasaṅghātopi tucchapokkharampi mukhavaṭṭiyam āropitacammampi vīṇadaṇḍakopi sabbam anāmāsan”ti vuttam. Onahitum vā onahāpetum vā vādetum vā vādāpetum vā na labbhatiyeva. Cetiyaṅgaṇe pūjam katvā manussehi chaḍḍitaṃ disvāpi acāletvāva antarantare sammajjitabbaṃ, kacavarachaḍḍanakāle pana kacavaraniyāmeneva haritvā ekamantaṃ nikkhipitum vaṭṭatīti **Mahāpaccariyam** vuttam. Bhaṇḍamūlatthāya sampaṭicchitumpi vaṭṭati, paribhogatthāya labbhamānesu pana vīṇādoṇikaṇca bheripokkharaṇca dantakaṭṭhabhājanaṃ karissāma, cammaṃ satthakakosakanti evaṃ tassa tassa parikkhārassa upakaraṇatthāya gahetvā tathā tathā kātum vaṭṭati.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Anāmāsavinicchayakathā samattā.

8. Adhiṭṭhānavikappanavinicchayakathā

44. **Adhiṭṭhānavikappanesu** pana—anujānāmi bhikkhave ticīvaraṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, vassikasāṭikaṃ vassānaṃ cātumāsāṃ adhiṭṭhātum tato paraṃ vikappetum, nisīdanaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, paccattharaṇaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, kaṇḍuppaṭicchādiṃ yāva ābādhaṃ adhiṭṭhātum tato paraṃ vikappetum, mukhapuñchanacoḷaṃ adhiṭṭhātum na vikappetum, parikkhāracoḷaṃ adhiṭṭhātum na vikappetun”ti¹ vacanato ticīvarādiniyāmeneva adhiṭṭhahitvā paribhuñjitukāmena “imaṃ saṅghāṭiṃ adhiṭṭhāmi”ti-ādinaṃ nāmaṃ vatvā adhiṭṭhātabbaṃ. Vikappentena pana nāmaṃ aggahetvāva “imaṃ cīvaraṃ tuyhaṃ

1. Vi 3. 411 piṭṭhe.

vikappemī”ti vatvā vikappetabbam. Tattha¹ **ticīvaram** adhiṭṭhahantena rajitvā kappabindum datvā pamāṇayuttameva adhiṭṭhātabbam. Assa pamāṇam ukkaṭṭhaparicchedena Sugatacīvarato ūnakam vaṭṭati, lāmakaparicchedena saṅghāṭiyā uttarāsaṅgassa ca dīghato muṭṭhipaṇcakaṃ, tiriyam muṭṭhittikaṃ pamāṇam vaṭṭati. Antaravāsako dīghaso muṭṭhipaṇcako, tiriyam dvihatthopi vaṭṭati. Pārupanenapi hi sakkā nābhim² paṭicchādetunti. Vuttappamāṇato pana atirekaṇca ūnakaṇca “parikkhāracoḷakan”ti adhiṭṭhātabbam.

Tattha yasmā “dve cīvarassa adhiṭṭhānā kāyena vā adhiṭṭheti, vācāya vā adhiṭṭheti”ti³ vuttam, tasmā purāṇasaṅghāṭim “imam saṅghāṭim paccuddharāmī”ti paccuddharitvā navam saṅghāṭim hatthena gahetvā “imam saṅghāṭim adhiṭṭhāmī”ti cittaṇa ābhogaṃ katvā kāyavikāram karontena kāyena adhiṭṭhātabbā. Idam kāyena adhiṭṭhānam, tam yena kenaci sarīrāvayavena aphasantassa na vaṭṭati. Vācāya adhiṭṭhāne pana vacībhedam katvā vācāya adhiṭṭhātabbā. Tatra duvidham adhiṭṭhānam—sace hatthapāse hoti, “imam saṅghāṭim adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā. Atha antogabbhe vā uparipāsāde vā sāmantavihāre vā hoti, ṭhapitaṭṭhānam sallakkhetvā “etaṃ saṅghāṭim adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā. Esa nayo uttarāsaṅge antaravāsake ca. Nāmamattameva hi viseso, tasmā sabbāni saṅghāṭim uttarāsaṅgam antaravāsakanti evam attano nāmeneva adhiṭṭhātabbāni. Sace adhiṭṭhahitvā ṭhapitavatthehi saṅghāṭi-ādāni karoti, niṭṭhite rajane ca kappe ca “imam paccuddharāmī”ti paccuddharitvā puna adhiṭṭhātabbāni. Adhiṭṭhitena pana saddhim mahantatarameva dutiyapaṭṭam vā khaṇḍam vā sibbantena puna adhiṭṭhātabbam. Same vā khuddake vā adhiṭṭhānakiccam natthi.

Ticīvaram pana parikkhāracoḷam adhiṭṭhātum vaṭṭati, na vaṭṭatīti? Mahāpadumatthero kirāha “ticīvaram ticīvameva adhiṭṭhātabbam, sace parikkhāracoḷadhiṭṭhānam labheyya, Udositasikkhāpade parihāro niratthako bhavēyya”ti. Evam vutte kira avasesā bhikkhū āhaṃsu “parikkhāracoḷampi Bhagavatāva ‘adhiṭṭhātabban’ti vuttam, tasmā vaṭṭatī”ti. **Mahāpaccariyampi** vuttam “parikkhāracoḷam nāma pāṭekkam nidhānamukhametaṃ. Ticīvaram ‘parikkhāracoḷan’ti adhiṭṭhahitvā paribhuñjitum vaṭṭati, Udositasikkhāpade⁴ pana ticīvaram adhiṭṭhahitvā

1. Vi-Ṭṭha 2. 226 piṭṭhādīsu.

3. Vi 5. 214 piṭṭhe.

2. Nābhi (?)

4. Vi 1. 298 piṭṭhe.

pariharantassa parihāro vutto”ti. Ubhatovibhaṅgabhaṇako Puṇṇavālikavāsī Mahātissattheropi kirāha “mayam pubbe mahātherānam assumhā ‘araññavāsino bhikkhū rukkkhasusirādīsu cīvaram ṭhapetvā padhānam padahanatthāya gacchanti, sāmantavihāre dhammassavanatthāya gatānañca tesam sūriye uṭṭhite sāmaṇerā vā daharabhikkhū vā pattacīvaram gahetvā gacchanti, tasmā sukhaparibhogattham ticīvaram parikkhāracoḷam adhiṭṭhātum vaṭṭati”ti”. **Mahāpaccariyampi** vuttam “pubbe āraññikā bhikkhū abaddhasīmāya dupparihāranti ticīvaram parikkhāracoḷameva adhiṭṭhahitvā paribhuñjimsū”ti.

45. **Vassikasātikā** anarittappamāṇā nāmaṁ gahetvā vuttanayeneva cattāro vuttanayeneva cattāro vassike māse adhiṭṭhātabbā, tato param paccuddharitvā vikappetabbā. Vaṇṇabhedamattarattāpi cesā vaṭṭati, dve pana na vaṭṭanti. **Nisīdanam** vuttanayena adhiṭṭhātabbameva, tañca kho pamāṇayuttam ekameva, dve na vaṭṭanti. **Paccattharaṇampi** adhiṭṭhātabbameva, tam pana mahantampi vaṭṭati, ekampi vaṭṭati, bahūnipi vaṭṭanti, nīlampi pītakampi sadasampi pupphadasampīti sabbappakāram vaṭṭati. **Kaṇḍuppaṭicchādi** yāva ābādho atthi, tāva pamāṇikā adhiṭṭhātabbā. Ābādhe vūpasante paccuddharitvā vikappetabbā, ekāva vaṭṭati. **Mukhapuñchanacoḷam** adhiṭṭhātabbameva, yāva ekaṁ dhovīyati, tāva aññam paribhogatthāya icchitabbanti dvepi vaṭṭanti. Apare pana therā “nidhānamukhametaṁ, bahūnipi vaṭṭanti”ti vadanti. **Parikkhāracoḷe** gaṇanā natthi, yattakam icchati, tattakam adhiṭṭhātabbameva. **Thavikāpi parissāvanampi** vikappanūpagapacchimacīvarappamāṇam “parikkhāracoḷam”ti adhiṭṭhātabbameva. Tassa pamāṇam dīghato dve vidatthiyo tiriyaṁ vidatthi, tam pana dīghato vaḍḍhakīhatthappamāṇam, vitthārato tato upaḍḍhappamāṇam hoti. Tatrāyaṁ Pāḷi “anujānāmi bhikkhave āyāmena aṭṭhaṅgulaṁ Sugataṅgulaṇa caturaṅgulavitthataṁ pacchimaṁ cīvaram vikappetun”ti¹. Bahūnipi ekato katvā “kumāni cīvarāni parikkhāracoḷāni adhiṭṭhāmī”ti adhiṭṭhātumpi vaṭṭatiyeva. Bhesajjanavakammamātāpitu-ādīnaṁ atthāya ṭhapentena anadhiṭṭhitepi natthi āpatti. Mañcabhisi pīṭhabhisi bimbohanam pāvāro kojavoti etesu pana senāsanaparikkhāratthāya dinnapaccattharaṇe ca adhiṭṭhānakiccaṁ natthiyeva.

1. Vi 3. 412 piṭṭhe.

Sace pana¹ ñātakapavāritaṭṭhānato suttam labhitvā ñātakapavāriteneva tantavāyena aññena vā mūlam datvā cīvaram vāyāpeti, vāyāpanapaccayā anāpatti. Dasāhātikkamanapaccayā pana āpattiṃ rakkhantena vikappanupagappamāṇamatte vīte tante ṭhitāmyeva adhiṭṭhātabbam. Dasāhātikkamena niṭṭhāpiyamānāñhi nissaggiyam bhaveyyāti. Ñātakādīhi tantam āropāpetvā “tumahākam bhante idam cīvaram gaṇheyyāthā”ti niyyātitepi eseva nayo.

Sace tantavāyo evam payojito vā sayam dātukāmo vā hutvā “aham bhante tumhākam cīvaram asukadivase nāma vāyitvā ṭhapessāmī”ti vadati, bhikkhu ca tena paricchinnadivasato paṭṭhāya dasāham atikkāmeti, nissaggiyam pācittiyam. Sace pana tantavāyo “aham tumhākam cīvaram vāyitvā sasanam pesessāmī”ti vatvā tatheva karoti, tena pesitabhikkhu pana tassa bhikkhuno na āroceti, añño disvā vā sutvā vā “tumahākam bhante cīvaram niṭṭhitan”ti āroceti, etassa ārocanam na pamāṇam. Yadā pana tena pesitoyeva āroceti, tassa vacanam sutadivasato paṭṭhāya dasāham atikkāmayato nissaggiyam pācittiyam.

Sace tantavāyo “aham tumhākam cīvaram vāyitvā kassaci hatthe pahīṇissāmī”ti vatvā tatheva karoti, cīvaram gahetvā gatabhikkhu pana attano pariveṇe ṭhapetvā tassa na āroceti, añño koci bhaṇati “api bhante adhunā ābhataṃ cīvaram sundaran”ti. Kuhiṃ āvuso cīvaranti. Itthannāmassa hatthe pesitanti. Etassapi vacanam na pamāṇam. Yadā pana so bhikkhu cīvaram deti, laddhadivasato paṭṭhāya dasāham atikkāmayato nissaggiyam pācittiyam. Sace pana vāyāpanamūlam adinnam hoti, yāva kākaṇikamattampi avasiṭṭham, tāva rakkhati.

46. Adhiṭṭhitacīvaram² pana paribhuñjato katham adhiṭṭhānam vijahatīti? Aññassa dānena acchinditvā gahaṇena vissāsaggāhena hīnāyāvattanena sikkhāpaccakkhānena kālakiriyāya līngaparivattanena paccuddharaṇena chiddabhāvenāti imehi navahi kāraṇehi vijahati. Tattha purimehi

1. Vi-Ṭṭha 2. 304 piṭṭhādīsu.

2. Vi-Ṭṭha 2. 227 piṭṭhādīsu.

aṭṭhahi sabbacīvarāni adhiṭṭhānaṃ vijahanti, chiddabhāvena pana ticīvarasseva sabbatṭhakathāsu adhiṭṭhānavijahanam vuttam, tañca nakhapitṭhippamāṇena chiddena. Tattha nakhapitṭhippamāṇam kaniṭṭhaṅgulinakhavasena veditabbaṃ, chiddaṇca vinividdhachiddameva. Chiddassa hi abbhantare ekatantu cepi acchinno hoti, rakkhati. Tattha saṅghāṭiyā ca uttarāsaṅgassa ca dīghantato vidatthippamāṇassa, tiriyaṇtato aṭṭhaṅgulappamāṇassa padesassa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, antaravāsakassa pana dīghantato vidatthippamāṇasseva, tiriyaṇtato caturaṅgulappamāṇassa padesassa orato chiddaṃ adhiṭṭhānaṃ bhindati, parato na bhindati, tasmā jāte chidde ticīvaraṃ atirekakīvaraṭṭhāne tiṭṭhati, sūcikkammaṃ katvā puna adhiṭṭhātabbaṃ. Yo pana dubbalaṭṭhāne paṭhamam aggaḷam datvā pacchā dubbalaṭṭhānaṃ chinditvā apaneti, adhiṭṭhānaṃ na bhijjati. Maṇḍalaparivattanepi eseve nayo. Dupatṭassa ekasmiṃ paṭale chidde vā jāte galīte vā adhiṭṭhānaṃ na bhijjati, khuddakaṃ cīvaraṃ mahantaṃ karoti, mahantaṃ vā khuddakaṃ karoti, adhiṭṭhānaṃ na bhijjati. Ubho koṭiyo majjhe karonto sace paṭhamam chinditvā pacchā ghaṭeti, adhiṭṭhānaṃ bhijjati. Atha ghaṭetvā chindati, na bhijjati. Rajakehi dhovāpetvā setam kārapentassapi adhiṭṭhānaṃ adhiṭṭhānamevāti. Ayam tāva adhiṭṭhāne vinicchayo.

47. **Vikappane** pana dve vikappanā sammukhāvikappanā parammukhāvikappanā ca. Kathaṃ sammukhāvikappanā hoti? Cīvarānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṇca ñatvā “imaṃ cīvaran”ti vā “imāni cīvarāni”ti vā “etaṃ cīvaran”ti vā “etāni cīvarāni”ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappemī”ti vattabbaṃ, ayamekā sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetum vaṭṭati, paribhuñjitum pana vissajjetum vā adhiṭṭhātum vā na vaṭṭati. “Mayhaṃ santakaṃ, mayhaṃ santakāni paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti evaṃ pana vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Aparo nayo—tatheva cīvarānaṃ ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṇca ñatvā tasseeva bhikkhuno santike “imaṃ cīvaran”ti vā “imāni cīvarāni”ti vā “etaṃ cīvaran”ti “etāni cīvarāni”ti vā vatvā pañcasu sahadhammikesu aññatarassa attanā abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “Tissassa bhikkhuno vikappemī”ti vā “Tissāya bhikkhuniyā, Tissāya sikkhamānāya, Tissassa sāmaṇerassa, Tissāya

sāmaṇeriyā vikappemī”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā “Tissassa bhikkhuno santakaṃ -pa- Tissāya sāmaṇeriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṃ parammukhāvikappanā hoti? Cīvarānaṃ tatheva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvaṃca ñatvā “imaṃ cīvaran”ti vā “imāni cīvarāni”ti vā “etaṃ cīvaran”ti vā “etāni cīvarāni”ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappanatthāya dammī”ti vattabbaṃ. Tena vattabbo “ko te mitto vā sandiṭṭho vā”ti. Tato itarena purimanayeneva “Tisso bhikkhū”ti vā -pa- “Tissā sāmaṇerī”ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “ahaṃ Tissassa bhikkhuno dammī”ti vā -pa- “Tissāya sāmaṇeriyā dammī”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ parammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappanāyaṃ vuttanayeneva “itthannāmassa santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Dvinnāṃ vikappanānaṃ kiṃ nānākaraṇaṃ? Sammukhāvikappanāyaṃ sayāṃ vikappetvā parena paccuddharāpeti, parammukhāvikappanāyaṃ pareneva vikappāpetvā pareneva paccuddharāpeti, idamettha nānākaraṇaṃ. Sace pana yassa vikappeti, so paññattikovidō na hoti, na jānāti paccuddharitūṃ, taṃ cīvaraṃ gahetvā aññassa byattassa santikaṃ gantvā puna vikappetvā parena paccuddharāpetabbaṃ. Vikappitavikappanā nāmesā vaṭṭati. Evaṃ tāva cīvare adhiṭṭhānavikappanānayo veditabbo.

48. **Patte** pana ayaṃ nayo—pattaṃ adhiṭṭhahantena ukkaṭṭhamajjhimomakānaṃ aññataro pamāṇayuttova adhiṭṭhātabbo. Tassa pamāṇaṃ “aḍḍhāḷhakodanaṃ gaṇhātī”ti-ādinā¹ nayena Pāliyaṃ vuttaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo²—anupahatapurāṇasālitaṇḍulānaṃ sukoṭṭitaparisuddhānaṃ dve magadhanāliyo gahetvā tepi taṇḍulehi anuttaṇḍalamakilinnamapiṇḍitaṃ suvisadaṃ kundamakakuḷarāsisadisam aavassāvitodanaṃ pacitvā

1. Vi 1. 353 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 282 piṭṭhādīsu.

niravasesaṃ patte pakkhipitvā tassa odanassa catutthabhāgappamāṇo
 nātighano nātitanuko hatthahāriyo sabbasambhārasaṅkhato muggasūpo
 pakkhipitabbo, tato ālopassa ālopassa anurūpaṃ
 yāvacarimāloppahonakaṃ macchamaṃsādibyañjanaṃ pakkhipitabbaṃ,
 sappitelatakkarasakañjikādīni pana gaṇanūpagāni na honti. Tāni hi
 odanagatikāni honti, neva hāpetuṃ, na vaḍḍhetuṃ sakkonti. Evametaṃ
 sabbampi pakkhittaṃ sace pattassa mukhavattiyā heṭṭhimarājisaṃsaṃ tiṭṭhati,
 suttena vā hīrena vā chindantassa suttassa vā hīrassa vā heṭṭhimantaṃ
 phusati, ayaṃ **ukkaṭṭho** nāma patto. Sace taṃ rājīṃ atikkamma thūpīkataṃ
 tiṭṭhati, ayaṃ **ukkaṭṭhomako** nāma patto. Sace taṃ rājīṃ na sampāpuṇāti
 antogadhameva hoti, ayaṃ **ukkaṭṭhukkaṭṭho** nāma patto.

Ukkaṭṭhato upaḍḍhappamāṇo majjhimo nāma patto. Majjhimato
 upaḍḍhappamāṇo omako. Tasmā sace Magadhanāliyā nālīkodanādisabbampi
 pakkhittaṃ vuttanayeneva heṭṭhimarājisaṃsaṃ tiṭṭhati, ayaṃ **majjhimomako**
 nāma patto. Sace taṃ rājīṃ atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ
majjhimomako nāma patto. Sace taṃ rājīṃ na sampāpuṇāti antogadhameva
 hoti, ayaṃ **majjhimukkaṭṭho** nāma patto. Sace Magadhanāliyā
 upaḍḍhanālīkodanādisabbampi pakkhittaṃ heṭṭhimarājisaṃsaṃ tiṭṭhati, ayaṃ
omako nāma patto. Sace taṃ rājīṃ atikkamma thūpīkataṃ tiṭṭhati, ayaṃ
omakomako nāma patto. Sace taṃ rājīṃ na sampāpuṇāti antogadhameva
 hoti, ayaṃ **omakukkaṭṭho** nāma patto. Evamete nava pattā. Tesu dve apattā
 ukkaṭṭhukkaṭṭho ca omakomako cāti. Tasmā ete bhājanaparibhogena
 paribhuñjitabbā, na adhiṭṭhānūpagā na vikappanūpagā. Itare pana satta
 adhiṭṭhahitvā vā vikappetvā vā paribhuñjitabbā.

Pamāṇayuttānampi etesaṃ adhiṭṭhānavikappanūpagattaṃ evaṃ
 veditabbaṃ—ayopatto pañcahi pākehi, mattikāpatto dvīhi pākehi pakko
 adhiṭṭhānūpago. Ubhopi yaṃ mūlaṃ dātabbaṃ, tasmīṃ dinneyeva. Sace
 ekopi pāko ūno hoti, kākaṇikamattampi vā mūlaṃ adinnaṃ, na
 adhiṭṭhānūpago. Sace pattasāmiko vadati “yadā tumhākaṃ mūlaṃ
 bhavissati, tadā dassatha adhiṭṭhahitvā paribhuñjathā”ti, neva adhiṭṭhānūpago
 hoti, pākassa hi ūnattā pattasaṅkhyāṃ na gacchati, mūlassa sakalassa vā

ekadesassa vā adinnattā sakabhāvaṃ na upeti, aññasseva santako hoti, tasmā pāke ca mūle ca suniṭṭhiteyeva adhiṭṭhānūpago hoti. Yo adhiṭṭhānūpago, sveva vikappanūpago. So hattham āgatopi anāgatopi adhiṭṭhātabbo vikappetabbo vā. Yadi hi pattakārako mūlam labhivā sayam vā dātukāmo hutvā “aham bhante tumhākaṃ pattam katvā asukadivase nāma pacitvā ṭhapessāmī”ti vadati, bhikkhu ca tena paricchinnavasato paṭṭhāya dasāham atikkāmeti, nissaggiyam pācittiyam. Sace pana pattakārako “aham tumhākaṃ pattam katvā pacitvā sāsanaṃ pesessāmī”ti vatvā tatheva karoti, tena pesitabhikkhu pana tassa bhikkhuno na āroceti, añño disvā vā sutvā vā “tumhākaṃ bhante patto niṭṭhito”ti āroceti, etassa ārocanaṃ na pamāṇam. Yadā pana tena pesitoyeva āroceti, tassa vacanam sutadivasato paṭṭhāya dasāham atikkāmayato nissaggiyam pācittiyam. Sace pana pattakārako “aham tumhākaṃ pattam katvā pacitvā kassaci hatthe paṇissāmī”ti vatvā tatheva karoti, pattam gahetvā āgatabhikkhu pana attano pariveṇe ṭhapetvā tassa na āroceti, añño koci bhaṇati “api bhante adhunā ābhato patto sundaro”ti. Kuhiṃ āvuso pattoti. Itthannāmassa hatthe pesitoti. Etassapi vacanam na pamāṇam. Yadā pana so bhikkhu pattam deti, laddhadivasato paṭṭhāya dasāham atikkāmayato nissaggiyam pācittiyam, tasmā dasāham anatikkāmetvāva adhiṭṭhātabbo vikappetabbo vā.

Tattha dve pattassa adhiṭṭhānā kāyena vā adhiṭṭhāti, vācāya vā adhiṭṭhāti. Tesam vasena adhiṭṭhahantena “imam pattam paccuddharāmī”ti vā “etaṃ pattam paccuddharāmī”ti vā vatvā evam sammukhe vā parammukhe vā ṭhitam purāṇapattam paccuddharitvā aññassa vā datvā navam pattam yattha katthaci ṭhitam hatthena parāmasitvā “idaṃ pattam adhiṭṭhāmī”ti cittena ābhogaṃ katvā kāyavikāram karontena kāyena vā adhiṭṭhātabbo. Vacībhedaṃ katvā vācāya vā adhiṭṭhātabbo. Tatra duvidham adhiṭṭhānam—sace hatthapāse hoti, “imam pattam adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā, atha antogabbhe vā uparipāsāde vā sāmantavihāre vā hoti, ṭhapitaṭṭhānam sallakkhetvā “etaṃ pattam

adhiṭṭhāmī”ti vācā bhinditabbā. Adhiṭṭhahantena pana ekakena adhiṭṭhātumpi vaṭṭati, aññassa santike adhiṭṭhātumpi vaṭṭati. Aññassa santike ayamānisamso—sacassa “adhiṭṭhito nu kho me, no”ti vimati uppajjati, itaro sāretvā vimatiṃ chindissatīti. Sace koci dasa patte labhitvā sabbe attanāva paribhuñjitukāmo hoti, na sabbe adhiṭṭhātabbā, ekaṃ pattam adhiṭṭhāya punadivase taṃ paccuddharitvā añño adhiṭṭhātabbo. Eteneva upāyena vassasatampi pariharitum sakkā.

Evam appamattassa siyā adhiṭṭhānavijahananti? Siyā. Sace hi sayam¹ pattam aññassa deti, vibbhamati vā, sikkham vā paccakkhāti, kālam vā karoti, liṅgam vāssa parivattati, paccuddharati vā, patte vā chiddam hoti, adhiṭṭhānam vijahati. Vuttañcetam—

“Dinnavibbhantapaccakkhā, kālakiriyākatena ca.

Liṅgapaccuddharā ceva, chiddena bhavati sattaman”ti².

Coragahaṇavissāsaggāhehipi vijahatiyeva. Kittakena chiddena adhiṭṭhānam bhijjati? Yena kaṅgusittham nikkhamati ceva pavisati ca. Idañhi sattanam dhaññānam lāmakadhaññasittham. Tasmim chidde ayacuṇṇena vā āṇiyā vā paṭipākatike kate dasāhabbhantare puna adhiṭṭhātabbo. Ayam tāvettha adhiṭṭhāne vinicchayo.

49. **Vikappane** pana dve vikappanā sammukhāvikappanā ceva parammukhāvikappanā ca. Katham sammukhāvikappanā hoti? Pattānam ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā “imam pattan”ti vā “ime patte”ti vā “etaṃ pattan”ti vā “ete patte”ti vā vatvā “tuyham vikappemī”ti vattabham, ayamekā sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetum vaṭṭati, paribhuñjitum pana vissajjetum vā adhiṭṭhātum vā na vaṭṭati. “Mayham santakam paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayam vā karohī”ti evam pana vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Aparo nayo—tatheva pattānam ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā tasseva bhikkhuno santike “imam pattan”ti vā “ime patte”ti vā “etaṃ pattan”ti vā “ete patte”ti vā vatvā pañcasu

1. Ayam (Ka)

2. Vi-Ṭṭha 2. 285 piṭṭhe.

sahadhammikesu aññatarassa attanā abhirucitassa yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “Tissassa bhikkhuno vikappemī”ti vā “Tissāya bhikkhuniyā, sikkhamānāya, sāmaṇerassa, Tissāya sāmaṇeriyā vikappemī”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ aparāpi sammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā Tissassa bhikkhuno santakaṃ -pa- Tissāya sāmaṇeriyā santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohīti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti.

Kathaṃ parammukhāvikappanā hoti? Pattānaṃ tatheva ekabahubhāvaṃ sannihitāsannihitabhāvañca ñatvā “imaṃ pattaṃ”ti vā “ime patte”ti vā “etaṃ pattaṃ”ti vā “ete patte”ti vā vatvā “tuyhaṃ vikappanathāya dammi”ti vattabbaṃ. Tena vattabbo “ko te mitto vā sandiṭṭho vā”ti. Tato itarena purimanayena “Tisso bhikkhū”ti vā -pa- “Tissā sāmaṇerī”ti vā vattabbaṃ. Puna tena bhikkhunā “ahaṃ Tissassa bhikkhuno dammi”ti vā -pa- “Tissāya sāmaṇeriyā dammi”ti vā vattabbaṃ, ayaṃ parammukhāvikappanā. Ettāvatā nidhetuṃ vaṭṭati, paribhogādīsu pana ekampi na vaṭṭati. Tena pana bhikkhunā dutiyasammukhāvikappanāyaṃ vuttanayeneva “itthannāmassa santakaṃ paribhuñja vā vissajjehi vā yathāpaccayaṃ vā karohī”ti vutte paccuddhāro nāma hoti, tato pabhuti paribhogādayopi vaṭṭanti. Ayaṃ vikappane nayo.

50. Evaṃ adhiṭṭhahitvā vikappetvā ca paribhuñjantena patte bhinne kim kātābanti? Yassa patte rājimukhavaṭṭito heṭṭhā dvaṅgulappamaṇā na hoti, tena na kiñci kātābbaṃ. Yassa¹ pana tādisā ekāpi rāji hoti, tena tassā rājiyā heṭṭhimapariyante pattavedhakena vijjhivā pacitvā suttarajjukamakacirajjukādīhi vā tipusuttakena vā bandhitvā taṃ bandhanaṃ āmisassa alagganattaraṃ tipupaṭṭena vā kenaci vā baddhasilesena paṭicchādetabbaṃ. So ca patto adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbo. Sukhumaṃ vā chiddaṃ katvā bandhitabbo. Suddhehi pana madhusikatthakalākhāsajjurasādīhi bandhituṃ na vaṭṭati, phāṇitaṃ jhāpetvā pāsāṇacuṇṇena bandhituṃ vaṭṭati. Mukhavaṭṭisamāpe pana pattavedhakena vijjhiyamāno kapālassa

1. Vi-Ṭṭha 2. 286 piṭṭhādīsu.

bahalattā bhijjati, tasmā heṭṭhā vijjhitabbo. Yassa pana dve rājiyo, ekāyeva vā caturaṅgulā, tassa dve bandhanāni dātabbāni. Yassa Tisso, ekāyeva vā chaṅgulā, tassa tīṇi. Yassa catasso, ekāyeva vā aṭṭhaṅgulā, tassa cattāri. Yassa pañca, ekāyeva vā dasaṅgulā, so baddhopi abaddhopi apattoyeva, añño viññāpetabbo. Esa tāva mattikāpatte vinicchayo.

Ayopatte pana sacepi pañca vā atirekāni vā chiddāni honti, tāni ca ayacuṇṇena vā āṇiyā vā lohamaṇḍalakena vā baddhāni maṭṭhāni honti, sveva patto paribhuñjitabbo, añño na viññāpetabbo. Atha pana ekampi chiddaṃ mahantaṃ hoti, lohamaṇḍalakena baddhampi maṭṭhaṃ na hoti, patte āmisaṃ laggati, akappiyo hoti, ayaṃ apatto, añño viññāpetabbo. Viññāpentena ca saṃghavasena pavāritaṭṭhāne pañcabandhaneneva pattena aññaṃ patthaṃ viññāpetum vaṭṭati, puggalavasena pana pavāritaṭṭhāne ūnapañcabandhanenāpi vaṭṭati. Pattaṃ labhitvā paribhuñjantena ca yāgurandhanarajanapacanādinā aparibhogena na paribhuñjitabbo, antarāmagge pana byādhimhi uppanne aññaasmim bhājane asati mattikāya limpetvā yāguṃ vā pacitum udakaṃ vā tāpetum vaṭṭati. Mañcapīṭhachattanāgadantakādike adesepe na nikkhipitabbo. Pattassa hi nikkhipanadeso “anujānāmi bhikkhave pattādhārakan”ti-ādinā¹ nayena Khandhake vuttoyeva.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Adhiṭṭhānavikappanavinicchayakathā samattā.

9. Cīvaravippavāsavinicchayakathā

51. **Cīvarenavināvāsoti** ticīvarādhiṭṭhānena adhiṭṭhitānaṃ tiṇṇaṃ cīvarānaṃ aññatarena vippavāso. Evaṃ adhiṭṭhitesu hi tīsu cīvaresu ekenapi vinā vasitum na vaṭṭati, vasantassa saha aruṇuggamanā cīvaraṃ

1. Vi 4. 249 piṭṭhe.

nissaggiyaṃ hoti, tasmā aruṇuggamanasamaye cīvaraṃ
 aḍḍhateyyaratanappamāṇe hatthapāse katvā vasitabbaṃ. Gāmanivesana-
 udosita-aḍḍamālapāsādahammiyanāvāsathā-khetta dhaññakaraṇa
 āramavihāra rukkhāmūla-ajjhokālesu pana ayaṃ viseso¹—sace ekassa rañño
 gāmabhojakassa vā santako **gāmo** hoti, yena kenaci pākārena vā vatiyā vā
 parikhāya vā parikkhitto ca, evarūpe gāme cīvaraṃ nikkhipitvā
 gāmabbhantare yattha katthaci yathārucitaṭṭhāne aruṇaṃ utṭhāpetuṃ vaṭṭati.
 Sace pana aparikkhitto hoti, evarūpe gāme yasmiṃ ghare cīvaraṃ
 nikkhittaṃ, tasmiṃ vatthabbaṃ, tassa vā gharassa hatthapāse samantā
 aḍḍhateyyaratanabbhantare vasitabbaṃ. Taṃ pamāṇaṃ atikkamitvā sacepi
 iddhiṃ bhikkhu ākāse aruṇaṃ utṭhāpeti, cīvaraṃ nissaggiyameva hoti.

Sace nānārājūnaṃ vā bhojakānaṃ vā gāmo hoti Vesālīkusinārādisadiso
 parikkhitto ca, evarūpe gāme yasmiṃ ghare cīvaraṃ nikkhittaṃ, tattha vā
 vatthabbaṃ, tattha saddasaṃghaṭṭanena vā janasambādhena vā vasituṃ
 asakkontena sabhāye vā vatthabbaṃ nagaradvāramūle vā. Tatrāpi vasituṃ
 asakkontena yatthakatthaci phāsukaṭṭhāne vasitvā anto-aruṇe āgamma
 tesāmyeva sabhāyanagaradvāramūlānaṃ hatthapāse vasitabbaṃ. Gharassa
 pana cīvarassa vā hatthapāse vattabbameva natthi.

Sace ghare aṭṭhapetvā “sabhāye ṭhapessāmī”ti sabhāyaṃ gacchanto
 hatthaṃ pasāretvā “handimaṃ cīvaraṃ ṭhapehī”ti evaṃ nikkhepasukhe
 hatthapāsagate kismiñci āpaṇe cīvaraṃ nikkhipati, tena purimanayeneva
 sabhāye vā vatthabbaṃ, dvāramūle vā tesāṃ hatthapāse vā vasitabbaṃ.

Sace nagarassa bahūnipi dvārāni honti bahūni ca sabhāyāni, sabbattha
 vasituṃ na vaṭṭati. Yassā pana vīthiyā cīvaraṃ ṭhapitaṃ, yaṃ tassā
 sammukhaṭṭhāne sabhāyañca dvārañca, tassa sabhāyassa ca dvārassa ca
 hatthapāse vasitabbaṃ. Evañhi sati sakkā cīvarassa pavattiṃ jānituṃ.
 Sabhāyaṃ pana gacchantena yassa āpaṇikassa hatthe nikkhittaṃ, sace so
 taṃ cīvaraṃ atiharitvā ghare nikkhipati, vīthihatthapāso na rakkhati,
 gharassa

1. Vi-Ṭṭha 2. 233 piṭṭhādīsu.

hatthapāse vatthabbaṃ. Sace mahantaṃ gharaṃ hoti dve vīthiyo pharitvā
 ʈhitaṃ, purato vā pacchato vā hatthapāseyeva aruṇaṃ uṭṭhāpetabbaṃ.
 Sabhāye nikkhipitvā pana sabhāye vā tassa sammukhe nagaradvāramūle vā
 tesamīyeva hatthapāse vā aruṇaṃ uṭṭhāpetabbaṃ. Sace pana gāmo
 aparikkhitto hoti, yasmiṃ ghare cīvaraṃ nikkhittaṃ, tasmiṃ ghare tassa
 gharassa vā hatthapāse vattabbaṃ.

Sace¹ ekakulassa santakaṃ **nivesanaṃ** hoti parikkhittaṇca nānāgabbhaṃ
 nānā-ovarakāṃ, antonivesane cīvaraṃ nikkhipitvā antonivesane vatthabbaṃ.
 Sace aparikkhittaṃ, yasmiṃ gabbhe cīvaraṃ nikkhittaṃ hoti, tasmiṃ
 gabbhe vatthabbaṃ gabbhassa hatthapāse vā. Sace nānākulassa nivesanaṃ
 hoti parikkhittaṇca nānāgabbhaṃ nānā-ovarakāṃ, yasmiṃ gabbhe cīvaraṃ
 nikkhittaṃ hoti, tasmiṃ gabbhe vatthabbaṃ, sabbesaṃ sādharmaṇe
 gharadvāramūle vā gabbhassa vā gharadvāramūlassa vā hatthapāse. Sace
 aparikkhittaṃ hoti, yasmiṃ gabbhe cīvaraṃ nikkhittaṃ, tasmiṃ gabbhe
 vatthabbaṃ gabbhassa vā hatthapāse. **Udosita-**
aḍḍhamālapāsādahammiyesupi nivesane vuttanayeneva vinicchayo
 veditabbo.

Sace ekakulassa **nāvā** hoti, antonāvāyaṃ cīvaraṃ nikkhipitvā
 antonāvāyaṃ vatthabbaṃ. Sace nānākulassa nāvā hoti nānāgabbhā nānā-
 ovarakā, yasmiṃ ovarake cīvaraṃ nikkhittaṃ hoti, tasmiṃ ovarake
 vatthabbaṃ ovarakassa hatthapāse vā.

Sace ekakulassa **satto** hoti, tasmiṃ satthe cīvaraṃ nikkhipitvā purato
 vā pacchato vā sattabbhantarā na vijahitabbā, passato abbhantaraṃ na
 vijahitabbaṃ. Ekaṃ abbhantaraṃ aṭṭhavīsatihatthaṃ hoti. Sace nānākulassa
 sattho hoti, satthe cīvaraṃ nikkhipitvā cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ.
 Sace sattho gacchanto gāmaṃ vā nadiṃ vā pariyādiyitvā tiṭṭhati,
 antopaviṭṭhena saddhiṃ ekābaddho hutvā oraṇca pāraṇca pharitvā ʈhito hoti,
 satthaparihāro labbhati. Atha gāme vā nadiyā vā pariyāpanno hoti,
 gāmaparihāro ceva nadiparihāro ca labbhati. Sace vihārasīmaṃ atikkamitvā
 tiṭṭhati, antosīmāya ca cīvaraṃ hoti, vihāraṃ

1. Vi 1. 300 piṭṭhādīsu.

gantvā vasitabbaṃ. Sace bahisīmāya cīvaraṃ hoti, satthasamīpeyeva vasitabbaṃ. Sace gacchanto sattho sakaṭe vā bhagge goṇe vā naṭṭhe antarā chijjati, yasmiṃ koṭṭhāse cīvaraṃ nikkhittaṃ, tattha vasitabbaṃ.

Sace ekakulassa **khettaṃ** hoti parikkhittaṃ, antokhette cīvaraṃ nikkhipitvā antokhette vatthabbaṃ. Sace aparikkhittaṃ hoti, cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ. Sace nānākulassa khettaṃ hoti parikkhittaṃ, antokhette cīvaraṃ nikkhipitvā dvāramūle vatthabbaṃ dvāramūlassa hatthapāse vā. Sace aparikkhittaṃ hoti, cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ.

Sace ekakulassa **dhaññakaraṇaṃ** hoti parikkhittaṃ, antodhaññakaraṇe cīvaraṃ nikkhipitvā antodhaññakaraṇe vatthabbaṃ. Sace aparikkhittaṃ hoti, cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ. Sace nānākulassa dhaññakaraṇaṃ hoti parikkhittaṃ, antodhaññakaraṇe cīvaraṃ nikkhipitvā dvāramūle vā vatthabbaṃ dvāramūlassa vā hatthapāse. Sace aparikkhittaṃ hoti, cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ. **Pupphārāmaphalārāmesupi** khetto vuttanayeneva vinicchayo veditabbo.

Sace ekakulassa **vihāro** hoti parikkhitto ca, antovihāre cīvaraṃ nikkhipitvā antovihāre vatthabbaṃ. Sace aparikkhitto hoti, yasmiṃ vihāre cīvaraṃ nikkhittaṃ, tasmīṃ vatthabbaṃ tassa vihārassa vā hatthapāse.

Sace ekakulassa **rukkhamūlaṃ** hoti, yaṃ majjhanhike kāle samantā chāyā pharati, antochāyāya cīvaraṃ nikkhipitvā antochāyāya vatthabbaṃ. Virāṣasākhassa pana rukkhassa ātapena phuṭṭhokāse ṭhapitaṃ nissaggiyameva hoti, tasmā tādisassa rukkhassa sākha chāyāya vā khandhacchāyāya vā ṭhapetabbaṃ. Sace sākha vā viṭape vā ṭhabeti, upari aññasākha chāyāya phuṭṭhokāseyeva ṭhapetabbaṃ. Khuṃjarukkhassa chāyā dūraṃ gacchati, chāyāya gataṭṭhāne ṭhabetuṃ vaṭṭatiyeva. Sace nānākulassa rukkhamūlaṃ hoti, cīvarassa hatthapāse vasitabbaṃ.

Ajjhokāse pana agāmake araṇṇe cīvaraṃ ṭhapetvā tassa samantā sattabbhantare vasitabbaṃ. Agāmakam nāma araṇṇaṃ viñjhāṭavī-ādīsu vā samuddamajjhe vā macchabandhānaṃ agamanapathe¹ dīpakesu labbhati. Tādise araṇṇe

1. Āgamanapathe (Sī)

majjhe ṭhitassa samantā sattabbhantaraparicchedo, vinibbedhena cuddasa honti. Majjhe nisinno puratthimāya vā pacchimāya vā disāya pariyanṭe ṭhapitacīvaram rakkhati. Sace pana aruṇuggamanasamaye kesaggamattampi puratthimam disam gacchati, pacchimāya disāya cīvaram nissaggiyam hoti. Esa nayo itarasmim. Nissaggiyam pana cīvaram anissajjitvā paribhuñjanto dukkaṭam āpajjati.

52. Sace padhāniko bhikkhu sabbarattim padhānamanuyuñjitvā paccūsasamaye “nahāyissāmī”ti tīṇi cīvarāni tīre ṭhapetvā nadim otarati, nahāyantasseva cassa aruṇam uṭṭhahati, kim kātabbam? So hi yadi uttaritvā cīvaram nivāseti, nissaggiyam cīvaram, anissajjitvā paribhuñjanapaccayā dukkaṭam āpajjati. Atha naggo gacchati, evampi dukkaṭam āpajjati? Nāpajjati. So hi yāva aññam bhikkhum disvā vinayakammaṃ na karoti, tāva tesam cīvarānam aparibhogārahattā natṭhacīvaraṭṭhāne ṭhito hoti, natṭhacīvarassa ca akappiyam nāma natthi, tasmā ekam nivāsetvā dve hatthena gahetvā vihāram gantvā vinayakammaṃ kātabbam. Sace dūre vihāro hoti, antarāmagge manussā sañcaranti, ekam nivāsetvā ekam pārūpitvā ekam aṃsakāṇe ṭhapetvā gantabbam. Sace vihāre sabhāgam bhikkhum na passati, bhikkhacāram gatā honti, saṅghātim bahigāme ṭhapetvā santaruttarena āsanasālam gantvā vinayakammaṃ kātabbam. Sace bahigāme corabhayaṃ hoti, pārūpitvā gantabbam. Sace āsanasālā sambādha hoti, janākiṇṇā na sakkā ekamante cīvaram apantvā vinayakammaṃ kātum, ekam bhikkhum ādāya bahigāmaṃ gantvā vinayakammaṃ katvā cīvarāni paribhuñjitabbāni.

Sace therā bhikkhū daharānam hatthe pattacīvaram datvā maggam gacchantā pacchimayāme sayitukāmā honti, attano attano cīvaram hatthapāse katvāva sayitabbam. Sace gacchantānamyeva asampattesu daharesu aruṇam uggacchati, cīvaram nissaggiyam hoti, nissayo pana na paṭippassambhati. Daharānampi purato gacchantānam theresu asampattesu eseva nayo. Maggam virajjitvā araṇṇe aññamaññam apassantesupi eseva nayo. Sace pana daharā “mayam bhante muhuttaṃ sayitvā asukasmim nāma okāse tumhe sampāpuṇissāmā”ti vatvā yāva aruṇuggamanā sayanti, cīvaraṇca nissaggiyam hoti, nissayo ca paṭippassambhati. Dahare uyyojetvā theresu sayantesupi eseva nayo. Dvedhāpatham disvā therā “ayam

maggo”, daharā “ayaṃ maggo”ti vatvā aññamaññassa vacanaṃ aggahetvā gatā, saha aruṇassa uggamanā cīvarāni ca nissaggiyāni honti, nissayo ca paṭippassambhati. Sace daharā maggato okkamma “anto-arūṇeyeva nivattissāmā”ti bhesajjatthāya gāmaṃ pavisitvā āgacchanti, asampattānaṃyeva ca nesaṃ aruṇo uggacchati, cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana na paṭippassambhati. Sace pana dhenubhayena vā sunakhabhayena vā muhuttaṃ ṭhatvā “gamissāmā”ti ṭhatvā vā nisīditvā vā gacchanti, antarā aruṇe uggate cīvarāni ca nissaggiyāni honti, nissayo ca paṭippassambhati.

Sace “anto-arūṇeyeva āgamissāmā”ti antosīmāyaṃ gāmaṃ paviṭṭhānaṃ antarā aruṇo uggacchati, neva cīvarāni nissaggiyāni honti, na nissayo paṭippassambhati. Sace pana “vibhāyatu tāvā”ti nisīdanti, aruṇe uggate na cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana paṭippassambhati. Sace yepi “anto-arūṇeyeva āgamissāmā”ti sāmantavihāraṃ dhammassavanatthāya sa-ussāhā gacchanti, antarāmaggeyeva ca nesaṃ aruṇo uggacchati, cīvarāni nissaggiyāni honti, nissayo pana na paṭippassambhati. Sace dhammagāravena “yāvapariyosānaṃ sutvāva gamissāmā”ti nisīdanti, saha aruṇassa uggamanā cīvarānipi nissaggiyāni honti, nissayo ca paṭippassambhati. Therena daharaṃ cīvaradhovanatthāya gāmaṃ pesentena attano cīvaraṃ paccuddharitvāva dātabbaṃ, daharassapi cīvaraṃ paccuddharāpetvāva ṭhapetabbaṃ. Sace asatiyā gacchati, attano cīvaraṃ paccuddharitvā daharassa cīvaraṃ vissāsenā gahetvā ṭhapetabbaṃ. Sace thero na sarati, daharova sarati, daharena attano cīvaraṃ paccuddharitvā therassa cīvaraṃ vissāsenā gahetvā gantvā vattabbaṃ “bhante tumhākaṃ cīvaraṃ adhiṭṭhahitvā paribhuñjathā”ti. Attanopi cīvaraṃ adhiṭṭhātabbaṃ. Evaṃ ekassa satiyāpi āpattimokkho hoti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Cīvaravippavāsavinicchayakathā samattā.

10. Bhaṇḍapaṭisāmanavinicchayakathā

53. **Bhaṇḍassa paṭisāmananti** paresaṃ bhaṇḍassa gopanaṃ. Paresaṇhi¹ kappiyavatthu vā hotu akappiyavatthu vā, antamaso mātu kaṇṇapiḷandhanaṃ kālapaṇṇampi gihisantakaṃ bhaṇḍāgārikasīsenā paṭisāmentassa pācittiyaṃ. Sace pana mātāpitūnaṃ santakaṃ avassaṃ paṭisāmetabbaṃ kappiyabhaṇḍaṃ hoti, attano atthāya gahetvā paṭisāmetabbaṃ. “Idaṃ paṭisāmetvā dehi”ti pana vutte “na vaṭṭati”ti paṭikkhipitabbaṃ. Sace “paṭisāmehi”ti pātetvā gacchanti, palibodho nāma hoti, paṭisāmetum vaṭṭati. Vihāre kammaṃ karontā vaḍḍhakī-ādayo vā rājavallabhā vā “attano upakaraṇabhaṇḍaṃ vā sayanabhaṇḍaṃ vā paṭisāmetvā dethā”ti vadanti, chandenapi bhayenapi na kātabbameva, guttaṭṭhānaṃ pana dassetum vaṭṭati, balakkārena pātetvā gatesu ca paṭisāmetum.

Sace² attano hatthe paṭisāmanatthāya ṭhapitaṃ bhaṇḍaṃ sāmikena “dehi me bhaṇḍaṃ”ti yācito adātukāmo “nāhaṃ gaṇhāmī”ti bhaṇāti, sampajānamusāvādepi adinnādānassa payogattā dukkaṭaṃ. “Kiṃ tumhe bhaṇatha, nevidaṃ mayhaṃ anurūpaṃ, na tumhākaṃ”ti-ādīni vadantassapi dukkaṭameva. “Raho mayā etassa hatthe ṭhapitaṃ, na añño koci jānāti, dassati nu kho me, no”ti sāmiko vimatiṃ uppādeti, bhikkhussa thullaccayaṃ. Tassa pharusādibhāvaṃ disvā sāmiko “na mayhaṃ dassatī”ti dhuraṃ nikkhipati, tatra sacāyaṃ bhikkhu “kilametvā naṃ dassāmī”ti dāne sa-ussāho, rakkhati tāva. Sacepi so dāne nirussāho, bhaṇḍasāmiko pana gahaṇe sa-ussāho, rakkhatiyeva. Yadi pana tasmim dāne nirussāho bhaṇḍasāmiko “na mayhaṃ dassatī”ti dhuraṃ nikkhipati, evaṃ ubhinnaṃ dhuranikkhepena bhikkhuno pārājikaṃ. Yadi mukhena “dassāmī”ti vadati, cittaṇa pana adātukāmo, evampi sāmikassa dhuranikkhepe pārājikaṃ. Taṃ pana saṅgopanatthāya attano hatthe parehi ṭhapitaṃ bhaṇḍaṃ aguttadesato ṭhānā cāvetvā guttaṭṭhāne ṭhapanatthāya harato anāpatti. Theyyacittenapi ṭhānā cāventassa avahāro natthi. Kasmā? Attano hatthe nikkhattattā, bhaṇḍadeyyaṃ pana hoti. Theyyacittena paribhuñjatopi eseva nayo.

1. Vi-Ṭṭha 3. 152 piṭṭhādīsu.

2. Vi-Ṭṭha 1. 305 piṭṭhādīsu.

54. Pañcannaṃ sahadhammikānaṃ santakaṃ pana yaṃ kiñci parikkhāraṃ paṭisāmetuṃ vaṭṭati. Sace āgantuko bhikkhu āvāsikānaṃ cīvarakammaṃ karontānaṃ samīpe pattacīvaraṃ ṭhapetvā “ete saṅgopessanti”ti maññamāno nahāyituṃ vā aññatra vā gacchati, sace taṃ āvāsikā saṅgopenti, iccetaṃ kusalaṃ. No ce, naṭṭhe gīvā na hoti. Sacepi so “idaṃ bhante ṭhapethā”ti vatvā gacchati, itare ca kiccapasutattā na jānanti, eseva nayo. Athāpi te “idaṃ bhante ṭhapethā”ti vuttā “mayaṃ byāvaṭṭā”ti paṭikkhipanti, itaro ca “avassaṃ ṭhapessanti”ti anādiyitvā gacchati, eseva nayo. Sace pana te tena yācitā vā ayācitā vā “mayaṃ ṭhapessāma, tvaṃ gacchā”ti vadanti, taṃ saṅgopitabbaṃ. No ce saṅgopenti, naṭṭhe gīvā. Kasmā? Sampaṭicchitattā.

Yo bhikkhu bhaṇḍāgāriko hutvā paccūsasamaye eva bhikkhūnaṃ pattacīvarāni heṭṭhāpāsādaṃ oropetvā dvāraṃ apidahitvā tesampi anārocetvāva dūre bhikkhacāraṃ gacchati, tāni ce corā haranti, tasseva gīvā. Yo pana bhikkhu bhikkhūhi “oropetha bhante pattacīvarāni, kālo salākaggahaṇassā”ti vutto “samāgatātthā”ti pucchitvā “āma samāgatāmhā”ti vutte pattacīvarāni nīharitvā nikkhipitvā bhaṇḍāgāradvāraṃ bandhitvā “tumhe pattacīvarāni gahetvā heṭṭhāpāsādadvāraṃ paṭijaggitvā gaccheyyāthā”ti vatvā gacchati. Tatra ceko alasajātiko bhikkhu bhikkhūsu gatesu pacchā akkhīni puñchanto uṭṭahitvā udakaṭṭhānaṃ mukhadhovanatthaṃ gacchati, taṃ khaṇaṃ disvā corā tassa pattacīvaraṃ haranti, suhaṭaṃ, bhaṇḍāgārikassa gīvā na hoti.

Sacepi koci bhaṇḍāgārikassa anārocetvāva bhaṇḍāgāre attano parikkhāraṃ ṭhapeti, tasmimpi naṭṭhe bhaṇḍāgārikassa gīvā na hoti. Sace pana bhaṇḍāgāriko taṃ disvā “aṭṭhāne ṭhapitaṃ”ti gahetvā ṭhapeti, naṭṭhe tasseva gīvā. Sacepi ṭhapitabhikkhunā “mayā bhante īdiso nāma parikkhāro ṭhapito, upadhāreyyāthā”ti vutto “sādhū”ti sampaṭicchati, dunnikkhittaṃ vā maññamāno aññasmim ṭhāne ṭhapeti, naṭṭhe tasseva gīvā. “Nāhaṃ jānāmī”ti paṭikkhipantassa pana natthi gīvā. Yopi tassa passantasseva ṭhapeti, bhaṇḍāgārikañca na sampaṭicchāpeti, naṭṭhaṃ sunaṭṭhameva. Sace pana naṃ bhaṇḍāgāriko aññatra ṭhapeti, naṭṭhe

gīvā. Sace bhaṇḍāgāraṃ suguttaṃ, sabbo saṅghassa cetiyassa ca parikkhāro tattheva ṭhapīyati, bhaṇḍāgāriko ca bālo abyatto dvāraṃ vivaritvā dhammakathaṃ vā sotuṃ aññaṃ vā kiñci kātuṃ katthaci gacchati taṃ khaṇaṃ disvā yattakaṃ corā haranti, sabbaṃ tassa gīvā. Bhaṇḍāgārato nikkhamitvā bahi caṅkamantassa vā dvāraṃ vivaritvā sarīraṃ utuṃ gāhāpentassa vā tattheva samaṇadhammānuyogena nisinnassa vā tattheva nisīditvā kenaci kammena byāvaṭassa vā uccārapassāvapīlitassapi sato tattheva upacāre vijjamāne bahi gacchato vā aññaṃ vā kenaci ākārena pamattassa sato dvāraṃ vivaritvā vā vivaṭameva pavisitvā vā sandhim chinditvā vā yattakaṃ tassa pamādapaccayā corā haranti, sabbaṃ tasseeva gīvā. “Uṇhasamaye pana vātapānaṃ vivaritvā nipajjitum vaṭṭati”ti vadanti. Uccārapīlitassa pana tasmīṃ upacāre asati aññattha gacchantassa gilānapakkhe ṭhitattā avisayo, tasmā gīvā na hoti.

55. Yo pana anto uṇhapīlito dvāraṃ suguttaṃ katvā bahi nikkhamati, corā taṃ gahetvā “dvāraṃ vivarā”ti vadanti, yāvatatiyaṃ na vivaritabbaṃ. Yadi pana te corā “sace na vivarasi, tañca māressāma, dvārañca bhinditvā parikkhāraṃ harissāma”ti pharasu-ādīni ukkhipanti, “mayi ca mate saṅghassa ca senāsane vinaṭṭhe guṇo natthi”ti vivarituṃ vaṭṭati. Idhāpi “avisayattā gīvā natthi”ti vadanti. Sace koci āgantuko kuñcikaṃ vā deti, dvāraṃ vā vivarati, yattakaṃ corā haranti, sabbaṃ tassa gīvā. saṅghena bhaṇḍāgāraṃ guttatthāya sūciyantakañca kuñcikamuddikā ca yojetvā dinnā hoti, bhaṇḍāgāriko ghaṭikamattaṃ datvā nipajjati, corā vivaritvā parikkhāraṃ haranti, tasseeva gīvā. Sūciyantakañca kuñcikamuddikañca yojetvā nipannaṃ panetaṃ sace corā āgantvā “dvāraṃ vivarāhi”ti vadanti, tattha purimanayeneva paṭipajjitabbaṃ. Evaṃ suguttaṃ katvā nipanne pana sace bhittiṃ vā chadanaṃ vā bhinditvā umaṅgena vā pavisitvā haranti, na tassa gīvā.

Sace bhaṇḍāgāre aññepi therā vasanti, vivaṭe dvāre attano attano parikkhāraṃ gahetvā gacchanti, bhaṇḍāgāriko tesu gatesu dvāraṃ na jaggati, sace tattha kiñci avaharīyati, bhaṇḍāgārikassa issaravatāya bhaṇḍāgārikasseeva gīvā, therehi pana sahāyehi bhavitabbaṃ. Ayañhi sāmīci. Yadi bhaṇḍāgāriko “tumhe bahi ṭhatvā tumhākaṃ parikkhāraṃ

gaṇhatha, mā pavisitthā”ti vadati, tesañca eko lolamahāthero sāmaṇerehi ceva upaṭṭhākehi ca saddhiṃ bhaṇḍāgāraṃ pavasitvā nisīdati ceva nipajjati ca, yattakaṃ bhaṇḍaṃ nassati, sabbaṃ tassa gīvā, bhaṇḍāgārikaṇa pana avasesatherehi ca sahāyehi bhavitabbaṃ. Atha bhaṇḍāgārikova lolasāmaṇere ca upaṭṭhāke ca gahetvā bhaṇḍāgāre nisīdati ceva nipajjati ca, yattakaṃ nassati, sabbaṃ tasseva gīvā. Tasmā bhaṇḍāgārikeneva tattha vasitabbaṃ, avasesehi appeva rukkhamaṇḍale vasitabbaṃ, na ca bhaṇḍāgāreti.

56. Ye pana attano attano sabhāgabhikkhūnaṃ vasaṇagabbhesu parikkhāraṃ ṭhapenti, parikkhāre naṭṭhe yehi ṭhapito, tesāmyeva gīvā itarehi pana sahāyehi bhavitabbaṃ. Yadi pana saṃgho bhaṇḍāgārikassa vihareyeva yāgubhattaṃ dāpeti, so ca bhikkhācārathāya gāmaṃ gacchati, naṭṭhaṃ tasseva gīvā. Bhikkhācāraṃ pavisantehi atirekacīvaraṃ rakkhaṇatthāya ṭhapitavihāravārikassapi yāgubhattaṃ vā nivāpaṃ vā labhamānasseva bhikkhācāraṃ gacchato yaṃ tattha nassati, sabbaṃ gīvā. Na kevaḷaṇca ettakameva, bhaṇḍāgārikassa viya yaṃ tassa paṇādapaccayā nassati, sabbaṃ gīvā.

Sace vihāro mahā hoti, aññaṃ padesaṃ rakkhituṃ gacchantassa aññaṃ padese nikkhattaṃ haranti, avisayattā gīgā na hoti. Īdise pana vihare vemajjhe sabbesaṃ osaraṇaṭṭhāne parikkhāre ṭhapetvā nisīditabbaṃ, vihāravārikā¹ vā dve tayo ṭhapetabbā. Sace tesampi appamattānaṃ ito cito ca rakkhataṃyeva² kiñci nassati, gīvā na hoti. Vihāravārike bandhitvā haritabhaṇḍampi corānaṃ paṭipathaṃ gatesu aññaṇa maggena haritabhaṇḍampi na tesāṃ gīvā. Sace vihāravārikānaṃ vihare dātabbaṃ yāgubhattaṃ vā nivāpo vā na hoti, tehi pattaḃbalābhato atirekā dve Tisso yāgusalākā tesāṃ pahonakabhattasālākā ca ṭhapetuṃ vaṭṭati, nibaddhaṃ katvā pana na ṭhapetabbā³. Manussā hi vipaṭṭisārinohonti “vihāravārikāyeva amhākaṃ bhattaṃ bhuñjanti”ti, tasmā parivattetvā parivattetvā ṭhapetabbā. Sace tesāṃ sabhāgā salākabhaddādīni āharitvā denti, iccetāṃ

1. Vihāracārikā (Sī)

2. Rakkhitaṃyeva (Sī)

3. Na ṭhapetabbāṃ (Sī)

kusalaṃ. No ce denti, vāraṃ gāhāpetvā nīharāpetabbāni. Sace vihāravāriko dve tisso yāgusalākā ca cattāri pañca salākabhaddhāni ca labhamāno bhikkhācāraṃ gacchati, bhaṇḍāgārikassa viya sabbam nattham gīvā hoti. Sace saṃghassa vihārapālānaṃ dātabbam bhattam vā nivāpo vā natthi, bhikkhū vihāravāraṃ gahetvā attano attano nissitake vihāraṃ jaggāpentī, sampattavāraṃ aggahetuṃ na labhati. Yathā aññe bhikkhū karonti, tattheva kātabbam. Bhikkhūhi pana asahāyassa vā adutiya¹ vā yassa sabhāgo bhikkhu bhattam ānetvā dātā natthi, evarūpassa vāro na pāpetabbo.

Yampi pākavaṭṭatthāya vihare ṭhapenti, tam gahetvā upajīvanta ṭhātabbam. Yo tam na upajīvati, so vāraṃ na gāhāpetabbo. Phalāphalatthāyapi vihare bhikkhum ṭhapenti, jaggitvā gopetvā phalavārena bhājetvā khādanti. Yo tāni khādanti, tena ṭhātabbam, anupajīvanto na gāhāpetabbo. Senāsanamañcapīṭhapaccattharaṇarakkhaṇa-tthāyapi ṭhapenti, āvāse vasantena ṭhātabbam, abbhokāsiko pana rukkhāmūliko vā na gāhāpetabbo. Eko navako hoti, bahussuto pana bahūnaṃ dhammaṃ vāceti, paripuccham deti, Pāliṃ vaṇṇeti, dhammakathaṃ katheti, saṃghassa bhāraṃ nittharati, ayaṃ lābham paribhuñjantopi āvāse vasantopi vāraṃ na gāhāpetabbo. “Purisaviseso nāma ñātabbo”ti vadanti.

Uposathāgārapaṭimāgharajagganakassa pana diguṇam yāgubhattam, devasikam taṇḍulanāli, saṃvacchare ticīvaraṃ dasavīsagghanakam kappiyabhaṇḍaṇca dātabbam. Sace pana tassa tam lābhamānasseva pamādena tattha kiñci nassati, sabbam gīvā. Bandhitvā balakkārena acchinnaṃ, na gīvā. Tattha cetiyassa vā saṃghassa vā santakena cetiyassa santakam rakkhāpetuṃ vaṭṭati, cetiyassa santakena saṃghassa santakam rakkhāpetuṃ na vaṭṭati. Yam pana cetiyassa santakena saddhim saṃghassa santakam ṭhapitam hoti, tam cetiyasantake rakkhāpīte rakkhitameva hotīti evam vaṭṭati. Pakkhavārena uposathāgārādīni rakkhatopi pamādavasena nattham gīvāyevāti.

Iti Pālimuttakavinayavinicchayaṅgahe

Bhaṇḍapaṭisāmanavinicchayaṅgathā samattā.

1. Attadutiya (Sī)

11. Kayavikkayasamāpattivinicchayakathā

57. **Kayavikkayasamāpattī** kayavikkayasamāpajjanam. “Iminā imam dehi”¹ti-ādinā¹ hi nayena parassa kappiyabhaṇḍam gaṇhanto kayam samāpajjati, attano kappiyabhaṇḍam dento vikkayam. Ayam pana kayavikkayo ṭhapetvā pañca sahadhammike avasesehi gihipabbajitehi antamaso mātāpitūhipi saddhim na vaṭṭati.

Tatrāyam vinicchayo—vatthena vā vattham hotu, bhattena vā bhattam, yam kiñci kappiyam “iminā imam dehi”ti vadati, dukkaṭam. Evam vatvā mātuyāpi attano bhaṇḍam deti, dukkaṭam, “iminā imam dehi”ti vutto vā “imam dehi, imam te dassāmī”ti tam vatvā vā mātuyāpi bhaṇḍam attano² gaṇhāti, dukkaṭam, attano bhaṇḍe parahattham, parabhaṇḍe ca attano hattham sampatte nissaggiyam pācittiyam. Mātaram vā pana pitaram vā “imam dehi”ti vadato viññatti na hoti, “imam gaṇhāhi”ti dadato saddhādeyyavinipātanam na hoti. Aññātakam “imam dehi”ti vadato viññatti, “imam dehi”ti kayavikkayam āpajjato nissaggiyam. Tasmā kappiyabhaṇḍam parivattantena mātāpitūhipi saddhim kayavikkayam, aññātakehi saddhim tisso āpattiyo mocentena parivattetabbam.

Tatrāyam parivattanavidhi—bhikkhussa pātheyyataṇḍulā honti, so antarāmagge bhattachattham purisam disvā “amhākam taṇḍulā atthi, na ca no imehi attho, bhattena pana attho”ti vadati, puriso taṇḍule gahetvā bhattam deti, vaṭṭati. Tissopi āpattiyo na honti, antamaso nimittakammamattampi na hoti. Kasmā? Mūlassa atthitāya. Yo pana evam akatvā “iminā imam dehi”ti parivatteti, yathāvatthukameva. Vighāsadam disvā “imam odanam bhuñjitvā rajanam vā dārūni vā āharā”ti vadati, rajanachalligaṇanāya dārugaṇanāya ca nissaggiyāni honti. “Imam odanam bhuñjitvā imam nāma karoṭhā”ti dantakārādīhi sippikehi dhammakaraṇādīsu tam tam parikkhāram kāreti, rajakehi vā vattham dhhovāpeti, yathāvatthukameva. Nahāpitena kese

1. Vi-Ṭṭha 2. 279 piṭṭhādīsu.

2. Attano atthāya (Sī)

chindāpeti, kammakārehi navakammaṃ kāreti, yathāvatthukameva. Sace pana “idaṃ bhattaṃ bhuñjitvā idaṃ karoṭhā”ti na vadati, “idaṃ bhattaṃ bhuñja, bhuttosi, bhuñjissasi, idaṃ nāma karoḥi”ti vadati, vaṭṭati. Ettha ca kiñcāpi vatthadhovane vā kesacchedane vā bhūmisodhanādinavakamme vā parabhaṇḍaṃ attano hatthagataṃ nissajjitabbaṃ nāma natthi, **Mahā-atṭhakathāyaṃ** pana daḷhaṃ katvā vuttattā na sakkā etaṃ paṭikkhipituṃ, tasmā yathā nissaggiyavatthumhi paribhutte vā naṭṭhe vā pācittiyaṃ deseti, evamidhāpi desetabbaṃ.

Yaṃ kiñci kappiyabhaṇḍaṃ gaṇhitukāmatāya agghaṃ pucchituṃ vaṭṭati, tasmā “ayaṃ tava patto kiṃ agghatī”ti pucchite “idaṃ nāmā”ti vadati, sace attano kappiyabhaṇḍaṃ mahagghaṃ hoti, evaṇca naṃ paṭivadati “upāsaka mama idaṃ vatthu mahagghaṃ, tava pattaṃ aññassa dehi”ti. Taṃ sutvā itaro “aññaṃ thālakampi dassāmi”ti vadati, gaṇhituṃ vaṭṭati. Sace so patto mahaggho, bhikkhuno vatthu appagghaṃ, pattasāmiko cassa appagghabhāvaṃ na jānāti, patto na gahetabbo, “mama vatthu appagghaṃ”ti ācikkhitabbaṃ. Mahagghabhāvaṃ ñatvā vañcetvā gaṇhantopi hi bhaṇḍaṃ agghāpetvā kāretabbataṃ āpajjati. Sace pattasāmiko “hotu bhante, sesaṃ mama puññaṃ bhavissatī”ti deti, vaṭṭati. Kappiyakārakassa pana “iminā imaṃ gahetvā dehi”ti ācikkhituṃ vaṭṭati, tasmā yassa hatthato bhaṇḍaṃ gaṇhāti, taṃ ṭhapetvā aññaṃ antamaso tassa puttabhātikampi kappiyakāraṃ katvā “iminā imaṃ nāma gahetvā dehi”ti ācikkhati, so ce cheko hoti, punappunaṃ apanetvā vivaditvā gaṇhāti, tuṇhībhūtena ṭhātabbaṃ. No ce cheko hoti, na jānāti gahetuṃ, vāṇijako ca taṃ vañceti, “mā gaṇhāhi”ti vattabbo.

“Idaṃ paṭiggahitaṃ telaṃ vā sappi vā amhākaṃ atthi, amhākaṇca aññena appaṭiggahitakena attho”ti vutte pana sace so taṃ gahetvā aññaṃ deti, paṭhamāṃ attano telaṃ na mināpetabbaṃ. Kasmā? Nāḷiyaṇhi avasiṭṭhatelaṃ hoti, taṃ pacchā minantassa appaṭiggahitaṃ dūseyya. Ayaṇca kayavikkayo nāma kappiyabhaṇḍavasena vutto. Kappiyena hi kappiyaṃ parivattentassa kayavikkayasikkhāpadena nissaggiyaṃ vuttaṃ, akappiyena pana akappiyaṃ parivattentassa, kappiyena vā akappiyaṃ akappiyena vā kappiyaṃ

parivattentassa Rūpiyaśaṃvohārasikkhāpadena nissaggiyaṃ, tasmā ubhosu vā ekasmiṃ vā akappiye sati rūpiyaśaṃvohāro nāma hoti.

58. Rūpiyaśaṃvohārassa ca garubhāvadīpanatthaṃ idaṃ pattacatukkaṃ veditabbaṃ. Yo hi rūpiyaṃ uggaṇhitvā tena ayabījaṃ samuṭṭhāpeti, taṃ koṭṭāpetvā tena lohena pattaṃ kāreti, ayaṃ patto mahā-akappiyo nāma na sakkā kenaci upāyena kappiyo kātuṃ. Sacepi¹ taṃ vināsetvā thālakaṃ kāreti, tampi akappiyaṃ. Vāsiṃ kāreti, tāya chinnadantakaṭṭhampi akappiyaṃ. Baḷisaṃ kāreti, tena māritā macchāpi akappiyā. Vāsiṃ tāpetvā udakaṃ vā khīraṃ vā uṇhāpeti, tampi akappiameva.

Yo pana rūpiyaṃ uggaṇhitvā tena pattaṃ kiṇāti, ayampi patto akappiyo. “Pañcannampi sahadhammikānaṃ na kappatī”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Sakkā pana kappiyo kātuṃ. So hi mūle mūlasāmikānaṃ, patte ca pattasāmikānaṃ dinne kappiyo hoti, kappiyabhaṇḍaṃ datvā gahetvā paribhuñjituṃ vaṭṭati.

Yopi rūpiyaṃ uggaṇhāpetvā kappiyakārakena saddhiṃ kammārakulaṃ gantvā pattaṃ disvā “ayaṃ mayhaṃ ruccatī”ti vadati, kappiyakāraḷo ca taṃ rūpiyaṃ datvā kammāraṃ saññāpeti, ayampi patto kappiyavohārena gahitopi dutiyapattasadisoyeva, mūlassa sampaṭicchitattā akappiyo. Kasmā sesānaṃ na kappatīti? Mūlassa anissaṭṭhattā.

Yo pana rūpiyaṃ asampaṭicchitvā “therassa pattaṃ kiṇitvā dehī”ti pahitakappiyakārakena saddhiṃ kammārakulaṃ gantvā pattaṃ disvā “ime kahāpaṇe gahetvā imaṃ dehī”ti kahāpaṇe dāpetvā gahito, ayaṃ patto etasseva bhikkhuno na vaṭṭati dubbicāritattā, aññesaṃ pana vaṭṭati mūlassa asampaṭicchitattā. Mahāsummattherassa² kira upajjhāyo Anuruddhatthero nāma ahoṣi. So attano evarūpaṃ pattaṃ sappissa pūretvā saṃghassa nissajji. Tipiṭakacūḷanāgatttherassa saddhivihārikānaṃ evarūpo patto ahoṣi. Taṃ theropi sappissa pūretvā saṃghassa nissajjāpesīti. Idaṃ akappiyapattacatukkaṃ.

1. Sace hi (Sī)

2. Mahāsummattherassa (Sī)

Sace pana rūpiyaṃ asampaṭicchitvā “therassa pattam kiṇitvā dehī”ti pahitakappiyakārakena saddhim kammārakulaṃ gantvā pattam disvā “ayaṃ mayhaṃ ruccati”ti vā “imāhaṃ gahessāmī”ti vā vadati, kappiyakāraḷo ca taṃ rūpiyaṃ datvā kammāraṃ saññāpeti, ayaṃ patto sabbakappiyo Buddhānampi paribhogāraho. Imaṃ pana rūpiyaśaṃvohāraṃ karontena “iminā imaṃ gahetvā dehī”ti kappiyakārakampi ācikkhituṃ na vaṭṭati.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Kayavikkayasamāpattivinicchayaśakathā samattā.

12. Rūpiyādipaṭiggahaṇavinicchayaśakathā

59. **Rūpiyādipaṭiggahoti** jātarūpādipaṭiggahaṇaṃ. Tattha¹ jātarūpaṃ rajataṃ jātarūpaṃsako rajataṃsakoti catubbidhaṃ nissaggiyavattu. Tambalohādīhi kato **lohamāsako**. Sāradārunā vā veḷupesikāya vā antamaso tālapaṇṇenapi rūpaṃ chinditvā kato **dārumāsako**. Lākhāya vā niyyāsena vā rūpaṃ samuṭṭhāpetvā kato **jatūmāsako**. Yo yo yattha yattha janapade yadā yadā vohāraṃ gacchati, antamaso aṭṭhimayopi cammamayopi rukkhaphalabijamayopi samuṭṭhāpitarūpopi asamuṭṭhāpitarūpopi ayaṃ sabbopi rajataṃsakeneva saṅgahito. Muttā maṇi veḷuriyo saṅkho silā pavāḷaṃ lohitaṅko masāragallaṃ satta dhaññāni dāsīdāsakhattavattu pupphārāmaḷārāmādayoti idaṃ dukkaṭavattu. Tattha nissaggiyavattuṃ attano vā saṅghagaṇapuggalacetiyānaṃ vā atthāya sampaṭicchituṃ na vaṭṭati. Attano atthāya sampaṭicchato nissaggiyaṃ pācittiyaṃ hoti, sesānaṃ atthāya dukkaṭaṃ. Dukkaṭavattuṃ sabbesampi atthāya sampaṭicchato dukkaṭameva.

Tatrāyaṃ vinicchayo²—sace koci jātarūparajataṃ āharitvā “idaṃ saṅghassa dammi, āraṃaṃ vā karoṭha cetiyaṃ vā bhojanasālādīnaṃ vā aññataran”ti vadati, idaṃ sampaṭicchituṃ na vaṭṭati. Sace pana “nayidaṃ bhikkhūnaṃ sampaṭicchituṃ vaṭṭati”ti paṭikkhitte “vaḍḍhakīnaṃ vā kammakārānaṃ vā hatthe

1. Vi-Ṭṭha 2. 269 piṭṭhādīsu.

2. Vi-Ṭṭha 2. 257 piṭṭhādīsu.

bhavissati, kevalaṃ tumhe sukatadukkaṭaṃ jānāthā”ti vatvā tesaṃ hatthe datvā pakkamati, vaṭṭati. Athāpi “mama manussānaṃ hatthe bhavissati, mayhameva vā hatthe bhavissati, kevalaṃ tumhe yaṃ yassa dātabbaṃ, tadatthāya pesethā”ti vadati, evampi vaṭṭati. Sace pana saṃghaṃ vā gaṇaṃ vā puggalaṃ vā anāmasitvā “idaṃ hiraññasuvaṇṇaṃ cetiyassa dema, vihāraassa dema, navakammassa demā”ti vadanti, paṭikkhipitum na vaṭṭati, “ime idaṃ bhaṇanti”ti kappiyakāraṇānaṃ ācikkhitabbaṃ. “Cetiyādīnaṃ atthāya tumhe gahetvā ṭhapethā”ti vutte pana “amhākaṃ gahetum na vaṭṭati”ti paṭikkhipitabbaṃ.

Sace pana koci bahuṃ hiraññasuvaṇṇaṃ ānetvā “idaṃ saṃghassa dammi, cattāro paccaye paribhuñjathā”ti vadati, tañce saṃgho sampaṭicchati, paṭiggahaṇepi paribhogepi āpatti. Tatra ceko bhikkhu “nayidaṃ kappati”ti paṭikkhipati, upāsako ca “yadi na kappati, mayhameva bhavissati”ti taṃ ādāya gacchati. So bhikkhu “tayā saṃghassa lābhantarāyo kato”ti na kenaci kiñci vattabbo. Yo hi taṃ codeti, sveva sāpattiko hoti. Tena panekena bahū anāpattikā katā. Sace pana bhikkhūhi “na vaṭṭati”ti paṭikkhitte “kappiyakāraṇānaṃ vā hatthe bhavissati, mama purisānaṃ vā mayhaṃ vā hatthe bhavissati, kevalaṃ tumhe paccaye paribhuñjathā”ti vadati, vaṭṭati.

Catupaccayatthāya ca dinnāṃ yena yena paccayena attho hoti, taṃ tadatthaṃ upanetabbaṃ. **Cīvaratthāya** dinnāṃ cīvareyeva upanetabbaṃ. Sace cīvarena tādiso attho natthi, piṇḍapātādīhi saṃgho kilamati, saṃghasuṭṭhūtaṃ apaloketvā tadatthāyapi upanetabbaṃ. Esa nayo **piṇḍapātagilānapaccayatthāya** dinnepi. **Senāsanatthāya** dinnāṃ pana senāsanassa garubhaṇḍattā senāsaneyeva upanetabbaṃ. Sace pana bhikkhūsu senāsaṇaṃ chaḍḍetvā gatesu senāsaṇaṃ vinassati, īdise kāle senāsaṇaṃ vissajjetvāpi bhikkhūnaṃ paribhogo anuññāto, tasmā senāsanajagganatthaṃ mūlacchejjaṃ akatvā yāpanamattaṃ paribhuñjitabbaṃ.

60. Sace koci “mayhaṃ tisassasampādanakaṃ mahātaḷākāṃ atthi, taṃ saṃghassa dammī”ti vadati, tañce saṃgho sampaṭicchati, paṭiggahaṇepi paribhogepi āpattiyeva. Yo pana taṃ paṭikkhipati, so purimanayeneva na kenaci kiñci vattabbo. Yo hi taṃ codeti, sveva sāpattiko

hoti. Tena panekena bahū anāpattikā katā. Yo pana “tādisaṃyeva taḷākam dammī”ti vatvā bhikkhūhi “na vaṭṭatī”ti paṭikkhitto vadati “asukañca asukañca saṃghassa taḷākam atthi, tam katham vaṭṭatī”ti. So vattabbo “kappiyam katvā dinnam bhavissatī”ti. Katham dinnam kappiyam hotīti. “Cattāro paccaye paribhuñjathā”ti vatvā dinnanti. So sace “sādhū bhante cattāro paccaye paribhuñjathā”ti deti, vaṭṭati. Athāpi “taḷākam gaṇhathā”ti vatvā “na vaṭṭatī”ti paṭikkhitto “kappiyakārako “atthī”ti pucchitvā “natthī”ti vutte “idaṃ asuko nāma vicāressatī, asukassa vā hatthe mayham vā hatthe bhavissatī, saṃgho kappiyabhaṇḍam paribhuñjatū”ti vadati, vaṭṭati. Sacepi “na vaṭṭatī”ti paṭikkhitto “udakam paribhuñjissatī, bhaṇḍakam dhovissatī, migapakkhino pivissantī”ti vadati, evampi vaṭṭati. Athāpi “na vaṭṭatī”ti paṭikkhitto vadati “kappiyasīsena gaṇhathā”ti. “Sādhū upāsaka saṃgho pānīyam pivissatī, bhaṇḍakam dhovissatī, migapakkhino pivissantī”ti vatvā paribhuñjitum vaṭṭati. Athāpi “mama taḷākam vā pokkharaniṃ vā saṃghassa dammī”ti vutte “sādhū upāsaka saṃgho pānīyam pivissatī”ti-ādīni vatvā paribhuñjitum vaṭṭatiyeva.

Yadi pana bhikkhūhi hatthakammaṃ yācitvā sahatthena ca kappiyapathaviṃ khaṇitvā udakaparibhogatthāya taḷākam kāritam hoti, tañce nissāya sassam nipphādetvā manussā vihāre kappiyabhaṇḍam denti, vaṭṭati. Atha manussā eva¹ saṃghassa upakāratthāya saṃghikabhūmiṃ khaṇitvā tam nissāya nipphannasassato kappiyabhaṇḍam denti, etampi vaṭṭati. “Amhākam ekaṃ kappiyakārakam ṭhapethā”ti vutte ca ṭhapetumpi labbhati. Atha te manussā rājabalinā upaddutā pakkamanti, aññe paṭipajjanti, na ca bhikkhūnam kiñci denti, udakam vāretum labbhati, tañca kho kasikammakāleyeva, na sassakāle. Sace te vadanti “nanu bhante pubbepi manussā imaṃ nissāya sassam akaṃsū”ti, tato vattabbā “te saṃghassa imaṃ imaṃ upakāram akaṃsu, idaṇcidaṇca kappiyabhaṇḍakam adaṃsū”ti. Sace te vadanti “mayampi dassāmā”ti, evampi vaṭṭati.

Sace pana koci abyatto akappiyavohārena taḷākam paṭiggaṇhāti vā kāreti vā, tam bhikkhūhi na paribhuñjitabham, tam nissāya laddhakappiyabhaṇḍampi

akappiyameva. Sace bhikkhūhi pariccattabhāvaṃ ñatvā sāmiko vā tassa puttadhītaro vā añño vā koci vaṃse uppanno puna kappiyavohārena deti, vaṭṭati. Pacchinne kulavaṃse yo tassa janapadassa sāmiko, so acchinditvā kappiyavohārena puna deti Cittalapabbate bhikkhunā nīhaṭa-udakavāhakaṃ **Aḷanāgarājamahesī** viya, evampi vaṭṭati. Kappiyavohārepi udakavasena paṭiggahitatalāke suddhacittānaṃ mattikuddharaṇapālībandhanādīni ca kātum vaṭṭati. Taṃ nissāya pana sassam karonte disvā kappiyakāraṃ ṭhapetum na vaṭṭati. Yadi te sayameva kappiyabhaṇḍaṃ denti, gahetabbaṃ. No ce denti, na codetabbaṃ. Paccayavasena paṭiggahitatalāke kappiyakāraṃ ṭhapetum vaṭṭati, mattikuddharaṇapālībandhanādīni kāretum na vaṭṭati. Sace kappiyakāraṃ sayameva karonti, vaṭṭati. Abyattena pana lajjibhikkhunā kārāpitesu kiñcāpi paṭiggahaṇaṃ kappiyaṃ, bhikkhussa pana payogapaccayā uppanna missattā visagatapiṇḍapāto viya akappiyamaṃsarasaṃmissabhōjanaṃ viya ca dubbinibhogaṃ hoti, sabbesaṃ akappiyameva.

61. Sace pana udakassa okāso atthi, talākassa pālī thirā, “yathā bahum udakaṃ gaṇhāti, evaṃ karohi, tīrasamīpe udakaṃ karohī”ti evaṃ udakameva vicāreti, vaṭṭati. Uddhane aggaṃ na pātentī, “udakakammaṃ labbhatu upāsakā”ti vattum vaṭṭati, “sassam katvā āharathā”ti vattum pana na vaṭṭati. Sace pana talāke atibahum udakaṃ disvā passato vā piṭṭhito vā mātikaṃ nīharāpeti, vanaṃ chindāpetvā kedāre kārāpeti, porāṇakedāresu vā pakatibhāgaṃ aggahetvā atirekaṃ gaṇhāti, navasasse vā aparicchinnabhāge “ettakā kahāpaṇe dethā”ti kahāpaṇe uṭṭhāpeti, sabbesaṃ akappiyaṃ.

Yo pana “kasatha vapathā”ti avatvā “ettakāya bhūmiyā ettako nāma bhāgo”ti evaṃ bhūmiṃ vā patiṭṭhāpeti, “ettake bhūmibhāge amhehi sassam kataṃ, ettakaṃ nāma bhāgaṃ gaṇhathā”ti vadantesu kassakesu bhūmippamaṇagahaṇatthaṃ rajjuyā vā daṇḍena vā mināti, khale vā ṭhatvā rakkhati, khalato vā nīharāpeti, koṭṭhāgāre vā paṭisāmeti, tasseeva taṃ akappiyaṃ. Sace kassakā kahāpaṇe āharitvā “ime saṃghassa āhaṭā”ti vadanti, aññataro ca bhikkhu “na saṃgho kahāpaṇe khādatī”ti saññāya “ettakehi kahāpaṇehi sātāke

āharatha, ettakehi yāgu-ādīni sampādeṭhā”ti vadati, yaṃ te āharanti, taṃ sabbesaṃ akappiyaṃ. Kasmā? Kahāpaṇānaṃ vicāritattā. Sace dhaññaṃ āharitvā “idaṃ saṃghassa āhaṇaṃ”ti vadanti, aññataro ca bhikkhu purimanayeneva “ettakehi vīhīhi idaṃcidaṇca āharathā”ti vadati, yaṃ te āharanti, taṃ tasseva akappiyaṃ. Kasmā? Dhaññaṃ vicāritattā. Sace taṇḍulaṃ vā aparāṇṇaṃ vā āharitvā “idaṃ saṃghassa āhaṇaṃ”ti vadanti, aññataro ca bhikkhu purimanayeneva “ettakehi taṇḍulehi idaṃcidaṇca āharathā”ti vadati, yaṃ te āharanti, taṃ sabbesaṃ kappiyaṃ. Kasmā? Kappiyānaṃ taṇḍulādīnaṃ vicāritattā. Kayavikkayepi anāpatti kappiyakāraṇassa ācikkhitattā.

62. Pubbe pana Cittalapabbate eko bhikkhu catusāladvāre “aho vata sve saṃghassa ettakappamāṇe pūve paceyyun”ti ārāmikānaṃ saññājananatthaṃ bhūmiyaṃ maṇḍalaṃ akāsi. Taṃ disvā cheko ārāmiko tatheva katvā dutiyadivase bheriyā ākoṭitāya sannipatite saṃghe pūvaṃ gahetvā saṃghattheraṃ āha “bhante amhehi ito pubbe neva pitūnaṃ, na pitāmahānaṃ evarūpaṃ sutapubbaṃ, ekena ayyena catusāladvāre pūvatthāya saññā katā, ito dāni pabhuti ayyā attano attano cittānurūpaṃ vadantu, amhākaṃpi phāsuvihāro bhavissati”ti. Mahāthero tatova nivatti, ekabhikkhunāpi pūvo na gahito. Evaṃ pubbe tatrappādaṃ na paribhuñjimsu. Tasmā—

Sallekhaṃ accajantena, appamattena bhikkhunā.
Kappiyepi na kātabbā, āmisatthāya lolatāti¹.

Yo cāyaṃ taḷāke vutto, pokkharāṇi-udakavāhakamātikādisupi eseva nayo.

63. Pubbaṇṇāparaṇṇa-ucchuphalāphalādīnaṃ viruhanaṭṭhānaṃ yaṃ kiñci khettaṃ vā vatthum vā “dammī”ti vuttepi “na vaṭṭati”ti paṭikkhipitvā taḷāke vuttanayeneva yadā kappiyavohārena “catupaccayaparibhogatthāya dammī”ti vadati, tadā sampaṭicchitabbaṃ, “vanaṃ dammi araṇñaṃ dammī”ti vutte pana vaṭṭati. Sace manussā bhikkhūhi anāṇattāyeva tattha rukkhe chinditvā aparāṇṇādīni

1. Vi-Ṭṭha 2. 261 piṭṭhe.

sampādetvā bhikkhūnaṃ bhāgaṃ denti, vaṭṭati, adentā na codetabbā. Sace kenacideva antarāyena tesu pakkantesu aññe karonti, na ca bhikkhūnaṃ kiñci denti, te vāretabbā. Sace vadanti “nanu bhante pubbe manussā idha sassāni akamsū”ti, tato vattabbā “te saṃghassa idañcidañca kappiyabhaṇḍaṃ adamsū”ti. Sace vadanti “mayampi dassāmā”ti, evaṃ vaṭṭati.

Kiñci sassuṭṭhānakaṃ bhūmippadesaṃ sandhāya “sīmaṃ demā”ti vadanti, vaṭṭati. Sīmaparicchedanatthaṃ pana thambhā vā pāsāṇā vā sayam na ṭhapetabbā, bhūmi nāma anagghā, appakenapi pārājiko bhaveyya. Ārāmikānaṃ pana vattabbaṃ “imīnā ṭhānena amhākaṃ sīmā gatā”ti. Sacepi hi te adhikaṃ gaṇhanti, pariyāyena kathitattā anāpatti. Yadi pana rājarājamahāmattādayo sayameva thambhe ṭhapāpetvā “cattāro paccaye paribhuñjathā”ti denti, vaṭṭatiyeva.

Sace koci antosīmāyaṃ taḷākaṃ vā khaṇati, vihāramajjhena vā mātikaṃ neti, cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇādīni dussanti, vāretabbo. Sace saṃgho kiñci labhitvā āmisagarukatāya na vāreti, eko bhikkhu vāreti, sova bhikkhu issaro. Sace eko bhikkhu na vāreti “netha tumhe”ti, tesameva pakkho hoti. Saṃgho vāreti, saṃghova issaro. saṃghikesu hi kammesu yo dhammakammaṃ karoti, sova issaro. Sace vāriyamānopi karoti, heṭṭhā gahitaṃ paṃsum heṭṭhā pakkhipitvā, upari gahitaṃ paṃsum upari pakkhipitvā pūretabbā.

Sace koci yathājātameva ucchuṃ vā aparajñaṃ vā alābukumbhaṇḍādikaṃ vā valliphalam dātukāmo “etaṃ sabbaṃ ucchukhettaṃ aparajñavatthuṃ valliphalāvāṭaṃ dammi”ti vadati, saha vatthunā parāmaṭṭhattā na vaṭṭatīti Mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero pana “abhiḷāpamattametaṃ, sāmikānaṃyeva hi so bhūmibhāgo, tasmā vaṭṭatī”ti āha. “Dāsaṃ dammi”ti vadati, na vaṭṭati. “Ārāmikaṃ dammi, veyyāvaccakaraṃ dammi, kappiyakārakaṃ dammi”ti vutte vaṭṭati. Sace ārāmiko purebhattampi pacchābhattampi saṃghasseva kammaṃ karoti, sāmaṇerassa viya sabbaṃ bhesajjaṃ paṭijagganampi tassa kātabbaṃ. Sace purebhattameva saṃghassa kammaṃ karoti, pacchābhattaṃ attano karoti, sāyaṃ nivāpo na dātabbo. Yepi

pañcadivasavārena vā pakkhavārena vā saṅghassa kammaṃ katvā sesakāle attano kammaṃ karonti, tesampi karaṇakāleyeva bhattañca nivāpo ca dātabbo. Sace saṅghassa kammaṃ natthi, attanoyeva kammaṃ katvā jīvanti, te ce hatthakammamūlaṃ ānetvā denti, gahetabbam. No ce denti, na kiñci vattabbā. Yaṃ kiñci rajakadāsampi pesakāradāsampi ārāṃikanāmena sampañcchitum vaṭṭati.

Sace “gāvo demā”ti vadanti, “na vaṭṭatī”ti paṭikkhipitabbā. Imā gāvo kutoti. Paṇḍitehi pañcagorasaparibhogatthāya dinnāti. “Mayampi pañcagorasaparibhogatthāya demā”ti vutte vaṭṭanti. Ajikādisupi esevo nayo. “Hatthim dema, assam, mahimsam, kukkuṭam, sūkaram demā”ti vadanti, sampañcchitum na vaṭṭati. Sace keci manussā “appossukkā bhante tumhe hotha, mayam ime gahetvā tumhākaṃ kappiyabhaṇḍam dassāmā”ti gaṇhanti, vaṭṭati. Kukkuṭasūkare “sukham jīvanti”ti araṇṇe vissajjāpetum vaṭṭati. “Imam taḷākam, imam khettam, imam vatthum vihārassa demā”ti vutte paṭikkhipitum na labbhati.

64. Sace koci bhikkhum uddissa dūtena

hiraṇṇasuvaṇṇādicīvaracetāpannam pahīneyya “iminā cīvaracetāpannena cīvaram cetāpetvā itthannāmaṃ bhikkhum cīvarena acchādehi”ti, so ce dūto tam bhikkhum upasaṅkamitvā evam vadeyya “idaṃ kho bhante āyasmantaṃ uddissa cīvaracetāpannam ābhataṃ, paṭiggaṇhatu āyasmā cīvaracetāpannam”ti, tena bhikkhunā so dūto evamassa vacanīyo “na kho mayam āvuso cīvaracetāpannam paṭiggaṇhāma, cīvarañca kho mayam paṭiggaṇhāma kālena kappiyan”ti. So ce dūto tam bhikkhum evam vadeyya “atthi panāyasmato koci veyyāvaccakaro”ti, cīvaratthikena bhikkhunā veyyāvaccakaro niddisitabbo ārāṃiko vā upāsako vā “eso kho āvuso bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaro”ti. Na vattabbo “tassa dehi”ti vā “so vā nikkhipissati, so vā parivattessati, so vā cetāpessati”ti. So ce dūto tam veyyāvaccakaram saṇṇāpetvā tam bhikkhum upasaṅkamitvā evam vadeyya “yam kho bhante āyasmā veyyāvaccakaram niddisi, āṇatto so mayā, upasaṅkamatu āyasmā kālena, cīvarena tam acchādessati”ti. Cīvaratthikena bhikkhunā veyyāvaccakaro upasaṅkamitvā dvattikkhattum codetabbo

sāretabbo “attho me āvuso cīvarenā”ti. Na vattabbo “dehi me cīvaram, āhara me cīvaram, parivattehi me cīvaram, cetāpehi me cīvaran”ti. Sace dvattikkhattum codayamāno sārāyamāno tam cīvaram abhinipphādeti, iccetam kusalam. No ce abhinipphādeti, tattha gantvā catukkhattum pañcakkhattum chakkhattuparamam tuṇhībhuṭena uddissa ṭhātabbam, na āsane nisīditabbam, na āmisam paṭiggahetabbam, na dhammo bhāsitaḥ. “Kim kāraṇā āgatosi”ti pucchiamānena “jānāhi āvuso”ti ettakameva vattabbam.

Sace āsane vā nisīdati, āmisam vā paṭiggaṇhāti, dhammam vā bhāsati, ṭhānam bhaṇjati. Sace catukkhattum codeti, catukkhattum ṭhātabbam. Pañcakkhattum codeti, dvikkhattum ṭhātabbam. Chakkhattum codeti, na ṭhātabbam. Ekāya hi codanāya ṭhānavayam bhaṇjati. Yathā chakkhattum codetvā na ṭhātabbam, evam dvādasakkhattum ṭhatvā na codetabbam. Tasmā sace codetiyeva na tiṭṭhati, cha codanā labbhanti. Sace tiṭṭhatiyeva na codeti, dvādasā ṭhānāni labbhanti. Sace codetipi tiṭṭhatipi, ekāya codanāya dve ṭhānāni hāpetabbāni. Tattha yo ekadivasameva punappunam gantvā chakkhattum codeti, sakimyeva vā gantvā “attho me āvuso cīvarenā”ti chakkhattum vadati, tattha ekadivasameva punappunam gantvā dvādasakkhattum tiṭṭhati, sakimeva vā gantvā tatra tatra ṭhāne tiṭṭhati, sopi sabbacodanāyo sabbatṭhānāni ca bhaṇjati, ko pana vādo nānādivasesu. Tato ce uttari vāyamamāno tam cīvaram abhinipphādeti, payoge dukkaṭam, paṭilābhena nissaggiyam hoti. No ce sakkoti tam abhinipphādetum, yato rājato rājamahāmatto vā assa bhikkhuno tam cīvaracetāpannam ānītam, tassa santikam sāmam vā gantabbam, dūto vā pāhetabbo “yam kho tumhe āyasmanto bhikkhum uddissa cīvaracetāpannam paṇiṭṭha, na tam tassa bhikkhuno kiñci attham anubhoti, yuñjantāyasmanto sakam, mā tumhākam santakam vinassatū”ti. Ayam tattha sāmīci. Yo pana neva sāmam gacchati, na dūtam pāheti, vattabhede dukkaṭam āpajjati.

65. Kim pana¹ sabbakappiyakārakesu evam paṭipajjitabbanti? Na paṭipajjitabbam. Ayañhi kappiyakārako nāma saṅkhepato duvidho niddiṭṭho aniddiṭṭho ca. Tattha niddiṭṭho duvidho bhikkhunā niddiṭṭho dūtena niddiṭṭhoti. Aniddiṭṭhopi

1. Vi-Ṭṭha 2. 254 piṭṭhādīsu.

duvidho mukhavevaṭṭikakappiyakāraḥ parammukhakappiyakāraḥ. Tesu bhikkhunā niddiṭṭho sammukhāsammukhavasena catubbidho hoti, tathā dūtena niddiṭṭhopi. Kathaṃ? Idhekacco bhikkhussa cīvaratthāya dūtena akappiyavatthum paṇiṇati, dūto taṃ bhikkhum upasaṅkamitvā “idaṃ bhante itthannāmena tumhākaṃ cīvaratthāya pahitaṃ, gaṇhatha naṃ”ti vadati, bhikkhu “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, dūto “atthi pana te bhante veyyāvaccakaro”ti pucchati, puññatthikehi ca upāsakehi “bhikkhūnaṃ veyyāvaccam karothā”ti āṇattā vā, bhikkhūnaṃ vā sandiṭṭhasambhattā keci veyyāvaccakarā honti, tesam āññataro tasmim khaṇe bhikkhussa santike nisinno hoti, bhikkhu taṃ niddisati “ayaṃ bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaro”ti, dūto tassa hatthe akappiyavatthum datvā “therassa cīvaram kiṇitvā dehī”ti gacchati, ayaṃ bhikkhunā sammukhāniddiṭṭho.

No ce bhikkhussa santike nisinno hoti, apica kho bhikkhu niddisati “asukasmim nāma gāme itthannāmo bhikkhūnaṃ veyyāvaccakaro”ti, so gantvā tassa hatthe akappiyavatthum datvā “therassa cīvaram kiṇitvā dadeyyāsi”ti āgantvā bhikkhussa ārocetvā gacchati, ayameko bhikkhunā asammukhāniddiṭṭho.

Na heva kho so dūto attanā āgantvā āroceti, apica kho aññaṃ paṇiṇati “dinnam mayā bhante tassa hatthe cīvaracetāpannam, tumhe cīvaram gaṇheyyāthā”ti, ayaṃ dutiyo bhikkhunā asammukhāniddiṭṭho.

Na heva kho aññaṃ paṇiṇati, apica gacchantova bhikkhum vadati “aham tassa hatthe cīvaracetāpannam dassāmi, tumhe cīvaram gaṇheyyāthā”ti, ayaṃ tatiyo bhikkhunā asammukhāniddiṭṭhoti evaṃ eko sammukhāniddiṭṭho tayo asammukhāniddiṭṭhāti ime cattāro bhikkhunā niddiṭṭhaveyyāvaccakarā nāma. Etesu idha vuttanayeneva paṭipajjitabbaṃ.

Aparo bhikkhu purimanayeneva dūtena pucchito natthitāya vā avicāretukāmatāya vā “natthamhākaṃ kappiyakāraḥ”ti vadati, tasmim khaṇe koci manusso āgacchati, dūto tassa hatthe akappiyavatthum datvā “imassa hatthato cīvaram gaṇheyyāthā”ti vatvā gacchati, ayaṃ dūtena sammukhāniddiṭṭhoti evaṃ eko sammukhāniddiṭṭho.

Aparo dūto gāmaṃ pavisitvā attanā abhirucitassa kassaci hatthe akappiyavattum datvā purimanayeneva āgantvā vā āroceti, aññaṃ vā paḥiṇati “ahaṃ asukassa nāma hatthe cīvaracetāpannaṃ dassāmi, tumhe cīvaraṃ gaṇheyyāthā”ti vatvā vā gacchati, ayaṃ tatiyo dūtena asammukhāniddiṭṭhoti evaṃ eko sammukhāniddiṭṭho tayo asammukhāniddiṭṭhāti ime cattāro dūtena niddiṭṭhaveyyāvaccakarā nāma. Etesu Meṇḍakasikkhāpade vuttanayeneva paṭipajjitabbaṃ. Vuttañhetam—

“Santi bhikkhave manussā saddhā pasannā, te kappiyakāraṇānaṃ hatthe hiraññaṃ upanikkhipanti ‘iminā yaṃ ayyassa kappiyaṃ, taṃ dethā’ti. Anujānāmi bhikkhave yaṃ tato kappiyaṃ, taṃ sādītum, na tvevāhaṃ bhikkhave ‘kenaci pariyāyena jātarūparaḥajataṃ sādītappaṃ pariyesitabbaṃ’ti vadāmi”ti¹.

Ettha codanāya parimāṇaṃ natthi, mūlaṃ asādiyantena saḥassakkhattumpi codanāya vā ṭhānena vā kappiyabhaṇḍaṃ sādītum vaṭṭati. No ce deti, aññaṃ kappiyakāraṇaṃ ṭhapetvāpi āharāpetabbaṃ. Sace icchati, mūlasāmikānampi kathetabbaṃ. No ce icchati, na kathetabbaṃ.

Aparo bhikkhu purimanayeneva dūtena pucchito “natthamhākaṃ kappiyakāraṇaṃ”ti vadati, tadanñño samīpe ṭhito sutvā “āhara bho, ahaṃ ayyassa cīvaraṃ cetāpetvā dassāmi”ti vadati. Dūto “handa bho dadeyyāsī”ti tassa hatthe datvā bhikkhussa anārocetvāva gacchati, ayaṃ mukhavevaṭṭakakappiyakāraṇaṃ. Aparo bhikkhuno upaṭṭhākassa vā aññaṃ vā hatthe akappiyavattum datvā “therassa cīvaraṃ dadeyyāsī”ti ettova pakkamati, ayaṃ parammukhākappiyakāraṇaṃ ime dve aniddiṭṭhakappiyakāraṇaṃ nāma. Etesu aññātaka-appavāritesu viya paṭipajjitabbaṃ. Sace sayameva cīvaraṃ ānetvā dadanti, gaḥetabbaṃ. No ce, na kiñci vattabbā. Yathā ca dūtassa hatthe cīvaratthāya akappiyavattumhi pesite vinicchayo vutto, evaṃ piṇḍapātādīnampi atthāya pesite sayam āgantvā dīyamāne² ca vinicchayo veditabbo.

1. Vi 3. 342 piṭṭhe.

2. Sayam gantvā codiyamāne (Sī)

66. Upanikkhittasādiyane pana ayaṃ vinicchayo¹—kiñci akappiyavatthum pādamūle ṭhapetvā “idaṃ ayyassa hotū”ti vutte sacepi cittaena sādiyati, gaṇhitukāmo hoti, kāyena vā vācāya vā “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, anāpatti. Kāyavācāhi vā appaṭikkhipitvāpi suddhacitto hutvā “nayidaṃ amhākaṃ kappatī”ti na sādiyati, anāpattiyeva. Tīsu dvāresu hi yena kenaci paṭikkhittam paṭikkhittameva hoti. Sace pana kāyavācāhi appaṭikkhipitvā cittaena adhivāseti, kāyavācāhi kattabbassa paṭikkhepassa akaraṇato akiriyasamuṭṭhānam kāyadvāre ca vacīdvāre ca āpattiṃ āpajjati, manodvāre pana āpatti nāma natthi.

Eko satam vā sahaṣsam vā pādamūle ṭhabeti “tuyhidaṃ hotū”ti, bhikkhu “nayidaṃ kappatī”ti paṭikkhipati, upāsako “pariccattam mayā tumhākaṃ”ti gato, añño tattha āgantvā pucchati “kiṃ bhante idan”ti, yaṃ tena ca attanā ca vuttam, tam ācikkhitabbam. So ce vadati “gopayissāmaḥam bhante, guttaṭṭhānam dassethā”ti, sattabhūmikampi pāsādam abhiruhitvā “idaṃ guttaṭṭhānam”ti ācikkhitabbam, “idha nikkhipāhi”ti na vattabbam. Ettāvataṃ kappiyaṇca akappiyaṇca nissāya ṭhitam hoti, dvāram pidahitvā rakkhantena vasitabbam. Sace kiñci vikkāyikabhaṇḍam pattam vā cīvaram vā gahetvā āgacchati, “idaṃ gahessatha bhante”ti vutte “upāsaka atthi amhākaṃ iminā attho, vatthu ca evarūpaṃ nāma samvijjati, kappiyakārako natthi”ti vattabbam. Sace so vadati “ahaṃ kappiyakārako bhavissāmi, dvāram vivaritvā dethā”ti, dvāram vivaritvā “imasmiṃ okāse ṭhapitan”ti vattabbam, “idaṃ gaṇhā”ti na vattabbam. Evampi kappiyaṇca akappiyaṇca nissāya ṭhitameva hoti. So ce tam gahetvā tassa kappiyabhaṇḍam deti, vaṭṭati. Sace adhikaṃ gaṇhāti, “na mayam tava bhaṇḍam gaṇhāma, nikkhamāhi”ti vattabbo.

67. Yena pana jātarūpādicatubbidham nissaggiyavatthu paṭiggahitam, tena kiṃ kātabbanti? Saṅghamajjhe nissajjitabbam. Katham? Tena bhikkhunā² saṅgham upasaṅkamitvā ekaṃsam uttarāsaṅgam karitvā vuḍḍhānam bhikkhūnam pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjalim paggahetvā evamassa vacanīyo “ahaṃ bhante

1. Vi-Ṭṭha-2. 270 piṭṭhādīsu.

2. Vi 1. 346 piṭṭhe.

rūpiyaṃ paṭiggahesiṃ, idaṃ me nissaggiyaṃ, imāhaṃ nissajjāmī”ti nissajjitvā āpatti desetabbā. Byattena bhikkhunā paṭibalena āpatti paṭiggahetabbā. Sace tattha āgacchati ārāmiko vā upāsako vā, so vattabbo “āvuso idaṃ jānāhi”ti. Sace so bhaṇati “iminā kiṃ āharissāmī”ti, na vattabbo “imaṃ vā imaṃ vā āharā”ti, kappiyaṃ ācikkhitabbaṃ sappiṃ vā telam vā madhum vā phāṇitaṃ vā. Ācikkhantena ca “iminā sappiṃ vā telam vā madhum vā phāṇitaṃ vā āharā”ti na vattabbaṃ, “idañcidañca saṃghassa kappiyaṃ”ti ettakameva vattabbaṃ. Sace so tena parivattetvā kappiyaṃ āharati, rūpiyapaṭiggāhakaṃ ṭhapetvā sabbeheva bhājetvā paribhuñjitabbaṃ, rūpiyapaṭiggāhakena bhāgo na gahetabbo.

Aññesaṃ¹ bhikkhūnaṃ vā ārāmikānaṃ vā pattabhāgampi labhitvā paribhuñjitum na vaṭṭati, antamaso makkaṭṭādīhi tato haritvā araññe ṭhapitaṃ vā tesam hatthato gaḷitaṃ vā tiracchānapaṭiggahitampi paṃsukūlampi na vaṭṭatiyeva. Tato āhaṭena phāṇitena senāsanadhūpanampi na vaṭṭati. Sappinā vā telena vā padīpaṃ katvā dīpāloke nipajjitum, kaṣiṇaparikkammaṃ kātum, potthakampi vāceturū na vaṭṭati. Telamadhuphāṇitehi pana sarīre vaṇaṃ makkhetum na vaṭṭatiyeva. Tena vatthunā mañcapīṭhādīni vā gaṇhanti, uposathāgāraṃ vā bhojanasālaṃ vā karonti, paribhuñjitum na vaṭṭati. Chāyāpi gehaparicchadena ṭhitāva na vaṭṭati, paricchadātikkaṇṭā āgantukattā vaṭṭati. Taṃ vatthum vissajjetvā katena maggenapi setunāpi nāvāyapi ulumpenāpi gantum na vaṭṭati. Tena vatthunā khaṇāpitāya pokkharāṇiyā ubbhidodakaṃ² pātum vā paribhuñjitum vā na vaṭṭati. Anto udaye pana asati aññaṃ āgantukaṃ udakaṃ vā vassodakaṃ vā pavittamaṃ vaṭṭati. Kītāya yena saddhim kītā, taṃ āgantukampi na vaṭṭati. Taṃ vatthum upanikkhepaṃ ṭhapetvā saṃgho paccaye paribhuñjati, tepi paccayā tassa na vaṭṭanti. Ārāmo gahito hoti, sopi paribhuñjitum na vaṭṭati. Yadi bhūmipi bījampi akappiyaṃ, neva bhūmiṃ, na phalaṃ paribhuñjitum vaṭṭati. Sace bhūmimyeva kiṇitvā aññāni bījāni ropitāni, phalaṃ vaṭṭati. Atha bījāni kiṇitvā kappiyabhūmiyaṃ ropitāni, phalaṃ na vaṭṭati, bhūmiyaṃ nisīditum vā nipajjitum vā vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 2. 271 piṭṭhe.

2. Ubbhitodakaṃ (Sī)

Sace pana tattha āgato kappiyakārako taṃ parivattetvā saṃghassa kappiyaṃ sappitelādiṃ āharitum na jānāti, so vattabbo “āvuso imaṃ chaḍḍehi”ti. Sace so chaḍḍeti, iccetam kusalam. No ce chaḍḍeti, pañcahaṅgehi samannāgato bhikkhu rūpiyachaḍḍako sammannitabbo yo na chandāgatiṃ gaccheyya, na dosāgatiṃ gaccheyya, na mohāgatiṃ gaccheyya, na bhayāgatiṃ gaccheyya, chaḍḍitāchaḍḍitañca jāneyya. Evañca pana sammannitabbo, paṭhamam bhikkhu yācītabbo, yācivā byattena bhikkhunā paṭibaleṇa Saṃgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṃgho, yadi saṃghassa pattakallam, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhum rūpiyachaḍḍakam sammanneyya, eṣā ñatti. . Suṇātu me bhante saṃgho, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhum rūpiyachaḍḍakam sammannati, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno rūpiyachaḍḍakassa sammuti, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya. . Sammato saṃghena itthannāmo bhikkhu rūpiyachaḍḍako, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti¹.

68. Tena sammatena² bhikkhunā nimittam akatvā akkhini nimiletvā nadiyā vā papāte vā vanagahane vā gūtham viya anapekkhena patitokāsam asamannārahantena chaḍḍetabbam. Sace nimittam katvā pāpeti, dukkaṭam āpajjati. Evaṃ jigucchitabbepi rūpiye Bhagavā pariyāyena bhikkhūnam paribhogam ācikkhi. Rūpiyapaṭiggāhakassa pana kenaci pariyāyena tato uppannapaccayaparibhogo na vaṭṭati. Yathā cāyam etassa na vaṭṭati, evam asantasambhāvanāya vā kuladūsakakammena vā kuhanādīhi vā uppannapaccayā neva tassa, na aññassa vaṭṭanti, dhammena samena uppannāpi apaccavekkhitvā paribhuñjitum na vaṭṭanti. Cattāro hi paribhogā—theyyaparibhogo iṇaparibhogo dāyajjaparibhogo sāmiparibhogoti. Tattha saṃghamajjhepi nisīditvā paribhuñjantassa dussīlassa paribhogo **theyyaparibhogo** nāma. Silavato apaccavekkhitaparibhogo **iṇaparibhogo** nāma. Tasmā cīvaram paribhoge paribhoge paccavekkhitabbam, piṇḍapāto ālope

1. Vi 1. 346 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 272 piṭṭhādīsu.

ālope, tathā asakkontena

purebhattapacchābhattapurimayāmamajjhimayāmapacchimayā-mesu.
 Sacassa apaccavekkhato aruṇo uggacchati, iṇaparibhogatṭhāne tiṭṭhati.
 Senāsanampi paribhoge paribhoge paccavekkhitabbaṃ. Bhesajjassa
 paṭiggahaṇepi paribhogepi satipaccayatā vaṭṭati, evaṃ santepi paṭiggahaṇe
 satim katvā paribhoge akarontasseva āpatti, paṭiggahaṇe pana satim akatvā
 paribhoge karontassa anāpatti. Catubbidhā hi suddhi—desanāsuddhi
 saṃvarasuddhi pariyeṭṭhisuddhi paccavekkhaṇasuddhīti.

Tattha **desanāsuddhi** nāma pātimokkhasaṃvarasīlaṃ. Tañhi desanāya
 sujjanato “desanāsuddhi”ti vuccati. **Saṃvarasuddhi** nāma
 indriyasaṃvarasīlaṃ. Tañhi “na punevaṃ karissāmī”ti
 cittādhiṭṭhānaṃsaṃvareneva sujjanato “saṃvarasuddhi”ti vuccati.
Pariyeṭṭhisuddhi nāma ājīvapārisuddhisīlaṃ. Tañhi anesaṇaṃ pahāya
 dhammena samena paccaye uppādentassa pariyesanāya suddhattā
 “pariyeṭṭhisuddhi”ti vuccati. **Paccavekkhaṇasuddhi** nāma
 paccayaparibhogasannissitasīlaṃ. Tañhi “paṭisaṅkhā yoniso cīvaraṃ
 paṭisevāmī”ti¹ ādinā nayena vuttana paccavekkhaṇena sujjanato
 “paccavekkhaṇasuddhi”ti vuccati, tena vuttaṃ “paṭiggahaṇe pana satim
 akatvā paribhoge karontassa anāpatti”ti.

Sattannaṃ sekkhānaṃ paccayaparibhogo **dāyajjaparibhogo** nāma. Te hi
 Bhagavato puttā, tasmā pitusantakānaṃ paccayānaṃ dāyādā hutvā te
 paccaye paribhuñjanti. Kiṃ pana te Bhagavato paccaye paribhuñjanti,
 gihīnaṃ paccaye paribhuñjantīti? Gihīhi dinnāpi Bhagavatā anuññātattā
 Bhagavato santakā honti, tasmā Bhagavato paccaye paribhuñjantīti
 veditabbaṃ. **Dhammadāyādasutta**²ñicettha sādhaṇaṃ. Khīṇāsavānaṃ
 paribhogo **sāniparibhogo** nāma. Te hi taṇhāya dāsabyaṃ atītattā sāmino
 hutvā paribhuñjanti. Iti imesu paribhogesu sāniparibhogo ca
 dāyajjaparibhogo ca sabbesampi vaṭṭati, iṇaparibhogo na vaṭṭati,
 theyyaparibhoge kathāyeva natthi.

Aparepi cattāro paribhogā—lajjiparibhogo alajjiparibhogo
 dhammiyaparibhogo adhammiyaparibhogoti. Tattha alajjino lajjinā

1. Ma 1. 12; Am 2. 341 piṭṭhesu.

2. Ma 1. 15 piṭṭhe.

saddhim paribhogo vaṭṭati, āpattiyā na kāretabbo. Lajjino alajjinā saddhim yāva na jānāti, tāva vaṭṭati. Ādito paṭṭhāya hi¹ alajjī nāma natthi, tasmā yadāssa alajjibhāvaṃ jānāti, tadā vattabbo “tume kāyadvāre vacīdvāre ca vītikkamaṃ karotha, taṃ appatirūpaṃ, mā evamakatthā”ti. Sace anādiyitvā karotiyeva, yadi tena saddhim paribhogaṃ karoti, sopi alajjiyeva hoti. Yopi attano bhārabhūtena alajjinā saddhim paribhogaṃ karoti, sopi nivāretabbo. Sace na oramati, ayampi alajjiyeva hoti. Evaṃ eko alajjī alajjisatampi karoti. Alajjino pana alajjināva saddhim paribhoge āpatti nāma natthi. Lajjino lajjinā saddhim paribhogo dvinnāṃ khattiyakumārānaṃ suvaṇṇapātiyaṃ bhojanasadiṣo. Dhammiyādharmiyaparibhogo paccayavaseneva veditabbo. Tattha sace puggalopi alajjī, piṇḍapātopi adhammiyo, ubho jegucchā. Puggalo alajjī, piṇḍapāto dhammiyo, puggalaṃ jigucchitvā piṇḍapāto na gahetabbo. **Mahāpaccariyaṃ** pana “dussīlo saṃghato uddesabhaddādiṇi labhitvā saṃghasseva deti, etāni yathādānameva gahitattā vaṭṭanti”ti vuttaṃ. Puggalo lajjī, piṇḍapāto adhammiyo, piṇḍapāto jeguccho na gahetabbo. Puggalo lajjī, piṇḍapātopi dhammiyo, vaṭṭati.

Apare dve paggaḥā dve ca paribhogā—lajjipaggaho alajjipaggaho, dhammaparibhogo āmisaparibhogoti. Tattha alajjino lajjim paggaḥetum vaṭṭati, na so āpattiyā kāretabbo. Sace pana lajjī alajjim paggaṇhāti, anumodanāya ajjhesati, dhammakathāya ajjhesati, kulesu upatthambheti, itaropi “amhākaṃ ācariyo īdiso ca īdiso cā”ti tassa parisati vaṇṇaṃ bhāsati, ayaṃ sāsanaṃ osakkāpeti antaradhāpetīti veditabbo. Dhammaparibhoga-āmisaparibhogesu pana yattha āmisaparibhogo vaṭṭati, dhammaparibhogopi tattha vaṭṭati. Yo pana koṭiyaṃ ṭhito, gantho tassa puggalassa accayena nassissati, taṃ dhammānuggahena uggaṇhitum vaṭṭatīti vuttaṃ. Tatridaṃ vatthu—mahābhaye kira ekasseva bhikkhuno mahāniddeṣo paṇo ahoṣi. Atha Catunikāyikatissattherassa upajjhāyo Mahātipiṭakatthero

nāma Mahārakkhitattheraṃ āha “āvuso Mahārakkhita etassa santike Mahāniddeṣaṃ gaṇhāhī”ti. Pāpo kirāyaṃ bhante, na gaṇhāmīti. Gaṇhāvuso, ahaṃ te santike nisīdissāmīti. “Sādhu bhante, tumhesu nisinnesu gaṇhissāmī”ti paṭṭhapetvā rattindivaṃ nirantaraṃ pariyāpuṇanto osānadivase heṭṭhāmañce itthiṃ disvā “bhante sutamīyeva me pubbe, sacāhaṃ evaṃ jāneyyaṃ, na īdisassa santike dhammaṃ pariyāpuṇeyyaṃ”ti āha. Tassa pana santike bahū mahātherā uggaṇhitvā Mahāniddeṣaṃ paṭiṭṭhāpesunti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Rūpiyādipaṭiggahaṇavinicchayaśakathā samattā.

13. Dānalakkhaṇādivinicchayaśakathā

69. **Dānavissāsaggāhehi lābhassa pariṇāmananti** ettha tāva **dānanti** attano santakassa cīvarādiparikkhārassa saddhivihārikādīsu yassa kassaci dānaṃ. Tatridaṃ dānalakkhaṇaṃ—“idaṃ tuyhaṃ demi dadāmi dajjāmi oṇojemi pariccajāmi vissajjāmi”ti vā “itthannāmassa demi -pa- vissajjāmi”ti vā vadati, sammukhāpi parammukhāpi dinnamīyeva hoti. “Tuyhaṃ gaṇhāhī”ti vutte “mayhaṃ gaṇhāmī”ti vadati, sudinnaṃ suggahitaṇca. “Tava santakaṃ karohi, tava santakaṃ hotu, tava santakaṃ hoti”ti vutte “mama santakaṃ karomi, mama santakaṃ hotu, mama santakaṃ karissāmī”ti vadati, dudinnaṃ duggahitaṇca. Neva dātā dātum jānāti, na itaro gahetum, sace pana “tava santakaṃ karohi”ti vutte “sādhu bhante mayhaṃ gaṇhāmī”ti gaṇhāti, suggahitaṃ. Sace pana eko “idaṃ cīvaraṃ gaṇhāhī”ti vadati, itaro “na gaṇhāmī”ti vadati, puna so “dinnaṃ mayā tuyhaṃ, gaṇhāhī”ti vadati, itaropi “na mayhaṃ iminā attho”ti vadati, tato purimopi “mayā dinnan”ti dasāhaṃ atikkāmeti, pacchimopi “mayā paṭikkhittan”ti, kassa āpattīti? Na kassaci. Yassa pana rucati, tena adhiṭṭhahitvā paribhuñjitabbaṃ. “Itthannāmassa dehi”ti dinnamī yāva parassa hatthaṃ na pāpuṇāti, tāva yo paḥiṇāti, tasseva santakaṃ, “itthannāmassa dammī”ti dinnamī pana yassa paḥiyati, tassa santakaṃ. Tasmā bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paḥiṇāti

“idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dehī”ti. So antarāmagge yo paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, sugghaṭṭaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, duggaṭṭaṃ.

Bhikkhu¹ bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dehī”ti. So antarāmagge suṇāti “yo paṇṇati, so kālakato”ti, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, svādhiṭṭhitaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, duggaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dehī”ti. So antarāmagge suṇāti “yaśsa paṇṇati, so kālakato”ti, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, dvādhiṭṭhitaṃ. Yo paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, sugghaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dehī”ti. So antarāmagge suṇāti “ubho kālakatā”ti, yo paṇṇati, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, svādhiṭṭhitaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, dvādhiṭṭhitaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammī”ti. So antarāmagge yo paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, duggaṭṭaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, sugghaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammī”ti. So antarāmagge suṇāti “yo paṇṇati, so kālakato”ti, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, dvādhiṭṭhitaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, sugghaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammī”ti. So antarāmagge suṇāti “yaśsa paṇṇati, so kālakato”ti, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, dvādhiṭṭhitaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, sugghaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammī”ti. So antarāmagge suṇāti “yaśsa paṇṇati, so kālakato”ti, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, svādhiṭṭhitaṃ. Yo paṇṇati, tassa viśāsā gaṇhāti, duggaṭṭaṃ. Bhikkhu bhikkhussa hatthe cīvaraṃ paṇṇati “imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa dammī”ti. So antarāmagge suṇāti “ubho kālakatā”ti. Yo paṇṇati, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, dvādhiṭṭhitaṃ. Yaśsa paṇṇati, tassa matakacīvaraṃ adhiṭṭhāti, svādhiṭṭhitaṃ.

Pariccajivā dinnāṃ puna kenaci kāraṇena kupito āharāpetuṃ na labhati. Attaṇā dinnampi hi cīvaraṃ sakasaññāya acchindato nissaggiyaṃ, aññaṃ parikkhāraṃ antamaso sūcimpi acchindato dukkaṭaṃ. Sace pana “bhante

1. Vi 3. 426 piṭṭhe.

tumhākaṃ idaṃ sāruppan”ti sayameva deti, gahetuṃ vaṭṭati. Atha pana “āvuso mayaṃ tuyhaṃ ‘vattapaṭivattam karissati, amhākaṃ santike upajjhaṃ gaṇhissati, dhammaṃ pariyāpuṇissati”ti cīvaraṃ adamhā, so dāni tvaṃ na vattam karosi, na upajjhaṃ gaṇhāsi, na dhammaṃ pariyāpuṇāsī”ti evamādini vutto “bhante cīvaratthāya maññe bhaṇatha, idaṃ vo cīvaran”ti deti, evampi vaṭṭati. Disāpakkamantaṃ vā pana daharaṃ “nivattetha nan”ti bhaṇati, so na nivattati, cīvare gahetvā nirundhathāti¹, evaṃce nivattati, sādhu. Sace “pattacīvaratthāya maññe tumhe bhaṇatha, gaṇhatha nan”ti deti, evampi vaṭṭati. Vibbhamantaṃ vā disvā “mayaṃ tuyhaṃ ‘vattam karissati”ti pattacīvaraṃ adamhā, so dāni tvaṃ vibbhamitvā carasi”ti vadati, itaro “gaṇhatha tumhākaṃ pattacīvaran”ti deti, evampi vaṭṭati. “Mama santike upajjhaṃ gaṇhantasseva demi, aññattha gaṇhantassa na demi, vattam karontasseva demi, akarontassa na demi, dhammaṃ pariyāpuṇantasseva demi, apariyāpuṇantassa na demi, avibbhamantasseva demi, vibbhamantassa na demi”ti evaṃ pana dātuṃ na vaṭṭati, dadato dukkaṭam, āharāpetuṃ pana vaṭṭati, vissajjetvā dinnam acchinditvā gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. Ayaṃ tāva dāne vinicchayo.

70. Vissāsaggāhalakkhaṇam pana iminā suttena jānitabbaṃ—

“Anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatassa vissāsaṃ gahetuṃ sandiṭṭho ca hoti, sambhatto ca, ālapito ca, jīvati ca, gahite ca attamano hoti”ti².

Tattha³ sandiṭṭhoti diṭṭhamattakamitto. **Sambhattoti** dalhamitto. **Ālapitoti** “mama santakaṃ yaṃ icchasi, taṃ gaṇheyyāsi, āpucchitvā gahaṇe kāraṇam natthi”ti vutto. **Jīvātīti** anuṭṭhānaseyyāya sayitopi yāvajjīvitindriyupacchedaṃ na pāpuṇāti. **Gahite ca attamanoti** gahite tuṭṭhacitto hoti. “Evarūpassa santakaṃ gahite me attamano bhavissati”ti jānantena gahetuṃ vaṭṭati. Anavasesapariyādānavasena cetāni pañcaṅgāni vuttāni, vissāsaggāho pana tīhi aṅgehi ruhati sandiṭṭho, jīvati, gahite attamano, sambhatto, jīvati, gahite atthamano, ālapito, jīvati, gahite attamanoti. Yo pana na jīvati, na

1. Na rundhathāti (Sī)

2. Vi 3. 411 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 1. 326 piṭṭhādīsu.

ca gahite attamano hoti, tassa santakaṃ vissāsaggāhena gahitampi puna dātabbaṃ. Dadamānena ca matakadhanam tāva ye tassa dhane issarā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā, tesam dātabbaṃ. Anattamanassa santakaṃ tasseva dātabbaṃ, yo pana paṭhamameva “suṭṭhu kataṃ tayā mama santakaṃ gaṇhantenā”ti vacībhedenā vā cittuppādamattena vā anumoditvā pacchā kenaci kāraṇena kupito, paccāharāpetum na labhati, yopi adātukāmo, cittena pana adhivāseti, na kiñci vadati, sopi puna paccāharāpetum na labhati. Yo pana “mayā tumhākaṃ santakaṃ gahitaṃ vā paribhuttaṃ vā”ti vutte “gahitaṃ vā hotu paribhuttaṃ vā, mayā pana taṃ kenacideva karaṇīyena ṭhapitaṃ, taṃ pākatikaṃ kātum vaṭṭati”ti vadati, ayaṃ paccāharāpetum labhati. Ayaṃ vissāsaggāhe vinicchayo.

71. **Lābhassa pariṇāmananti** idaṃ pana aññesaṃ atthāya pariṇatalābhassa attano aññassa vā pariṇāmanam sandhāya vuttaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—saṃghassa pariṇataṃ sahadhammikānaṃ vā gihīnaṃ vā antamaso mātusantakampi “idaṃ mayhaṃ dehi”ti saṃghassa pariṇatabhāvaṃ ñatvā attano pariṇāmetvā gaṇhantassa nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, “imassa bhikkhuno dehi”ti evaṃ aññassa pariṇāmentassa suddhikapācittiyaṃ. Tasmā yopi vassikasāṭikasaṃmaye mātugharepi saṃghassa pariṇataṃ vassikasāṭikaṃ ñatvā attano pariṇāmeti, nissaggiyaṃ pācittiyaṃ, parassa pariṇāmeti, suddhikapācittiyaṃ. Manussa “saṃghabhataṃ karissāma”ti sappitelādīni āharanti, gilāno cepi bhikkhusaṃghassa pariṇatabhāvaṃ ñatvākiñci yācati, nissaggiyaṃ pācittiyameva. Sace pana so “tumhākaṃ sappi-ādīni ābhatāni atthi”ti pucchitvā “āma atthi”ti vutte “mayhampi dethā”ti vadati, vaṭṭati. Athāpi naṃ kukkucāyantaṃ upāsakā vadanti “saṃghopi amhehi dinnameva labhati, gaṇhatha bhante”ti, evampi vaṭṭati.

Ekasmiṃ vihāre saṃghassa pariṇataṃ aññavihāraṃ uddisitvā “asukasmiṃ nāma vihāre saṃghassa dethā”ti pariṇāmeti, “kiṃ saṃghassa dānena, cetiyassa pūjaṃ karoṭhā”ti evaṃ cetiyassa vā pariṇāmeti, dukkaṭaṃ. Cetiyassa pariṇataṃ aññācetiyaṃ vā saṃghassa vā gaṇassa vā puggalassa vā pariṇāmeti, dukkaṭameva. Niyamtvā aññācetiyaṃ

1. Vi-Tṭha 2. 311 piṭṭhādīsu.

atthāya ropitamālāvacchato aññacetiyaṃhi pupphampi āropetum na vaṭṭati, ekassa cetiyassa pana chattam vā paṭākam vā āropetvā ṭhitam disvā sesam aññacetiyaṃ dāpetum vaṭṭati. Antamaso sunakhassapi pariṇatam “imassa sunakhassa mā dehi, etassa dehi”ti evaṃ aññapuggalassa pariṇāmeti, dukkaṭam. Sace pana dāyakā “mayam saṃghabhattam kātukāmā, cetiyapūjam kātukāmā, ekassa bhikkhuno parikkhāram dātukāmā, tumhākam ruciyā dassāma, bhaṇatha kattha demā”ti vadanti, evaṃ vutte tena bhikkhunā “yattha icchatha, tattha dethā”ti vattabbā. Sace pana kevalam “kattha demā”ti pucchanti, “yattha tumhākam deyyadhammo paribhogam vā labheyya, paṭisaṅkhāram¹ vā labheyya, ciraṭṭhitiko vā assa, yattha vā pana tumhākam cittam pasīdati, tattha dethā”ti vattum vaṭṭati.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Dānalakkhaṇādivinicchayaśakathā samattā.

14. Pathavīkhaṇanavinicchayaśakathā

72. **Pathavī**ti dve pathavī jātā ca pathavī ajātā ca pathavīti. Tattha **jātā** nāma **pathavī** suddhapaṃsukā suddhamattikā appapāsāṇā appasakkharā appakaṭhalā appamarumbā appavālukā yebhuyyenapaṃsukā yebhuyyenamattikā, adaḍḍhāpi vuccati “jātā pathavī”ti. Yopi paṃsupuñjo vā mattikāpuñjo vā atirekacātumāsam ovaṭṭho, sopi vuccati “jātā pathavī”ti. **Ajātā** nāma **pathavī** suddhapāsāṇā suddhasakkharā suddhakaṭhalā suddhamarumbā suddhavālukā appapaṃsukā appamattikā yebhuyyenapāsāṇā yebhuyyenasakkharā yebhuyyenakaṭhalā yebhuyyenamarumbā yebhuyyenavālukā, daḍḍhāpi vuccati “ajātā pathavī”ti. Yopi paṃsupuñjo vā mattikāpuñjo vā omakacātumāsam ovaṭṭho, sopi vuccati “ajātā pathavī”ti².

Tattha jātapathaviṃ khaṇantassa khaṇāpentassa vā pācittiyam. Tatrāyam vinicchayo³—sace sayam khaṇati, pahāre pahāre pācittiyam.

1. Paṭisaṅkhāram (Sī)

2. Vi 2. 49 piṭṭhādīsu.

3. Vi-Ṭṭha 3. 21 piṭṭhādīsu.

sace aññaṃ āṇāpeti, sakiṃ āṇatto sacepi sakaladivasam khaṇati, āṇāpakassa ekameva pācittiyam. Sace pana kusīto hoti, punappunam āṇāpetabbo, tam āṇāpetvā khaṇāpentassa vācāya vācāya pācittiyam. Sace “pokkharaniṃ khaṇāhi”ti vadati, vaṭṭati. Khatāyeva hi pokkharani nāma hoti, tasmā ayaṃ kappiyavohāro. Esa nayo “vāpiṃ talākaṃ āvātaṃ khaṇā”ti-ādīsupi. “Imaṃ okāsaṃ khaṇa, imasmiṃ okāse pokkharaniṃ khaṇā”ti vattum pana na vaṭṭati. “Kandaṃ khaṇa, mūlaṃ khaṇā”ti aniyamtvā vattum vaṭṭati, “imaṃ vallim khaṇa, imasmiṃ okāse kandaṃ vā mūlaṃ vā khaṇā”ti vattum na vaṭṭati.

73. Pokkharaniṃ sodhente hi yo kuṭe hi ussiñcituṃ sakkā hoti tanukakaddamo, tam apānetum vaṭṭati, bahalo na vaṭṭati. Ātāpena sukkhakaddamo phalati, tatra yo heṭṭhā pathaviyā asambandho, tameva apānetum vaṭṭati. Udakena gataṭṭhāne udakapappaṭako nāma hoti, vātapahārena calati, tam apānetum vaṭṭati. Pokkharani-ādīnaṃ taṭaṃ bhijjivā udakasāmantā patati. Sace omakacātumāsam ovaṭṭhaṃ, chinditum bhinditum vā vaṭṭati, cātumāsato uddham na vaṭṭati. Sace pana udayeva patati, devena atirekacātumāsam ovaṭṭhepi udayeva udakassa patitattā vaṭṭati.

Pāsānapiṭṭhiyam soṇḍim khaṇanti, sace tattha paṭhamameva sukhumarajam patati, tam devena ovaṭṭhaṃ hoti, cātumāsaccayena akappiyapathavīsāṅkhyam gacchati. Udaye pariyādinne soṇḍim sodhente hi vikopetum na vaṭṭati. Sace paṭhamameva udakena pūراتi, pacchā rajam patati, tam vikopetum vaṭṭati. Tattha hi deve vassante pi udayeva udakam patati. Piṭṭhipāsāne sukhumarajam hoti, deve phusāyante allīyati, tampi cātumāsaccayena vikopetum na vaṭṭati. Akatāpabbhāre vammiko uṭṭhito hoti, yathāsukham vikopetum vaṭṭati. Sace abbhokāse uṭṭhahati, omakacātumāsam ovaṭṭhoyeva vaṭṭati. Rukkhādīsu āruḷha-upacikamattikāyampi eseva nayo.

Gaṇḍupādagaṭṭhamūsikukkaragokaṇṭakādīsupi eseva nayo. Gokaṇṭako nāma gāvīnaṃ khuracchinnakaddamo vuccati. Sace pana heṭṭhimatalena bhūmisambandho hoti, ekadivasampi na vaṭṭati. Kasitaṭṭhāne naṅgalacchinnamattikāpiṇḍam gaṇhantassa eseva nayo.

Purāṇasenāsanam hoti acchadanam vā vinaṭṭhacchadanam vā atirekacātumāsam ovaṭṭham jātapathavīsaṅkhyameva gacchati, tato avasesam chadaniṭṭhakam vā gopānasī-ādikam upakaraṇam vā “iṭṭhakam¹ gaṇhāmi, gopānasim bhittipādam padarattharaṇam pāsādatthambham gaṇhāmi”ti saññāya gaṇhitum vaṭṭati, tena saddhim mattikā patati, anāpatti, bhittimattikam gaṇhantassa pana āpatti. Sace yā yā atintā, tam tam gaṇhāti, anāpatti. Antogehe mattikāpuṇḍo hoti, tasmim ekadivasam ovaṭṭhe geham chādentī. Sace sabbo tinto, cātumāsaccayena jātapathavīyeva. Athassa uparibhāgoyeva tinto, anto atinto, yattakam tintam, tam kappiyakārahehi kappiyavohārena apanāmetvā sesam yathāsukham vaḷaṇjetum vaṭṭati udakena temitattā. Ekābaddhāyeva hi jātapathavī hoti, na itarāti. Abbhokāse mattikāpākāro hoti, atirekacātumāsam ovaṭṭho jātapathavīsaṅkhyam gacchati, tattha laggapamsuṃ pana allahatthena chupitvā gahetvā vaṭṭati. Sace iṭṭhakapākārohoti, yebhuyyenakaṭṭhalatṭhāne tiṭṭhati, yathāsukham vikopetum vaṭṭati. Abbhokāse ṭhitamaṇḍapatthambham ito cito ca sañcāletvā pathavim vikopentena gahetum na vaṭṭati, ujukameva uddharitum vaṭṭati. Aññampi sukkharukkham sukkhakhāṇukam vā gaṇhantassa eseve nayo.

74. Navakammattham thambham vā pāsāṇam vā rukkham vā daṇḍakehi uccāletvā pavaṭṭentā gacchanti, tattha jātapathavī bhijjati, sace suddhacittā pavaṭṭenti, anāpatti. Atha pana tena apadesena pathavim bhinditukāmāyeve honti, āpatti. Sākhādini kaḍḍhantānampi pathaviyam dārūni phālentānampi eseve nayo. Pathaviyam aṭṭhisūcikaṇṭakādīsipi yam kiñci ākoṭetum vā pavesetum vā na vaṭṭati, “passāvadharāya vegena pathavim bhindissāmī”ti evam passāvampi kātum na vaṭṭati. Karontassa bhijjati, āpatti, “visamabhūmim samam karissāmī”ti sammajjaniyā ghaṃsitumpi na vaṭṭati. Vattasīseveva hi sammajjitabham. Keci kattarayaṭṭhiyā bhūmim koṭṭenti, pādaṅgutṭhakena vilikhanti, “caṅkamitaṭṭhānam dassessāmā”ti punappunam bhūmim bhindantā caṅkamanti, sabbam na vaṭṭati, vīriyasampaggahattham pana samaṇadhammam karontena suddhacittena

1. Iṭṭhakam vā (Sī)

caṅkamitum vaṭṭati. “Hattham dhovissāmā”ti pathaviyaṃ ghaṁsanti, na vaṭṭati, aghaṁsantena pana allahattham pathaviyaṃ ṭhapetvā rajam gahetum vaṭṭati.

Keci kaṇḍukacchu-ādihi ābādhikā chinnataṭādisu aṅgapaccaṅgāni ghaṁsanti, na vaṭṭati. Jātapathaviṃ dahati vā dahāpeti vā, pācittiyam, antamaso pattampi pacanto yattakesu ṭhānesu aggim deti vā dāpeti vā, tattakāni pācittiyāni, tasmā pattam pacantenapi pubbe pakkaṭṭhāneyeva pacitabbo. Adaḍḍhāya pathaviyā aggim ṭhapetum na vaṭṭati, pattapacanakapālassa pana upari aggim ṭhapetum vaṭṭati. Dārūnam upari ṭhapeti, so aggi tāni dahanto gantvā pathaviṃ dahati, na vaṭṭati. Iṭṭhakakapālādisupi eseva nayo. Tatrāpi hi iṭṭhakādīnamyeva upari ṭhapetum vaṭṭati. Kasmā? Tesam anupādānattā. Na hi tāni aggissa upādānasaṅkhyam gacchanti, sukkhakhāṇusukkarukkhādisupi aggim dātum na vaṭṭati. Sace pana “pathaviṃ appattameva nibbāpetvā gamissāmī”ti deti, vaṭṭati. Pacchā nibbāpetum na sakkoti, avisayattā anāpatti. Tiṇukkam gahetvā gacchanto hatthe ḍayhamāne bhūmiyaṃ pāpeti, anāpatti. Patitaṭṭhāneyeva upādānam datvā aggim kātum vaṭṭati. Daḍḍhapathaviyā ca yattakam ṭhānam usumāya anugataṃ, sabbam vikopetum vaṭṭati.

Yo pana ajānanako bhikkhu araṇisahitena aggim nibbattetvā hatthena ukkhipitvā “kiṃ karomī”ti vadati, “jālehi”ti vattabbo. “Hattho ḍayhati”ti vadati, “yathā na ḍayhati, tathā karohi”ti vattabbo. “Bhūmiyaṃ pāpeti”ti pana na vattabbo. Sace hatthe ḍayhamāne pāpeti, “pathaviṃ dahissāmī”ti apātittattā anāpatti, patitaṭṭhāne pana aggim kātum vaṭṭati. “Imassa thambhassa āvāṭam jāna, mahāmattikam jāna, thusamattikam jāna, mahāmattikam dehi, thusamattikam dehi, mattikam āhara, paṃsum āhara, mattikāya attho, paṃsunā attho, imassa thambhassa āvāṭam kappiyaṃ karohi, imam mattikam kappiyaṃ karohi, imam paṃsum kappiyaṃ karohi”ti evam kappiyavohārena yaṃ kiñci kārāpetum vaṭṭati. Aññavihito kenaci saddhim kiñci kathento pādaṅguṭṭhakena kattarayaṭṭhiyā vā pathaviṃ vilikhanto tiṭṭhati, evam asatiyā vilikhantassa bhindantassa vā anāpatti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Pathavīkhaṇanavinicchayakathā samattā.

15. Bhūtagāmaṇiṇicchayakathā

75. **Bhūtagāmoti** pañcahi bījehi jātānaṃ rukkkhalatādīnametaṃ adhivacanaṃ. Tatrimāni pañca bījāni—mūlabījaṃ khandhabījaṃ phalubījaṃ aggabījaṃ bījabījanti. Tattha **mūlabījaṃ** nāma haliddi siṅgiveraṃ vacā vacattaṃ ativisaṃ kaṭukarohiṇī usīraṃ bhaddamuttakaṃ, yāni vā panaññānīpi atthi mūle jāyanti mūle sañjāyanti, etaṃ mūlabījaṃ nāma. **Khandhabījaṃ** nāma assattho nigrodho pilakkho udumbaro kacchako kapitthano, yāni vā panaññānīpi atthi khandhe jāyanti khandhe sañjāyanti, etaṃ khandhabījaṃ nāma. **Phalubījaṃ** nāma ucchu veḷu naḷo, yāni vā panaññānīpi atthi pabbe jāyanti pabbe sañjāyanti, etaṃ phalubījaṃ nāma. **Aggabījaṃ** nāma ajjukaṃ phaṇijjakaṃ hiriveraṃ, yāni vā panaññānīpi atthi agge jāyanti agge sañjāyanti, etaṃ aggabījaṃ nāma. **Bījabījaṃ** nāma pubbaṇṇaṃ aparāṇṇaṃ, yāni vā panaññānīpi atthi bīje jāyanti bīje sañjāyanti, etaṃ bījabījaṃ nāma¹. Tattha bhūtagāme bhūtagāmasaññī chindati vā chindāpeti vā bhindati vā bhindāpeti vā pacati vā pacāpeti vā, pācittiyaṃ. Bhūtagāmañhi vikopentassa pācittiyaṃ, bhūtagāmaparimocitaṃ pañcavidhampi bījagāmaṃ vikopentassa dukkaṭaṃ.

76. Bījagāmaḥbhūtagāmo² nāmesa atthi udakaṭṭho, atthi thalaṭṭho. Tattha udakaṭṭho sāsapamattikatilabījakādibhedā sapañṇikā ca apañṇikā ca sabbā sevālaṇṇī, antamaso udakapappaṭakaṃ upādāya “bhūtagāmo”ti veditabbo. Udakapappaṭako nāma upari thaddho pharusavaṇṇo heṭṭhā mudu nīlavaṇṇo hoti. Tattha yassa sevālassa mūlaṃ oruhitvā pathaviyaṃ patiṭṭhitaṃ, tassa pathavī ṭhānaṃ. Yo udake sañcarati, tassa udakaṃ. Pathaviyaṃ patiṭṭhitaṃ yattha katthaci vikopentassa, uddharitvā vā ṭhānantaraṃ saṅkāmentassa pācittiyaṃ, udake sañcarantaṃ vikopentasseva pācittiyaṃ. Hatthehi pana ito cito ca viyūhitvā nahāyitum vaṭṭati. Sakalañhi udakaṃ tassa ṭhānaṃ, tasmā na so ettāvataṃ ṭhānantaraṃ saṅkāmito hoti. Udakato pana udakena vinā sañcicca ukkhipitum na vaṭṭati, udakena saddhiṃ ukkhipitvā puna udake pakkhipitum vaṭṭati. Uppalinipadumini-ādīni jalajavallitiṇāni udakato uddharantassa vā tattheva vikopentassa vā, pācittiyaṃ, parehi uppāṭitāni vikopentassa dukkaṭaṃ. Tāni hi bījagāme

1. Vi 2. 52 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 28 piṭṭhādīsu.

3. Udakaṭṭhe (Sī)

saṅgahaṃ gacchanti, tilabījakasāsapamattikasevālopi udakato uddhaṭo amilāto aggabījasaṅgahaṃ gacchati. **Mahāpaccariyā**dīsu “anantakatilabījaka-udakapappaṭakādīni dukkaṭavatthūnī”ti vuttaṃ, tattha kāraṇaṃ na dissati. **Andhakatṭhakathāyaṃ** “sampuṇṇabhūtagāmaṃ na hoti, tasmā dukkaṭaṃ”ti vuttaṃ, tampi na sameti. Bhūtagāme hi pācittiyaṃ bījagāme dukkaṭaṃ vuttaṃ. Asampuṇṇabhūtagāmo nāma tatiyo koṭṭhāso neva **Pāliyaṃ**, na **Atṭhakathāsu** āgato, athetaṃ bījagāmasaṅgahaṃ gamissatīti, tampi na yuttaṃ abhūtagāmamūlattā tādisassa bījagāmassāti. Apica “garukalahukesu garuke ṭhātabban”ti etaṃ vinayalakkhaṇaṃ.

Thalaṭṭhe chinnarukkhānaṃ avasiṭṭho haritakhāṇu nāma hoti, tattha kakudhakaraṇjapiyaṅgupanasādīnaṃ khāṇu uddhaṃ vaḍḍhati, so bhūtagāmena saṅgahito. Tālanāḷikerādīnaṃ khāṇu uddhaṃ na vaḍḍhati, so bījagāmena saṅgahito. Kadaliyā pana aphalitāya khāṇu bhūtagāmena saṅgahito, phalitāya bījagāmena. Kadali pana phalitā yāva nīlapaṇṇā, tāva bhūtagāmeneva saṅgahitā, tathā phalito veḷu. Yadā pana aggato paṭṭhāya sussati, tadā bījagāmena saṅgahaṃ gacchati. Katarabījagāmena? Phaḷubījagāmena. Kiṃ tato nibbattati? Na kiñci. Yadi hi nibbatteyya, bhūtagāmena saṅgahaṃ gaccheyya. Indasālādirukkhe chinditvā rāsīm karonti, kiñcāpi rāsikatadaṇḍakehi ratanappamaṇāpi sākā nikkhamanti, bījagāmeneva pana saṅgahaṃ gacchanti. Maṇḍapatthāya vā vati-atthāya vā valli-āropanatthāya vā bhūmiyaṃ nikhaṇanti, mūlesu ceva paṇṇesu ca niggatesu puna bhūtagāmasaṅkhyāṃ gacchanti, mūlamattesu pana paṇṇamattesu vā niggatesupi bījagāmena saṅgahitā eva.

Yāni kānici bījāni pathaviyaṃ vā udakena siñcitvā ṭhapitāni, kapālādīsu vā allapaṃsuṃ pakkhipitvā nikkhattāni honti, sabbāni mūlamatte vā paṇṇamatte vā nigatepi bījāniyeva. Sacepi mūlāni ca upari aṅkuro ca niggacchati, yāva aṅkuro harito na hoti, tāva bījāniyeva. Muggādīnaṃ pana paṇṇesu utṭhitesu, vīhi-ādīnaṃ vā aṅkure harite nīlavaṇṇe jāte bhūtagāmasaṅgahaṃ gacchanti. Tālaṭṭhīnaṃ paṭhamāṃ sūkaradāṭhā viya mūlaṃ niggacchati, nigatepi yāva upari pattavaṭṭi na niggacchati, tāva bījagāmo nāmayeva. Nāḷikerassa tacāṃ bhinditvā dantasūci viya aṅkuro niggacchati, yāva

mīgasiṅgasadisā nīlapattavaṭṭi na hoti, tāva bījagāmayeva. Mūle aniggatepi tādisāya pattavaṭṭiyā jātāya amūlakabhūtagāme saṅgahaṃ gacchati.

Ambaṭṭhi-ādīni vīhi-ādīhi vinicchinitabbāni. Vandākā vā aññā vā yā kāci rukkhe jāyitvā rukkhaṃ ottharati, rukkhova tassā ṭhānaṃ, taṃ vikopentassa vā tato uddharantassa vā pācittiyaṃ. Ekā amūlikā latā hoti, aṅguliveṭṭhako viya vanappagumbadaṇḍake veṭṭheti, tassāpi ayameva vinicchayo. Gehapamukhapākāavedikā cetiyādīsu nīlavaṇṇo sevālo hoti, yāva dve tīṇi pattāni na sañjāyanti, tāva aggabījasaṅgahaṃ gacchati. Pattesu jātesu pācittiyavattthu, tasmā tādisesu ṭhānesu sudhālepampi dātum na vaṭṭati, anupasampannaena littassa upari sinehalepo dātum vaṭṭati. Sace nidāghasamaye sukkhasevālo tiṭṭhati, taṃ sammuñjanī-ādīhi ghaṃsitvā aparetum vaṭṭati. Pāṇiyaghaṭṭādīnaṃ bahi sevālo dukkaṭavattthu, anto abbohāriko, dantakaṭṭhapūvādīsu kaṇṇakampi abbohārikameva. Vuttañhetam “sace gerukaparikkamakata bhitti kaṇṇakitā hoti, coḷakaṃ temetvā pīletvā pamajjitabbā”¹.

77. Pāsāṇajāti pāsāṇadaddusevāseleyyakādīni aharitavaṇṇāni apattakāni ca dukkaṭavattthukāni. Ahicchattakaṃ yāva makuḷaṃ hoti, tāva dukkaṭavattthu, pupphitakālato paṭṭhāya abbohārikaṃ, allarukkhato pana ahicchattakaṃ gaṇhanto rukkhatacaṃ vikopeti, tasmā tattha pācittiyaṃ. Rukkhapapaṭikāyapi ese va nayo. Yā pana indasālakakudhādīnaṃ papaṭikā rukkhato muccitvā tiṭṭhati, taṃ gaṇhantassa anāpatti. Niyyāsampi rukkhato muccitvā ṭhitaṃ sukkharukkhe vā laggaṃ gaṇhitum vaṭṭati, allarukkhato na vaṭṭati. Lākhāyapi ese va nayo. Rukkhaṃ cāletvā paṇḍupalāsaṃ vā pariṇatakaṇikārādipupphaṃ vā pātentassa pācittiyameva. Hatthakukkuccena Mudukesu indasālanuhīkhandhādīsu vā tatthajātakatālapaṇṇādīsu vā akkharaṃ chindantassapi ese va nayo. Sāmaṇeraṇaṃ pupphaṃ ocinantānaṃ sākaṃ onāmetvā dātum vaṭṭati. Tepi pana pupphehi pāṇiyaṃ na vāsetabbaṃ, pāṇiyavāsathikena sāmaṇeraṃ ukkhipitvā ocināpetabbāni. Phalasākhāpi

attanā khāditukāmena na onāmetabbā, sāmaṇeraṃ ukkhipitvā phalaṃ gāhāpetabbaṃ. Kiñci gacchaṃ vā lataṃ vā uppāṭentehi sāmaṇerehi saddhim gahetvā ākaḍḍhituṃ na vaṭṭati, tesāṃ pana ussāhajananatthaṃ anākaḍḍhantena¹ kaḍḍhanākāraṃ dassentena viya agge gahetuṃ vaṭṭati. Yesāṃ rukkhānaṃ sākhā ruhati, tesāṃ sākhaṃ makkhikabījanādīnaṃ atthāya kappiyaṃ akārāpetvā gahitaṃ, tace vā patte vā antamaso nakhenapi vilekhantassa dukkaṭaṃ. Allasiṅgiverādīsipi eseṃ nayo. Sace pana kappiyaṃ kārāpetvā sītale padese ṭhapitassa mūlaṃ sañjāyati, uparibhāge chindituṃ vaṭṭati. Sace aṅkuro jāyati, heṭṭhābhāge chindituṃ vaṭṭati, mūle ca aṅkure ca jāte na vaṭṭati.

“Sammuñjanīsalākāyapi tiṇāni chindissāmī”ti bhūmiyaṃ sammajjanto sayāṃ vā chindati, aññena vā chedāpeti, na vaṭṭati. Caṅkamantopi “chijjanakaṃ chijjatu, bhijjanakaṃ bhijjatu, caṅkamitaṭṭhānaṃ dassessāmī”ti sañcicca pādehi akkamanto tiṇavalli-ādīni sayāṃ vā chindati, aññena vā chedāpeti, na vaṭṭati. Sacepi hi tiṇaṃ vā lataṃ vā ganthiṃ karontassa bhijjati, ganthimpi kātuṃ na vaṭṭati. Tālarukkhādīsū pana corānaṃ anāruhaṇatthāya dārumattaṭakaṃ ākoṭenti, kaṇṭake bandhanti, bhikkhussa evaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Sace dārumakkaṭako rukke allīnamattova hoti, rukkhaṃ na pīleti, vaṭṭati. “Rukkhaṃ chinda, lataṃ chinda, kandaṃ vā mūlaṃ vā uppāṭehī”ti vattuṃ vaṭṭati aniyamitattā. Niyametvā pana “imaṃ rukkhaṃ chindā”ti-ādi vattuṃ na vaṭṭati. Nāmaṃ gahetvāpi “ambarukkhaṃ caturaṃsavallīṃ āluvakandaṃ muñjatiṇaṃ asukarukkhacchallīṃ chinda bhinda uppāṭehī”ti-ādivacanampi aniyamitameva hoti. “Imaṃ ambarukkhaṃ”ti-ādivacanameva hi niyamitaṃ nāma, taṃ na vaṭṭati. Pattampi pacitukāmo tiṇādīnaṃ upari sañcicca aggim karonto sayāṃ vā pacati, aññena vā pacāpeti, na vaṭṭati. Aniyametvā pana “mugge paca, māsē pacā”ti-ādi vattuṃ vaṭṭati, “ime mugge pacā”ti evaṃ vattuṃ na vaṭṭati. “Imaṃ mūlabhesajjaṃ jāna, imaṃ mūlaṃ vā paṇṇaṃ vā dehi, imaṃ rukkhaṃ vā lataṃ vā āhara, iminā pupphena phalena vā attho, imaṃ rukkhaṃ vā lataṃ vā phalaṃ vā kappiyaṃ karohī”ti evaṃ pana vattuṃ vaṭṭati. Ettāvatā bhūtagāmaparimocitaṃ kataṃ hoti.

1. Ākaḍḍhantena (Sī)

78. Paribhuñjantena pana bījagāmaparimocanattamā puna kappiyam kārāpetabbam. Kappiyakaraṇaṇcetta iminā suttānusārena vedittabbam—

“Anujānāmi bhikkhave pañcahi samaṇakappehi phalaṃ paribhuñjitum aggiparijitaṃ satthaparijitaṃ nakhaparijitaṃ abījaṃ nibbaṭṭabījaññeva pañcamaṇa”ti¹.

Tattha **aggiparijitaṃ**² agginā parijitaṃ adhibhūtaṃ daḍḍhum phuṭṭhanti attho. **Satthaparijitaṃ** satthena parijitaṃ adhibhūtaṃ chinnaṃ viddhaṃ vāti attho. Esa nayo nakhaparijite. Abījanibbaṭṭabījāni sayameva kappiyāni. Agginā kappiyam karontena kaṭṭhaggigomayaggi-ādīsu yena kenaci antamaso lohakhaṇḍenapi ādittena kappiyam kātabbam, tañca kho ekadesa phusantena “kappiyam”ti vatvāva kātabbam. Satthena karontena yassa kassaci lohamayasatthassa antamaso sūcinakhacchedanānampi tuṇḍena vā dhārāya vā chedaṃ vā vedhaṃ vā dassentena “kappiyam”ti vatvāva kātabbam. Nakhena kappiyam karontena pūtinakhena na kātabbam, manussānaṃ pana sīhabyagghadīpimakkaṭānaṃ sakuntānañca nakhā tikhiṇā honti, tehi kātabbam. Assamahimsasūkaramigagorūpādīnaṃ khurā atikhiṇā, tehi na kātabbam, katampi akataṃ hoti. Hatthinakhā pana khurā na honti, tehi ca vaṭṭati. Yehi pana kātūṃ vaṭṭati, tehi tatthajātakehipi uddharitvā gahitakepi chedaṃ vā vedhaṃ vā dassentena “kappiyam”ti vatvāva kātabbam.

Tattha sacepi bījānaṃ pabbatamatto rāsi, rukkkhasahassaṃ vā chinditvā ekābaddhaṃ katvā ucchūnaṃ vā mahābhāro bandhitvā ṭhapito hoti, ekasmim bīje vā rukkkhasākhāya vā ucchumhi vā kappiye kate sabbaṃ kataṃ hoti. Uccū ca dārūni ca ekato baddhāni honti, “ucchuṃ kappiyam karissāmi”ti dārūṃ vijjhati, vaṭṭatiyeva. Sace pana yāya rajjuyā vā valliya vā baddhāni, taṃ vijjhati, na vaṭṭati. Uccukhaṇḍānaṃ pacchiṃ pūretvā āharanti, ekasmim khaṇḍe kappiye kate sabbaṃ katameva. Marīcapakkādīhi ca missetvā bhattaṃ āharanti, “kappiyam karohī”ti vutte sacepi bhattasitthe vijjhati, vaṭṭatiyeva. Tilataṇḍulādīsipi eseva nayo. Yāguyā pakkhittāni pana

1. Vi 4. 244 piṭṭhe.

2. Aggiparicitaṃ (Sī)

ekābaddhāni hutvā na santiṭṭhanti, tattha ekamekaṃ vijjhitvā kappiyaṃ kātabbameva. Kapitthaphalādīnaṃ anto miñjaṃ kaṭāhaṃ muñcivā sañcarati, bhindāpetvā kappiyaṃ kārapetabbaṃ, ekābaddhaṃ hoti, kaṭāhepi kātum vaṭṭati.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Bhūtagāmavinicchayakathā samattā.

16. Sahaseyyavinicchayakathā

79. Duvidhaṃ sahaseyyakanti “yo pana bhikkhu anupasampanna uttaridirattatirattaṃ sahaseyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ¹. Yo pana bhikkhu mātugāmena sahaseyyaṃ kappeyya, pācittiyaṃ”² evaṃ vuttaṃ Sahaseyyasikkhāpadadvayaṃ sandhāya vuttaṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo³— anupasampanna saddhiṃ tiṇṇaṃ rattīnaṃ upari catutthadivase atthaṅgate sūriye sabbacchannasabbaparicchanne yebhuyyacchannayebhuyyaparicchanne vā senāsane pubbāpariyena vā ekakkaṇṇe vā nipajjantassa pācittiyaṃ. Tattha chadanaṃ anāhacca diyadḍhahatthubbedhena pākārādīnā yena kenaci paricchannampi sabbaparicchannamicceva veditabbaṃ. Yaṃ senāsanaṃ upari pañcahi chadanehi aññena vā kenaci sabbameva paricchannaṃ, idaṃ **sabbacchannaṃ** nāma senāsanaṃ. Aṭṭhakathāsu pana pākātavohāraṃ gahetvā vācuggatavasena “sabbacchannaṃ nāma pañcahi chadanehi channaṃ”⁴ ti vuttaṃ. Kiñcāpi vuttaṃ, atha kho dussakuṭiyaṃ sayantassapi na sakkā anāpatti kātum, tasmā yaṃ kiñci paṭicchādanasamatthaṃ idha chadanañca paricchannañca veditabbaṃ. Pañcavidhacchadaneyeva hi gayhamāne padaracchannepi sahaseyyā na bhaveyya, tasmā yaṃ senāsanaṃ bhūmito paṭṭhāya yāvachadanaṃ āhacca pākārena vā aññena vā kenaci antamaso vatthenapi parikkhittaṃ, idaṃ **sabbaparicchannaṃ** nāma senāsanaṃ. Chadanaṃ anāhacca sabbantimena pariyāyena diyadḍhahatthubbedhena pākārādīnā parikkhittampi sabbaparicchannameva. Yassa pana upari bahutaraṃ ṭhānaṃ channaṃ, appaṃ acchannaṃ, samantato vā bahutaraṃ parikkhittaṃ, appaṃ aparikkhittaṃ, idaṃ **yebhuyyenachannaṃ yebhuyyenaparicchannaṃ** nāma.

1. Vi 2. 27 piṭṭhe.

2. Vi 2. 31 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 11 piṭṭhādīsu.

Iminā lakkhaṇena samannāgato sacepi sattabhūmiko pāsādo ekūpacāro hoti, satagabbhaṃ vā catusālaṃ, ekaṃ senāsanamicceva saṅkhaṃ gacchati. Evarūpe senāsane anupasampannena saddhiṃ catutthadivase atthaṅgate sūriye nipajjantassa pācittiyaṃ vuttaṃ. Sace pana sambahulā sāmaṇerā, eko bhikkhu, sāmaṇeragaṇanāya pācittiyā. Te ce utthāyutthāya nipajjanti, tesāṃ payoge payoge bhikkhussa āpatti, bhikkhussa utthāyutthāya nipajjane pana bhikkhusseva payogena bhikkhussa āpatti. Sace sambahulā bhikkhū, eko sāmaṇero, ekopi sabbesaṃ āpattiṃ karoti¹. Tassa utthāyutthāya nipajjanenapi bhikkhūnaṃ āpattiyeva. Ubhayesaṃ sambahulabhāvepi eseṇa nayo.

80. Apicettha ekāvāsādikampi catukkaṃ veditabbaṃ. Yo hi ekasmiṃ āvāse ekeneva anupasampannena saddhiṃ tirattaṃ sahasayyaṃ kappeti, tassa catutthadivasato paṭṭhāya devasikā āpatti. Yopi ekasmiṃyeva āvāse nānā-anupasampannehi saddhiṃ tirattaṃ sahasayyaṃ kappeti, tassapi. Yopi nānā-āvāsesu ekeneva anupasampannena saddhiṃ tirattaṃ sahasayyaṃ kappeti, tassapi. Yopi nānā-āvāsesu nānā-anupasampannehi saddhiṃ yojanasatampi gantvā sahasayyaṃ kappeti, tassapi catutthadivasato paṭṭhāya devasikā āpatti.

Ayaṅca sahasayyāpatti nāma “bhikkhuṃ ṭhapetvā avaseso anupasampanno nāmā”ti² vacanato antamaso pārājikavatthubhūtena tiracchānagatenapi saddhiṃ hoti, tasmā sacepi godhābiḷālamaṅgusādīsu koci pavisitvā bhikkhuno vasanasenāsane ekūpacāraṭṭhāne sayati, sahasayyāva hoti. Yadi pana thambhānaṃ upari katapāsādassa uparimatalena saddhiṃ asambaddhabhittikassa³ bhittiyā upariṭṭhasusiratulāsīsassa susirena pavisitvā tulāya abbhantare sayitvā teneva susirena nikkhamitvā gacchati, heṭṭhāpāsāde sayitabhikkhussa anāpatti. Sace chadane chiddaṃ hoti, tena pavisitvā antochadane vasitvā teneva pakkamati, nānūpacāre uparimatale chadanabbhantare sayitassa āpatti, heṭṭhimatale sayitassa anāpatti. Sace antopāsādeneva ārohitvā sabbatalāni paribhuñjanti, ekūpacārāni honti, tesu yattha

1. Āpattikaro hoti (Sī)

2. Vi 2. 27 piṭṭhe.

3. Asambandhasittikassa (Sī)

katthaci sayitassa āpatti, sabhāsaṅkhepena kate aḍḍhakuṭṭake senāsane sayitassa tulāvālasaghāṭṭhādisu¹ kapotādayo sayanti, āpattiyeva. Parikkhepassa bahigate nibbakosabbhantare sayanti, anāpatti. Parimaṇḍalaṃ vā caturassaṃ vā ekacchadanāya gabbhamālāya satagabbhaṃ cepi senāsanaṃ hoti, tatra ce ekena sādharmaṇadvārena pavisitvā visuṃ pākārena aparicchinnagabbhūpacāre sabbagabbhepi pavisanti, ekagabbhepi anupasampanne nipanne sabbagabbhesu nipannānaṃ āpatti. Sace sapamukhā gabbhā honti, pamukhaṇca upari acchannaṃ, pamukhe sayito gabbhe sayitānaṃ āpattiṃ na karoti. Sace pana gabbhacchadaneneva saddhiṃ sambandhacchadanāṃ, tatra sayito sabbesaṃ āpattiṃ karoti. Kasmā? Sabbacchannattā ca sabbapariicchannattā ca. Gabbhaparikkhepoyeva hissa parikkhepo.

81. Yepi ekasāladvisālatisālacatusālasannivesā mahāpāsādā ekasmiṃ okāse pāde dhovitvā pavitṭhena sakkā honti sabbattha anuparigantuṃ, tesupi sahaseyyāpattiyā na muccati. Sace tasmiṃ tasmiṃ ṭhāne upacāraṃ paricchinditvā katā honti, ekūpacāratṭhāneyeva āpatti. Dvīhi dvārehi yuttassa sudhāchadanamaṇḍapassa majjhe pākāraṃ karonti, ekena dvārena pavisitvā ekasmiṃ paricchede anupasampanno sayati, ekasmiṃ bhikkhu, anāpatti. Pākāre godhādīnaṃ pavisanamattaṃ chiddaṃ hoti, ekasmiṃca paricchede godhā sayanti, anāpattiyeva. Na hi chiddena gehaṃ ekūpacāraṃ nāma hoti. Sace pākāramajjhe chinditvā dvāraṃ yojenti, ekūpacāratāya āpatti. Taṃ dvāraṃ kavāṭena pidahitvā sayanti, āpattiyeva. Na hi dvārapidahanena gehaṃ nānūpacāraṃ nāma hoti, dvāraṃ vā advāraṃ. Kavāṭañhi saṃvaraṇavivaraṇehi yathāsukhaṃ vaḷañjanatthāya kataṃ, na vaḷañjupacchedanatthāya. Sace taṃ dvāraṃ puna iṭṭhakāhi pidahanti, advāraṃ hoti, purime nānūpacārabhāveyyeva tiṭṭhati. Dīghapamukhaṃ cetiyagharaṃ hoti, ekaṃ kavāṭaṃ anto, ekaṃ bahi, dvinnāṃ kavāṭānaṃ antare anupasampanno antocetiyaghare sayantassa āpattiṃ karoti ekūpacārattā.

Ayañhettha saṅkhepo—senāsanaṃ khuddakaṃ vā hotu mahantaṃ vā, aññaṃ saddhiṃ sambandhaṃ vā asambandhaṃ vā, dīghaṃ vā vaṭṭaṃ vā caturassaṃ vā,

1. Tulāsaṅghāṭṭhādisu (Sī)

ekabhūmikaṃ vā anekabhūmikaṃ vā, yaṃ yaṃ ekūpacāraṃ, sabbattha sahasēyyāpatti hotīti. Ettha ca yena kenaci paṭicchadanena sabbacchanne sabbaparicchanne pācirriyaṃ, yebhuyyenachanne yebhuyyenaparicchanne pācittiyaṃ, sabbacchanne yebhuyyenaparicchanne pācittiyaṃ, sabbacchanne upaḍḍhaparicchanne pācittiyaṃ, yebhuyyenachanne upaḍḍhaparicchanne pācittiyaṃ, sabbaparicchanne yebhuyyenachanne pācittiyaṃ, sabbaparicchanne upaḍḍhacchanne pācittiyaṃ, yebhuyyenaparicchanne upaḍḍhacchanne pācittiyanti aṭṭha pācittiyāni. Upaḍḍhacchanne upaḍḍhaparicchanne dukkaṭaṃ, sabbacchanne cūlakaparicchanne dukkaṭaṃ, yebhuyyenachanne cūlakaparicchanne dukkaṭaṃ, sabbaparicchanne cūlakacchanne dukkaṭaṃ, yebhuyyenaparicchanne cūlakacchanne dukkaṭanti pañca dukkaṭāni veditabbāni. Sabbacchanne sabba-aparicchanne, sabbaparicchanne sabba-acchanne, yebhuyyena-acchanne yebhuyyena-aparicchanne, upaḍḍhacchanne cūlakaparicchanne, upaḍḍhaparicchanne cūlakacchanne cūlakaparicchanne ca anāpatti. Mātugāmena saha nipajjantassapi ayameva vinicchayo. Ayañhettha viseso—anupasampannena saddhiṃ nipajjantassa catutthadivase āpatti, mātugāmena saddhiṃ paṭhamadivaseti. Yakkhipetīhi pana dissamānakarūpāhi tiracchānagatitthiyā ca methunadhammavatthubhūtāya eva dukkaṭaṃ, sesāhi anāpatti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Sahasēyyavinicchayakathā samattā.

17. Mañcapīṭhādisaṅghikasenāsanesu paṭipajjitabbavinicchayakathā

82. **Vihāre saṅghike seyyaṃ, santharitvāna pakkamoti** saṅghike vihāre seyyaṃ santharitvāna aññattha vasitukāmatāya vihārato pakkamanāṃ. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—

“Yo pana bhikkhu saṅghike vihāre seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā santhārāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddhareyya na uddharāpeyya anāpucchaṃ vā gaccheyya, pācittiyaṃ”ti²—

1. Vi-Ṭṭha 3. 41 piṭṭhādīsu.

2. Vi 2. 60 piṭṭhe.

vacanato saṅghike vihare seyyaṃ sayāṃ santharitvā aññena vā
santhārāpetvā uddharaṇādīni akatvā parikkhittassa ārāmassa parikkhepaṃ,
aparikkhittassa upacāraṃ atikkamantassa pācittiyaṃ.

Tattha **seyyā** nāma bhisi cimilikā uttarattharaṇaṃ bhūmattharaṇaṃ
taṭṭikā cammakhaṇḍo nisīdanaṃ paccattharaṇaṃ tiṇasanthāro
paṇṇasanthāroti dasavidhā. Tattha **bhisī**ti mañcakabhisi vā pīṭhakabhisi vā.
Cimilikā nāma sudhādiparikammakatāya bhūmiyā vaṇṇānurakkhaṇatthaṃ
katā, taṃ heṭṭhā pattharitvā upari kaṭasāraṇaṃ pattharanti. **Uttarattharaṇaṃ**
nāma mañcapīṭhānaṃ upari attharitabbakapaccattharaṇaṃ. **Bhūmattharaṇaṃ**
nāma bhūmiyaṃ attharitabbā kaṭasāraṇakādivikati. **Taṭṭikā** nāma tālapaṇṇehi
vā vākehi vā katataṭṭikā. **Cammakhaṇḍo** nāma
sīhabyagghadīpitaracchacammādīsūpi yaṃ kiñci cammaṃ. Aṭṭhakathāsu hi
senāsanaparibhoge paṭikkhittacammaṃ na dissati, tasmā
sīhabyagghacammādīnaṃ pariharaṇe yaṃ paṭikkhepo veditabbo. **Nisīdananti**
sadasaṃ veditabbaṃ. **Paccattharaṇanti** pāvāro kojavoti ettakameva vuttaṃ.
Tiṇasanthāroti yesaṃ kesañci tiṇānaṃ santhāro. Esa nayo **paṇṇasanthārepi**.
Evaṃ pana imaṃ dasavidhaṃ seyyaṃ saṅghike vihare santharitvā vā
santhārāpetvā vā pakkamantena āpucchitvā pakkamitabbaṃ, āpucchantena
ca bhikkhumhi sati bhikkhu āpucchitabbo, tasmim̐ asati sāmāṇero, tasmim̐
asati ārāmiko, tasmim̐ asati yena viharo kārīto, so viharasāmiko, tassa vā
kule yo koci āpucchitabbo, tasmimpi asati catūsu pāsāṇesu mañcaṃ
ṭhapetvā mañce avasesamañcapīṭhāni āropetvā upari bhisi-ādikaṃ
dasavidhampi seyyaṃ rāsīm̐ katvā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ
paṭisāmetvā dvāravātapānāni pidahitvā gamiyavattaṃ pūretvā gantabbaṃ.

Sace pana senāsaṇaṃ ovassati, chadanatthañca tiṇaṃ vā iṭṭhakā vā ānītā
honti, sace ussahati, chādetabbaṃ. No ce sakkoti, yo okāso anovassako,
tattha mañcapīṭhādīni nikkhipitvā gantabbaṃ. Sace sabbampi ovassati,
ussahantena antogāme upāsakānaṃ ghare ṭhapetabbaṃ. Sace tepi
“saṅghikaṃ nāma bhante bhāriyaṃ, aggidāhādīnaṃ bhāyāmā”ti na
sampaṭicchanti, abbhokāsepi pāsāṇānaṃ upari mañcaṃ ṭhapetvā sesaṃ
pubbe vuttanayeneva nikkhipitvā tiṇehi ca paṇṇehi ca paṭicchādetvā gantaṃ
vaṭṭati. Yañhi tattha aṅgamattampi avasissati, taṃ aññesaṃ

tattha āgatabhikkhūnaṃ upakāraṃ bhavissatīti. Uddharitvā gacchantena pana mañcapīṭhakaṃ sabbaṃ apānetvā saṃharitvā cīvaravaṃse laggetvāva gantabbaṃ. Pacchā āgantvā vasanakabhikkhūnāpi puna mañcapīṭhaṃ ṭhapayitvā¹ gacchantena tattheva kātābbaṃ. Antokuṭṭato seyyaṃ bahikuṭṭe paññāpetvā vasantena gamanakāle puna gahitaṭṭhāneyeva paṭisāmetabbaṃ. Uparipāsādato oropetvā heṭṭhāpāsāde vasantassapi eseva nayo. Rattiṭṭhānadivāṭṭhānesu mañcapīṭhaṃ paññāpetvā bahigamanakāle puna gahitaṭṭhāneyeva ṭhapetabbaṃ.

83. Senāsanesu pana ayaṃ āpucchitabbānāpucchitabbavinicchayo—yā tāva bhūmiyaṃ dīghasālā vā paṇṇasālā vā hoti, yaṃ vā rukkhathambhesu katagehaṃ upacikānaṃ uṭṭhānaṭṭhānaṃ hoti, tato pakkamantena tāva āpucchitvāva pakkamitabbaṃ. Tasmiṃhi katipayāni divasāni ajaggiyamāne vammikāva santiṭṭhanti. Yaṃ pana pāsānapiṭṭhiyaṃ vā pāsānatthambhesu vā katasenāsanaṃ siluccayaleṇaṃ vā sudhālittasenāsanaṃ vā, yattha yattha upacikāsaṅkā natthi, tato pakkamantassa āpucchitvāpi anāpucchitvāpi gantuṃ vaṭṭati, āpucchanaṃ pana vattaṃ. Sace tādisepi senāsane ekena passena upacikā ārohani, āpucchitvāva gantabbaṃ. Yo pana āgantuko bhikkhu saṃghikasenāsanaṃ gahetvāva santaṃ bhikkhuṃ anuvattanto attano senāsanaṃ aggahetvā vasati, yāva so na gaṇhāti, tāva taṃ senāsanaṃ purimabhikkhusseva palibodho. Yadā pana so senāsanaṃ gahetvā attano issariyena vasati, tato paṭṭhāya āgantukasseva palibodho. Sace ubhopi vibhajitvā gaṇhanti, ubhinnampi palibodho.

Mahāpaccariyaṃ pana vuttaṃ—sace dve tayo ekato hutvā paññāpentī, gamanakāle sabbehi āpucchitabbaṃ. Tesu ce paṭhamāṃ gacchanto “pacchimo jaggissatī”ti ābhogaṃ katvā gacchati, vaṭṭati, pacchimassa ābhogena mutti natthi. Bahū ekaṃ pesetvā santharāpentī, gamanakāle sabbehi vā āpucchitabbaṃ, ekaṃ vā pesetvā āpucchitabbaṃ. Aññato mañcapīṭhādīni ānetvā aññatra vasitvā gamanakāle tattheva netabbāni. Sace aññato ānetvā vasamānassa añño vuḍḍhataro āgacchati, na

1. Mañcapīṭhaṃ vā paññāpetvā sayitvā (Vi-Ṭṭha 2. 44 piṭṭhe)

paṭibāhitabbo, “mayā bhante aññāvāsato ānītaṃ, pākatiṃ kareyyāthā”ti vattabbaṃ. Tena “evaṃ karissāmi”ti sampaṭicchite itarassa gantūṃ vaṭṭati. Evaṃ aññattha haritvāpi saṃghikaparibhogena paribhuñjantassa hi naṭṭhaṃ vā jīṇaṃ vā corehi vā haṭaṃ gīvā neva hoti, puggalikaparibhogena paribhuñjantassa pana gīvā hoti. Aññassa mañcapīṭhaṃ pana saṃghikaparibhogena vā puggalikaparibhogena vā paribhuñjantassa naṭṭhaṃ gīvāyeva. Antovihāre seyyaṃ santharitvā “ajjeva āgantvā paṭijaggissāmi”ti evaṃ sāpekkho nadīpāraṃ gāmantaraṃ vā gantvā yatthassa gamanacittaṃ uppannaṃ, tattheva ṭhito kañci pesetvā āpucchati, nadīpūrarājacorādīsu vā kenaci palibodho hoti upadduto, na sakkoti paccāgantūṃ, evambhūtaṃ anāpatti.

Vihāraṃ upacāre pana upaṭṭhānasālāya vā maṇḍape vā rukkhamaṇḍale vā seyyaṃ santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddharati na uddharāpeti anāpucchāṃ vā gacchati, dukkaṭaṃ. Vuttappakāraṇhi dasavidhaṃ seyyaṃ antogabbhādīhi guttaṭṭhāne paññāpetvā gacchantassa yasmā seyyāpi senāsanaṃpi upacikāhi palujjati, vammikarāsiyeva hoti, tasmā pācittiyaṃ vuttaṃ. Bahi pana upaṭṭhānasālādīsu paññāpetvā gacchantassa seyyāmatameva nasseyya ṭhānaṃ aguttatāya, na senāsanaṃ, tasmā ettha dukkaṭaṃ vuttaṃ. Mañcapīṭhaṃ pana yasmā na sakkā sahasā upacikāhi khāyitūṃ, tasmā taṃ vihārepi santharitvā gacchantassa dukkaṭaṃ. Vihāraṃ upacāre upaṭṭhānasālāyaṃ maṇḍape rukkhamaṇḍalepi santharitvā pakkamantassa dukkaṭameva.

84. “Yo bhikkhu saṃghikaṃ mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā bhisim vā kocchaṃ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddhareyya na uddharāpeyya anāpucchāṃ vā gaccheyya, pācittiyaṃ”ti¹ vacanato saṃghikāni pana mañcapīṭhādīni cattāri ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā uddharaṇādīni akatvā “ajjeva āgamissāmi”ti gacchantassapi thāmamajjhimaṃ purissaṃ leḍḍupātātikame pācittiyaṃ. Ettha **kocchaṃ** nāma vākamayaṃ vā usīramayaṃ vā muñjamayaṃ vā pabbajamayaṃ vā heṭṭhā ca upari ca vitthataṃ majjhe saṃkhittaṃ paṇavaṣaṇṭhānaṃ katvā baddhaṃ. Taṃ kira majjhe sīhabyagghacammaaparikkhittampi karonti, akappiyacammaṃ nāmettha natthi. Senāsanaṃhi sovaṇṇamayampi vaṭṭati, tasmā taṃ mahagghaṃ hoti.

“Anujānāmi bhikkhave aṭṭha māse avassikasaṅkete maṇḍape vā rukkhamūle vā yattha kākā vā kulalā vā na ūhadanti, tattha senāsanam nikkhipitum”¹ti vacanato pana vassikavassānamāsāti evaṃ apaññāte cattāro hemantike, cattāro gimhiketi aṭṭha māse sākhāmaṇḍape vā padaramaṇḍape vā rukkhamūle vā nikkhipitum vaṭṭati. Yasmiṃ pana kākā vā kulalā vā aññe vā sakuntā dhuvanivāsena kulāvake katvā vasanti, tassa rukkhasa mūle na nikkhipitabbaṃ. “Aṭṭha māse”ti vacanato yesu janapadesu vassakāle na vassati, tesu cattāro māse nikkhipitum na vaṭṭatiyeva. “Avassikasaṅkete”ti vacanato yattha hemante devo vassati, tattha hemantepi ajjhokāse nikkhipitum na vaṭṭati. Gimhe pana sabbattha vigatavalāhakaṃ visuddhaṃ nataṃ hoti, evarūpe kāle kenacideva karaṇīyena ajjhokāse mañcapīṭhaṃ nikkhipitum vaṭṭati.

85. Abbhokāsikenapi vattaṃ jānitabbaṃ. Tassa hi sace puggalikamañcako atthi, tattheva sayitabbaṃ. Saṃghikaṃ gaṇhantena vettana vā vākena vā vītamañcako gahetabbo, tasmiṃ asati purāṇamañcako gahetabbo, tasmiṃ asati navavāyimo vā onaddhako vā gahetabbo. Gahetvā pana “ahaṃ ukkaṭṭharukkhamūliko ukkaṭṭha-abbhokāsiko”ti cīvarakuṭimpi akatvā asamaye ajjhokāse vā rukkhamūle vā paññapetvā nipajjitum na vaṭṭati. Sace pana catugguṇenapi cīvarena katā kuṭi atementaṃ rakkhितum na sakkoti, sattāhavaddalikādīni bhavanti, bhikkhuno kāyānugatikkattā vaṭṭati. Araññe paṇṇakuṭisu vasantānaṃ sīlasampadāya pasannacittā manussā navam mañcapīṭhaṃ denti “saṃghikaparibhogena paribhuñjathā”ti, vasitvā gacchantehi sāmantavihāre sabhāgabhikkhūnaṃ pesetvā gantabbaṃ, sabhāgānaṃ abhāvena anovassake nikkhipitvā gantabbaṃ, anovassake asati rukkhe laggetvā gantabbaṃ. Cetiyaṅgaṇe sammajjanim gahetvā bhojanasālaṅgaṇaṃ vā uposathāgāraṅgaṇaṃ vā pariveṇadivāṭṭhāna-aggisālādīsu vā aññataraṃ sammajjitvā dhovitvā puna sammajjanimālakeyeva ṭhapetabbā. Uposathāgārādīsu aññatarasmim gahetvā avasesāni sammajjantassapi eseva nayo.

Yo pana bhikkhācāramaggaṃ sammajjanto gantukāmo hoti, tena sammajjitvā sace antarāmagge sālā atthi, tattha ṭhapetabbā. Sace natthi, valāhakānaṃ anuṭṭhitabhāvaṃ sallakkhetvā “yāvāhaṃ gāmato nikkhamāmi, tāva na vassissatī”ti jānantena yattha katthaci nikkhipitvā puna paccāgacchantena pākatikaṭṭhāne ṭhapetabbā. “Sace vassissatīti jānanto ajjhokāse ṭhabeti, dukkaṭaṇ”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Sace pana tatra tatreva sammajjanatthāya sammajjanī nikkhattā hoti, taṃ taṃ ṭhānaṃ sammajjitvā tatra tatreva nikkhipitum vaṭṭati, āsanasaḷaṃ sammajjantena vattaṃ jānitabbaṃ. Tatridaṃ vattaṃ—majjhato paṭṭhāya pādaṭṭhānābhimukhā vālikā haritabbā, kacavaraṃ hatthehi gahetvā bahi chaḍḍetabbaṃ.

86. Sace vuttappakāraṃ catubbidhampi saṃghikaṃ senāsaṇaṃ ajjhokāse vā rukkhamaḷe vā maṇḍape vā anupasampannena santharāpeti, yena santharāpitaṃ, tassa palibodho. Sace pana upasampannena santharāpeti, yena santhataṃ, tassa palibodho. Tatrāyaṃ vinicchayo¹—thero bhojanasālāyaṃ bhattakiccaṃ katvā daharaṃ āṇāpeti “gaccha divāṭṭhāne mañcapīṭhaṃ paññapehī”ti. So tathā katvā nisinno, thero yathārucci vicaritvā tattha gantvā thavikaṃ vā uttarāsaṅgaṃ vā ṭhabeti, tato paṭṭhāya therassa palibodho. Nisīditvā sayāṃ gacchanto neva uddharati na uddharāpeti, leḍḍupātātikkame pācittiyaṃ. Sace pana thero tattha thavikaṃ vā uttarāsaṅgaṃ vā aṭṭhapetvā caṅkamantova daharaṃ “gaccha tvaṇ”ti bhaṇati, tena “idaṃ bhante mañcapīṭhaṇ”ti ācikkhitabbaṃ. Sace thero vattaṃ jānāti, “tvaṃ gaccha, ahaṃ pākatikaṃ karissāmi”ti vattabbaṃ. Sace bālo hoti anuggahitavatto, “gaccha, mā idha tiṭṭha, neva nisīditum na nipajjitum demī”ti daharaṃ tajjetiyeva. Daharena “bhante sukhaṃ sayathā”ti kappam labhitvā vanditvā gantabbaṃ. Tasmim gate therasseva palibodho, purimanayeneva cassa āpatti veditabbā.

Atha pana āṇattikkhaṇeyeva daharo “mayhaṃ bhaṇḍe bhaṇḍadhovanādi kiñci karaṇīyaṃ atthī”ti vadati, thero pana taṃ “paññapetvā gacchāhī”ti vatvā bhojanasālato nikkhamitvā aññattha gacchatī, pāduddhārena

1. Vi-Ṭṭha 3. 39 piṭṭhādīsu.

kāretabbo. Sace tattheva gantvā nisīdati, purimanayeneva cassa leḍḍupātātikame āpatti. Sace pana thero sāmaṇeraṃ āṇāpeti, sāmaṇere tattha mañcapīṭhaṃ paññapetvā nisinnepi bhojanasālato aññattha gacchanto pāduddhārena kāretabbo. Gantvā nisinno puna gamanakāle leḍḍupātātikame āpattiyā kāretabbo. Sace pana āṇāpento “mañcapīṭhaṃ paññapetvā tattheva nisīdā”ti āṇāpeti, yatricchati, tatra gantvā āgantum labhati. Sayam pana pākatikaṃ akatvā gacchantassa leḍḍupātātikame pācittiyam. Antarasannipāte mañcapīṭhādīni paññapetvā nisinnehi gamanakāle ārāmikānaṃ “idaṃ paṭisāmethā”ti vattabbaṃ, avatvā gacchantānaṃ leḍḍupātātikame āpatti.

87. Mahādhammassavanaṃ nāma hoti, tattha uposathāgārato pi bhojanasālato pi āharitvā mañcapīṭhāni paññapenti, āvāsikānaṃyeva palibodho. Sace āgantukā “idaṃ amhākaṃ upajjhāyassa, idaṃ ācariyassā”ti gaṇhanti, tato paṭṭhāya tesaṃ palibodho. Gamanakāle pākatikaṃ akatvā leḍḍupātaṃ atikkamantānaṃ āpatti. **Mahāpaccariyaṃ** pana vuttaṃ “yāva aññe na nisīdanti, tāva yehi paññattaṃ, tesaṃ bhāro, aññesu āgantvā nisinnesu nisinnakāraṃ bhāro. Sace te anuddharitvā vā anuddharāpetvā vā gacchanti, dukkaṭaṃ. Kasmā? Anāṇattiyā paññapitattā”ti. Dhammāsane paññatte yāva ussārako vā dhammakathiko vā nāgacchati, tāva paññāpakānaṃ palibodho. Tasmiṃ āgantvā nisinne tassa palibodho. Sakalaṃ ahorattaṃ dhammassavanaṃ hoti, añño ussārako vā dhammakathiko vā uṭṭhāti, añño nisīdati, yo yo āgantvā nisīdati, tassa tasseva bhāro. Uṭṭhahantena pana “idaṃāsanam tumhākaṃ bhāro”ti vatvā gantabbaṃ. Sacepi itarasmim anāgate paṭṭhamam nisinno uṭṭhāya gacchati, tasmiṃca anto-upacāraṭṭheyeva itaro āgantvā nisīdati, uṭṭhāya gato āpattiyā na kāretabbo. Sace pana itarasmim anāgateyeve paṭṭhamam nisinno uṭṭhāyāsanaṃ leḍḍupātaṃ atikkamati, āpattiyā kāretabbo. “Sabbattha leḍḍupātātikame paṭṭhamapāde dukkaṭaṃ, dutiyapāde pācittiyam”ti ayam nayo **Mahāpaccariyaṃ** vuttoti.

88. Sace pana vuttappakārasenāsanato aññaṃ saṅghikaṃ cimilikaṃ vā uttarattharaṇaṃ vā bhūmattharaṇaṃ vā taṭṭhikaṃ vā cammakhaṇḍaṃ vā pādapuñchanim vā phalakapīṭhaṃ vā ajjhokāse santharitvā vā santharāpetvā vā taṃ pakkamanto neva uddharati na uddharāpeti anāpuccham vā gacchati, dukkaṭam. Ādhāraṇaṃ pattapidhānaṃ pādakaṭṭhalikaṃ tālavaṇṇaṃ bījanipattakaṃ yaṃ kiñci dārubbhaṇḍaṃ antamaso pānīya-uḷuṅkaṃ pānīyasaṅkhaṃ ajjhokāse nikkhipitvā gacchantassapi dukkaṭam. Ajjhokāse rajanaṃ pacitvā rajanabhājanaṃ rajana-uḷuṅko rajanadoṇikāti sabbam aggisālāya paṭisāmetabbam. Sace aggisālā natthi, anovassake pabbhāre nikkhipitabbam. Tasmimpi asati yattha olokentā bhikkhū passantī, tādise ṭhāne ṭhapetvā gantuṃ vaṭṭati. Aññaṃ puggalike pana mañcapīṭhādīsenāsanepi dukkaṭameva. Ettha pana “yasmim viśāsaggāho na ruhati, tassa santake dukkaṭam. Yasmim pana viśāsaggāho ruhati, tassa santakaṃ attano puggalikameva hotī”ti **Mahāpaccariyā**disu vuttaṃ. Attano puggalike pana anāpattiyeva. Yo bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā lajjī hoti, attano palibodhaṃ viya maññati, tathārūpaṃ anāpucchitvā gacchantassapi anāpatti. Yo pana ātape otāpento “āgantvā uddharissāmī”ti gacchati, tassapi anāpatti.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Mañcapīṭhādīsaṅghikasenāsanesu

Paṭipajjitabbavinicchayakathā samattā.

18. Kālikavinicchayakathā

89. **Kālikānīpi cattārī**ti ettha¹ yāvakālikaṃ yāmakālikaṃ sattāhakālikaṃ yāvajjivikanti imāni cattārī kālikāni veditabbāni. Tattha purebhattaṃ paṭiggahetvā paribhuñjitabbaṃ yaṃ kiñci khādanīyabhojanīyaṃ yāva majjhanhikasaṅkhāto kālo, tāva paribhuñjitabbato **yāvakālikaṃ**². Saddhim anulomapānehi aṭṭhavidhaṃ pānaṃ yāva rattiyā

1. Vi-Ṭṭha 3. 105 piṭṭhe.

2. Paribhuñjitabbato yāva majjhantiko kālo assāti yāvakālikaṃ (Sī)

pacchimayāmasaṅkhāto yāmo, tāva paribhuñjitabbato yāmo kālo assāti **yāmakālikam**. Sappi-ādi pañcavidham bhesajjam paṭiggahetvā sattāham nidhetabbato sattāho kālo assāti **sattāhakālikam**. Ṭhapetvā udakam avasesam sabbampi paṭiggahitam yāvajīvam pariharitvā sati paccaye paribhuñjitabbato **yāvajīvanti** vuccati.

90. Tattha yāvakālikesu **bhojanīyam** nāma odano kummāso sattu maccho maṁsanti. Pañca bhojanāni yāmakālikam sattāhakālikam yāvajīvikaṇṇa ṭhapetvā avasesam **khādanīyam** nāma. Ettha¹ pana yaṁ tāva sakkhalimodakādi pubbaṇṇāparaṇṇamayam khādanīyam, tattha vattabbameva natthi. Yampi vanamūlādippabhedam āmisagatikam hoti. Seyyathidaṁ? Mūlakhādanīyam kandakhādanīyam muḷalakhādanīyam matthakakhādanīyam khandhakhādanīyam tacakhādanīyam pattakhādanīyam pupphakhādanīyam phalakhādanīyam aṭṭhikhādanīyam piṭṭhakhādanīyam niyyāsakhādanīyanti, idampi khādanīyasaṅkhyameva gacchati.

Tattha pana āmisagatikasallakkhaṇattham idaṁ mukhamattanidassanam—**mūlakhādanīye** tāva mūlakamūlam khārakamūlam caccumūlam tambakamūlam taṇḍuleyyakamūlam vatthuleyyakamūlam vajakalimūlam jajjharimūlanti evamādāni sūpeyyapaṇṇamūlāni āmisagatikāni. Ettha ca vajakalimūle jaraṭṭham chinditvā chaḍḍenti, tam yāvajīvikam hoti. Aññampi evarūpaṁ eteneva nayena veditabham. Mūlakhārakajajjharimūlānam pana jaraṭṭhānipi āmisagatikānevāti vuttam. Yāni pana Pāliyam—

“Anujānāmi bhikkhave mūlāni bhesajjāni haliddim siṅgiveram vacam vacattam ativisam kaṭukarohiṇim usīram bhaddamuttakam, yāni vā panaññānipi atthi mūlāni bhesajjāni neva khādanīye khādanīyattham pharanti, na bhojanīye bhojanīyattham pharanti”ti²—

Vuttāni, tāni yāvajīvikāni. Tesam cūḷapañcamūlam mahāpañcamūlanti-ādinaṁ nayena gaṇiyamānānam gaṇanāya anto natthi, khādanīyatthaṇṇa bhojanīyatthaṇṇa aphaṇṇabhāvoyeva panetesam lakkhaṇam. Tasmā yaṁ kiñci mūlam tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānam khādanīyattam bhojanīyatthaṇṇa pharati, tam yāvakālikam, itaram yāvajīvanti

1. Vi-Ṭṭha 3. 99 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 292 piṭṭhe.

veditabbaṃ. Subahuṃ vatvāpi hi imasmiṃ yeva lakkhaṇe ṭhātabbaṃ. Nāmasaṅgāsu pana vuccamānāsu taṃ taṃ nāmaṃ ajānantānaṃ sammohoyeva hoti, tasmā nāmasaṅgāya ādaraṃ akatvā lakkhaṇameva dassitaṃ. Yathā ca mūle, evaṃ kandādīsipi lakkhaṇaṃ dassayissāma, tasseva vasena vinicchayo veditabbo. Yaṅca taṃ Pāḷiyaṃ haliddādi aṭṭhavidhaṃ vuttaṃ, tassa khandhatacapupphaphalādi sabbaṃ yāvajjivikanti vuttaṃ.

Kandakhādanīye duvidho kando dīgho ca bhisakimsukakandādi, vaṭṭo ca uppalakaserukakandādi, yaṃ gaṇṭhīti vadanti. Tattha sabbesaṃ kandānaṃ jinṇajaraṭṭhaṭṭhānaṅca¹ challi ca sukhumamūlāni ca yāvajjivikāni, taruṇo pana sukhakhādanīyo sālakalyāṇipotakakando kiṃsukapotakakando ambāṭakakando ketakakando māluvakando bhisasaṅkhāto padumapuṇḍarikakando piṇḍālumasālu-ādayo ca khīravallikando āluvakando siggukando tālakando nīluppalarattuppalakumudasogandhikānaṃ kandā kadalikando veḷukando kaserukakandoti evamādayo tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānaṃ khādanīyatthaṅca bhojanīyatthaṅca pharaṇakakandā yāvakālikā. Khīravallikando adhoto yāvajjiviko, dhoto yāvakāliko. Khīrakākoliṇṇika-usabhakalasūṇḍikandā pana yāvajjivikā. Te Pāḷiyaṃ “yāni vā panaṅgāni atthi mūlāni bhesajjāni”²ti² evaṃ mūlabhesajjasaṅgaheneva saṅgahitā.

Mūlālakhādanīye padumamūlānaṃ puṇḍarikamūlānaṃ mūlasadisāmyeva. Erakamūlānaṃ kandulamūlānti evamādi tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānaṃ khādanīyatthaṃ bhojanīyatthaṅca pharaṇakamūlānaṃ yāvakālikaṃ, haliddisiṅgi veramakacaturassavallike takatālahintālakuntālanāḷikerapūgarukkhādi-mūlānaṃ pana yāvajjivikaṃ. Taṃ sabbampi Pāḷiyaṃ “yāni vā panaṅgāni atthi mūlāni bhesajjāni”²ti² evaṃ mūlabhesajjasaṅgaheneva saṅgahitaṃ.

Matthakakhādanīye

tālahintālakuntālaketakaanāḷikerapūgarukkhakhajjūrivetta-erakakadalīnaṃ kaḷīrasaṅkhātā matthakā, veṇukaḷīro naḷakaḷīro

1. Paṇṇajaraṭṭhaṭṭhānaṅca (Sī)

2. Vi 3. 292 piṭṭhe.

ucchukaḷīro mūlakakaḷīro sāsapakaḷīro satāvarikaḷīro sattannaṃ dhaññānaṃ
kaḷīrāti evamādi tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānaṃ
khādanīyatthaṃ bhojanīyatthaṃ pharaṇako rukkhavalli-ādīnaṃ matthako
yāvakāliko, haliddisiṅgiveravacamakacilasunānaṃ kaḷīrā,
tālahintālakuntālanāḷikerakaḷīrānaṃ chinditvā pātito jaraṭṭhabundo
yāvajīviko.

Khandhakhādanīye antopathavīgato sālakalyāṇikhandho ucchukhandho
nīluppalarattuppalakumudasogandhikānaṃ daṇḍakakhandhāti evamādi tesu
tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānaṃ khādanīyatthaṃ
bhojanīyatthaṃ pharaṇako khandho yāvakāliko, uppalajātīnaṃ
paṇṇadaṇḍako padumajātīnaṃ sabbopi daṇḍako karavindadaṇḍādayo ca
avasesasabbakhandhā yāvajīvikā.

Tacakhādanīye ucchutacova eko yāvakāliko, sopi saraso, seso sabbo
yāvajīviko. Tesāṃ pana matthakakhandhatacānaṃ tiṇṇampi Pāḷiyaṃ
kasāvabhesajjena saṅgaho veditabbo. Vuttañhetā—

“Anujānāmi bhikkhave kasāvāni bhesajjāni nimbakasāvaṃ
kuṭajakasāvaṃ paṭolakasāvaṃ phaggavakasāvaṃ nattamālakasāvaṃ,
yāni vā panaññānīpi atthi kasāvāni bhesajjāni neva khādanīye
khādanīyaṃ pharanti, na bhojanīye bhojanīyatthaṃ pharantī”¹.

Ettha hi etesampi saṅgaho sijjhati. Vuttakasāvāni ca sabbakappiyānīti
veditabbāni.

Pattakhādanīye mūlakaṃ khārako caccu tambako taṇḍuleyyako
papunnāgo vatthuleyyako vajakali jajjhari sellu siggu kāsamaddako
ummācīnamuggo māso rājamāso ṭhapetvā mahānipphāvaṃ avasesanipphāvo
aggimantho sunisannako setavaraṇo nāḷikā bhūmiyaṃ jātaloṇīti etesaṃ
pattāni, aññāni ca evarūpāni tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena
manussānaṃ khādanīyatthaṃ bhojanīyatthaṃ pharaṇakāni pattāni
ekaṃsena yāvakālikāni, yā

1. Vi 3. 292 piṭṭhe.

panaṇṇā mahānakhapiṭṭhimattapaṇṇā loṇirukkhe ca gacche ca ārohati, tassā pattam yāvajjivikam. Brahmipattaṇṇa¹ yāvakālikanti dīpavāsino vadanti. Ambapallavaṇi yāvakālikam, asokapallavaṇi pana yāvajjivikam. Yāni caṇṇāni Pāliyaṇi—

“Anujānāmi bhikkhave paṇṇāni bhesajjāni nimbapaṇṇam kuṭajapaṇṇam paṭolapaṇṇam sulasipaṇṇam kappāsapaṇṇam, yāni vā panaṇṇānīpi atthi paṇṇāni bhesajjāni neva khādanīye khādanīyattham pharanti, na bhojanīye bhojanīyattham pharanti”ti—

vuttāni, tāni yāvajjivikāni. Na kevalaṇca paṇṇāni, tesam pupphaphalānīpi. Yāvajjivikapaṇṇānam pana phaggavapaṇṇam ajjukapaṇṇam phaṇijjakapaṇṇam tambūlapaṇṇam paduminipaṇṇanti evaṇi gaṇanavasena anto natthi.

Pupphakhādanīye mūlakapuppham khārapuppham caccupuppham tambakapuppham vajakalipuppham jajjharipuppham cūlanipphāvapuppham mahānipphāvapuppham kaserukapuppham nālikeratālaketakānam taruṇapupphāni setavaraṇapuppham siggupuppham uppalapadumajātikānam pupphānam kaṇṇikāmattam agandhipuppham karīrapuppham³ jīvanti pupphanti evamādi tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānam khādanīyattham bhojanīyatthaṇca pharaṇapuppham yāvakālikam, asokabakulakuyyakapunnāgacampakajātikaravīraṇaṇikārakundanavamālīkamallikādīnam pana puppham yāvajjivikam, tassa gaṇanāya anto natthi. Pāliyaṇi panassa kasāvabhesajjena saṅgaho veditabbo.

Phalakhādanīye panasalabujatālanālikera-ambajambu-ambāṭakatintiṇikamātuluṅga-kapitthalābukumbhaṇḍapussaphalatimbarūsakatipusavātiṇgaṇacocamocamad hukādīnam phalāni, yāni loke tesu tesu janapadesu pakati-āhāravasena manussānam khādanīyattham bhojanīyatthaṇca pharanti, sabbāni tāni yāvakālikāni, nāmagāṇanavasena tesam na sakkā pariyantaṇi dassetuṇi. Yāni pana Pāliyaṇi—

“Anujānāmi bhikkhave phalāni bhesajjāni bilaṅgam pippalim marīcam harītakam vibhītakam āmalakam goṭṭhaphalam, yāni vā

1. Brahmapattaṇṇa (Sī)

2. Vi 3. 293 piṭṭhe.

3. Sarīrapuppham (Ka)

panaññānīpi atthi phalāni bhesajjāni neva khādanīye khādanīyatthaṃ pharanti, na bhojanīye bhojanīyatthaṃ pharanti”ti¹—

vuttāni, tāni yāvajjivikāni. Tesampi aparipakkāni acchivabimbavaraṇaketakakāsmarī-ādīnaṃ phalāni jātiphalam kaṭukaphalam eḷā takkolanti evaṃ nāmasena na sakkā pariyantaṃ dassetuṃ.

Aṭṭhikhādanīye labujaṭṭhi panasatṭhi ambāṭakaṭṭhi sālaṭṭhi khajjūrīketakatimbarūsakānaṃ taruṇaphalaṭṭhi tintiṇikaṭṭhi bimbaphalaṭṭhi uppalapadumajātīnaṃ pokkharatṭhīti evamādīni tesu tesu janapadesu manussānaṃ pakati-āhārasena khādanīyatthaṃ bhojanīyatthaṃ pharaṇakāni aṭṭhīni yāvakālikāni, madhukaṭṭhi punnāgaṭṭhi haritakādīnaṃ aṭṭhīni siddhatthakaṭṭhi rājikaṭṭhīti evamādīni aṭṭhīni yāvajjivikāni. Tesam Pāliyaṃ phalabhesajjeneva saṅgaho veditabbo.

Piṭṭhakhādanīye sattannaṃ tāva dhaññānaṃ dhaññānulomānaṃ aparāṇṇānaṃ piṭṭhaṃ panasapiṭṭhaṃ labujapiṭṭhaṃ ambāṭakapiṭṭhaṃ sālapiṭṭhaṃ dhotakatālapīṭṭhaṃ khīravallipiṭṭhaṃcāti evamādīni tesu tesu janapadesu pakati-āhārasena manussānaṃ khādanīyatthaṃ bhojanīyatthaṃ pharaṇakāni piṭṭhāni yāvakālikāni, adhotakaṃ tālapīṭṭhaṃ khīravallipiṭṭhaṃ assagandhādipiṭṭhāni ca yāvajjivikāni. Tesam Pāliyaṃ kasāvehi mūlaphalehi ca saṅgaho veditabbo.

Niyyāsakhādanīye—eko ucchuniyyāsova sattāhakāliko, sesā—

“Anujānāmi bhikkhave jatūni bhesajjāni hiṅguṃ hiṅgujatuṃ hiṅgusipāṭikaṃ takam takapaṇṇim sajjulasam, yāni vā panaññānīpi atthi jatūni bhesajjāni”ti¹—

Evaṃ Pāliyaṃ vuttā niyyāsā yāvajjivikā. Tattha yevāpanakavasena saṅgahitānaṃ ambaniyyāso kaṇikāraṇiyyāsoti evaṃ nāmasena na sakkā pariyantaṃ dassetuṃ. Evaṃ imesu mūlakhādanīyādīsu yaṃ kiñci yāvakālikam, sabbampi imasmim atthe avasesam khādanīyaṃ nāmāti saṅgahitaṃ.

91. Yāmakālikesu pana **aṭṭha pānāni** nāma ambapānaṃ jambupānaṃ cocapānaṃ mocapānaṃ madhukapānaṃ muddikapānaṃ sālūkapānaṃ phārusakapānanti imāni aṭṭha pānāni. Tattha¹ **ambapānanti** āmehi vā pakkehi vā ambehi katapānaṃ. Tattha āmehi karontena ambataruṇāni bhinditvā uduke pakkhipitvā ātape ādiccapākena pacitvā parissāvetvā tadahupaṭiggahitakehi madhusakkārakappūrādīhi yojetvā kātabbāni, evaṃ kataṃ purebhattameva kappati. Anupasampannehi kataṃ labhitvā pana purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisa-paribhogena-pi vaṭṭati, pacchābhattaṃ nirāmisaparibhogena yāva aruṇuggamanā vaṭṭati. Esa nayo sabbapānesu. **Jambupānanti** jambuphalehi katapānaṃ. **Cocapānanti** aṭṭhikakadaliphalehi katapānaṃ. **Mocapānanti** anaṭṭhikehi kadaliphalehi katapānaṃ. **Madhukapānanti** madhukānaṃ jātirasena katapānaṃ. Taṃ pana udakasambhinnaṃ vaṭṭati, suddhaṃ na vaṭṭati. **Muddikapānanti** muddikā uduke madditvā ambapānaṃ viya katapānaṃ. **Sālūkapānanti** rattuppalaniluppālādīnaṃ sālūke madditvā katapānaṃ. **Phārusakapānanti** phārusakaphalehi ambapānaṃ viya katapānaṃ. Imāni aṭṭha pānāni sītānapi ādiccapākānapi vaṭṭanti, aggipākāni na vaṭṭati.

Avasesāni

vettatintiṇṇikamātuluṅgaka-piṭṭhako-sambakaramandādikhuddakaphalapānāni aṭṭhapānagatikāneva. Tāni kiñcāpi Pāliyaṃ na vuttāni, atha kho kappiyaṃ anulomenti, tasmā kappanti. “Anujānāmi bhikkhave sabbaṃ phalarasaṃ ṭhapetvā dhaññaphalarasaṃ”¹ vuttattā ṭhapetvā sānulomadhaññaphalarasaṃ aññaṃ phalapānaṃ nāma akappiyaṃ natthi, sabbaṃ yāmakālikameva. Tattha **sānulomadhaññaphalaraso** nāma sattannañceva dhaññānaṃ tālanāḷikerapanasalabuja-alābukumbhaṇḍa pussaphalatipusa-eḷālukāti navannañca mahāphalānaṃ sabbesañca pubbaṇṇāparaṇṇānaṃ anulomadhaññānaṃ raso yāvakāliko, tasmā pacchābhattaṃ na vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave sabbaṃ pattarasaṃ ṭhapetvā dākarasaṃ”² vuttattā pakkaḍākarasaṃ ṭhapetvā yāvakālikapattānampi sītodakena madditvā kataraso vā ādiccapāko vā vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave sabbaṃ puppharasaṃ ṭhapetvā madhukapuppharasaṃ”² vuttattā madhukapuppharasaṃ ṭhapetvā sabbopi puppharaso vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 3. 383 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 344 piṭṭhe.

92. Sattāhakālikam nāma sappi navanītam telam madhu phāṇitanti imāni pañca bhesajjāni. Tattha **sappi** nāma gosappi vā ajikāsappi vā mahimsasappi vā yesam mamsam kappati, tesam sappi. **Navanītam** nāma tesamīeva navanītam. **Telam** nāma tilatelaṃ sāsapatelaṃ madhukatelaṃ eraṇḍatelaṃ vasātelaṃ. **Madhu** nāma makkhikāmadhu. **Phāṇitam** nāma ucchumhā nibbattam¹. Yāvajīvikam pana heṭṭhā yāvakālike mūlakhādānīyādīsu vuttanayeneva veditabbaṃ.

93. Tattha² aruṇodaye paṭiggahitam yāvakālikam satakkhattumpi nidahitvā yāva kālo nātikkamati, tāva paribhuñjitum vaṭṭati, yāmakālikam ekam ahorattam, sattāhakālikam sattarattam, itaram sati paccaye yāvajīvampi paribhuñjitum vaṭṭati. Paṭiggahetvā ekarattam vītināmitam pana yaṃ kiñci yāvakālikam vā yāmakālikam vā ajjhoharītukāmatāya gaṇhantassa paṭiggahaṇe tāva dukkaṭam, ajjhoharato pana ekamekasmim ajjhohāre sannidhipaccayā pācittiyam. Sacepi patto duddhoto hoti, yaṃ aṅguliya ghaṃsantassa lekha paññāyati, gaṇṭhikapattassa vā gaṇṭhikantare sneho pavīṭṭho hoti, so uṇhe otāpentassa paggharati, uṇhayāguyā vā gahitāya sandissati, tādise pattepi punadivase bhuñjantassa pācittiyam, tasmā pattam dhovitvā puna tattha acchodakam vā āsiñcitvā aṅguliya vā ghaṃsitvā nisnehabhāvo jānitabbo. Sace hi uduke vā snehabhāvo, patte vā aṅgulilekhā paññāyati, duddhoto hoti, telavaṇṇapatte pana aṅgulilekhā paññāyati, sā abbohārikā. Yampi bhikkhū nirapekkhā sāmaṇerānaṃ pariccajanti, tañce sāmaṇerā nidahitvā denti, sabbaṃ vaṭṭati. Sayam paṭiggahetvā apariccattameva hi dutiyadivase na vaṭṭati. Tato hi ekasitthampi ajjhoharato pācittiyameva. Akappiyamaṃsesu manussamaṃse thullaccayena saddhim pācittiyam, avasesesu dukkaṭena saddhim.

Yāmakālikam sati paccaye ajjhoharato pācittiyam, āhāratthāya ajjhoharato dukkaṭena saddhim pācittiyam. Sace pavārito hutvā anarittakataṃ ajjhoharati, pakati-āmise dve pācittiyāni, manussamaṃse thullaccayena saddhim dve, sesa-akappiyamaṃse dukkaṭena saddhim. Yāmakālikam

1. Vi 2. 119 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 105 piṭṭhādīsu.

sati paccaye sāmisenā mukhena ajjhoharato dve, nirāmisena ekameva. Āhāratthāya ajjhoharato vikappadvayepi dukkaṭaṃ vaḍḍhati. Sace vikāle ajjhoharati, pakatibhojane sannidhipaccayā ca vikālabhojanapaccayā ca dve pācittiyāni, akappiyamañse thullaccayaṃ dukkaṭaṇca vaḍḍhati. Yāmakālike vikālapaccayā anāpatti. Anātirittapaccayā pana vikāle sabbavikappesu anāpatti.

Sattāhakālikāṃ pana yāvajīvikaṇca āhāratthāya paṭiggaṇhato paṭiggaṇhanapaccayā tāva dukkaṭaṃ, ajjhoharato pana sace nirāmisāṃ hoti, ajjhohāre dukkaṭaṃ. Atha āmisasāmsaṭṭhaṃ paṭiggahetvā ṭhapitaṃ hoti, yathāvatthukāṃ pācittiyameva.

94. Sattāhakālikesu pana sappi-ādīsū ayaṃ vinicchayo¹—**sappi** tāva purebhattaṃ paṭiggahitaṃ tadahupurebhattaṃ sāmisaṃpi nirāmisāṃpi paribhuñjituṃ vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisāṃ paribhuñjitabbaṃ. Sattāhātikkame sace ekabhājanāya ṭhapitaṃ, ekaṃ nissaggiyaṃ. Sace bahūsu, vatthugaṇanāya nissaggiyāni. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitaṃ nirāmisameva vaṭṭati, purebhattaṃ vā pacchābhaddaṃ vā uggahitakāṃ katvā nikkhittaṃ ajjhoharituṃ na vaṭṭati, abbhañjanādīsū upanetabbaṃ. Sattāhātikkamepi anāpatti anajjhoharaṇīyataṃ āpannattā. Sace anupasampanno purebhattaṃ paṭiggahitanavanītena sappiṃ katvā deti, purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, sace sayāṃ karoti, sattāhampi nirāmisameva vaṭṭati. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitanavanītena yena kenaci katasappi sattāhampi nirāmisameva vaṭṭati, uggahitakena kate pubbe vuttasuddhasappinayeneva vinicchayo veditabbo. Purebhattaṃ paṭiggahitakhīrena vā dadhinā vā katasappi anupasampannena kataṃ sāmisaṃpi tadahupurebhattaṃ vaṭṭati, sayāṃkataṃ nirāmisameva vaṭṭati.

95. **Navanītaṃ** tāpentassa hi sāmānpāko na hoti, sāmānpakkena pana tena saddhiṃ āmisāṃ na vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya ca na vaṭṭatiyeva. Sattāhātikkamepi anāpatti savatthukassa paṭiggahitattā. Pacchābhaddaṃ paṭiggahitakehi kataṃ pana abbhañjanādīsū upanetabbaṃ. Purebhattampi ca uggahitakehi kataṃ, ubhayesampi sattāhātikkame anāpatti.

1. Vi-Ṭṭha 2. 289 piṭṭhādīsū.

esa nayo akappiyamaṁsasappimhi. Ayaṁ pana viseso—yattha Pāliyaṁ āgatasappinā nissaggiyaṁ, tattha iminā dukkaṭaṁ. **Andhakatṭhakathāyaṁ** kāraṇapatirūpakaṁ vatvā manussasappi ca navanītaṁca paṭikkhittaṁ, taṁ duppaṭikkhittaṁ **sabba-aṭṭhakathāsu** anuññātattā. Parato cassa vinicchayopi āgacchissati. Pāliyaṁ āgatanavanītampi purebhattaṁ paṭiggahitaṁ tadahupurebhattaṁ sāmisaṁpi vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya nirāmisameva. Sattāhātikkaṁ nānābhājanesu ṭhapite bhājanagaṇanāya, ekabhājanepi amissetvā piṇḍapiṇḍavasena ṭhapite piṇḍagaṇanāya nissaggiyāni. Pacchābhaddaṁ paṭiggahitaṁ sappinayena veditabbaṁ. Ettha pana dadhigulīkāyopi takkabindūnipi honti, tasmā dhotaṁ vaṭṭatīti¹ upaḍḍhattherā āharīsu. Mahāsivatto pana “Bhagavatā anuññātakālato paṭṭhāya takkato uddhaṭamattameva khādīmsū”ti āha. Tasmā navanītaṁ paribhuñjantena dhovivā dadhitakkamakakkhikākipillikādīni apanetvā paribhuñjitabbaṁ. Pacitvā sappiṁ katvā paribhuñjitukāmena adhotampi paribhuñjituṁ vaṭṭati. Yaṁ tattha dadhigataṁ vā takkagataṁ vā, taṁ khayaṁ gamissati. Ettāvata hi savatthukapaṭiggahitaṁ nāma na hotīti ayamettha adhippāyo. Āmisena saddhiṁ pakkattā pana tasmimpi kukkucāyanti kukkucakā. Idāni uggahetvā ṭhapitanavanīte ca purebhattaṁ khīradadhīni paṭiggahetvā katanavanīte ca pacchābhaddaṁ tāni paṭiggahetvā katanavanīte ca uggahitakehi katanavanīte ca akappiyamaṁsanavanīte ca sabbo āpattānāpattiparibhogāparibhoganayo sappimhi vuttakkameneva gahetabbo. Telabhikkhāya pavittānāṁ pana bhikkhūnaṁ tattheva sappimpi navanītampi pakkatelampi apakkatelampi ākiranti. Tattha takkadadhibindūnipi bhaddasitthānāni taṇḍulakaṇāpi makkhikādayopi honti, ādiccapākaṁ katvā parissāvetvā gahitaṁ sattāhakālikaṁ hoti. Paṭiggahetvā ca ṭhapitabhesajjehi saddhiṁ pacitvā natthupānampi kātuṁ vaṭṭati. Sace vaddalisamaye lajjī sāmaṇero yathā tattha patitataṇḍulakaṇādayo na paccanti, evaṁ aggimhi vilīyāpetvā parissāvetvā puna pacitvā deti, purimanayeneva sattāhaṁ vaṭṭati.

96. **Telesu** tilatelaṁ tāva purebhattaṁ paṭiggahitaṁ purebhattaṁ sāmisaṁpi vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya nirāmisameva vaṭṭati.

sattāhātikkame tassa bhājanagaṇanāya nissaggiyabhāvo veditabbo. Pacchābhattaṃ paṭiggahitaṃ sattāhaṃ nirāmisameva vaṭṭati, uggahitakaṃ katvā nikkhittaṃ ajjhoharitaṃ na vaṭṭati, sīsamakḥhanādīsu upanetabbaṃ, sattāhātikkamepi anāpatti. Purebhattaṃ tile paṭiggahetvā katatelaṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya anajjhoharaṇīyaṃ hoti, sīsamakḥhanādīsu upanetabbaṃ, sattāhātikkamepi anāpatti. Pacchābhattaṃ tile paṭiggahetvā katatelaṃ anajjhoharaṇīyameva savatthukapaṭiggahitattā. Sattāhātikkamepi anāpatti, sīsamakḥhanādīsu upanetabbaṃ. Purebhattaṃ vā pacchābhattaṃ vā uggahitakatilehi katatelepi eseva nayo. Purebhattaṃ paṭiggahitatile bhajjitvā vā tilapiṭṭhaṃ vā sedetvā uṇhodakena vā temetvā katatelaṃ sace anupasampannaṃ kataṃ, purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, attanā kataṃ nibbaṭṭitattā purebhattaṃ nirāmisam vaṭṭati, sāmānpakkattā sāmisaṃ na vaṭṭati. Savatthukapaṭiggahitattā pana pacchābhattato paṭṭhāya ubhayampi anajjhoharaṇīyaṃ, sīsamakḥhanādīsu upanetabbaṃ, sattāhātikkamepi anāpatti. Yadi pana appaṃ uṇhodakaṃ hoti abbhukkiraṇamattaṃ, abbohārikaṃ hoti sāmānpākagaṇanaṃ na gacchati. Sāsapatelādīsopi avatthukapaṭiggahitesu avatthukatilatele vuttasadisova vinicchayo.

Sace pana purebhattaṃ paṭiggahitānaṃ sāsapādīnaṃ cuṇṇehi ādiccapākena sakkā telaṃ kātuṃ, taṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya nirāmisameva vaṭṭati, sattāhātikkame nissaggiyaṃ. Yasmā pana sāsapamadhukacuṇṇāni sedetvā eraṇḍakaṭṭhīni ca bhajjitvā eva telaṃ karonti, tasmā etesaṃ telaṃ anupasampannehi kataṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, vatthūnaṃ yāvajjivikattā pana savatthukapaṭiggahāṇe doso natthi. Attanā kataṃ sattāhaṃ nirāmisaparibhogeneva paribhuñjitabbaṃ. Uggahitakehi kataṃ anajjhoharaṇīyaṃ, bāhiraparibhoge vaṭṭati, sattāhātikkamepi anāpatti. Telakaraṇatthāya sāsapamadhuka-eraṇḍakaṭṭhīni paṭiggahetvā katatelaṃ sattāhakālikam, dutiyadivase kataṃ chāham vaṭṭati, tatiyadivase kataṃ pañcāham vaṭṭati, catuttha, pañcama, chaṭṭha, sattamadivase kataṃ tadaheva vaṭṭati. Sace yāva aruṇassa uggamaṇā tiṭṭhati, nissaggiyaṃ, aṭṭhamadivase kataṃ anajjhoharaṇīyaṃ, anissaggiyattā pana

bāhiraparibhoge vaṭṭati. Sacepi na karoti, telatthāya gahitasāsapādīnaṃ sattāhātikkame dukkaṭameva. Pāliyaṃ pana anāgatāni aññānīpi nālīkeranimbakosambakaramandādīnaṃ telāni atthi, tāni paṭiggahetvā sattāhaṃ atikkāmayato dukkaṭaṃ hoti. Ayametesu viseso—sesaṃ¹ yāvakālikavatthum yāvajīvikavatthuñca sallakkhetvā sāmāṃpākasavatthukapure-bhattapacchābhattapaṭiggahita-uggahitavatthuvidhānaṃ sabbaṃ vuttanayeneva vedītabbaṃ.

Vasātelāṃ nāma “anujānāmi bhikkhave pañca vasāni acchavasāṃ macchavasāṃ susukāvasāṃ sūkaravasāṃ gadrabhavasāṃ”ti² evaṃ anuññātavasānaṃ telāṃ. Ettha ca “acchavasāṃ”ti vacanena ṭhapetvā manussavasāṃ sabbesaṃ akappiyamaṃsānaṃ vasā anuññātā. Macchaggahaṇena ca susukāpi gahitā honti, vālamacchattā pana visum vuttaṃ. Macchādiggahaṇena cettha sabbesampi kappiyamaṃsānaṃ vasā anuññātā. Maṃsesu hi dasa manussahatthi-assasunakha-ahisīhabyagghadīpi-acchataracchānaṃ maṃsāni akappiyāni, vasāsu ekā manussavasā. Khīrādīsu akappiyaṃ nāma natthi. Anupasampannehi kataṃ nibbaṭṭitaṃ vasātelāṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva vaṭṭati. Yaṃ pana tattha sukhumarajasadisāṃ maṃsaṃ vā nhāru vā atṭhi vā lohitaṃ vā hoti, taṃ abbohārikaṃ. Sace pana vasāṃ paṭiggahetvā sayāṃ karoti, purebhattaṃ paṭiggahetvā pacitvā parissāvetvā sattāhaṃ nirāmisaparibhogena paribhuñjitabbaṃ. Nirāmisaparibhogāñhi sandhāya idaṃ vuttaṃ “kāle paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ kāle saṃsaṭṭhaṃ telaparibhogena paribhuñjitun”ti³. Tatrāpi abbohārikaṃ abbohārikameva, pacchābhattaṃ pana paṭiggahetum vā kātum vā na vaṭṭatiyeva. Vuttañhetam—

“Vikāle ce bhikkhave paṭiggahitaṃ vikāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti tiṇṇaṃ dukkaṭānaṃ. Kāle ce bhikkhave paṭiggahitaṃ vikāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti dvinnāṃ dukkaṭānaṃ. Kāle ce bhikkhave paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ vikāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, āpatti dukkaṭassa. Kāle ce bhikkhave paṭiggahitaṃ kāle nippakkaṃ kāle saṃsaṭṭhaṃ, taṃ ce paribhuñjeyya, anāpatti”ti³.

1. Sayāṃ (Sī)

2. Vi 3. 291 piṭṭhe.

3. Vi 3. 292 piṭṭhe.

Upatissattheraṃ pana antevāsikā pucchiṃsu “bhante sappinavanītavasāni ekato pacitvā nibbaṭṭitāni vaṭṭanti, na vaṭṭantī”ti. Na vaṭṭanti āvusoti. Thero kirettha pakkatelakasaṭe viya kukkuccāyati. Tato naṃ uttari pucchiṃsu “bhante navaṇīte dadhiguḷikā vā takkabindu vā hoti, etaṃ vaṭṭatī”ti. Etampi āvuso na vaṭṭatīti. Tato naṃ āhaṃsu “bhante ekato pacitvā ekato saṃsaṭṭhāni tejavantāni honti, rogaṃ niggaṇḥanti”ti. “Sādhāvuso”ti thero sampaṭicchi. Mahāsumatthero panāha “kappiyamaṃsavasāva sāmisa-paribhoge vaṭṭati, itarā nirāmisā paribhoge vaṭṭatī”ti¹. Mahāpadumatthero pana “idaṃ kin”ti paṭikkhipitvā “nanu vātābhādhikā bhikkhū pañcamūlasāvayāguyāṃ acchasūkaratelādīni pakkhipitvā yāguṃ pivanti, sā tejussadattā rogaṃ niggaṇḥatī”ti vatvā “vaṭṭatī”ti āha.

97. **Madhu** nāma madhukarīhi madhumakkhikāhi khuddakamakkhikāhi bhamaramakkhikāhi ca kātaraṃ madhu. Taṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisa-paribhogampi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisaparibhogameva vaṭṭati, sattāhātikkame nissaggiyaṃ. Sace silesasadisāṃ mahāmadhuraṃ khaṇḍaṃ katvā ṭhapitaṃ, itaraṃ vā nānābhājanesu, vatthugaṇaṇāya nissaggiyāni. Sace ekameva khaṇḍaṃ, ekabhājane vā itaraṃ, ekameva nissaggiyaṃ. Uggahitakaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ, arumakkhanādīsū upanetabbaṃ. Madhupaṭalaṃ vā madhusitthakaṃ vā sace madhunā amakkhitaṃ parisuddhaṃ, yāvajjivikaṃ, madhumakkhitaṃ pana madhugatikameva. Cīrikā nāma sapakkhā dīghamakkhikā tumbaṇāṇāmiṇikā ca aṭṭhipakkhikā² kālamahābhamarā honti, tesāṃ āsayesu niyyāsasadisāṃ madhu hoti, taṃ yāvajjivikaṃ.

98. **Phāṇitaṃ** nāma ucchurasāṃ upādāya apakkā vā avatthukapakkā vā sabbāpi avatthukā ucchuvikati. Taṃ phāṇitaṃ purebhattaṃ paṭiggahitaṃ purebhattaṃ sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhattato paṭṭhāya sattāhaṃ nirāmisameva vaṭṭati, sattāhātikkame vatthugaṇaṇāya nissaggiyaṃ. Bahū piṇḍā cuṇṇe katvā ekabhājane pakkhittā honti ghanasannivesā, ekameva nissaggiyaṃ. Uggahitakaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ, gharadhūpanādīsū upanetabbaṃ.

1. Vaṭṭantīti (Sī)

2. Aṭṭhimakkhikā (Sī)

purebhattam paṭiggahitena aparissāvita-ucchurasena kataphāṇitam sace anupasampanna katham sāmisaṃpi vaṭṭati, sayamkatham nirāmisameva vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya pana savatthukapaṭiggahitattā anajjhoharaṇīyam sattāhatikkamepi anāpatti. Pacchābhaddam aparissāvitaṭiggahitena katampi anajjhoharaṇīyameva, sattāhatikkamepi anāpatti. Esa nayo ucchum paṭiggahetvā kataphāṇitepi. Purebhattam pana parissāvitaṭiggahitena¹ katham sace anupasampanna katham, purebhattam sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāham nirāmisameva. Sayamkatham purebhattampi nirāmisameva, pacchābhaddam parissāvitaṭiggahitena katham pana nirāmisameva sattāham vaṭṭati. Uggahitakatham vuttanayameva. “Jhāma-ucchuphāṇitam vā koṭṭita-ucchuphāṇitam vā purebhattameva vaṭṭati”ti **Mahā-aṭṭhakathāyam** vuttam. **Mahāpaccariyam** pana “etam savatthukapakkaṃ vaṭṭati, no vaṭṭati”ti puccham katvā “ucchuphāṇitam pacchābhaddam no vaṭṭanakam nāma natthi”ti vuttam, tam yuttam. Sītodakena katham madhukapupphaphāṇitam purebhattam sāmisaṃpi vaṭṭati, pacchābhaddato paṭṭhāya sattāham nirāmisameva vaṭṭati, sattāhatikkame vatthuganaṇāya dukkaṭam, khīram pakkhipitvā katham madhukaphāṇitam yāvakālikam. Khaṇḍasakkharam pana khīrajallikam apantvā sodhenti, tasmā vaṭṭati.

99. Madhukapuppham pana purebhattampi allam vaṭṭati. Bhajjitampi vaṭṭati, bhajjitvā tilādīhi missam vā amissam vā katvā koṭṭitam vaṭṭati. Yadi pana tam gahetvā merayatthāya yojenti, yojitam bījato paṭṭhāya na vaṭṭati. Kadalīkhajjūrī-ambalabujapanasaciṇcādīnam sabbesam yāvakālikaphalānam phāṇitam yāvakālikameva. Maricapakkehi phāṇitam karonti, tam yāvajjivikam. Evam yathāvuttāni sattāhakālikāni sappi-ādīni pañca “anujānāmi bhikkhave pañca bhesajjāni”ti² bhesajjanāmena anuññātattā bhesajjakiccam karontu vā mā vā, āhārattham pharituṃ samatthānapi paṭiggahetvā tadahupurebhattam yathāsukham, pacchābhaddato paṭṭhāya sati paccaye vuttanayena sattāham paribhuñjītabbāni, sattāhatikkame pana bhesajjasikkhāpadena nissaggiyam pācittiyam. Sacepi sāsapamattam hoti, sakim vā aṅguliya gahetvā jivhāya sāyanamattam, nissajjitabbameva pācittiyaṇa desetabbam. Nissatṭham paṭilabhitvā na ajjhoharītabbam, na kāyikena paribhogena

1. Parissāvita-apaṭiggahitena (Sī)

2. Vi 3. 291 piṭṭhe.

paribhuñjitabbaṃ, kāyo vā kāye aru vā na makkhetabbaṃ. Tehi makkhitāni kāsāvakattarayaṭṭhi-upāhanapādakaṭṭhalikamañcapīṭhādīnipi aparibhogāni. “Dvāravātapānakavāṇesupi hatthena gahaṇaṭṭhānaṃ na makkhetabbaṃ”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. “Kasāve pana pakkhipitvā dvāravātapānakavāṇāni makkhetabbāni”ti **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** vuttaṃ. Padīpe vā kāḷavaṇṇe vā upanetuṃ vaṭṭati. Aññena pana bhikkhunā kāyikena paribhogena paribhuñjitabbaṃ, na ajjoharitabbaṃ. “Anāpatti antosattāhaṃ adhiṭṭheti”ti¹ vacanato pana sattāhabbhantare sappiṇca telaṇca vasaṇca muddhani telaṃ vā abbhañjanaṃ vā madhuṃ arumakkhanaṃ phāṇitaṃ gharadhūpanaṃ adhiṭṭheti anāpatti, neva nissaggiyaṃ hoti. Sace adhiṭṭhitatelaṃ anadhiṭṭhitatelabhājane ākiritukāmo hoti, bhājane ce sukhumaṃ chiddaṃ, pavittāṃ pavittāṃ telaṃ purāṇatelena ajjhotthariyati, puna adhiṭṭhātābbaṃ. Atha mahāmukhaṃ hoti, sahasāva bahu telaṃ pavisitvā purāṇatelaṃ ajjhottharati, puna adhiṭṭhānakiccaṃ natthi. Adhiṭṭhitagatikameva hi taṃ hoti. Etena nayena adhiṭṭhitatelabhājane anadhiṭṭhitatela-ākiraṇampi veditabbaṃ.

Sace pana sattāhātikkantaṃ anupasampannassa pariccajivā deti, puna tena attano santakaṃ katvā dinnāṃ paribhuñjitum vaṭṭati. Sace hi so abhisankharitvā vā anabhisankharitvā vā tassa bhikkhuno natthukammatthaṃ dadeyya, gahetvā natthukammaṃ kātābbaṃ. Sace bālo hoti, dātuṃ na jānāti, aññena bhikkhunā vattabbo “atthi te sāmaṇera telan”ti. Āma bhante atthīti. Āhara therassa bhesajjaṃ karissāmāti. Evampi vaṭṭati. Sace dvinnāṃ santakaṃ ekena paṭiggahitaṃ avibhattaṃ hoti, sattāhātikkame dvinnampi anāpatti, paribhuñjitum pana na vaṭṭati. Sace yena paṭiggahitaṃ, so itaraṃ bhaṇati “āvuso imaṃ telaṃ sattāhamattaṃ paribhuñjitum vaṭṭatī”ti, so ca paribhogaṃ na karoti, kassa āpatti? Na kassaci. Kasmā? Yena paṭiggahitaṃ, tena vissajjitattā, itarassa appaṭiggahitattā.

100. Imesu² pana catūsu kālikesu yāvakālikaṃ yāmakālikanti idameva dvayaṃ antovutthakañceva sannidhikārakañca hoti, sattāhakālikañca yāvajīvikañca akappiyakuṭiyaṃ nikkhipitumpi vaṭṭati, sannidhimpi

1. Vi. 364 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 386 piṭṭhe.

na janeti. Yāvakālikam pana attanā saddhim sambhinnarasāni tīpi
 yāmakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti. Yāmakālikam dvepi
 sattāhakālikādīni attano sabhāvaṃ upaneti, sattāhakālikampi attanā saddhim
 saṃsaṭṭhaṃ yāvajjivikam attano sabhāvaññeva upaneti, tasmā yāvakālikena
 tadahupaṭiggahitena saddhim saṃsaṭṭhaṃ sambhinnarasam sesakālikattayam
 tadahupurebhattameva vaṭṭati. Yāmakālikena saṃsaṭṭhaṃ pana itaradvayam
 tadahupaṭiggahitam yāva aruṇuggamanā vaṭṭati. Sattāhakālikena pana
 tadahupaṭiggahitena saddhim saṃsaṭṭhaṃ tadahupaṭiggahitam vā
 purepaṭiggahitam vā yāvajjivikam sattāham kappati. Dvīhapaṭiggahitena
 chāham. Tīhapaṭiggahitena pañcāham -pa- sattāhapaṭiggahitena tadaheva
 kappatīti veditabbaṃ. Kālayāmasattāhātikamesu cettha
 Vikālabhojanasannidhibhesajjasikkhāpadānam vasena āpattiyo veditabbā.

Sace pana ekato paṭiggahitāni cattāri kālikāni sambhinnarasāni na
 honti, tassa tasseeva kālassa vasena paribhuñjitum vaṭṭanti. Sace hi challimpi
 anapanetvā sakaleneva nāḷikeraphalena saddhim ambapānādipānakam
 paṭiggahitam hoti, nāḷikeram apanetvā tam vikālepi kappati. Upari
 sappipiṇḍam ṭhapetvā sītalapāyāsam denti, yam pāyāsena asaṃsaṭṭhaṃ
 sappi, tam apanetvā sattāham paribhuñjitum vaṭṭati.
 Thaddhamadhuphāṇitādisupi eseva nayo. Takkolajātiphalādīhi alaṅkaritvā
 piṇḍapātam denti, tāni uddharitvā dhovitvā yāvajjivam paribhuñjitabbāni.
 Yāguyam pakkhipitvā dinnasiṅgiverādīsupi telādīsu pakkhipitvā
 dinnalaṭṭhimadhukādīsupi eseva nayo. Evaṃ yam yam asaṃbhinnarasam
 hoti, tam tam ekato paṭiggahitampi yathā suddham hoti, tathā dhovitvā
 tacchetvā vā tassa tassa kālassa vasena paribhuñjitum vaṭṭati. Sace
 sambhinnarasam hoti saṃsaṭṭhaṃ, na vaṭṭati.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Kālikavinicchayakathā samattā.

19. Kappiyabhūmivinicchayakathā

101. **Kappiyā catubhūmiyoti** ettha “anujānāmi bhikkhave catasso kappiyabhūmiyo ussāvanantikāṃ gonisādikāṃ gahapatiṃ sammutin”¹ti vacanato ussāvanantikā gonisādikā gahapati sammutīti imā catasso kappiyabhūmiyo veditabbā. Tattha² **ussāvanantikā** tāva evaṃ katabbā—yo thambhānaṃ vā upari bhittipāde vā nikhanitvā vihāro kariyati, tassa heṭṭhā thambhapaṭicchakā pāsāṇā bhūmigatikā eva. Paṭhamatthambhaṃ pana paṭhamabhittipādaṃ vā patiṭṭhāpentehi bahūhi samparivāretvā “kappiyakuṭim karoma, kappiyakuṭim karomā”ti vācaṃ nicchārentehi manussesu ukkhipitvā patiṭṭhāpentesu āmasitvā vā sayāṃ ukkhipitvā vā thambho vā bhittipādo vā patiṭṭhāpetabbo. **Kurundimahāpaccarīsu** pana “kappiyakuṭi kappiyakuṭīti vatvā patiṭṭhāpetabban”ti vuttaṃ. **Andhakatṭhakathāyaṃ** “saṃghassa kappiyakuṭim adhiṭṭhāmī”ti vuttaṃ, taṃ pana avatvāpi Aṭṭhakathāsu vuttanayena vutte doso natthi. Idaṃ panettha sādharmaṇalakkhaṇaṃ “thambhapatiṭṭhāpanaṇca vacanapariyosānaṇca samakālaṃ vaṭṭati”ti. Sace hi anīṭṭhite vacane thambho patiṭṭhāti, appatiṭṭhite vā tasmim vacanaṃ niṭṭhāti, akatā hoti kappiyakuṭi. Teneva **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ “bahūhi samparivāretvā vattabbaṃ, avassaṇhi ettha ekassapi vacananiṭṭhānaṇca thambhapatiṭṭhānaṇca ekato bhavissati”ti. Itṭhakāsilāmattikākuṭṭakāsu pana kuṭīsu heṭṭhā cayaṃ bandhitvā vā abandhitvā vā karontu, yato paṭṭhāya bhittim uṭṭhāpetukāmā honti, taṃ sabbapaṭhamam itṭhakaṃ vā silaṃ vā mattikāpiṇḍam vā gahetvā vuttanayeneva kappiyakuṭi katabbā, itṭhakādayo bhittiyam paṭhamiṭṭhakādīnaṃ heṭṭhā na vaṭṭanti, thambhā pana upari uggacchanti, tasmā vaṭṭanti. **Andhakatṭhakathāyaṃ** “thambhehi kariyamāne catūsu koṇesu cattāro thambhā, itṭhakādikuṭṭe catūsu koṇesu dve tisso itṭhakā adhiṭṭhātabbā”ti vuttaṃ. Tathā pana akatāyapi doso natthi, Aṭṭhakathāsu hi vuttameva pamāṇam.

Gonisādikā duvidhā āramagonisādikā vihāragonisādikāti. Tāsu yattha neva ārāmo, na senāsanāni parikkhittāni honti, ayaṃ **ārāmagonisādikā** nāma. Yattha senāsanāni

1. Vi 3. 337 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 379 piṭṭhādīsu.

sabbāni vā ekaccāni vā parikkhittāni, ārāmo aparikkhitto, ayaṃ **vihāragonisādikā** nāma. Iti ubhayatrāpi ārāmassa aparikkhittabhāvoyeva pamāṇaṃ. “Ārāmo pana upaḍḍhaparikkhittopi bahutaraṃ parikkhittopi parikkhittoyeva nāmā”ti **Kurundimahāpaccarīsu** vuttaṃ, ettha kappiyakuṭiṃ laddhuṃ vaṭṭati.

Gahapatīti manussā āvāsaṃ katvā “kappiyakuṭiṃ dema, paribhuñjathā”ti vadanti, esā gahapati nāma, “kappiyakuṭiṃ kātuṃ demā”ti vuttepi vaṭṭatiyeva. **Andhakatṭhakathāyaṃ** pana “yasmā bhikkhuṃ ṭhapetvā sesasahadhammikānaṃ sabbesañca devamanussānaṃ hatthato paṭiggaho ca sannidhi ca antovutthañca tesāṃ santakaṃ bhikkhussa vaṭṭati, tasmā tesāṃ gehāni vā tehi dinnakappiyakuṭi vā gahapatīti vuccatī”ti vuttaṃ, punapi vuttaṃ “bhikkhusaṃghassa vihāraṃ ṭhapetvā bhikkhunupassayo vā ārāmikānaṃ vā titthiyānaṃ vā devatānaṃ vā nāgānaṃ vā api brahmānaṃ vimānaṃ kappiyakuṭi hotī”ti, taṃ suvuttaṃ. Saṃghasantakameva hi bhikkhusantakaṃ vā gehaṃ gahapatikuṭikā na hoti.

Sammuti nāma ñattidutiyakammavācāya sāvetvā sammatā. Evañca pana bhikkhave sammannitabbā, byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṃgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṃgho. Yadi saṃghassa pattakallaṃ saṃgho itthannāmaṃ vihāraṃ kappiyabhūmiṃ sammanneyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho. Saṃgho itthannāmaṃ vihāraṃ kappiyabhūmiṃ sammannati. Yassāyasmato khamati itthannāmassa vihārassa kappiyabhūmiyā sammuti, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammato saṃghena itthannāmo vihāro kappiyabhūmi khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti¹.

Kammavācaṃ avatvā apalokanakammavasena sāvetvā katāpi sammatā eva.

1. Vi 3. 336 piṭṭhe.

102. Yam¹ imāsu catūsu kappiyabhūmīsu vuttaṃ āmisam, taṃ sabbaṃ antovutthasaṅkhyam na gacchati. Bhikkhūnañca bhikkhunīnañca antovutthantopakkamocanattāñhi kappiyakuṭiyo anuññātā. Yam pana akappiyabhūmiyam sahaseyyappahonake gehe vuttham saṅghikam vā puggalikam vā bhikkhussa bhikkhuniyā vā santakam ekarattampi ṭhapitam, taṃ antovuttham, tattha pakkañca antopakkam nāma hoti, etaṃ na kappati. Sattāhakālikam pana yāvajīvikañca vaṭṭati.

Tatrāyam vinicchayo—sāmaṇero bhikkhussa taṇḍulādikam āmisam āharitvā kappiyakuṭiyam nikkhipitvā punadivase pacitvā deti, antovuttham na hoti. Tattha akappiyakuṭiyam nikkhittasappi-ādīsu kiñci pakkhipitvā deti. Mukhasannidhi nāma hoti. **Mahāpaccariyam** pana “antovuttham hoti”ti vuttaṃ. Tattha nāmamattameva nānākaraṇam, bhikkhu akappiyakuṭiyam ṭhapitasappiñca yāvajīvikapapaññañca ekato pacitvā paribhuñjati, sattāham nirāmisam vaṭṭati. Sace āmisasaṃsaṭṭham katvā paribhuñjati, antovutthañceva sāmaṃpakkañca hoti. Etenupāyena sabbasaṃsaggā veditabbā. Yam kiñci āmisam bhikkhuno pacitum na vaṭṭati. Sacepissa uṇhayāguyā sulasipaṇṇāni vā siṅgiveram vā loṇam vā pakkhipanti, tampi cāletum na vaṭṭati, “yāgum nibbāpemī”ti pana cāletum vaṭṭati. Uuttaṇḍulabhattam labhitvā pidahitum na vaṭṭati. Sace pana manussā pidahitvā denti, vaṭṭati. “Bhattam mā nibbāyatū”ti pidahitum vaṭṭati, khīratakādīsū pana sakim kuthitesu aggim kātum vaṭṭati punapākassa anuññātattā.

Imā pana kappiyakuṭiyo kadā jahitavattukā honti? Ussāvanantikā tāva yā thambhānam upari bhittipāde vā nikhanitvā katā, sā sabbesu thambhesu ca bhittipādesu ca apanītesu jahitavattukā hoti. Sace pana thambhe vā bhittipāde vā parivattenti, yo yo ṭhito, tattha tattha patiṭṭhāti, sabbesupi parivattitesu ajahitavattukāva hoti. Itṭhakādīhi katā cayassa upari bhitti-atthāya ṭhapitam itṭhakam vā silam vā mattikāpiṇḍam vā ādim katvā vināsitaḷale jahitavattukāva hoti. Yehi pana itṭhakādīhi adhiṭṭhitā, tesu apanītesupi tadanñesu patiṭṭhātīti ajahitavattukāva hoti.

gonisādikā pākārādīhi parikkhepe kate jahitavatthukāva hoti. Puna tasmim ārāme kappiyakuṭim laddhum vaṭṭati. Sace pana punapi pākārādayo tattha tattha khaṇḍā honti, tato tato gāvo pavisanti, puna kappiyakuṭi hoti. Itarā pana dve gopānasīmattam ṭhapetvā sabbasmim chadane vinaṭṭhe jahitavatthukāva honti. Sace gopānasīnam upari ekampi pakkhapāsakamaṇḍalam atthi, rakkhati.

103. Yatra panimā catassopi kappiyabhūmiyo natthi, tattha kim kātabbanti? Anupasampannassa datvā tassa santakam katvā paribhuñjitabban. Tatridam vatthu—karavikatissatthero kira vinayadharapāmokkho Mahāsīvattherassa santikam agamāsi. So dīpālokena sappikumbham passitvā “bhante kimetan”ti pucchi. Thero “āvuso gāmato sappikumbho ābhato lūkhadivase sappinā bhuñjanatthāyā”ti āha. Tato nam Tissatthero “na vaṭṭati bhante”ti āha. Thero punadivase pamukhe nikkhipāpesi. Tissatthero puna ekadivasam āgato tam disvā tatheva pucchitvā “bhante sahaseyyappahonakatthāne ṭhapetum na vaṭṭatī”ti āha. Thero punadivase bahi niharāpetvā nikkhipāpesi, tam corā harimsu. So puna ekadivasam āgataṃ Tissattheramāha “āvuso tayā ‘na vaṭṭatī’ti vutte so kumbho bahi nikkhitto corehi haṭo”ti. Tato nam Tissatthero āha “nanu bhante anupasampannassa dātabbo assa, anupasampannassa hi datvā tassa santakam katvā paribhuñjitum vaṭṭatī”ti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Kappiyabhūmivinicchayakathā samattā.

20. Paṭiggahaṇavinicchayakathā

104. **Khādanīyādipaṭiggā**hoti ajjhoharitabbassa yassa kassaci khādanīyassa vā bhojanīyassa vā paṭiggahaṇam. Tatrāyam vinicchayo¹—pañcahi aṅgehi paṭiggahaṇam ruhati, thāmamajjhimassa purisassa uccāraṇamattam² hoti, hatthapāso paññāyati, abhihāro paññāyati, devo vā

1. Vi-Ṭṭha 3. 109 piṭṭhādīsu.

2. Uddhāraṇamattam (Sī)

manusso vā tiracchānagato vā kāyena kāyapaṭibaddhena nissaggiyena vā deti, tañce bhikkhu kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā paṭiggaṇhāti. Evaṃ pañcahaṅgehi paṭiggahaṇaṃ ruhati.

Tattha ṭhitanisinnanipannānaṃ vasena evaṃ **hatthapāso** veditabbo— sace bhikkhu nisinno hoti, āsanassa¹ pacchimantato paṭṭhāya, sace ṭhito, pañhi-antato paṭṭhāya, sace nipanno, yena passena nipanno, tassa pārimantato paṭṭhāya, dāyakassa nisinnassa vā ṭhitassa vā nipannassa vā ṭhapetvā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ, tassa orimantena paricchinditvā aḍḍhateyyahattho hatthapāso nāma.

Sace pana dāyakapaṭiggāhakesu eko ākāse hoti, eko bhūmiyaṃ, bhūmaṭṭhassa ca sīsena, ākāsaṭṭhassa ca ṭhapetvā dātuṃ vā gahetuṃ vā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ, tassa orimantena hatthapāsapamāṇaṃ paricchinditabbaṃ. Sacepi eko kūpe hoti, eko kūpataṭe, eko vā pana rukke, eko pathaviyaṃ, vuttanayeneva hatthapāsapamāṇaṃ paricchinditabbaṃ. Evarūpe hatthapāse ṭhatvā sacepi pakkhī mukhatuṇḍakena vā hatthī vā soṇḍāya gahetvā pupphaṃ vā phalaṃ vā deti, paṭiggahaṇaṃ ruhati. Sace pana aḍḍhaṭṭhamaratanassapi hatthino khandhe nisinno tena soṇḍāya dīyamānaṃ gaṇhāti, vaṭṭatiyeva. Hatthādisu yena kenaci sarīrāvayavena antamaso pādaṅgulyāpi dīyamānaṃ kāyena dinnam nāma hoti. Paṭiggahaṇepi eseva nayo. Yena kenaci hi sarīrāvayavena gahitaṃ kāyena gahitameva hoti. Sacepi natthukaraṇiyaṃ dīyamānaṃ nāsāpuṭena akallako vā mukhena paṭiggaṇhāti, ābhogameva hettha pamāṇaṃ.

105. Kaṭacchu-ādīsu pana yena kenaci upakaraṇena dinnam kāyapaṭibaddhena dinnam nāma hoti. Paṭiggahaṇepi eseva nayo. Yena kenaci hi sarīrasambaddhena pattathālakādinā gahitaṃ kāyapaṭibaddhena gahitameva hoti. Kāyato pana kāyapaṭibaddhato ca mocetvā hatthapāse ṭhitassa kāye vā kāyapaṭibaddhe vā pātiyamānampi nissaggiyena payogena dinnam nāma hoti. Eko bahūni bhattabyañjanabhājanāni sīse

1. Ānisadassa (Ka, Kaṅkhā-Ṭṭha 221. piṭṭhe ca) Vi-Ṭṭha 3. 92 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

katvā bhikkhussa santikaṃ āgantvā ʒhitakova “gaṇhathā”ti vadati, na tāva abhihāro paññāyati, tasmā na gahetabbaṃ. Sace pana īsakampi onamati, bhikkhunā hatthaṃ pasāretvā heṭṭhimabhājanam ekadesenapi sampaṭicchitabbaṃ. Ettāvata sabbabhājanāni paṭiggahitāni honti. Tato paṭṭhāya oropetvā ugghāṭetvā vā yaṃ icchati, taṃ gahetum vaṭṭati. Bhattapacchi-ādimhi pana ekabhājane vattabbameva natthi.

Kājena bhattam harantopi sace kājam onametvā deti, vaṭṭati. Timsahattho veṇu hoti, ekasmiṃ ante guḷakumbho baddho, ekasmiṃ sappikumbho, tañce paṭiggahaṇhāti, sabbaṃ paṭiggahitameva. Uccuyantadoṇito paggharantameva “rasaṃ gaṇhathā”ti vadati, abhihāro na paññāyatīti na gahetabbo. Sace pana kasaṭam chaḍḍetvā hatthena ussiñcitvā deti, vaṭṭati. Bahū pattā mañce vā pīṭhe vā kaṭasāre vā doṇiyam vā phalake vā ʒhapitā honti, yattha ʒhitassa dāyako hatthapāse hoti, tattha ʒhatvā paṭiggahaṇasaññāya mañcādīni aṅguliyāpi phusitvā ʒhitena vā nisinnena vā nipannena vā yaṃ tesu pattesu dīyati, taṃ sabbaṃ paṭiggahitam hoti. Sacepi “paṭiggahessāmī”ti mañcādīni abhiruhitvā nisidati, vaṭṭatiyeva.

Pathaviyam pana sacepi kucchiyā kucchim āhacca ʒhitā honti, yaṃ yaṃ aṅguliyā vā sūciyā vā phusitvā nisinnō hoti, tattha tattha dīyamānameva paṭiggahitam hoti. Yattha katthaci mahākaṭasārahatthatharaṇādīsu ʒhapitapatte paṭiggahaṇam na ruhatīti vuttam, taṃ hatthapāsātikkamam sandhāya vuttanti veditabbaṃ, hatthapāse pana sati yattha katthaci vaṭṭati aññatra tatthajātakā. Tatthajātake pana paduminipaṇṇe vā kiṃsukapaṇṇādīmhi vā na vaṭṭati. Na hi taṃ kāyapaṭibaddhasaṅkhyam gacchati. Yathā ca tatthajātake, evam khāṇuke bandhitvā ʒhapitamañcādīmhi asaṃhārame phalake vā pāsāṇe vā na ruhatiyeva. Tepi hi tatthajātakasaṅkhyupagā honti. Bhūmiyam atthatesu sukhumesu tintiṇikādipaṇṇesu paṭiggahaṇam na ruhati. Na hi tāni sandhāretum samatthānīti. Mahantesu pana paduminipaṇṇādīsu ruhati. Sace hatthapāsam atikkamma ʒhito dīghadaṇḍakena uḷuṅkena deti, “āgantvā dehī”ti vattabbo. Vacanam asutvā vā anādiyitvā vā patte ākiratiyeva, puna paṭiggahetabbaṃ. Dūre ʒhatvā bhattapiṇḍam khipantepi eseva nayo.

106. Sace pattathavikato nīhariyamāne patte rajanacuṇṇāni honti, sati uduke dhovitabbo, asati rajanacuṇṇaṃ puñchitvā paṭiggahetvā vā piṇḍāya caritabbaṃ. Sace piṇḍāya carantassa patte rajaṃ patati, paṭiggahetvā bhikkhā gaṇhitabbā, appaṭiggahetvā gaṇhato vinayadukkaṭaṃ, taṃ pana puna paṭiggahetvā bhuñjato anāpatti. Sace pana “paṭiggahetvā dethā”ti vutte vacanaṃ asutvā vā anādiyitvā vā bhikkhaṃ dentiyeva, vinayadukkaṭaṃ natthi, puna paṭiggahetvā aññā bhikkhā gahetabbā. Sace mahāvāto tato tato rajaṃ pāteti, na sakkā hoti bhikkhaṃ gahetuṃ, “anupasampannassa dassāmi”ti suddhacittena ābhogaṃ katvā gaṇhituṃ vaṭṭati. Evaṃ piṇḍāya caritvā vihāraṃ vā āsanasālaṃ vā gantvā taṃ anupasampannassa datvā puna tena dinnāṃ vā tassa vissāseṇa vā paṭiggahetvā bhuñjituṃ vaṭṭati. Sace bhikkhācāre sarajaṃ pattāṃ bhikkhussa deti, so vattabbo “imaṃ paṭiggahetvā bhikkhaṃ vā gaṇheyyāsi paribhuñjeyyāsi vā”ti, tena tathā kātabbaṃ. Sace rajaṃ upari uppilavati, kaṇṇikaṃ pavāhetvā sesaṃ bhuñjitabbaṃ. Sace antopaviṭṭhaṃ hoti, paṭiggahetabbaṃ. Anupasampanne asati hatthato amocenteneva yattha anupasampanno atthi, tattha netvā paṭiggahetabbaṃ. Sukkhabhatte patitarajaṃ apanetvā bhuñjituṃ vaṭṭati. Sace atisukhumaṃ hoti, upari bhattena saddhiṃ apanetabbaṃ, paṭiggahetvā vā bhuñjitabbaṃ. Yāguṃ vā sūpaṃ vā purato ṭhapetvā āluḍentānaṃ bhājanato phusitāni uggantvā patte patanti, patto paṭiggahetabbo.

107. Uḷuṅkena āharitvā dentānaṃ paṭhamataraṃ uḷuṅkato thevā patte patanti, supatitā, abhihaṭṭā doso natthi. Sacepi carukena bhatte ākiriyaṃ carukato masi vā chārikā vā patati, abhihaṭṭā nevatti doso. Anantarassa bhikkhuno dīyamānaṃ pattato uppatitvā itarassa patte patati, supatitaṃ. Paṭiggahitameva hi taṃ hoti. Sace jajjharisākhādiṃ phāletvā ekassa bhikkhuno dentānaṃ sākhato phusitāni aññassa patte patanti, patto paṭiggahetabbo, yassa pattassa upari phāleti, tassa patte patitesu dātukāmatāya abhihaṭṭā doso natthi. Pāyāsassa pūretvā pattāṃ denti, uḷhattā heṭṭhā gahetuṃ na sakkoti, mukhavaṭṭiyāpi gahetuṃ vaṭṭati.

sace tathāpi na sakkoti, ādhārakena gahetabbo. Āsanāsālāya pattam gahetvā nisinno bhikkhu niddam okkanto hoti, neva āhāriyamānam, na dīyamānam jānāti, appaṭiggahitam hoti. Sace pana ābhogaṃ katvā nisinno hoti, vaṭṭati. Sacepi so hatthena ādhārakam muñcitvā pādena pelletvā niddāyati vaṭṭatiyeva. Pādena ādhārakam akkamitvā paṭiggaṇhantassa pana jāgarantassapi anādarapaṭiggahaṇam hoti, tasmā na kattabbam. Keci “evam ādhārakena paṭiggahaṇam kāyapaṭibaddhapaṭibaddhena paṭiggahaṇam nāma hoti, tasmā na vaṭṭatī”ti vadanti, tam vacanamattameva, atthato pana sabbampetaṃ kāyapaṭibaddhameva hoti. Kāyasamsaggepi cesa nayo dassito. Yampi bhikkhussa dīyamānam patati, tampi sāmam gahetvā paribhuñjitum vaṭṭati.

Tatridam suttaṃ—

“Anujānāmi bhikkhave yaṃ dīyamānam patati, tam sāmam gahetvā paribhuñjitum, ()¹ pariccattam tam bhikkhave dāyakehi”ti².

Idaṃca pana suttaṃ neyyattham, tasmā evamettha adhippāyo veditabbo—yaṃ dīyamānam dāyakassa hatthato parigaḷitvā suddhāya vā bhūmiyā paduminipaṇṇe vā vatthakaṭasārakādīsu vā patati, tam sāmam gahetvā paribhuñjitum vaṭṭati. Yaṃ pana saraajāya bhūmiyam patati, tam rajam puñchitvā vā dhovitvā vā paṭiggahetvā vā paribhuñjitabbam. Sace pavaṭṭantaṃ aññassa bhikkhuno santikam gacchati, tena āharāpetumpi vaṭṭati. Sace tam bhikkhum vadati “tvamyeva khādā”ti, tassapi khāditum vaṭṭati, anāṇattena pana tena na gahetabbam. “Anāṇattenapi itarassa dassāmīti gahetum vaṭṭatī”ti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Kasmā panetaṃ itarassa bhikkhuno gahetum na vaṭṭatīti? Bhagavatā ananuññātattā. Bhagavatā hi “sāmam gahetvā paribhuñjitum”ti vadantena yasseva tam dīyamānam patati, tassa appaṭiggahitakampi tam gahetvā paribhogo anuññāto. “Pariccattam tam bhikkhave dāyakehi”ti vacanena panettha parasantakabhāvo dīpito, tasmā aññassa sāmam gahetvā paribhuñjitum na vaṭṭati, tassa pana āṇattiyā vaṭṭatīti ayam kirettha adhippāyo. Yasmā ca etaṃ

1. (Tam kissa hetu) (sabbattha)

2. Vi 4. 273 piṭṭhe.

appaṭiggahitakattā anuññātaṃ, tasmā yathāṭṭhitāmyeva anāmasitvā kenaci pidahitvā ṭhapitaṃ dutiyadivasepi paribhuñjitum vaṭṭati, sannidhipaccayā anāpatti, paṭiggahetvā pana paribhuñjitabbaṃ. Taṃ divasaṃmyeva hi tassa sāmaṃ gahetvā paribhogo anuññāto, na tato paranti ayampi kirettha adhippāyo.

108. Idāni abbohārikanayo vuccati. Bhuñjantānañhi dantā khīyanti, nakhā khīyanti, pattassa vaṇṇo khīyati, sabbaṃ abbohārikaṃ. Satthakena ucchu-ādīsu phālitesu malaṃ paññāyati, etaṃ navasamuṭṭhitaṃ nāma, paṭiggahetvā paribhuñjitabbaṃ. Satthakaṃ dhovitvā phālitesu malaṃ na paññāyati, lohagandhamattaṃ hoti, taṃ abbohārikaṃ. Yampi satthakaṃ gahetvā pariharanti, tena phālitepi eseṃ nayo. Na hi taṃ paribhogatthāya pariharantīti. Mūlabhesajjādīni pisantānaṃ vā koṭṭentānaṃ vā nisadanisadapotaka-udukkhalamusalādīni khīyanti, pariharaṇakavāsīṃ tāpetvā bhesajjatthāya takke vā khīre vā pakkhipanti, tattha nīlikā paññāyati, satthake vuttasadisova vinicchayo. Āmakatakkādīsu pana sayāṃ na pakkhipitabbā, pakkhipati ce, sāmānpākato na muccati. Deve vassante piṇḍāya carantassa sarīrato vā cīvarato vā kiliṭṭha-udakaṃ patte patati, paṭiggahetabbaṃ. Rukkhamūlādīsu bhuñjantassa patitepi eseṃ nayo. Sace pana sattāhaṃ vassante deve suddhaṃ udakaṃ hoti, abbhokāsato vā patati, vaṭṭati.

109. Sāmaṇerassa odanaṃ dentena tassa pattagataṃ acchupanteneva dātabbo, patto vāssa paṭiggahetabbo. Appaṭiggahite odanaṃ chupitvā puna attano patte odanaṃ gaṇhantassa uggahitako hoti. Sace pana dātukāmo hutvā “āhara sāmaṇera pattāṃ, odanaṃ gaṇhāhi”ti vadati, itaro “alaṃ mayhan”ti paṭikkhipati, puna “tavetaṃ mayā pariccattān”ti ca vutte “na mayhaṃ etenattho”ti vadati, satakkhattumpi pariccajatu, yāva attano hatthagataṃ, tāva paṭiggahitameva hoti. Sace pana ādhārake ṭhitaṃ nirapekkho “gaṇhāhi”ti vadati, puna paṭiggahetabbaṃ. Sāpekkho ādhārake pattāṃ ṭhapetvā “etto pūvaṃ vā bhattaṃ vā gaṇhāhi”ti sāmaṇeraṃ vadati, sāmaṇero hatthaṃ dhovitvā sacepi satakkhattum gahetvā attano pattagataṃ aphusantova attano

patte pakkhipati, puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Yadi pana attano pattagataṃ phusitvā tato gaṇhāti, sāmaṇerasantakena saṃsaṭṭhaṃ hoti, puna paṭiggahetabbaṃ. Keci pana “sacepi gayhamānaṃ chijjivā tattha patati, puna paṭiggahetabban”ti vadanti. Taṃ “ekaṃ bhattapiṇḍaṃ gaṇha, ekaṃ pūvaṃ gaṇha, imassa guḷapiṇḍassa ettakaṃ padesaṃ gaṇhā”ti evaṃ paricchinditvā vutte veditabbaṃ, idha pana paricchedo natthi, tasmā yaṃ sāmaṇerassa patte patati, tadeva paṭiggahaṇaṃ vijahati, hatthagataṃ pana yāva sāmaṇero vā “alan”ti na oramati, bhikkhu vā na vāreti, tāva bhikkhusseva santakaṃ, tasmā paṭiggahaṇaṃ na vijahati. Sace attano vā bhikkhūnaṃ vā yāgupacanakabhājane kesañci atthāya bhattaṃ pakkhipati, “sāmaṇera bhājanassa upari hatthaṃ karohi”ti vatvā tassa hatthe pakkhipitabbaṃ. Tassa hatthato bhājane patitañhi dutiyadivase bhājanassa akappiyabhāvaṃ na karoti pariccattatā. Sace evaṃ akatvā pakkhipati, pattamiva bhājanaṃ nirāmisam katvā paribhuñjitabbaṃ.

110. Dāyakā yāgukutaṃ ṭhapetvā gatā, taṃ daharasāmaṇero paṭiggaṇhāpetuṃ na sakkoti, bhikkhu pattaṃ upanāmeti, sāmaṇero kuṭassa gīvaṃ pattassa mukhavaṭṭiyaṃ ṭhapetvā āvajjeti, pattagatā yāgu paṭiggahitāva hoti. Atha vā bhikkhu bhūmiyaṃ hatthaṃ ṭhabeti, sāmaṇero pavaṭṭetvā hatthaṃ āropeti, vaṭṭati. Pūvapacchibhattapacchi-ucchubhārādīsupi e seva nayo. Sace paṭiggahaṇūpagaṃ bhāraṃ dve tayo sāmaṇerā denti, ekena vā balavatā ukkhittaṃ dve tayo bhikkhū gaṇhanti, vaṭṭati. Mañcassa vā pīṭhassa vā pāde telaghaṭaṃ vā phāṇitaghaṭaṃ vā laggenti, bhikkhussa mañcepi pīṭhepi nisīdituṃ vaṭṭati, uggahitakaṃ nāma na hoti.

Nāgadantake vā ankusake vā dve telaghaṭā laggitā honti upari paṭiggahitako, heṭṭhā appaṭiggahitako. Uparimaṃ gahetuṃ vaṭṭati, heṭṭhā paṭiggahitako, upari appaṭiggahitako, uparimaṃ gahetvā itaraṃ gaṇhato uparimo uggahitako hoti. Heṭṭhāmañce appaṭiggahitakaṃ telathālakaṃ hoti, tañce sammajjanto sammuñjaniyā ghaṭṭeti, uggahitakaṃ na hoti, “paṭiggahitakaṃ gaṇhissāmi”ti appaṭiggahitakaṃ gahetvā ñatvā puna ṭhabeti, uggahitakaṃ na hoti, bahi nīharitvā sañjānāti, bahi atṭhapetvā haritvā tattheva ṭhapetabbaṃ, natthi doso.

sace pana pubbe vivaritvā ṭhapitaṃ, na pidahitabbaṃ. Yathā pubbe ṭhitaṃ, tatheva ṭhapetabbaṃ. Sace bahi ṭhabeti, puna na chupitabbaṃ.

111. Paṭiggahitake telādimhi kaṇṇikā uṭṭheti, siṅgiverādimhi ghanacuṇṇaṃ, taṃsamuṭṭhānameva nāma taṃ, puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Tālaṃ vā nālikerāṃ vā āruḷho yottena phalapiṇḍiṃ otāretvā upari ṭhitova “gaṇhathā”ti vadati, na gahetabbaṃ. Sace añño bhūmiyaṃ ṭhito yottapāsake gahetvā ukkhipitvā deti, vaṭṭati. Saphalaṃ mahāsākhaṃ kappiyaṃ kāretvā paṭiggaṇhāti, phalāni paṭiggahitāneva honti, yathāsukhaṃ paribhuñjitum vaṭṭati. Antovatiyaṃ ṭhatvā vatim chinditvā ucchum vā timbarūsakaṃ vā denti, hatthapāse sati vaṭṭati. Daṇḍakesu apaharitvā niggataṃ gaṇhantassa vaṭṭati, paharitvā niggate Aṭṭhakathāsu doso na dassito. Mayaṃ pana “yaṃ ṭhānaṃ pahaṇaṃ, tato sayampatitamiva hoti”ti takkayāma, tampi ṭhatvā gacchante yujjati suṅkaghātato pavaṭṭetvā bahipatitabhaṇḍaṃ viya. Vatim vā pākāraṃ vā laṅghāpetvā denti, sace pana aputhulo pākāro, antopākāre bahipākāre ca ṭhitassa hatthapāso pahoti, hatthasatampi uddhaṃ gantvā sampattaṃ gahetum vaṭṭati.

Bhikkhu gilānaṃ sāmaṇeraṃ khandhena vahati, so phalāphalaṃ disvā gahetvā khandhe nisinnova deti, vaṭṭati. Aparo bhikkhum vahanto khandhe nisinnassa bhikkhuno deti, vaṭṭatiyeva. Bhikkhu phaliniṃ sākhaṃ chāyatthāya gahetvā gacchati, phalāni khāditum citte uppanne paṭiggahāpetvā khāditum vaṭṭati. Macchikavāraṇatthaṃ¹ kappiyaṃ kāretvā paṭiggaṇhāti, khāditukāmo ce hoti, mūlapaṭiggahaṇameva vaṭṭati, khādantassa natthi doso. Bhikkhu paṭiggahaṇārahaṃ bhaṇḍaṃ manussānaṃ yāne ṭhapetvā maggaṃ gacchati, yānaṃ kaddame laggati, daharo cakkhaṃ gahetvā ukkhipati, vaṭṭati, uggahitakaṃ nāma na hoti. Nāvāya ṭhapetvā nāvāṃ arittena vā pājeti, hatthena vā kaḍḍhati, vaṭṭati. Uḷumpepi eseva nayo. Cāṭiyaṃ vā kuṇḍake vā ṭhapetvāpi taṃ anupasampannena gāhāpetvā anupasampannaṃ bāhāyaṃ gahetvā taritum vaṭṭati. Tasmimpi asati anupasampannaṃ gāhāpetvā taṃ bāhāyaṃ gahetvā taritum vaṭṭati.

1. Makkhikavāraṇatthaṃ (Sī)

Upāsakā gamikabhikkhūnaṃ pātheyyataṇḍule denti, sāmaṇerā bhikkhūnaṃ taṇḍule gahetvā attano taṇḍule gahetuṃ na sakkonti, bhikkhū tesāṃ taṇḍule gaṇhanti, sāmaṇerā attanā gahitataṇḍulesu khīṇesu itarehi taṇḍulehi yāguṃ pacitvā sabbesaṃ pattāni paṭipāṭiyā ṭhapetvā yāguṃ ākiranti, paṇḍito sāmaṇero attano pattam gahetvā therassa deti, therassa pattam dutiyattherassāti evaṃ sabbānīpi parivatteti, sabbehi sāmaṇerassa santakaṃ bhuttaṃ hoti, vaṭṭati. Sacepi sāmaṇero apaṇḍito hoti, attano patte yāguṃ sayameva pātuṃ ārabhati, “āvuso tuyhaṃ yāguṃ mayhaṃ dehi”ti therehi paṭipāṭiyā yācitvāpi pivituṃ vaṭṭati, sabbehi sāmaṇerassa santakameva bhuttaṃ hoti, neva uggahitapaccayā, na sannidhipaccayā vajjaṃ phusanti. Ettha pana mātāpitūnaṃ telādīni, chāyādīnaṃ atthāya sākḥādīni ca harantānaṃ imesaṅca viseso na dissati, tasmā kāraṇaṃ upaparikkhitabbaṃ.

112. Sāmaṇero bhattaṃ pacitukāmo taṇḍule dhovitvā niccāletuṃ na sakkoti, bhikkhunā taṇḍule ca bhājanaṅca paṭiggahetvā taṇḍule dhovitvā niccāletvā bhājanaṃ uddhanaṃ āropetabbaṃ, aggi na kātabbo, pakkakāle vivaritvā pakkabhāvo jānitabbo. Sace duppakkam hoti, pākatthāya pidahituṃ na vaṭṭati, rajassa vā chārikāya vā apatanatthāya vaṭṭati, pakkakāle oropituṃ bhuñjitumpi vaṭṭati, puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Sāmaṇero paṭibalo pacituṃ, khaṇo panassa natthi katthaci gantukāmo, bhikkhunā sataṇḍulodakaṃ bhājanaṃ paṭiggahetvā uddhanaṃ āropetvā “aggiṃ jāletvā gacchā”ti vattabbo. Tato paraṃ purimanayeneva sabbaṃ kātuṃ vaṭṭati. Bhikkhu yāgu-atthāya suddhabhājanaṃ āropetvā udakaṃ tāpeti, vaṭṭati. Tatte uduke¹ sāmaṇero taṇḍule pakkhipati, tato paṭṭhāya bhikkhunā aggi na kātabbo, pakkayāguṃ paṭiggahetvā pātuṃ vaṭṭati. Sāmaṇero yāguṃ pacati, hatthakukkuccako bhikkhu kīlanto bhājanaṃ āmasati, pidhānaṃ āmasati, uggataṃ pheṇaṃ chinditvā paharati, tasseva pātuṃ na vaṭṭati, durupacinnaṃ nāma hoti. Sace pana dabbim vā uḷuṅkaṃ vā gahetvā

1. Pakka-udake (Si)

anukkipanto āloṇeti, sabbesaṃ na vaṭṭati, sāmaṃpākañceva hoti durupaciṇṇaṇca. Sace ukkipati, uggahitakampi hoti.

113. Bhikkhunā piṇḍāya caritvā ādhārake patto ṭhapito hoti. Tatra ce añño lolabhikkhu kīlanto pattam āmasati, pattapīdhānam āmasati, tasseva tato laddhabhattam na vaṭṭati. Sace na pattam ukkipitvā ṭhāpeti, sabbesaṃ na vaṭṭati. Tatthajātakaphalīnisākhāya vā valliya vā gahetvā cāleti, tasseva tato laddhaphalam na vaṭṭati, durupaciṇṇadukkataṇca āpajjati. “Phalarukkham pana apassayitum vā tattha kaṇṭakam vā bandhitum vaṭṭati, durupaciṇṇam na hoti”ti **Mahāpaccariyam** vuttam. Araññe patitam pana ambaphalādim disvā “sāmaṇerassa dassāmi”ti āharitvā dātum vaṭṭati. Sīhaviḥāsādim disvāpi “sāmaṇerassa dassāmi”ti paṭiggahetvā vā appaṭiggahetvā vā āharitvā dātum vaṭṭati. Sace pana sakkoti vitakkam sodhetum, tato laddham khāditumpi vaṭṭati, neva āmakamaṃsapaṭiggahaṇapaccayā, na uggahitakapaccayā vajjam phusati. Mātāpitūnam atthāya telādīni gahetvā gacchato antarāmagge byādhi uppajjati, tato yaṃ icchati, tam paṭiggahetvā paribhuñjitum vaṭṭati. Sace pana mūlepi paṭiggahitam hoti, puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Mātāpitūnam taṇḍule āharitvā deti, te tatoyeva yāgu-ādīni sampādetvā tassa denti, vaṭṭati, sannidhipaccayā uggahitapaccayā vā doso natthi.

114. Bhikkhu pidahitvā udakam tāpeti, yāva parikkhayā paribhuñjitum vaṭṭati. Sace panettha chārikā patati, paṭiggahetabbam. Dīghasaṇḍāsena thālakam gahetvā telam pacantassa chārikā patati, hatthena amuñcanteneva pacitvā otāretvā paṭiggahetabbam. Sace aṅgārāpi dārūnīpi paṭiggahetvā ṭhapitāni, mūlapaṭiggahaṇameva vaṭṭati. Bhikkhu ucchum khādati, sāmaṇero “mayhampi dethā”ti vadati, “ito chinditvā gaṇhā”ti vutto gaṇhāti, avasese puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Guḷapiṇḍam khādanassapi eseva nayo. Vuttokāsato chinditvā gahitāvasesaṃhi ajahitapaṭiggahaṇameva hoti. Bhikkhu guḷam bhājento paṭiggahetvā koṭṭhāse karoti, bhikkhūpi sāmaṇerāpi āgantvā ekaggahaṇeneva ekamekam koṭṭhāsam gaṇhanti, gahitāvasesam paṭiggahitameva hoti. Sace

lolasāmaṇero gaṇhitvā gaṇhitvā puna ṭhapeti, tassa gaṇhitāvasesaṃ appaṭiggahitakameva hoti.

Bhikkhu dhūmavaṭṭim paṭiggahetvā dhūmaṃ pivati, mukhañca kaṇṭho ca manosilāya litto viya hoti, yāvakālikam bhuñjitum vaṭṭati, yāvakālikena yāvajīvikasamsagge doso natthi. Pattaṃ vā rajanaṃ vā pacantassa kaṇṇanāsacchiddehi dhūmo pavisati, byādhipaccayā pupphaṃ vā phalaṃ vā upasiṅhati, abbohārikattā vaṭṭati. Bhattuggāro tāluṃ āhacca antoyeva pavisati, avisayattā vaṭṭati, mukhaṃ pavittṭhaṃ pana ajjhoharato vikāle āpatti. Dantantare laggassa āmisassa raso pavisati, āpattiyeva. Sace sukhumaṃ āmisam hoti, raso na paññāyati, abbohārikapakkaṃ bhajati. Upakaṭṭhe kāle nirudakaṭṭhāne bhattaṃ bhuñjitvā kakkhāretvā dve tayo kheḷapiṇḍe pātetvā udakaṭṭhānaṃ gantvā mukhaṃ vikkhāletabbaṃ. Paṭiggahetvā ṭhapitasīgiverādīnaṃ aṅkurā nikkhamanti, puna paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Loṇe asati samuddodakena loṇakiccaṃ kātum vaṭṭati, paṭiggahetvā ṭhapitaloṇodakaṃ loṇaṃ hoti, loṇaṃ vā udakaṃ hoti, raso vā phāṇitaṃ hoti, phāṇitaṃ vā raso hoti, mūlapaṭiggahaṇameva vaṭṭati.

Himakarakā udakatikā eva. Pārihārikaṇa katakaṭṭhinā udakaṃ pasādenti, taṃ abbohārikaṃ, āmisena saddhim vaṭṭati. Āmisagatikhehi kapitthaphalādīhi pasāditaṃ purebhattameva vaṭṭati. Pokkharanī-ādīsu udakaṃ bahalaṃ hoti, vaṭṭati. Sace pana mukhe hatthe ca laggati, na vaṭṭati, paṭiggahetvā paribhuñjitabbaṃ. Khettesu kasitaṭṭhāne bahalaṃ udakaṃ hoti, paṭiggahetabbaṃ. Sace sanditvā kandarādīni pavisitvā nadim pūreti, vaṭṭati. Kakudhasobbhādayo honti rukkhato patitehi pupphehi sañchannodakā. Sace puppharaso na paññāyati, paṭiggahaṇakiccaṃ natthi. Parittaṃ udakaṃ hoti, raso paññāyati, paṭiggahetabbaṃ. Pabbatakandarādīsu kālavanṇapaṇṇacchanna-udakepi eseva nayo.

Pāṇiyaghaṭe sareṇukāni vā savaṇṭakhīrāni vā pupphāni pakkhittāni honti, paṭiggahetabbaṃ, pupphāni vā paṭiggahetvā pakkhipitabbāni. Pāḷalimallikā pakkhittā honti, vāsamattaṃ tiṭṭhati, taṃ abbohārikaṃ,

dutiyadivasepi āmisena saddhim vaṭṭati. Bhikkhunā ṭhapitapupphavāsitaḥapānīyato sāmaṇero pānīyaṃ gahetvā pītāvasesakaṃ tattheva ākirati, paṭiggahetabbam. Padumasarādīsu udakaṃ santharivā ṭhitaṃ pupphareṇuṃ ghaṭeṇa vikkhambhetvā udakaṃ gahetuṃ vaṭṭati. Kappiyaṃ kārapetvā paṭiggahetvā ṭhapitaṃ dantakaṭṭhaṃ hoti, sace tassa rasaṃ pivitukāmo, mūlapaṭiggahaṇameva vaṭṭati, appaṭiggahetvā ṭhapitaṃ paṭiggahetabbam. Ajānantassa rase pavittṭhepi āpattiyeva. Acittakañhi idaṃ sikkhāpadam.

115. Mahābhūtesu kiṃ vaṭṭati, kiṃ na vaṭṭatīti? Khīraṃ tāva vaṭṭati, kappiyamaṃsakhīraṃ vā hotu akappiyamaṃsakhīraṃ vā, pivantassa anāpatti. Assu kheḷo siṅghāṇikā muttam karīsaṃ semhaṃ dantamalaṃ akkhigūthako kaṇṇagūthako sarīre utthitaloṇanti idaṃ sabbaṃ vaṭṭati. Yaṃ panettha ṭhānato cavitvā patte vā hatthe vā patati, taṃ paṭiggahetabbam, aṅgalaggaṃ paṭiggahitakameva. Uṇhapāyāsaṃ bhuñjantassa sedo aṅguli-anusāreṇa ekābaddhova hutvā pāyāse santiṭṭhati, piṇḍāya vā carantassa hatthato pattassa mukhavaṭṭito vā pattatam orohati, ettha paṭiggahaṇakiccaṃ natthi, jhāmamahābhūte idaṃ nāma na vaṭṭatīti natthi, dujjhāpitaṃ pana na vaṭṭati. Sujjhāpitaṃ pana manussaṭṭhimpī cuṇṇaṃ katvā lehe upanetuṃ vaṭṭati. Cattāri mahāvikaṭāni asati kappiyakāraḥe sāmaṃ gahetvā paribhuñjitum vaṭṭanti. Ettha ca dubbacopi asamattṭhopi kappiyakāraḥo asantapakkheyeveva tiṭṭhati. Chārikāya asati sukkhadārum jhāpetvā chārikā gahetabbā. Sukkhadārumhi asati alladārum rukkhato chinditvāpi kātum vaṭṭati. Idaṃ pana catubbidhampi mahāvikaṭaṃ kālodissaṃ nāma, sappadaṭṭhakkhaṇeveyeva vaṭṭati.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaṅgahe

Paṭiggahaṇavinicchayaḥakathā samattā.

21. Pavāraṇāvinicchayaḥakathā

116. **Paṭikkhepapavāraṇā**ti pañcannaṃ bhojanānaṃ aññataram bhuñjamānena yassa kassaci abhihaṭṭabhojanassa paṭikkhepasaṅkhātā pavāraṇā. Sā ca na kevalaṃ paṭikkhepamattena hoti, atha kho pañcaṅgavasena.

tatrimāni pañcaṅgāni—asanam, bhojanam, dāyakassa hatthapāse ṭhānam, abhihāro, abhihaṭassa paṭikkhepoti. Tattha **asananti** vipakatabhojanam, bhuñjamāno cesa puggalo hotīti attho. **Bhojananti** pavāraṇappahonakam bhojanam, odanādīnañca aññataram paṭikkhipitabbam bhojanam hotīti attho. **Dāyakassa hatthapāse ṭhānanti** pavāraṇappahonakam bhojanam gaṇhitvā dāyakassa adḍhateyyahatthappamāṇe okāse avaṭṭhānam. **Abhihāro**ti hatthapāse ṭhitassa dāyakassa kāyena abhihāro. **Abhihaṭassa paṭikkhepoti** evam abhihaṭassa kāyena vā vācāya vā paṭikkhepo. Iti imesam pañcannam aṅgānam vasena pavāraṇā hoti. Vuttampi cetam—

“Pañcahi Upāli ākārehi pavāraṇā paññāyati, asanam paññāyati, bhojanam paññāyati, hatthapāse ṭhito, abhiharati, paṭikkhepo paññāyati”ti¹.

117. Tatrāyam vinicchayo²—“asanam”ti-ādīsu tāva yaṁ asnāti, yañca bhojanam hatthapāse ṭhitena abhihaṭam paṭikkhipati, tam odano kummāso sattumaccho maṁsanti imesam aññatameva veditabbam. Tattha **odano** nāma sāli vihi yavo godhumo kaṅgu varako kudrūsakoti sattannam dhaññānam taṇḍulehi nibbatto. Tatra **sālī**ti antamaso nīvāram upādāya sabbāpi sālījāti. **Vīhī**ti sabbāpi vīhijāti. **Yavagodhumesu** bhedo natthi. **Kaṅgū**ti setarattakālabhedā sabbāpi kaṅgūjāti. **Varakoti** antamaso varakacorakam upādāya sabbāpi setavaṇṇā varakajāti. **Kudrūsakoti** kālakudrūsako ceva sāmākādibhedā ca sabbāpi tiṇadhaññajāti. Nīvāravarakacorakā cettha dhaññānulomāti vadanti, dhaññāni hontu dhaññānulomāni vā, etesam vuttappabhedānam sattannam dhaññānam taṇḍule gahetvā “bhattam pacissāmā”ti vā “yāguṁ pacissāmā”ti vā ambalapāyāsādīsu aññataram pacissāmā”ti vā yaṁ kiñci sandhāya pacantu, sace uṇham sītalam vā bhuñjantānam bhojanakāle gahitagahitaṭṭhāne odhi paññāyati, odanasāṅgahameva gacchati, pavāraṇam janeti. Sace odhi na paññāyati, yāgusaṅgaham gacchati, pavāraṇam na janeti.

1. Vi 5. 326 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 89 piṭṭhādīsu.

Yopi pāyāso vā paṇṇaphalakaḷāramissakā ambilayāgu vā uddhanato otāritamattā abbhunhā hoti āvajjitvā¹ pivitum sakkā, hatthena gahitokāsepi odhiṃ na dasseti, pavāraṇaṃ na janeti. Sace pana usumāya vigatāya sītalabhūtā ghanabhāvaṃ gacchati, odhiṃ dasseti, puna pavāraṇaṃ janeti, pubbe tanubhāvo na rakkhati. Sacepi dadhitakkādīni āropetvā bahū paṇṇaphalakaḷāre pakkhipitvā muṭṭhimattāpi taṇḍulā pakkhittā honti, bhojanakāle ce odhi paññāyati, pavāraṇaṃ janeti. Ayāguke nimantane “yāguṃ dassāmā”ti bhatte udakakañjikakhīrādīni ākiritvā “yāguṃ gaṇhathā”ti denti. Kiñcāpi tanuko hoti, pavāraṇaṃ janetiyeva. Sace pana pakkuthitesu udakādīsu pakkhipitvā pacitvā denti, yāgusaṅgahameva gacchati. Yāgusaṅgahaṃ gatepi tasmiṃ vā aññasmiṃ vā yattha macchamaṃsaṃ pakkhipanti, sace sāsapamattampi macchamaṃsakhaṇḍaṃ vā nhāru vā paññāyati, pavāraṇaṃ janeti, suddharasako pana rasakayāgu vā na janeti. Thapetvā vuttadhaññataṇḍule aññehi veṇutaṇḍulādīhi vā kaṇḍamūlaphalehi vā yehi kehici kataṃ bhattampi pavāraṇaṃ na janeti, pageva ghanayāgu. Sace panettha macchamaṃsaṃ pakkhipanti, janeti. **Mahāpaccariyaṃ** “pupphi-atthāya² bhattampi pavāraṇaṃ janeti”ti vuttaṃ. Pupphi-atthāya² bhattaṃ nāma pupphikhajjakatthāya³ kuthitudake pakkhipitvā seditataṇḍulā vuccanti. Sace pana te taṇḍule sukkhāpetvā khādanti, vaṭṭati, neva sattusaṅkhyāṃ, na bhattasaṅkhyāṃ gacchanti. Puna tehi katabhattaṃ pavāretiyeva. Te taṇḍule sappitelādīsu vā pacanti, pūvaṃ vā karonti, na pavārenti. Puthukā vā tāhi katasattubhattādīni vā na pavārenti.

Kummāso nāma yavehi katakummāso. Aññehi pana muggādīhi katakummāso pavāraṇaṃ na janeti.

Sattu nāma sālivihiyavehi katasattu. Kaṅguvarakakudrūsakasīsānipi bhajjitvā īsakaṃ koṭṭetvā thuse palāpetvā puna dalhaṃ koṭṭetvā cuṇṇaṃ karonti. Sacepi taṃ allattā ekabaddhaṃ hoti, sattusaṅgahameva gacchati. Kharapākabhajjitānaṃ vīhīnaṃ taṇḍule koṭṭetvā denti, tampi cuṇṇaṃ sattusaṅgahameva gacchati. Samapākabhajjitānaṃ pana vīhīnaṃ vā vīhipalāsānaṃ vā taṇḍulā bhajjitataṇḍulā eva vā na pavārenti.

1. Āvajjitvā (Sī)

2. Pūvatthāya (Sī)

3. Pūvakhajjakatthāya (Sī)

tesaṃ pana taṇḍulānaṃ cuṇṇaṃ pavāreti, kharapākabhajjitānaṃ vīhīnaṃ kuṇḍakampi pavāreti. Samapākabhajjitānaṃ pana ātapasukkhānaṃ vā kuṇḍakaṃ na pavāreti. Lājā vā tehi katabhattasattu-ādīni vā na pavāreti, bhajjitapiṭṭhaṃ vā yaṃ kiñci suddhakhajjakaṃ vā na pavāreti. Macchamaṃsapūritakhajjakaṃ pana sattumodako vā pavāreti. **Maccho maṃsañca** pākaṭameva.

Ayaṃ pana viseso—sace yāguṃ pivantassa yāgusitthamattāneva dve macchakhaṇḍāni vā maṃsakhaṇḍāni vā ekabhājane vā nānābhājane vā denti, tāni ce akhādanto aññaṃ yaṃ kiñci pavāraṇappahonakaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Tato ekaṃ khāditaṃ, ekaṃ hatthe vā patte vā hoti, so ce aññaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Dvepi khādītāni honti, mukhe sāsapamattampi avasiṭṭhaṃ natthi, sacepi aññaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Kappiyamaṃsaṃ khādanto kappiyamaṃsaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Kappiyamaṃsaṃ khādanto akappiyamaṃsaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Kasmā? Avatthutāya. Yañhi bhikkhuno khāditaṃ vatṭati, taṃyeva paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Idaṃ pana jānanto akappiyattā paṭikkhipati, ajānantopi paṭikkhipitabbaṭṭhāne ṭhitameva paṭikkhipati nāma, tasmā na pavāreti. Sace pana akappiyamaṃsaṃ khādanto kappiyamaṃsaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Kasmā? Vatthutāya. Yañhi tena paṭikkhittaṃ, taṃ pavāraṇāya vatthu, yaṃ pana khādati, taṃ kiñcāpi paṭikkhipitabbaṭṭhāne ṭhitaṃ, khādiyamānaṃ pana maṃsabhāvaṃ na jahati, tasmā pavāreti. Akappiyamaṃsaṃ vā khādanto akappiyamaṃsaṃ paṭikkhipati, purimanayeneva na pavāreti. Kappiyamaṃsaṃ vā akappiyamaṃsaṃ vā khādanto pañcannaṃ bhojanānaṃ yaṃ kiñci kappiyabhojanaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Kuladūsakavejjakamma-uttarimanussadhammārocanasāditarūpiyā-dīhi nibbattaṃ Buddhapaṭikuṭṭhaṃ anesanāya uppannaṃ akappiyabhojanaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Kappiyabhojanaṃ vā akappiyabhojanaṃ vā bhuñjantopi kappiyabhojanaṃ paṭikkhipati, pavāreti. Akappiyabhojanaṃ paṭikkhipati, na pavāretīti sabbattha vuttanayeneva kāraṇaṃ vedītabbaṃ.

118. Evaṃ “asanaṃ”ti-ādīsu yañca asnāti, yañca bhojanaṃ hatthapāse ṭhitena abhihaṭaṃ paṭikkhipanto pavāraṇaṃ āpajjati, taṃ ñatvā idāni yathā āpajjati, tassa jānanatthaṃ ayaṃ vinicchayo—**asanaṃ bhojananti** ettha tāva yena ekasitthampi ajjhohaṭaṃ hoti

so sace pattamukhahatthānaṃ yattha katthaci pañcasu bhojanesu ekasmimpi sati aññaṃ pañcasu bhojanesu ekampi paṭikkhipati, pavāreti. Katthaci bhojanaṃ natthi, āmisagandhamattaṃ paññāyati, na pavāreti. Mukhe ca hattha ca bhojanaṃ natthi, patte atthi, tasmim̐ pana āsane abhuñjitukāmo, vihāraṃ vā pavasitvā bhuñjitukāmo, aññassa vā dātukāmo tasmim̐ ce antare bhojanaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Kasmā? Vippakatabhojanabhāvassa upacchinnattā. “Yopi aññatra gantvā bhuñjitukāmo mukhe bhattaṃ gilitvā sesaṃ ādāya gacchanto antarāmagge aññaṃ bhojanaṃ paṭikkhipati, tassapi pavāraṇā na hoti”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Yathā ca patte, evaṃ hatthehi. Mukhehi vā vijjamānaṃ bhojanaṃ sace anajjhoharitukāmo hoti, tasmīṃca khaṇe aññaṃ paṭikkhipati, na pavāreti. Ekasmiñhi pade vuttaṃ lakkhaṇaṃ sabbattha veditabbaṃ hoti. Apica **Kurundiyaṃ** esa nayo dassitoyeva. Vuttañhi tattha “mukhe bhattaṃ gilitaṃ, hatthe bhattaṃ vighāsādassa dātukāmo, patte bhattaṃ bhikkhussa dātukāmo, sace tasmim̐ khaṇe paṭikkhipati, na pavāreti”ti.

Hatthapāse ṭhitoti ettha pana sace bhikkhu nisinno hoti, āsanassa pacchimantato paṭṭhāya, sace ṭhito, paṇhi-antato paṭṭhāya, sace nipanno, yena passena nipanno, tassa pārimantato paṭṭhāya, dāyakassa nisinnassa vā ṭhitassa vā nipannassa vā ṭhapetvā pasāritahatthaṃ yaṃ āsannataraṃ aṅgaṃ, tassa orimantena paricchinditvā aḍḍhateyyahattho “hatthapāso”ti veditabbo. Tasmim̐ ṭhatvā abhihaṭaṃ paṭikkhipantasseva pavāraṇā hoti, na tato paraṃ.

Abbhiharatīti hatthapāsabbhantare ṭhito gahaṇatthaṃ upanāmeti. Sace pana anantaranisinnopi bhikkhu hatthe vā ūrūsu vā ādhārake vā ṭhitaṃ pattaṃ anabbiharitvā “bhattaṃ gaṇhāhi”ti vadati, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā natthi. Bhattapacchim̐ ānetvā purato bhūmiyaṃ ṭhapetvā “gaṇhāhi”ti vuttepi eseva nayo. Īsakaṃ pana uddharitvā vā apanāmetvā vā “gaṇhathā”ti vutte paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Therāsaṇe nisinno thero dūre nisinnassa daharabhikkhussa pattaṃ pesetvā “ito odanaṃ gaṇhāhi”ti vadati, gaṇhitvā pana gato tuṇhī tiṭṭhati, daharo “alaṃ mayhan”ti paṭikkhipati, na pavāreti. Kasmā? Therassa dūrabhāvato

dūtassa ca anabhiharaṇato. Sace pana gahetvā āgato bhikkhu “idaṃ bhattaṃ gaṇhā”ti vadati, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Parivesanāya eko ekena hatthena odanapacchiṃ, ekena kaṭacchum gahetvā bhikkhum parivisati, tatra ce añño āgantvā “aham pacchiṃ dhāressāmi, tvaṃ odanaṃ dehi”ti vatvā gahitamattameva karoti, parivesako eva pana taṃ dhāreti, tasmā sā abhihaṭāva hoti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā hoti. Sace pana parivesakena phuṭṭhamattāva hoti, itarova naṃ dhāreti, tato dātukāmatāya gaṇhantaṃ paṭikkhipantassa pavāraṇā na hoti, kaṭacchunā uddhaṭabhatte pana hoti. Kaṭacchunā abhihāroyeva hi tassa abhihāro. “Dvinnam samabhārepi paṭikkhipanto pavāretiyevā”ti **Mahāpaccariyam** vuttaṃ. Anantarassa bhikkhuno bhatte dīyamāne itaro pattaṃ hatthena pidahati, pavāraṇā natthi. Kasmā? Aññassa abhihaṭe paṭikkhittattā.

Paṭikkhepo paññāyatīti ettha vācāya abhihaṭaṃ paṭikkhipato pavāraṇā natthi, kāyena abhihaṭaṃ pana yena kenaci ākārena kāyena vā vācāya vā paṭikkhipantassa pavāraṇā hotīti veditabbo. Tatra kāyena paṭikkhepo nāma aṅguliṃ vā hatthaṃ vā makkhikābijaniṃ vā cīvarakaṇṇaṃ vā cāleti, bhamukāya vā ākāraṃ karoti, kuddho vā oloketi. Vācāya paṭikkhepo nāma “alan”ti vā “na gaṇhāmī”ti vā “mā ākirā”ti vā “apagacchā”ti vā vadati. Evaṃ yena kenaci ākārena kāyena vā vācāya vā paṭikkhitte pavāraṇā hoti.

119. Eko abhihaṭe bhatte pavāraṇāya bhīto hatthe apanetvā punappunaṃ patte odanaṃ ākirantaṃ “ākira ākira, koṭṭetvā koṭṭetvā pūrehī”ti vadati, ettha kathanti? Mahāsumatthero tāva “anākiraṇatthāya vuttattā pavāraṇā hotī”ti āha. Mahāpadumatthero pana “ākira pūrehīti vadantassa nāma kassaci pavāraṇā atthī”ti vatvā “na pavāretī”ti āha.

Aparo bhattaṃ abhiharantaṃ bhikkhum sallakkhetvā “kiṃ āvuso itopi kiñci gaṇhissasi, dammi te kiñcī”ti āha, tatrāpi “evaṃ nāgamissatīti vuttattā pavāraṇā hotī”ti Mahāsumatthero āha.

Mahāpadumatthero pana “gaṇhissatīti vadantassa nāma kassaci pavāraṇā atthī”ti vatvā “na pavāreti”ti āha.

Eko samaṃsakaṃ rasaṃ abhiharitvā “rasaṃ gaṇhathā”ti vadati, taṃ sutvā paṭikkhipato pavāraṇā natthi. “Macchamaṃsarasaṃ”ti vutte paṭikkhipato pavāraṇā hoti, “idaṃ gaṇhathā”ti vuttepi hotiyeva. Maṃsaṃ visuṃ katvā “maṃsarasaṃ gaṇhathā”ti vadati, “tattha ce sāsapamattampi maṃsakhaṇḍaṃ atthi, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā hoti. Sace pana parissāvito hoti, vaṭṭatī”ti Abhayatthero āha.

Maṃsarasena āpucchantaṃ mahāthero “muhuttaṃ āgamehī”ti vatvā “thālakāṃ āvuso āharā”ti āha, ettha kathanti? Mahāsumatthero tāva “abhihāraḥsa gamanaṃ upacchinnāṃ, tasmā pavāreti”ti āha. Mahāpadumatthero pana “ayaṃ kuhiṃ gacchati, kīdisaṃ etassa gamanaṃ, gaṇhantassapi nāma kassaci pavāraṇā atthī”ti vatvā “na pavāreti”ti āha.

Kaḷīrapanasādihi missetvā maṃsaṃ pacanti, taṃ gahetvā “kaḷīrasūpaṃ gaṇhatha, panasabyañjanaṃ gaṇhathā”ti vadanti, evampi na pavāreti. Kasmā? Apavāraṇārahassa nāmena vuttattā. Sace pana “macchasūpaṃ maṃsasūpaṃ”ti vā “idaṃ gaṇhathā”ti vā vadanti, pavāreti, maṃsakarambako nāma hoti. Taṃ dātukāmopi “karambakaṃ gaṇhathā”ti vadati, vaṭṭati, na pavāreti, “maṃsakarambakan”ti vā “idan”ti vā vutte pana pavāreti. Esa nayo sabbesu macchamaṃsamissakesu.

120. “Yo pana nimantane bhuñjamāno maṃsaṃ abhihaṭaṃ ‘uddissakatan’ti maññamāno paṭikkhipati, pavāritova hotī”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Missakakathā pana **Kurundiyaṃ** suṭṭhu vuttā. Evañhi tattha vuttaṃ—piṇḍacāriko bhikkhu bhattamissakaṃ yāguṃ āharitvā “yāguṃ gaṇathā”ti vadati, na pavāreti, “bhattaṃ gaṇhathā”ti vutte pavāreti. Kasmā? Yenāpucchito, tassa atthitāya. Ayamettha adhippāyo—“yāgumissakaṃ gaṇhathā”ti vadati, tatra ce yāgu bahutarā vā hoti samasamā vā, na pavāreti. Yāgu mandā, bhattaṃ bahutaraṃ, pavāreti. Idañca sabba-aṭṭhakathāsu vuttattā na sakkā paṭikkhipitum, kāraṇaṃ panettha duddasaṃ. “Bhattamissakaṃ gaṇhathā”ti vadati, bhattaṃ bahutaraṃ vā samaṃ vā appataraṃ vā hoti,

pavāretiyeva. Bhattaṃ vā yāguṃ vā anāmasitvā “missakaṃ gaṇhathā”ti vadati, tatra ce bhattaṃ bahutaraṃ vā samakaṃ vā hoti, pavāreti, appataraṃ na pavāreti, idaṃca karambakena na samānetabbaṃ. Karambako hi maṃsamissakopi hoti amaṃsamissakopi, tasmā karambakanti vutte pavāraṇā natthi, idaṃ pana bhattamissakameva. Ettha vuttanayeneva pavāraṇā hoti. Bahurase bhatte rasaṃ, bahukhīre khīraṃ, bhusappimhi ca pāyāse sappimṃ gaṇhathāti visuṃ katvā deti, taṃ paṭikkhipato pavāraṇā natthi.

Yo pana gacchanto pavāreti, so gacchantova bhuñjitum labhati. Kaddamaṃ vā udakaṃ vā patvā ṭhitena atirittaṃ kāretabbaṃ. Sace antaraṃ nadī pūrā hoti, nadītīre gumbaṃ anupariyāyantaṃ bhuñjitabbaṃ. Atha nāvā vā setu vā atthi, taṃ abhiruhitvāpi caṅkamanteneva bhuñjitabbaṃ, gamanaṃ na upacchinditabbaṃ. Yāne vā hatthi-assapiṭṭhe vā candamaṇḍale vā sūriyamaṇḍale vā nisīditvā pavāritena yāva majjhanhikaṃ, tāva tesu gacchantesupi nisinneneva bhuñjitabbaṃ. Yo ṭhito pavāreti, ṭhiteneva, yo nisinnō pavāreti, nisinneneva paribhuñjitabbaṃ, taṃ taṃ iriyāpathaṃ vikopentena atirittaṃ kāretabbaṃ. Yo ukkuṭiko nisīditvā pavāreti, tena ukkuṭikeneva bhuñjitabbaṃ. Tassa pana heṭṭhā palālapīṭhaṃ vā kiñci vā nisīdanakaṃ dātabbaṃ. Piṭhake nisīditvā pavāritena āsanaṃ acāletvāva catasso disā parivattantaṃ bhuñjitum labbhati. Mañce nisīditvā pavāritena ito vā etto vā sañcaritum na labbhati. Sace pana naṃ saha mañcena ukkhipitvā aññatra nenti, vaṭṭati. Nipajjitvā pavāritena nipanneneva paribhuñjitabbaṃ. Parivattantaṃ yena passena nipanno, tassa ṭhānaṃ nātikkametabbaṃ.

121. Pavāritena pana kiṃ kātabbanti? Yena iriyāpathena pavārito hoti, taṃ vikopetvā aññena iriyāpathena ce bhuñjati, atirittaṃ kārapetvā bhuñjitabbaṃ. Anatirittaṃ pana yaṃ kiñci yāvakālikasaṅgahitaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā khādati vā bhuñjati vā, ajjhohāre ajjhohāre pācittiyaṃ.

Tattha **anatirittaṃ** nāma nātirittaṃ, na adhikanti attho. Taṃ pana yasmā kappiyakatādīhi sattahi vinayakammākārehi akataṃ vā gilānassa anadhikaṃ vā hoti, tasmā padabhājane vuttaṃ—

“Anatirittam nāma akappiyakataṃ hoti, appaṭiggahitakataṃ hoti, anuccāritakataṃ hoti, ahatthapāse kataṃ hoti, abhuttāvinā kataṃ hoti, bhuttāvinā ca pavāritena āsanā vuṭṭhitena kataṃ hoti, ‘alametaṃ sabban’ti avuttam hoti, na gilānātirittam hoti, etaṃ anatirittam nāmā”ti¹.

Tattha **akappiyakatanti** yaṃ tattha phalaṃ vā kandaṃvūlādīṃ vā pañcahi samaṇakappehi kappiyaṃ akataṃ, yañca akappiyamaṃsaṃ vā akappiyabhojanaṃ vā, etaṃ akappiyaṃ nāma. Taṃ akappiyaṃ “alametaṃ sabban”ti evaṃ atirittam katampi “akappiyakatan”ti veditabbaṃ.

Appaṭiggahitakatanti bhikkhunā appaṭiggahitaṃyeva purimanayena atirittam kataṃ. **Anuccāritakatanti** kappiyaṃ kāretuṃ āgatena bhikkhunā īsakampi anukkhittam vā anapanāmitam vā kataṃ. **Ahatthapāse katanti** kappiyaṃ kāretuṃ āgatassa hatthapāsato bahi ṭhitena kataṃ. **Abhuttāvinā katanti** yo “alametaṃ sabban”ti atirittam karoti, tena pavāraṇappahonakabhojanaṃ abhuttena kataṃ. **Bhuttāvinā pavāritena āsanā vuṭṭhitena katanti** idaṃ uttānameva. **“Alametaṃ sabban”ti avuttanti** vacībhedaṃ katvā evaṃ avuttam hoti. Iti imehi sattahi vinayakammākārehi yaṃ atirittam kappiyaṃ akataṃ, yañca na gilānātirittam, tadubhayampi “anatirittan”ti veditabbaṃ.

122. Atirittam pana tasseva paṭipakkhanayena veditabbaṃ. Teneva vuttam padabhājane—

“Atirittam nāma kappiyakataṃ hoti, paṭiggahitakataṃ hoti, uccāritakataṃ hoti, hatthapāse kataṃ hoti, bhuttāvinā kataṃ hoti, bhuttāvinā pavāritena āsanā avuṭṭhitena kataṃ hoti, ‘alametaṃ sabban’ti vuttam hoti, gilānātirittam hoti, etaṃ atirittam nāmā”ti¹.

Apicettha **bhuttāvinā kataṃ hotīti** anantaranisinnassa sabhāgassa bhikkhuno pattato ekampi sittham vā maṃsaḥīraṃ khādītva katampi “bhuttāvināva kataṃ hotī”ti veditabbaṃ. **Āsanā avuṭṭhitenāti** ettha pana

1. Vi 2. 111 piṭṭhe.

asammohattham ayaṃ vinicchayo—dve bhikkhū pātoyeva bhuñjamānā pavāritā honti, ekena tattheva nisīditabbaṃ, itarena niccabhattaṃ vā salākabhattaṃ vā anetvā upaḍḍhum tassa bhikkhuno patte ākiritvā hatthaṃ dhovivā sesaṃ tena bhikkhunā kappiyaṃ kārāpetvā bhuñjitabbaṃ. Kasmā? Yañhi tassa hatthe laggam, taṃ akappiyaṃ hoti. Sace pana paṭhamam nisinno bhikkhu sayameva tassa pattato hatthena gaṇhāti, hatthadhovanakiccaṃ natthi. Sace pana evaṃ ‘kappiyaṃ kāretvā bhuñjantassa puna kiñci byañjanaṃ vā khādanīyaṃ vā patte ākiranti yena paṭhamam kappiyaṃ kataṃ hoti, so puna kātuṃ na labhati. Yena akataṃ, tena kātabbaṃ, yañca akataṃ, taṃ kātabbaṃ. **Yena akatanti** aññena bhikkhunā yena paṭhamam na kataṃ, tena kātabbaṃ. **Yañca akatanti** yena paṭhamam kappiyaṃ kataṃ, tenapi yaṃ akataṃ, taṃ kātabbaṃ. Paṭhamabhājane pana kātuṃ na labbhati. Tattha hi kariyamāne paṭhamam katena saddhim kataṃ hoti, tasmā aññasmim bhājane kātuṃ vaṭṭatīti adhippāyo. Evaṃ kataṃ pana tena bhikkhunā paṭhamam katena saddhim bhuñjitum vaṭṭati.

Kappiyaṃ karontena ca na kevalam patteyeva, kuṇḍepi pacchiyampi yattha katthaci purato ṭhapetvā onāmitabhājane kātabbaṃ. Taṃ sace bhikkhusataṃ pavāritaṃ hoti, sabbesaṃ bhuñjitum vaṭṭati, appavāritānampi vaṭṭati. Yena pana kappiyaṃ kataṃ, tassa na vaṭṭati. Sacepi pavāretvā piṇḍāya paviṭṭhaṃ bhikkhum pattaṃ gahetvā avassaṃ bhuñjanake maṅgalanimantane nisīdāpenti, atirittaṃ kārāpetvāva bhuñjitabbaṃ. Sace tattha añño bhikkhu natthi, āsanasālaṃ vā vihāraṃ vā pattaṃ pesetvā kāretabbaṃ, kappiyaṃ karontena pana anupasampannassa hatthe ṭhitaṃ na kātabbaṃ¹. Sace āsanasālāyaṃ abyatto bhikkhu hoti, sayam gantvā kappiyaṃ kārāpetvā ānetvā bhuñjitabbaṃ.

Gilānātirittanti ettha na kevalam yaṃ gilānassa bhuttāvasesaṃ hoti, taṃ gilānātirittam, atha kho yaṃ kiñci gilānaṃ uddissa “ajja vā yadā vā icchati, tadā khādissatī”ti āhaṭam, taṃ sabbaṃ gilānātirittanti veditabbaṃ. Yāmakālikam pana sattāhakālikam yāvajjivikam vā

1. Na kāretabbaṃ (Sī)

yaṃ kiñci anatirittam āhāratthāya paribhuñjantassa ajjhohāre ajjhohāre dukkaṭam. Sace pana yāmakālikādīni āmisasaṃsaṭṭhāni honti, āhāratthāyapi anāhāratthāyapi paṭiggahetvā ajjhoharantassa pācittiyameva, asaṃsaṭṭhāni pana sati paccaye bhuñjantassa anāpatti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Pavāraṇāvinicchayaśakathā samattā.

22. Pabbajjāvinicchayaśakathā

123. **Pabbajjāti** ettha pana pabbajjāpekkham kulaputtam pabbājentena ye Pāḷiyam “na bhikkhave pañcahi ābādhehi phuṭṭho pabbājetabbo”¹ti ādinā paṭikkhattā puggalā, te vajjetvā pabbajjādosavirahito puggalo pabbājetabbo. Tatrāyam vinicchayo²—kuṭṭham gaṇḍo kilāso soso apamāroti imehi pañcahi ābādhehi phuṭṭho na pabbājetabbo, pabbājento pana dukkaṭam āpajjati “yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vuttattā. Tattha **kuṭṭhanti** rattakuṭṭham vā hotu kālakuṭṭham vā, yaṃ kiñci kiṭṭhadaddukacchu-ādippabhedampi sabbam kuṭṭhamevāti vuttam. Tañce nakhapiṭṭhippamāṇampi vaḍḍhanakapakkhe ṭhitam hoti, na pabbājetabbo. Sace pana nivāsanapāvuraṇehi pakatipaṭicchannaṭṭhāne nakhapiṭṭhippamāṇam avaḍḍhanakapakkhe ṭhitam hoti, vaṭṭati. “Mukhe pana hatthapādapiṭṭhīsu vā sacepi avaḍḍhanakapakkhe ṭhitam, nakhapiṭṭhito ca khuddakatarampi na vaṭṭatiyevā”²ti **Kurundiyaṃ** vuttam. Tikicchāpetvā pabbājentenapi pakativaṇṇe jāteyeva pabbājetabbo, godhāpiṭṭhisadisacuṇṇa-okiraṇasarīrampi pabbājetum na vaṭṭati.

Gaṇḍoti medagaṇḍo vā hotu añño vā, yo koci kolaṭṭhimattakopi ce vaḍḍhanakapakkhe ṭhito gaṇḍo hoti, na pabbājetabbo. Paṭicchannaṭṭhāne pana kolaṭṭhimatte avaḍḍhanakapakkhe ṭhite vaṭṭati, mukhādike appaṭicchannaṭṭhāne avaḍḍhanakapakkhe ṭhitepi na vaṭṭati. Tikicchāpetvā pabbājentenapi sarīram sacchavim kārāpetvā pabbājetabbo. Uṇṇigaṇḍā

1. Vi 3. 103 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 227 piṭṭhādīsu.

nāma honti gothanakā viya aṅgulikā viya ca tattha tattha lambanti, etepi gaṇḍāyeva, tesu sati pabbājetum na vaṭṭati. Daharakāle khīrapīlakā yobbannakāle ca mukhe khīrapīlakā nāma honti, mahallakakāle nassanti, na tā gaṇḍasaṅkhyam gacchanti, tāsu sati pabbājetum vaṭṭati. Aññā pana sarīre kharapīlakā nāma, aparā padumakaṇṇikā nāma honti, aññā sāsapabījakā nāma sāsapamattāyeva sakalasarīram pharanti, sabbā kuṭṭhajātikāva, tāsu sati na pabbājetabbo.

Kilāsoti na bhijjanakam na paggharaṇakam padumapuṇḍarīkapattavaṇṇam kuṭṭham. Yena gunnam viya sabalam sarīram hoti, tasmim kuṭṭhe vuttanayeneva vinicchayo veditabbo. **Sosoti** sosabyādhi. Tasmim sati na pabbājetabbo. **Apamāroti** pittummādo vā yakkhummādo vā. Tattha pubbaverikena amanussena gahito duttikiccho hoti, appamattakepi pana apamāre sati na pabbājetabbo.

124. “Na bhikkhave rājabhaṭo pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato rājabhaṭopi na pabbājetabbo. Ettha ca amacco vā hotu mahāmatto vā sevako vā kiñci ṭhānantaram patto vā appatto vā, yo koci rañño bhattavetanabhaṭo, sabbo rājabhaṭoti saṅkhyam gacchati, so na pabbājetabbo. Tassa pana puttanattabhātukā ye rājato bhattavetanam na gaṇhanti, te pabbājetum vaṭṭati. Yo pana rājato laddham nibaddhabhogam vā māsasamvaccharaparibbayaṃ vā rañño ye viya niyyādeti, puttabhātuke vā tam ṭhānam sampañcchāpetvā rājānam “na dānāham devassa bhaṭo”²ti āpucchati, yena vā yaṃkāraṇā vetanam gahitam, tam kamman katam hoti, yo vā “pabbajassū”³ti rañña anuññāto hoti, tampi pabbājetum vaṭṭati.

125. Coropi dhajabandho na pabbājetabbo “na bhikkhave dhajabandho coro pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”²ti vuttatā. Tattha dhajam bandhitvā viya vicarati **dhajabandho**, mūladevādayo viya loke pākaṭoti vuttam hoti. Tasmā yo gāmaghātam vā panthaduhanam vā nagare sandhicchedādikammaṃ vā karonto vicarati,

1. Vi 3. 104 piṭṭhe.

2. Vi 3. 105 piṭṭhe.

paññāyati ca “asuko nāma idaṃ idaṃ karoti”ti, so na pabbājetabbo. Yo pana rājaputto rajjaṃ patthento gāmaghātādīni karoti, so pabbājetabbo. Rājāno hi tasmim̐ pabbajite tussanti, sace pana na tussanti, na pabbājetabbo. Pubbe mahājane pākaṭo coro pacchā corakammaṃ pahāya pañca sīlāni samādiyati, tañce manussā evaṃ jānanti, pabbājetabbo. Ye pana ambalabujādicorakā sandhicchedādicorā eva vā adissamānā theyyaṃ karonti, pacchāpi “iminā nāma idaṃ katan”ti na paññāyanti, tepi pabbājetum̐ vaṭṭati.

126. Kārabhedako pana coro na pabbājetabbo “na bhikkhave kārabhedako coro pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vuttatā. Tattha kāro vuccati bandhanāgāraṃ. Idha pana andubandhanam̐ vā hotu saṅkhalikabandhanam̐ vā rajjubandhanam̐ vā gāmabandhanam̐ vā nigamabandhanam̐ vā nagarabandhanam̐ vā purisagutti vā janapadabandhanam̐ vā dīpabandhanam̐ vā, yo etesu yaṃ kiñci bandhanam̐ bhinditvā vā chinditvā vā muñcitvā vā vivaritvā vā apassamānānam̐ vā palāyati, so **kārabhedakoti** saṅkhyam̐ gacchati. Tasmā īdiso kārabhedako coro dīpabandhanam̐ bhinditvā dīpantaram̐ gatopi na pabbājetabbo. Yo pana na coro, kevalam̐ hatthakammaṃ akaronto “evaṃ no apalāyanto karissati”ti rājayuttādīhi baddho, so kāraṃ bhinditvā palātopi pabbājetabbo. Yo pana gāmanigamapaṭṭanādīni keṇiyā gahetvā taṃ asampādentō bandhanāgāraṃ pavesito hoti, sopi palāyitvā āgato na pabbājetabbo. Yopi kasikammādīhi dhanam̐ sampādetvā jīvanto “nidhānam̐ iminā laddhan”ti pesuññaṃ upasaṃsaharitvā kenaci bandhāpito hoti, taṃ tattheva pabbājetum̐ na vaṭṭati, palāyitvā gataṃ pana gataṭṭhāne pabbājetum̐ vaṭṭati.

127. “Na bhikkhave likhitako coro pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato pana likhitako coro na pabbājetabbo. Tattha **likhitako** nāma yo koci corikaṃ vā aññaṃ vā garuṃ rājāparādham̐ katvā palāto, rājā ca

1. Vi 3. 105 piṭṭhe.

2. Vi 3. 106 piṭṭhe.

naṃ paṇṇe vā potthake vā “itthannāmo yattha dissati, tattha gahetvā māretabbo”ti vā “hatthapādādīni assa chinditabbāni”ti vā “ettakaṃ nāma daṇḍaṃ āharāpetabbo”ti vā likhāpeti, ayaṃ likhitako nāma, so na pabbājetabbo.

128. Kasāhato katadaṇḍakammopi na pabbājetabbo “na bhikkhave kasāhato katadaṇḍakammo pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato. Ettha pana yo vacanapesanādīni akaronto haññati, na so katadaṇḍakammo. Yo pana keṇiyā vā aññathā vā kiñci gahetvā khādīvā puna dātuṃ asakkonto “ayameva te daṇḍo hotū”ti kasāhi haññati, ayameva **kasāhato katadaṇḍakammo**. So ca kasāhi vā hato hotu aḍḍhadaṇḍakādīnaṃ vā aññatarena, yāva allavaṇo hoti, na tāva pabbājetabbo, vaṇe pana pākātike katvā pabbājetabbo. Sace pana jāṇūhi vā kapparehi vā nāḷikerapāsānādīhi vā ghātetvā mutto hoti, sarīre cassa gaṇṭhiyo paññāyanti, na pabbājetabbo, phāsukaṃ katvā eva gaṇṭhīsu sannisinnāsu pabbājetabbo.

129. Lakkhaṇāhato pana katadaṇḍakammo na pabbājetabbo “na bhikkhave lakkhaṇāhato katadaṇḍakammo pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato. Etthapi katadaṇḍakammabhāvo purimanayeneva veditabbo. Yassa pana nalāṭe vā ūru-ādīsu² vā tattena lohena lakkhaṇaṃ āhataṃ hoti, so sace bhujisso, yāva allavaṇo hoti, tāva na pabbājetabbo. Sacepissa vaṇā ruḷhā honti chaviyā samapariccheda, lakkhaṇaṃ na paññāyati, timaṇḍalaṃ nivatthassa uttarāsaṅge kate paṭicchannokāse ce hoti, pabbājetuṃ vaṭṭati, appaṭicchannokāse ce, na vaṭṭati.

130. “Na bhikkhave iṇāyiko pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato iṇāyikopi na pabbājetabbo. Tattha **iṇāyiko** nāma yassa pitipitāmahehi vā iṇaṃ gahitaṃ

1. Vi 3. 106 piṭṭhe.

2. Ura-ādīsu (Sī)

3. Vi 3. 107 piṭṭhe.

hoti, sayam vā iṇaṃ gahitaṃ hoti, yaṃ vā āṭhapetvā¹ mātāpitūhi kiñci gahitaṃ hoti, so taṃ iṇaṃ paresaṃ dhāretīti iṇāyiko. Yaṃ pana aññe ñātakā āṭhapetvā² kiñci gaṇhanti, so na iṇāyiko. Na hi te taṃ āṭhapetuṃ issarā, tasmā taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati, itaraṃ na vaṭṭati. Sace panassa ñātisālohitā “mayam dassāma, pabbājetha nan”ti iṇaṃ attano bhāraṃ karonti, añño vā koci tassa ācārasampattiṃ disvā “pabbājetha nam, aham iṇaṃ dassāmī”ti vadati, pabbājetuṃ vaṭṭati. Tesu asati bhikkhunā tathārūpassa upaṭṭhākassapi ārocetabbaṃ “sahetuko satto iṇapalibodhena na pabbajati”ti. Sace so paṭipajjati, pabbājetabbo. Sacepi attano kappiyabhaṇḍaṃ atthi, “etaṃ dassāmī”ti pabbājetabbo. Sace pana neva ñātakādayo paṭipajjanti, na attano dhanam atthi, “pabbājetvā bhikkhāya caritvā mocessāmī”ti pabbājetuṃ na vaṭṭati. Sace pabbājeti, dukkaṭaṃ. Palātopi ānetvā dātabbo. No ce deti, sabbaṃ iṇaṃ gīvā hoti. Ajānitvā pabbājayato anāpatti, passantena pana ānetvā iṇasāmikānaṃ dassetabbo, apassantassa gīvā na hoti.

Sace iṇāyiko aññaṃ desaṃ gantvā pucchiyamānopi “nāhaṃ kassaci kiñci dhāremī”ti vatvā pabbajati, iṇasāmiko ca taṃ pariyesanto tattha gacchati, daharo taṃ disvā palāyati, so theram upasaṅkamitvā “ayaṃ bhante kena pabbājito, mama ettakaṃ nāma dhanam gahetvā palāto”ti vadati, therena vattabbaṃ “mayā upāsaka ‘aṇaṇo ahan’ti vadanto pabbājito, kiṃ dāni karomi, passa me pattacīvaran”ti. Ayaṃ tattha sāmīci. Palāte pana gīvā na hoti. Sace pana nam therassa sammukhāva disvā “ayaṃ mama iṇāyiko”ti vadati, “tava iṇāyikaṃ tvameva jānāhī”ti vattabbo, evampi gīvā na hoti. Sacepi so “pabbājito ayaṃ dāni kuhiṃ gamissatī”ti vadati, therena “tvameva jānāhī”ti vattabbo. Evampissa palāte gīvā na hoti. Sace pana thero “kuhiṃ dāni ayaṃ gamissati, idheva acchatū”ti vadati, so ce palāyati, gīvā hoti. Sace so sahetuko satto hoti

1. Āvapetvā (Sī)

2. Aññātakā (Sī)

vattasampanno, therena “īdiso ayan”ti vattabbaṃ. Iṇasāmiko ce “sādhū”ti vissajjeti, iccetaṃ kusalaṃ, “upaḍḍhupaḍḍhaṃ dethā”ti vadati, dātabbaṃ. Aparena samayena ati-ārādhako hoti, “sabbaṃ dethā”ti vuttepi dātabbameva. Sace pana uddesaparipucchādīsu kusalo hoti bahūpakāro bhikkhūnaṃ, bhikkhācāravattena pariyesitvāpi iṇaṃ dātabbameva.

131. Dāsopi na pabbājetabbo “na bhikkhave dāso pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato. Tattha cattāro **dāsā** antojāto dhanakkīto karamarānīto sāmaṃ dāsabyaṃ upagatoti. Tattha **antojāto** nāma jātīyā dāso gharadāsiyā putto. **Dhanakkīto** nāma mātāpitūnaṃ santikā putto vā sāmikānaṃ santikā dāso vā dhaṇaṃ datvā dāsacārittaṃ āropetvā kīto. Ete dvepi na pabbājetabbā. Pabbājentena tattha tattha cārittavasena adāse katvā pabbājetabbā. **Karamarānīto** nāma tiroraṭṭhaṃ vilopaṃ vā katvā upalāpetvā vā tiroraṭṭhato bhujiṣṣamānusakāni āharanti, antoraṭṭheya vā katāparādhaṃ kiñci gāmaṃ rājā “vilumpathā”ti ca āṇāpeti, tato mānusakānipi āharanti, tattha sabbe purisā dāsā, itthiyo dāsiyo. Evarūpo karamarānīto dāso yehi ānīto, tesaṃ santike vasanto vā bandhanāgāre baddho vā purisehi rakkhiyamāno vā na pabbājetabbo, palāyitvā pana gato gataṭṭhāne pabbājetabbo. Raññā tuṭṭhena “karamarānītake muñcathā”ti vatvā vā sabbasādhāraṇena vā nayena bandhanamokkhe kate pabbājetabbova.

Sāmaṃ dāsabyaṃ upagato nāma jīvitaḥetu vā ārakkhaḥetu vā “ahaṃ te dāso”ti sayameva dāsabhāvaṃ upagato rājūnaṃ hatthi-assagomahiṃsagopakādayo viya. Tādiso dāso na pabbājetabbo. Rañño vaṇṇadāsīnaṃ puttā honti amaccaputtasadisā, tepi na pabbājetabbā. Bhujiṣṣitthiyo asaṇṇatā vaṇṇadāsīhi saddhiṃ vicaranti, tāsāṃ putte pabbājetum vaṭṭati. Sace sayameva paṇṇaṃ āropenti, na vaṭṭati. Bhaṭṭiputtagaṇādīnaṃ dāsāpi tehi adinnā na pabbājetabbā.

vihāresu rājūhi ārāṃikadāsā nāma dinnā honti, tepi pabbājetum na vaṭṭati, bhujisse katvā pana pabbājetum vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ**

“antojātadhanakkītake ānetvā bhikkhusaṅghassa ‘ārāṃike demā’ti denti, takkaṃ sīse āsittakasadisāva honti, te pabbājetum vaṭṭati”ti vuttaṃ.

Kurundiyaṃ pana “ārāṃikaṃ demāti kappiyavohārena denti, yena kenaci vohārena dinno hotu, neva pabbājetabbo”ti vuttaṃ. Duggatamanussā “saṅghaṃ nissāya jīviṣṣāmā”ti vihāre kappiyakārakā honti, ete pabbājetum vaṭṭati. Yassa mātāpitaro dāsā, mātā eva vā dāsī, pitā adāso, taṃ pabbājetum na vaṭṭati. Yassa pana mātā adāsī, pitā dāso, taṃ pabbājetum vaṭṭati.

Bhikkhussa ñātakā vā upaṭṭhākā vā dāsaṃ denti “imaṃ pabbājetha, tumhākaṃ veyyāvaccāṃ karissabhī”ti, attano vāssa dāso atthi, bhujisso katova pabbājetabbo. Sāmikā dāsaṃ denti “imaṃ pabbājetha, sace abhiraṃissati, adāso. Vibbhaṃissati ce, amhākaṃ dāsova bhaviṣṣatī”ti, ayaṃ tāvakāliko nāma, taṃ pabbājetum na vaṭṭatīti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Nissāṃikadāso hoti, sopi bhujisso katova pabbājetabbo. Ajānanto pabbājetvā upasampādetvā vā pacchā jānanti, bhujissaṃ kātumeva vaṭṭati.

Imassa ca atthassa pakāsanatthaṃ idaṃ vatthuṃ vadanti—ekā kira kuladāsī ekena saddhiṃ Anurādhapurā palāyitvā rohaṇe vasamānā puttāṃ paṭilabhi, so pabbajitvā upasampannakāle lajjī kukkuccako ahosi. Athekadivasaṃ mātaraṃ pucchi “kiṃ upāsike tumhākaṃ bhātā vā bhaginī vā natthi, na kiñci ñātakāṃ passāmī”ti. Tāta ahaṃ Anurādhapure kuladāsī, tava pitarā saddhiṃ palāyitvā idha vasāmīti. Sīlavā bhikkhu “asuddhā kira me pabbajjā”ti saṃvegaṃ labhitvā mātaraṃ tassa kulassa nāmagottaṃ pucchitvā Anurādhapuraṃ āgamma tassa kulassa gharadvāre aṭṭhāsi, “aticchatha bhante”ti vuttepi nātikkami. Te āgantvā “kiṃ bhante”ti pucchimsu. Tumhākaṃ itthannāmā dāsī palātā atthīti. Atthi bhante. Ahaṃ tassā putto, sace maṃ tumhe anujānātha, pabbajjaṃ labhāmi, tumhe mayhaṃ sāmikāti. Te haṭṭhatuṭṭhā hutvā “suddhā bhante tumhākaṃ pabbajjā”ti taṃ bhujissaṃ katvā

Mahāvihāre vasāpesuṃ catūhi paccayehi paṭijaggantā. Thero taṃ kulaṃ nissāya vasamānoyeva arahattaṃ pāpuṇīti.

132. “Na bhikkhave hatthacchinno pabbājetabbo. Na pādacchinno, na hatthapādacchinno, na kaṇṇacchinno, na kaṇṇanāsacchinno, na aṅglicchinno, na aḷacchinno, na kaṇḍaracchinno, na phaṇahatthako, na khuḷlo, na vāmano na galagaṇḍī, na lakkaṇāhato, na kasāhato, na likhitako, na sīpadī, na pāparogī, na parisadūsako, na kāṇo, na kuṇī, na khañjo, na pakkahato, na chinniriyāpatho, na jarādubbalo, na andho, na mūgo, na badhiro, na andhamūgo, na andhabadhiro, na mūgabadhiro, na andhamūgabadhiro pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato pana hatthacchinnādayopi na pabbājetabbā.

Tattha **hatthacchinnoti** yassa hatthatale vā maṇibandhe vā kappare vā yattha katthaci eko vā dve vā hatthā chinnā honti. **Pādacchinnoti** yassa aggapāde vā goppakesu vā jaṅghāya vā yattha katthaci eko vā dve vā pādā chinnā honti. **Hatthapādacchinnoti** yassa vuttappakāreneva catūsu hatthapādesu dve vā tayo vā sabbe vā hatthapādā chinnā honti.

Kaṇṇacchinnoti yassa kaṇṇamūle vā kaṇṇasakkhalikāya vā eko vā dve vā kaṇṇā chinnā honti. Yassa pana kaṇṇāvattē² chijjanti, sakkā ca hoti saṅghāṭetuṃ, so kaṇṇaṃ saṅghāṭetvā pabbājetabbo. **Nāsacchinnoti** yassa ajapadake vā agge vā ekapuṭe vā yattha katthaci nāsā chinnā hoti. Yassa pana nāsikā sakkā hoti sandhetuṃ, so taṃ phāsukaṃ katvā pabbājetabbo. **Kaṇṇanāsacchinno** ubhayavasena veditabbo. **Aṅglicchinnoti** yassa nakhasesaṃ adassetvā ekā vā bahū vā aṅguliyo chinnā honti. Yassa pana suttatantumattampi nakhasesaṃ paññāyati, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati.

Aḷacchinnoti yassa catūsu aṅguṭṭhakesu aṅguliyaṃ vuttanayeneva eko vā bahū vā aṅguṭṭhakā chinnā honti. **Kaṇḍaracchinnoti** yassa kaṇḍaranāmakā mahānārū purato vā pacchato vā chinnā honti, yesu ekassapi chinnattā aggapādena vā caṅkamati, mūlena vā caṅkamati, na pādaṃ patiṭṭhāpetuṃ sakkoti.

1. Vi 3. 126 piṭṭhe.

2. Kaṇṇāviddhe (Vi-Tṭha 3. 308) piṭṭhe.

Phaṇahatthakoti yassa vaggulipakkhakā viya aṅguliyo sambaddhā honti, etaṃ pabbājetukāmena aṅgulantarikāyo phāletvā sabbaṃ antaracammaṃ apanetvā phāsukaṃ katvā pabbājetabbo. Yassapi cha aṅguliyo honti, taṃ pabbājetukāmena adhikaṃ aṅgulim chinditvā phāsukaṃ katvā pabbājetabbo. **Khujjoti** yo urassa vā piṭṭhiyā vā passassa vā nikkhantattā khujjasarīro. Yassa pana kiñci kiñci aṅgapaccaṅgaṃ īsakaṃ vaṅkaṃ, taṃ pabbājetum vaṭṭati. Mahāpuriso eva hi brahmujugatto, avaseso satto akhujjo nāma natthi. **Vāmanoti** jaṅghavāmano vā kaṭivāmano vā ubhayavāmano vā. Jaṅghavāmanassa kaṭito paṭṭhāya heṭṭhimakāyo rasso hoti, uparimakāyo paripuṇṇo. Kaṭivāmanassa kaṭito paṭṭhāya uparimakāyo rasso hoti, heṭṭhimakāyo paripuṇṇo. Ubhayavāmanassa ubhopi kāyā rassā honti, yesaṃ rassattā bhūtānaṃ viya parivaṭumo mahākucchighaṭasadiṣo attabhāvo hoti, taṃ tividhampi pabbājetum na vaṭṭati.

Galagaṇḍīti yassa kumbhaṇḍaṃ viya gale gaṇḍo hoti. Desanāmetameva cetaṃ, yasmiṃ kismiñci pana padese gaṇḍe sati na pabbājetabbo. Tattha vinicchayo “na bhikkhave pañcahi ābādhehi phuṭṭho pabbājetabbo”¹ ettha vuttanayeneva veditabbo. **Lakkhaṇāhatakasāhatalikhitaṃ** yaṃ vattabbaṃ, taṃ heṭṭhā vuttameva. **Sīpadīti** bhārapādo vuccati. Yassa pādo thūlo hoti sañjātapīḷako kharo, so na pabbājetabbo. Yassa pana na tāva kharabhāvaṃ gaṇhāti, sakkā hoti upanāhaṃ bandhitvā udaka-āvāṭe pavesetvā udakavālikāya pūretvā yathā sirā paññāyanti, jaṅghā ca telanāḷikā viya hoti, evaṃ milāpetum, tassa pādaṃ īdisaṃ katvā taṃ pabbājetum vaṭṭati. Sace puna vaḍḍhati, upasampādentenapi tathā katvāva upasampādetabbo. **Pāparogīti** arisabhagandarapittasemhakaśasosādīsu yena kenaci rogena niccāturo atekiccharogo jeguccho amanāpo, yaṃ na pabbājetabbo.

133. **Parisadūsakoti** yo attano virūpatāya parisāṃ dūseti, atidīgho vā hoti aññesaṃ sīsappamāṇanābhīppadeso, atirasso vā ubhayavāmanabhūtarūpaṃ viya, atikāḷo vā jhāpitakkhette

1. Vi 3. 103 piṭṭhe.

khāṇuko viya, accodāto vā dadhitakkādīhi pamajjitatambalohavaṇṇo¹,
 atikiso vā mandamaṇsalohito aṭṭhisirācammasarīro viya, atithūlo vā
 bhāriyamaṇso mahādaro mahābhūtasadiso, abhimahantasīso vā pacchīm
 sīse katvā ṭhito viya, atikhuddakasīso vā sarīrassa ananurūpena
 atikhuddakena sīsena samannāgato, kuṭakūṭasīso² vā tālaphalapiṇḍisadisena
 sīsena samannāgato, sikharasīso vā uddham anupubbatanukena sīsena
 samannāgato, nālisīso vā mahāveṇupabbasadisena sīsena samannāgato,
 kappasīso vā pabbhārasīso vā catūsu passesu yena kenaci passena onatena
 sīsena samannāgato, vaṇasīso vā pūtisīso vā kaṇṇikakeso vā pāṇakehi
 khāyitakedāre sassasadisēhi tahiṃ tahiṃ uṭṭhitehi kesehi samannāgato,
 nillomasīso vā thūlathaddhakeso vā tālahīrasadisēhi kesehi samannāgato,
 jātipalitehi paṇḍarakeso vā pakatitambakeso vā ādittehi viya kesehi
 samannāgato, āvaṭṭasīso vā gunnaṃ sarīre āvaṭṭasadisēhi uddhaggehi
 kesāvaṭṭehi samannāgato, sīsalomēhi saddhiṃ ekābaddhabhamukalomo vā
 jālabaddhena viya nalāṭena samannāgato.

Sambaddhabhamuko vā nillomabhamuko vā makkaṭabhamuko vā
 atimahantakkhi vā atikhuddakakkhi vā mahimsacamme vāsikoṇena
 paharivā katachiddasadisēhi akkhīhi samannāgato, visamakkhī vā ekena
 mahantena, ekena khuddakena akkhinā samannāgato, visamacakkalo vā
 ekena uddham, ekena adhoti evaṃ visamajātehi akkhicakkehi samannāgato,
 kekaro vā gambhīrakkhi vā yassa gambhīre udapāne udakatārakā viya
 akkhitārakā paññāyanti, nikkhantakkhi vā yassa kakkaṭasseva akkhitārakā
 nikkhantā honti, hatthikaṇṇo vā mahantāhi kaṇṇasakkhalīhi samannāgato,
 mūsikakaṇṇo vā jatukakaṇṇo vā khuddakāhi kaṇṇasakkhalīhi samannāgato,
 chiddamattakaṇṇo vā yassa vinā kaṇṇasakkhalīhi kaṇṇacchiddamattameva
 hoti, aviddhakaṇṇo vā, yojanajātiko pana parisadūsako na hoti, sabhāvoyeva
 hi so tassa. Kaṇṇabhagandariko vā niccapūtīnā kaṇṇena samannāgato,

1. Pamajjitamaṭṭhatambalohavaṇṇo (Vi-Ṭṭha 3. 310) piṭṭhe.

2. Kūṭasīso (Sī)

kaṇḍakaṇṇo vā sadā paggharitaṭṭhabbena kaṇṇena samannāgato, ṭaṅkitakaṇṇo vā¹ gobhattanālikāya aggasadisehi kaṇṇehi samannāgato, atipiṅgalakkhi vā, madhupiṅgalaṃ pana pabbājetum vaṭṭati. Nippakhumakkhi vā assupaggharaṇakkhi vā pupphitakkhi vā akkhipākena samannāgatakkhi vā.

Atimahantanāsiko vā atikhuddakanāsiko vā cipiṭanāsiko vā majjhe appatiṭṭhahitvā ekapasse ṭhitavaṅkanāsiko vā dīghanāsiko vā sukatuṇḍasadisāya jivhāya lehitum sakkuṇeyyāya nisikāya samannāgato, niccaṃ paggharitasīṅghāṇikanāso vā, mahāmukho vā yassa paṭaṅgamaṇḍūkasappa mukhanimittamyeva mahantaṃ hoti, mukhaṃ pana lābusadisam atikhuddakaṃ, bhinnamukho vā vaṅkamukho vā mahā-oṭṭho vā ukkhalimukhavattisadisahi oṭṭhehi samannāgato, tanuka-oṭṭho vā bhericammasadisahi dante pidahitum asamatthehi oṭṭhehi samannāgato, mahādharoṭṭho vā tanuka-uttaroṭṭho vā tanuka-adharoṭṭho vā mahā-uttaroṭṭho vā oṭṭhachinnako vā eḷamukho vā uppakkamukho vā saṅkhatuṇḍako vā bahi setehi anto atirattehi oṭṭhehi samannāgato, duggandhakapaṇamukho vā, mahādanto vā aṭṭhakadantasadisahi dantehi samannāgato, asuradanto vā heṭṭhā vā upari vā bahi nikkhantadanto, yassa pana sakkā hoti oṭṭhehi pidahitum, kathentasseva paññāyati, no akathentassa, tam pabbājetum vaṭṭati. Pūtidanto vā niddanto vā atikhuddakadanto vā yassa pana dantantare kalandakadanto viya sukhumadanto hoti, tam pabbājetum vaṭṭati.

Mahāhanuko vā gohanusadisena hanunā samannāgato, dīghahanuko vā cipiṭahanuko vā antopaviṭṭhena viya atirassena hanukena samannāgato, bhinnahanuko vā vaṅkahanuko vā nimmassudāṭṭhiko vā bhikkhunīsadisamukho, dīghagalo vā bakagalasadisena galena samannāgato, rassagalo vā antopaviṭṭhena viya galena samannāgato, bhinnagalo vā bhaṭṭha-aṃsakūṭo vā ahattho vā ekahattho vā atirassahattho vā atidīghahattho vā bhinna-uro vā bhinnapiṭṭhi vā kacchugatto vā kaṇḍugatto vā daddugatto vā godhāgatto vā yassa godhāya viya gattato cuṇṇāni patanti. Sabbañcetaṃ virūpakaraṇaṃ sandhāya

vitthāritavasena vuttaṃ, vinicchayo panettha pañcābādhesu vuttanayena veditabbo.

Bhaṭṭhakaṭiko vā mahā-ānisado vā uddhanakūṭasadisehi ānisadamaṃsehi accuggatehi samannāgato, mahā-ūruko vā vātaṇḍiko vā mahājāṇuko vā saṃghaṭṭana jāṇuko vā dīghajāṅgho vā yaṭṭhisadisajāṅgho, vikaṭo vā saṃghaṭṭo¹ vā ubbaddhapiṇḍiko vā, so duvidho heṭṭhā oruḷhāhi vā upari āruḷhāhi vā mahatīhi jāṅghapiṇḍikāhi samannāgato, mahajāṅgho vā thūlajāṅghapiṇḍiko vā mahāpādo vā mahāpaṇhi vā piṭṭhikapādo² vā pādavemajjhato utṭhitajāṅgho, vaṅkapādo vā, so duvidho anto vā bahi vā parivattapādo, gaṇṭhikaṅguli vā siṅgiveraphaṇasadisāhi aṅgulihi samannāgato, andhanakho vā kāḷavaṇṇehi pūtinakhehi samannāgato, sabbopi esa parisadūsako. Evarūpo parisadūsako na pabbājetabbo.

134. **Kāṇoti** pasannandho vā hotu pupphādīhi³ vā upahatapasādo, dvīhi vā ekena vā akkhinā na passati, so na pabbājetabbo. **Mahāpaccariyaṃ** pana ekakkhikāṇo “kāṇo”ti vutto, dvi-akkhikāṇo andhena saṅgahito. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** jaccandho “andho”ti vutto. Tasmā ubhayampi pariyāyena yujjati. **Kuṇṭi** hatthakuṇi vā pādakuṇi vā aṅgulikuṇi vā, yassa etesu hatthādīsu yaṃ kiṇji vaṅkaṃ paññāyati⁴. **Khañjoti** natajāṇuko vā bhinnajāṅgho vā majjhe saṃkuṭṭitapādattā kuṇṭhapādako vā piṭṭhipādamajjhena caṅkamanto, agge saṃkuṭṭitapādattā kuṇṭhapādako vā piṭṭhipādaggena caṅkamanto, aggapādeneva caṅkamanakhañjo vā paṇhikāya caṅkamanakhañjo vā pādassa bāhirantena caṅkamanakhañjo vā pādassa abbhantarena caṅkamanakhañjo vā gopphakānaṃ upari bhaggattā sakalena piṭṭhipādena caṅkamanakhañjo vā. Sabbopesa khañjoyeva, na pabbājetabbo.

Pakkhahatoti yassa eko hattho vā pādo vā addhasarīraṃ vā sukhaṃ na vahati. **Chinniriyāpathoti** piṭṭhasappī vuccati. **Jarādubbaloti**

1. Paṇho (Vi-Ṭṭha 3. 312 piṭṭhe), saṅghaṭo (Sī)

2. Sibbakapādo (Sī)

3. Pubbādīhi (Ka)

4. Paññāyati, so kuṇi nāma (Vi-Ṭṭha 3. 312 piṭṭhe)

jiṇṇabhāvena dubbalo attano cīvararajanādikammampi kātuṃ asamattho. Yo pana mahallakopi balavā hoti, attānaṃ paṭijaggitum sakkoti, so pabbājetabbo. **Andhoti** jaccandho vuccati. **Mūgoti** yassa vacībhedo na pavattati, yassapi pavattati, saraṇagamanam pana paripuṇṇam bhāsītum na sakkoti, tādisam mammanampi pabbājetum na vaṭṭati. Yo pana saraṇagamanamattam paripuṇṇam bhāsītum sakkoti, tam pabbājetum vaṭṭati. **Badhiroti** yo sabbena sabbam na suṇāti. Yo pana mahāsaddam suṇāti, tam pabbājetum vaṭṭati. **Andhamūgādayo** ubhayadosavasena vuttā. Yesaṅca pabbajjā paṭikkhittā, upasampadāpi tesam paṭikkhittāva. Sace pana ne saṅgho upasampādeti, sabbepe sūpasampannā, kārakasaṅgho pana ācariyupajjhāyā ca āpattito na muccanti.

135. Paṇḍako ubhatobyañjanako theyyasamvāsako titthiyapakkantako tiracchānagato mātughātako pitughātako arahantaghātako lohituppadako saṅghabhedako bhikkhunīdūsakoti ime pana ekādasa puggalā “paṇḍako bhikkhave anupasampanno na upasampādetabbo, upasampanno nāsetabbo”¹ ādivacanato atabbā, neva nesam pabbajjā, na upasampadā ca ruhati, tasmā na pabbājetabbā na upasampādetabbā, jānitvā pabbājento upasampādentō ca dukkaṭam āpajjati. Ajānitvāpi pabbājitā upasampāditā ca jānitvā liṅganāsanāya nāsetabbā.

Tattha **paṇḍakoti** āsittapaṇḍako usūyapaṇḍako opakkamikapaṇḍako pakkhapaṇḍako napumsakapaṇḍakoti pañca paṇḍakā. Tesu yassa paresam aṅgajātam mukhena gahetvā asucinā āsittassa pariḷāho vūpasammati, ayam **āsittapaṇḍako**. Yassa paresam ajjhācāram passato usūyāya uppannāya pariḷāho vūpasammati, ayam **usūyapaṇḍako**. Yassa upakkamena bijāni apanītāni, ayam **opakkamikapaṇḍako**. Ekacco pana akusalavipākānubhāvena kālapakkhe paṇḍako hoti, juṇhapakkhe panassa pariḷāho vūpasammati, ayam **pakkhapaṇḍako**. Yo pana paṭisandhiyamyeva abhāvako uppanno, ayam **na pumsakapaṇḍako**. Tesu

1. Vi 3. 119 piṭṭhe.

āsittapaṇḍakassa ca usūyapaṇḍakassa ca pabbajjā na vāritā, itaresaṃ tiṇṇaṃ vāritā. “Tesupi pakkhapaṇḍakassa yasmiṃ pakkhe paṇḍako hoti, tasmiṃyevassa pakkhe pabbajjā vāritā”ti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ.

136. **Ubhatobyañjanakoti**¹ itthinimittuppādanakammato ca purisanimittuppādanakammato ca ubhatobyañjanamassa atthīti ubhatobyañjanako. So duvidho hoti itthi-ubhatobyañjanako purisa-ubhatobyañjanakoti. Tattha itthi-ubhatobyañjanakassa itthinimittaṃ pākaṭaṃ hoti, purisanimittaṃ paṭicchannaṃ. Purisa-ubhatobyañjanakassa purisanimittaṃ pākaṭaṃ, itthinimittaṃ paṭicchannaṃ. Itthi-ubhatobyañjanakassa itthīsu purisattaṃ karontassa itthinimittaṃ paṭicchannaṃ hoti, purisanimittaṃ pākaṭaṃ. Purisa-ubhatobyañjanakassa purisaṇaṃ itthibhāvaṃ upagacchantassa purisanimittaṃ paṭicchannaṃ hoti, itthinimittaṃ pākaṭaṃ hoti. Itthi-ubhatobyañjanako sayañca gabbhaṃ gaṇhāti, parañca gaṇhāpeti, purisa-ubhatobyañjanako pana sayam na gaṇhāti, param na gaṇhāpetīti idametesam nānākaraṇaṃ. Imassa pana duvidhassapi ubhatobyañjanakassa neva pabbajjā atthi, na upasampadā.

137. **Theyyasaṃvāsakoti** tayo theyyasaṃvāsakā liṅgatthenako saṃvāsatthenako ubhayatthenakoti. Tattha yo sayam pabbajitvā vihāraṃ gantvā na bhikkhuvassāni gaṇeti, na yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ sādiyati, na āsanena paṭibāhati, na uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ liṅgamattasseva thenitattā **liṅgatthenako** nāma. Yo pana bhikkhūhi pabbājito sāmaṇero samāno videsaṃ gantvā “ahaṃ dasavasso vā vīsativasso vā”ti musā vatvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ sādiyati, āsanena paṭibāhati, uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ saṃvāsamattasseva thenitattā **saṃvāsatthenako** nāma. Bhikkhuvassagaṇaṇādiko hi sabbopi kiriyaḥhedo imasmiṃ atthe “saṃvāso”ti veditabbo. Sikkhaṃ paccakkhāya “na maṃ koci jānāti”ti puna evaṃ paṭipajjantepi eseva nayo. Yo pana sayam pabbajitvā vihāraṃ gantvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ sādiyati, āsanena paṭibāhati, uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ liṅgassa

1. Vi-Tṭha 3. 306 piṭṭhādīsu.

ceva saṁvāsassa ca thenitattā **ubhayatthenako** nāma. Ayaṁ tividhopi theyyasaṁvāsako anupasampanno na upasampādetabbo, upasampanno nāsetabbo, puna pabbajjāṁ yācantopi na pabbājetabbo.

138. Ettha ca asammohatthaṁ idaṁ pakīṇṇakaṁ veditabbaṁ—

“Rājadubbhikkhakantāra, rogaveribhayena vā.

Cīvarāharaṇatthaṁ vā, liṅgaṁ ādiyatīdha yo.

Samvāsāṁ nādhivāseti, yāva so suddhamānaso.

Theyyasaṁvāsako nāma, tāva esa na vuccatī”ti¹.

Tatrāyaṁ vitthāranayo—idhekaccassa rājā kuddho hoti, so “evaṁ me sotthi bhavissatī”ti sayameva liṅgaṁ gahetvā palāyati. Taṁ disvā rañño ārocenti, rājā “sace pabbajito, na taṁ labbhā kiñci kātun”ti tasmīṁ kodhaṁ paṭivineti. So “vūpasantaṁ me rājabhayan”ti saṁghamajjhaṁ anosarivāva gihiliṅgaṁ gahetvā āgato pabbājetabbo. Athāpi “sāsaṇaṁ nissāya mayā jīvitāṁ laddhaṁ, handa dāni ahaṁ pabbajāmī”ti uppannasaṁvego teneva liṅgena āgantvā āgantukavattaṁ na sādīyati, bhikkhūhi puṭṭho vā apuṭṭho vā yathābhūtamattānaṁ āvikatvā pabbajjāṁ yācati, liṅgaṁ apanetvā pabbājetabbo. Sace pana so vattaṁ sādīyati, pabbajitālayaṁ dasseti, sabbaṁ pubbe vuttaṁ vassagaṇaṇādibhedaṁ vidhiṁ paṭipajjati, ayaṁ na pabbājetabbo.

Idha panekacco dubbhikkhe jīvitum asakkonto sayameva liṅgaṁ gahetvā sabbapāsaṇḍiyabhattāni bhuñjanto dubbhikkhe vītivatte saṁghamajjhaṁ anosarivāva gihiliṅgaṁ gahetvā āgatoti sabbaṁ purimasadisameva.

Aparo mahākantāraṁ nittharitukāmo hoti, satthavāho ca pabbajite gahetvā gacchati. So “evaṁ maṁ satthavāho gahetvā gamissatī”ti sayameva liṅgaṁ gahetvā satthavāhena saddhiṁ kantāraṁ nittharitvā khemantaṁ patvā saṁghamajjhaṁ anosarivāva gihiliṅgaṁ gahetvā āgatoti sabbaṁ purimasadisameva.

1. Vi-Ṭṭha 3. 299 piṭṭhe.

Aparo rogabhaye uppanne jīvitum asakkonto sayameva liṅgaṃ gahetvā sabbapāsaṇḍiyabhattāni bhuñjanto rogabhaye vūpasante saṃghamajjhaṃ anosaritvāva gihiliṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbam purimasadisameva.

Aparassa eko veriko kuddho hoti, ghātetukāmo naṃ vicarati. So “evaṃ me sotthi bhavissati”ti sayameva liṅgaṃ gahetvā palāyati. Veriko “kuhiṃ so”ti pariyesanto “pabbajitvā palāto”ti sutvā “sace pabbajito, na taṃ labbhā kiñci kātun”ti tasmiṃ kodhaṃ paṭivineti. So “vūpasantaṃ me veribhayan”ti saṃghamajjhaṃ anosaritvāva gihiliṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbam purimasadisameva.

Aparo ñātikulaṃ gantvā sikkhaṃ paccakkhāya gihi hutvā “imāni cīvarāni idha nassissanti, sacepi imāni gahetvā vihāraṃ gamissāmi, antarāmagge maṃ ‘coro’ti gahessanti, yannūnāhaṃ kāyaparihāriyāni katvā gaccheyyan”ti cīvarāharaṇatthaṃ nivāsetvā ca pārupitvā ca vihāraṃ gacchati. Taṃ dūratova āgacchantāṃ disvā sāmaṇerā ca daharā ca abbhugacchanti, vattaṃ dassenti. So na sādīyati, yathābhūtamattānaṃ āvikaroti. Sace bhikkhū “na dāni mayaṃ taṃ muñcissāmā”ti balakkārena pabbājetukāmā honti, kāsāyāni apanetvā puna pabbājetabbo. Sace pana “nayime maṃ hīnāyāvattabhāvaṃ jānanti”ti taṃyeva bhikkhubhāvaṃ paṭijānitvā sabbam pubbe vuttaṃ vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ paṭipajjati, ayaṃ na pabbājetabbo.

Aparo mahāsāmaṇero ñātikulaṃ gantvā uppabbajitvā kammantānuṭṭhānena ubbālho puna “dāni ahaṃ sāmaṇero bhavissāmi, theropi me uppabbajitabhāvaṃ na jānāti”ti tadeva pattacīvaraṃ ādāya vihāraṃ gacchati¹, tamatthaṃ bhikkhūnaṃ na āroceti, sāmaṇerassa paṭijānāti, ayaṃ theyyasamvāsakoyeva, pabbajjaṃ na labhati. Sacepissa liṅgaggahaṇakāle evaṃ hoti “nāhaṃ kassaci ārocessāmi”ti vihāraṇca gato āroceti, gahaṇeneva theyyasamvāsako. Athāpissa gahaṇakāle “ācikkhissāmi”ti cittaṃ uppannaṃ hoti, vihāraṇca gantvā “kuhiṃ tvaṃ āvuso gato”ti vutthā “na dāni maṃ ime jānanti”ti

1. Āgacchati (Vi-Ṭṭha 3. 300 piṭṭhe)

vañcetvā nācikkhati, “nācikkhissāmī”ti saha dhuranikkhepena ayampi theyyasamvāsakova. Sace panassa gahaṇakālepi “ācikkhissāmī”ti hoti, vihāraṃ gantvāpi ācikkhissa, ayaṃ puna pabbajjāṃ labhati.

Aparo daharasāmaṇero mahantā vā pana abyatto. So purimanayeneva uppabbajitvā ghare vacchakagorakkhaṇādīni kammānikāturū na icchati. Tamenāṃ ñātakā tāniyeva kāsāyāni acchādetvā thālakaṃ vā pattāṃ hatthe datvā “gaccha, samaṇova hohī”ti gharā nīharanti. So vihāraṃ gacchati, neva naṃ bhikkhū jānanti “ayaṃ uppabbajitvā puna sayameva pabbajito”ti, nāpi sayāṃ jānāti “yo evaṃ pabbajati, so theyyasamvāsako nāma hotī”ti. Sace pana taṃ paripuṇṇavassaṃ upasampādentī, sūpasampanno. Sace pana anupasampannakāleyeva vinayavinicchaye vattamāne suṇāti “yo evaṃ pabbajati, so theyyasamvāsako nāma hotī”ti, tena “mayā evaṃ katan”ti bhikkhūnaṃ ācikkhitabbaṃ. Evaṃ puna pabbajjāṃ labhati. Sace pana “dāni na maṃ koci jānātī”ti nāroceti, dhuraṃ nikkhittamatteyeva theyyasamvāsako.

Bhikkhu sikkhaṃ paccakkhāya līṅgaṃ anapanetvā dussīlakammaṃ katvā vā akatvā vā puna sabbaṃ pubbe vuttaṃ vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ paṭipajjati, theyyasamvāsako hoti, sikkhaṃ appaccakkhāya salīṅge ṭhito methunaṃ paṭisevitvā vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ āpajjanto theyyasamvāsako na hoti, pabbajjāmattaṃ labhati. **Andhakatṭhakathāyaṃ** pana “eso theyyasamvāsako”ti vuttaṃ, taṃ na gahetabbaṃ.

Eko bhikkhu kāsāye sa-ussāhova odātaṃ nivāsetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāsetvā vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ āpajjati, ayampi theyyasamvāsako na hoti, pabbajjāmattaṃ labhati. Sace pana kāsāye thuraṃ nikkhipitvā odātaṃ nivāsetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāsetvā vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ āpajjati, theyyasamvāsako hoti. Sāmaṇero salīṅge ṭhito methunādi-assamaṇakaraṇadhammaṃ āpajjitvāpi theyyasamvāsako na hoti. Sacepi kāsāye sa-ussāhova kāsāyāni apānetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāseti, neva theyyasamvāsako hoti. Sace pana kāsāye dhuraṃ nikkhipitvā naggo vā odātavatto

vā methunasevanādīhi assamaṇo hutvā kāsāyaṃ nivāseti, theyyasaṃvāsako hoti.

Sace gihibhāvaṃ patthayamāno kāsāyaṃ ovaṭṭikaṃ katvā aññena vā ākārena gihinivāsanena nivāseti “sobhati nu kho me gihiliṅgaṃ, na sobhatī”ti vīmaṃsanatthaṃ, rakkhati tāva. “Sobhatī”ti sampaṭicchitvā pana puna liṅgaṃ sādiyanto theyyasaṃvāsako hoti. Odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsanasampaṭicchanesupi eveda nayo. Sace pana nivatthakāsavassa upari odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsati vā sampaṭicchati vā, rakkhatiyeva. Bhikkhuniyāpi eveda nayo. Sāpi gihibhāvaṃ patthayamānā sace kāsāyaṃ gihinivāsaṃ nivāseti “sobhati nu kho me gihiliṅgaṃ, na sobhatī”ti vīmaṃsanatthaṃ, rakkhatiyeva. Sace “sobhatī”ti sampaṭicchati, na rakkhati. Odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsanasampaṭicchanesupi eveda nayo. Nivatthakāsāyassa pana upari odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsatu vā sampaṭicchatu vā, rakkhatiyeva.

Sace koci vuḍḍhapabbajito vassāni agaṇetvā Pāḷiyampi aṭṭhatvā ekapassena gantvā mahāpeḷādīsu kaṭacchunā ukkhitte bhattapiṇḍe pattaṃ upanāmetvā seno viya maṃsapesiṃ gahetvā gacchati, theyyasaṃvāsako na hoti, bhikkhuvassāni pana gaṇetvā gaṇhanto theyyasaṃvāsako hoti. Sayāṃ sāmaṇero va sāmaṇerapaṭipāṭiyā kūṭavassāni gaṇetvā gaṇhanto theyyasaṃvāsako na hoti. Bhikkhu bhikkhupaṭipāṭiyā kūṭavassāni gaṇetvā gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo.

139. **Titthiyapakkantakoti** titthiyesu pakkanto pavittṭhoti titthiyapakkantako, sopi na pabbājetabbo. Tatrāyaṃ vinicchayo— upasampanno bhikkhu “titthiyo bhavissāmī”ti salīṅgeneva tesāṃ upassayaṃ gacchati, padavāre padavāre dukkaṭaṃ, tesāṃ liṅge ādinnaṃmatte titthiyapakkantako hoti. Yopi sayameva “titthiyo bhavissan”ti kusacīrādīni nivāseti, titthiyapakkantako hotiyeva. Yo pana naggo nahāyanto attānaṃ oloketvā “sobhati me ājīvaka bhāvo, ājīvako bhavissan”ti kāsāyāni anādāya naggo

ājīvakānaṃ upassayaṃ gacchati, padavāre padavāre dukkaṭaṃ. Sace panassa antarāmagge hirottappaṃ uppajjati, dukkaṭāni desetvā muccati. Tesāṃ upassayaṃ gantvāpi tehi vā ovaḍito attanā vā “imesaṃ pabbajjā atidukkhā”ti disvā nivattantopi muccatiyeva. Sace pana “kiṃ tumhākaṃ pabbajjāya ukkaṭṭhaṇ”ti pucchitvā “kesamassuluñcanādīni”ti vutto ekakesampi luñcāpeti, ukkuṭikappadhānādīni vā vattāni ādiyati, morapiñchādīni vā nivāseti, tesāṃ līṅgaṃ gaṇhāti, “ayaṃ pabbajjā seṭṭhā”ti seṭṭhabbhāvaṃ vā upagacchati, na muccati, titthiyapakkantako hoti. Sace pana “sobhati nu kho me titthiyapabbajjā, nanu kho sobhati”ti vīmaṃsanatthaṃ kusacīrādīni vā nivāseti, jaṭaṃ vā bandhati, khārikājaṃ vā ādiyati, yāva na sampāṭicchati laddhiṃ, tāva rakkhati¹, sampāṭicchitamatte titthiyapakkantako hoti. Acchinnacīvaro pana kusacīrādīni nivāseto rājabhayādīhi vā titthiyalīṅgaṃ gaṇhanto laddhiyā abhāvena neva titthiyapakkantako hoti. “Ayañca titthiyapakkantako nāma upasampannabhikkhunā kathito, tasmā sāmaṇero salīṅgena titthiyāyatanam gatopi puna pabbajjañca upasampadañca labhati”ti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Purimo pana theyyasaṃvāsako anupasampannena kathito, tasmā upasampanno kūṭavassaṃ gaṇentopi assamaṇo na hoti. Līṅge sa-ussāho pārājikaṃ āpajjitvā bhikkhuvassādīni gaṇhantopi theyyasaṃvāsako na hoti.

140. **Tiracchānagatoti** nāgo vā hotu supaṇṇamāṇavakādīnaṃ vā aññataro antamaso sakkaṃ devarājānaṃ upādāya yo koci amanussajātiyo, sabbova imasmiṃ atthe “tiracchānagato”ti vedītabbo. So ca neva upasampādetabbo na pabbājetabbo, upasampannopi nāsetabbo.

141. **Mātughātakā**dīsu pana yena manussitthibhūtā janikā mātā sayampi manussajātikenewa satā sañcicca jīvītā voropitā, ayaṃ ānantariyena mātughātakakammena **mātughātako**. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca paṭikkhattā. Yena pana manussitthibhūtāpi ajanikā posāvanikā mātā vā cūḷamātā vā janikāpi vā na manussitthibhūtā

1. Yāva na sampāṭicchati, tāva naṃ laddhi rakkhati (Vi-Ṭṭha 3. 303 piṭṭhe.)

mātā ghātītā, tassa pabbajjā na vāritā, na ca ānantariko hoti. Yena sayam tiracchānabhūtena manussitthibhūtā mātā ghātītā, sopi ānantariko na hoti, tiracchānagatatā panassa pabbajjā paṭikkhittā. **Pitughātakepi** eseva nayo. Sacepi hi vesiyā putto hoti, “ayam me pitā”ti na jānāti, yassa sambhavana nibbatto, so ce anena ghātito, pitughātakotveva saṅkhyam gacchati, ānantariyañca phusati.

Arahantaghātakopi manussa-arahantavaseneva veditabbo.

Manussajātiyañhi antamaso apabbajitampi khīṇāsavam dāraṇam vā dārikaṇ vā sañcicca jīvitā voropento arahantaghātakova hoti, ānantariyañca phusati, pabbajjā cassa vāritā. Amanussajātikaṇ pana arahantaṇ manussajātikaṇ vā avasesaṇ ariyapuggalaṇ ghātetvā ānantariko na hoti, pabbajjāpissa na vāritā, kammaṇ pana balavaṇ hoti. Tiracchāno manussa-arahantampi ghātetvā ānantariko na hoti, kammaṇ pana bhāriyanti ayamettha vinicchayo.

Yo pana Devadatto viya duṭṭhacittena vadhakacittena Tathāgatassa jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanamattampi lohitam uppādeti, ayam **lohituppādako** nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā. Yo pana rogavūpasamattam Jivako viya satthena phāletvā pūtimamsalohitam haritvā phāsukaṇ karoti, bahuṇ so puññaṇ pasavatīti.

Yo Devadatto viya sāsanaṇ uddhammaṇ ubbinayaṇ katvā catunnaṇ kammānaṇ aññataravasena saṅghaṇ bhindati, ayam **saṅghabhedako** nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā.

Yo pana pakatattaṇ bhikkhuniṇ tiṇṇaṇ maggānaṇ aññatarasmim dūseti, ayam **bhikkhunīdūsako** nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā. Yo pana kāyasamsaggena silavināsaṇ pāpeti, tassa pabbajjā ca upasampadā ca na vāritā. Balakkārena odātavatthavasanaṇ katvā anicchamānaṇyeva dūsentopi bhikkhunīdūsakoyeva, balakkārena pana odātavatthavasanaṇ katvā icchamānaṇ dūsento bhikkhunīdūsako na hoti. Kasmā? Yasmā gihibhāve sampañcchitamatteyeva sā abhikkhunī hoti. Sakim silavipannaṇ

pacchā dūsentō sikkhamānasāmaṇerīsu ca vip̐paṭipajjanto neva bhikkhunīdūsako hoti, pabbajjampi upasampadampi labhati. Iti ime ekādasa abhabbapuggalā veditabbā.

142. **Ūnavīsativassassa** pana upasampadāyeva paṭikkhittā, na pabbajjā, tasmā paṭisandhiggaṇato paṭṭhāya paripuṇṇavīsativasso upasampādetabbo. Gabbhavīsopi hi paripuṇṇavīsativassotveva saṅkhyam̐ gacchati. Yathāha Bhagavā—

“Yam̐ bhikkhave mātukucchismim̐ paṭhamam̐ cittam̐ uppannam̐, paṭhamam̐ viññānam̐ pātubhūtam̐, tadupādāya sāvassa jāti. Anujānāmi bhikkhave gabbhavīsam̐ upasampādetun”ti¹.

Tattha² yo dvādasa māsē mātukucchismim̐ vasitvā mahāpavāraṇāya jāto, so tato paṭṭhāya yāva ekūnavīsatime vasse mahāpavāraṇā, tam̐ atikkamitvā pāṭipade upasampādetabbo. Etenupāyena hāyanavaḍḍhanam̐ veditabbarim̐. Porāṇakattherā pana ekūnavīsativassam̐ sāmaṇeram̐ nikkhamanīyapuṇṇamāsīm̐ atikkamma pāṭipadadivase upasampādentī. Kasmā? Ekasmim̐ vasse cha cātuddasika-uposathā honti, iti vīsatiyā vassesu cattāro māsā parihāyanti, rājāno tatiye tatiye vasse vassam̐ ukkaḍḍhanti, iti aṭṭhārasavassesu cha māsā vaḍḍhanti, tato uposathavasena parihīne cattāro māsē apanetvā dve māsā avasesā honti, te dve māsē gahetvā vīsati vassāni paripuṇṇāni hontīti nikkam̐khā hutvā nikkhamanīyapuṇṇamāsīm̐ atikkamma pāṭipade upasampādentī.

Ettha pana yo pavāretvā vīsativasso bhavissati, tam̐ sandhāya “ekūnavīsativassan”ti vuttam̐. Tasmā yo mātukucchismim̐ dvādasa māsē vasi, so ekavīsativasso hoti. Yo satta māsē vasi, so sattamāsādhikavīsativasso. Chamāsajāto pana na jīvati, ūnavīsativassam̐ pana “paripuṇṇavīsativasso”ti saññāya upasampādentassa anāpatti, puggalo pana anupasampannova hoti. Sace pana so dasavassaccayena aññam̐ upasampādeti, tañce muñcitvā gaṇo pūrati, sūpasampanno.

1. Vi 3. 129 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 136 piṭṭhe.

sopi ca yāva na jānāti, tāvassa neva saggantārāyo na mokkhantarāyo, ñatvā pana puna upasampajjitabbaṃ.

143. Iti imehi pabbajjādoschi virahitopi “na bhikkhave ananuññāto mātāpitūhi putto pabbājetabbo”¹ti¹ vacanato mātāpitūhi ananuññāto na pabbājetabbo. Tattha² **mātāpitūhī**ti janake sandhāya vuttaṃ. Sace dvepi atthi, dvepi āpucchitabbā. Sace pitā mato hoti mātā vā, yo jīvati, so āpucchitabbo, pabbajitāpi āpucchitabbāva. Āpucchantena sayam vā gantvā āpucchitabbaṃ, añño vā pesetabbo. So eva vā pesetabbo “gaccha mātāpitaro āpucchitvā ehi”²ti. Sace “anuññātomhi”²ti vadati, saddahantena pabbājetabbo. Pitā sayam pabbajito puttampi pabbājetukāmo hoti, mātaram āpucchitvā pabbājetu. Mātā vā dhītaram pabbājetukāmā pitaram āpucchitvāva pabbājetu. Pitā puttadārena anattiko palāyi, mātā “imam pabbajethā”²ti puttaṃ bhikkhūnam deti, “pitāssa kuhin”²ti vutte “cittakeḷim kilituṃ palāto”²ti vadati, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Mātā kenaci purisena saddhim palātā hoti, pitā pana “pabbajethā”²ti vadati, etthāpi eseva nayo. Pitā vippavuttho hoti, mātā puttaṃ “pabbajethā”²ti anujānāti, “pitāssa kuhin”²ti vutte “kim tumhākaṃ pitarā, aham jānissāmī”²ti vadati, pabbājetuṃ vaṭṭatīti **Kurundiyam** vuttaṃ.

Mātāpitaro matā, dārako cūlamātādīnam santike saṃvaddho, tasmim pabbājiyamāne ñātakā kalaham vā karonti khiyyanti vā, tasmā vivādupacchedanattham āpucchitvā pabbājetabbo, anāpucchitvā pabbājentassa pana āpatti natthi. Daharakāle gahetvā posakā mātāpitaro nāma honti, tesupi eseva nayo. Putto attānam nissāya jīvati, na mātāpitaro. Sacepi rājā hoti, āpucchitvāva pabbājetabbo. Mātāpitūhi ananuññāto pabbajitvā puna vibbhamati, sacepi satakkhattuṃ pabbajitvā vibbhamati, āgatāgatakāle punappunam āpucchitvāva pabbājetabbo. Sacepi evam vadanti “ayam vibbhamitvā geham āgato, amhākaṃ kammaṃ na karoti, pabbajitvā tumhākaṃ vattaṃ na pūreti, natthi imassa

1. Vi 3. 116 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 292 piṭṭhādīsu.

āpucchanakiccaṃ, āgatāgataṃ naṃ pabbājeyyāthā”ti, evaṃ nissaṭṭhaṃ puna anāpucchāpi pabbājetuṃ vaṭṭati.

Yopi daharakāleyeva “ayaṃ tumhākaṃ dinno, yadā icchatha, tadā pabbājeyyāthā”ti evaṃ dinno hoti, sopi āgatāgato puna anāpucchitvāva pabbājetabbo. Yaṃ pana daharakāleyeva “imaṃ bhante pabbājeyyāthā”ti anujānitvā pacchā vuḍḍhippattakāle nānujānanti, ayaṃ na anāpucchā pabbājetabbo. Eko mātāpitūhi saddhiṃ bhaṇḍitvā “pabbājetha man”ti āgacchati, “āpucchitvā ehī”ti ca vutto “nāhaṃ gacchāmi, sace maṃ na pabbājetha, vihāraṃ vā jhāpemi, satthena vā tumhe paharāmi, tumhākaṃ ñātakānaṃ vā upaṭṭhākānaṃ vā ārāmacchedanādīhi anatthaṃ uppādemi, rukkhā vā patitvā marāmi, coramajjhaṃ vā pavisāmi, desantaraṃ vā gacchāmi”ti vadati, taṃ tasseeva¹ rakkhaṇatthāya pabbājetuṃ vaṭṭati. Sace pana mātāpitāro āgantvā “kasmā amhākaṃ puttaṃ pabbājayitthā”ti vadanti, tesāṃ tamatthaṃ ārocetvā “rakkhaṇatthāya naṃ pabbājayimha, paññāyatha tumhe puttenā”ti vattabbā. “Rukkhā patissāmi”ti abhiruhitvā pana hatthapāde muñcantāṃ pabbājetuṃ vaṭṭatiyeva.

Eko videsaṃ gantvā pabbajjaṃ yācati, āpucchitvā ce gato, pabbājetabbo. No ce, daharabhikkhuṃ pesetvā āpucchāpetvā pabbājetabbo. Atidūraṇce hoti, pabbājetvāpi bhikkhūhi saddhiṃ pesetvā dassetuṃ vaṭṭati. **Kurundiyaṃ** pana vuttaṃ “sace dūraṃ hoti, maggo ca mahākantāro, ‘gantvā āpucchissāmi’ti pabbājetuṃ vaṭṭatī”ti. Sace pana mātāpitūnaṃ bahū puttā honti, evaṃ ca vadanti “bhante etesaṃ dāraṇānaṃ yaṃ icchatha, taṃ pabbājeyyāthā”ti, dāraṇe vīmamsitvā yaṃ icchati, so pabbājetabbo. Sacepi sakalena kulena vā gāmena vā anuññāto hoti “bhante imasmim kule vā gāme vā yaṃ icchatha, taṃ pabbājeyyāthā”ti, yaṃ icchati, so pabbājetabboti.

144. Evaṃ² pabbajjādosavirahitaṃ mātāpitūhi anuññātaṃ pabbājentenapi ca sace acchinnakeso hoti, ekasīmāyañca aññepi

1. Jīvasseva (Vi-Ṭṭha 3. 293 piṭṭhe)

2. Vi-Ṭṭha 3. 248 piṭṭhe.

bhikkhū atthi, kesacchedanattthāya bhaṇḍukammaṃ āpucchitabbaṃ. Tatrāyaṃ āpucchanaividhi¹—sīmāpariyāpanne bhikkhū sannipātetvā pabbajjāpekkhaṃ tattha netvā “saṅghaṃ bhante imassa dāra-kassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāmi”ti tikkhattuṃ vā dvikkhattuṃ vā sakiṃ vā vattabbaṃ. Ettha ca “imassa dāra-kassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāmi”tipi “imassa samaṇakaraṇaṃ āpucchāmi”tipi “ayaṃ samaṇo hotukāmo”tipi “ayaṃ pabbajitukāmo”tipi vattuṃ vaṭṭatiyeva. Sace sabhāgaṭṭhānaṃ hoti, dasa vā vīsati vā tiṃsaṃ vā bhikkhū vasantīti paricchedo paññāyati, tesāṃ ṭhitokāsaṃ vā nisinnokāsaṃ vā gantvāpi purimanayeneva āpucchitabbaṃ. Pabbajjāpekkhaṃ vināva daharabhikkhū vā sāmaṇere vā pesetvāpi “eko bhante pabbajjāpekkho atthi, tassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāma”ti-ādinā nayena āpucchāpetuṃ vaṭṭati. Sace keci bhikkhū senāsaṇaṃ vā gumbādīni vā pavisitvā niddāyanti vā samaṇadhammaṃ vā karonti, āpucchakā ca pariyesantāpi adisvā “sabbe āpucchitā amhehi”ti saññino honti, pabbajjā nāma lahukakammaṃ, tasmā pabbajito supabbajito, pabbājentassapi anāpatti.

Sace pana vihāro mahā hoti anekabhikkhusahassāvāso, sabbe bhikkhū sannipātāpetumpi dukkaraṃ, pageva paṭipāṭiyā āpucchituṃ, khaṇḍasīmāya vā ṭhatvā nadīsamuddādīni vā gantvā pabbājetabbo. Yo pana navamuṇḍo vā hoti vibbhantako vā nigaṇṭhādīsu aññataro vā dvaṅgulakeso vā ūnadvāṅgulakeso vā, tassa kesacchedanakiccaṃ natthi, tasmā bhaṇḍukammaṃ anāpucchitvāpi tādisaṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Dvaṅgulātiritakeso pana yo hoti antamaso ekasikhāmattadharopi, so bhaṇḍukammaṃ āpucchitvāva pabbājetabbo.

145. Evaṃ āpucchitvā pabbājentena ca paripuṇṇapattacīvarova pabbājetabbo. Sace tassa natthi, yācītakenapi pattacīvarena pabbājetuṃ vaṭṭati, sabhāgaṭṭhāne viśāsena gahetvāpi pabbājetuṃ vaṭṭati. Sace² pana apakkaṃ pattaṃ cīvarūpagāni ca vatthāni gahetvā āgato hoti, yāva patto paccati, cīvarāni ca karīyanti, tāva vihāre vasantassa anāmaṭṭhapinḍapātāṃ dātuṃ vaṭṭati, thālakesu bhuñjitūṃ vaṭṭati. Purebhattaṃ

1. Vi-Ṭṭha 3. 284 piṭṭhādīsu.

2. Vi-Ṭṭha 3. 307 piṭṭhādīsu.

sāmaṇerabhāgasamako āmisabhāgo dātum vaṭṭati, senāsanaggāho pana salākabhatta-uddesabhattachanimantanādīni ca na vaṭṭanti. Pacchābhattampi sāmaṇerabhāgasamo telataṇḍulamadhuphāṇitādibhesajjabhāgo vaṭṭati. Sace gilāno hoti, bhesajjamassa kātum vaṭṭati, sāmaṇerassa viya sabbaṃ paṭijaggaṇakammaṃ. Upasampadāpekkhaṃ pana yācitakena pattacīvarena upasampādetum na vaṭṭati. “Na bhikkhave yācitakena pattacīvarena upasampādetabbo, yo upasampādeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti¹ vuttaṃ. Tasmā so paripuṇṇapattacīvaroyeva upasampādetabbo. Sace tassa natthi, ācariyupajjhāyā cassa dātukāmā honti, aññe vā bhikkhū nirapekkhehi nissajjitvā adhiṭṭhānupagaṃ pattacīvaraṃ dātabbaṃ. Yācitakena pana pattena vā cīvarena vā upasampādentasseva āpatti hoti, kammaṃ pana na kuppati.

146. Paripuṇṇapattacīvaraṃ pabbājentenapi sace okāso hoti, sayam pabbājetabbo. Sace uddesaparipucchādīhi byāvaṭo hoti, okāsaṃ na labhati, eko daharabhikkhu vattabbo “etaṃ pabbājehi”ti. Avuttopi ce daharabhikkhu upajjhāyaṃ uddissa pabbājeti, vaṭṭati. Sace daharabhikkhu natthi, sāmaṇeropi vattabbo “etaṃ khaṇḍasīmaṃ netvā pabbājetvā kāsāyāni acchādetvā ehī”ti. Saraṇāni pana sayam dātabbāni. Evaṃ bhikkhunāva pabbājito hoti. Purisañhi bhikkhuto añño pabbājetum na labhati, mātugāmaṃ bhikkhunīto añño, sāmaṇero pana sāmaṇerī³ vā āṇattiyā kāsāyāni dātum labhanti, kesoropanaṃ yena kenaci kataṃ sukataṃ.

Sace pana bhabbarūpo hoti sahetuko ñāto yasassī kulaputto, okāsaṃ katvāpi sayameva pabbājetabbo, “mattikāmuṭṭhiṃ gahetvā nahāyitvā āgacchāhi”ti ca na pana vissajjetabbo. Pabbājitukāmānañhi paṭhamāṃ balava-ussāho hoti, pacchā pana kāsāyāni ca kesaharaṇasatthakañca disvā utrasanti, ettoyeva palāyanti, tasmā sayameva nahānatitthaṃ netvā sace nātidaharo, “nahāhi”ti vattabbo, kesā panassa sayameva mattikaṃ gahetvā

1. Vi. 3 126 piṭṭhe. 2. Vi-Ṭṭha 3. 248 piṭṭhādīsu. 3. Sāmaṇeraṃ pana sāmaṇerā (Sī)

dhovitabbā. Daharakumārako pana sayam udakam otarivā gomayamattikāhi ghaṁsitvā nahāpetabbo. Sacepissa kacchu vā piḷakā vā honti, yathā mātā puttam na jigucchati, evamevaṁ ajigucchantena sādhuḥkam hatthapādato ca sīsato ca paṭṭhāya ghaṁsitvā ghaṁsitvā nahāpetabbo. Kasmā? Ettakena hi upakārena kulaputtā ācariyupajjhāyesu ca sāsane ca balavasinehā tibbagāravā anivattidhammā honti, uppannam anabhiratiṁ vinodetvā therabhāvaṁ pāpuṇanti, kataññukatavedino honti.

Evam nahāpanakāle pana kesamassum oropanakāle vā “tvaṁ ñāto yasassī, idāni mayam tam nissāya paccayehi na kilamissāmā”ti na vattabbo, aññāpi aniyyānikakathā na vattabbā, atha khvassa “āvuso suṭṭhu upadhārehi, satim upaṭṭhāpehī”ti vatvā tacapañcakakammaṭṭhānam ācikkhitabbaṁ. Ācikkhantena ca vaṇṇasaṇṭhānagandhāsavokāsavasena asucijegucchapaṭikkūlabhāvaṁ nijjīvanissattabhāvaṁ vā pākāṭam karontena ācikkhitabbaṁ. Sace hi so pubbe madditasāṅkhāro hoti bhāvitabhāvano kaṇṭakavedhāpekkho viya paripakkagaṇḍo sūriyuggamanāpekkham viya ca pariṇatapadumam, athassa āraddhamatte kammaṭṭhānam manasikāre indāsani viya pabbate kilesapabbate cuṇṇayamānamyeva ñāṇam pavattati, khuraggeyeva arahattam pāpuṇāti. Ye hi keci khuragge arahattam pattā, sabbe te evarūpaṁ savanam labhitvā kalyāṇamittena ācariyena dinnanayam nissāya, no anissāya. Tasmāssa āditova evarūpī kathā kathetabbāti.

Kesesu pana oropitesu haliddicuṇṇena vā gandhacuṇṇena vā sīsāñca sarīrañca ubbaṭṭetvā gihigandham apanetvā kāsāyāni tikkhattum vā dvikkhattum vā sakim vā paṭiggāhāpetabbo.¹ Athāpissa hatthe adatvā ācariyo vā upajjhāyo vā sayameva acchādeti, vaṭṭati. Sace aññam daharam vā sāmaṇeram vā upāsakam vā āṇāpeti “āvuso etāni kāsāyāni gahetvā etam acchādehī”ti, taññeva vā āṇāpeti “etāni gahetvā acchādehī”ti, sabbam tam vaṭṭati, sabbam tena bhikkhunāva dinnam hoti. Yam pana nivāsanaṁ vā

1. Paṭiggāhāpetabbāni (Ka)

pārūpanaṃ vā anāṇattiyā nivāseti vā pārūpati vā, taṃ apanetvā puna dātabbaṃ. Bhikkhūnā hi sahaṭṭhena vā āṇattiyā vā dinnameva kāsāyaṃ vaṭṭati, adinnaṃ na vaṭṭati. Sacepi tasseva santakaṃ hoti, ko pana vādo upajjhāyamūlake.

147. Evaṃ pana dinnāni kāsāyāni acchādāpetvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ kārapetvā ye tattha sannipatitā bhikkhū, tesaṃ pāde vandāpetvā atha saraṇagahaṇatthaṃ ukkuṭikaṃ nisīdāpetvā añjaliṃ paggaṇhāpetvā “evaṃ vadehī”ti vattabbo, “yamahaṃ vadāmi, taṃ vadehī”ti vattabbo. Athassa upajjhāyena vā ācariyena vā “Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi”ti-ādinā nayena saraṇāni dātabbāni yathāvuttapaṭipāṭiyāva, na uppaṭipāṭiyā. Sace hi ekapadampi ekakkharaṃpi uppaṭipāṭiyā deti, Buddhaṃ saraṇaṃyeva vā tikkhattuṃ datvā puna itarasu ekekaṃ tikkhattuṃ deti, adinnāni honti saraṇāni.

Imaṅca pana saraṇagamanupasampadaṃ paṭikkhipitvā anuññāta-upasampadā ekatosuddhiyā vaṭṭati, sāmaṇerapabbajjā pana ubhatosuddhiyāva vaṭṭati, no ekatosuddhiyā. Tasmā upasampadāya sace ācariyo ñattidosañceva kammavācādosañca vajjetvā kammaṃ karoti, sukataṃ hoti. Pabbajjāya pana imāni tīṇi saraṇāni bu-kāra dha-kārādīnaṃ byañjanānaṃ ṭhānakaraṇasampadaṃ ahāpentena ācariyenapi antevāsikenapi vattabbāni. Sace ācariyo vattuṃ sakkoti, antevāsiko na sakkoti, antevāsiko vā sakkoti, ācariyo na sakkoti, ubhopi vā na sakkoti, na vaṭṭati. Sace pana ubhopi sakkoti, vaṭṭati. Imāni ca pana dadamānena “Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi”ti evaṃ ekasambandhāni anunāsikantāni vā katvā dātabbāni, Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi”ti evaṃ vicchinditvā makārantāni vā katvā dātabbāni. **Andhakatṭhakathāyaṃ** “nāmaṃ sāvetvā ‘ahaṃ bhante Buddharakkhito yāvajjīvaṃ Buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmi”ti vuttaṃ, taṃ ekaṭṭhakathāyampi natthi, Pāliyaṃpi na vuttaṃ, tesaṃ rucimattameva, tasmā na gahetabbaṃ. Na hi tathā avadantassa saraṇaṃ kuppati. Ettāvata ca sāmaṇerabhūmiyaṃ patiṭṭhito hoti.

148. Sace panaesa gatimā hoti paṇḍitajātiko, athassa tasmimyeva ṭhāne sikkhāpadāni uddisitaṭṭhāni. Kathaṃ? Yathā Bhagavatā uddiṭṭhāni. Vuttañhetarā—

“Anujānāmi bhikkhave sāmaṇerānaṃ dasa sikkhāpadāni, tesu ca sāmaṇerehi sikkhituṃ. Pāṇātipātā veramaṇi, adinnādānā veramaṇi, abrahmacariyā veramaṇi, musāvādā veramaṇi, surāmerayamajjapamādaṭṭhānā veramaṇi, vikālabhojanā veramaṇi, nacca gītavādita visūkadassanā veramaṇi, mālāgandha vilepana dhāraṇa maṇḍana vibhūsanatṭhānā veramaṇi, uccāsayanamahāsayanā veramaṇi, jātārūparajatapaṭiggahaṇā veramaṇi”¹.

Andhakatṭhakathāyaṃ pana “aham bhante itthannāmo yāvajīvaṃ pāṇātipātā veramaṇisikkhāpadaṃ samādiyaṃ”²ti evaṃ saraṇadānaṃ viya sikkhāpadadānampi vuttaṃ, taṃ neva Pāliyaṃ, na Aṭṭhakathāsu atthi, tasmā yathapāliyaṃ uddisitabbāni. Pabbajjā hi saraṇagamaneheva siddhā, sikkhāpadāni pana kevalaṃ sikkhāpadapūraṇatthaṃ jānitabbāni, tasmā Pāliya āgatanayeneva uggahetuṃ asakkontassa yāya kāyaci bhāsāya atthavasenapi ācikkhituṃ vaṭṭati. Yāva pana attanā sikkhitabbasikkhāpadāni na jānāti, saṅghāṭipattacīvaradhāraṇatṭhānanisajjādīsu pānabhojanādividhimhi ca na kusalo hoti, tāva bhojanasālaṃ vā salākabhājanatṭhānaṃ vā aññaṃ vā tathārūpatṭhānaṃ na pesetabbo, santikāvacaroyeva kātabbo, bāladārako viya paṭipajjitabbo, sabbamassa kappiyākappiyaṃ ācikkhitabbaṃ, nivāsanapārūpanādīsu abhisamācārikesu vinetabbo. Tenapi—

“Anujānāmi bhikkhave dasahaṅgehi samannāgataṃ sāmaṇeraṃ nāsetuṃ. Pāṇātipātī hoti, adinnādāyī hoti, abrahmacārī hoti, musāvādī hoti, majjapāyī hoti, Buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati, dhammassa avaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati, micchādiṭṭhiko hoti, bhikkhunīdūsako hoti”²—

Evaṃ vuttāni dasa nāsanaṅgāni ārakā parivajjetvā ābhisamācārikaṃ paripūrentena dasavidhe sīle sādhukaṃ sikkhitabbaṃ.

1. Vi 3. 117 piṭṭhe.

2. Vi 3. 119 piṭṭhe.

149. Yo pana¹ pāṇātipātādīsu dasasu nāsanaṅgesu ekampi kammaṃ karoti, so liṅganāsanāya nāsetabbo. Tīsu hi nāsanaṃ liṅganāsanāyeva idhādhippetā. Yathā ca bhikkhūnaṃ pāṇātipātādīsu tā tā āpattiyo honti, na tathā sāmaṇerānaṃ. Sāmaṇero hi kunthakipillikampi māretvā maṅgulaṇḍakampi² bhinditvā nāsetabbataṃyeva pāpuṇāti, tāvadevassa saraṇagamanāni ca upajjhāyaggahaṇaṇca senāsanaggāho ca paṭippassambhanti, saṃghalābhaṃ na labhati, liṅgamattameva ekaṃ avasiṭṭhaṃ hoti. So sace ākiṇṇadosova hoti, āyatim saṃvare na tiṭṭhati, nikkadḍhitabbo. Atha sahasā virajjhivā “duṭṭhu mayā katan”ti puna saṃvare ṭhātukāmo hoti, liṅganāsanakiccaṃ natthi, yathānivatthapārutasseva saraṇāni dātabbāni, upajjhāyo dātabbo. Sikkhāpadāni pana saraṇagamaneneva ijjhanti. Sāmaṇerānaṃhi saraṇagamanam bhikkhūnaṃ upasampadakkammavācāsadisam, tasmā bhikkhūnaṃ viya catupārisuddhisīlam imināpi dasa sīlāni samādinnaṃeva honti, evaṃ santepi dalhīkaraṇattham āyatim saṃvare paṭiṭṭhāpanattham puna dātabbāni. Sace purimikāya puna saraṇāni gahitāni, pacchimikāya vassāvāsikaṃ lacchati. Sace pacchimikāya gahitāni, saṃghena apaloketvā lābho dātabbo. Adinnādāne tiṇasalākamattenapi vatthunā, abrahmacariye tīsu maggesu yattha katthaci vippaṭipattiyā, musāvāde hasādhippāyatāyapi musā bhaṇite assamaṇo hoti, nāsetabbataṃ āpajjati, majjapāne pana bhikkhuno ajānitvāpi bījato paṭṭhāya majjam pivantassa pācittiyam. Sāmaṇero jānitvā pivantova sīlabhedam āpajjati, na ajānitvā. Yāni panassa itarāni pañca sikkhāpadāni, etesu bhinnesu na nāsetabbo, daṇḍakammaṃ kātabbam. Sikkhāpade pana puna dinnepi adinnepi vaṭṭati, daṇḍakammena pana piḷetvā āyatim saṃvare ṭhapanatthāya dātabbameva.

Avaṇṇabhāsane pana “Araham Sammāsambuddho”ti-ādīnaṃ paṭipakkhavasena Buddhassa vā “Svākkhāto”ti-ādīnaṃ paṭipakkhavasena dhammassa vā “Suppaṭipanno”ti-ādīnaṃ paṭipakkhavasena saṃghassa vā avaṇṇam bhāsanto ratanattayam nindanto garahanto ācariyupajjhāyādīhi “mā evam avacā”ti avaṇṇabhāsane ādīnavam dassetvā nivāretabbo. “Sace yāvattatīyam

1. Vi-Ṭṭha 3. 295 piṭṭhādīsu.

2. Maṅkuṇaṇḍakampi (Sī)

vuccamāno na oramati, kaṇṭakanāsanāya nāsetabbo”ti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** pana “sace evaṃ vuccamāno taṃ laddhiṃ nissajjati, daṇḍakammaṃ kāretvā accayaṃ desāpetabbo. Sace na nissajjati, tatheva ādāya paggayha tiṭṭhati, liṅganāsanāya nāsetabbo”ti vuttaṃ, taṃ yuttaṃ. Ayameva hi nāsanā idhādhippetāti. Micchādiṭṭhikepi eseva nayo. Sassatucchedānañhi aññataradiṭṭhiko sace ācariyādīhi ovadiyamāno nissajjati, daṇḍakammaṃ kāretvā accayaṃ desāpetabbo, apaṇissajjantova nāsetabbo. Bhikkhunīdusako cettha kāmaṃ abrahmacāriggahaṇena gahitova, abrahmacāriṃ pana āyatīṃ saṃvare ṭhātukāmaṃ saraṇāni datvā upasampādetuṃ vaṭṭati. Bhikkhunīdusako āyatīṃ saṃvare ṭhātukāmopi pabbajjampi na labhati, pageva upasampadanti etamatthaṃ dassetuṃ “bhikkhunīdusako”ti idaṃ visuṃ dasamaṃ aṅgaṃ vuttanti veditabbaṃ.

150. “Anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatassa sāmaṇerassa daṇḍakammaṃ kātuṃ. Bhikkhūnaṃ alābhāya parisakkati, bhikkhūnaṃ anattāya parisakkati, bhikkhūnaṃ avāsāya parisakkati, bhikkhū akkosati, paribhāsati, bhikkhū bhikkhūhi bhedetī”ti¹ “vacanato pana imāni pañca aṅgāni, sikkhāpadesu ca pacchimāni vikālabhojanādīni pañcāni dasa daṇḍakammavattāhūni. Kiṃ panettha daṇḍakammaṃ kattabbanti? “Anujānāmi bhikkhave yattha vā vasati, yattha vā paṭikkamati, tattha āvaraṇaṃ kātun”ti² vacanato yattha³ vasati vā pavisati vā, tattha āvaraṇaṃ kātabbaṃ “mā idha pavisā”ti. Ubhayenapi attano pariveṇaṇca vassaggena pattasenāsanaṇca vuttaṃ. Tasmā na sabbo saṃghārāmo āvaraṇaṃ kātabbo, karonto ca dukkaṭaṃ āpajjati “na bhikkhave sabbo saṃghārāmo āvaraṇaṃ kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vuttattā. Na ca mukhadvāriko āhāro āvaraṇaṃ kātabbo, karonto ca dukkaṭaṃ āpajjati “na bhikkhave mukhadvāriko āhāro āvaraṇaṃ kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vuttattā. Tasmā “ajja mā khāda mā bhuñjā”ti vadatopi “āhārampi nivāressāmi”ti pattacīvaraṃ anto nikkhipatopi sabbapayogesu dukkaṭaṃ. Anācārassa pana dubbacasāmaṇerassa daṇḍakammaṃ katvā yāguṃ vā bhattaṃ vā pattacīvaraṃ vā dassetvā

1. Vi 3. 117 piṭṭhe.

2. Vi 3. 118 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 294 piṭṭhādīsu.

“ettake nāma daṇḍakamme āhaṭṭe idaṃ lacchasi”ti vattum vaṭṭati. Bhagavatā hi āvaraṇameva daṇḍakammaṃ vuttaṃ. Dhammasaṅgāhakattherehi pana “aparādhānurūpaṃ udakadāruvālikādīnaṃ āharāpanampi kātabban”ti vuttaṃ, tasmā tampi kātabba, tañca kho “oramissati viramissati”ti anukampāya, na “nississati vibbhamissati”ti-ādinayappavattena pāpajjhāsayena. “Daṇḍakammaṃ karomī”ti ca uṇhapāsāṇe vā nipajjāpetum pāsāṇiṭṭhakādīni vā sise nikkhipāpetum udakaṃ vā pavesetum na vaṭṭati.

Upajjhāyaṃ anāpucchāpi daṇḍakammaṃ na kāretabbaṃ “na bhikkhave upajjhāyaṃ anāpucchā āvaraṇaṃ kātabbaṃ, yo kareyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato. Ettha pana “tumhākaṃ sāmaṇerassa ayaṃ nāma aparādhō, daṇḍakammamassa karoṭhā”ti tikkhattum vutte sace so upajjhāyo daṇḍakammaṃ na karoti, sayam kātum vaṭṭati. Sacepi ādito upajjhāyo vadati “mayhaṃ sāmaṇerānaṃ dose sati tumhe daṇḍakammaṃ karoṭhā”ti, kātum vaṭṭatiyeva. Yathā ca sāmaṇerānaṃ, evaṃ saddhivihārikantevāsikānampi daṇḍakammaṃ kātum vaṭṭati, aññesaṃ pana parisā na apalāletabbā, apalālento dukkaṭaṃ āpajjati “na bhikkhave aññassa parisā apalāletabbā, yo apalāleyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato. Tasmā “tumhākaṃ pattaṃ dema, cīvaram demā”ti attano upaṭṭhānakaraṇatthaṃ saṅgaṇhitvā sāmaṇerā vā hontu upasampannā vā, antamaso dussīlabhikkhussapi parassa parisabhūte bhinditvā gaṇhitum na vaṭṭati, ādīnavaṃ pana vattum vaṭṭati “tayā nahāyiturū āgatenā gūthamakkhanaṃ viya kataṃ dussīlaṃ nissāya viharantenā”ti. Sace so sayameva jānitvā upajjhaṃ vā nissayaṃ vā yācati, dātum vaṭṭati.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Pabbajjāvinicchayakathā samattā.

1. Vi 3. 118 piṭṭhe.

2. Vi 3. 119 piṭṭhe.

23. Nissayavinicchayakathā

151. **Nissayoti** ettha pana ayaṃ nissayo nāma kena dātabbo, kena na dātabbo, kassa dātabbo, kassa na dātabbo, kathaṃ gahito hoti, kathaṃ paṭippassambhati, nissāya kena vasitabbaṃ, kena ca na vasitabbanti? Tattha **kena dātabbo, kena na dātabboti** ettha tāva “anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunā paṭibaleṇa dasavassena vā atirekadasavassena vā upasampādetuṃ, nissayaṃ dātun”¹ ti ca vacanato yo byatto hoti paṭibalo upasampadāya dasavasso vā atirekadasavasso vā, tena dātabbo, itarena na dātabbo. Sace deti, dukkaṭaṃ āpajjati.

Ettha² ca “byatto” ti iminā parisupaṭṭhāpakabahussuto veditabbo. Parisupaṭṭhāpakena hi sabbantimena paricchena parisāṃ abhivinaye vinetuṃ dve Vibhaṅgā paṇṇā vācuggatā kātābbā, asakkontena tīhi janehi saddhiṃ parivattanakkhamā kātābbā, kammākammañca Khandhakavattañca uggahetabbaṃ, parisāya pana abhidhamme vinayanatthaṃ sace Majjhimabhāṇako hoti, Mūlapaṇṇāsako uggahetabbo, Dīghabhāṇakena Mahāvaggo, Saṃyuttabhāṇakena heṭṭhimā vā tayo vaggā Mahāvaggo vā, Aṅguttarabhāṇakena heṭṭhā vā upari vā upadḍhanikāyo uggahetabbbo, asakkontena Tikanipātato paṭṭhāya uggahetumpi vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana “ekaṃ gaṇhantena Catukkanipātaṃ vā Pañcakanipātaṃ vā uggahetuṃ vaṭṭati” ti vuttaṃ. Jātakabhāṇakena Sāṭṭhakathaṃ Jātaṃ uggahetabbaṃ, tato oraṃ na vaṭṭati. “Dhammapadampi saha vatthunā uggahetuṃ vaṭṭati” ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Tato tato samuccayaṃ katvā Mūlapaṇṇāsakamattaṃ vaṭṭati, “na vaṭṭati” ti **Kurundaṭṭhakathāyaṃ** paṭikkhittaṃ, itarāsu vicāraṇāyeva natthi. Abhidhamme kiñci gahetabbanti na vuttaṃ. Yassa pana Sāṭṭhakathampi Vinayapiṭakaṃ Abhidhammapiṭakañca paṇṇaṃ, suttante ca vuttappakāro gantho natthi, parisāṃ upaṭṭhāpetuṃ na labhati. Yena pana suttantato ca vinayato ca vuttappamāṇo gantho uggahito, ayaṃ parisupaṭṭhāko bahussutova hoti, disāpāmokkho yenakāmaṅgamo parisāṃ upaṭṭhāpetuṃ labhati, ayaṃ imasmiṃ atthe “byatto” ti adhippeto.

1. Vi 3. 75, 89 piṭṭhesu.

2. Vi-Ṭṭha 3. 55 piṭṭhe.

Yo pana antevāsino vā saddhivihārikassa vā gilānassa sakkoti
upaṭṭhānādīni kātuṃ, yaṃ idha “paṭibalo”ti adhippeto. Yaṃ pana vuttaṃ—

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgatena bhikkhunā na
upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.
Na asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti, na asekkhena
samādhikkhandhena samannāgato hoti, na asekkhena paññākkhandhena
samannāgato hoti, na asekkhena vimuttikkhandhena samannāgato hoti,
na asekkhena vimuttiñāḍadassanakkhandhena samannāgato hoti. Imehi
kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na
upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na
upasampādetabbaṃ, na nissāyo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.
Attanā na asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti, na param
asekkhe sīlakkhandhe samādapetā. Attanā na asekkhena
samādhikkhandhena samannāgato hoti, na param asekkhe
samādhikkhandhe samādapetā. Attanā na asekkhena paññākkhandhena
samannāgato hoti, na param asekkhe paññākkhandhe samādapetā.
Attanā na asekkhena vimuttikkhandhena samannāgato hoti, na param
asekkhe vimuttikkhandhe samādapetā. Attanā na asekkhena
vimuttiñāḍadassanakkhandhena samannāgato hoti, na param asekkhe
vimuttiñāḍadassanakkhandhe samādapetā. Imehi kho bhikkhave
pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na
nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na
upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.
Assaddho hoti, ahiriko hoti, anottappī hoti, kusīto hoti, muṭṭhassati hoti.
Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na

upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Adhiṣīle sīlavipanno hoti, ajjhācāre ācāravipanno hoti, atidiṭṭhiyā diṭṭhivipanno hoti, appassuto hoti, duppañño hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Na paṭibalo hoti antevāsiṃ vā saddhivihāriṃ vā gilānaṃ upaṭṭhātum vā upaṭṭhāpetum vā, anabhirataṃ vūpakāsetum vā vūpakāśepetum vā, uppannaṃ kukkuccaṃ dhammato vinodetum¹, āpattiṃ na jānāti, āpattiyā vuṭṭhānaṃ na jānāti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissāyo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Na paṭibalo hoti antevāsiṃ vā saddhivihāriṃ vā ābhisamācārikāya sikkhāya sikkhāpetum, ādibrahmacariyakāya sikkhāya vinetum, abhidhamme vinetum, abhivinaye vinetum, uppannaṃ diṭṭhigataṃ dhammato vivecetum. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero

1. Vinodetum vā vinodāpetum vā (Sī)

upaṭṭhāpetabbo. Āpattiṃ na jānāti, anāpattiṃ na jānāti, lahukaṃ āpattiṃ na jānāti, garukaṃ āpattiṃ na jānāti, ubhayāni kho panassa pātimokkhāni vitthārena na svāgatāni honti na suvibhattāni na suppavattīni na suvinicchitāni suttaso anubyañjanaso. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Āpattiṃ na jānāti, anāpattiṃ na jānāti, lahukaṃ āpattiṃ na jānāti, garukaṃ āpattiṃ na jānāti, ūnadasavasso hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na upasampādetabbaṃ, na nissayo dātabbo, na sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo”ti-ādi¹. Tampi—

“Anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunā paṭibalena dasavassena vā atirekadasavassena vā upasampādetum, nissayaṃ dātun”ti² ca evaṃ saṅkhepato vuttasseva upajjhāyācariyalakkhaṇassa vitthāradassanattamaṃ vuttaṃ.

Tattha³ kiñci ayuttavasena paṭikkhittaṃ, kiñci āpatti-aṅgavasena. Tathā hi “na asekkhena sīlakkhandhenā”ti ca “attanā na asekkhenā”ti ca “assaddho”ti ca ādisu tīsu pañcakesu ayuttavasena paṭikkhepo kato, na āpatti-aṅgavasena. Yo hi asekkhehi sīlakkhandhādīhi asamannāgato pare ca tattha samādapetum asakkonto assaddhiyādidosa yuttova hutvā parisāṃ pariharati, tassa parisā sīlādīhi parihāyatiyeva na vaḍḍhati, tasmā “tena na upasampādetabban”ti-ādi ayuttavasena vuttaṃ, na āpatti-aṅgavasena. Na hi khīṇāsavasseva upajjhācariyabhāvo Bhagavatā anuññāto, yadi tasseeva anuññāto abhavissa, “sace upajjhāyassa anabhirati uppannā hoti”ti-ādiṃ na vadeyya, yasmā pana khīṇāsavassa parisā sīlādīhi na parihāyati, tasmā “pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgatena bhikkhunā upasampādetabban”ti-ādi vuttaṃ.

1. Vi 3. 90 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 75; 89 piṭṭhesu.

3. Vi-Ṭṭha 3. 271 piṭṭhādīsu.

Adhisīle sīlavipannoti-ādīsu pārājikañca saṁghādisesañca āpanno adhisīle sīlavipanno nāma. Itare pañcāpattikkhandhe āpanno **ajjhācāre ācāravipanno** nāma. Sammādiṭṭhiṃ pahāya antaggāhikāya diṭṭhiyā samannāgato **atidiṭṭhiyā diṭṭhivipanno** nāma. Yattakaṃ suttaṃ parisarṇ parihaṇantassa icchitabbaṃ, tena virahitattā **appassuto**. Yaṃ tena jānitabbaṃ āpattādi, tassa ajānanato **duppañño**. Imasmiṃ pañcake purimāni tīṇi padāni ayuttavasena vuttāni, pacchimāni dve āpatti-aṅgavasena.

Āpattiṃ na jānātīti “idaṃ nāma mayā katan”ti vutte “imaṃ nāma āpattiṃ ayaṃ āpanno”ti na jānāti. **Vuṭṭhānaṃ na jānātīti** “vuṭṭhānagāminito vā desanāgāminito vā āpattito evaṃ nāma vuṭṭhānaṃ hotī”ti na jānāti. Imasmiṃ hi pañcake purimāni dve padāni ayuttavasena vuttāni, pacchimāni tīṇi āpatti-aṅgavasena.

Ābhisamācārikāya sikkhāyāti Khandhakavatte vinetuṃ na paṭibalo hotīti attho. **Ādibrahmacariyakāyāti** sekkhapaṇṇattiyaṃ vinetuṃ na paṭibaloti attho. **Abhidhammeti** nāmarūpaparicchede vinetuṃ na paṭibaloti attho. **Abhivinayeti** sakale Vinayapiṭake vinetuṃ na paṭibaloti attho. **Vinetuṃ na paṭibaloti** ca sabbattha sikkhāpetuṃ na sakkotīti attho. **Dhammato vivecetunti** dhammena kāraṇena vissajjāpetuṃ. Imasmiṃ pañcake sabbapadesu āpatti.

“Āpattiṃ na jānātī”ti-ādipañcakasmiṃ **vitthārenāti** Ubhatovibhaṅgena saddhiṃ. **Na svāgatānīti** na suṭṭhu āgatāni. **Suvibhattānīti** suṭṭhu vibhattāni padapaccābhaṭṭhasaṅkaradosarahitāni. **Suppavattīnīti** paṇuṇāni vācuggatāni suvinicchitāni. **Suttasoti** Khandhakaparivārato āharitabbasuttavasena suṭṭhu vinicchitāni. **Anubyañjanasoti** akkharapadapāripūriyā ca suvinicchitāni akhaṇḍāni aviparītakkarāni. Etena Aṭṭhakathā dīpitā. Aṭṭhakathāto hi esa vinicchayo hotīti. Imasmiṃ pañcakehi sabbapadesu āpatti. **Ūnadasavassapariyosānapañcakepi** eseṇa nayo. Iti ādito tayo pañcakā, catutthe tīṇi padāni, pañcame dve padānīti sabbepi cattāro pañcakā ayuttavasena vuttā, catutthe pañcake

dve padāni, pañcame tīṇi, chaṭṭhasattamaṭṭhamā tayo pañcakāti sabbepi cattāro pañcakā āpatti-aṅgavasena vuttā.

Sukkapakkhe pana vuttavipariyāyena “pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgatena bhikkhunā upasampādetabbaṃ, nissayo dātabbo, sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti”¹ti-ādinā aṭṭha pañcakā āgatāyeva. Tattha sabbattheva anāpatti.

152. **Kassa dātabbo, kassa na dātabboti** ettha pana yo lajjī hoti, tassa dātabbo. Itarassa na dātabbo “na bhikkhave alajjīnaṃ nissayo dātabbo, yo dadeyya, āpatti dukkaṭassā”²ti vacanato. Nissāya vasantenapi alajjī nissāya na vasitabbaṃ. Vuttañhetarā “na bhikkhave alajjīnaṃ nissāya vatthabbaṃ, yo vaseyya, āpatti dukkaṭassā”²ti. Ettha³ ca **alajjīnanti** upayogatthe sāmivacanāṃ, alajjipuggale nissāya na vasitabbanti vuttaṃ hoti. Tasmā navāṃ ṭhānaṃ gatena “ehi bhikkhu, nissayaṃ gaṇhāhi”²ti vuccamānenapi catūhapañcāhaṃ nissayaḍāyakassa lajjibhāvaṃ upaparikkhitvā nissayo gahetabbo. “Anujānāmi bhikkhave catūhapañcāhaṃ āgametuṃ yāva bhikkhusabhāgataṃ jānāmi”²ti hi² vuttaṃ. Sace “thero lajjī”²ti bhikkhūnaṃ santike sutvā āgatadivaseyeva gahetukāmo hoti, thero pana “āgamehi tāva, vasanto jānissasī”²ti katipāhaṃ ācāraṃ upaparikkhitvā nissayaṃ deti, vaṭṭati, pakatiyā nissayagahaṇaṭṭhānaṃ gatena pana tadaheva gahetabbo, ekadivasampi parihāro natthi. Sace paṭhamayāme ācariyassa okāso natthi, okāsaṃ alabhanto “paccūsasamaye gahessāmi”²ti sayati, aruṇaṃ uggatampi na jānāti, anāpatti. Sace pana “gaṇhissāmi”²ti ābhogaṃ akatvā sayati, aruṇuggamane, dukkaṭaṃ. Agatapubbaṃ ṭhānaṃ gatena dve tīṇi divasāni vasitvā gantukāmena anissitena vasitabbaṃ. “Sattāhaṃ vasissāmi”²ti ālayaṃ karontena pana nissayo gahetabbo. Sace thero “kiṃ sattāhaṃ vasantassa nissayenā”²ti vadati, paṭikkhittakālato paṭṭhāya laddhaparihāro hoti.

1. Vi 1. 90 piṭṭhe.

2. Vi 3. 127 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 313 piṭṭhādīsu.

“Anujānāmi bhikkhave addhānamaggappaṭipannena bhikkhunā nissayaṃ alabhamānena anissitena vatthun”¹ti vacanato pana addhānamaggappaṭipanno sace attanā saddhim addhānamaggappaṭipannaṃ nissayadāyakaṃ na labhati, evaṃ nissayaṃ alabhamānena anissitena bahūnipi divasāni gantuṃ vaṭṭati. Sace pubbe nissayaṃ gahetvā vutthapubbaṃ kiñci āvāsaṃ pavisati, ekarattaṃ vasantenapi nissayo gahetabbo. Antarāmagge vissamanto vā satthaṃ vā pariyesanto katipāhaṃ vasati, anāpatti. Antovasse pana nibaddhavāsaṃ vasitabbaṃ, nissayo ca gahetabbo. Nāvāya gacchantassa pana vassāne āgatepi nissayaṃ alabhantassa anāpatti. Sace antarāmagge gilāno hoti, nissayaṃ alabhamānena anissitena vasituṃ vaṭṭati.

Gilānupaṭṭhākopi gilānena yāciyamāno anissito eva vasituṃ labhati. Vuttañhetam “anujānāmi bhikkhave gilānena bhikkhunā nissayaṃ alabhamānena anissitena vatthuṃ, anujānāmi bhikkhave gilānupaṭṭhākena bhikkhunā nissayaṃ alabhamānena yāciyamānena anissitena vatthun”¹ti. Sace pana “yācāhi man”¹ti vuccamānopi gilāno mānena na yācati, gantabbaṃ.

“Anujānāmi bhikkhave āraññikena bhikkhunā phāsuvihāraṃ sallakkhentena nissayaṃ alabhamānena anissitena vatthuṃ ‘yadā patirūpo nissayadāyako āgacchissati, tadā tassa nissāya vasissāmī’¹ti”¹ vacanato pana yattha vasantassa samathavipassanānaṃ paṭilābhavasena phāsu hoti, tādisaṃ phāsuvihāraṃ sallakkhentena nissayaṃ alabhamānena anissitena vatthabbaṃ. Imañca pana parihāraṃ neva sotāpanno, na sakadāgāmi-anāgāmi-arahanto labhanti, na thāmagatassa samādhino vā vipassanāya vā lābhī, vissaṭṭhakammaṭṭhāne pana bālaputhujjane kathāva natthi. Yassa kho pana samatho vā vipassanā vā taruṇā hoti, ayaṃ imaṃ parihāraṃ labhati, pavāraṇāsaṅgahopi etasseva anuññāto. Tasmā iminā puggalena ācariye pavāretvā gatepi “yadā patirūpo nissayadāyako āgacchissati, taṃ nissāya vasissāmī”¹ti ābhogaṃ katvā puna yāva āsālīpuṇṇamā, tāva anissitena vatthuṃ vaṭṭati. Sace pana āsālīmāse ācariyo nāgacchati, yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ.

153. **Katham gahito hotīti** ettha upajjhāyassa santike tāva upajjham gaṇhantena ekaṁsaṁ uttarāsaṅgaṁ karitvā pāde vanditvā ukkuṭikaṁ nisīditvā añjaliṁ paggaḥetvā “upajjhāyo me bhante hohī”ti tikkhattum vattabbaṁ. Evaṁ saddhivihārikaṇa vutte sace upajjhāyo “sāhū”ti vā “lahū”ti vā “opāyikaṇ”ti vā “patirūpan”ti vā “pāsādikaṇa sampādehī”ti vā kāyena viññāpeti, vācāya viññāpeti, kāyena vācāya viññāpeti, gahito hoti upajjhāyo. Idameva hettha upajjhāyaggahaṇaṁ, yadidaṁ upajjhāyassa imesu pañcasu padesu yassa kassaci padassa vācāya sāvanaṁ kāyena vā atthaviññāpananti. Keci pana “sādhū”ti sampaṭicchanaṁ sandhāya vadanti, na taṁ pamāṇaṁ, āyācanadānamattena hi gahito hoti upajjhāyo, na ettha sampaṭicchanaṁ aṅgaṁ. Saddhivihārikaṇapi na kevalaṁ “iminā me padena upajjhāyo gahito”ti ñātuṁ vaṭṭati, “ajjatagge dāni therō mayhaṁ bhāro, ahampi therassa bhāro”ti idampi ñātuṁ vaṭṭati¹. Vuttañhetam—

“Upajjhāyo bhikkhave saddhivihārikamhi puttacittam upaṭṭhapessati, saddhivihāriko upajjhāyamhi pitucittam upaṭṭhapessati, evaṁ te aññamaññaṁ sagāravā sappatissā sabhāgavuttino viharantā imasmim dhammavinaye vuḍḍhim virūḷhim vepullaṁ āpajjissanti”ti².

Ācariyassa santike nissayaggahaṇepi ayameva vinicchayo. Ayam panettha viseso—ācariyassa santike nissayaṁ gaṇhantena ukkuṭikaṁ nisīditvā “ācariyo me bhante hohi, āyasmato nissāya gacchāmī”ti³ tikkhattum vattabbaṁ, sesaṁ vuttanayameva.

154. **Katham paṭippassambhatīti** ettha tāva upajjhāyamhā pañcahākārehi nissayapaṭippassaddhi veditabbā, ācariyamhā chahi ākārehi. Vuttañhetam—

“Pañcimā bhikkhave nissayapaṭippassaddhiyo upajjhāyamhā. Upajjhāyo pakkanto vā hoti, vibbhanto vā, kālakato vā, pakkhasaṅkanto vā, āṇattiyeva pañcamī. Imā kho bhikkhave pañcanissayapaṭippassaddhiyo upajjhāyamhā.

1. Vi-Ṭṭha 3. 258 piṭṭhe.

2. Vi 3. 57 piṭṭhe.

3. Vi 3. 76 piṭṭhe.

Chayimā bhikkhave nissayapaṭippassaddhiyo ācariyamhā. Ācariyo pakkanto vā hoti, vibbhanto vā, kālakato vā, pakkhasaṅkanto vā, āṇattiyeva pañcamī, upajjhāyena vā samodhānagato hoti. Imā kho bhikkhave cha nissayapaṭippassaddhiyo ācariyamhā”ti¹.

Tatrāyaṃ vinicchayo²—**pakkantoti** disaṃ gato. Evaṃ gate ca pana tasmim̐ sace vihāre nissayadāyako atthi, yassa santike aññadāpi nissayo vā gahitapubbo hoti, yo vā ekasambhogaparibhogo, tassa santike nissayo gahetabbo, ekadivasampi parihāro natthi. Sace tādiso natthi, añño lajjī pesalo atthi, tassa pesalabhāvaṃ jānanta tadaheva nissayo yācitabbo. Sace deti, iccetaṃ kusalaṃ. Atha pana “tumhākaṃ upajjhāyo lahuṃ āgamissatī”ti pucchati, upajjhāyena ce tathā vuttaṃ, “āma bhante”ti vattabbaṃ. Sace vadati “tena hi upajjhāyassa āgamaṇaṃ āgamethā”ti, vaṭṭati. Atha panassa pakatiyā pesalabhāvaṃ na jānāti, cattāri pañca divasāni tassa bhikkhussa sabhāgataṃ oloketvā okāsaṃ kāretvā nissayo gahetabbo. Sace pana vihāre nissayadāyako natthi, upajjhāyo ca “ahaṃ katipāhena āgamissāmi, mā ukkaṇṭhitthā”ti vatvā gato, yāva āgamanā parihāro labbhati, athāpi naṃ tattha manussā paricchinnakālato uttaripi pañca vā dasa vā divasāni vāsentiyeva, tena vihāraṃ pavatti pesetabbā “daharā mā ukkaṇṭhantu, ahaṃ asukadivasam̐ nāma āgamissāmi”ti, evampi parihāro labbhati. Atha āgacchato antarāmagge nadīpūrena vā corādīhi vā upaddavo hoti, thero udakosakkaṇaṃ vā āgacchati, sahāye vā pariyasati, taṃ ce pavattim̐ daharā suṇanti, yāva āgamanā parihāro labbhati. Sace pana so “idhevāhaṃ vasissāmi”ti pahināti, parihāro natthi. Yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ. Vibbhante pana kālakate pakkhasaṅkante vā ekadivasampi parihāro natthi, yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ.

1. Vi 3. 89 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 267 piṭṭhādīsu.

Āṇattīti pana nissayapaṇāmanā vuccati, tasmā “paṇāmemi tan”ti vā “mā idha paṭikkamī”ti vā “nīhara te pattacīvaran”ti vā “nāhaṃ tayā upaṭṭhāpetabbo”ti vāti iminā Pāḷinayena “mā maṃ gāmappavesanaṃ āpucchi”ti-ādinā Pāḷimuttakanayena vā yo nissayapaṇāmanāya paṇāmīto hoti, tena upajjhāyo khamāpetabbo. Sace āditova na khamati, daṇḍakammaṃ āharitvā tikkhattum tāva sayameva khamāpetabbo. No ce khamati, tasmim vihare mahāthere gahetvā khamāpetabbo. No ce khamati, sāmantavihāre bhikkhū gahetvā khamāpetabbo. Sace evampi na khamati, aññattha gantvā upajjhāyassa sabhāgānaṃ santike vasitabbaṃ “appeva nāma ‘sabhāgānaṃ me santike vasatī’ti nātvāpi khomeyyā”ti. Sace evampi na khamati, tatveva vasitabbaṃ. Tatra ce dubbhikkhādidosena na sakkā hoti vasitum, tamyeva vihāraṃ āgantvā aññassa santike nissayaṃ gahetvā vasitum vaṭṭati. Ayamāṇattiyaṃ vinicchayo.

Ācariyamhā nissayapaṭippassaddhīsu **ācariyo pakkanto vā hotīti** ettha koci ācariyo āpucchitvā pakkamati, koci anāpucchitvā, antevāsikopi evameva. Tatra sace antevāsiko ācariyaṃ āpucchati “asukam nāma bhante ṭhānaṃ gantum icchāmi kenacideva karaṇīyenā”ti, ācariyena ca “kadā gamissasī”ti vutto “sāyanhe vā rattim vā uṭṭahitvā gamissāmī”ti vadati, ācariyopi “sādhū”ti sampaṭicchati, taṃ khaṇaṃyeva nissayo paṭippassambhati. Sace pana “bhante asukam nāma ṭhānaṃ gantukāmomhī”ti vutte ācariyo “asukasmim nāma gāme piṇḍāya caritvā pacchā jānissasī”ti vadati, so ca “sādhū”ti sampaṭicchati, tato ce gato sugato. Sace pana na gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Athāpi “gacchāmī”ti vutte ācariyena “mā tāva gaccha, rattim mantetvā jānissāmā”ti vutto mantetvā gacchati, sugato. No ce gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Ācariyaṃ anāpucchā pakkamantassa pana upacārasīmātikkame nissayo paṭippassambhati, anto-upacārasīmato paṭinivattantassa na paṭippassambhati. Sace pana ācariyo antevāsikaṃ āpucchati “āvuso asukam nāma ṭhānaṃ gamissāmī”ti, antevāsikena ca

“kadā”ti vutte “sāyanhe vā rattibhāge vā”ti vadati, antevāsikopi “sādhū”ti sampatīcchati, taṃ khaṇaṃyeva nissayo paṭippassambhati, sace pana ācariyo “sve piṇḍāya caritvā gamissāmī”ti vadati, itaro ca “sādhū”ti sampatīcchati, ekadivasaṃ tāva nissayo na paṭippassambhati, punadivase paṭippassaddho hoti. “Asukasmiṃ nāma gāme piṇḍāya caritvā jānissāmi mama gamanaṃ vā agamanaṃ vā”ti vatvā pana sace na gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Athāpi “gacchāmī”ti vutte antevāsikena “mā tāva gacchatha, rattiṃ mantetvā jānissathā”ti vutto mantetvāpi na gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Sace ubhopi ācariyantevāsikā kenacideva karaṇīyena bahisīmaṃ gacchanti, tato ce ācariyo gamiyacitte uppanne anāpucchāva gantvā dvinnāṃ leḍḍupātānaṃ antoyeva nivattati, nissayo na paṭippassambhati. Sace dve leḍḍupāte atikkamitvā nivattati, paṭippassaddho hoti. Ācariyupajjhāyā dve leḍḍupāte atikkamma aññasmiṃ vihare vāsanti, nissayo paṭippassambhati. Ācariye vibbhante kālakate pakkhasaṅkante ca taṃ khaṇaṃyeva paṭippassambhati.

Āṇattiyaṃ pana ācariyo muñcitukāmo va hutvā nissayapaṇāmanāya paṇāmeti, antevāsiko ca “kiñcāpi maṃ ācariyo paṇāmeti, atha kho hadayena muduko”ti sālāyo hoti, nissayo na paṭippassambhati. Sacepi ācariyo sālāyo, antevāsiko nirālāyo “na dāni imaṃ nissāya vasissāmī”ti dhuraṃ nikkhipati, evampi na paṭippassambhati. Ubhinnaṃ sālāyabhāve pana na paṭippassambhatīyeva, ubhinnaṃ dhuranikkhepena paṭippassambhati, paṇāmitena daṇḍakammaṃ āharitvā tikkhattuṃ khamāpetabbo. No ce khamati, upajjhāye vuttanayena paṭipajjitabbaṃ. Yathāpaññattaṃ pana ācariyupajjhāyavattaṃ paripūrentaṃ adhimattapemādipañcaṅgasamannāgataṃ antevāsikaṃ saddhivihārikaṃ vā paṇāmentassa dukkaṭaṃ, itaraṃ apaṇāmentassapi dukkaṭameva. Vuttañhetarī—

“Na bhikkhave sammāvattanto paṇāmetabbo, yo paṇāmeyya, āpatti dukkaṭassa. Na ca bhikkhave asammāvattanto na paṇāmetabbo, yo na paṇāmeyya, āpatti dukkaṭassa¹.

1. Vi 3. 87 piṭṭhe.

Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgataṃ antevāsikaṃ apaṇāmento ācariyo sātisāro hoti, paṇāmento anatisāro hoti. Ācariyamhi nādhimattaṃ pemaṃ hoti, nādhimatto pasādo hoti, nādhimattā hirī hoti, nādhimatto gāravo hoti, nādhimattā bhāvanā hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ antevāsikaṃ apaṇāmento ācariyo sātisāro hoti, paṇāmento anatisāro hoti¹.

Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgataṃ saddhivihārikaṃ apaṇāmento upajjhāyo sātisāro hoti, paṇāmento anatisāro hoti. Upajjhāyamhi nādhimattaṃ pemaṃ hoti, nādhimatto pasādo hoti, nādhimattā hirī hoti, nādhimatto gāravo hoti, nādhimattā bhāvanā hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ saddhivihārikaṃ apaṇāmento upajjhāyo sātisāro hoti, paṇāmento anatisāro hoti”ti-ādi².

Tattha³ **nādhimattaṃ pemaṃ hotīti** upajjhāyamhi adhimattaṃ gehassitapemaṃ na hoti. **Nādhimattā bhāvanā hotīti** adhimattā mettābhāvanā na hotīti attho.

Upajjhāyena vā samodhānagatoti ettha⁴ dassanasavanavasena samodhānaṃ veditabbaṃ. Sace hi ācariyaṃ nissāya vasanto saddhivihāriko ekavihāre cetiyaṃ vā vandantaṃ, ekagāme vā piṇḍāya carantaṃ upajjhāyaṃ passati, nissayo paṭippassambhati. Upajjhāyo passati, saddhivihāriko na passati, na paṭippassambhati. Maggappaṭipannaṃ vā ākāseṇa vā gacchantāṃ upajjhāyaṃ disvā dūrattā “bhikkhū”tijānāti, “upajjhāyo”ti na jānāti, na paṭippassambhati. Sace jānāti, paṭippassambhati. Uparipāsāde upajjhāyo vasati, heṭṭhā saddhivihāriko, taṃ adisvāva yāgum pivitvā paṭikkamati, āsanāsālāya vā nisinnaṃ adisvāva ekamante bhuñjitvā pakkamati, dhammassavanamaṇḍape vā

1. Vi 3. 88 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 263 piṭṭhe.

2. Vi 3. 69 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 3. 270 piṭṭhe.

nisinnampi taṃ adisvāva dhammaṃ sutvā pakkamati, nissayo na paṭippassambhati. Evaṃ tāva dassanavasena samodhānaṃ veditabbaṃ. Savanavasena pana sace upajjhāyassa vihāre vā antaraghare vā dhammaṃ vā kathentassa anumodanaṃ vā karontassa saddaṃ sutvā “upajjhāyassa me saddo”ti sañjānāti, nissayo paṭippassambhati, asañjānantassa na paṭippassambhati. Ayaṃ samodhāne vinicchayo.

155. Nissāya kena vasitabbaṃ, kena na vasitabbanti ettha pana “anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunā paṭibalena pañca vassāni nissāya vatthum, abyattena yāvajīvan”ti¹ vacanato yo abyatto hoti, tena yāvajīvaṃ nissāyeva vasitabbaṃ. Sacāyaṃ² vuḍḍhataṃ ācariyaṃ na labhati, upasampadāya saṭṭhivasso vā sattativasso vā hoti, navakatarassapi byattassa santike ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā “ācariyo me āvuso hoti, āyasmato nissāya gacchāmi”ti evaṃ tikkhattum vatvā nissayo gahetabbaṃ. Gāmappavesanaṃ āpucchantenapi ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaheṭvā “gāmappavesanaṃ āpucchāmi ācariyā”ti vattabbaṃ. Esa nayo sabba-āpucchanesu.

Yo pana byatto hoti upasampadāya pañcavasso, tena anissitena vatthum vaṭṭati. Tasmā nissayamuccanakena³ upasampadāya pañcavassena sabbantimena paricchena dve mātikā paguṇā vācuggaṭā kattabbā⁴, pakkhadivasesu dhammassavanatthāya suttantato cattāro bhāṇavārā, sampattānaṃ parisānaṃ parikathanatthāya **Andhakavinda**⁵ **Mahārāhulovāda**⁶ **Ambaṭṭha**⁷ sadiso eko kathāmaggo, saṃghabhattamaṅgalāmaṅgalesu anumodanatthāya Tisso anumodanā, uposathapavāraṇādi jānanatthaṃ kammākammavinicchayo samaṇadhammakaraṇatthaṃ samādhivasena vipassanāvasena vā arahattapariyosānamekaṃ kammaṭṭhānaṃ, ettakaṃ uggahetabbaṃ. Ettāvata hi ayaṃ bahussuto hoti cātuddiso, yattha katthaci attano issariyena vasitum labhati. Yaṃ pana vuttaṃ—

1. Vi 3. 111 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 285 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 54 piṭṭhādīsu.

4. Katvā (Sī)

5. Am 2. 121 piṭṭhe.

6. Ma 1. 83 piṭṭhe.

7. Dī 1. 82 piṭṭhe.

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ. Na asekkhena sīlakkhandhena samannāgato hoti, na asekkhena samādhikkhandhena. Na asekkhena paññākkhandhena. Na asekkhena vimuttikkhandhena. Na asekkhena vimuttiñāṇadassanakkhandhena samannāgato hoti. Imāhi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ. Assaddho hoti, ahiriko hoti, anottappī hoti, kusīto hoti, muṭṭhassati hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ. Adhisīle sīlavipanno hoti, ajjhācāre ācāravipanno hoti, atidiṭṭhiyā diṭṭhivipanno hoti, appassuto hoti, duppañño hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ. Āpattiṃ na jānāti, anāpattiṃ na jānāti, lahukaṃ āpattiṃ na jānāti, garukaṃ āpattiṃ na jānāti, ubhayāni kho panassa pātimokkhāni vitthārena na svāgatāni honti na suvibhattāni na suppavattīni na suvinicchitāni suttaso anubyañjanaso. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ.

Aparehipi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ. Āpattiṃ na jānāti, anāpattiṃ na jānāti, lahukaṃ āpattiṃ na jānāti, garukaṃ āpattiṃ na jānāti, ūnapañcavasso hoti. Imehi kho bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgatena bhikkhunā na anissitena vatthabbaṃ”¹.

1. Vi 3. 111 piṭṭhādīsu.

etthāpi purimanayeneva ayuttavasena āpatti-aṅgavasena ca paṭikkhepo katoti daṭṭhabbam.

Bālānaṃ pana abyattānaṃ disaṃgamikānaṃ
antevāsikasaddhivihārikānaṃ anuññā na dātabbā. Sace denti,
ācariyupajjhāyānaṃ dukkaṭaṃ. Te ce ananuññātā gacchanti, tesampi
dukkataṃ. Vuttañhetam—

“Idha pana bhikkhave sambahulā bhikkhū bālā abyattā
disaṃgamikā ācariyupajjhāye āpucchanti. Te bhikkhave
ācariyupajjhāyehi pucchitabbo “kahaṃ gamissatha, kena saddhim
gamissatha”ti. Te ce bhikkhave bālā abyattā aññe bāle abyatte
apadiseyyurū. Na bhikkhave ācariyupajjhāyehi anujānitabbā,
anujāneyyurū ce, āpatti dukkaṭassa. Te ce bhikkhave bālā abyattā
ananuññātā ācariyupajjhāyehi gaccheyyurū ce, āpattidukkaṭassā”ti².

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Nissayavinicchayakathā samattā.

24. Sīmāvinicchayakathā

156. **Sīmā**ti ettha³ sīmā nāmesā baddhasīmā abaddhasīmāti duvidhā
hoti. Tattha ekādasā vipattisīmāyo atikkamitvā tividhasampattiyuttā
nimittena nimittam bandhitvā sammatā sīmā **baddhasīmā** nāma.
Atikhuddakā, atimahatī, khaṇḍanimittā, chāyānimittā, animittā, bahisīme
ṭhitasammata, nadiyā sammata, samudde sammata, jātassare sammata,
sīmāya sīmaṃ sambhindantena sammata, sīmāya sīmaṃ ajjhottharantena
sammataṭi imehi ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjantīti vacanato etā
vipattisīmāyo nāma.

Tattha **atikhuddakā** nāma yattha ekavīsati bhikkhū nisīditurū na
sakkonti. **Atimahatī** nāma yā kesaggamattenapi tiyojanaṃ atikkamitvā
sammata.

1. Anuññātā (Ka)

2. Vi 3. 160 piṭṭhe.

3. Kaṅkhā-Tṭha 87 piṭṭhādīsu.

khaṇḍanimittā nāma aghaṭṭitanimittā vuccati. Puritthimāya disāya nimittam kittetvā anukkamena dakkhiṇāya disāya pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna puratthimāya disāya pubbakittitam paṭikittetvā ṭhapetum vaṭṭati, evam akhaṇḍanimittā hoti. Sace pana anukkamena āharitvā uttarāya disāya nimittam kittetvā tattheva ṭhabeti, khaṇḍanimittā hoti. Aparāpi

khaṇḍanimittā nāma yā animittupagam tacaśārarukkham vā khāṇukam vā paṃsupuñjam vā vālukupuñjam vā aññataram antarā ekanimittam katvā sammatā. **Chāyānimittā** nāma pabbatachāyādīnam yaṃ kiñci chāyam nimittam katvā sammatā. **Animittā** nāma sabbena sabbam nimittāni akittetvā sammatā. **Bahisīme ṭhitasammatā** nāma nimittāni kittetvā nimittānam bahi ṭhitena sammatā. **Nadiyā, samudde, jātassare sammatā** nāma etesu nadi-ādīsu sammatā. Sā hi evam sammatāpi “sabbā bhikkhave nadī asīmā, sabbo samuddo asīmo, sabbo jātassaro asīmo”¹ti vacanato asammatāva hoti.

Sīmāya sīmaṃsambhindantena sammatā² nāma attano sīmāya paresam sīmaṃ sambhindantena sammatā. Sace hi porāṇakassa vihārassa puratthimāya disāya ambo ceva jambu cāti dve rukkhā aññamaññaṃ saṃsaṭṭhaviṭṭapā honti, tesu ambassa pacchimadisābhāge jambu, vihārasīmā ca jambum antokatvā ambam kittetvā baddhā hoti. Atha pacchā tassa vihārassa puratthimāya disāya vihāre kate sīmaṃ bandhantā bhikkhū taṃ ambam antokatvā jambum kittetvā bandhanti, sīmāya sīmaṃ sambhinnā hoti. Tasmā sace paṭhamataram katassa vihārassa sīmā asammatā hoti, sīmāya upacāro ṭhabetabbo. Sace sammatā hoti, pacchimakoṭṭiyā hatthamattā sīmantarikā ṭhabetabbā. **Kurundiyaṃ** “vidatthimattampi”, **Mahāpaccariyaṃ** “caturaṅgulamattampi vaṭṭatī”³ti vuttaṃ. Ekarukkhopi ca dvinnam sīmānam nimittam hoti. So pana vaḍḍhanto sīmasaṅkaram³ karoti, tasmā na kātabbo.

Sīmāya sīmaṃ ajjhottharantena sammatā nāma attano sīmāya paresam sīmaṃ ajjhottharantena sammatā. Sace hi paresam baddhasīmaṃ sakalam vā tassā padesaṃ vā antokatvā attano sīmaṃ sammannanti, sīmāya sīmaṃ ajjhottharitā nāma hoti. Bhikkhunīnam pana sīmaṃ ajjhottharitvā antopi bhikkhunīnam sīmaṃ sammannitum vaṭṭati. Bhikkhunīnampi bhikkhunīnam sīmāya

1. Vi 3. 150 piṭṭhe.

2. Vi-Tṭha 3. 337 piṭṭhe.

3. Sīmaṃ saṅkaram (Sī)

eseva nayo. Na hi te aññamaññassa kamme gaṇapūrakā honti, na kammavācam vaggam karonti. Iti imā ekādasa vipattisīmāyo atikkamitvā sīmā sammannitabbā.

157. **Tividhasampattiyuttā** nāma nimittasampattiyā parisasampattiyā kammavācāsampattiyā ca yuttā. Tattha **nimittasampattiyā yuttā** nāma pabbatanimittam pāsāṇanimittam vananimittam rukkhanimittam magganimittam vammikanimittam nadānimittam udakanimittanti evam vuttasu aṭṭhasu nimittesu tasmiṃ tasmiṃ disābhāge yathāladdhāni nimittupagāni nimittāni “puratthimāya disāya kiṃ nimittam. Pabbato bhante. Eso pabbato nimittan”ti-ādinā nayena sammā kittetvā sammātā.

Tatrāyaṃ vinicchayo¹—vinayadharena pucchitabbaṃ “puratthimāya disāya kiṃ nimittan”ti. Pabbato bhanteti. Idaṃ pana upasampanno vā ācikkhatu anupasampanno vā, vaṭṭatiyeva. Puna vinayadharena “eso pabbato nimittan”ti evam nimittam kittetabbaṃ, “etaṃ pabbataṃ nimittam karoma, karissāma, nimittam kato, nimittam hotu, hoti, bhavissatī”ti evam pana kittetum na vaṭṭati. Pāsāṇādīsupi eseva nayo. Puratthimāya disāya, puratthimāya anudisāya, dakkhiṇāya disāya, dakkhiṇāya anudisāya, pacchimāya disāya, pacchimāya anudisāya, uttarāya disāya, uttarāya anudisāya kiṃ nimittam. Udakaṃ bhante. Etaṃ udakaṃ nimittanti kittetabbaṃ. Ettha pana aṭṭhapetvā puna “puratthimāya disāya kiṃ nimittam. Pabbato bhante. Eso pabbato nimittan”ti evam paṭhamam kittitanimittam kittetvā vaṭṭetabbaṃ. Evañhi nimittena nimittam ghaṭitam hoti, nimittāni sakim kittitānipi kittitāneva honti. **Andhakatṭhakathāyaṃ** pana “tikkhattum sīmamaṇḍalaṃ bandhantena nimittam kittetabban”ti vuttam.

158. Idāni nimittupagāni pabbatādāni veditabbāni—tividho **pabbato** suddhapaṃsupabbato suddhapāsāṇapabbato ubhayamissakoti. So tividhopi vaṭṭati, vālikarāsi pana na vaṭṭati. Itaropi hatthippamāṇato omakataro² na vaṭṭati, hatthippamāṇato paṭṭhāya Sinerupamāṇopi vaṭṭati. Sace catūsu disāsu cattāro tīsu vā tayo pabbatā

1. Vi-Ṭṭha 3. 318 piṭṭhādīsu.

2. Oraṃ (Ka)

honti, catūhi vā tīhi vā pabbatanimittehi sammannitumpi vaṭṭati, dvīhi pana nimittehi ekena vā sammannituṃ na vaṭṭati. Ito paresu pāsāṇanimittādīsupi eseve nayo. Tasmā pabbatanimittam karontena pucchitabbam “ekābaddho, na ekābaddho”ti. Sace ekābaddho hoti, na kātabbo. Tañhi catūsu vā aṭṭhasu vā disāsu kittentenapi ekameva nimittam kittitam hoti, tasmā yo evam cakkasaṇṭhānena vihārampi parikkhipitvā t̥hito pabbato, tam ekadisāya kittetvā aññāsu disāsu tam bahiddhā katvā anto aññāni nimittāni kittetabbāni. Sace pabbatassa tatiyabhāgam vā upaḍḍham vā antosīmāya kattukāmā honti, pabbatam akittetvā yattakam padesam anto kattukāmā, tassa parato tasmimyeve pabbate jātarukkhavammikādīsū aññataram nimittam kittetabbam. Sace ekayojanadvijojanappamāṇam sabbam pabbatam anto kattukāmā honti, pabbatassa parato bhūmiyam jātarukkhavammikādīni nimittāni kittetabbāni.

Pāsāṇanimitte ayagūlopi¹ pāsāṇasaṅkhyameva gacchati, tasmā yo koci pāsāṇo vaṭṭati. Pamāṇato pana hatthippamāṇo pabbatasaṅkhyam gato, tasmā so na vaṭṭati, mahāgoṇamahāmahimsappamāṇo pana vaṭṭati. Hetṭhimaparichedena dvattimsapalagūlapiṇḍappamāṇo vaṭṭati, tato khuddakataro iṭṭhakā vā mahantīpi na vaṭṭati, animittupagapāsāṇānam rāsipi na vaṭṭati, pageva paṃsuvālukarāsi. Bhūmisamo khalamaṇḍalasadiso piṭṭhipāsāṇo vā bhūmito khāṇuko viya uṭṭhitapāsāṇo vā hoti, sopi pamāṇupago ce, vaṭṭati. Piṭṭhipāsāṇo atimahantopi pāsāṇasaṅkhyameva gacchati, tasmā sace mahato piṭṭhipāsāṇassa ekappadesam antosīmāya kattukāmā honti, tam akittetvā tassupari añño pāsāṇo kittetabbo. Sace piṭṭhipāsāṇupari vihāram karonti, vihāramajjhena vā piṭṭhipāsāṇo vinivijjhivā gacchati, evarūpo piṭṭhipāsāṇo na vaṭṭati. Sace hi tam kittenti, nimittassa upari vihāro hoti, nimittaṇca nāma bahisīmāya hoti, vihāropi bahisīmāyam āpajjati. Vihāram parikkhipitvā t̥hitapiṭṭhipāsāṇo ekattha kittetvā aññattha na kittetabbo.

1. Ayagūthampi (Sī)

Vananimitte tiṇavanamāṃ vā tacasāratālanālīkerādirukkhavanamāṃ vā na vaṭṭati, antosārānamāṃ pana sākāsālādīnamāṃ antosāramissakānamāṃ vā rukkhānamāṃ vanaṃ vaṭṭati, tañca kho heṭṭhimaparicchadena catupañcarukkhamaṭṭampi, tato oraṃ na vaṭṭati, paraṃ yojanasatikampi vaṭṭati. Sace pana vanamajjhe vihāraṃ karonti, vanaṃ na kittetabbam. Ekadesaṃ antosīmāya kātukāmehipi vanaṃ akittetvā tattha rukkhapāsāṇādayo kittetabbā. Vihāraṃ parikkhipitvā ṭhitavanamāṃ ekattha kittetvā aññattha na kittetabbam.

Rukkhanimitte tacasāro tālanālīkerādirukkho na vaṭṭati, antosāro jīvamānako antamaso ubbedhato aṭṭhaṅgulo pariṇāhato sūcidaṇḍakappamāṇopi vaṭṭati. Tato oraṃ na vaṭṭati, paraṃ dvādasayojano suppatiṭṭhitaniḥrodhapi vaṭṭati. Vamsanaḷakasārāvādīsu bījaṃ ropetvā vadḍhāpito pamāṇupagopi na vaṭṭati, tato apanetvā pana¹ taṃ khaṇampi bhūmiyaṃ ropetvā koṭṭhakamāṃ katvā udakamāṃ āsiñcitvā kittetum vaṭṭati. Navamūlasākhāniggamanamāṃ akāraṇamāṃ, khandhamāṃ chinditvā ropite pana etaṃ yujjati. Kittentena ca “rukkho”tipi vattum vaṭṭati “sākarukkho”tipi “sālarukkho”tipi. Ekābaddhamāṃ pana suppatiṭṭhitaniḥrodhasadisamāṃ ekattha kittetvā aññattha kittetum na vaṭṭati.

Magganimitte araṇṇākhettanadīḷākamaggādayo na vaṭṭanti, jaṅghamaḍḍo vā sakaṭamaḍḍo vā vaṭṭati. Yo nibbijjhivā dve tīṇi gāmantarāṇi gacchati, yo pana jaṅghamaḍḍasakaṭamaḍḍato okkamitvā puna sakaṭamaḍḍameva otarati, ye vā jaṅghamaḍḍasakaṭamaḍḍā avaḷañjā, te na vaṭṭanti, jaṅghasatthasakaṭasatthehi vaḷañjiyamānāyeva vaṭṭanti. Sace dve maggā nikkhamitvā pacchā sakaṭadhuraṃmiva ekībhavanti, dvedhā bhinnatṭhāne vā sambandhatṭhāne vā sakimā kittetvā puna na kittetabbā. Ekābaddhanimittañhetamāṃ hoti. Sace vihāraṃ parikkhipitvā cattāro maggā catūsu disāsu gacchanti, majjhe ekaṃ kittetvā aparaṃ kittetum na vaṭṭati. Ekābaddhanimittañhetamāṃ. Koṇam nibbijjhivā gataṃ pana parabhāge kittetum vaṭṭati. Vihāramajjhena nibbijjhivā gatamaḍḍo pana na kittetabbo, kittite nimittassa upari vihāro hoti. Sace sakaṭamaḍḍassa antimacakkamaḍḍamāṃ nimittamāṃ karonti, maggo bahisīmāya hoti, sace bāhiracakkamaḍḍamāṃ nimittamāṃ karonti, bāhiracakkamaḍḍo bahisīmāya

hoti, sesaṃ antosiṃhaṃ bhajati. Maggaṃ kittentena “maggo pantho patho pajjo”ti-ādīsu dasasu yena kenaci nāmena ca kittetuṃ vaṭṭati, parikhāsaṇṭhānena vihāraṃ parikkhipitvā gatamaggo ekattha kittetvā aññattha kittetuṃ na vaṭṭati.

Vammikanimitte heṭṭhimaparicchedena taṃ divasaṃ jāto aṭṭhaṅgulubbedho govisāṇappamāṇopi vammiko vaṭṭati, tato oraṃ na vaṭṭati. Paraṃ himavantapabbatasadisopi vaṭṭati, vihāraṃ parikkhipitvā ṭhitam pana ekābaddham ekattha kittetvā aññattha kittetuṃ na vaṭṭati.

Nadīnimitte yassā dhammikānaṃ rājūnaṃ kāle anvaddhamāsaṃ anudasāhaṃ anupañcāhanti evaṃ deve vassante valāhakesu vigatamattesu sotaṃ pacchijjati, ayaṃ nadīsaṅkhyāṃ na gacchati. Yassā pana īdise suvuṭṭhikāle vassānassa cātumāse sotaṃ na pacchijjati, yattha titthena vā atitthena vā sikkhākaraṇīye āgatalakkhaṇena timaṇḍalam paṭicchādetvā antaravāsakaṃ anukkkhipitvā uttarantiyā bhikkhuniyā ekaṅguladvaṅgulamattampi antaravāsako temiyati, ayaṃ nadī sīmaṃ bandhantānaṃ nimittaṃ hoti. Bhikkhuniyā nadīpāragamanepi uposathādisaṅghakammakaraṇepi nadīpārasīmāsammannanepi ayameva nadī. Yā pana maggo viya sakaṭadthurasaṇṭhānena vā parikhāsaṇṭhānena vā vihāraṃ parikkhipitvā gatā, taṃ ekattha kittetvā aññattha kittetuṃ na vaṭṭati. Vihārassa catūsu disāsu aññamaññaṃ vinibbijjhivā gate nadīcatukkepi eseva nayo. Asammissā nadiyo pana catassopi kittetuṃ vaṭṭati. Sace vatim karonto viya rukkhapāde nikhaṇitvā vallipalālādīhi nadīsotaṃ rundhanti, udakaṃ ajjhottharivā āvaraṇaṃ pavattatiyeva, nimittaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yathā pana udakaṃ na pavattati, evaṃ setumhi kate apavattamānā nadīnimittaṃ kātuṃ na vaṭṭati, pavattanaṭṭhāne nadīnimittaṃ, appavattanaṭṭhāne udakanimittaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yā pana dubbuṭṭhikāle vā gimhe vā nirudakabhāvena na pavattati, sā vaṭṭati. Mahānadito udakamātikaṃ nīharanti, sā kunnadīsadisā hutvā tīṇi sassānisampādentī niccaṃ pavattati, kiñcāpi pavattati, nimittaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Yā pana mūle mahānadito nīhatāpi kālantarena teneva nīhatamaggena nadim bhinditvā sayam gacchati, gacchantī parato susumārādisamākīṇṇā nāvādīhi sañcaritabbā nadī hoti, taṃ nimittaṃ kātuṃ vaṭṭati.

Udakanimitte nirudakaṭṭhāne nāvāya vā cāṭi-ādīsu vā udakaṃ pūretvā udakanimittam kittetum na vaṭṭati, bhūmigatameva vaṭṭati. Tañca kho appavattana-udakaṃ āvāṭapokkharanīṭaḷākajātassaronīsamuddādīsu ṭhitam, aṭṭhitam pana oghanadī-udakavāhakamātikādīsu udakaṃ na vaṭṭati.

Andhakaṭṭhakathāyaṃ pana “gambhīresu āvāṭādīsu ukkhepimam udakaṃ nimittam na kātabban”ti vuttam, tam duvuttam, attanomatimattameva. Ṭhitam pana antamaso sūkarakhatāyapi gāmadārakānam kīlanavāpiyampi tam khaṇaññeva pathaviyam āvāṭam katvā kuṭehi āharitvā pūrita-udakampi sace yāva kammavācāpariyosānā tiṭṭhati, appam vā hotu bahum vā, vaṭṭati. Tasmim pana ṭhāne nimittasaññākaraṇattham pāsāṇavālikāpaṃsu-ādirāsi vā pāsāṇatthambho vā dārutthambho vā kātabbo. Tam katum kāretuñca bhikkhussa vaṭṭati, lābhasīmāyam pana na vaṭṭati. Samānasamvāsakasīmā kassaci pīḷanam na karoti, kevalam bhikkhūnam vinayakammameva sādheti, tasmā ettha vaṭṭati.

Imehi ca aṭṭhahi nimittehi asammissehipi aññamaññam sammissehipi sīmā sammannitum vaṭṭatiyeva. Sā evam sammannitvā bajjhamānā ekena dvīhi vā nimittehi abaddhā hoti, tīhi pana ādim katvā vuttappakārānam nimittānam satenapi baddhā hoti. Sā tīhi siṅghāṭakasaṇṭhānā hoti, catūhi caturassā vā siṅghāṭaka-aḍḍhacandamudiṅgādisaṇṭhānā vā, tato adhikehi nānāsaṇṭhānā. Evam vuttanayena nimittāni kittetvā sammatā “nimittasampattiyuttā”ti veditabbā.

159. **Parisasampattiyuttā** nāma sabbantimena paricchedena catūhi bhikkhūhi sannipatitvā yāvatikā tasmim gāmakhette baddhasīmam vā nadīsamuddajātassare vā anokkamitvā ṭhitā bhikkhū, te sabbe hatthapāse vā katvā chandam vā āharitvā sammatā.

160. **Kammavācāsampattiyuttā** nāma—

“Suṇātu me bhante saṃgho, yāvatā samantā nimittā kittitā, yadi saṃghassa pattakallam, saṃgho etehi nimittehi sīmam sammanneyya samānasamvāsam ekūposatham, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, yāvatā samantā nimittā kittitā, saṃgho etehi nimittehi sīmam sammannati

samānasamvāsam ekūposatham, yassāyasmato khamati etehi nimittahi sīmāya sammuti samānasamvāsāya ekūposathāya, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammatā sīmā saṅghena etehi nimittahi samanasaṁvāsā ekūposathā, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti¹—

Evam vuttāya parisuddhāya ñattidutiyakammavācāya sammatā. Kammavācāpariyosāne nimittānam anto sīmā hoti, nimittāni sīmato bahi honti.

161. Evam baddhāya ca sīmāya ticīvarena vip̐pavāsasukhattham dalhīkammatthañca avip̐pavāsasammuti kātabbā. Sā pana evam kattabbā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, yā sā saṅghena sīmā sammatā samānasamvāsā ekūposathā, yadi saṅghassa pattakallam, saṅgho tam sīmam ticīvarena avip̐pavāsam sammanneyya ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, yā sā saṅghena sīmā sammatāsamānasamvāsā ekūposathā, saṅgho tam sīmam ticīvarena avip̐pavāsam sammannati ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca, yassāyasmato khamati etissā sīmāya ticīvarena avip̐pavāsāya sammuti ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammatā sā sīmā saṅghena ticīvarena avip̐pavāsā ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañca, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti².

Ettha³ ca nigamanagarānampi gāmeneva saṅgaho veditabbo.

Gāmūpacāroti parikkhittassa parikkhepo, aparikkhittassa parikkhepokāso. Imesu pana gāmagāmūpacāresu adhiṭṭhitatecīvariko bhikkhu parihāram na labhati. Ayañhi avip̐pavāsasīmā “ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañcā”ti vuttattā gāmañca

1. Vi 3. 144 piṭṭhe.

2. Vi 3. 148 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 331 piṭṭhādīsu.

gāmūpacāraṇa na ottharati, samānasamvāsakasīmāva ottharati. Samānasamvāsakasīmā cettha attano dhammatāya gacchati, avippavāsasīmā pana yattha samānasamvāsakasīmā, tattheva gacchati. Na hi tassā visum nimittakittanaṃ atthi, tattha sace avippavāsāya sammutikāle gāmo atthi, taṃ sā na ottharati. Sace pana sammatāya sīmāya pacchā gāmo nivisati, sopi sīmasaṅkhyameva gacchati. Yathā ca pacchā nivittṭho, evaṃ paṭhamam nivittṭhassa pacchā vaḍḍhitappadesopi sīmasaṅkhyameva gacchati. Sace sīmāsammutikāle gehāni katāni, “pavisissāmā”ti ālayopi atthi, manussā pana appavitṭhā, porāṇakagāmaṃ vā sace gehameva chaḍḍetvā aññattha gatā, agāmoyeva esa, sīmā ottharati. Sace pana ekampi kulaṃ pavittṭhaṃ vā agataṃ vā atthi, gāmoyeva, sīmā na ottharati. Ayamettha saṅkhepo.

162. Ayam pana vitthāro¹ sīmaṃ bandhitukāmena hi sāmantavihāresu bhikkhū tassa tassa vihārassa sīmāparicchedaṃ pucchitvā baddhasīmavihārānaṃ sīmāya sīmantarikaṃ, abaddhasīmavihārānaṃ sīmāya upacāraṃ ṭhapetvā disācārikabhikkhūnaṃ nissañcārasamaye sace ekasmiṃ gāmakhette sīmaṃ bandhitukāmā, ye tattha baddhasīmavihārā, tesu bhikkhūnaṃ “mayam aḷḷa sīmaṃ bandhissāma, tumhe sakasīmāya paricchedato mā nikkhamitthā”ti pesetabbaṃ. Ye abaddhasīmavihārā, tesu bhikkhū ekajjhaṃ sannipātetabba, chandārahānaṃ chando āharāpetabbo. “Sace aññānipi gāmakhattāni antokātukāmā, tesu gāmesu ye bhikkhū vasanti, tehipi āgantabbaṃ, anāgacchantānaṃ chando āharitabbo”ti Mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero pana “nānāgāmakhattāni nāma pāṭiyekkaṃ baddhasīmasadisāni, na tato chandapārisuddhi āgacchati, antonimittagatehi pana bhikkhūhi āgantabbaṃ”ti vatvā puna āha “samānasamvāsakasīmāsammannanakāle āgamanampi anāgamanampi vaṭṭati, avippavāsasīmāsammannanakāle pana antonimittagatehi āgantabbaṃ, anāgacchantānaṃ chando āharitabbo”ti.

Evaṃ sannipatitesu bhikkhūsu chandārahānaṃ chande āhaṭṭe tesu tesu maggesu nadittitthagāmadvārādīsu ca āgantukabhikkhūnaṃ sīghaṃ sīghaṃ hatthapāsānayanatthañceva bahisīmakaraṇatthañca ārāmike ceva samaṇuddese

1. Vi-Ṭṭha 3. 322 piṭṭhādīsu.

ca ṭhapetvā bherisaññaṃ vā saṅkhasaññaṃ vā katvā nimittakittanānantaraṃ vuttāya “suṇātu me bhante saṅgho”ti-ādikāya kammavācāya sīmā bandhitabbā. Kammavācāpariyosāneyeva nimittāni bahikatvā heṭṭhā pathaviśandhārakaṃ udakapariyantaṃ katvā sīmā gatā hoti.

163. Imaṃ pana samānasaṃvāsakasīmaṃ sammannantehi pabbajjūpasampadādīnaṃ saṅghakammānaṃ sukhakaraṇatthaṃ paṭhamāṃ **khaṇḍasīmā** bandhitabbā. Taṃ pana bandhantehi vattaṃ jānitabbā. Sace hi bodhicetiyabhattachasālādīni sabbavatthūni paṭiṭṭhāpetvā katavihāre bandhanti, vihāramajjhe bahūnaṃ samosaraṇatṭhāne abandhitvā vihārapaccante vivittokāse bandhitabbā. Akatavihāre bandhantehi bodhicetiyādīnaṃ sabbavatthūnaṃ ṭhānaṃ sallakkhetvā yathā paṭiṭṭhitesu vatthūsu vihārapaccante vivittokāse hoti, evaṃ bandhitabbā. Sā heṭṭhimaparicchidena sace ekavīsati bhikkhū gaṇhāti, vaṭṭati, tato oraṃ na vaṭṭati, paraṃ bhikkhusahassaṃ gaṇhantīpi vaṭṭati. Taṃ bandhantehi sīmamaḷakassa samantā nimittupagā pāsāṇā ṭhapetabbā, na khaṇḍasīmāya ṭhitehi mahāsīmā bandhitabbā, na mahāsīmāya ṭhitehi khaṇḍasīmā, khaṇḍasīmāyameva pana ṭhatvā khaṇḍasīmā bandhitabbā.

Tatrāyaṃ bandhanavidhi—samantā “eso pāsāṇo nimittan”ti evaṃ nimittāni kittetvā kammavācāya sīmā sammannitabbā. Atha tassā eva daḷhīkammatthaṃ avippavāsakammavācā katabbā. Evañhi “sīmaṃ samūhanissāmā”ti āgatā samūhanitūṃ na sakkhissanti. Sīmaṃ sammannitvā bahi sīmantarikapāsāṇā ṭhapetabbā. Sīmantarikā pacchimakoṭiyā ekaratanappamāṇā vaṭṭati. “Vidatthippamāṇāpi vaṭṭatī”ti **Kurundiyaṃ**, “caturaṅgulappamāṇāpi vaṭṭatī”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Sace pana vihāro mahā hoti, dvepi tissopi tatuttarimpi khaṇḍasīmāyo bandhitabbā.

Evaṃ khaṇḍasīmaṃ sammannitvā mahāsīmasammutikāle khaṇḍasīmato nikkhamitvā mahāsīmāyaṃ ṭhatvā samantā anupariyāyantehi sīmantarikapāsāṇā kittetabbā, tato avasesanimittāni kittetvā hatthapāsāṃ avijahantehi kammavācāya samānasaṃvāsakasīmaṃ sammannitvā tassā daḷhīkammatthaṃ avippavāsakammavācāpi katabbā. Evañhi “sīmaṃ samūhanissāmā”ti āgatā samūhanitūṃ na sakkhissanti. Sace pana

khaṇḍasīmāya nimittāni kittetvā tato sīmantarikāya nimittāni kittetvā mahāsīmāya nimittāni kittenti, evaṃ tīsu ṭhānesu nimittāni kittetvā yaṃ sīmaṃ icchanti, taṃ paṭhamam bandhitum vaṭṭati. Evaṃ santepi yathāvuttanayena khaṇḍasīmatova paṭṭhāya bandhitabbā. Evaṃ baddhāsu pana sīmāsu khaṇḍasīmāya ṭhitā bhikkhū mahāsīmāya kammaṃ karontānaṃ na kopenti, mahāsīmāya vā ṭhitā khaṇḍasīmāya karontānaṃ, sīmantarikāya pana ṭhitā ubhinnaṃ na kopenti. Gāmakhetṭe ṭhatvā kammaṃ karontānaṃ pana sīmantarikāya ṭhitā kopenti. Sīmantarikā hi gāmakhetṭaṃ bhajati.

Sīmā ca nāmesā na kevalā pathavītaleyyeva baddhā baddhā nāma hoti, atha kho piṭṭhipāsāṇepi kuṭigehepi leṇepi pāsādepi pabbatamatthakepi baddhā baddhāyeva hoti. Tattha **piṭṭhipāsāṇe** bandhantehi pāsānapitṭhiyaṃ rājiṃ vā koṭṭetvā udukkhalaṃ vā khaṇitvā nimittaṃ na kātabbāṃ, nimittupagapāsāṇe ṭhapetvā nimittāni kittetabbāni. Kammavācāpariyosāne sīmā pathavīsandhārakaṃ udakapariyantaṃ katvā otarati. Nimittapāsāṇā yathāṭhāne na tiṭṭhanti, tasmā samantato rāji vā upaṭṭhāpetabbā, catūsu vā koṇesu pāsāṇā vijjhatabbā, “ayaṃ sīmāparicchedo”ti vatvā akkharāni vā chinditabbāni. Keci usūyakā “sīmaṃ jhāpessāmā”ti aggim denti, pāsāṇāva jhāyanti, na sīmā.

Kuṭigehepi bhittim akittetvā ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāsaṭṭhānaṃ antokaritvā pāsāṇanimittāni ṭhapetvā sīmā sammannitabbā, antokuṭṭameva sīmā hoti. Sace antokuṭṭe ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso natthi, pamukhe nimittapāsāṇe ṭhapetvā sammannitabbā. Sace evampi nappahoti, bahi nibbodakapataṇaṭṭhānepi nimittāni ṭhapetvā sammannitabbā. Evaṃ sammatāya pana sabbaṃ kuṭigeḥaṃ sīmaṭṭhameva hoti.

Catubhittiyaleṇepi bandhantehi kuṭṭaṃ akittetvā pāsāṇāva kittetabbā, anto okāse asati pamukhepi nimittāni ṭhapetabbāni, evaṃ leṇassa anto ca bahi ca sīmā hoti.

Uparipāsādepi bhittiṃ akittetvā antopāsāṇe ṭhapetvā sīmā sammannitabbā. Sace nappahoti, pamukhepi pāsāṇe ṭhapetvā sammannitabbā. Evaṃ sammatā uparipāsādeyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Sace pana bahūsu thambhesu tulānaṃ upari katapāsādassa heṭṭhimatale kuṭṭo yathā nimittānaṃ anto hoti, evaṃ uṭṭahitvā tulārukkhehi ekasambandho ṭhito, heṭṭhāpi otarati, ekathambhapāsādassa pana uparitale baddhā sīmā. Sace thambhamatthake ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso hoti, heṭṭhā otarati. Sace pāsādabhittito niggatesu niyyūhakādīsu pāsāṇe ṭhapetvā sīmaṃ bandhanti, pāsādabhitti antosīmāya hoti. Heṭṭhā panassā otaraṇānotaraṇaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ.

Heṭṭhāpāsāde kittentehipi bhitti ca rukkhathambhā ca na kittetabbā, bhittilagge pana pāsāṇatthambhe kittetuṃ vaṭṭati. Evaṃ kittitā sīmā heṭṭhāpāsādassa pariyantathambhānaṃ antoyeva hoti. Sace pana heṭṭhāpāsādassa kuṭṭo uparimatalena sambaddho hoti, uparipāsādampi abhiruhati. Sace pāsādassa bahi nibbodakapātanaṭṭhāne nimittāni karonti, sabbo pāsādo sīmaṭṭho hoti.

Pabbatamatthake talam hoti ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāsārahaṃ, tattha piṭṭhipāsāṇe viya sīmaṃ bandhanti, heṭṭhāpabbatepi teneva paricchedena sīmā otarati. Tālamūlakapabbatepi upari sīmā baddhā heṭṭhā otarateva. Yo pana vitānasaṇṭhāno hoti, upari ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso atthi, heṭṭhā natthi, tassupari baddhā sīmā heṭṭhā na otarati. Evaṃ mudiṅgasaṇṭhāno vā hotu paṇavasanaṇṭhāno vā, yassa heṭṭhā vā majjhe vā sīmappamāṇaṃ natthi, tassa upari baddhā sīmā heṭṭhā na otarati. Yassa pana dve kūṭāni āsanne ṭhitāni, ekassapi upari sīmappamāṇaṃ nappahoti, tassa kuṭantaraṃ cinitvā vā pūretvā vā ekābaddhaṃ katvā upari sīmā sammannitabbā. Eko sappaphaṇasadiṣo pabbato, tassa upari sīmappamāṇassa atthitāya sīmaṃ bandhanti, tassa ce heṭṭhā ākāsapabbhāraṃ hoti, sīmā na otarati. Sace panassa vemajjhe sīmappamāṇo susirapāsāṇo hoti, otarati, so ca pāsāṇo sīmaṭṭhoyeva hoti. Athāpissa heṭṭhāleṇassa kuṭṭo aggakoṭiṃ āhacca

tiṭṭhati, otarati, heṭṭhā ca upari ca sīmāyeva hoti. Sace pana heṭṭhā uparimassa sīmāparicchedassa pārato antoleṇaṃ hoti, bahi sīmā na otarati. Athāpi uparimassa sīmāparicchedassa orato bahi leṇaṃ hoti, anto sīmā na otarati. Athāpi upari sīmāparicchedo khuddako, heṭṭhā leṇaṃ mahantaṃ sīmāparicchedamatikkamitvā ṭhitaṃ, sīmā upariyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Yadi pana leṇaṃ khuddakaṃ sabbapacchimasīmāparimāṇaṃ, upari sīmā mahatī naṃ ajjhottharitvā ṭhitā, sīmā otarati. Atha leṇaṃ atikhuddakaṃ sīmappamāṇaṃ na hoti, sīmā upariyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Sace tato upaḍḍhaṃ bhijjitvā patati, sīmappamāṇaṃ cepi hoti, bahi patitaṃ asīmā. Apatitaṃ pana yadi sīmappamāṇaṃ, sīmā hotiyeva.

Khaṇḍasīmā ca nīcavattukā hoti, taṃ pūretvā uccavattukarā karonti, sīmāyeva. Sīmāya gehaṃ karonti, sīmāṭṭhakameva hoti. Sīmāya pokkharaṇiṃ khaṇanti, sīmāyeva. Oggho sīmāmaṇḍalaṃ ottharitvā gacchati, sīmāmāḷake aṭṭhaṃ bandhitvā kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sīmāya heṭṭhā umaṇḍanadī hoti, iddhiṃ bhikkhu tattha nisīdati. Sace sā nadī paṭhamam gatā, sīmā pacchā baddhā, kammaṃ na kopeti. Atha paṭhamam sīmā baddhā, pacchā nadī gatā, kammaṃ kopeti, heṭṭhāpathavītale ṭhito pana kopetiyeva.

Sīmāmāḷake vaṭarukkho hoti, tassa sākhā vā tato niggaṭapāroho vā mahāsīmāya pathavītalaṃ vā tatthajātarukkhādīni vā āhacca tiṭṭhati, mahāsīmaṃ vā sodhetvā kammaṃ kātabbhaṃ, te vā sākhāpārohā chinditvā bahiṭṭhakā kātabbā. Anāhacca ṭhitasākhādīsu āruḷhabhikkhū hatthapāsāṃ ānetabbā. Evaṃ mahāsīmāya jātarukkhassa sākhā vā pāroho vā vuttanayeneva sīmāmāḷake patiṭṭhāti, vuttanayeneva sīmaṃ sodhetvā vā kammaṃ kātabbhaṃ, te vā sākhāpārohā chinditvā bahiṭṭhakā kātabbā. Sace māḷake kamme kariyamāne koci bhikkhu māḷakassa anto pavisitvā vehāsaṃ ṭhitasākhāya nisīdati, pādā vāssa bhūmigatā honti, nivāsanapārūpanaṃ vā bhūmiṃ phusati, kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Pāde pana nivāsanapārūpanaṃ ukkhipāpetvā kātuṃ kammaṃ vaṭṭati,

idañca lakkhaṇaṃ purimanayepi veditabbaṃ. Ayaṃ pana viśeso—tatra ukkhipāpetvā kātuṃ na vaṭṭati, hatthapāsameva ānetabbo. Sace antosīmato pabbato abbhuggacchati, tatraṭṭho bhikkhu hatthapāsaṃ ānetabbo. Iddhiyā antopabbataṃ pavittṭhepi eseṇa nayo. Bajjhamānā eva hi sīmā paṇārahitāṃ padesaṃ na otarati, baddhāya sīmāya jātaṃ yaṃ kiñci yattha katthaci ekasambandhena gataṃ sīmāsaṅkhyameva gacchatīti.

Tiyojanaparamaṃ pana **sīmaṃ** sammannantena majjhe ṭhatvā yathā catūsūpi disāsu diyaddhadiyaddhayaṇaṃ hoti, evaṃ sammannitabbā. Sace pana majjhe ṭhatvā ekekadivasato tiyojanaṃ karonti, chayaṇaṃ hotīti na vaṭṭati. Caturassaṃ vā tikoṇaṃ vā sammannantena yathā koṇato koṇaṃ tiyojanaṃ hoti, evaṃ sammannitabbā. Sace hi yena kenaci pariyaṇaṃ kesaggamattampi tiyojanaṃ atikkāmeti, āpattiñca āpajjati, sīmā ca asīmā hoti.

164. “Na bhikkhave nadīpārasīmā sammannitabbā, yo sammanneyya, āpatti dukkaṭassa”¹ti vacanato nadīpārasīmā na sammannitabbā. Yatra pana dhuvanāvāvā dhuvasetu vā abhimukhatittheyeva atthi, evarūpaṃ nadīpārasīmaṃ sammannitum vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave yathassa dhuvanāvā vā dhuvasetu vā, evarūpaṃ nadīpārasīmaṃ sammannitum”¹ti hi vuttaṃ. Sace dhuvanāvā vā dhuvasetu vā abhimukhatitthe natthi, īsakaṃ uddhaṃ abhiruhitvā adho vā orohitvā atthi, evampi vaṭṭati. Karavikatissatthero pana “gāvutamattabbhantarepi vaṭṭatī”ti āha.

Imaṇca pana nadīpārasīmaṃ sammannantena ekasmiṇca tīre ṭhatvā uparisote nadītīre nimittaṃ kittetvā tato paṭṭhāya attānaṃ parikkhipantena yattakaṃ paricchedaṃ icchati, tassa pariyoṣāṇe adhosotepi nadītīre nimittaṃ kittetvā paratīre sammukhaṭṭhāṇe nadītīre nimittaṃ kittetabbaṃ. Tato paṭṭhāya yattakaṃ paricchedaṃ icchati, tassa vasena yāva uparisote paṭṭhamaṃ kittitanimittassa sammukhā nadītīre nimittaṃ, tāva kittetvā paccāharitvā paṭṭhamakittitanimittena saddhiṃ ghaṭetabbaṃ. Atha sabbanimittānaṃ anto ṭhite bhikkhū hatthapāsagate katvā

kammavācāya sīmā sammannitabbā. Nadiyā ʒhitā anāgatāpi kammaṃ na kopenti, sammutipariyosāne ʒhapetvā nadiṃ nimittānaṃ anto paratīre ca orimatīre ca ekasīmā hoti, nadī pana baddhasīmāsāṅkhyāṃ na gacchati. Visuṃ nadīsīmā eva hi sā.

Sace antonadiyaṃ dīpako hoti, taṃ antosīmāya kātukāmena purimanayeneva attanā ʒhitatīre nimittāni kittetvā dīpakassa orimante ca pārimante ca nimittaṃ kittetabbaṃ. Atha paratīre nadiyā orimatīre nimittassa sammukhaʒṭhāne nimittaṃ kittetvā tato paʒṭhāya purimanayeneva yāva uparisote paʒṭhamāṃ kittitanimittassa sammukhā nimittaṃ, tāva kittetabbaṃ. Atha dīpakassa pārimante ca orimante ca nimittaṃ kittetvā paccāharitvā paʒṭhamāṃ kittitanimittena saddhiṃ ghaʒetabbaṃ. Atha dvīsu tīresu dīpakesu ca bhikkhū sabbe hatthapāsagate katvā kammavācāya sīmā sammannitabbā, nadiyaṃ ʒhitā anāgacchantāpi kammaṃ na kopenti, sammutipariyosāne ʒhapetvā nadiṃ nimittānaṃ anto tīradvayañca dīpako ca ekasīmā hoti, nadī pana nadīsīmāyeva.

Sace pana dīpako vihārasīmāparicchedato uddhaṃ vā adho vā adhikataro hoti, atha vihārasīmāparicchedanimittassa ujukameva sammukhībhūte dīpakassa orimante nimittaṃ kittetvā tato paʒṭhāya dīpakasikharaṃ parikkhipantena puna dīpakassa orimante nimittasammukhe pārimante nimittaṃ kittetabbaṃ. Tato paraṃ purimanayeneva paratīre sammukhanimittamādiṃ katvā paratīre nimittāni ca dīpakassa pārimanta-orimante nimittāni ca kittetvā paʒṭhamakittitanimittena saddhiṃ ghaʒanā kātabbā. Evaṃ kittetvā sammata sīmā pabbatasāṅṭhānā hoti. Sace pana dīpako vihārasīmāparicchedato uddhampi adhopi adhikataro hoti, purimanayeneva dīpakassa ubhopi sikharaṇi parikkhipitvā nimittāni kittentena nimittaghaʒanā kātabbā. Evaṃ kittetvā sammata sīmā mudiṅgasāṅṭhānā hoti. Sace dīpako vihārasīmāparicchedassa anto khuddako hoti, sabbapaʒṭhamena nayena dīpake nimittāni kittetabbāni. Evaṃ kittetvā sammata sīmā paṇavasāṅṭhānā hoti. Evaṃ tāva sīmābandhanaṃ veditabbaṃ.

165. Evaṃ baddhā pana sīmā kadā asīmā hotīti? Yadā saṃgho sīmaṃ samūhanati, tadā asīmā hoti. Kathaṃ panesā samūhanitabbāti?

“sīmaṃ bhikkhave sammannantena paṭhamam samānasamvāsasīmā sammannitabbā, pacchā ticīvarena avippavāso sammannitabbo. Sīmaṃ bhikkhave samūhanantena paṭhamam ticīvarena avippavāso samūhantabbo, pacchā samānasamvāsasīmā samūhantabbā”¹ti vacanato paṭhamam avippavāso samūhanitabbo, pacchā sīmā samūhanitabbāti. Katham? Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, yo so saṅghena ticīvarena avippavāso sammato, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho taṃ ticīvarena avippavāsam samūhaneyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, yo so saṅghena ticīvarena avippavāso sammato, saṅgho taṃ ticīvarena avippavāsam samūhanati. Yassāyasmato khamati etassa ticīvarena avippavāsassa samugghāto, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Samūhato so saṅghena ticīvarena avippavāso, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmī”¹ti—

Evam tāva avippavāso samūhanitabbo.

“Suṇātu me bhante saṅgho, yā sā saṅghena sīmā sammata samānasamvāsā ekūposathā, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho taṃ sīmam samūhaneyya samānasamvāsam ekūposatham, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, yā sā saṅghena sīmā sammata samānasamvāsā ekūposathā, saṅgho taṃ sīmam samūhanati samānasamvāsam ekūposatham. Yassāyasmato khamati etissā sīmāya samānasamvāsāya ekūposathāya samugghāto, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

1. Vi 3. 149 piṭṭhe.

Samūhatā sā sīmā saṁghena samānasamvāsā ekūposathā, khamati saṁghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”¹—

Evam sīmā samūhanitabbā.

Samūhanantena pana bhikkhunā vattam jānitabbam. Tatridam vattam²—khaṇḍasīmāya tathvā avippavāsasīmā na samūhantabbā, tathā avippavāsasīmāya tathvā khaṇḍasīmāpi. Khaṇḍasīmāya pana tithena khaṇḍasīmāva samūhanitabbā, tathā itarāya tithena itarā. Sīmam nāma dvīhi kāraṇehi samūhananti pakatiyā khuddakam puna āvāsavaḍḍhanatthāya mahatiṃ vā kātum, pakatiyā mahatiṃ puna aññesaṃ vihārokaśādānatthāya khuddakam vā kātum. Tattha sace khaṇḍasīmañca avippavāsasīmañca jānanti, samūhanituñceva bandhituñca sakkhissanti. Khaṇḍasīmam pana jānantā avippavāsam ajānantāpi samūhanituñceva bandhituñca sakkhissanti. Khaṇḍasīmam ajānantā avippavāsaṃyeva jānantā cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇa-uposathāgārādīsu nirāsaṅkaṭṭhānesu tathvā appeva nāma samūhanitum sakkhissanti, paṭibandhitum pana na sakkhissanteva. Sace bandheyyum, sīmāsambhedam katvā vihāram avihāram kareyyum, tasmā na samūhanitabbā. Ye pana ubhopi na jānanti, te neva samūhanitum, na bandhitum sakkhissanti. Ayañhi sīmā nāma kammavācāya vā asīmā hoti sāsanantaradhānena vā, na ca sakkā sīmam ajānantehi kammavācā kātum, tasmā na samūhanitabbā, sādhuḥkam pana ṇatvāyeva samūhanitabbā ceva bandhitabbā cāti. Ayam tāva baddhasīmāya vinicchayo.

166. **Abaddhasīmā** pana gāmasīmā sattabbhantarasīmā udakukkhepasīmāti tividhā. Tattha yāvata ekam gāmakhetam, ayam **gāmasīmā** nāma, gāmaggaḥaṇena cettha³ nagarampi nigamampi gahitameva hoti. Tattha yattake padese tassa tassa gāmassa gāmabhojakā balim labhanti, so padeso appo vā hotu mahanto vā, gāmasīmātveva saṅkhyam gacchati. Nagaranigamasīmāsupi eseva nayo. Yampi ekasmimyeva gāmakhette ekam padesaṃ “ayam visumgāmo hotū”^{ti} paricchinditvā rājā kassaci deti, sopi visumgāmasīmā hotiyeva, tasmā sā ca itarā ca

1. Vi 3. 149 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 332 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 333 piṭṭhādīsu.

pakatigāmanagaranigamasīmā baddhasīmāsadisāyeva honti, kevalaṃ pana ticīvaravippavāsaparihāraṃ na labhanti.

Agāmake pana araṇṇe samantā sattabbhantarā **satthabbhantarāsīmā** nāma. Tattha **agāmakam** nāma **araṇṇam** viñjhāṭavī-ādīsu vā samuddamajjhe vā macchabandhānaṃ agamanapathe¹ dīpakesu labbhati. **Samantā sattabbhantarā**ti majjhe ṭhitānaṃ sabbadisāsu sattabbhantarā vinibbedhena cuddasa honti. Tattha ekaṃ abbhantaram aṭṭhavīsatiḥatthappamaṇaṃ hoti. Ayaṅca sīmā parisavasena vaḍḍhati, tasmā samantā parisapariyantato paṭṭhāya abbhantaraparichedo kātabbo. Sace pana dve saṅghā visum uposathaṃ karonti, dvinnam sattabbhantarānaṃ antare añṇamekaṃ abbhantaram upacāratthāya ṭhapetabbaṃ.

167. Yā panesā “sabbā bhikkhave nadī asīmā, sabbo samuddo asīmo, sabbo jātassaro asīmo”²ti evaṃ nadī-ādīnaṃ baddhasīmabhāvaṃ paṭikkhipitvā puna “nadiyā vā bhikkhave Samudde vā Jātassare vā yaṃ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepā, ayaṃ tattha samānasamvāsā ekūposathā”²ti vuttā, ayaṃ **udakukkhepasīmā** nāma. Tattha nadī nadīnimitte vuttalakkaṇāva, samuddopi pākaṭoyeva. Yo pana yena kenaci khaṇitvā akato sayamjāto sobbho samantato āgatenā udakena pūrito tiṭṭhati, yattha nadiyaṃ vuttappakāre vassakāle udakaṃ santiṭṭhati, ayaṃ Jātassaro nāma. Yopi nadīm vā Samuddaṃ vā bhinditvā nikkhanta-udakena khato sobbho etaṃ lakkhaṇaṃ pāpuṇāti, ayampi Jātassaroyeva. Etesu nadī-ādīsu yaṃ ṭhānaṃ thāmamajjhimassa purisassa samantato udakukkhepena paricchinnam, ayaṃ udakukkhepasīmā nāma.

Kathaṃ pana udakukkhepo kātabboti? Yathā akkhadhuttā dāruḷaṃ khipanti, evaṃ udakaṃ vā vālukaṃ vā hatthena gahetvā thāmamajjhimena purisena sabbathāmena khipitabbaṃ. Yattha evaṃ khittaṃ udakaṃ vā vālukā vā patati, ayameko udakukkhepo, tassa antohatthapāsaṃ vijahitvā ṭhito kammaṃ kopeti. Yāva parisā vaḍḍhati, tāva sīmāpi vaḍḍhati, parisapariyantato udakukkhepoyeva pamāṇaṃ, ayaṃ pana etesaṃ

1. Aṅgamanapathesu (Ka)

2. Vi 3. 150 piṭṭhe.

nadī-ādīnaṃ antoyeva labbhati, na bahi. Tasmā nadiyā vā Jātassare vā yattakaṃ padesaṃ pakativassakāle catūsu māsesu udakaṃ ottharati, Samudde yasmim padese pakativīciyo osarivā saṇṭhahanti, tato paṭṭhāya kappiyabhūmi, tattha ṭhatvā uposathādikammaṃ kātuṃ vaṭṭati, dubbuṭṭhikāle vā gimhe vā nadījātassaresu sukkhesupi sā eva kappiyabhūmi. Sace pana sukkhe Jātassare vāpim vā khaṇanti, vappaṃ vā karonti, taṃ ṭhānaṃ gāmakhettaṃ hoti. Yā panesā “kappiyabhūmi”ti vuttā, tato bahi udakukkhepasīmā na gacchati, anto gacchati, tasmā tesam anto parisapariyantato paṭṭhāya samantā udakukkhepaparicchedo kātabbo, ayamettha saṅkhepo.

Ayaṃ pana vitthāro—sace nadī nātidighā hoti, pabhavato paṭṭhāya yāva mukhadvārā sabbattha saṅgho nisīdati, udakukkhepasīmāya kammaṃ natthi, sakalāpi nadī etesaṃyeva bhikkhūnaṃ pahoti. Yaṃ pana Mahāsumattherena vuttaṃ “yojanaṃ pavattamānāyeva nadī, tatrāpi upari aḍḍhajojanaṃ pahāya heṭṭhā aḍḍhajojane kammaṃ kātuṃ vaṭṭati”ti, taṃ Mahāpadumatthereneva paṭikkhittaṃ. Bhagavatā hi “timaṇḍalaṃ paṭicchādetvā yattha katthaci uttarantiyā bhikkhuniyā antaravāsako temiyaṭi”¹ idam nadiyā pamāṇaṃ vuttaṃ, na yojanaṃ vā aḍḍhajojanaṃ vā, tasmā yā imassa suttassa vasena pubbe vuttalakkaṇā nadī, tassā pabhavato paṭṭhāya saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace panettha bahū bhikkhū visuṃ visuṃ kammaṃ karonti, sabbehi attano ca aññesaṇca udakukkhepaparicchedassa antarā añño udakukkhepo sīmantarikatthāya ṭhapetabbo, tato adhikaṃ vaṭṭatiyeva, ūnaṃ pana na vaṭṭatīti vuttaṃ. Jātassarasamuddepi eseva nayo.

Nadiyā pana “kammaṃ karissāmā”ti gatehi sace nadī paripuṇṇā hoti samatittikā, udakasāṭikaṃ nivāsetvā antonadiyaṃyeva kammaṃ kātabbaṃ. Sace na sakkonti, nāvāyapi ṭhatvā kātabbaṃ. Gacchantiyā pana nāvāya kātuṃ na vaṭṭati. Kasmā? Udakukkhepamattameva hi sīmā. Taṃ nāvā sīghameva atikkamati, evaṃ sati aññissā sīmāya ñatti, aññissā anusāvanā hoti, tasmā nāvaṃ arittena vā ṭhapetvā

pāsāṇe vā lambetvā antonadiyaṃ jātarukkhe vā bandhitvā kammaṃ kātabbāṃ. Antonadiyaṃ baddha-aṭṭakepi antonadiyaṃ jātarukkhepi ṭhitehi kātum vaṭṭati. Sace pana rukkhassa sākā vā tato nikkhantapāroho vā bahinadītīre vihārasīmāya vā gāmasīmāya vā patiṭṭhito, sīmaṃ vā sodhetvā sākāṃ vā chinditvā kammaṃ kātabbāṃ. Bahinadītīre jātarukkhassa antonadiyaṃ paviṭṭhasākāya vā pārohe vā nāvaṃ bandhitvā kammaṃ kātum na vaṭṭati, karontehi sīmā vā sodhetabbā, chinditvā vāssa bahipatiṭṭhitabhāvo nāsetabbo. Nadītīre pana khāṇukaṃ koṭṭetvā tattha baddhanāvāya na vaṭṭatiyeva. Nadiyaṃ setum karonti, sace antonadiyaṃyeva setu ca setupādā ca honti, setumhi ṭhitehi kammaṃ kātum vaṭṭati. Sace pana setu vā setupādā vā bahitīre patiṭṭhitā, kammaṃ kātum na vaṭṭati, sīmaṃ sodhetvā kātabbāṃ. Atha setupādā anto, setu pana ubhinnampi tīraṇaṃ upari-ākāse ṭhito, vaṭṭati.

Antonadiyaṃ pāsāṇo vā dīpako vā hoti, tattha yattakaṃ padesaṃ pubbe vuttappakāre pakativassakāle vassānassa catūsu māsesu udakaṃ ottharati, so nadisaṅkhyameva gacchati. Ativuṭṭhikāle oghena otthatokāso na gahetabbo. So hi gāmasīmāsaṅkhyameva gacchati. Nadito mātikaṃ nīharantā nadiyaṃ āvaraṇaṃ karonti, taṃ ce ottharitvā vā vinibbijhitvā vā udakaṃ gacchati, sabbattha pavattanaṭṭhāne kammaṃ kātum vaṭṭati. Sace pana āvaraṇena vā koṭṭakabandhanena vā sotaṃ pacchindati, udakaṃ nappavattati, appavattanaṭṭhāne kātum na vaṭṭati, āvaraṇamattakepi kātum na vaṭṭati. Sace koci āvaraṇappadeso pubbe vuttapāsāṇadīpakappadeso viya udakena ajjhotthariyati, tattha vaṭṭati. So hi nadisaṅkhyameva gacchati. Nadiṃ vināsetvā taḷākaṃ karonti, heṭṭhā pālībaddhā udakaṃ āgantvā taḷākaṃ pūretvā tiṭṭhati, ettha kammaṃ kātum na vaṭṭati, upari pavattanaṭṭhāne heṭṭhā ca chaḍḍitodakaṃ nadiṃ otaritvā sandanaṭṭhānato paṭṭhāya vaṭṭati. Deve avassante hemantagimhesu vā sukkhanadiyāpi vaṭṭati, nadito nīhaṭamātikāya na vaṭṭati. Sace sā kālantarena bhijjitvā nadī hoti, vaṭṭati. Kāci nadī uppatitvā gāmanigamasīmaṃ ottharitvā pavattati, nadiyeva hoti, kammaṃ kātum vaṭṭati. Sace pana vihārasīmaṃ ottharati, vihārasīmātveva saṅkhyāṃ gacchati.

Samuddepi kammaṃ karonteḥi yaṃ padesaṃ uddhaṃ vaḍḍhana-udakaṃ vā pakativīci vā vegena āgantvā ottharati, tattha kātuṃ na vaṭṭati. Yasmiṃ pana padese pakativīciyo osarivā saṇṭhahanti, so udakantato paṭṭhāya anto Samuddo nāma, tattha ṭhitehi kammaṃ kātappaṃ. Sace ūmivego bādhati, nāvāya vā aṭṭake vā ṭhatvā kātappaṃ. Tesu vinicchayo nadiyaṃ vuttanayeneva veditabbo. Samudde piṭṭhipāsāṇo hoti, taṃ kadāci ūmiyo āgantvā ottharanti, kadāci na ottharanti, tattha kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. So hi gāmasīmāsaṅkhyameva gacchati. Sace pana vīcīsu āgatāsūpi anāgatāsūpi pakati-udakeneva otthariyati, vaṭṭati. Dīpako vā pabbato vā hoti, so ce dūre hoti macchabandhānaṃ agamanapathe, araṇṇasīmāsaṅkhyameva gacchati. Tesam gamanapariyantassa orato pana gāmasīmāsaṅkhyam gacchati, tattha gāmasīmaṃ asodhetvā kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Samuddo gāmasīmaṃ vā nigamasīmaṃ vā ottharivā tiṭṭhati, samuddova hoti, tattha kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace pana viḥārasīmaṃ ottharati, viḥārasīmātveva saṅkhyam gacchati.

Jātassare kammaṃ karonteḥi yattha pubbe vuttappakāre vassakāle vasse pacchinnamatte pivituṃ vā hatthapāde vā dhovituṃ udakaṃ na hoti, sukkhati, ayaṃ na Jātassaro, gāmakhattasaṅkhyameva gacchati, tattha kammaṃ na kātappaṃ. Yattha pana vuttappakāre vassakāle udakaṃ santiṭṭhati, ayaṃ Jātassaro. Tassa yattake padese vassānaṃ cātumāse udakaṃ tiṭṭhati, tattha kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace gambhīraṃ udakaṃ, aṭṭakaṃ bandhitvā tattha ṭhitehipi Jātassarassa antojātarukkkhamhi baddha-aṭṭakepi kātuṃ vaṭṭati. Piṭṭhipāsāṇadīpakesu panettha nadiyaṃ vuttasadisova vinicchayo. Samavassadevakāle pahonakajātassaro pana cepi dubbuṭṭhikakāle vā gimhahemantesu vā sukkhati, nirudako hoti, tattha saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yaṃ **Andhakaṭṭhakathāyaṃ** vuttaṃ “sabbo Jātassaro sukkho anodako gāmakhattaṃveva bhajati”¹, taṃ na gahetappaṃ. Sace panettha udakatthāya āvāṭaṃ vā pokkharāṇi-ādīni vā khaṇanti, taṃ ṭhānaṃ ajātassaro hoti, gāmasīmāsaṅkhyam gacchati. Lābutipusakādivappe² katēpi eseva nayo. Sace pana naṃ pūretvā thalaṃ vā karonti,

1. Tanti (Sī)

2. Lābutimbarusakādivappe (Sī)

ekasmiṃ disābhāge pāḷiṃ bandhitvā sabbameva naṃ mahātaḷākamā vā karonti, sabbopi ajātassaro hoti, gāmasīmāsāṅkhyamā gacchati. Loṇīpi jātassarasāṅkhyameva gacchati. Vassike cattāro māse udakaṭṭhānokāse kammamā kātuṃ vaṭṭatīti. Ayamā abaddhasīmāya vinicchayo.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Sīmāvinicchayakathā samattā.

25. Uposathapavāraṇāvinicchayakathā

168. **Uposathapavāraṇā**ti ettha¹ divasavasena tayo uposathā cātuddasiko pannarasiko sāmaggī-uposathoti. Tattha hemantagimhavassānānamā tiṇṇamā utūnamā tatiyasattamapakkesu dve dve katvā cha **cātuddasikā**, sesā **pannarasikā**ti evamā ekasamāvacchare catuvīsati uposathā. Idamā tāva pakaticārittamā. Tathārūpapaccaye sati aññasmimpi cātuddase uposathamā kātuṃ vaṭṭati. Purimavassamāvuṭṭhānamā pana pubbakattikapuṇṇamā, tesamāyeva sace bhaṇḍanakārakehi upaddutā pavāraṇamā paccukkaḍḍhanti, atha kattikamāsassa kāḷapakkhacātuddaso vā pacchimakattikapuṇṇamā vā pacchimavassamāvuṭṭhānamā pacchimakattikapuṇṇamā eva vāti ime tayo pavāraṇādivasāpi honti. Idampi pakaticārittameva. Tathārūpapaccaye sati dvinnamā kattikapuṇṇamānamā purimesu cātuddasesupi pavāraṇamā kātuṃ vaṭṭati. Yadā pana **Kosambakakkhandhake**² āgatanayena bhinne bhikkhusamāghe osārite tasmimā bhikkhusmimā samāghe tassa vatthussa vūpasamāya samāghe sāmaggimā karoti, tadā tāvadeva uposatho kātabbo. “Pātimokkhamā uddisitaḍḍan”ti vacanato ṭhapetvā cātuddasapannarase aññopi yo koci divaso **uposathadivaso** nāma hoti, vassamāvuṭṭhānamā pana kattikamāsabbhantare ayameva sāmaggīpavāraṇādivaso nāma hoti. Iti imesu tisu divasesu uposatho kātabbo. Karontena pana sace cātuddasiko hoti, “ajjuposatho cātuddaso”ti vattabbamā. Sace sāmaggī-uposatho hoti,

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 86 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 480 piṭṭhe.

“ajjuposatho sāmaggī”ti vattabbaṃ. Pannarasiyaṃ pana Pāliyaṃ āgatanayeneva “ajjuposatho pannaraso”ti vattabbaṃ.

169. Saṃghe uposatho¹, gaṇe uposatho, puggale uposathoti evaṃ kārakavasena aparepi tayo uposathā vuttā, kattabbākāravasena pana suttuddeso pārisuddhi-uposatho adhiṭṭhānuposathoti aparepi tayo uposathā. Tattha **suttuddeso** nāma “suṇātu me bhante saṃgho”ti-ādinā nayena vutto pātimokkhuddeso. Ye panitare dve uposathā, tesu **pārisuddhi-uposatho** tāva aññesañca santike aññamaññañca ārocanavasena duvidho. Tattha yvāyaṃ aññesaṃ santike karīyati, sopi pavāritānañca appavāritānañca santike karaṇavasena duvidho. Tattha mahāpavāraṇāya pavāritānaṃ santike pacchimikāya upagatena vā anupagatena vā chinnavassena vā cātumāsiniyaṃ pana pavāritānaṃ santike anupagatena vā chinnavassena vā kāyasāmaggim datvā “parisuddho ahaṃ bhante, parisuddhoti maṃ dhārethā”ti tikkhattuṃ vatvā kātabbo. Ṭhapetvā pana pavāraṇādivasaṃ aññasmim kāle āvāsikehi uddiṭṭhamatte pātimokkhe avuṭṭhitāya yvā ekaccāya vuṭṭhitāya vā sabbāya vā vuṭṭhitāya parisāya ye aññe samasamā vā thokatarā vā āgacchanti, tehi tesam santike vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbā.

Yo panāyaṃ aññamaññaṃ ārocanavasena karīyati, so ñattim ṭhapetvā karaṇavasena ca aṭṭhapetvā karaṇavasena ca duvidho. Tatthayasmim āvāse tayo bhikkhū viharanti, tesu uposathadivase sannipatitesu ekena bhikkhunā “suṇantu me āyasmantā, ajjuposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vatvā “yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ, mayaṃ aññamaññaṃ pārisuddhi-uposathaṃ kareyyāma”ti ñattiyā ṭhapitāya therena bhikkhunā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjalim paggahetvā “parisuddho ahaṃ āvuso, parisuddhoti maṃ dhārethā”ti tikkhattuṃ vattabbaṃ. Itarehi “bhante”ti vatvā evameva vattabbaṃ. Evaṃ ñattim ṭhapetvā kātabbo. Yatra pana dve bhikkhū viharanti, tatra ñattim aṭṭhapetvā vuttanayeneva pārisuddhi ārocetabbāti ayaṃ **pārisuddhi-uposatho**.

1. Kaṅkhā-Ṭṭha 93 piṭṭhādīsu.

Sace pana ekova bhikkhu hoti, sabbaṃ pubbakaraṇīyaṃ katvā aññesaṃ anāgamanāṃ ñatvā “ajja me uposatho cātuddaso”ti vā “pannaraso”ti vā vatvā “adhiṭṭhāmī”ti vattabbaṃ. Ayaṃ **adhiṭṭhānuposatho**ti evaṃ kattabbākāravasena tayo uposathā veditabbā. Ettāvatā nava uposathā dīpitā honti. Tesu divasavasena pannarasiko, kārakavasena saṃghuposatho, kattabbākāravasena suttuddesoti evaṃ tilakkhaṇasampanne uposathe pavattamāne uposathaṃ akatvā tadahuposathe aññaṃ abhikkhukaṃ nānāsaṃvāsakehi vā sabhikkhukaṃ āvāsaṃ vā anāvāsaṃ vā vāsathāya aññatra saṃghena aññatra antarāyā gacchantassa dukkaṭaṃ hoti.

170. Uposathakaraṇatthaṃ sannipatite saṃghe bahi uposathaṃ katvā āgatena sannipātaṭṭhānaṃ gantvā kāyasāmaggiṃ adentena chando dātabbo. Yopi gilāno vā hoti kiccapasuto vā, tenapi pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Kathaṃ? Ekassa bhikkhuno santike “chandaṃ dammi, chandaṃ me hara, chandaṃ me ārocehi”ti ayamattho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinno hoti chando. Akatuposathena gilānena vā kiccapasutena vā pārisuddhi dātabbā. Kathaṃ? Ekassa bhikkhuno santike “pārisuddhiṃ dammi, pārisuddhiṃ me hara, pārisuddhiṃ me ārocehi”ti ayamattho kāyena vā vācāya vā ubhayena vā viññāpetabbo, evaṃ dinnā hoti pārisuddhi. Taṃ pana dentena channopi dātabbo. Vuttañhetāṃ Bhagavatā “anujānāmi bhikkhave tadahuposathe pārisuddhiṃ dentena chandampi dātum, santi saṃghassa karaṇīyaṃ”ti¹. Tattha pārisuddhidānaṃ saṃghassapi attanopi uposathakaraṇaṃ sampādeti, na avasesaṃ saṃghakiccaṃ, chandadānaṃ saṃghasseva uposathakaraṇaṃ sesakiccaṃ sampādeti, attamanā panassa uposatho akatoyeva hoti, tasmā pārisuddhiṃ dentena chandopi dātabbo. Pubbe vuttaṃ pana suddhikacchandaṃ vā pārisuddhiṃ vā imaṃ vā chandapārisuddhiṃ ekena bahūnampi āharitum vaṭṭati. Sace pana so antarāmagge aññaṃ bhikkhum passivā yesaṃ tena chando vā pārisuddhi vā gahitā, tesaṃ attano ca chandapārisuddhiṃ deti, tasseva āgacchati.

1. Vi 3. 164 piṭṭhe.

itarā pana bilālasaṅkhalikā chandapārisuddhi nāma hoti, sā na āgacchati, tasmā sayameva sannipātaṭṭhānaṃ gantvā ārocetabbam. Sace pana sañcicca nāroceti, dukkaṭaṃ āpajjati, chandapārisuddhi pana tasmim hatthapāsaṃ upagatamatteyeva āgatā hoti.

171. Pārivāsiyena pana chandadānena yaṃ kiñci saṅghakammaṃ kātum na vaṭṭati. Tattha¹ catubbidhaṃ pārivāsiyaṃ parisapārivāsiyaṃ rattipārivāsiyaṃ chandapārivāsiyaṃ ajjhāsayapārivāsiyanti. Tesu **parisapārivāsiyaṃ** nāma bhikkhū kenacideva karaṇīyena sannipatitā honti, atha meghe vā uṭṭhenti, ussāraṇā vā karīyati, manussā vā ajjhottharantā āgacchanti, bhikkhū “anokāsā mayaṃ, aññattha gacchāmā”ti chandaṃ avissajjetvā vā uṭṭhahanti. Idaṃ parisapārivāsiyaṃ. Kiñcāpi parisapārivāsiyaṃ, chandassa pana avissaṭṭhattā kammaṃ kātum vaṭṭati.

Puna bhikkhū “uposathādāni karissāmā”ti rattim sannipatitvā “yāva sabbe sannipatanti, tāva dhammaṃ suṇissāmā”ti ekaṃ ajjhesanti, tasmim dhammakathaṃ kathenteyeva aruṇo uggacchati. Sace “cātuddasikaṃ uposathaṃ karissāmā”ti nisinnā, pannarasoti kātum vaṭṭati. Sace pannarasikaṃ kātum nisinnā, paṭipade anuposathe uposathaṃ kātum na vaṭṭati, aññaṃ pana saṅghakiccaṃ kātum vaṭṭati. Idaṃ **rattipārivāsiyaṃ** nāma.

Puna bhikkhū “kiñcideva abbhānādisaṅghakammaṃ karissāmā”ti nisinnā honti, tatkeko nakkhattapāṭhako bhikkhu evaṃ vadati “ajja nakkhattaṃ dāruṇaṃ, mā imaṃ karoṭhā”ti. Te tassa vacanena chandaṃ vissajjetvā tattheva nisinnā honti. Athañño āgantvā “nakkhattaṃ patimānentaṃ, attho bālaṃ upaccagā”ti² vatvā “kiṃ nakkhattena, karoṭhā”ti vadati. Idaṃ **chandapārivāsiyañceva ajjhāsayapārivāsiyañca**. Etasmim pārivāsiye puna chandapārisuddhiṃ anānetvā kammaṃ kātum na vaṭṭati.

172. Sace koci bhikkhu gilāno na sakkoti chandapārisuddhiṃ dātum, so mañcena vā piṭhena vā saṅghamajjhaṃ ānetabbo. Sace gilānupaṭṭhākānaṃ bhikkhūnaṃ evaṃ hoti “sace kho mayaṃ gilānaṃ ṭhānā cāvessāma, ābādhō vā abhivaḍḍhissati, kālakiriyā vā bhavissati”ti.

1. Vi-Ṭṭha 3. 224 piṭṭhādīsu.

2. Khu 5. 12 piṭṭhe.

na so bhikkhu ṭhānā cāvetabbo, saṅghena tattha gantvā uposatho kātabbo. Sace bahū tādisā gilānā honti, saṅghena paṭipāṭiyā ṭhatvā sabbe hatthapāse kātabbā. Sace dūre honti, saṅgho nappahoti, taṃ divasaṃ uposatho na kātabbo. Na tveva vaggena saṅghena uposatho kātabbo, kareyya ce, dukkaṭaṃ.

Sace¹ ekasmiṃ vihāre catūsu bhikkhūsu vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā tayo pārisuddhi-uposathaṃ karonti, tīsu vā vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā dve pātimokkhaṃ uddisanti, **adhammena vaggaṃ** uposathakammaṃ hoti. Sace pana cattāropi sannipatitvā pārisuddhi-uposathaṃ karonti, tayo vā dve vā pātimokkhaṃ uddisanti, **adhammena samaggaṃ** nāma hoti. Sace catūsu janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā tayo pātimokkhaṃ uddisanti, tīsu vā janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā dve pārisuddhi-uposathaṃ karonti, **dhammena vaggaṃ** nāma hoti. Sace pana cattāro ekattha vasantā sabbe sannipatitvā pātimokkhaṃ uddisanti, tayo pārisuddhi-uposathaṃ karonti, dve aññaṃaññaṃ pārisuddhi-uposathaṃ karonti, **dhammena samaggaṃ** nāma hoti.

173. Pavāraṇākammesu² pana sace ekasmiṃ vihāre pañcasu bhikkhūsu vasantesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā cattāro gaṇaṇattim ṭhapetvā pavārenti, catūsu vā tīsu vā vasantesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā tayo vā dve vā saṅghaṇattim ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ **adhammena vaggaṃ** pavāraṇākammaṃ. Sace pana sabbepi pañca janā ekato sannipatitvā gaṇaṇattim ṭhapetvā pavārenti, cattāro vā tayo vā dve vā vasantā ekato sannipatitvā saṅghaṇattim ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ **adhammena samaggaṃ** pavāraṇākammaṃ. Sace pañcasu janesu ekassa pavāraṇaṃ āharitvā cattāro saṅghaṇattim ṭhapetvā pavārenti, catūsu vā tīsu vā ekassa pavāraṇaṃ āharitvā tayo vā dve vā gaṇaṇattim ṭhapetvā pavārenti, sabbametaṃ **dhammena vaggaṃ** pavāraṇākammaṃ. Sace pana sabbepi pañca janā ekato sannipatitvā saṅghaṇattim ṭhapetvā pavārenti, cattāro vā tayo vā ekato sannipatitvā gaṇaṇattim ṭhapetvā pavārenti, dve

1. Vi-Ṭṭha 3. 338 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 357 piṭṭhādīsu.

aññaṃaññaṃ pavārenti, ekako vasanto adhiṭṭhānapavāraṇaṃ karoti, sabbametaṃ **dharmena samaggaṃ** nāma pavāraṇākammanti.

Ettha sace cātuddasikā hoti, “ajja me pavāraṇā cātuddasī”ti, sace pannarasikā, “ajja me pavāraṇā pannarasī”ti evaṃ adhiṭṭhātabbāṃ. Pavāraṇaṃ dentena pana “pavāraṇaṃ dammi, pavāraṇaṃ me hara, mamatthāya pavārehi”ti kāyena vā vācāya vā kāyavācāhi vā ayamattho viññāpetabbo. Evaṃ¹ dinnāya pavāraṇāya pavāraṇāhārakena saṃghaṃ upasaṅkamitvā evaṃ pavāretabbāṃ “tisso bhante bhikkhu saṃghaṃ pavāreti diṭṭhena vā sutena vā parisaṅkāya vā, vadatu taṃ bhante saṃgho anukampaṃ upādāya, passanto paṭikarissati. Dutiyampi bhante -pa-. Tatiyampi bhante tisso bhikkhu saṃghaṃ pavāreti -pa- paṭikarissatī”ti. Sace pana vuḍḍhataro hoti, “āyasmā bhante tisso”ti vattabbāṃ. Evañhi tena tassatthāya pavāritaṃ hoti. Pavāraṇaṃ dentena pana chandopi dātabbo, chandadānaṃ heṭṭhā vuttanayeneva veditabbāṃ. Idhāpi chandadānaṃ avasesakammattāya. Tasmā sace pavāraṇaṃ dento chandaṃ deti, vuttanayena āhaṭṭāya pavāraṇāya tena ca bhikkhunā saṃghena ca pavāritameva hoti. Atha pavāraṇameva deti, na chandaṃ, tassa ca pavāraṇāya ārocitāya saṃghena ca pavārite sabbesaṃ suppavāritaṃ hoti, aññaṃ pana kammaṃ kuppati. Sace chandameva deti, na pavāraṇaṃ, saṃghassa pavāraṇā ca sesakammāni ca na kuppanti, tena pana bhikkhunā appavāritaṃ hoti, pavāraṇādivase pana bahisīmāya pavāraṇaṃ adhiṭṭhahitvā āgatenapi chando dātabbo tena saṃghassa pavāraṇākammaṃ na kuppati.

Sace purimikāya pañca bhikkhū vassaṃ upagatā, pacchimikāyapi pañca, purimehi ñattiṃ ṭhapetvā pavārite pacchimehi tesāṃ santi ke pārisuddhi-uposatho kātabbo, na ekasmiṃ uposathagge dve ñattiyo ṭhapetabbā. Sacepi pacchimikāya upagatā cattāro tayo dve eko vā hoti, ese va nayo. Atha purimikāya cattāro, pacchimikāyapi cattāro tayo dve eko vā, ese va nayo. Athāpi purimikāya tayo, pacchimikāyapi tayo dve eko vā, ese va nayo. Idañhettha lakkhaṇaṃ.

1. Vi-Ṭṭha 3. 357 piṭṭhādīsu.

Sace purimikāya upagatehi pacchimikāya upagatā thokatarā ceva honti samasamā ca, saṅghapavāraṇāya ca gaṇaṃ pūrenti, saṅghapavāraṇāvasena ñatti ṭhapetabbā. Sace pana pacchimikāya eko hoti, tena saddhiṃ te cattāro honti, catunnaṃ saṅghañattiṃ ṭhapetvā pavāretuṃ na vaṭṭati. Gaṇañattiyā pana so gaṇapūrako hoti, tasmā gaṇavasena ñattiṃ ṭhapetvā purimehi pavāretabbaṃ, itarena tesaṃ santike pārisuddhi-uposatho kātabboti. Purimikāya dve, pacchimikāya dve vā eko vā e seva nayo. Purimikāya eko pacchimikāya ekoti ekena ekassa santike pavāretabbaṃ, ekena pārisuddhi-uposatho kātabbo. Sace purimehi vassūpagatehi pacchā vassūpagatā ekenapi adhikatarā honti, paṭhamam pātīmokkham uddisitvā pacchā thokatarehi tesaṃ santike pavāretabbaṃ.

Kattikāya cātumāsini pavāraṇāya pana sace paṭhamavassūpagatehi mahāpavāraṇāya pavāritehi pacchā upagatā adhikatarā vā samasamā vā honti, pavāraṇāñattiṃ ṭhapetvā pavāretabbaṃ. Tehi pavārite pacchā itarehi pārisuddhi-uposatho kātabbo. Atha mahāpavāraṇāyaṃ pavāritā bahū honti, pacchā vassūpagatā thokā vā eko vā, pātīmokkhe uddiṭṭhe pacchā tesaṃ santike tena pavāretabbaṃ. Kiṃ panetaṃ pātīmokkham sakalameva uddisitabbaṃ, udāhu ekadesampī? Ekadesampi uddisituṃ vaṭṭati. Vuttañhetarṃ Bhagavatā—

“Pañcime bhikkhave pātīmokkhuddesā, nidānaṃ uddisitvā avasesaṃ sutenasāvetabbaṃ, ayaṃ paṭhamo pātīmokkhuddeso. Nidānaṃ uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā avasesaṃ sutena sāvetabbaṃ, ayaṃ dutiyo pātīmokkhuddeso. Nidānaṃ uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā terasa saṅghādisese uddisitvā avasesaṃ sutena sāvetabbaṃ, ayaṃ tatiyo pātīmokkhuddeso. Nidānaṃ uddisitvā cattāri pārājikāni uddisitvā terasa saṅghādisese uddisitvā dve aniyate uddisitvā avasesaṃ bhūtena sāvetabbaṃ, ayaṃ catuttho pātīmokkhuddeso. Vitthāreneva pañcama”ti¹.

1. Vi 3. 151 piṭṭhe.

Tattha¹ **nidānaṃ uddisitvā avasesaṃ sutena sāvetabbanti** “suṇātu me bhante saṃgho -pa- āvikatā hissa phāsu hoti”ti imaṃ nidānaṃ uddisitvā “uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ, tatthāyasmante pucchāmi kaccittha parisuddhā. Dutiyampi pucchāmi -pa- evametaṃ dhārayāmi. Sutā kho panāyasmantehi cattāro pārājikā dhammā -pa- avivadamānchi sikkhitabban”ti evaṃ avasesaṃ sutena sāvetabban. Etena nayena sesāpi cattāro pātimokkhuddesā veditabbā.

174. “Anujānāmi bhikkhave sati antarāye saṃkhittena pātimokkhaṃ uddisitum. Na bhikkhave asati antarāye saṃkhittena pātimokkhaṃ uddisitabban, yo uddiseyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato pana vinā antarāyā saṃkhittena pātimokkhaṃ na uddisitabban. Tatrima antarāyā—rājantarāyo corantarāyo agyantarāyo udakantarāyo manussantarāyo amanussantarāyo vāḷantarāyo sarīsapantarāyo jīvitantarāyo brahmacariyantarāyoti.

Tattha sace bhikkhūsu uposathaṃ karissāmāti nisinnesu rājā āgacchati, ayaṃ **rājantarāyo**. Corā āgacchanti, ayaṃ **corantarāyo**. Davaḍaḥho āgacchati, āvāse vā aggi uṭṭhāti, ayaṃ **agyantarāyo**. Megho vā uṭṭheti, ogho vā āgacchati, ayaṃ **udakantarāyo**. Bahū manussā āgacchanti, ayaṃ **manussantarāyo**. Bhikkhum yakkho gaṇhāti, ayaṃ **amanussantarāyo**. Byagghādayo caṇḍamigā āgacchanti, ayaṃ **vāḷantarāyo**. Bhikkhum sappādayo ḍaṃsanti, ayaṃ **sarīsapantarāyo**. Bhikkhu gilāno vā hoti, kālaṃ vā karoti, verino vā taṃ māretukāmā gaṇhanti, ayaṃ **jīvitantarāyo**. Manussā ekaṃ vā bahū vā bhikkhū brahmacariyā cāvetukāmā gaṇhanti, ayaṃ **brahmacariyantarāyo**. Evarūpesu antarāyesu saṃkhittena pātimokkho uddisitabbo, paṭhamo vā uddeso uddisitabbo. Ādimhi dve tayo cattāro vā. Ettha dutiyādīsu uddesesu yasmiṃ apariyosita antarāyo hoti, sopi suteneva sāvetabbo. Nidānuddese pana aniṭṭhite sutena sāvetabban nāma natthi.

1. Vi-Ṭṭha 3. 338 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 152 piṭṭhe.

Pavāraṇākammepi sati antarāye dhevācikaṃ ekavācikaṃ samānavassikaṃ vā pavāretuṃ vaṭṭati. Ettha¹ ñattiṃ ṭhāpentenapi “yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho dhevācikaṃ pavāreyyā”ti vattabbaṃ. Ekavācike “ekavācikaṃ pavāreyyā”ti, samānavassikepi “samānavassikaṃ pavāreyyā”ti vattabbaṃ. Ettha ca bahūpi samānavassā ekato pavāretuṃ labhanti. “Suṇātu me bhante saṃgho, ajja pavāraṇā pannarasī, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho pavāreyyā”ti imāya pana sabbasaṅgāhikāya ñattiyā ṭhapitāya tevācikaṃ dhevācikaṃ ekavācikaṇca pavāretuṃ vaṭṭati, samānavassikaṃ na vaṭṭati. “Tevācikaṃ pavāreyyā”ti vutte pana tevācikameva vaṭṭati, aññaṃ na vaṭṭati. “Dhevācikaṃ pavāreyyā”ti vutte dhevācikaṃ tevācikaṇca vaṭṭati, ekavācikaṇca samānavassikaṇca na vaṭṭati. “Ekavācikaṃ pavāreyyā”ti vutte pana ekavācikaḍhevācikaṭevācikaṇi vaṭṭanti, samānavassikameva na vaṭṭati. “Samānavassikaṇ”ti vutte sabbaṃ vaṭṭati.

175. Kena pana pātimokkhaṃ uddisitabbanti? “Anujānāmi bhikkhave therādhikaṃ pātimokkhaṇ”ti² vacanato therena vā pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ, “anujānāmi bhikkhave yo tattha bhikkhu byatto paṭibalo, tassādheyyaṃ pātimokkhaṇ”ti³ vacanato navakatarena vā. Ettha⁴ ca kiñcāpi navakatarassapi byattassa pātimokkhaṃ anuññātāṃ, atha kho ettha ayaṃ adhippāyo—sace therassa pañca vā cattāro vā tayo vā pātimokkhuddesā nāgacchanti, dve pana akhaṇḍā suvisadā vācuggatā honti, therāyattaṃva pātimokkhaṃ. Sace pana ettakampi visadaṃ kātuṃ na sakkoti, byattassa bhikkhuno āyattaṃ hoti, tasmā sayāṃ vā uddisitabbaṃ, añño vā ajjhesitabbo. “Na bhikkhave saṃghamajjhe anajjhīṭṭhena pātimokkhaṃ uddisitabbaṃ, yo uddiseyya, āpatti dukkaṭassā”ti⁵ vacanato anajjhīṭṭhena pātimokkhaṃ na uddisitabbaṃ. Na kevalaṃ pātimokkhaṃyeva, dhammopi na bhāsitaṃ “na bhikkhave saṃghamajjhe anajjhīṭṭhena dhammo bhāsitaṃ, yo bhāseyya, āpatti dukkaṭassā”ti⁶ vacanato.

1. Vi-Ṭṭha 3. 359 piṭṭhe.

3. Vi 3. 156 piṭṭhe.

5. Vi 3. 155 piṭṭhe.

2. Vi 3. 155 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 3. 341 piṭṭhādīsu.

6. Vi 3. 152 piṭṭhe.

Ajjhesanā cettha saṅghena sammatadhammajjhesakāyattā vā saṅghatthe rāyattā vā, tasmā dhammajjhesake asati saṅghattheraṃ āpucchitvā vā tena yācito vā bhāsituṃ labhati. saṅghattherenapi sace vihare bahū dhammakathikā honti, vārapaṭipāṭiyā vattabbo. “Tvaṃ dhammaṃ bhaṇa, dhammadānaṃ dehi”ti vā vuttana tīhipi vidhīhi dhammo bhāsitaḥ, “osārehi”ti vutto pana osāretumeva labhati, “kathehi”ti vutto kathetumeva, “sarabhaññaṃ bhaṇāhi”ti vutto sarabhaññaṃ eva. Saṅghattheropi ca uccatare āsane nisinno yācituṃ na labhati. Sace upajjhāyo ceva saddhivihāriko ca hoti, upajjhāyo ca na uccāsane nisinno “bhaṇa”ti vadati, sajjhāyaṃ adhiṭṭhahitvā bhaṇitabbaṃ. Sace panettha daharabhikkhū honti, “tesaṃ bhaṇāmi”ti bhaṇitabbaṃ. Sace vihare saṅghatthero attanoyeva nissitake bhaṇāpeti, aññe madhurabhāṇakepi nājjhesati, so aññehi vattabbo—“bhante asukaṃ nāma bhaṇāpema”ti. Sace “bhaṇāpetha”ti vadati, tuṇhī vā hoti, bhaṇāpetuṃ vaṭṭati. Sace pana paṭibāhati, na bhaṇāpetabbaṃ. Yadi pana anāgateyeva saṅghatthere dhammassavanaṃ āradham, puna āgate ṭhapetvā āpucchanaḥ natthi. Osāretvā pana kathentena āpucchitvā aṭṭhapetvāyeva vā kathetabbaṃ. Kathentassa puna āgatepi eseva nayo.

Upanisinnakathāyampi saṅghattherova sāmī, tasmā tena sayam vā kathetabbaṃ, añño vā bhikkhu “kathehi”ti vattabbo, no ca kho uccatare āsanne nisinnena, manussānaṃ pana “bhaṇāhi”ti vattuṃ vaṭṭati. Manussā attano jānanakaṃ bhikkhuṃ pucchanti, tena theram āpucchitvāpi kathetabbaṃ. Sace saṅghatthero “bhante ime paṇhaṃ pucchanti”ti puṭṭho “kathehi”ti vā bhaṇati, tuṇhī vā hoti, kathetuṃ vaṭṭati. Antaraghaṇe anumodanādisupi eseva nayo. Sace saṅghatthero “vihāre vā antaraghaṇe vā maṃ anāpucchitvāpi katheyyāsi”ti anujānāti, laddhakappiyaṃ hoti, sabbattha vattuṃ vaṭṭati. Sajjhāyaṃ karontenāpi therō āpucchitabbo. Ekaṃ āpucchitvā sajjhāyantassa aparo āgacchati, puna āpucchanaḥ natthi. Sacepi “vissamissāmi”ti ṭhapitassa āgacchati, puna ārabhantena āpucchitabbaṃ. Saṅghatthere anāgateyeva āradham

sajjhāyantassāpi eseva nayo. Ekena saṅghattherena “maṃ anāpucchāpi yathāsukhaṃ sajjhāyāhī”ti anuññāte yathāsukhaṃ sajjhāyitum vaṭṭati, aññasmiṃ pana āgate taṃ āpucchitvāva sajjhāyitabbaṃ.

Yasmim̐ pana vihāre sabbeva bhikkhū bālā honti abyattā na jānanti pātimokkhaṃ uddisitum, tattha kiṃ kātabbanti? Tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmanta āvāsā sajjukaṃ pāhetabbo “gacchāvuso saṃkhittena vā vitthārena vā pātimokkhaṃ pariyāpuṇitvā āgacchāhī”ti. Evañcetam̐ labhetha, iccetam̐ kusalam̐. No ce labhetha, tehi bhikkhūhi sabbeheva yattha tādīsā bhikkhū honti, so āvāso uposathakaraṇatthāya anvaḍḍhamāsaṃ gantabbo, agacchantānaṃ dukkaṭam̐. Idañca utuvasseyeva, vassāne pana purimikāya pātimokkhuḍdesakena vinā na vassaṃ upagacchitabbaṃ. Sace so vassūpagatānaṃ pakkamati vā vibbhamati vā kālam̐ vā karoti, aññasmiṃ satiyeva pacchimikāya vasitum vaṭṭati, asati aññattha gantabbaṃ, agacchantānaṃ dukkaṭam̐. Sace pana pacchimikāya pakkamati vā vibbhamati vā kālam̐ vā karoti, māsadvayaṃ vasitabbaṃ.

Yattha pana te bālā bhikkhū viharanti abyattā, sace tattha koci bhikkhu āgacchati bahussuto āgatāgamo dhammadharo vinayadharo mātikādharo paṇḍito byatto medhāvī lajjī kukkuccako sikkhākāmo, tehi bhikkhūhi so bhikkhu saṅghaṭṭabbo anuggaṭṭabbo upalāpetabbo, upaṭṭhāpetabbo cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakena. No ce saṅgaheyyum̐ anuggaheyyum̐ upalāpeyyum̐, upaṭṭhāpeyyum̐ cuṇṇena mattikāya dantakaṭṭhena mukhodakena, sabbesaṃ dukkaṭam̐. Idha neva therā, na daharā muccanti, sabbehi vārena upaṭṭhāpetabbo. Attano vāre anupaṭṭhahantassa āpatti. Tena pana mahātherānaṃ pariveṇasammajjanadantakaṭṭhadānādīni na sādītābāni, evampi sati mahātherehi sāyaṃpātaṃ upaṭṭhānaṃ āgantabbaṃ, tena pana tesam̐ āgamaṇam̐ ṇatvā paṭhamataraṃ mahātherānaṃ upaṭṭhānaṃ gantabbaṃ. Sacassa saddhiñcarā bhikkhū upaṭṭhākā atthi, “mayhaṃ upaṭṭhākā atthi, tumhe appossukkā viharathā”ti vattabbaṃ. Athāpissa saddhiñcarā natthi, tasmim̐yeva vihāre eko vā dve vā vattasampannā vadanti “mayam̐ therassa kattabbaṃ karissāma, avasesā phāsu viharantū”ti, sabbesaṃ anāpatti.

176. “Yassa siyā āpatti, so āvikareyyā”¹ ādivacanato na sāpattikena uposatho kātabbo, tasmā tadahuposathe āpattiṃ² sarantena desetabbā. Desentena ca ekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamtivā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaḥetvā evaṃ vattabbo “ahaṃ āvuso itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, taṃ paṭidesemī”³ti. Sace navakataro hoti, “ahaṃ bhante”³ti vattabbaṃ. “Taṃ paṭidesemī”³ti idaṃ pana attano attano anurūpavasena “taṃ tuyhamūle, taṃ tumhamūle paṭidesemī”³ti vuttepi suvuttameva hoti. Paṭiggāhakenapi attano attano anurūpavasena “passatha bhante taṃ āpattiṃ, passasi āvuso taṃ āpattiṃ”³ti vā vattabbaṃ, puna desakena “āma āvuso passāmi, āma bhante passāmi”³ti vā vattabbaṃ. Puna paṭiggāhakena “āyatim bhante saṃvareyyātha, āyatim āvuso saṃvareyyāsi”³ti vā vattabbaṃ. Evaṃ vutte desakena “sādhū suṭṭhu āvuso saṃvarissāmi, sādhū suṭṭhu bhante saṃvarissāmi”³ti vā vattabbaṃ. Sace āpattiyā vematiko hoti, ekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamtivā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaḥetvā evaṃ vattabbo “ahaṃ āvuso itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā taṃ āpattiṃ paṭikarissāmi”³ti vatvā uposatho kātabbo, pātimokkhaṃ sotabbaṃ, na tveva tappaccayā uposathassa antarāyo kātabbo. “Na bhikkhave sabhāgā āpatti desetabbā, yo deseyya, āpatti dukkaṭassa. Na bhikkhave sabhāgā āpatti paṭiggaḥetabbā, yo paṭiggaṇheyya, āpatti dukkaṭassā”³ti³ vacanato yaṃ dvepi janā vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā āpattiṃ āpajjanti, evarūpā vatthusabhāgā āpatti neva desetabbā, na ca paṭiggaḥetabbā. Vikālabhojanapaccayā āpannaṃ pana āpattisabhāgaṃ anatirittabhojanapaccayā āpannassa santike desetum vaṭṭati.

Sace pana sabbo saṅgho vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā lahukāpattiṃ āpajjati, tattha kiṃ kātabbanti? Tehi bhikkhūhi eko bhikkhu sāmāntā āvāsā sajjukaṃ pāhetabbo “gacchāvuso taṃ

1. Vi 3. 140 piṭṭhe.

2. Āpatti (Si)

3. Vi 3. 169 piṭṭhe.

āpattiṃ paṭikarivā āgaccha, mayam te santike āpattiṃ paṭikarissāmā”ti. Evañcetam labhetha, iccetam kusalam. No ce labhetha, byattena bhikkhunā paṭibalena saṅgho nāpetabbo—“suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgaṃ āpattiṃ āpanno, yadā aññaṃ bhikkhum suddham anāpattikaṃ passissati, tadā tassa santike tam āpattiṃ paṭikarissatī”ti¹ vatvā uposatho kātabbo. Sace pana vematiko hoti, “suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ sabbo saṅgho sabhāgāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissati, tadā tam āpattiṃ paṭikarissatī”ti¹ vatvā uposatho kātabbo. Sace panettha koci “tam sabhāgaṃ āpattiṃ desetum vaṭṭatī”ti maññaṃāno ekassa santike deseti, desitā sudesitāva. Aññaṃ pana desanāpaccayā desako paṭiggahaṇapaccayā paṭiggāhako cāti ubhopi dukkaṭam āpajjanti, tam nānāvattukaṃ hoti, tasmā aññaṃānāṃ desetabbaṃ. Ettāvata te nirāpattikā honti, tesam santike sesehi sabhāgāpattiyo desetabbā vā ārocetabbā vā. Sace te evaṃ akatvā uposatham karonti, “pārisuddhiṃ āyasmanto ārocethā”ti-ādinā nayena sāpattikassa uposathakaraṇe paññattam dukkaṭam āpajjanti.

Sace koci bhikkhu pātimokkhe uddissamāne āpattiṃ sarati, tena bhikkhunā sāmanto bhikkhu evaṃ vattabbo “aham āvuso itthannāmaṃ āpattiṃ āpanno, ito vuṭṭahitvā tam āpattiṃ paṭikarissāmī”ti. Sāmanto ca bhikkhu sabhāgoyeva vattabbo. Visabhāgassa hi vuccamāne bhaṇḍanakalahasaṃghabhedādinipi honti, tasmā tassa avatvā “ito vuṭṭahitvā paṭikarissāmī”ti ābhogaṃ katvā uposatho kātabbo. Sace pana koci pātimokkhe uddissamāne āpattiyā vematiko hoti, tenapi sabhāgoyeva sāmanto bhikkhu evaṃ vattabbo “aham āvuso itthannāmāya āpattiyā vematiko, yadā nibbematiko bhavissāmi, tadā tam āpattiṃ paṭikarissāmī”ti. Evañca vatvā uposatho kātabbo, pātimokkham sotabbaṃ, na tveva tappaccayā uposathassa antarāyo kātabbo.

1. Vi 3. 170 piṭṭhe.

177. “Anujānāmi bhikkhave uposathāgāraṃ sammajjitun”¹
ādivacanato—

“Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca.
Uposathassa etāni, pubbakaraṇanti vuccatī”²—

Evam vuttaṃ catubbidhaṃ pubbakaraṇaṃ katvāva uposatho kātabbo. Kena pana taṃ kātabbanti? “Anujānāmi bhikkhave therena bhikkhunā navam bhikkhum āṇāpetum, na bhikkhave therena āṇattena agilānena na sammajjitabbaṃ, yo na sammajjeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ ādivacanato yo therena āṇatto, tena kātabbam. Āṇāpentena ca kiñci kammaṃ karonto vā sadākārameva eko vā bhāranittharaṇako vā sarabhāṇakadhammakathikādīsu aññataro vā na uposathāgārasammajjanatthaṃ āṇāpetabbo, avasesā pana vārena āṇāpetabbā. Sace āṇatto sammuñjanim tāvakālikampi na labhati, sākhaḥhaṅgaṃ kappiyaṃ karetvā sammajjitabbaṃ, tampi alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti.

Āsanapaññāpanatthaṃ āṇattena ca sace uposathāgāre āsanāni natthi, saṃghikāvāsato āharitvā paññāpetvā puna āharitabbāni, āsanesu asati kaṭasārakepi taṭṭikāyopi paññāpetum vaṭṭati, taṭṭikāsupi asati sākhaḥhaṅgāni kappiyaṃ karetvā paññāpetabbāni, kappiyakāraṇaṃ alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti.

Padīpakaraṇatthaṃ āṇāpentena pana “asukasmim nāma okāse telam vā vaṭṭi vā kapallikā vā atthi, taṃ gahetvā karohi”²ti vattabbo. Sace telādīni natthi, pariyesitabbāni, pariyesitvā alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti. Apica kapāle aggipi jāletabbo.

“Chandapārisuddhi-utukkhānaṃ, bhikkhugaṇanāca ovādo.
Uposathassa etāni, pubbakiccanti vuccatī”²ti—

Evam vuttaṃ pana catubbidhampi pubbakiccaṃ pubbakaraṇato pacchā kātabbam. Tampi hi akatvā uposatho na kātabbo.

1. Vi 3. 158 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 344 piṭṭhe.

178. Yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kareyyā”¹
vacanato yadā saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ hoti, tadā taṃ
kātabbhaṃ, pattakallaṃ nāmetaṃ catūhi aṅgehi saṅgahitaṃ. Tenāhu
Aṭṭhakathācariyā—

“Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti.
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti,
Pattakallanti vuccatī”²ti.

Tattha **uposatho**ti tisu uposathadivasesu aññataradivaso. Tasmīṃhi sati
idaṃ saṅghassa uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, nāsati. Yathāha
“na ca bhikkhave anuposathe uposatho kātabbo”²ti.

Yāvatikā ca bhikkhū kammappattāti yattakā bhikkhū tassa
uposathakammasa pattā yuttā anurūpā sabbantimena paricchedena cattāro
pakatattā, te ca kho hatthapāsāṃ avijahitvā ekasīmāyaṃ ṭhitā. Tesu hi catūsu
bhikkhūsu ekasīmāyaṃ hatthapāsāṃ avijahitvā ṭhitesveva taṃ saṅghassa
uposathakammaṃ pattakallaṃ nāma hoti, na itarathā. Yathāha “anujānāmi
bhikkhave catunnaṃ pātimokkhaṃ uddisitun”³ti.

Sabhāgāpattiyo ca na vijjantiti ettha yaṃ sabbo saṅgho
vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā lahukāpattiṃ āpajjati, evarūpā
vatthusabhāgā sabhāgāti vuccati. Etāsu avijjamānāsupi sabhāgāsu
vijjamānāsu pattakallaṃ hotiyeva.

Vajjanīyā ca puggalā tasmim na hontiti “na bhikkhave sagahaṭṭhāya
parisāya pātimokkhaṃ uddisitabban”⁴ti vacanato gahaṭṭho ca, “na
bhikkhave bhikkhuniyā nisinnaparisāya pātimokkhaṃ uddisitabban”⁵adinā
nayena vuttā bhikkhunī, sikkhamānā, sāmaṇero, sāmaṇerī,
sikkhāpaccakkhātako, antimavatthu-ajjhāpannako, āpattiya adassane
ukkhittako, āpattiya appaṭikamme ukkhittako, pāpikāya diṭṭhiya
appaṭinissagge ukkhittako, paṇḍako, theyyasamvāsako, titthiyapakkantako,
tiracchānagato,

1. Vi 3. 148 piṭṭhe.

2. Vi 3. 190 piṭṭhe.

3. Vi 3. 167 piṭṭhe.

4. Vi 3. 155 piṭṭhe.

5. Vi 3. 189 piṭṭhe.

mātughātakō, pitughātakō, arahantaghātakō, bhikkhunīdūsako, saṃghabhedako, lohituppādako, ubhatobyañjanakoti ime vīsati cāti ekavīsati puggalā vajjanīyā nāma. Te hatthapāsato bahikaraṇavasena vajjetabbā. Etesu hi tividhe ukkhittake sati uposatham karonto saṃgho pācittiyam āpajjati, sesesu dukkaṭam, ettha ca **tiracchānagatoti** yassa upasampadā paṭikkhattā. Titthiyā gahaṭṭheneva saṅgahitā. Etepi hi vajjanīyā. Evaṃ¹ pattakallam imehi catūhi aṅgehi saṅgahitanti vedītabbam. Idañca sabbam pavāraṇākammepi yojetvā dassetabbam. “Na bhikkhave pātimokkhuddesakena sañcicca na sāvetabbam, yo na sāveyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave pātimokkhuddesakena vāyamitum ‘katham sāveyyan’ti, vāyamantassa anāpatti’ti² vacanato pātimokkhuddesakena parisam sāvetum vāyamitabbanti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Uposathapavāraṇāvinicchayaśakathā samattā.

26. Vassūpanāyikavinicchayaśakathā

179. **Vassūpanāyikā**ti ettha purimikā pacchimikāti duve vassūpanāyikā. Tattha³ āsālhipuṇṇamāya anantare pāṭipadadivase purimikā upagantabbā, pacchimikā pana āsālhipuṇṇamato aparāya puṇṇamāya anantare pāṭipadadivase. Upagacchantena ca vihāram paṭijaggitvā pānīyam paribhojanīyam upaṭṭhāpetvā sabbam cetiyavandanādisāmīcikkammam niṭṭhāpetvā “imasmiṃ vihāre imam temāsam vassam upemi”ti sakim vā dvattikkhattum vā vācam nicchāretvā vassam upagantabbam. Saccepi “idha vasissāmi”ti ālayo atthi, asatiyā pana vassam na upeti, gahitasenāsanam suggahitam, chinnavasso na hoti, pavāretum labhatiyeva. Vināpi hi vacībhedaṃ ālayakaraṇamattenapi vassam upagatameva hoti. “Idha vassam vasissāmi”ti cittuppādoyevettha ālayo nāma.

1. Vajjanīyā eva (Sī)

2. Vi 3. 155 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 349 piṭṭhādīsu.

“Na bhikkhave tadahuvassūpanāyikāya vassaṃ anupagantukāmena sañcicca āvāso atikkamitabbo, yo atikkameyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}¹ vacanato vassūpanāyikadivase vassaṃ anupagantukāmo vihārasīmaṃ atikkamati, vihāragaṇanāya dukkaṭaṃ. Sace hi taṃ divasaṃ vihārasatassa upacāraṃ okkamitvā atikkamati, sataṃ āpattiyo. Sace pana vihāraṃ atikkamitvā aññassa vihārassa upacāraṃ anokkamitvāva nivattati, ekāva āpatti. Kenaci antarāyena purimikaṃ anupagatena pacchimikā upagantabbā.

“Na bhikkhave asenāsanikena vassaṃ upagantabbam, yo upagaccheyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² vacanato yassa pañcannaṃ chadanānaṃ aññatarena channaṃ yojitadvārabandhanaṃ senāsaṇaṃ natthi, tena na upagantabbam. “Na bhikkhave chavakuṭikāya vassaṃ upagantabbam, yo upagaccheyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² ādivacanato chavakuṭikāyaṃ chatte cāṭiyaṇca upagantum na vaṭṭati. Tattha **chavakuṭikā** nāma ṭaṅkitamañcādibhedā kuṭi. Tattheva upagantum na vaṭṭati, susāne pana aññaṃ kuṭikaṃ katvā upagantum vaṭṭati, chattepi catūsu thambhesu chattaṃ ṭhapetvā āvaraṇaṃ katvā dvāraṃ yojetvā upagantum vaṭṭati, chattaṃ kuṭi nāmesā hoti. Cāṭiyāpi mahantena kapallena chatte vuttanayena kuṭikaṃ katvā upagantum vaṭṭati.

“Na bhikkhave rukkhasusire vassaṃ upagantabbam, yo upagaccheyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² vacanato suddhe rukkhasusire upagantum na vaṭṭati, mahantassa pana rukkhasusirassa anto padaracchadanaṃ kuṭikaṃ katvā pavisanadvāraṃ yojetvā upagantum vaṭṭati, rukkhaṃ chinditvā khāṇukamatthake padaracchadanaṃ kuṭikaṃ katvāpi vaṭṭatiyeva. “Na bhikkhave rukkhaviṭabhiyā”^{ti}² ādivacanato suddhe viṭabhimatte upagantum na vaṭṭati, mahāviṭape pana aṭṭakaṃ bandhitvā tattha padaracchadanaṃ kuṭikaṃ katvā dvāraṃ yojetvā upagantabbam.

“Anujānāmi bhikkhave vaje vassaṃ upagantun”^{ti}³ ādivacanato vaje satthe nāvāyaṇca upagantum vaṭṭati. Tattha **vajoti** gopālakānaṃ nivāsaṭṭhānaṃ. Vaje vuṭṭhite vajena saddhim gatassa vassacchede anāpatti “anujānāmi bhikkhave yena vajo, tena gantun”^{ti}³ vuttattā.

1. Vi 3. 193 piṭṭhe.

2. Vi 3. 212 piṭṭhe.

3. Vi 3. 211 piṭṭhe.

satthe vassam upagacchantena pana vassūpanāyikadivase upāsakā vattabbā “kuṭikā laddhum vaṭṭatī”ti. Sace karitvā denti, tattha pavisitvā “idha vassam upemī”ti tikkhattum vattabban. No ce denti, sālāsankhepena ṭhitasakaṭassa heṭṭhā upagantabban. Tampi alabhantena ālayo kātabbo, satthe pana vassam upagantum na vaṭṭati. **Ālayo** nāma “idha vassam vasissāmī”ti cittuppadamattam. Sace maggappaṭipanneyeve satthe pavāraṇādivaso hoti, tattheva pavāretabban. Atha sattho antovasseyeva bhikkhunā patthitaṭṭhānam patvā atikkamati, patthitaṭṭhāne vasitvā tattha bhikkhūhi saddhim pavāretabban. Athāpi sattho antovasseyeva antarā ekasmiṃ gāme tiṭṭhati vā vippakirati¹ vā, tasmimyeve gāme bhikkhūhi saddhim vasitvā pavāretabban, appavāretvā tato param gantum na vaṭṭati. Nāvāya vassam upagacchantenapi kuṭiyamyeve upagantabban, pariyesitvā alabhantena ālayo kātabbo. Sace antotemāsam nāvā samuddeyeve hoti, tattheva pavāretabban. Atha nāvā kūlam labhati, ayañca parato gantukāmo hoti, gantum na vaṭṭati, nāvāya laddhagāmeveve vasitvā bhikkhūhi saddhim pavāretabban. Sacepi nāvā anutīrameve aññattha gacchati, bhikkhu ca paṭhamam laddhagāmeveve vasitukāmo, nāvā gacchatu, bhikkhunā tattheva vasitvā bhikkhūhi saddhim pavāretabban. Iti vaje satthe nāvāyanti tisu ṭhānesu natthi vassacchede āpatti, pavāretuñca labhati.

“Na bhikkhave vassam upagantvā purimam vā temāsam pacchimam vā temāsam avasitvā cārikā pakkamitabbā, yo pakkameyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato purimikāya vassam upagatena purimam temāsam, pacchamikāya upagatena pacchimam temāsam avasitvā cārikā na pakkamitabbā, vassam upagantvā pana aruṇam anuṭṭhāpetvāpi tadaheva sattāhakaraṇīyena pakkamantassapi antosattāhe nivattantassa anāpatti, ko pana vādo dvīhatīham vasitvā sattāhakaraṇīyena pakkamantassa antosattāhe nivattantassa.

180. “Anujānāmi bhikkhave sattannam sattāhakaraṇīyena pahite gantum, na tveva appahite. Bhikkhussa bhikkhuniyā sikkhamānāya

1. Vippakiriyati (Sī)

2. Vi 3. 193 piṭṭhe.

sāmaṇerassa sāmaṇeriyā uposakassa upāsikāyā”¹ti vacanato pañcannaṃ sahadhammikānaṃ aññatarena saṅghagaṇapuggale uddissa attano vā atthāya vihāraṃ aḍḍhayogaṃ pāsādaṃ hammiyaṃ guhaṃ pariveṇaṃ koṭṭhakaṃ upaṭṭhānasālaṃ aggisālaṃ kappiyakuṭiṃ vaccakuṭiṃ caṅkamaṃ caṅkamanasālaṃ udapānaṃ udapānasālaṃ jantāgharaṃ jantāgharasālaṃ pokkharāṇiṃ maṇḍapaṃ ārāmaṃ ārāmaṃ vatthum vā kāretvā “āgacchantu bhikkhū, icchāmi dānaṃcā dātuṃ dhammaṃcā sotuṃ bhikkhū ca passitun”²ti evaṃ niddisitvā pesite gantabbaṃ sattāhakaṇṇiyena, na tveva appahite. Upāsako vā upāsikā vā tatheva saṅghagaṇapuggale uddissa vihārādīsu aññataraṃ kāretvā attano vā atthāya nivesanasayanigharādīsu aññataraṃ kārapetvā aññaṃ vā kiccakaraṇīyaṃ niddisitvā gilāno vā hutvā bhikkhūnaṃ santike dūtaṃ paṇeṇya “āgacchantu bhadantā, icchāmi dānaṃcā dātuṃ dhammaṃcā sotuṃ bhikkhū ca passitun”³ti, gantabbaṃ sattāhakaṇṇiyena, na tveva appahite.

“Anujānāmi bhikkhave sattannaṃ sattāhakaṇṇiyena appahitepi gantuṃ, pageva pahite. Bhikkhussa bhikkhuniyā sikkhamānāya sāmaṇerassa sāmaṇeriyā mātuyā ca pitussa cā”⁴ti vacanato “gilānānaṃ etesaṃ bhikkhu-ādīnaṃ sahadhammikānaṃ mātāpitūnaṃcā gilānānaṃyeva gilānabhattaṃ vā gilānupaṭṭhākabhattaṃ vā bhesajjaṃ vā pariyesissāmi, pucchissāmi vā upaṭṭhahissāmi vā”⁵ti iminā kāraṇena appahitepi gantabbaṃ, pageva pahite. **Andhakatṭhakathāyaṃ** pana “ye mātāpitūnaṃ upaṭṭhākā nātakā vā aññātakā vā, tesampi appahite gantuṃ vaṭṭati”⁶ti vuttaṃ, taṃ neva Aṭṭhakathāyaṃ, na Pāliyaṃ vuttaṃ, tasmā na gahetabbaṃ.

Sace pana bhikkhuno bhātā vā añño vā nātako gilāno hoti, so ce bhikkhussa santike dūtaṃ paṇeṇya “ahaṃ gilāno, āgacchatu bhadanto, icchāmi bhadantassa āgataṃ”⁷ti, gantabbaṃ sattāhakaṇṇiyena, na tveva appahite. Sace ekasmiṃ vihāre bhikkhūhi saddhiṃ vasanto bhikkhubhattiko⁸ gilāno hoti, so ce bhikkhūnaṃ santike dūtaṃ paṇeṇya “ahaṃ gilāno, āgacchantu bhikkhū, icchāmi bhikkhūnaṃ āgataṃ”⁹ti, gantabbaṃ sattāhakaṇṇiyena, na tveva appahite.

1. Vi 3. 194 piṭṭhe.

2. Vi 3. 205 piṭṭhe.

3. Bhikkhubhattiko (Sī), bhikkhugatiko (Vi 3. 206 piṭṭhe)

Sace bhikkhussa bhikkhuniyā sikkhamānāya sāmaṇerassa sāmaṇeriyā anabhirati vā kukkucam vā diṭṭhigataṃ vā uppannam hoti, gantabbam sattāhakaraṇīyena appahitepi “anabhiratiṃ vūpakāsessāmi vā vūpakāsāpessāmi vā kukkucam vinodessāmi vā vinodāpessāmi vā diṭṭhigataṃ vivecessāmi vā vivecāpessāmi vā dhammakatham vā karissāmi”ti, pageva pahite. Sace koci bhikkhu garudhammam ajjhāpanno hoti parivāsāraho mūlāyapaṭikassanāraho mānattāraho abbhānāraho vā, appahitepi gantabbam “parivāsādānādīsu ussukkam āpajjissāmi, anussāvessāmi, gaṇapūrako vā bhavissāmi”ti, pageva pahite. Bhikkhuniyāpi mānattārahāya mūlāyapaṭikassanārahāya abbhānārahāya eseva nayo. Sace sāmaṇero upasampajjitukāmo hoti, vassam vā pucchitukāmo, sikkhamānā vā upasampajjitukāmā hoti, sikkhā vāssā kupitā, sāmaṇerī vā sikkhā samādiyitukāmā hoti, vassam vā pucchitukāmā, appahitepi gantabbam, pageva pahite.

Sace bhikkhussa bhikkhuniyā vā saṃgho kammam kātukāmo hoti, tājjanīyam vā niyassam vā pabbājanīyam vā paṭisāraṇīyam vā ukkhepanīyam vā, appahitepi gantabbam, pageva pahite “kim nu kho saṃgho kammam na kareyya, lahukāya vā pariṇāmeyyā”ti. Sacepi kataṃyeva hoti kammam, appahitepi gantabbam “kim nu kho sammā vatteyya, lomaṃ pāteyya, netthāram vatteyya, saṃgho taṃ kammam paṭippassambheyyā”ti.

181. “Anujānāmi bhikkhave saṃghakaraṇīyena gantun”ti¹ vacanato senāsanapaṭibaddhasaṃghakaraṇīyenapi gantum vaṭṭati. Ettha² hi yaṃ kiñci uposathāgārādīsu senāsanesu cetiyachattavedikādīsu vā kattabbam, antamaso bhikkhuno puggalikasenāsanampi sabbam saṃghakaraṇīya mevāti adhippetam, tasmā tassa nipphādanattham dabbasambhārādīni vā āharitum vaḍḍhakāpabhutīnam bhattavetanādīni vā dātum gantabbam. Apicettha ayampi Pāḷimuttakanayo veditabbo—dhammassavanatthāya animantitena gantum na vaṭṭati, sace ekasmim mahāvāse paṭhamāṃyeva katikā katā hoti

1. Vi 3. 206 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 351 piṭṭhādīsu.

“asukadivasam nāma sannipatitabban”ti, nimantitoyeva nāma hoti, gantum vaṭṭati. “Bhaṇḍakam dhovissāmī”ti gantum na vaṭṭati. Sace pana ācariyupajjhāyā pahinanti, vaṭṭati. Nātidūre vihāro hoti, “tattha gantvā ajjeva āgamiṣṣāmī”ti sampāpuṇitum na sakkoti, vaṭṭati. Uddesaparipucchādīnam atthāyapi gantum na labhati, “ācariyam pana passissāmī”ti gantum labhati. Sace nam ācariyo “ajja mā gacchā”ti vadati, vaṭṭati, upaṭṭhākakulam vā nātīkulam vā dassanāya gantum na labhati.

Sace bhikkhūsu vassūpagatesu gāmo corehi vuṭṭhāti, tattha kim kātābbanti? Yena gāmo, tena gantabban. Sace gāmo dvidhā bhijjati, yattha bahutarā manussā, tattha gantabban. Sace bahutarā assaddhā honti appasannā, yattha saddhā pasannā, tattha gantabban. Ettha ca sace gāmo avidūragato hoti, tattha piṇḍāya caritvā vihārameva āgantvā vasitabban. Sace dūram gato, sattāhavārena aruṇo uṭṭhāpetabbo, na sakkā ce hoti, tattheva sabhāgaṭṭhāne vasitabban. Sace manussā yathāpavattāni salākabhattādīni denti, “na mayam tasmim vihāre vasimhā”ti vattabbā. “Mayam vihārassa vā pāsādassa vā na dema, tumhākam dema, yattha katthaci vasitvā bhuñjathā “ti vutte pana yathāsukham bhuñjitabban, tesameva tam pāpuṇāti. “Tumhākam vasanaṭṭhāne pāpuṇāpetvā bhuñjathā”ti vutte pana yattha vasanti, tattha netvā vassaggena pāpuṇāpetvā bhuñjitabban. Sace pavāritakāle vassāvāsikam denti, yadi sattāhavārena aruṇam uṭṭhāpayimsu, gahetabban. Chinnavassehi pana “na mayam tattha vasimha, chinnavassā mayan”ti vattabbam. Yadi “yesam amhākam senāsanam pāpitaṃ, te gaṇhantū”ti vadanti, gahetabban. Yam pana “vihāre upanikkhattakam mā vinassī”ti idha āhaṭam cīvarādivebhaṅgiyabhaṇḍam, tam tattheva gantvā apaloketvā bhājetabban. “Ito ayyānam cattāro paccaye dethā”ti kappiyakārakānam dinne khattavatthu-ādike tatrappādepi eseva nayo. Saṃghikañhi vebhaṅgiyabhaṇḍam antovihāre vā bahisīmāya vā hotu, bahisīmāya ṭhitānam apaloketvā bhājetum na vaṭṭati. Ubhayattha ṭhitampi pana antosīmāya ṭhitānam apaloketvā bhājetum vaṭṭatiyeva.

Sace pana vassūpagatā bhikkhū vālehi ubbālā honti, gaṇhantipi paripātentipi, sarīsapehi vā ubbālā honti, ḍaṃsantipi paripātentipi, corehi vā ubbālā honti, vilumpantipi ākoṭentipi, pisācehi vā ubbālā honti, āvisantipi hanantipi¹, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ, natthi vassacchede āpatti. Sace gāmo agginā vā daḍḍho hoti, udakena vā vulho. Bhikkhū piṇḍakena kilamanti, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ, vassacchede anāpatti. Senāsanam agginā vā daḍḍham hoti, udakena vā vulham, bhikkhū senāsanena kilamanti, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ, vassacchede anāpatti. Sace vassūpagatā bhikkhū na labhanti lūkhassa vā paṇitassa vā bhojanassa yāvadattham pāripūrim, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ. Sace labhanti lūkhassa vā paṇitassa vā bhojanassa yāvadattham pāripūrim, na labhanti sappāyāni bhojanāni, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ. Sacepi labhanti lūkhassa vā paṇitassa vā bhojanassa yāvadattham pāripūrim, labhanti sappāyāni bhojanāni, na labhanti sappāyāni bhesajjāni, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ. Sace labhanti lūkhassa vā paṇitassa vā bhojanassa yāvadattham pāripūrim, labhanti sappāyāni bhojanāni, labhanti sappāyāni bhesajjāni, na labhanti patirūpaṃ upatthākaṃ, “eseva antarāyo”ti pakkamitabbaṃ, sabbattha vassacchede anāpatti.

Sace pana vassūpagataṃ bhikkhuṃ itthī nimanteti “ehi bhante hiraññaṃ vā te demi, suvaṇṇaṃ vā khettaṃ vā vatthuṃ vā gāvuṃ vā gāviṃ vā dāsaṃ vā dāsiṃ vā te demi, dhītaraṃ vā te demi bhariyatthāya, ahaṃ vā te bhariyā homi, aññaṃ vā te bhariyaṃ ānemī”ti, tatra ce bhikkhuno evaṃ hoti “lahuparivattaṃ kho cittaṃ vuttaṃ Bhagavatā, siyāpi me brahmacariyassa antarāyo”ti, pakkamitabbaṃ, natthi vassacchede āpatti. Vuttanayeneva vesī vā nimanteti, thullakumārī vā nimanteti, paṇḍako vā nimanteti, ñātakā vā nimanteti, rājāno vā nimanteti, corā vā nimanteti, dhuttā vā nimanteti, eseva nayo. Sace vassūpagato bhikkhu passati asāmikaṃ nidhim, tatra ce bhikkhuno evaṃ hoti “lahuparivattaṃ kho cittaṃ vuttaṃ Bhagavatā, siyāpi me brahmacariyassa antarāyo”ti, pakkamitabbaṃ, anāpatti vassacchede.

1. Ojampi haranti (Sī) Vi 3. 207 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

Sace vassūpagato bhikkhu passati sambahule bhikkhū saṅghabhedāya parakkamante, suṇāti vā “sambahulā bhikkhū saṅghabhedāya parakkamanti”ti, tatra ce bhikkhuno evaṃ hoti “garuko kho saṅghabhedo vutto Bhagavatā, mā mayi sammukhībhūte saṅgho bhijji”ti, pakkamitabbaṃ, anāpatti vassacchede. Sace vassūpagato bhikkhu suṇāti “asukasmim kira āvāse sambahulā bhikkhū saṅghabhedāya parakkamanti”ti, tatra ce bhikkhuno evaṃ hoti “te ca kho me bhikkhū mittā, tyāhaṃ vakkhāmi ‘garuko kho āvuso saṅghabhedo vutto Bhagavatā, mā āyasmantānaṃ saṅghabhedo ruccitthā’ti, karissanti me vacanaṃ sussūsissanti, sotaṃ odahissanti”ti, pakkamitabbaṃ, anāpatti vassacchede, bhinne pana saṅghe gantvā karaṇīyaṃ natthi.

Sace pana koci bhikkhu “imaṃ temāsaṃ idha vassaṃ vasathā”ti vutte paṭissuṇitvā visaṃvādeti, dukkaṭaṃ. Na kevalaṃ tasseva paṭissavassa visaṃvāde dukkaṭaṃ, “imaṃ temāsaṃ bhikkhaṃ gaṇhatha, ubhopi mayaṃ idha vassaṃ vasissāma, ekato uddisāpessāmā”ti evamādināpi tassa tassa paṭissavassa visaṃvāde dukkaṭaṃ. Tañca kho paṭhamāṃ suddhacittassa pacchā visaṃvādanapaccayā, paṭhamampi asuddhacittassa pana paṭissave pācittiyaṃ. Visaṃvāde dukkaṭanti pācittiyena saddhiṃ dukkaṭaṃ yujjati.

182. Vassūpagatehi¹ antovasse nibaddhavattaṃ ṭhapetvā vassūpagatā bhikkhū “sammuñjaniyo bandhathā”ti vattabbā. Sulabhā ce daṇḍakā ceva salākāyo ca honti, ekakena cha pañca muṭṭhisammūñjaniyo dve tisso yaṭṭhisammūñjaniyo vā bandhitabbā. Dullabhā honti, dve tisso muṭṭhisammūñjaniyo ekā yaṭṭhisammūñjanī bandhitabbā. Sāmaṇerehi pañca pañca ukkā vā koṭṭetabbā, vasanaṭṭhānesu kasāvaparihaṇḍaṃ kātappaṃ. Vattaṃ karontehe ca na uddisitaṃ na uddisāpetabbā, na sajjhāyo kātabbo, na pabbājetabbā na upasampādetabbā, na nissayo dātabbo, na dhammassavanaṃ kātappaṃ. Sabbeva hi ete papañcā, nippapañcā hutvā samaṇadhammaeva karissāmāti vā sabbe terasa dhutaṅgāni samādiyaṃtu, seyyaṃ akappetvā ṭhānacaṅkamehi vītināmentu, mūgabbataṃ gaṇhantu, sattāhakaraṇīyena

1. Vi-Ṭṭha 4. 72 piṭṭhādīsu.

gatāpi bhājanīyabhaṇḍaṃ labhantūti vā evarūpaṃ adhammikavattaṃ na kātappaṃ. Evaṃ pana kātappaṃ—pariyattidhammo nāma tividhampi saddhammaṃ paṭiṭṭhāpeti, tasmā sakkaccaṃ uddisatha uddisāpetha, sajjhāyaṃ karotha, padhānaghare vasantānaṃ saṃghaṭṭanaṃ akatvā antovihāre nisīditvā uddisatha uddisāpetha, sajjhāyaṃ karotha, dhammassavanaṃ samiddhaṃ karotha, pabbājentaṃ sodhetvā pabbājetha, sodhetvā upasampādetha, sodhetvā nissayaṃ detha. Ekopi hi kulaputto pabbajjañca upasampadañca labhitvā sakalaṃ sāsanaṃ paṭiṭṭhāpeti, attano thāmena yattakāni sakkotha, tattakāni dhutaṅgāni samādiyatha, antovassaṃ nāmetaṃ sakaladivasaṃ rattiyā ca paṭhamayāmapacchimayāmesu appamattehi bhavitappaṃ, vīriyaṃ ārabhitappaṃ. Porāṇakamahātherāpi sabbapalibodhe chinditvā antovasse ekacāriyavattaṃ pūrayimsu, bhasse mattaṃ jānitvā dasavattthukathaṃ dasa-asubhadasānussati-aṭṭhatimsārammaṇakathaṃ kātum vaṭṭati, āgantukānaṃ vattaṃ kātum, sattāhakaraṇīyena gatānaṃ apaloketvā dātum vaṭṭatīti evarūpaṃ vattaṃ kātappaṃ.

Apica bhikkhū ovaditabbā “viggāhikapisuṇapharusavacanāni mā vadatha, divase divase sīlāni āvajjentaṃ caturārakkhaṃ ahāpentā manasikārabahulā viharathā”ti. Dantakaṭṭhakhādanavattaṃ ācikkhitappaṃ, cetiyaṃ vā bodhiṃ vā vandantena gandhamālaṃ vā pūjentena pattāṃ vā thavikāya pakkhipantena na kathetappaṃ, bhikkhācāravattaṃ ācikkhitappaṃ, antogāme manussehi saddhiṃ paccayasaññuttakathā vā visabhāgakathā vā na kathetabbā, rakkhittindriyehi bhavitappaṃ, Khandhakavattañca sekhiyavattañca pūretabbanti evarūpā bahukāpi niyyānikakathā ācikkhitabbāti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Vassūpanāyikavinicchayakathā samattā.

27. Upajjhāyādivattavinicchayakathā

183. **Vattanti** ettha pana vattaṃ nāmetaṃ upajjhāyavattaṃ ācariyavattaṃ āgantukavattaṃ āvāsikavattaṃ gamikavattaṃ bhattaggavattaṃ piṇḍacārikavattaṃ āraññikavattaṃ senāsanavattaṃ jantāgharavattaṃ vaccakuṭivattanti bahuvidhaṃ. Tattha **upajjhāyavattaṃ** tāva evaṃ veditabbaṃ—saddhivihārikena kālasseva uṭṭhāya upāhanā omuñcitvā ekamsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā upajjhāyassa dantakaṭṭhaṃ dātabbaṃ, mukhodakaṃ dātabbaṃ. Tattha dantakaṭṭhaṃ dentena mahantaṃ majjhimam khuddakanti tīṇi dantakaṭṭhāni upanetvā ito yaṃ tīṇi divasāni gaṇhāti, catutthadivasato paṭṭhāya tādiseva dātabbaṃ. Sace aniyamaṃ katvā yaṃ vā taṃ vā gaṇhāti, atha yādisaṃ labhati, tādisaṃ dātabbaṃ. Mukhodakaṃ dentenapi sītañca uṇhañca udakaṃ upanetvā tato yaṃ tīṇi divasāni vaḷaṇjeti. Catutthadivasato paṭṭhāya tādiseva mukhadhovanodakaṃ dātabbaṃ. Sace duvidhampi vaḷaṇjeti, duvidhampi upanetabbaṃ. Udakaṃ mukhadhovanatṭhāne ṭhapetvā vaccakuṭito paṭṭhāya sammajjitabbaṃ. There vaccakuṭigate pariveṇaṃ sammajjitabbaṃ, evaṃ pariveṇaṃ asuññaṃ hoti. There vaccakuṭito anikkhanteyeva āsanaṃ paññāpetabbaṃ. Sarīrakiccaṃ katvā āgantvā tasmim nisinnassa sace yāgu hoti, bhājanaṃ dhovitvā yāgu upanāmetabbā, yāguṃ pivitassa udakaṃ datvā bhājanaṃ paṭiggahetvā nīcaṃ katvā sādhuṃ appaṭighaṃsantena dhovitvā paṭisāmetabbaṃ. Upajjhāyamhi vuṭṭhite āsanaṃ uddharitabbaṃ. Sace so deso uklāpo hoti kenaci kacavarena saṃkiṇṇo, so deso sammajjitabbo. Sace pana añño kacavaro natthi, udakaphusitāneva honti, hatthena pamajjitabbo.

Sace upajjhāyo gāmaṃ pavisitukāmo hoti, nivāsaṃ dātabbaṃ, paṭinivāsaṃ paṭiggahetabbaṃ, kāyabandhanaṃ dātabbaṃ, saṅgaṃ katvā saṅghāṭiyo dātabbā, dhovitvā patto sa-udako dātabbo. Sace upajjhāyo pacchāsamaṇaṃ ākaṅkhati, timaṇḍalaṃ paṭicchādentena parimaṇḍalaṃ nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā saṅgaṃ katvā saṅghāṭiyo pārupitvā gaṇṭhikaṃ paṭimuñcitvā dhovitvā pattaṃ gahetvā upajjhāyassa pacchāsamaṇena hotabbaṃ, nātidūre gantabbaṃ, nāccāsanne gantabbaṃ. Ettha pana sace upajjhāyaṃ nivattitvā olokentaṃ ekena vā dvīhi vā padavītiḥārehi sampāpuṇāti, ettavatā nātidūre nāccāsanne gato hotīti veditabbaṃ.

sace upajjhāyena bhikkhācāre yāguyā vā bhatte vā laddhe patto uṇho vā bhāriko vā hoti, attano pattam tassa datvā so patto gahetabbo, na upajjhāyassa bhaṇamānassa antaranārā kathā opādetabbā. Ito paṭṭhāya pana yattha yattha na-kārena paṭisedho karīyati, sabbattha dukkaṭāpatti veditabbā. Upajjhāyo āpattisāmantā bhaṇamāno nivāretabbo. Nivārentena ca “bhante īdisaṃ nāma vattum vaṭṭati, āpatti na hotī”ti evaṃ pucchantena viya vāretabbo, “vāressāmi”ti pana katvā “mahallaka mā evaṃ bhaṇā”ti na vattabbo.

Sace āsanne gāmo hoti, vihāre vā gilāno bhikkhu hoti, gāmato paṭhamataram āgantabbaṃ. Sace dūre gāmo hoti, upajjhāyena saddhim āgacchantopi natthi, teneva saddhim gāmato nikkhamitvā cīvarena pattam veṭhetvā antarāmaggaṃ paṭhamataram āgantabbaṃ. Evaṃ paṭhamataram āgatenā āsanam paññāpetabbaṃ, pādodakam pādapiṭham pādakathalikam upanikkhipitabbaṃ, paccuggantvā pattacīvaram paṭiggahetabbaṃ, paṭinivāsanam dātabbaṃ, nivāsanam paṭiggahetabbaṃ. Sace cīvaram sedaggahitaṃ¹ hoti, muhuttaṃ uṇhe otāpetabbaṃ, na ca uṇhe cīvaram nidahitabbaṃ, cīvaram saṅgharitabbaṃ. Cīvaram saṅgharantena ca caturaṅgulaṃ kaṇṇam ussāretvā cīvaram saṅgharitabbaṃ. Kimkāraṇā? Mā majjhe bhaṅgo ahoṣīti. Samaṃ katvā saṅgharitassa hi majjhe bhaṅgo hoti, tato niccam bhijjamānam dubbalaṃ hoti, taṃ nivāraṇatthametam vuttam. Tasmā yathā ajja bhaṅgaṭṭhāneyeva sve na bhijjissati, tathā divase divase caturaṅgulaṃ ussāretvā saṅgharitabbaṃ, obhoge kāyabandhanam kātabbaṃ.

Sace piṇḍapāto hoti, upajjhāyo ca bhuñjitukāmo hoti, udakam datvā piṇḍapāto upanāmetabbo, upajjhāyo pānīyena pucchitabbo. Pucchantena ca tikkhattum “pānīyam bhante āharīyatū”ti pānīyena pucchitabbo. Sace kālo atthi, upajjhāye bhutte sayam bhuñjitabbaṃ. Sace upakaṭṭho kālo, pānīyam upajjhāyassa santike ṭhapetvā sayampi bhuñjitabbaṃ. Bhuttāvissa udakam datvā pattam paṭiggahetvā nīcam katvā sādhuṇṇam appaṭighamsantena dhovitvā vodakam katvā muhuttaṃ uṇhe otāpetabbo, na ca uṇhe patto nidahitabbo, pattacīvaram nikkhipitabbaṃ. Pattam

1. Sinnam (Vi 4. 393 piṭṭhe)

nikkhipantena ekena hatthena pattam gahetvā ekena hatthena heṭṭhāmañcam vā heṭṭhāpīṭham vā parāmasitvā patto nikkhipitabbo, na ca taṭṭikacammakhaṇḍādīhi anantarahitāya bhūmiyā patto nikkhipitabbo. Sace pana kālavaṇṇakatā vā sudhābaddhā vā bhūmi hoti nirajamattikā, tathārūpāya bhūmiyā ṭhapetum vaṭṭati, dhotavālikāyapi ṭhapetum vaṭṭati, paṃsurajasakkharādīsu na vaṭṭati. Tatra pana paṇṇam vā ādhāraṇam vā ṭhapetvā tatra nikkhipitabbo. Cīvaram nikkhipantena ekena hatthena cīvaram gahetvā ekena hatthena cīvaravaṃsam vā cīvararajjum vā pamajjitvā pārato antam orato bhogam katvā cīvaram nikkhipitabbam. Idañca cīvaravaṃsādīnam heṭṭhā hattham pavesetvā abhimukhena hatthena saṇikam nikkhipanattam vuttam. Ante pana gahetvā bhogena cīvaravaṃsādīnam upari khipantassa bhittiyam bhogo paṭihaññati, tasmā tathā na kātabbam. Upajjhāyamhi vuṭṭhite āsanam uddharitabbam, pādodakam pādapiṭham pādakathalikam paṭisāmetabbam. Sace so deso uklāpo hoti, so deso sammajjitabbo.

Sace upajjhāyo nahāyitukāmo hoti, nahānam paṭiyādetabbam. Sace sītena attho hoti, sītam paṭiyādetabbam. Sace uṇhena attho hoti, uṇham paṭiyādetabbam.

Sace upajjhāyo jantāgharam pavisitukāmo hoti, cuṇṇam sannetabbam, mattikā temetabbā. Jantāgharapiṭham ādāya upajjhāyassa piṭṭhito piṭṭhito gantvā jantāgharapiṭham datvā cīvaram paṭiggahetvā ekamante niddhūmatṭhāne ṭhapetabbam, cuṇṇam dātabbam, mattikā dātabbā. Sace ussahati, jantāgharam pavisitabbam, pavisantena mattikāya mukham makkhetvā purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharam pavisitabbam. Na there bhikkhū anupakhajja nisīditabbam, na navā bhikkhū āsanena paṭibāhitabbā, jantāghare upajjhāyassa parikammaṃ kātabbam. Jantāghare parikammaṃ nāma aṅgāramattikā-uṇhodakadānādikaṃ sabbakiccaṃ. Jantāgharā nikkhamantena jantāgharapiṭham ādāya purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharā nikkhamitabbam.

Udakepi upajjhāyassa aṅgapaccaṅghamaṃsanādikaṃ parikammaṃ kātabbam, nahātena paṭhamataram uttaritvā attano gattam vodakam katvā nivāsetvā upajjhāyassa gattato udakam pamajjitabbam, nivāsanaṃ dātabbam, saṅghāṭi

dātabbā, jantāgharapīṭham ādāya paṭhamataram āgantvā āsanam paññāpetabbam, pādodakam pādapīṭham pādakathalikam upanikkhipitabbam, upajjhāyo pāniyena pucchitabbo. Jantāghare hi uñhasantāpena pipāsā hoti. Sace uddisāpetukāmo hoti, uddisitabbo. Sace paripucchitukāmo hoti, paripucchitabbo.

Yasmiṃ vihāre upajjhāyo viharati, sace so vihāro uklāpo hoti, sace ussahati, kenaci gelaññena anabhibhūto hoti, sodhetabbo. Agilānena hi saddhivihārikena saṭṭhivassenapi sabbam upajjhāyavattam kātabbam, anādarena akarontassa vattabhede dukkaṭam, na-kārapaṭisaṃyuttesu pana padesu gilānassapi paṭikkhittakiriyaṃ karontassa dukkaṭameva. Vihāram sodhenta paṭhamam pattacīvaram nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam, nisīdanapaccattharaṇam nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam, bhisibimbohanam nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam, mañco nīcam katvā sādhuṇam apaṭighaṃsantena asaṃghaṭṭenta kavāṭapīṭham nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbo, pīṭham nīcam katvā sādhuṇam apaṭighaṃsantena asaṃghaṭṭenta kavāṭapīṭham nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam, mañcapaṭipādakā nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbā, khelamallako nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbo, apassenaphalakam nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam. Bhūmattharaṇam yathāpaññattam sallakkhetvā nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam. Sace vihāre santānakam hoti, ullokā paṭhamam ohāretabbam, ālokasandhikaṇṇabhāgā pamajjitabbā. Sace gerukaparikkammakatā bhitti kaṇṇakitā hoti, coḷakam temetvā pīḷetvā pamajjitabbā. Sace kāḷavaṇṇakatā bhūmikaṇṇakitā hoti, coḷakam temetvā pīḷetvā pamajjitabbā. Sace akatā hoti bhūmi, udakena paripphositvā paripphositvā sammajjitabbā “mā vihāro rajena uhaññī”¹, saṅkāram vicinitvā ekamantaṃ chaḍḍetabbam.

Bhūmattharaṇam otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā abhiharitvā yathā paṭhamam paññattam ahosi, tatheva paññāpetabbam. Etadatthameva hi “yathāpaññattam sallakkhetvā nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbam”²ti vuttam. Sace pana paṭhamam ajānantena kenaci paññattam ahosi, samantato bhittim dvaṅgulamattena vā tivaṅgulamattena vā mocetvā paññāpetabbam. Idañhettha

paññāpanavattaṃ—sace kaṭasārako hoti atimahanto ca, chinditvā koṭim nivattetvā bandhitvā paññapetabbo. Sace koṭim nivattetvā bandhitum na jānāti, na chinditabbo. Mañcapaṭipādakā otāpetvā pamajjitvā yathāṭhāne ṭhapetabbā, mañco otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā nīcam katvā sādhuḥkaṃ apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭhaṃ atiharitvā yathāpaññattaṃ paññapetabbo, pīṭhaṃ otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā nīcam katvā sādhuḥkaṃ apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭhaṃ atiharitvā yathāpaññattaṃ paññapetabbaṃ, bhisibimbohanaṃ otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā atiharitvā yathāpaññattaṃ paññapetabbaṃ, nisīdanapaccattharaṇaṃ otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā atiharitvā yathāpaññattaṃ paññapetabbaṃ, kheḷamallako otāpetvā pamajjitvā atiharitvā yathāṭhāne ṭhapetabbo, apassenaphalakaṃ otāpetvā pamajjitvā atiharitvā yathāṭhāne ṭhapetabbaṃ. Pattacīvaraṃ nikkhipitabbaṃ, pattaṃ nikkhipantena ekena hatthena pattaṃ gahetvā ekena hatthena heṭṭhāmañcaṃ vā heṭṭhāpīṭhaṃ vā parāmasitvā patto nikkhipitabbo, na ca anantarahitāya bhūmiyā patto nikkhipitabbo. Cīvaraṃ nikkhipantena ekena hatthena cīvaraṃ gahetvā ekena hatthena cīvaravaṃsaṃ vā cīvararajjumaṃ vā pamajjitvā pārato antaṃ, orato bhogaṃ katvā cīvaraṃ nikkhipitabbaṃ.

Sace puratthimā sarajā vātā vāyanti, puratthimā vātapānā thaketabbā. Sace pacchimā, uttarā, dakkhiṇā sarajā vātā vāyanti, dakkhiṇā vātapānā thaketabbā. Sace sītakālo hoti, divā vātapānā vivaritabbā, rattim thaketabbā. Sace uṇhakālo hoti, divā thaketabbā, rattim vivaritabbā.

Sace uklāpaṃ hoti, pariveṇaṃ sammajjitabbaṃ, koṭṭhako sammajjitabbo, upaṭṭhānasālā sammajjitabbā, aggisālā sammajjitabbā, vaccakuṭi sammajjitabbā, pāṇiyaṃ paribhojanīyaṃ upaṭṭhapetabbaṃ, ācamaṇakumbhiyā udakaṃ āsiṇcitabbaṃ.

Sace upajjhāyassa anabhirati uppannā hoti, saddhivihārikena aññattha netabbo, añño vā bhikkhu vattabbo “theraṃ gahetvā aññattha gacchā”ti, dhammakathā vāssa kātabbā. Sace upajjhāyassa kukkucchaṃ uppannaṃ hoti, saddhivihārikena vinodetabbaṃ, aññena vā vinodāpetabbaṃ,

dhammakathā vāssa kātabbā. Sace upajjhāyassa diṭṭhigataṃ uppannaṃ hoti, saddhivihārikena vissajjetabbaṃ, añño vā vattabbo “theraṃ diṭṭhigataṃ vissajjāpehi”ti, dhammakathā vāssa kātabbā. Sace upajjhāyo garudhammaṃ ajjhāpanno hoti parivāsāraho, saddhivihārikena ussukkaṃ kātabbaṃ, parivāsadānatthaṃ so so bhikkhu upasaṅkamitvā yācītabbo. Sace attanā paṭibalo hoti, attanāva dātabbo¹. No ce paṭibalo hoti, aññena dāpetabbo². Sace upajjhāyo mūlāyapaṭikassanāraho hoti mānattāraho abbhānāraho vā, vuttanayeneva ussukkaṃ kātabbaṃ. Sace saṅgho upajjhāyassa kammaṃ kattukāmo hoti tajjanīyaṃ vā niyassaṃ vā pabbājanīyaṃ vā paṭisāraṇīyaṃ vā ukkhepanīyaṃ vā, saddhivihārikena ussukkaṃ kātabbaṃ “kena nu kho upāyena saṅgho upajjhāyassa kammaṃ na kareyya, lahukāya vā pariṇāmeyyā”ti. Saddhivihārikena hi “upajjhāyassa ukkhepanīyakammaṃ kattukāmo saṅgho”ti ñatvā ekamekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā “mā bhante amhākaṃ upajjhāyassa kammaṃ karitthā”ti yācītabbā. Sace karontieva, “tajjanīyaṃ vā niyassaṃ vā lahukakammaṃ karoṭhā”ti yācītabbā. Sace karontieva, atha upajjhāyo “sammā vattatha bhante”ti yācītabbo. Iti taṃ sammā vattāpetvā “paṭippassambhetha bhante kamman”ti bhikkhū yācītabbā.

Sace upajjhāyassa cīvaraṃ dhovītabbaṃ hoti, saddhivihārikena dhovītabbaṃ, ussukkaṃ vā kātabbaṃ “kinti nu kho upajjhāyassa cīvaraṃ dhoviyethā”ti³. Sace upajjhāyassa cīvaraṃ kātabbaṃ hoti, rajanaṃ vā pacītabbaṃ, cīvaraṃ vā rajetabbaṃ hoti, saddhivihārikena sabbaṃ kātabbaṃ, ussukkaṃ vā kātabbaṃ “kinti nu kho upajjhāyassa cīvaraṃ rajiyethā”ti⁴. Cīvaraṃ rajantena sādhukaṃ saṃparivattetvā rajetabbaṃ, na ca acchinne theve pakkamītabbaṃ.

Na upajjhāyaṃ anāpucchā ekaccassa patto dātabbo, na ekaccassa patto paṭiggahetabbo, na ekaccassa cīvaraṃ dātabbaṃ, na ekaccassa cīvaraṃ paṭiggahetabbaṃ, na ekaccassa parikkhāro dātabbo, na ekaccassa parikkhāro paṭiggahetabbo, na ekaccassa kesā chedetabbā, na ekaccena kesā

1. Dātabbaṃ (Sī) 2. Dāpetabbaṃ (Sī) 3. Dhoveyyāthāti (Sī) 4. Rajeyyāthāti (Sī)

chedāpetabbā, na ekaccassa parikammaṃ kātabbā, na ekaccena parikammaṃ kārāpetabbā, na ekaccassa veyyāvacco kātabbo, na ekaccena veyyāvacco kārāpetabbo, na ekaccassa pacchāsamaṇena hotabbā, na ekacco pacchāsamaṇo ādātabbo, na ekaccassa piṇḍapāto nīharitabbo, na ekaccena piṇḍapāto nīharāpetabbo, na upajjhāyaṃ anāpucchā gāmo pavisitabbo, piṇḍāya vā aññena vā karaṇīyena pavisitukāmena āpucchitvāva pavisitabbo. Sace upajjhāyo kālasseva vuṭṭhāya dūraṃ bhikkhācāraṃ gantukāmo hoti, “daharā piṇḍāya pavisantū”ti vatvā gantabbā. Avatvā gate pariveṇaṃ gantvā upajjhāyaṃ apassantena gāmaṃ pavisitum vaṭṭati. Sace gāmaṃ pavisantopi passati, diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya āpucchitumyeva vaṭṭati. Na upajjhāyaṃ anāpucchā vāsathāya vā asubhadassanathāya vā susānaṃ gantabbā, na disā pakkamitabbā, pakkamitukāmena pana kammaṃ ācikkhitvā yāvatiyaṃ yācitabbo. Sace anujānāti, sādhu, no ce anujānāti, taṃ nissāya vasato cassa uddeso vā paripucchā vā kammaṭṭhānaṃ vā na sampajjati, upajjhāyo bālo hoti abyatto, kevalaṃ attano santike vasāpetukāmatāya eva gantum na deti, evarūpe nivārentepi gantum vaṭṭati. Sace upajjhāyo gilāno hoti, yāvajīvaṃ upaṭṭhāpetabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbā, na katthaci gantabbā. Sace añño bhikkhu upaṭṭhāko atthi, bhesajjaṃ pariyesitvā tassa hatthe datvā “bhante ayaṃ upaṭṭhahissatī”ti vatvā gantabbā. Idaṃ tāva upajjhāyavattaṃ.

184. Idameva ca antevāsikena ācariyassa kattabbattā **ācariyavattanti** vuccati. Nāmamattameva hettha nānaṃ. Tattha yāva cīvararajanaṃ, tāva vatte akariyamāne upajjhāyassa ācariyassa ca parihāni hoti, tasmā taṃ akarontassa nissayamuttakassapi amuttakassapi āpattiyeva, ekaccassa pattadānato paṭṭhāya amuttanissayasessa āpatti. Upajjhāye ācariye vā vattaṃ sādhiyante saddhivihārikā antevāsikā ca bahukāpi hontu, sabbesaṃ āpatti. Sace upajjhāyo ācariyo vā “mayhaṃ upaṭṭhāko atthi, tumhe attano sajjhāyamanasikārādīsu yogaṃ karoṭhā”ti vadati, saddhivihārikādīnaṃ anāpatti. Upajjhāyo vā ācariyo vā sace sādhiyanaṃ vā asādhiyanaṃ vā

na jānāti, bālo hoti, saddhivihārikādayo bahū, tesu eko vattasampanno bhikkhu “upajjhāyassa vā ācariyassa vā kiccaṃ ahaṃ karissāmi, tumhe appossukkā viharathā”ti evaṃce attano bhāraṃ katvā itare vissajjeti, tassa bhārakaraṇato paṭṭhāya tesam anāpatti. Ettha antevāsikesu pana nissayantevāsikena yāva ācariyaṃ nissāya vasati, tāva sabbaṃ ācariyavattaṃ kātappaṃ. Pabbajja-upasampadadhammantevāsikehi pana nissayamuttakehipi ādito paṭṭhāya yāva cīvararajanaṃ, tāva vattaṃ kātappaṃ. Anāpucchitvā pattadānādīmhi pana etesaṃ anāpatti.

Etesu pabbajjantevāsiko ca upasampadantevāsiko ca ācariyassa yāvajīvaṃ bhārā. Nissayantevāsiko ca dhammantevāsiko ca yāva samīpe vasanti, tāva ācariyupajjhāyehipi antevāsikasaddhivihārikā saṅghetabbā anuggahetabbā uddesena paripucchāya ovādena anusāsaniyā. Sace antevāsikasaddhivihārikānaṃ patto vā cīvaraṃ vā añño vā koci parikkhāro natthi, attano atirekapattacīvaraṃ atirekaparikkhāro vā atthi, dātappaṃ. No ce, dhammiyena nayena pariyesanattthāya ussukkaṃ kātappaṃ. Sace antevāsikasaddhivihārikā gilānā honti, upajjhāyavatte vuttanayena dantakaṭṭhadānaṃ ādiṃ katvā ācamanakumbhiyā udakasiñcanapariyosānaṃ sabbaṃ vattaṃ kātappameva, akarontānaṃ āpatti. Tasmā ācariyupajjhāyehipi antevāsikasaddhivihārikesu sammā vattitappaṃ. Ācariyupajjhāyādīsu hi yo yo na sammā vattati, tassa tassa āpatti. Upajjhāyādivattakathā.

185. Idāni **āgantukavattādīni** veditabbāni. Āgantukena bhikkhunā upacārasīmāsamīpaṃ gantvā upāhanā omuñcitvā nīcaṃ katvā papphoṭetvā upāhanadaṇḍakena gahetvā chattaṃ upanāmetvā sīsaṃ vivaritvā sīse cīvaraṃ khandhe karitvā sādhukaṃ ataramānena ārāmo pavisitabbo, ārāmaṃ pavisantena sallakketappaṃ “kattha āvāsikā bhikkhū sannipatantī”ti. Yattha āvāsikā bhikkhū sannipatantīṃ upaṭṭhānasālāya vā maṇḍape vā rukkhamaṇe vā, tattha gantvā ekamantaṃ patto nikkhipitabbo, ekamantaṃ cīvaraṃ nikkhipitappaṃ, patirūpaṃ āsanaṃ gahetvā nisīditappaṃ, pānīyaṃ pucchitappaṃ, paribhojanīyaṃ pucchitappaṃ “katamaṃ pānīyaṃ, katamaṃ paribhojanīyaṃ”ti.

sace pāṇīyena attho hoti, pāṇīyaṃ gahetvā pātabbaṃ. Sace paribhojanīyena attho hoti, paribhojanīyaṃ gahetvā pādā dhovitabbā. Pāde dhovantena ekena hatthena udakaṃ āsiñcitabbaṃ, ekena hatthena pādā dhovitabbā, na teneva hatthena udakaṃ āsiñcitabbaṃ, na teneva hatthena pādā dhovitabbā, upāhanapuñchanacoḷakaṃ puñchitvā upāhanā puñchitabbā, upāhanā puñchantena paṭhamam sukkhena coḷakena puñchitabbā, pacchā allena, upāhanapuñchanacoḷakaṃ dhovitvā ekamantaṃ pattharitabbaṃ.

Sace āvāsiko bhikkhu vuḍḍho hoti, abhivādetabbo. Sace navako hoti, abhivādāpetabbo. Senāsanam pucchitabbaṃ “katamam me senāsanam pāpuṇāti”ti, ajjhāvuṭṭham vā anajjhāvuṭṭham vā pucchitabbaṃ, “gocaragāmo āsanne, udāhu dūre, kālasseva piṇḍāya caritabbaṃ, udāhu divā”ti evam bhikkhācāro pucchitabbo, agocarō pucchitabbo, gocarō pucchitabbo. Agocarō nāma micchādīṭṭhikānam gāmo paricchinnabhikkho vā gāmo, yattha ekassa vā dvinnam vā bhikkhā dīyati, sekkhasammatāni kulāni pucchitabbāni, vaccaṭṭhānam pucchitabbaṃ, passāvaṭṭhānam pucchitabbaṃ, “kiṃ imissā pokkharāṇiyā pāṇīyaṃyeva pivanti, nahānādiparibhogampi karontī”ti evam pāṇīyañceva paribhojanīyañca pucchitabbaṃ, kattaradaṇḍo pucchitabbo, saṃghassa katikasaṇṭhānam pucchitabbaṃ, kesuci ṭhānesu vāḷamigā vā amanussā vā honti, tasmā “kaṃ kālāṃ pavisitabbaṃ, kaṃ kālāṃ nikkhamitabban”ti pucchitabbaṃ. Sace vihāro anajjhāvuṭṭho hoti, kavāṭam ākoṭetvā muhuttaṃ āgametvā ghaṭikaṃ ugghāṭetvā kavāṭam paṇāmetvā bahi ṭhitena nilloketabbo.

Sace so vihāro uklāpo hoti, mañce vā mañco āropito hoti, pīḷhe vā pīṭham āropitaṃ hoti, senāsanam upari puñjikataṃ hoti, sace sakkoti, sabbo vihāro sodhetabbo, asakkontena attano vasanokāso jaggitabbo. Sabbaṃ sodhetum sakkontena pana upajjhāyavatte vuttanayena bhūmattharaṇamañcapīṭhādīni bahi nīharitvā vihāram sodhetvā puna atiharitvā yathāṭhāne paññāpetabbāni.

Sace puratthimā sarajā vātā vāyanti, puratthimā vātapānā thaketabbā.
 Sace pacchimā, uttarā, dakkhiṇā sarajā vātā vāyanti, dakkhiṇā vātapānā
 thaketabbā. Sace sītakālo hoti, divā vātapānā vivaritabbā, rattim thaketabbā.
 Sace uṇhakālo hoti, divā thaketabbā, rattim vivaritabbā.

Sace uklāpaṃ hoti, pariveṇaṃ sammajjitabbaṃ, koṭṭhako
 sammajjitabbo, upaṭṭhānasālā sammajjitabbā, aggisālā sammajjitabbā,
 vaccakuṭi sammajjitabbā, pānīyaṃ paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpetabbaṃ,
 ācamaṇakumbhiyā udakaṃ āsiṇcitabbaṃ. Idam āgantukavattaṃ.

186. **Āvāsikavatte** āvāsikena bhikkhunā āgantukaṃ bhikkhum
 vuḍḍhataṃ disvā āsanaṃ paññāpetabbaṃ, pādodakaṃ pādapiṭhaṃ
 pādakathalikaṃ upanikkhipitabbaṃ, paccuggantvā pattacīvaraṃ
 paṭiggahetabbaṃ, pānīyena pucchitabbo, pucchantena pana sakim ānītaṃ
 pānīyaṃ sabbaṃ pivati, “puna ānemī”ti pucchitabboyeva. Bījanenapi
 bījitabbo, bījantena sakim pādapiṭṭhiyaṃ bījitvā sakim majjhe, sakim sīse
 bījitabbo, “alam hotū”ti vuttena mandataṃ bījitabbaṃ, puna “alan”ti
 vuttena tato mandataṃ bījitabbaṃ, tatiyavāraṃ vuttena bījanī ṭhapetabbā,
 pādāpissa dhovitabbā. Sace attano telaṃ atthi, telena makkhetabbā. No ce
 atthi, tassa santakena makkhetabbā. Sace ussahati, upāhanā pucchitabbā.
 Upāhanā puñchantena paṭhamam sukkena coḷena puñchitabbā, pacchā
 allena, upāhanapuñchanacoḷakaṃ dhovitvā ekamantaṃ vissajjetabbaṃ.

Āgantuko bhikkhu abhivādetabbo, senāsaṇaṃ paññāpetabbaṃ “etaṃ
 senāsaṇaṃ pāpuṇāti”ti. Ajjhāvuṭṭhaṃ vā anajjhāvuṭṭhaṃ vā ācikkhitabbaṃ,
 gocaro ācikkhitabbo, agocaro ācikkhitabbo, sekkhasammatāni kulāni
 ācikkhitabbāni, vaccaṭṭhānaṃ ācikkhitabbaṃ, passāvaṭṭhānaṃ
 ācikkhitabbaṃ, pānīyaṃ ācikkhitabbaṃ, paribhojanīyaṃ ācikkhitabbaṃ,
 kattaradaṇḍo ācikkhitabbo, saṃghassa katikasaṇṭhānaṃ ācikkhitabbaṃ
 “imaṃ kālāṃ pavisitabbaṃ, imaṃ kālāṃ nikkhamitabbaṃ”ti.

Sace āgantuko navako hoti, nisinnakeneva ācikkhitabbaṃ “atra pattam
 nikkhipāhi, atra cīvaraṃ nikkhipāhi, idam āsanaṃ, nisīdāhi”ti.

pānīyaṃ ācikkhitabbaṃ, paribhojanīyaṃ ācikkhitabbaṃ, upāhanapuñchanacoḷakaṃ ācikkhitabbaṃ, āgantuko bhikkhu abhivādāpetabbo, senāsanādīnipi nisinneneva ācikkhitabbāni. Vuḍḍhatare pana āgate āsanaṃ paññāpetabbanti evamādi sabbam cīvarakammaṃ vā navakammaṃ vā ṭhapetvāpi kātābbaṃ. Cetiyaṅgaṇaṃ sammajjantena sammunjanin nikkhipitvā tassa vattaṃ kātum ārabhitabbaṃ. Paṇḍito hi āgantuko “sammajjāhi tāva cetiyaṅgaṇaṃ”ti vakkhati. Gilānassa bhesajjaṃ karontena pana sace nāti-āturo gilāno hoti, bhesajjaṃ akatvā vattameva kātābbaṃ, mahāgilānassa pana bhesajjameva kātābbaṃ. Paṇḍito hi āgantuko “karohi tāva bhesajjaṃ”ti vakkhati. Idaṃ āvāsikavattaṃ.

187. **Gamikavatte** gamikena bhikkhunā mañcapīṭhādīdārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍampi rajanabhājanādi sabbam aggisālāyaṃ vā aññasmin vā guttaṭṭhāne paṭisāmetvā dvāravātapānaṃ thaketvā senāsaṇaṃ āpucchitvā pakkamitabbaṃ. Sace bhikkhu na hoti, sāmaṇero āpucchitabbo. Sace sāmaṇero na hoti, ārāmiko āpucchitabbo. Sace na hoti bhikkhu vā sāmaṇero vā ārāmiko vā, catūsu pāsāṇesu mañcaṃ paññāpetvā mañce mañcaṃ āropetvā pīṭhe pīṭhaṃ āropetvā senāsaṇaṃ upari puñjaṃ karitvā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ paṭisāmetvā dvāravātapānaṃ thaketvā pakkamitabbaṃ. Sace vihāro ovassati, sace ussahati, sabbo chādetabbo, ussukkaṃ vā kātābbaṃ “kinti nu kho vihāro chādiyethā”ti, evañcetaṃ labhetha, iccetaṃ kusalaṃ. No ce labhetha, yo deso anovassako hoti, tattha catūsu pāsāṇesu mañcaṃ paññāpetvā mañce mañcaṃ āropetvā pīṭhe pīṭhaṃ āropetvā senāsaṇaṃ upari puñjaṃ karitvā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ paṭisāmetvā dvāravātapānaṃ thaketvā pakkamitabbaṃ. Sace vihāro¹ ovassati, sace ussahati, senāsaṇaṃ gāmaṃ atiharitabbaṃ, ussukkaṃ vā kātābbaṃ “kinti nu kho senāsaṇaṃ gāmaṃ atihariyethā”ti, evañcetaṃ labhetha, iccetaṃ kusalaṃ. No ce labhetha, ajjhokāse catūsu pāsāṇesu mañcaṃ paññāpetvā mañce mañcaṃ āropetvā pīṭhe pīṭhaṃ āropetvā senāsaṇaṃ upari puñjaṃ karitvā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍaṃ

1. Sace sabbo vihāro (Vi 4. 378 piṭṭhe)

paṭisāmetvā tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā pakkamitabbaṃ “appeva nāma aṅgāni peseyyūn”ti. Idaṃ gamikavattaṃ.

188. **Bhattachagavatte** sace ārāme kālo ārocito hoti, timaṇḍalaṃ paṭicchādentena parimaṇḍalaṃ nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā saṅgaṃ katvā saṅghāṭiyo pārupitvā gaṇṭhikaṃ paṭimuñcitvā dhovitvā pattaṃ gahetvā sādhukaṃ ataramānena gāmo pavisitabbo.

Na okkamma therānaṃ bhikkhūnaṃ purato gantabbaṃ. Suppaṭicchannena, susaṃvutena, okkhittacakkhunā, appasaddena antaraghare gantabbaṃ, na ukkhittakāya, na ujjagghikāya antaraghare gantabbaṃ, na kāyappacālakāṃ, na bāhuppacālakāṃ, na sīsappacālakāṃ antaraghare gantabbaṃ, na khambhakatena, na oḅḅhitena, na ukkuṭṭikāya antaraghare gantabbaṃ.

Suppaṭicchannena, susaṃvutena, okkhittacakkhunā, appasaddena antaraghare nisīditabbaṃ, na ukkhittakāya, na ujjagghikāya antaraghare nisīditabbaṃ, na kāyappacālakāṃ, na bāhuppacālakāṃ, na sīsappacālakāṃ antaraghare nisīditabbaṃ, na khambhakatena, na oḅḅhitena, na pallatthikāya antaraghare nisīditabbaṃ, na there bhikkhū anupakhajja nisīditabbaṃ. Sace mahātherassa nisinnāsanena samakāṃ āsanaṃ hoti, bahūsu āsanesu satī ekaṃ dve āsanāni ṭhapetvā nisīditabbaṃ. Bhikkhū gaṇetvā paññattāsanesu anisīditvā mahātherena “nisīdā”ti vuttena nisīditabbaṃ. No ce mahāthero vadati, “idaṃ bhante āsanaṃ uccan”ti vattabbaṃ. “Nisīdā”ti vuttena nisīditabbaṃ. Sace pana evaṃ āpucchitepi na vadati, nisīdantassa anāpatti, mahātherasseva āpatti. Navako hi evarūpe āsane anāpucchā nisīdanto āpajjati, therō āpucchite ananujānanto. Na navā bhikkhū āsanena paṭibāhitabbā, na saṅghāṭikaṃ ottharivā antaraghare nisīditabbaṃ.

Pattadhovanodake dīyamāne ubho hi hatthehi pattaṃ paṭiggahetvā udakaṃ paṭiggahetabbaṃ, dakkhiṇodakaṃ pana purato ādhāraṃ pattaṃ ṭhapetvā gahetabbaṃ, nīcaṃ katvā udakasaddaṃ akarontena apaṭighaṃsantena patto dhovitabbo. Sace udakapaṭiggāhako hoti, nīcaṃ katvā udakapaṭiggāhake udakaṃ āsiñcitabbaṃ “mā udakapaṭiggāhako udakena

osiñci, mā sāmanta bhikkhū udakena osiñcimsu, mā saṅghāṭi udakena osiñcī”ti. Sace udakapaṭiggāhako na hoti, nīcam katvā chamāya udakam āsiñcitabbaṃ “mā sāmanta bhikkhū udakena osiñcimsu, mā saṅghāṭi udakena osiñcī”ti.

Odane dīyamāne ubhoḥi hatthehi pattaṃ paṭiggahetvā odano paṭiggahetabbo. Yathā sūpassa okāso hoti, evaṃ mattāya odano gaṇhitabbo. Sace hoti sappi vā telaṃ vā uttaribhaṅgaṃ vā, therena vattabbo “sabbesaṃ samakaṃ sampādehī”ti. Idañca na kevalaṃ sappi-ādīsu, odanepi vattabbaṃ. Sappi-ādīsu pana yaṃ appaṃ hoti ekassa vā dvinnāṃ vā anurūpaṃ, taṃ sabbesaṃ samakaṃ sampādehīti vutte manussānaṃ vihesā hoti, tasmā tādisaṃ sakiṃ vā dvikkhattuṃ vā gahetvā sesaṃ na gahetabbaṃ. Sakkaccaṃ piṇḍapāto paṭiggahetabbo, pattasaññinā piṇḍapāto paṭiggahetabbo, samasūpako samatitthiko piṇḍapāto paṭiggahetabbo, na tāva therena bhuñjitabbaṃ, yāva na sabbesaṃ odano sampatto hoti. Idañca yaṃ paricchinna bhikkhukaṃ bhattagaṃ, yattha manussā sabbesaṃ pāpetvā vanditukāmā honti, taṃ sandhāya vuttaṃ. Yaṃ pana mahābhattagaṃ hoti, yattha ekasmiṃ padese bhuñjanti, ekasmiṃ padese udakaṃ dīyati, tattha yathāsukhaṃ bhuñjitabbaṃ.

Sakkaccaṃ piṇḍapāto bhuñjitabbo, pattasaññinā piṇḍapāto bhuñjitabbo, sapadāno piṇḍapāto bhuñjitabbo, samasūpako piṇḍapāto bhuñjitabbo, na thūpakato omadditvā piṇḍapāto bhuñjitabbo, na sūpaṃ vā byañjanaṃ vā odanena paṭicchādetabbaṃ bhiyyokamyataṃ upādāya, na sūpaṃ vā odanaṃ vā agilānena attano atthāya viññāpetvā bhuñjitabbaṃ, na ujjhānasaññinā paresaṃ patto oloketabbo, nātimahanto kabaḷo kātabbo, parimaṇḍalaṃ ālopo kātabbo, na anāhaṭṭe kabaḷe mukhadvāraṃ vivaritabbaṃ, na bhuñjamānena sabbo hattho mukhe pakkhipitabbo, na sakabaḷena mukhena byāharitabbaṃ, na piṇḍukkhepakaṃ bhuñjitabbaṃ, na kabaḷāvacchekaṃ, na avagaṇḍakāraṃ, na hatthaniddhunaṃ, na sitthāvākāraṃ, na jivhānicchāraṃ, na capucapukāraṃ, na surusurukāraṃ, na hatthanillehakaṃ, na pattanillehakaṃ, na oṭṭhanillehakaṃ bhuñjitabbaṃ.

Na sāmisenā hatthena pāṇiyathālakō paṭiggahetabbo, na tāva therena hatthadhovana-udakam paṭiggahetabbam, yāva na sabbe bhuttāvino honti. Sace manussā “dhovatha bhante pattaṇca hatthe cā”ti vadanti, bhikkhū vā “tumhe udakam gaṇhathā”ti vadanti, vaṭṭati. Udaḥ dīyamāne ubhohi hatthehi pattam paṭiggahetvā udakam paṭiggahetabbam, nīcam katvā udakasaddam akarontena apaṭighamsantena patto dhovitaḥ. Sace udakapaṭiggāhako hoti, nīcam katvā udakapaṭiggāhake udakam āsiṇcitabbam “mā udakapaṭiggāhako udakena osiṇci, mā sāmantaḥ bhikkhū udakena osiṇcimsu, mā saṅghāṭi udakena osiṇci”ti. Sace udakapaṭiggāhako na hoti, nīcam katvā chamāya udakam āsiṇcitabbam “mā sāmantaḥ bhikkhū udakena osiṇcimsu, mā saṅghāṭi udakena osiṇci”ti, na sasitthakam pattadhovanam antaraghaṇa chaḍḍetabbam.

Bhattagato uṭṭhāya nivattantesu navakehi bhikkhūhi paṭhamataram nivattitabbam, pacchā therehi. Sambādhesu hi ghaṇesu mahātherānam nikkhamanokāso na hoti, tasmā evam vuttam. Evam nivattantehi pana navakehi gehadvāre ṭhatvā thesū nikkhamantesu paṭipāṭiyā gantabbam. Sace pana mahātherā dhure¹ nisinnā honti, navakā antogehe, therāsanato paṭṭhāya paṭipāṭiyā eva nikkhamitabbam, kāyena kāyam asaṅghaṭṭentena yathā antarena manussā gantum sakkonti, evam virāḷāya Pāṭiyā gantabbam.

“Anujānāmi bhikkhave therena bhikkhunā bhattagge anumoditun”ti² vacanato saṅghattherena bhattagge anumoditabbam. Tam ekameva ohāya sesehi na gantabbam.

“Anujānāmi bhikkhave bhattagge catūhi pañcahi therānutherehi bhikkhūhi āgametun”ti² vacanato saṅghattherena anumodanattāya nisinne heṭṭhā paṭipāṭiyā catūhi nisīditabbam, anuthere nisinne mahātherena ca heṭṭhā ca tīhi nisīditabbam, pañcame nisinne upari catūhi nisīditabbam, saṅghattherena heṭṭhā daharabhikkhusmim ajjhitthepi saṅghattherato

1. Dūre (Sī)

2. Vi 4. 379 piṭṭhe.

paṭṭhāya catūhi nisīditabbameva. Sace pana anumodako bhikkhu “gacchatha bhante, āgamaṭṭabbakiccaṃ natthī”ti vadati, gantum vaṭṭati. Mahātherena “gacchāma āvuso”ti vutte “gacchathā”ti vadati, evampi vaṭṭati, “bahigāme āgamiṣṣāmā”ti ābhogaṃ katvāpi bahigāmaṃ gantvā attano nissitake “tumhe tassa āgamaṇaṃ āgamethā”ti vatvāpi gantum vaṭṭatiyeva. Sace pana manussā attano rucitena ekena anumodanaṃ karenti, neva tassa anumodato āpatti, na mahātherassa bhāro hoti. Upanisinnakathāyameva hi manussesu kathāpentesu thero āpucchitabbo. Mahātherena ca anumodanāya ajjhīṭṭhova āgamaṭṭabboti idamettha lakkhaṇaṃ. “Anujānāmi bhikkhave sati karaṇīye ānantaraṃ bhikkhuṃ āpucchitvā gantun”ti¹ vacanato pana vaccādīpīṭṭitena ānantaraṃ bhikkhuṃ āpucchitvā gantabbanti. Idaṃ bhattaggavattaṃ.

189. **Piṇḍacārikavatte** pana piṇḍacārikaṇa bhikkhunā “idāni gāmaṃ pavississāmi”ti timaṇḍalaṃ paṭicchādentena parimaṇḍalaṃ nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā saṅghāṭiyo pārūpitvā gaṇṭhikaṃ paṭimuñcitvā dhovitvā pattam gahetvā sādhuṇaṃ ataramānena gāmo pavisitabbo. Suppaṭicchannena antaraghare gantabbanti-ādi sabbaṃ bhattaggavatte vuttanayeneva idhāpi veditabbaṃ.

Nivesanaṃ pavisantena sallakhetabbaṃ “iminā pavississāmi, iminā nikkhamissāmi”ti, nāṭisahasā pavisitabbaṃ, nāṭidūre nāccāsanne ṭhātabbaṃ, nāṭiciraṃ ṭhātabbaṃ, nāṭilahukaṃ nivattitabbaṃ, ṭhitena sallakhetabbaṃ “bhikkhaṃ dātukāmā vā adātukāmā vā”ti. Sace kammaṃ vā nikkhipati, āsanā vā vuṭṭhāti, kaṭacchum vā parāmasati, bhājanaṃ vā parāmasati, ṭhapeti vā, “dātukāmassā”ti ṭhātabbaṃ. Bhikkhāya dīyamānāya vāmena hatthena saṅghāṭiṃ uccāretvā dakkhiṇena hatthena pattam paṇāmetvā ubhoḥi hatthehi pattam paṭiggahetvā bhikkhā paṭiggahetabbā, itthi vā hotu puriso vā, bhikkhādānasamaye mukhaṃ na oloketabbaṃ, sallakhetabbaṃ “sūpaṃ dātukāmā vā adātukāmā vā”ti. Sace kaṭacchum vā parāmasati, bhājanaṃ vā parāmasati, ṭhapeti vā, “dātukāmassā”ti ṭhātabbaṃ. Bhikkhāya dīyamānāya vāmena hatthena saṅghāṭiṃ uccāretvā dakkhiṇena hatthena pattam paṇāmetvā ubhoḥi hatthehi pattam paṭiggahetvā bhikkhā paṭiggahetabbā, itthi vā hotu puriso vā, bhikkhādānasamaye mukhaṃ na oloketabbaṃ, sallakhetabbaṃ “sūpaṃ dātukāmā vā adātukāmā vā”ti. Sace kaṭacchum vā parāmasati, bhājanaṃ vā parāmasati, ṭhapeti vā, “dātukāmassā”ti ṭhātabbaṃ. Bhikkhāya dinnāya saṅghāṭiyā pattam paṭicchādetvā sādhuṇaṃ ataramānena nivattitabbaṃ.

1. Vi 4. 380 piṭṭhe.

Yo paṭhamam gāmato piṇḍāya paṭikkamati, tena āsanam paññāpetabbam, pādodakam pādapīṭham pādakathalikam upanikkhipitabbam, avakkārapāti dhovitvā upaṭṭhāpetabbā, pānīyam paribhojanīyam upaṭṭhāpetabbam. Yo pacchā gāmato piṇḍāya paṭikkamati, sace hoti bhuttāveseso, sace ākaṅkhati, bhuñjitabbam. No ce ākaṅkhati, appaharite vā chaḍḍetabbam, appānake vā udake opilāpetabbam, tena āsanam uddharitabbam, pādodakam pādapīṭham pādakathalikam paṭisāmetabbam, avakkārapāti dhovitvā paṭisāmetabbā, pānīyam paribhojanīyam paṭisāmetabbam, bhattachagam sammajjitabbam. Yo passati pānīyaghaṭam vā paribhojanīyaghaṭam vā vaccaghaṭam vā rittam tuccham, tena upaṭṭhāpetabbam. Sacassa hoti avisayham, hatthavikārena dutiyam āmantetvā hatthavilaṅghakena upaṭṭhāpetabbam, na ca tappaccayā vācā bhinditabbāti. Idam piṇḍacārikavattam.

190. **Āraññikavatte** āraññikena bhikkhunā kālasseva uṭṭhāya pattam thavikāya pakkhipitvā amse laggetvā cīvaram khandhe karitvā upāhanā ārohitvā dārubhaṇḍam mattikābhaṇḍam paṭisāmetvā dvāravātapānam thaketvā vasanaṭṭhānato nikkhamitabbam. “Idāni gāmam pavisissāmā”ti upāhanā omuñcitvā nīcam katvā papphoṭetvā thavikāya pakkhipitvā amse laggetvā timaṇḍalam paṭicchādentena parimaṇḍalam nivāsetvā kāyabandhanam bandhitvā saguṇam katvā saṅghāṭiyo pārupitvā gaṇṭhikam paṭimuñcitvā dhovitvā pattam gahetvā sādhuḥkam ataramānena gāmo pavisitabbo. Suppaṭicchannena antaraghare gantabbanti-ādi sabbam gamanavidhānam idhāpi bhattachagavatte vuttanayeneva veditabbam.

Nivesanam pavisantena sallakkhetabbam “iminā pavisissāmi, iminā nikkhamissāmi”ti-ādi sabbam bhikkhacāravidhānam piṇḍacārikavatte vuttanayeneva veditabbam. Āraññikena bhikkhunā pānīyam paribhojanīyam upaṭṭhāpetabbam. Sace bhājanāni nappahonti, pānīyameva paribhojanīyampi katvā upaṭṭhāpetabbam. Bhājanam alabhantena veḷunālikāyapi upaṭṭhāpetabbam. Tampi alabhantassa yathā samīpe udaka-āvāto hoti, evam kātabbam. Aggi upaṭṭhāpetabbo, araṇisahitam upaṭṭhāpetabbam, araṇisahite sati aggim akātumpi vaṭṭati. Yathā ca āraññikassa, evam kantārappaṭipannasspi araṇisahitam icchitabbam. Gaṇavāsino pana tena vināpi vaṭṭati.

kattaradaṇḍo upaṭṭhāpetabbo, nakkhattapadāni uggahetabbāni sakalāni vā ekadesāni vā, disākusalena bhavitabbaṃ. Idam āraññikavattam.

191. **Senāsanavatte** yasmim vihāre viharati, sace so vihāro uklāpo hoti, sace ussahati, sodhetabbo. Vihāram sodhentena paṭhamam pattacīvaram nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ, nisīdanapaccattharaṇam nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ, bhisibimbohanam nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ, mañco nīcam katvā sādhuḥkam apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭham nīharitvā ekamantam nikkipitabbo, pīṭham nīcam katvā sādhuḥkam apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭham nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ, mañcapaṭipādakā nīharitvā ekamantam nikkipitabbā, kheḷamallako nīharitvā ekamantam nikkipitabbo, apassenaphalakam nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ, bhūmattharaṇam yathāpaññattam sallakkhetvā nīharitvā ekamantam nikkipitabbaṃ. Sace vihāre santānakam hoti, ullokā paṭhamam ohāretabbaṃ, ālokasandhikaṇṇabhāgā pamajjitabbā. Sace gerukaparikkammakatā bhitti kaṇṇakitā hoti, coḷakam temetvā pīḷetvā pamajjitabbā. Sace kālavaṇṇakatā bhūmi kaṇṇakitā hoti, coḷakam temetvā pīḷetvā pamajjitabbā. Sace akatā hoti bhūmi, udakena parippositvā parippositvā sammajjitabbā “mā vihāro rajena uhaññi”ti, saṅkāram vicinitvā ekamantam chaḍḍetabbaṃ.

Na bhikkhusāmantā senāsanam papphoṭetabbaṃ, na vihārasāmantā senāsanam papphoṭetabbaṃ, na pāṇīyasāmantā senāsanam papphoṭetabbaṃ, na paribhojanīyasāmantā senāsanam papphoṭetabbaṃ, na paṭivāte aṅgaṇe senāsanam papphoṭetabbaṃ, adhovāte senāsanam papphoṭetabbaṃ.

Bhūmattharaṇam otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā atiharitvā yathāpaññattam paññapetabbaṃ, mañcapaṭipādakā ekamantam otāpetvā pamajjitvā abhiharitvā yathāṭhāne ṭhapetabbā, mañco ekamantam otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā nīcam katvā sādhuḥkam apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭham atiharitvā yathāpaññattam paññapetabbo, pīṭham ekamantam otāpetvā sodhetvā papphoṭetvā nīcam katvā sādhuḥkam apaṭighamsantena asaṃghaṭṭentena kavāṭapīṭham atiharitvā yathāpaññattam

paññāpetabbaṃ, bhisibimbohanam ekamantaṃ otāpetvā sodhetvā
 papphoṭetvā atiharitvā yathāpaññattaṃ paññāpetabbaṃ,
 nisīdanapaccattharaṇam otāpetvā papphoṭetvā atiharitvā yathāpaññattaṃ
 paññāpetabbaṃ, kheḷamallako ekamantaṃ otāpetvā pamajjitvā atiharitvā
 yathāthāne ṭhapetabbo, apassenaphalakaṃ ekamantaṃ otāpetvā pamajjitvā
 yathāthāne ṭhapetabbaṃ. Pattacīvaraṃ nikkhipitabbaṃ, pattaṃ
 nikkhipantena ekena hatthena pattaṃ gahetvā ekena hatthena heṭṭhāmañcaṃ
 vā heṭṭhāpīṭhaṃ vā parāmasitvā patto nikkhipitabbo, na ca anantarahitāya
 bhūmiyā patto nikkhipitabbo. Cīvaraṃ nikkhipantena ekena hatthena
 cīvaraṃ gahetvā ekena hatthena cīvaravaṃsaṃ vā cīvararajjuṃ vā
 pamajjitvā pārato antaṃ, orato bhogaṃ katvā cīvaraṃ nikkhipitabbaṃ.

Sace puratthimā sarajā vātā vāyanti, puratthimā vātapānā thaketabbā.
 Sace pacchimā, uttarā, dakkhiṇā sarajā vātā vāyanti, dakkhiṇā vātapānā
 thaketabbā. Sace sītakālo hoti, divā vātapānā vivaritabbā, rattiṃ thaketabbā.
 Sace uṇhakālo hoti, divā vātapānā thaketabbā, rattiṃ vivaritabbā.

Sace uklāpaṃ hoti, pariveṇaṃ sammajjitabbaṃ, koṭṭhako
 sammajjitabbo, upaṭṭhānasālā sammajjitabbā, aggisālā sammajjitabbā,
 vaccakuṭi sammajjitabbā. Sace pānīyaṃ n ahoti, pānīyaṃ upaṭṭhāpetabbaṃ.
 Sace paribhojanīyaṃ na hoti, paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpetabbaṃ. Sace
 ācamanakumbhiyā udakaṃ na hoti, ācamanakumbhiyā udakaṃ
 āsiñcitabbaṃ.

Sace vuḍḍhena saddhiṃ ekavihāre viharati, na vuḍḍhaṃ anāpucchā
 uddeso dātabbo, na paripucchā dātabbā, na sajjhāyo kātabbo, na dhammo
 bhāsitaḥ, na padīpo kātabbo, na padīpo vijjhāpetabbo, na vātapānā
 vivaritabbā, na vātapānā thaketabbā. Dvāraṃ nāma yasmā mahāvaḷaṇṇaṃ,
 tasmā tattha āpucchanaḥ natthi, sesāni pana uddesadānādīni
 āpucchitvā kātabbāni, devasikampi āpucchitvā vaṭṭati. Athāpi “bhante
 āpucchitameva hotū”ti vutte vuḍḍhataro “sādhū”ti sampatiṇṇati, sayameva
 vā “tvaṃ yathāsukhaṃ viharāhi”ti vadati, evampi vaṭṭati. Sabhāgassa
 vissāsenapi vaṭṭatiyeva. Sace vuḍḍhena saddhiṃ ekaccaṅkame caṅkamati,
 yena vuḍḍho, tena parivattetabbaṃ, na ca vuḍḍho saṅghāṭikaṇṇena
 ghaṭṭetabbo. Idaṃ senāsanavattaṃ.

192. **Jantāgharavatte** yo paṭhamam jantāgharam gacchati, sace chārikā ussannā hoti, chārikā chaḍdetabbā. Sace uklāpam hoti, jantāgharam sammajjitabbam, paribhaṇḍam sammajjitabbam, pariveṇam sammajjitabbam, koṭṭhako sammajjitabbo, jantāgharasālā sammajjitabbā, cuṇṇam sannetabbam, mattikā temetabbā, udakadoṇiyā udakam āsiñcitabbam. Jantāgharam pavisantena mattikāya mukham makkhetvā purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharam pavisitabbam, na there bhikkhū anupakhajja nisīditabbam, na navā bhikkhū āsanena paṭibāhitabbā. Sace ussahati, jantāghare therānam bhikkhūnam parikammam kātabbam. Jantāgharā nikkhamantena jantāgharapīṭham ādāya purato ca pacchato ca paṭicchādetvā jantāgharā nikkhipitabbam. Sace ussahati, udayepi therānam bhikkhūnam parikammam kātabbam, na therānam bhikkhūnam purato nahāyitabbam, na uparito nahāyitabbam, nahātena uttarantena otarantānam maggo dātabbo. Yo pacchā jantāgharā nikkhamati, sace jantāgharam cikkhallaṃ hoti, dhovitabbam, mattikādoṇim dhovitvā jantāgharapīṭham paṭisāmetvā aggim vijjhāpetvā dvāram thaketvā pakkamitabbam. Idam jantāgharavattam.

193. **Vaccakuṭivatte** yo vaccakuṭim gacchati, bhiṭṭhena ukkāsitabbam, anto nisinnenapi ukkāsitabbam, cīvaravamse vā cīvararajjuyā vā cīvaram nikkhipitvā sādhuṇam ataramānena vaccakuṭi pavisitabbā, nāṭisahasā pavisitabbā, na ubbhajitvā pavisitabbā, vaccapādukāya ṭhitena ubbhajitabbam, na nitthunantena vacco kātabbo, na dantakaṭṭham khādantena vacco kātabbo, na bahiddhā vaccadoṇikāya vacco kātabbo, na bahiddhā passāvadoṇikāya passāvo kātabbo, na passāvadoṇikāya kheḷo kātabbo, phālītena vā kharena vā gaṇṭhikena vā kaṇṭakena vā susirena vā pūṭinā vā kaṭṭhena na avalekhitabbam, avalekhanakaṭṭham pana aggahetvā pavittṭhassa āpatti natthi, na avalekhanakaṭṭham vaccakūpamhi pāṭetabbam, vaccapādukāya ṭhitena paṭicchādetabbam, nāṭisahasā nikkhamitabbam, na ubbhajitvā nikkhamitabbam, ācamanapādukāya ṭhitena ubbhajitabbam, na capucapukārakam ācāmetabbam, na ācamanasarāvake udakam sesetabbam. Idañca sabbasādhāraṇaṭṭhānam sandhāya vuttam. Tatra hi aññe aññe āgacchanti, tasmā udakam na sesetabbam. Yam pana saṃghikepi vihāre ekadese

nibaddhagamanatthāya kataṃ ṭhānaṃ hoti puggalikaṭṭhānaṃ vā, tasmim̐ vaṭṭati. Virecanaṃ pivitvā punappunaṃ pavisantassapi vaṭṭatiyeva. Ācamanapādukāya ṭhiteṇa paṭicchādetabbaṃ.

Sace vaccakuṭi uhatā hoti bahi vaccamakkhita, udakaṃ āharitvā dhovitabbā. Udakaṃ atthi, bhājanaṃ natthi, asantaṃ nāma hoti. Bhājanaṃ atthi, udakaṃ natthi, etampi asantaṃ. Ubhayasmim̐ asati asantameva, kaṭṭhena vā kenaci vā puñchitvā gantabbaṃ. Sace avalekhanapiṭako pūrito hoti, avalekhanakaṭṭhaṃ chaḍḍetabbaṃ. Sace kacavaraṃ atthi, vaccakuṭi sammajjitabbā, paribhaṇḍaṃ sammajjitabbaṃ, pariveṇaṃ sammajjitabbaṃ, koṭṭhako sammajjitabbo. Sace ācamanakumbhiyā udakaṃ na hoti, ācamanakumbhiyā udakaṃ āsiñcitabbaṃ.

“Na bhikkhave vaccaṃ katvā sati udae nācametabbaṃ, yo nācameyya, āpatti dukkaṭassa”¹ti vacanato udae sati udakakiccaṃ akarontassa āpatti. Sace udakaṃ atthi, paṭicchannaṭṭhānaṃ pana natthi, bhājanena nīharitvā ācamitabbaṃ. Bhājane asati pattena nīharitabbaṃ, pattepi asati asantaṃ nāma hoti. “Idaṃ ativivaṭaṃ, purato aññaṃ udakaṃ bhavissatī”²ti gatassa udakaṃ alabhantasseva bhikkhācāravelā hoti, kaṭṭhena vā kenaci vā puñchitvā gantabbaṃ, bhuñjitumpi anumoditumpi vaṭṭati. “Na bhikkhave vaccakuṭiyā yathāvuḍḍhaṃ vacco kātabbo, yo kareyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave āgatapaṭipāṭiyā vaccaṃ kātun”²ti vacanato vaccakuṭim̐ pavisantena āgatapaṭipāṭiyā pavisitabbaṃ. Vaccakuṭiyaṃ passāvaṭṭhāne nahānatittheti tīsupi āgatapaṭipāṭiyeva pamāṇaṃ. Idaṃ vaccakuṭivattaṃ.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Upajjhāyādivattavinicchayakathā samattā.

1. Vi 4. 391 piṭṭhe.

2. Vi 4. 391 piṭṭhe.

28. Catupaccayabhājanīyavinicchayakathā

194. **Catupaccayabhājananti** cīvarādīnaṃ catunnaṃ paccayānaṃ bhājanaṃ. Tattha cīvarabhājane tāva cīvarapaṭiggāhako veditabbo, cīvaranidahako veditabbo, bhaṇḍāgāriko veditabbo, bhaṇḍāgāraṃ veditabbariṃ, cīvarabhājako veditabbo, cīvarabhājanaṃ veditabbariṃ.

Tattha¹ “anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ bhikkhuṃ cīvarapaṭiggāhakaṃ sammannituṃ, yo na chandāgatiṃ gaccheyya, na dosāgatiṃ gaccheyya, na mohāgatiṃ gaccheyya, na bhayāgatiṃ gaccheyya, gahitāgahitañca jāneyyā”²ti vacanato imehi pañcahaṅgehi samannāgato **cīvarapaṭiggāhako** sammannitabbo. Tattha pacchā āgatānampi attano ñātakādīnaṃ paṭhamataraṃ paṭiggaṇhanto vā ekaccasmiṃ pemaṃ dassetvā gaṇhanto vā lobhapakatitāya attano pariṇāmento vā **chandāgatiṃ gacchati** nāma. Paṭhamataraṃ āgatassapi kodhavassena pacchā gaṇhanto vā duggatamanussesu avamaññaṃ katvā gaṇhanto vā “kiṃ vo ghare ṭhapanokāso natthi, tumhākaṃ santakaṃ gahetvā gacchathā”³ti evaṃ saṃghassa lābhantarāyaṃ karonto vā **dosāgatiṃ gacchati** nāma. Yo pana muṭṭhassati asampajāno, ayaṃ **mohāgatiṃ gacchati** nāma. Pacchā āgatānampi issarānaṃ bhayena paṭhamataraṃ paṭiggaṇhanto vā “cīvarapaṭiggāhakaṭṭhānaṃ nāmetaṃ bhāriyaṃ”⁴ti santasanto vā **bhayāgatiṃ gacchati** nāma. “Mayā idañcidañca gahitaṃ, idañcidañca na gahitaṃ”⁵ti evaṃ jānanto **gahitāgahitaṃ jānāti** nāma. Tasmā yo chandāgati-ādivasena na gacchati, ñāta-ka-aññāta-ka-aḍḍhaduggatesu viṣesaṃ akatvā āgatapaṭipāṭiyā gaṇhāti, sīlacārapaṭipattiyutto hoti satimā medhāvī bahussuto, sakkoti dāyakaṇaṃ vissaṭṭhāya vācāya parimaṇḍalehi padabyañjanehi anumodanaṃ karonto pasādaṃ janetuṃ, evarūpo sammannitabbo.

Evañca pana sammannitabbo. Paṭhamāṃ bhikkhu yācitabbo, yācitvā byattena bhikkhunā paṭibalena saṃgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṃgho, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvarapaṭiggāhakaṃ sammanneyya, esā ñatti.

1. Vi-Ṭṭha 3. 402 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 395 piṭṭhe.

“Suṇātu me bhante saṃgho, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvarapaṭiggāhakaṃ sammannati, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno cīvarapaṭiggāhakassa sammuti, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammato saṃghena itthannāmo bhikkhu cīvarapaṭiggāhako, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmī”ti¹—

Iti imāya kammavācāya vā apalokanena vā antovihāre sabbasaṃghamajjhēpi khaṇḍasīmāyampi sammannitum vaṭṭatiyeva. Evaṃ sammatena ca vihārapaccante vā padhānaghare vā na acchitabbaṃ. Yattha pana āgatāgatā manussā sukhaṃ passanti, tādise dhuravihāraṭṭhāne bījaṇiṃ passe ṭhapetvā sunivatthena supārutena nisīditabbaṃ.

195. **Cīvaranidahakopi** “anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ bhikkhuṃ cīvaranidahakaṃ sammannitum, yo na chandāgatiṃ gaccheyya, na dosāgatiṃ gaccheyya, na mohāgatiṃ gaccheyya, na bhayāgatiṃ gaccheyya, nihitānihitañca jāneyyā”ti² vacanato pañcaṅgasamannāgato bhikkhu—

“Suṇātu me bhante saṃgho, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvaranidahakaṃ sammanneyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvaranidahakaṃ sammannati, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno cīvaranidahakassa sammuti, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Sammato saṃghena itthannāmo bhikkhu cīvaranidahako, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmī”ti²—

Iti imāya kammavācāya vā apalokanena vā vuttanayeneva sammannitabbo.

1. Vi 3. 395 piṭṭhe.

2. Vi 3. 396 piṭṭhe.

196. **Bhaṇḍāgārikopi** “anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ bhikkhuṃ bhaṇḍāgārikaṃ sammannitum, yo na chandāgatiṃ gaccheyya, na dosāgatiṃ gaccheyya, na mohāgatiṃ gaccheyya, na bhayāgatiṃ gaccheyya, guttāguttañca jāneyyā”^{ti}¹ vacanato pañcaṅgasamannāgato bhikkhu “suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ bhaṇḍāgārikaṃ sammanneyyā”^{ti}¹ ādinā nayena kammavācāya vā apalokanena vā sammannitabbo.

Ettha² ca yattha chadanādīsu koci doso natthi, taṃ guttaṃ. Yattha pana chadanatiṇaṃ vā chadaniṭṭhakā vā yattha katthaci patitā, yena ovassati vā, mūsikādīnaṃ vā paveso hoti, bhitti-ādīsu vā katthaci chiddaṃ hoti, upacikā vā uṭṭhahanti, taṃ sabbaṃ aguttaṃ nāma. Taṃ sallakkhetvā bhaṇḍāgārikena paṭisaṅkharitabbaṃ. Sītasamaye dvārañca vātapānañca supihitaṃ kātabbaṃ. Sītena hi cīvarāni kaṇṇakitāni honti. Uṇhasamaye antarantaraṃ vātapavesanattaraṃ vivaritabbaṃ. Evaṃ karonto hi **guttāguttaṃ jānāti** nāma.

197. “Anujānāmi bhikkhave bhaṇḍāgāraṃ sammannitum, yaṃ saṅgho ākaṅkhati vihāraṃ vā aḍḍhayogaṃ vā pāsādaṃ vā hammiyaṃ vā guhaṃ vā”^{ti}³ vacanato **bhaṇḍāgāraṃ** sammannitvā ṭhapetabbaṃ. Ettha ca yo ārāmaṃmajjhe ārāmaṃsāmaṇerādīhi avivitto sabbesaṃ samosaraṇaṭṭhāne vihāro vā aḍḍhayogo vā hoti, so sammannitabbo. Paccantasenaṣaṇaṃ pana na sammannitabbaṃ. Imaṃ pana bhaṇḍāgāraṃ khaṇḍasīmaṃ gantvā khaṇḍasīmāya nisinnehi sammannitum na vaṭṭati. Vihāramajjheveva “suṇātu me bhante saṅgho, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ vihāraṃ bhaṇḍāgāraṃ sammanneyyā”^{ti}³ ādinā nayena kammavācāya vā apalokanena vā sammannitabbaṃ.

Cīvarapaṭiggāhakādīhi pana tīhipi attano vattaṃ jānitabbaṃ. Tattha cīvarapaṭiggāhakena tāva yaṃ yaṃ manussā “kālacīvaraṃ”^{ti} vā “akālacīvaraṃ”^{ti} vā “accekaṇḍīvaraṃ”^{ti} vā “vassikaṇḍīvaraṃ”^{ti} vā “nisīdanāṇaṃ”^{ti} vā “paccattaraṇaṇaṃ”^{ti} vā “mukhapuñchanacoḷaṇaṃ”^{ti} vā denti, taṃ sabbaṃ

1. Vi 3. 397 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 403 piṭṭhādīsu.

3. Vi 3. 396 piṭṭhe.

ekarāsīm katvā missetvā na gaṇhitabbaṃ, visuṃ visuṃ katvāva gaṇhitvā cīvaranidahakassa tatheva ācikkhitvā dātabbaṃ. Cīvaranidahakenapi bhaṇḍāgārikassa dadamānena “idaṃ kālacīvaraṃ -pa- idaṃ mukhapuñchanacoḷaṇ”ti ācikkhitvāva dātabbaṃ. Bhaṇḍāgārikenapi tatheva visuṃ visuṃ saññāṇaṃ katvā ṭhapetabbaṃ. Tato saṃghena “kālacīvaraṃ āharā”ti vutte kālacīvameva dātabbaṃ -pa- “mukhapuñchanacoḷaṇ āharā”ti vutte tadeva dātabbaṃ. Iti Bhagavatā cīvarapaṭiggāhako anuññāto, cīvaranidahako anuññāto, bhaṇḍāgāriko anuññāto, bhaṇḍāgāraṃ anuññātāṃ, na bāhulikatāya, na asantuṭṭhitāya, apica kho saṃghānuggahāya. Sace hi āhaṭāhaṭaṃ gahetvā bhikkhū bhājeyyūṃ, neva āhaṭaṃ, na anāhaṭaṃ, na dinnāṃ, na adinnāṃ, na laddhaṃ, na aladdhaṃ jāneyyūṃ, āhaṭāhaṭaṃ therāsane vā dadeyyūṃ, khaṇḍākhaṇḍaṃ vā chinditvā gaṇheyyūṃ, evaṃ sati ayuttaparibhogo ca hoti, na ca sabbesaṃ saṅgaho kato hoti. Bhaṇḍāgāre pana cīvaraṃ ṭhapetvā ussannaḱāle ekekassa bhikkhuno ticīvaraṃ vā dve dve vā ekekaṃ vā cīvaraṃ dassanti, laddhāladdhaṃ jānissanti, aladdhabhāvaṃ ñatvā saṅghaṃ kātuṃ maññissanti.

198. **Cīvarabhājakopi** “anujānāmi bhikkhave pañcahaṅgehi samannāgataṃ bhikkhuṃ cīvarabhājakaṃ sammannituṃ, yo na chandāgatiṃ gaccheyya, na dosāgatiṃ gaccheyya, na mohāgatiṃ gaccheyya, na bhayāgatiṃ gaccheyya, bhājitābhājitaṇca jāneyyā”ti¹ vacanato pañcahaṅgehi samannāgatoyeva “suṇātu me bhante saṃgho, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ cīvarabhājakaṃ sammanneyyā”ti²ādinaṃ nayena kammavācāya vā apalokanena vā sammannitvā ṭhapetabbo.

Ettha sabhāgānaṃ bhikkhūnaṃ apāpuṇantampi mahagghacīvaraṃ dento **chandāgatiṃ gacchati** nāma. Aññesaṃ vuḍḍhatarānaṃ pāpuṇantampi mahagghacīvaraṃ adatvā appagghaṃ dento **dosāgatiṃ gacchati** nāma. Mohamūḷho cīvaradānavattaṃ ajānanto **mohāgatiṃ gacchati** nāma. Mukharānaṃ navakānampi bhayena apāpuṇanti eva mahagghaṃ cīvaraṃ dento **bhayāgatiṃ gacchati** nāma. Yo evaṃ

1. Vi 3. 397 piṭṭhe.

2. Vi 3. 398 piṭṭhe.

na gacchati, sabbesaṃ tulābhūto pamāṇabhūto majjhatto, so sammannitabbo. Tenapi cīvaraṃ bhājentena paṭhamam “idaṃ thūlam, idaṃ saṇham, idaṃ ghanam, idaṃ tanukam, idaṃ paribhuttam, idaṃ aparibhuttam, idaṃ dīghato ettakam, puthulato ettakan”ti evam vatthāni vicinitvā “idaṃ ettakam agghati, idaṃ ettakan”ti evam agghaparicchadam katvā sace sabbesaṃ ekekameva dasadasa-agghanakam pāpuṇāti, iccetam kusalam. No ce pāpuṇāti, yaṃ nava vā aṭṭha vā agghati, tam aññena eka-agghanakena ca dvi-agghanakena ca saddhim bandhitvā etena upāyena same paṭivise ṭhapetvā kuso pātetabbo. Sace ekekassa dīyamāne cīvare divaso nappahoti, dasa dasa bhikkhū gaṇetvā dasa dasa cīvarapaṭivise ekato bandhitvā bhaṇḍikam katvā eko cīvarapaṭiviso ṭhapetabbo. Evam ṭhapitesu cīvarapaṭivisesu kuso pātetabbo. Tehipi bhikkhūhi puna kusapātam katvā bhājetabbam.

“Anujānāmi bhikkhave sāmaṇeraṇaṃ upaḍḍhapaṭivisaṃ dātun”ti¹ vacanato ye sāmaṇerā atthissarā² bhikkhusaṃghassa kattabbakammaṃ na karonti, uddesaparipucchāsu yuttā ācariyupajjhāyānaṃyeva vattapaṭivattam karonti, aññesaṃ na karonti, etesaṃyeva upaḍḍhabhāgo dātabbo. Ye pana purebhattaṇca pacchābhattaṇca bhikkhusaṃghasseva kattabbakiccaṃ karonti, tesaṃ samako dātabbo. Idaṇca piṭṭhisamaye uppannena bhaṇḍāgāre ṭhapitena akālacīvareneva kathitam, kālacīvaraṃ pana samakaṃyeva dātabbam. Tatrappādavassāvāsikaṃ sammunjanībandhanādi saṃghassa phātikammaṃ katvā gahetabbam. Etañhettha sabbesaṃ vattam. Bhaṇḍāgārācīvarepi sace sāmaṇerā āgantvā “bhante mayaṃ yāguṃ pacāma, bhattam pacāma, khajjakam pacāma, appaharitam karoma, dantakaṭṭham āharāma, raṅgachallim kappiyam katvā dema, kim amhehi na kataṃ nāmā”ti ukkuṭṭhim karonti, samabhāgo va dātabbo. Etaṃyeva virajjhivā karonti, yesaṇca karaṇabhāvo na paññāyati, te sandhāya vuttam “anujānāmi bhikkhave sāmaṇeraṇaṃ upaḍḍhapaṭivisaṃ dātun”ti¹. **Kurundiyaṃ** pana “sace sāmaṇerā “kasmā mayaṃ bhante saṃghakammaṃ na karoma, karissāmā”ti yācanti, samapaṭiviso dātabbo”ti vuttam.

1. Vi 3. 398 piṭṭhe.

2. Anissarā (Sī)

Sace koci bhikkhu sakam bhāgam gahetvā sattham labhitvā nadim vā kantāram vā uttaritvā disāpakkamitukāmo hoti, tassa “anujānāmi bhikkhave uttarantassa sakam bhāgam dātun”¹ti vacanato cīvaresu bhaṇḍāgārato bahi nīhaṭesu ghaṇṭim² paharitvā bhikkhusamghe sannipatite cīvarabhājakena “imassa bhikkhuno koṭṭhāsena ettakena bhavitabban”³ti takketvā nayaggāhena samabhāgena cīvaram dātabbam. Tulāya tulitamiva hi samasamam dātum na sakkā, tasmā ūnam vā hotu adhikam vā, evam takkena nayena dinnam sudinnam. Neva ūnakam puna dātabbam, nātirittam paṭiggaṇhitabbam. Sace dasa bhikkhū honti, sātākāpi daseva, tesu eko dvādasa agghati, sesā dasagghanakā. Sabbesu dasagghanakavasena kuse pātite yassa bhikkhuno dvādasagghanako kuso pātito, tena yattakam tasmim paṭivīse adhikam, tattakam agghanakam yam kiñci attano santakam kappiyabhaṇḍam datvā so atirekabhāgo gahetabbo. Sace sabbesam pañca pañca vatthāni pattāni, sesānipi atthi, ekekam pana na pāpuṇāti, chinditvā dātabbāni.

Chindantena ca adḍhamāṇḍalādīnam vā upāhanatthavikādīnam vā pahonakāni khaṇḍāni katvā dātabbāni. Heṭṭhimaparichedena caturaṅgulavitthārampi anuvātapahonakāyānam khaṇḍam katvā dātum vaṭṭati, aparibhogam pana na kātabbam. Sacepi ekassa bhikkhuno koṭṭhāse ekam vā dve vā vatthāni nappahonti, tattha aññam sāmānakam parikkhāram ṭhapetvā yo tena tussati, tassa tam bhāgam katvā pacchā kusapāto kātabbo. Sace dasa dasa bhikkhū gaṇetvā vaggam karontānam eko vaggo na pūراتي, aṭṭha vā nava vā honti, tesam aṭṭha vā nava vā koṭṭhāsā “tumhe ime gahetvā visum bhājethā”⁴ti dātabbā. Evam datvā pacchā kusapāto kātabbo.

199. Idāni “aṭṭhimā bhikkhave mātikā cīvarassa uppādāya, sīmāya deti, katikāya deti, bhikkhāpaññattiyā deti, samghassa deti, ubhatosamghassa deti, vassamvuṭṭhasamghassa deti, ādissa deti, puggalassa deti”⁵ti³ cīvarānam paṭilābhakhetadassanattam yā tā aṭṭha mātikā vuttā, tāsam vasena vinicchayo veditabbo.

1. Vi 3. 398 piṭṭhe.

2. Gaṇḍim (Sī)

3. Vi 3. 427 piṭṭhe.

Tattha “sīmāya dammī”ti evaṃ sīmaṃ parāmasitvā dento **sīmāya deti** nāma. Evaṃ sīmāya dinnam yāvatikā bhikkhū antosīmāgatā, tehi bhājetabbaṃ. Sīmā ca nāmesā khaṇḍasīmā upacārasīmā samānasamvāsasīmā avippavāsasīmā lābhasīmā gāmasīmā nigamasīmā nagarasīmā abbhantarasīmā udakukkhepasīmā janapadasīmā raṭṭhasīmā rajjasīmā dīpasīmā cakkavālasīmāti pannarasavidhā hoti. Tattha **khaṇḍasīmā** sīmākathāyaṃ vuttāva. **Upacārasīmā** nāma parikkhittassa vihārassa parikkhepena, aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānena paricchinnā hoti. Apica bhikkhūnaṃ dhuvasannipātaṭṭhānato pariyante ṭhitabhojanasālato vā nibaddhavasana-āvāsato vā thāmamajjhimassa purisassa dvinnam leḍḍupātānaṃ anto upacārasīmāti veditabbā. Sā pana āvāsesu vaḍḍhantesu vaḍḍhati, parihāyantesu parihāyati. **Mahāpaccariyaṃ** pana “bhikkhūsupi vaḍḍhantesu vaḍḍhati”ti vuttaṃ. Tasmā sace vihāre sannipatitabhikkhūhi saddhiṃ ekābaddhā hutvā yojanasatampi pūretvā nisīdanti, yojanasatampi upacārasīmāva hoti, sabbesaṃ lābho pāpuṇāti. **Samānasamvāsa-avippavāsasīmā**dvayampi vuttameva. **Lābhasīmā** nāma neva Sammāsambuddhena anuññātā, na dhammasaṅgāhakattherehi ṭhapitā, apica kho rājarājamahāmattā vihāraṃ kāretvā gāvutaṃ vā aḍḍhayaḍḍhayaṃ vā yojanaṃ vā samantato paricchinditvā “ayaṃ amhākaṃ vihārassa lābhasīmā”ti nāmalikhitake thambhe nikhaṇitvā “yaṃ etthantare uppajjati, sabbaṃ amhākaṃ vihārassa demā”ti sīmā ṭhapenti, ayaṃ lābhasīmā nāma. **Gāmanigamanagara-abbhantara-udakukkhepasīmā**pi vuttā eva.

Janapadasīmā nāma Kāsikosalaratṭhādīnaṃ anto bahū janapadā honti, tattha ekeko janapadaparichedo janapadasīmā. **Raṭṭhasīmā** nāma Kāsikosalādiratṭhaparichedo. **Rajjasīmā** nāma “coḷabhogo keraḷabhogo”ti evaṃ ekekassa rañño āṇāpavattiṭṭhānaṃ. **Dīpasīmā** nāma samuddantena paricchinnamahādīpā ca antaradīpā ca. **Cakkavālasīmā** cakkavālapabbateneva paricchinnā. Evametāsu sīmāsu khaṇḍasīmāya kenaci kammena sannipatitaṃ saṃghaṃ disvā “ettheva sīmāya saṃghassa demī”ti vutte yāvatikā bhikkhū antokhaṇḍasīmāgatā, tehi bhājetabbaṃ. Tesāmyeva hi taṃ pāpuṇāti, aññesaṃ sīmantarikāya vā

upacārasīmāya vā ṭhitānampi na pāpuṇāti. Khaṇḍasīmāya ṭhite pana rukke vā pabbate vā ṭhitassa heṭṭhā vā pathavīvemajjhagatassa pāpuṇātiyeva. “Imissā upacārasīmāya saṅghassa dammī”ti dinnam pana khaṇḍasīmāsīmantarikāsu ṭhitānampi pāpuṇāti. “Samānasamvāsasīmāya dammī”ti dinnam pana khaṇḍasīmāsīmantarikāsu ṭhitānam na pāpuṇāti. Avippavāsasīmālābhasīmāsu dinnam tāsū sīmāsu antogatānam pāpuṇāti. Gāmasīmādīsū dinnam tāsam sīmānam abbhantare baddhasīmāya ṭhitānampi pāpuṇāti. Abbhantarasīmā-udakukkhepasīmāsu dinnam tattha antogatānamyeva pāpuṇāti. Janapadaraṭṭharajjadīpacakkavālasīmāsupi gāmasīmādīsū vuttasadisoyeva vinicchayo.

Sace pana Jambudīpe ṭhito “Tambapaṇṇidīpe saṅghassa dammī”ti vadati, Tambapaṇṇidīpato ekopi āgantvā sabbesam gaṇhitum labhati. Sacepi tatveva eko sabhāgabhiikkhu sabhāgānam bhāgam gaṇhāti, na vāretabbo. Evaṃ tāva yo sīmam parāmasitvā deti, tassa dāne vinicchayo veditabbo. Yo pana “asukasīmāyan”ti vattum na jānāti, kevalam “sīmā”ti vacanamattameva jānanto vihāram āgantvā “sīmāya dammī”ti vā “sīmaṭṭhakasaṅghassa dammī”ti vā bhaṇati, so pucchitabbo “sīmā nāma bahuvīdhā, katarasīmam sandhāya bhaṇasī”ti. Sace vadati “aham ‘asukasīmā’ti na jānāmi, sīmaṭṭhakasaṅgho bhājetvā gaṇhatū”ti, katarasīmāya bhājetabbam? Mahāsīvatthero kirāha “avippavāsasīmāyā”ti. Tato nam āham su “avippavāsasīmā nāma tiyojanāpi hoti, evam sante tiyojane ṭhitā lābham gaṇhissanti, tiyojane ṭhatvā āgantukavattam pūretvā āramam pavisitabbam bhavissati, gamiko tiyojanam gantvā senāsanam āpucchissati, nissayappaṭipannassa tiyojanātikkamme nissayo paṭippassambhissati, pārivāsikena tiyojanam atikkamitvā aruṇam utṭhapetabbam bhavissati, bhikkhuniyā tiyojane ṭhatvā āramappavesanam āpucchitabbam bhavissati, sabbampetam upacārasīmāparicchavedaseneva kātum vaṭṭati, tasmā upacārasīmāya bhājetabban”ti.

200. **Katikāya detīti** ettha pana katikā nāma samānalābhakatikā. Tatvevam katikā kātabbā, ekasmiṃ vihāre sannipatitehi bhikkhūhi yaṃ vihāram saṅgaṇhitukāmā samānalābham kātum

icchanti, tassa nāmaṃ gahetvā “asuko nāma vihāro porāṇako”ti vā “Buddhādhivuttho”ti vā “appalābho”ti vā ya kiñci kāraṇaṃ vatvā “taṃ vihāraṃ iminā vihārena saddhiṃ ekalābhaṃ kātuṃ saṃghassa rucati”ti tikkhattuṃ sāvetabbaṃ. Ettāvatā tasmīṃ vihāre nisinnopi idha nisinnova hoti. Tasmīṃ vihārepi saṃghena evameva kātabbaṃ. Ettāvatā idha nisinnopi tasmīṃ nisinnova hoti. Ekasmīṃ vihāre lābhe bhājiyamāne itarasmīṃ ʈhitassa bhāgaṃ gahetuṃ vaṭṭati. Evaṃ ekena vihārena saddhiṃ bahūpi āvāsā ekalābhā kātabbā. Evañca kate ekasmīṃ āvāse dinne sabbattha dinnam hoti.

201. **Bhikkhāpaññatti** nāma attano pariccāgapaññāpanaṭṭhānaṃ, yattha saṃghassa dhuvakārā karīyanti. Ettha ca yasmiṃ vihāre imassa cīvaradāyakassa santakaṃ saṃghassa pākavaṭṭam vā vattati, yasmiṃ vihāre bhikkhū attano bhāraṃ katvā sadā gehe bhojeti, yattha vā tena āvāso kārito, salākabhaddāni vā nibaddhāni, ime dhuvakārā nāma. Yena pana sakalopi vihāro patiṭṭhāpito, tattha vattabbameva natthi, tasmā sace so “yattha mayham dhuvakārā karīyanti, tattha dammī”ti vā “tattha dethā”ti vā bhaṇati, bahūsu cepi ʈhānesu dhuvakārā honti, sabbattha dinnameva hoti. Sace pana ekasmīṃ vihāre bhikkhū bahutarā honti, tehi vattabbaṃ “tumhākaṃ dhuvakāre ekattha bhikkhū bahū, ekattha appakā”ti. Sace “bhikkhugaṇanāya gaṇhathā”ti bhaṇati, tathā bhājetvā gaṇhituṃ vaṭṭati. Ettha ca vatthabhesajjādi appakampi sukhena bhājiyati. Yadi pana mañco vā pīṭhaṃ vā ekameva hoti, taṃ pucchitvā yassa vihārassa, ekavihārepi vā yassa senāsanassa so vicāreti, tattha dātabbaṃ. Sacepi “asukabhikkhu gaṇhatū”ti vadati, vaṭṭati. Atha “mayham dhuvakāre dethā”ti vatvā avicāretvā gacchati, saṃghassapi vicāretuṃ vaṭṭati. Evaṃ pana vicāretabbaṃ, “saṃghattherassa vasanaṭṭhāne dethā”ti vattabbaṃ. Sace tattha senāsaṇaṃ paripuṇṇam hoti, yattha nappahoti, tattha dātabbaṃ. Sace eko bhikkhu “mayham vasanaṭṭhāne senāsanaparibhogabhaṇḍam natthi”ti vadati, tattha dātabbaṃ.

202. **Saṃghassa deti**ti ettha pana sace vihāraṃ pavisitvā “imāni cīvarāni saṃghassa dammī”ti deti, upacārasīmāya ʈhitena saṃghena ghaṇṭim

paharitvā kālaṃ ghoṣetvā bhājetabbāni, sīmaṭṭhakassa asampattassapi bhāgaṃ gaṇhanto na vāretabbo. Vihāro mahā hoti, therāsanato paṭṭhāya vatthesu dīyamānesu alasajātikā mahātherā pacchā āgacchanti, “bhante vīsativassānaṃ dīyati, tumhākaṃ ṭhitikā atikkantā”ti na vattabbā, ṭhitikaṃ ṭhapetvā tesāṃ datvā pacchā ṭhitikāya dātabbāṃ. “Asukavihāre kira bahu cīvaraṃ uppannaṃ”ti sutvā yojanantarikavihāratopi bhikkhū āgacchanti, sampattasampattānaṃ ṭhitaṭṭhānato paṭṭhāya dātabbāṃ, asampattānampi upacārasīmaṃ pavīṭṭhānaṃ antevāsikādīsu gaṇhantesu dātabbameva. “Bahī-upacārasīmāya ṭhitānaṃ dethā”ti vadanti, na dātabbāṃ. Sace pana upacārasīmaṃ okkantehi ekabaddhā hutvā attano vihāradvāre vā antovihāreyeva vā honti, parisavasena vaḍḍhitā nāma sīmā hoti, tasmā dātabbāṃ. Saṃghanavakassa dinnepi pacchā āgatānaṃ dātabbameva. Dutiyabhāge pana therāsaṇaṃ āruḷhe āgatānaṃ paṭhamabhāgo na pāpuṇāti, dutiyabhāgato vassaggena dātabbāṃ.

Ekasmim vihāre dasa bhikkhū honti, dasa vatthāni “saṃghassa demā”ti denti, pāṭekkaṃ bhājetabbāni. Sace “sabbāneva amhākaṃ pāpuṇantī”ti gahetvā gacchanti, duppāpitāni ceva duggahitāni ca, gatagataṭṭhāne saṃghikāneva honti. Ekaṃ pana uddharitvā “idaṃ tumhākaṃ pāpuṇantī”ti saṃghattherassa pāpetvā “sesāni amhākaṃ pāpuṇantī”ti gahetuṃ vaṭṭati. Ekameva vatthaṃ “saṃghassa demā”ti āharanti, abhājetvā vā “amhākaṃ pāpuṇantī”ti gaṇhanti, duppāpitaṇceva duggahitaṇca. Satthakena vā haliddi-ādinā vā lekhaṃ katvā ekakoṭṭhāsaṃ “idaṃ ṭhānaṃ tumhākaṃ pāpuṇantī”ti saṃghattherassa pāpetvā “sesaṃ amhākaṃ pāpuṇantī”ti gahetuṃ vaṭṭati. Yaṃ pana vatthasseva pupphaṃ vā vali vā, tena paricchedaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Sace ekaṃ tantaṃ uddharitvā “idaṃ ṭhānaṃ tumhākaṃ pāpuṇantī”ti therassa datvā “sesaṃ amhākaṃ pāpuṇantī”ti gaṇhanti, vaṭṭati. Khaṇḍaṃ khaṇḍaṃ¹ chinditvā bhājiyamānaṃ vaṭṭatiyeva.

Ekabhikkhuke vihāre saṃghassa cīvaresu uppannesu sace pubbe vuttanayeneva so bhikkhu “sabbāni mayhaṃ pāpuṇantī”ti gaṇhāti,

1. Khaṇḍākhaṇḍaṃ (Sī)

suggahitāni, ʔhitikā pana na tiṭṭhati. Sace ekekaṃ uddharitvā “idaṃ mayhaṃ pāpuṇāti”ti gaṇhāti, ʔhitikā tiṭṭhati. Tattha aṭṭhitāya ʔhitikāya puna aññasmiṃ cīvare uppanne sace eko bhikkhu āgacchati, majjhe chinditvā dvīhipi gahetabbaṃ. ʔhitāya ʔhitikāya puna aññasmiṃ cīvare uppanne sace navakataro āgacchati, ʔhitikā heṭṭhā orohati¹. Sace vuḍḍhataro āgacchati, ʔhitikā uddhaṃ ārohati. Atha añño natthi, puna attano pāpetvā gahetabbaṃ. “Saṃghassa demā”ti vā “bhikkhusaṃghassa demā”ti vā yena kenaci ākārena saṃghaṃ āmasitvā dinnāṃ pana paṃsukūlikānaṃ na vaṭṭati “gahapaticīvaraṃ paṭikkhipāmi, paṃsukūlikaṅgaṃ samādiyāmi”ti vuttattā, na pana akappiyattā. Bhikkhusaṃghena apaloketvā dinnampi na gahetabbaṃ. Yaṃ pana bhikkhu attano santakaṃ deti, taṃ bhikkhudattiyaṃ nāma vaṭṭati, paṃsukūlaṃ pana na hoti. Evaṃ santepi dhutaṅgaṃ na bhijjati. “Bhikkhūnaṃ dema, therānaṃ demā”ti vutte pana paṃsukūlikānampi vaṭṭati, “idaṃ vatthaṃ saṃghassa dema, iminā upāhanatthavikapattatthavika-āyoga-aṃsabaddhakādīni karontū”ti dinnampi vaṭṭati. Pattatthavikādīnaṃ atthāya dinnāni bahūnapi honti, cīvaratthāyapi pahonti, tato cīvaraṃ katvā pārupitum vaṭṭati. Sace pana saṃgho bhājitātirittāni vatthāni chinditvā upāhanatthavikādīnaṃ atthāya bhājeti, tato gahetum na vaṭṭati. Sāmihehi vicāritameva hi vaṭṭati, na itaraṃ. Paṃsukūlikaṃ “saṃghassa dhammakaraṇapaṭādīnaṃ atthāya demā”ti vuttepi gahetum vaṭṭati, parikkhāro nāma paṃsukūlikānampi icchitabbo. Yaṃ tattha atirekaṃ hoti, taṃ cīvarepi upanetum vaṭṭati. Suttaṃ saṃghassa denti, paṃsukūlikehipi gahetabbaṃ. Ayaṃ tāva vihāraṃ pavisitvā “imāni cīvarāni saṃghassa dammī”ti dinnesu vinicchayo. Sace pana bahi-upacārasīmāya addhānamaggappaṭipanne bhikkhū disvā “saṃghassa dammī”ti saṃghattherassa vā saṃghanavakassa vā āroceti, sacepi yojanaṃ pharitvā parisā ʔhitā hoti, ekābaddhā ce, sabbesaṃ pāpuṇāti. Ye pana dvādasahi hatthehi parisāṃ asampattā, tesaṃ na pāpuṇāti.

203. **Ubhatosaṃghassa detī**ti ettha “ubhatosaṃghassa dammī”ti vuttepi “dvidhā saṃghassa dammī”ti, “dvinnaṃ saṃghānaṃ dammī”ti, “bhikkhusaṃghassa ca

bhikkhunīsaṃghassa ca dammī”ti vuttepi ubhatosaṃghassa dinnameva hoti. Tattha sace bahukāpi bhikkhū honti, ekā bhikkhunī hoti, upaḍḍhum dātabbāṃ, dve bhāge same katvā eko bhāgo dātabboti attho. Sace bahukāpi bhikkhuniyo honti, eko bhikkhu hoti, upaḍḍham dātabbāṃ.

“ubhatosaṃghassa ca tuyhañca dammī”ti vutte sace dasa dasa bhikkhū ca bhikkhuniyo ca honti, ekavīsati paṭivīse katvā eko puggalassa dātabbo, dasa bhikkhusaṃghassa, dasa bhikkhunīsaṃghassa. Yena puggaliko laddho, so saṃghatopi attano vassaggena gahetum labhati. Kasmā?

Ubhatosaṃghaggaṇena gahitattā. “Ubhatosaṃghassa ca cetiyassa ca dammī”ti vuttepi eseva nayo. Idha pana cetiyassa saṃghato pāpuṇanakotṭhāso nāma natthi, ekapuggalassa pattakotṭhāsasamova kotṭhāso hoti. “Ubhatosaṃghassa ca tuyhañca cetiyassa cā”ti vutte pana dvāvīsati kotṭhāse katvā dasa bhikkhūnaṃ, dasa bhikkhunīnaṃ, eko puggalassa, eko cetiyassa dātabbo. Tattha puggalo saṃghatopi attano vassaggena gahetum labhati, cetiyassa ekoyeva.

“Bhikkhusaṃghassa ca bhikkhunīnañca dammī”ti vutte pana na majjhe bhinditvā dātabbāṃ, bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gaṇetvā dātabbāṃ.

“Bhikkhusaṃghassa ca bhikkhunīnañca tuyhañcā”ti vutte pana puggalo visum na labhati, pāpuṇanaṭṭhānato ekameva labhati. Kasmā?

Bhikkhusaṃghaggaṇena gahitattā. “Bhikkhusaṃghassa ca bhikkhunīnañca tuyhañca cetiyassa cā”ti vuttepi cetiyassa ekapuggalapaṭivīso labbhati, puggalassa visum na labbhati, tasmā ekaṃ cetiyassa datvā avasesaṃ bhikkhū ca bhikkhuniyo ca gaṇetvā bhājetabbāṃ.

“Bhikkhūnañca bhikkhunīnañca dammī”ti vuttepi majjhe bhinditvā na dātabbāṃ, puggalagaṇanāya eva vibhajitabbāṃ. “Bhikkhūnañca bhikkhunīnañca tuyhañca, bhikkhūnañca bhikkhunīnañca cetiyassa ca, bhikkhūnañca bhikkhunīnañca tuyhañca cetiyassa cā”ti evaṃ vuttepi cetiyassa ekapaṭivīso labbhati, puggalassa visum natthi, bhikkhūca bhikkhuniyo ca gaṇetvā eva bhājetabbāṃ. Yathā ca bhikkhusaṃghaṃ ādim katvā nayo nīto, evaṃ bhikkhunīsaṃghaṃ ādim katvāpi netabbo.

“Bhikkhusaṃghassa ca tuyhañcā”ti vutte puggalassa visuṃ na labbhati, vassaggeneva gahetabbaṃ. “Bhikkhusaṃghassa ca cetiyassa cā”ti vutte pana cetiyassa visuṃ paṭivīso labbhati. “Bhikkhusaṃghassa ca tuyhañca cetiyassa cā”ti vuttepi cetiyasseva visuṃ labbhati, na puggalassa. “Bhikkhūnañca tuyhañcā”ti vuttepi visuṃ na labbhati, “bhikkhūnañca cetiyassa cā”ti vutte pana cetiyassa labbhati. “Bhikkhūnañca tuyhañca cetiyassa cā”ti vuttepi cetiyasseva visuṃ labbhati, na puggalassa. Bhikkhunīsaṃghaṃ ādīṃ katvāpi evameva yojetabbaṃ.

Pubbe Buddhappamukhassa ubhatosaṃghassa dānaṃ denti, Bhagavā majjhe nisīdati, dakkhiṇato bhikkhū, vāmato bhikkhuniyo nisīdanti, Bhagavā ubhinnaṃ saṃghatthero, tadā Bhagavā attanā laddhapaccaye attanāpi paribhuñjati, bhikkhūnampi dāpeti. Etarahi pana paṇḍitamanussā sadhātukaṃ paṭimaṃ vā cetiyaṃ vā ṭhapetvā Buddhappamukhassa ubhatosaṃghassa dānaṃ denti, paṭimāya vā cetiyassa vā purato ādhārake pattam ṭhapetvā dakkhiṇodakaṃ datvā “Buddhānaṃ demā”ti tattha paṭhamam khādanīyabhōjanīyaṃ denti, vihāraṃ vā āharitvā “idaṃ cetiyassa demā”ti piṇḍapātañca mālāgandhādīni ca denti, tattha kathaṃ paṭipajjitabanti? Mālāgandhādīni tāva cetiye āropetabbāni, vatthehi paṭākā, telena padīpā kātabbā. Piṇḍapātamadhuphāṇitādīni pana yo nibaddhacetiya jaggako hoti pabbajito vā gahaṭṭho vā, tassa dātabbāni. Nibaddhajaggake asati āhaṭabhattam ṭhapetvā vattam katvā paribhuñjituṃ vaṭṭati, upakaṭṭhe kāle bhuñjitvā pacchāpi vattam kātuṃ vaṭṭatiyeva. Mālāgandhādīsu ca yaṃ kiñci “idaṃ haritvā cetiye pūjam karoṭhā”ti vutte dūrampi haritvā pūjetabbaṃ, “bhikkhusaṃghassa harā”ti vuttepi haritabbaṃ. Sace pana “aham piṇḍāya carāmi, āsanāsālāya bhikkhū atthi, te harissanti”ti vutte “bhante tuyhameva dammī”ti vadati, bhuñjituṃ vaṭṭati. Atha pana “bhikkhusaṃghassa dassāmi”ti harantassa gacchato antarāva kālo upakaṭṭho hoti, attano pāpetvā bhuñjituṃ vaṭṭati.

204. **Vassaṃvuṭṭhasaṃghassa detī**ti ettha pana sace vihāraṃ pavisitvā “imāni cīvarāni vassaṃvuṭṭhasaṃghassa dammī”ti deti, yattakā bhikkhū tasmim āvāse vassacchedam akatvā purimavassaṃvuṭṭhā, tehi bhājetabbaṃ, aññesaṃ na pāpuṇāti. Disāpakkantassapi sati gāhake yāva

kathinassubbhārā dātabbāṃ. “Anatthate pana kathine antohemante evañca vatvā dinnāṃ pacchimavassāṃvuṭṭhānampi pāpuṇāti”ti lakkhanaññū vadanti. Aṭṭhakathāsu panetaṃ na vicāritaṃ. Sace pana bahi-upacārasīmāyaṃ ṭhito “vassāṃvuṭṭhasaṃghassa dammī”ti vadati, sampattānaṃ sabbesaṃ pāpuṇāti. Atha “asukavihāre vassāṃvuṭṭhasaṃghassā”ti vadati, tatra vassāṃvuṭṭhānameva yāva kathinassubbhārā pāpuṇāti. Sace pana gimhānaṃ paṭhamadivasato paṭṭhāya evaṃ vadati, tatra sammukhībhūtānaṃ sabbesaṃ pāpuṇāti. Kasmā? Piṭṭhisamaye uppannattā. Antovasseyeva “vassāṃ vasantānaṃ dammī”ti vutte chinnavassā na labhanti, vassāṃ vasantāva labhanti. Cīvaramāse pana “vassāṃ vasantānaṃ dammī”ti vutte pacchimikāya vassūpagatānaṃyeva pāpuṇāti, purimikāya vassūpagatānañca chinnavassānañca na pāpuṇāti.

Cīvaramāsato paṭṭhāya yāva hemantassa pacchimo divaso, tāva “vassāvāsikaṃ demā”ti vutte kathinaṃ atthataṃ vā hotu anatthataṃ vā, atītavassāṃvuṭṭhānameva pāpuṇāti. Gimhānaṃ paṭhamadivasato paṭṭhāya vutte pana mātikā āropetabbā “atītapassāvāsassa pañca māsā atikkantā, anāgato cātumāsaccayena bhavissati, kataravassāvāsassa desī”ti¹. Sace “atītavassāṃvuṭṭhānaṃ dammī”ti vadati, taṃ antovassāṃvuṭṭhānameva pāpuṇāti, disāpakkantānampi sabhāgā gaṇhituṃ labhanti. Sace “anāgate vassāvāsikaṃ dammī”ti vadati, taṃ ṭhapetvā vassūpanāyikadivase gahetabbāṃ. Atha “agutto vihāro, corabhayaṃ atthi, na sakkā ṭhapetuṃ gaṇhitvā vā āhiṇḍitun”ti vutte “sampattānaṃ dammī”ti vadati, bhājetvā gahetabbāṃ. Sace vadati “īto me bhante tatiye vasse vassāvāsikaṃ na dinnāṃ, taṃ dammī”ti, tasmim antovasse vuṭṭhabhikkhūnaṃ pāpuṇāti. Sace te disā pakkantā, añño vissāsiko gaṇhāti, dātabbāṃ. Athesoyeva avasiṭṭho, sesā kālakatā, sabbāṃ ekasseva pāpuṇāti. Sace ekopi natthi, saṃghikaṃ hoti sammukhībhūtehi bhājetabbāṃ.

205. **Ādiṣṣa detīti** ettha pana yāguyā vā bhatte vā khādanīye vā cīvare vā senāsane vā bhesajje vā ādisitvā paricchinditvā dento ādiṣṣa deti nāma. Tatrāyaṃ vinicchayo—bhikkhū ajjatanāya

1. Detīti (Ka)

vā svātanāya vā yāguyā nimantetvā tesam̐ gharam̐ pavitt̐hānam̐ yāgum̐ deti, yāgum̐ datvā pītāya yāguyā “imāni cīvarāni yehi mayham̐ yāgu pītā, tesam̐ dammī”ti deti, yehi nimantitehi yāgu pītā, tesam̐yeva pāpuṇāti. Yehi pana bhikkhācāravattena gharadvārena gacchantehi vā gharam̐ pavitt̐hehi vā yāgu laddhā, yesam̐ vā āsanāsālato pattam̐ āharitvā manussehi nītā, yesam̐ vā therehi pesitā, tesam̐ na pāpuṇāti. Sace pana nimantitabhikkhūhi saddhim̐ aññepi bahū agantvā antogehaṇca bahigehaṇca pūretvā nisinnā, dāyako ca evam̐ vadati “nimantitā vā hontu animantitā vā, yesam̐ mayā yāgu dinnā, sabbesam̐ imāni vatthāni hontū”ti, sabbesam̐ pāpuṇāti. Yehi pana therānam̐ hatthato yāgu laddhā, tesam̐ na pāpuṇāti. Atha so “yehi mayham̐ yāgu pītā, sabbesam̐ hotū”ti vadati, sabbesam̐ pāpuṇāti. Bhattakhādanīyesupi eseva nayo. Cīvare pana pubbepi tena vassam̐ vāsetvā bhikkhūnam̐ cīvaram̐ dinnapubbam̐ hoti, so ce bhikkhū bhojetvā vadati “yesam̐ mayā pubbe cīvaram̐ dinnam̐, tesam̐yeva imam̐ cīvaram̐ vā suttam̐ vā sappimadhuphāṇitādīni vā hontū”ti, sabbam̐ tesam̐yeva pāpuṇāti. Senāsanepi “yo mayā kārīte vihāre vā pariveṇe vā vasati, tassidam̐ hotū”ti vutte tasseva hoti. Bhesajjepi “mayam̐ kālena kālam̐ therānam̐ sappi-ādīni bhesajjāni dema, yehi tāni laddhāni, tesam̐yevidam̐ hotū”ti vutte tesam̐yeva hoti.

206. **Puggalassa detī**ti ettha pana “imam̐ cīvaram̐ itthannāmassa dammī”ti evam̐ parammukhā vā, pādamūle ṭhapetvā “idam̐ bhante tumhākam̐ dammī”ti evam̐ sammukhā vā deti, tam̐ tasseva hoti. Sace pana “idam̐ tumhākaṇca tumhākam̐ antevāsikānaṇca dammī”ti evam̐ vadati, therassa ca antevāsikānaṇca pāpuṇāti. Uddesam̐ gahetum̐ āgato gahetvā gacchanto ca atthi, tassapi pāpuṇāti. “Tumhehi saddhim̐ nibaddhacārikabhikkhūnam̐ dammī”ti vutte uddesantevāsikānam̐ vattam̐ katvā uddesaparipucchādīni gahetvā vicarantānam̐ sabbesam̐ pāpuṇāti. Ayam̐ “puggalassa detī”ti imasmim̐ pade vinicchayo.

Sace koci bhikkhu ekova vassam̐ vasati, tattha manussā “saṅghassa demā”ti cīvarāni denti, tattha kim̐ kātabbanti? “Anujānāmi bhikkhave

tasveva tāni cīvarāni yāva kathinassa ubbhārā”ti¹ vacanato sace² gaṇapūrake bhikkhū labhivā kathinaṃ atthataṃ hoti, pañca māse, no ce atthataṃ hoti, ekaṃ cīvaramāsaṃ aññattha gahetvā nītānapi tasveva tāni cīvarāni, na tesāṃ añño koci issaro. Yaṃ yaṃ hi “saṃghassa demā”ti vā “saṃghaṃ uddissa demā”ti vā “vassaṃvuṭṭhasaṃghassa demā”ti vā “vassāvāsikaṃ demā”ti vā denti, sacepi matakacīvaraṃ avibhajivā taṃ vihāraṃ pavisati, taṃ sabbaṃ tasveva bhikkhuno hoti. Yampi so vassāvāsattāya vaḍḍhiṃ payojetvā ṭhapita-upanikkhepato vā tatruppādato vā vassāvāsikaṃ gaṇhāti, sabbaṃ suggahitameva hoti. Idañhettha lakkhaṇaṃ—yena tenākārena saṃghassa uppannavatthaṃ atthatakathinassa pañca māse, anattatakathinassa ekaṃ cīvaramāsaṃ pāpuṇāti. Sace pana koci bhikkhu vassānato aññasmiṃ utukāle ekako vasati, tattha manussā “saṃghassa demā”ti cīvarāni denti, tena bhikkhunā adhiṭṭhātabbaṃ “mayhimāni cīvarāni”ti. Adhiṭṭhahantena pana vattaṃ jānitabbaṃ. Tena hi bhikkhunā ghaṇṭiṃ vā paharivā kālaṃ vā ghosetvā thokaṃ āgacchitvā sace ghaṇṭisaññāya vā kālasaññāya vā bhikkhū āgacchanti, tehi saddhiṃ bhājetabbāni. Tehi ce bhikkhūhi tasmīṃ cīvare bhājiyamāne apātite kuse añño bhikkhu āgacchati, samako dātabbo bhāgo, pātite kuse añño bhikkhu āgacchati, na akāmā dātabbo bhāgo. Ekakoṭṭhāsepi hi kusadaṇḍake pātitamatte sacepi bhikkhusahassaṃ hoti, gahitameva nāma cīvaraṃ, tasmā na akāmā bhāgo dātabbo. Sace pana attano ruciya dātukāmā honti, dentu. Anubhāgepi eseva nayo.

Atha ghaṇṭisaññāya vā kālasaññāya vā aññe bhikkhū na āgacchanti, “mayhimāni cīvarāni pāpuṇanti”ti adhiṭṭhātabbāni. Evaṃ adhiṭṭhite sabbāni tasveva honti, ṭhitikā pana na tiṭṭhati. Sace ekekaṃ uddharitvā “ayaṃ paṭhamabhāgo mayhaṃ pāpuṇāti, ayaṃ dutiyabhāgo”ti evaṃ gaṇhāti, gahitāni ca suggahitāni honti, ṭhitikā ca tiṭṭhati, evaṃ pāpetvā gaṇhantenapi adhiṭṭhitameva hoti. Sace pana ghaṇṭiṃ paharivā vā appaharivā vā kālampi ghosetvā vā aghosetvā vā

1. Vi 3. 414 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 411 piṭṭhādīsu.

“ahamevettha, mayhameva imāni cīvarāni”ti gaṇhāti, duggahitāni honti. Atha “añño koci idha natthi, mayham etāni pāpuṇanti”ti gaṇhāti, suggahitāni. Atha anadhiṭṭhahitvāva tāni cīvarāni gahetvā aññaṃ vihāraṃ uddissa gacchati “tattha bhikkhūhi saddhim bhājessāmi”ti, tāni cīvarāni gatagataṭṭhāne saṃghikāneva honti. Bhikkhūhi diṭṭhamattamevettha pamāṇaṃ. Tasmā sace keci paṭipathaṃ āgacchantā “kuhim āvuso gacchasi”ti pucchitvā tamatthaṃ sutvā “kim āvuso mayaṃ saṃgho na homā”ti tattheva bhājetvā gaṇhanti, suggahitāni. Sacepi esa maggā okkamitvā kañci vihāraṃ vā āsanasālaṃ vā piṇḍāya caranto ekagehameva vā pavisati, tatra ca naṃ bhikkhū disvā tamatthaṃ pucchitvā bhājetvā gaṇhanti, suggahitāneva.

“Na bhikkhave aññatra vassaṃvuṭṭhena aññatra cīvarabhāgo sāditaḥ, yo sādīyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato aññatra vassaṃvuṭṭho aññatra bhāgaṃ gaṇhāti, dukkaṭaṃ. Ettha pana kiñcāpi lahukā āpatti, atha kho gahitāni cīvarāni gahitaṭṭhāne dātabbāni. Sacepi natthāni vā jiṇṇāni vā honti, tasseva gīvā. “Dehi”ti vutte adento dhuranikkhepe bhaṇḍagghena kāretabbo.

Eko bhikkhu dvīsu āvāsesu vassaṃ vasati “evaṃ me bahu cīvaraṃ uppajjissati”ti, ekaṃ puggalapaṭivīsaṃyeva labhati. Tasmā sace ekekasmim vihare ekāhamekāhaṃ vā sattāhaṃ sattāhaṃ vā² vasati, ekekasmim vihare yaṃ eko puggalo labhati, tato tato upaḍḍhaṃ upaḍḍhaṃ dātabbaṃ. Evañhi ekapuggalapaṭivīso dinno hoti. Sace pana ekasmim vihare vasanto itarasmim sattāhavārena aruṇameva uṭṭhāpeti, bahutaraṃ vasitavihārato tassa paṭivīso dātabbo. Evampi ekapuggalapaṭivīsoyeva dinno hoti. Idañca nānālābhehi nānūpacārehi ekasīmāvihārehi kathitaṃ, nānāsīmāvihāre pana senāsanaggāho paṭippassambhati. Tasmā tattha cīvarapaṭivīso na pāpuṇāti, sesaṃ pana āmisabhesajjādi sabbaṃ sabbattha antosīmāgatassa pāpuṇāti.

207. “Bhikkhussa bhikkhave kālakate saṃgho sāmī pattacīvare, apica gilānupaṭṭhākā bahūpakārā, anujānāmi bhikkhave saṃghena

1. Vi 3. 416 piṭṭhe.

2. Ekamekaṃ sattāhaṃ (Sī)

ticīvaraṇca pattaṇca gilānupaṭṭhākānaṃ dātuṃ, yaṃ tattha lahubhaṇḍaṃ lahuparikkhāraṃ, taṃ sammukhībhūtena saṃghena bhājetuṃ, yaṃ tattha garubhaṇḍaṃ garuparikkhāraṃ, taṃ āgatānāgatacātuddisassa saṃghassa avissajjitaṃ avebhaṅgikaṃ”¹ vacanato bhikkhusmiṃ kālakate apaloketvā vā,

“Suṇātu me bhante saṃgho, itthannāmo bhikkhu kālakato, idaṃ tassa ticīvaraṇca patto ca, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho imaṃ ticīvaraṇca pattaṇca gilānupaṭṭhākānaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, itthannāmo bhikkhu kālakato, idaṃ tassa ticīvaraṇca patto ca, saṃgho imaṃ ticīvaraṇca pattaṇca gilānupaṭṭhākānaṃ deti, yassāyasmato khamati imassa ticīvarassa ca pattassa ca gilānupaṭṭhākānaṃ dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dinnaṃ idaṃ saṃghena ticīvaraṇca patto ca gilānupaṭṭhākānaṃ, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”²—

Evam kammavācam vā sāvetvā gilānupaṭṭhākānaṃ pattacīvaraṃ datvā sesaṃ lahuparikkhāraṃ sammukhībhūtena saṃghena bhājetvā gahetabbaṃ.

208. Gilānupaṭṭhākānaṃ lābhe pana ayaṃ vinicchayo—sace sakale bhikkhusaṃghe upaṭṭhahante kālāṃ karoti, sabbepi sāmikā. Atha ekaccehi vāre kate ekaccehi akateyeva kālāṃ karoti, tatra ekacce ācariyā vadanti “sabbepi attano vāre sammatte kareyyuṃ, tasmā sabbepi sāmīno”^{ti}. Ekacce vadanti “yehi jaggito, te eva labhanti, itare na labhanti”^{ti}. Sāmaṇerepi kālakate sace cīvaraṃ atthi, gilānupaṭṭhākānaṃ dātabbaṃ. No ce atthi, yaṃ atthi, taṃ dātabbaṃ. Aññasmiṃ parikkhāre sati cīvarabhāgaṃ katvā dātabbaṃ. Bhikkhu ca sāmaṇero ca sace samaṃ upaṭṭhahimsu, samako bhāgo dātabbo. Atha sāmaṇero va upaṭṭhahati, bhikkhusa saṃvidahanamattameva hoti, sāmaṇerassa jeṭṭhakoṭṭhāso dātabbo³. Sace

1. Vi 3. 420 piṭṭhe.

2. Vi 3. 419 piṭṭhe.

3. Dātabboti (Sī)

sāmaṇero bhikkhunā ānīta-udakena yāguṃ pacitvā paṭiggahāpanamattameva karoti, bhikkhu upaṭṭhahati, bhikkhussa jeṭṭhabhāgo dātabbo. Bahū bhikkhū sabbe samaggā hutvā upaṭṭhahanti, sabbesaṃ samako bhāgo dātabbo. Yo panettha visesena upaṭṭhahati, tassa viseso kātabbo.

Yena pana ekadivasampi gilānupaṭṭhākavasena yāgubhattaṃ vā pacitvā dīnaṃ, nhānaṃ vā paṭiyāditaṃ, sopi gilānupaṭṭhākova. Yo pana samīpaṃ anāgantvā bhesajjatanḍulādīni peseti, ayaṃ gilānupaṭṭhāko na hoti. Yo pariyesitvā gāhetvā āgacchati, ayaṃ gilānupaṭṭhākova. Eko vattasīsenā jaggati, eko paccāsāya¹, matakāle ubhopi paccāsīsanti, ubhinnampi dātabbaṃ. Eko upaṭṭhahitvā gilānassa vā kammaṇa attano vā kammaṇa katthaci gato “puna āgantvā jaggissāmī”ti, etassapi dātabbaṃ. Eko ciraṃ upaṭṭhahitvā “idāni na sakkomī”ti dhuraṃ nikkhipitvā gacchati, sacepi taṃ divasameva gilāno kālaṃ karoti, upaṭṭhākabhāgo na dātabbo.

Gilānupaṭṭhāko nāma gihī vā hotu pabbajito vā antamaso mātugāmopi, sabbe bhāgaṃ labhanti. Sace tassa bhikkhuno pattacīvaramattameva hoti, aññaṃ natthi, sabbaṃ gilānupaṭṭhākānaṃyeva dātabbaṃ. Sacepi sahaṃsaṃ agghati, aññaṃ pana bahumpi parikkhāraṃ te na labhanti, saṃghasseva hoti. Avasesaṃ bhaṇḍaṃ bahu ceva mahagghaṇca, ticīvaraṃ apagghaṃ, tato gahetvā ticīvaraparikkhāro dātabbo, sabbañcetaṃ saṃghikatova labbhati. Sace pana so jīvamānoyeva sabbaṃ attano parikkhāraṃ nissajjitvā kassaci adāsi, koci vā² vissāsaṃ aggahesi, yassa dīnaṃ, yena ca gahitaṃ, tasseva hoti, tassa ruciyā eva gilānupaṭṭhākā labhanti. Aññesaṃ adatvā dūre ṭhapitaparikkhārāpi tattha tattha saṃghasseva honti. Dvīnaṃ santakaṃ hoti avibhattaṃ, ekasmiṃ kālakate itaro sāmī. Bahūnampi santake eseva nayo. Sabbesu matesu saṃghikaṃ hoti. Sacepi avibhajitvā saddhivihārikādīnaṃ denti, adīnaṃyeva hoti, vibhajitvā dīnaṃ pana sudīnaṃ. Taṃ tesu matesupi saddhivihārikādīnaṃyeva hoti, na saṃghassa.

1. Paccayāsāya (Sī)

2. Taṃ (Sī)

Sace vassaṃvuṭṭho bhikkhu anuppanne vā uppanne vā cīvare abhājite vā pakkamati, ummattako khittacitto vedanāṭṭo ukkhittako vā hoti, sante patirūpe gāhake bhāgo dātabbo. Sace pana vibbhamati vā kālaṃ vā karoti sāmaṇero vā paṭijānāti, sikkhaṃ paccakkhātaṃ, antimavatthum ajjhāpannako, paṇḍako, theyyasaṃvāsako, titthiyapakkantako, tiracchānagato, mātughātaṃ, pitughātaṃ, arahantaghātaṃ, bhikkhunīdūsako, saṃghabhedako, lohituppādaṃ, ubhatobyañjanako vā paṭijānāti, saṃgho sāmī, bhāgo na dātabbo.

Sace vassaṃvuṭṭhānaṃ bhikkhūnaṃ anuppanne cīvare saṃgho bhijjati, Kosambakabhikkhū viya dve koṭṭhāsā honti, tattha manussā ekasmiṃ pakkhe dakkhiṇodakaṃca gandhādīni ca denti, ekasmiṃ cīvarāni denti “saṃghassa demā”ti, yattha vā udakaṃ dinnam, yasmiṃyeva pakkhe cīvarāni denti “saṃghassa demā”ti, saṃghasseva tāni cīvarāni, dvinnampi koṭṭhāsānaṃ pāpuṇanti, ghaṇṭim paharivā dvīhipi pakkhehi ekato bhājetabbāni. Sace pana manussā ekasmiṃ pakkhe dakkhiṇodakaṃ gandhādīni ca denti, ekasmiṃ pakkhe cīvarāni denti “pakkhassa demā”ti, pakkhasseva tāni cīvarāni. Evañhi dinne yassa koṭṭhāsassa udakaṃ dinnam, tassa udameva hoti. Yassa cīvaraṃ dinnam, tasseeva cīvaraṃ. Yasmiṃ padese dakkhiṇodakaṃ pamāṇaṃ hoti, tattha eko pakkho dakkhiṇodakassa laddhattā cīvarāni labhati, eko cīvarānameva laddhattāti ubhohi ekato hutvā yathāvuḍḍhaṃ bhājetabbaṃ. “Idaṃ kira parasamudde lakkhaṇaṃ”ti **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** vuttaṃ. Sace yasmiṃ pakkhe udakaṃ dinnam, tasmīṃyeva pakkhe cīvarāni denti “pakkhassa demā”ti, pakkhasseva tāni cīvarāni, itaro pakkho anissaroyeva. Sace pana vassaṃvuṭṭhānaṃ bhikkhūnaṃ uppanne cīvare abhājite saṃgho bhijjati, sabbesaṃ samakaṃ bhājetabbaṃ.

Sace sambahulesu bhikkhūsu addhānamaggappaṭipannesu keci bhikkhū paṃsukūlatthāya susānaṃ okkamanti, keci anāgamentā pakkamanti, anāgamentānaṃ na akāmā bhāgo dātabbo, āgamentānaṃ pana akāmāpi dātabbo bhāgo. Yadi pana manussā “idhāgatā eva gaṇhantū”ti denti, saññānaṃ vā katvā gacchanti “sampattā gaṇhantū”ti, sampattānaṃ sabbesampi

pāpuṇāti. Sace chaḍḍetvā gatā, yena gahitaṃ, so eva sāmī. Sace keci bhikkhū paṭhamam susānam okkamanti, keci pacchā, tattha paṭhamam okkantā paṃsukūlam labhanti, pacchā okkantā na labhanti. “Anujānāmi bhikkhave pacchā okkantānam na akāmā bhāgam dātun”¹ti vacanato pacchā okkantānam akāmā bhāgo na dātabbo. Sace pana sabbepi samam okkantā, keci labhanti, keci na labhanti. “Anujānāmi bhikkhave sadisānam okkantānam akāmāpi bhāgam dātu”¹nti vacanato samam okkantānam akāmāpi bhāgo dātabbo. Sace pana “laddham paṃsukūlam sabbe bhājetvā gaṇhissāmā”²ti bahimeva katikaṃ katvā susānam okkantā keci labhanti, keci na labhanti, “anujānāmi bhikkhave katikaṃ katvā okkantānam akāmā bhāgam dātun”¹ti vacanato katikaṃ katvā okkantānampi akāmā bhāgo dātabbo. Ayam tāva cīvarabhājanīyakathā.

209. **Piṇḍapātābhājane** pana “anujānāmi bhikkhave saṃghabhataṃ uddesabhataṃ nimantanam salākabhattam pakkhikam uposathikam pāṭipadikaṃ”²ti² evam anuññātesu saṃghabhataḍḍisu ayam vinicchayo³—

Saṃghabhataṃ nāma sakalassa saṃghassa dātabbam bhataṃ. Tasmā saṃghabhataṃ ṭhitikā nāma natthi, tatoyeva ca “amhākaṃ ajja dasa dvādasā divasā bhuñjantānam, idāni aññato bhikkhū ānethā”²ti na evam tattha vattabam, “purimadivasesu amhehi na laddham, idāni tam amhākaṃ gāhethā”²ti evampi vattum na labhati. Tañhi āgatāgatānam pāpuṇātiyeva.

Uddesabhataḍḍisu pana ayam nayo—raññā vā rājamahāmattena vā “saṃghato uddisivā ettake bhikkhū ānethā”²ti pahite kalam ghosetvā ṭhitikā pucchitabbā. Sace atthi, tato paṭṭhāya gāhetabbam. No ce, therāsanato paṭṭhāya gāhetabbam. Uddesakena piṇḍapātikānampi na atikkāmetabbam. Te pana dhutaṅgam rakkhantā sayameva atikkamissanti. Evam gāhiyamāne alasajātikā mahātherā pacchā āgacchanti, “bhante vīsativassānam gāhīyati, tumhākaṃ ṭhitikā atikkantā”²ti na vattabbā, ṭhitikaṃ ṭhapetvā tesam gāhetvā pacchā ṭhitikāya gāhetabbam.

1. Vi 3. 395 piṭṭhe.

2. Vi 4. 329 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 4. 88 piṭṭhāḍḍisu.

“Asukavihāre bahu uddesabhattam uppannan”ti sutvā
 yojanantarikavihāratopi bhikkhū āgacchanti, sampattasampattānam
 t̥hitatt̥hānato paṭṭhāya gāhetabbam, asampattānampi upacārasīmam
 pavitt̥hānam antevāsikādīsu gaṇhantesu gāhetabbameva. “Bahi
 upacārasīmāyam t̥hitānam gāhethā”ti vadanti, na gāhetabbam. Sace
 upacārasīmam okkantehi ekābaddhā hutvā attano vihāradvāre vā
 antovihāreyeva vā honti, parisavasena vaḍḍhitā nāma sīmā hoti, tasmā
 gāhetabbam. Saṁghanavakassa dinnepi pacchā āgatānam gāhetabbameva.
 Dutiyabhāge pana therāsanam āruḷhe puna āgatānam paṭṭhamabhāgo na
 pāpuṇāti, dutiyabhāgato vassaggena gāhetabbam.

Ekasmiṁ vihāre ekam bhattuddesaṭṭhānam paricchinditvā
 gāvutappamāṇāyapi upacārasīmāya yattha katthaci ārocitam¹ uddesabhattam
 tasmīnyeva bhattuddesaṭṭhāne gāhetabbam. Eko ekassa bhikkhuno paṇiṇati
 “sve saṁghato uddisitvā dasa bhikkhū paṇiṇathā”ti, tena so attho
 bhattuddesakassa ārocetabbo. Sace tam divasam pamussati, dutiyadivase
 pātova ārocetabbo, atha pamussitvāva piṇḍāya pavisanto sarati, yāva
 upacārasīmam nātikkamati, tāva yā bhojanasālāya pakatiṭṭhitikā, tassāyeva
 vasena gāhetabbam. Sacepi upacārasīmam atikkanto, bhikkhū ca
 upacārasīmaṭṭhakehi ekābaddhā honti, aññamaññam dvādasahatthantaram
 avijahitvā gacchanti, pakatiṭṭhitikāya vasena gāhetabbam. Bhikkhūnam pana
 tādise ekābaddhe asati bahi-upacārasīmāya yasmiṁ t̥hāne sarati, tattha
 navam t̥hitikam katvā gāhetabbam. Antogāme āsanasālāya sarantena
 āsanasālāya t̥hitikāya gāhetabbam. Yattha katthaci saritvā gāhetabbameva,
 agāhetum na vaṭṭati. Na hi etam dutiyadivase labbhatīti.

Sace sakavihārato aññam vihāram gacchante bhikkhū disvā koci
 uddesabhattam uddisāpeti, yāva anto-upacāre vā upacārasīmaṭṭhakehi
 saddhim vuttanayena ekābaddhā vā honti, tāva sakavihāre t̥hitikāvasena
 gāhetabbam. Bahi-upacāre t̥hitānam dinnam pana “saṁghato bhante

1. Āropitam (Si)

ettake nāma bhikkhū uddisathā”ti vutte sampattasampattānaṃ gāhetabbaṃ. Tattha dvādasahatthantaraṃ avijahitvā ekābaddhanayena dūre ʈhitāpi sampattāyevāti veditabbā. Sace yaṃ vihāraṃ gacchanti, tattha pavīṭṭhānaṃ ārocenti, tassa vihārassa ʈhitikāvasena gāhetabbaṃ. Sacepi gāmadvāre vā vīthiyaṃ vā catukke vā antaraghare vā bhikkhū disvā koci saṃghuddesaṃ āroceti, tasmim̐ tasmim̐ ʈhāne anto-upacāragatānaṃ gāhetabbaṃ.

Gharūpacāro cettha ekagharaṃ ekūpacāraṃ, ekagharaṃ nānupacāraṃ, nānāgharaṃ ekūpacāraṃ, nānāgharaṃ nānūpacāraṃti imesaṃ vasena veditabbo. Tattha yaṃ ekakulassa gharaṃ ekavaḷaṅjaṃ hoti, taṃ suppapātaparicchedassa anto ekūpacāraṃ nāma, tatthuppanno uddesalābho ekasmim̐ upacāre bhikkhācāravattenapi ʈhitānaṃ sabbesaṃ pāpuṇāti. Etaṃ **ekagharaṃ ekūpacāraṃ** nāma. Yaṃ pana ekagharaṃ dvinnāṃ bhariyānaṃ sukhavīharatthāya majjhe bhittim̐ uṭṭhapetvā nānādvāravaḷaṅjaṃ kataṃ, tatthuppanno uddesalābho bhitti-antarikassa na pāpuṇāti, tasmim̐ tasmim̐ ʈhāne nisinnasseva pāpuṇāti. Etaṃ **ekagharaṃ nānūpacāraṃ** nāma. Yasim̐ pana ghare bahū bhikkhū nimantetvā antogehato paṭṭhāya ekābaddhe katvā paṭivissakagharānīpi pūretvā nisīdāpentī, tattha uppanno uddesalābho sabbesaṃ pāpuṇāti. Yampi nānākulassa nivesanaṃ majjhe bhittim̐ akatvā ekadvāreneva vaḷaṅjanti, tatrāpi eseva nayo. Etaṃ **nānāgharaṃ ekūpacāraṃ** nāma. Yo pana nānānivesanesu nisinnānaṃ bhikkhūnaṃ uddesalābho uppajjati, kiñcāpi bhitticchiddena bhikkhū dissanti, tasmim̐ tasmim̐ nivesane nisinnānaṃyeva pāpuṇāti. Etaṃ **nānāgharaṃ nānūpacāraṃ** nāma.

Yo pana gāmadvāravīthicatukkesu aññatarasmim̐ ʈhāne uddesabhattaṃ labhitvā aññasmim̐ bhikkhusmim̐ asati attanova pāpuṇāpetvā dutiyadivasepi tasmim̐yeva ʈhāne aññaṃ labhati, tena yaṃ aññaṃ navakaṃ vā vuḍḍhaṃ vā bhikkhuṃ passati, tassa gāhetabbaṃ. Sace koci natthi, attanova pāpetvā bhuñjītabbaṃ. Sace āsanāsālāya nisīditvā kālaṃ paṭimānentesu bhikkhūsu koci āgantvā “saṃghuddesapattaṃ detha, uddesapattaṃ detha, saṃghato uddisitvā pattaṃ detha, saṃghikaṃ pattaṃ dethā”ti vā vadati, uddesapattaṃ ʈhitikāya gāhetvā dātabbaṃ. “Saṃghuddesabhikkhuṃ detha, saṃghato uddisitvā bhikkhuṃ detha, saṃghikaṃ bhikkhuṃ dethā”ti vuttepi eseva nayo.

Uddesako panettha pesalo lajjī medhāvī icchitabbo, tena tikkhattum
 ṭhitikam pucchitvā sace koci ṭhitikam jānanto natthi, therāsanato¹
 gāhetabbaṃ. Sace pana “aḥam jānāmi, dasavassena laddhan”ti koci bhaṇati,
 “atthāvuso dasavassā bhikkhū”ti pucchitabbaṃ. Sace tassa sutvāva
 “dasavassamha dasavassamhā”ti bahū āgacchanti, “tuyhaṃ pāpuṇāti,
 tuyhaṃ pāpuṇāti”ti avatvā “sabbe appasaddā hothā”ti vatvā paṭipāṭiyā
 ṭhapetabbā, ṭhapetvā “kati bhikkhū icchathā”ti upāsako pucchitabbo, “ettake
 nāma bhante”ti vutte “tuyhaṃ pāpuṇāti, tuyhaṃ pāpuṇāti”ti avatvā
 sabbanavakassa vassaggañca utu ca divasabhāgo ca chāyā ca pucchitabbā.
 Sace chāyāyapi pucchiyamānāya añño vuḍḍhataro āgacchati, tassa
 dātabbaṃ. Atha chāyam pucchitvā “tuyhaṃ pāpuṇāti”ti vutte vuḍḍhataro
 āgacchati, na labhati. Kathāpapañcena hi nisinnassapi niddāyantassapi
 gāhitaṃ suggāhitaṃ, atikkantaṃ su-atikkantaṃ. Bhājanīyabhaṇḍañhi
 nāmetaṃ sampattasseva pāpuṇāti, tattha sampattabhāvo upacārena
 paricchinditabbo. Āsanasālāya ca antoparikkhepo upacāro, tasmim ṭhitassa
 lābho pāpuṇāti.

Koci āsanasālato aṭṭha uddesapatte āharāpetvā satta patte
 paṇitabhojanānaṃ, ekaṃ udakassa pūretvā āsanasālaṃ pahīnati, gahetvā
 āgatā kiñci avatvā bhikkhūnaṃ hatthesu paṭiṭṭhapetvā pakkamanti, yena yaṃ
 laddhaṃ, tasseva taṃ hoti. Yena pana udakaṃ laddhaṃ, tassa atikkantampi
 ṭhitikam ṭhapetvā aññaṃ uddesabhattaṃ gāhetabbaṃ, tañca lūkhaṃ vā
 labhatu paṇitaṃ vā ticīvaraparivāraṃ vā, tasseva taṃ hoti. Īdiso hissa
 puññaviseso, udakaṃ pana yasmā āmisam na hoti, tasmā aññaṃ
 uddesabhattaṃ labhati. Sace pana te gahetvā āgatā “idaṃ kira bhante
 sabbaṃ bhājetvā bhuñjathā”ti vatvā gacchanti, sabbehi bhājetvā bhuñjitvā
 udakaṃ pātabbaṃ. “Saṃghato uddisitvā aṭṭha mahāthere detha, majjhime
 detha, nāvake detha, paripuṇṇavasse sāmaṇere detha, majjhimabhāṇakādayo
 detha, mayhaṃ nātibhikkhū dethā”ti vadantassa pana “upāsaka tvaṃ evaṃ
 vadasi, ṭhitikāya pana tesaṃ na pāpuṇāti”ti vatvā ṭhitikāvaseneva dātabbā.
 Daharasāmaṇerehi pana uddesabhattesu laddhesu sace dāyakānaṃ

ghare maṅgalaṃ hoti, “tumhākaṃ ācariyupajjhāye pesethā”ti vattabbaṃ. Yasmiṃ pana uddesabhatte paṭhamabhāgo sāmaṇerānaṃ pāpuṇāti, anubhāgo mahātherānaṃ, na tattha sāmaṇerā “mayaṃ paṭhamabhāvaṃ labhimhā”ti purato gantuṃ labhanti, yathāpaṭipāṭiyā eva gantabbaṃ. “Saṃghato uddisitvā tumhe ethā”ti vutte “mayhaṃ aññadāpi jānissasi, ṭhitikā pana evaṃ gacchatī”ti ṭhitikāvaseneva gāhetabbaṃ. Atha “saṃghuddesapattaṃ dethā”ti vatvā aggāhiteyeva patte yassa kassaci pattaṃ gahetvā pūretvā āharati, āhaṭampi ṭhitikāya eva gāhetabbaṃ.

Eko “saṃghuddesapattaṃ āharā”ti pesito “bhante ekaṃ pattaṃ detha, nimantanabhattaṃ āharissāmī”ti vadati, so ce “uddesabhattacharato ayaṃ āgato”ti ñatvā bhikkhūhi “nanu tvaṃ asukagharato āgato”ti vutto “āma bhante na nimantanabhattaṃ, uddesabhattachaṃ”ti bhaṇati, ṭhitikāya gāhetabbaṃ. Yo pana “ekaṃ pattaṃ āharā”ti vutte “kinti vatvā āharāmī”ti vatvā “yathā te rucati”ti vutto āgacchati, ayaṃ vissatṭhadūto nāma. Uddesapattaṃ vā paṭipāṭipattaṃ vā puggalikapattaṃ vā yaṃ icchati, taṃ etassa dātabbaṃ. Eko bālo abyatto “uddesapattaṃ āharā”ti pesito vattuṃ na jānāti, tuṇhībhuṭo tiṭṭhati, so “kassa santikaṃ āgatosī”ti vā “kassa pattaṃ harissasī”ti vā na vattabbo. Evañhi vutto pucchāsabhāgena “tumhākaṃ santikaṃ āgatomhī”ti vā “tumhākaṃ pattaṃ harissāmī”ti vā vadeyya. Tato taṃ bhikkhuṃ aññe bhikkhū jigucchanta na olokeyyūṃ, “kuhiṃ gacchasi, kiṃ karonto āhiṇḍasī”ti pana vattabbo. Tassa “uddesapattatthāya āgatomhī”ti vadantassa gāhetvā patto dātabbo.

Ekā kūṭaṭṭhitikā nāma hoti. Rañño vā rājamahāmattassa vā gehe atipaṇītāni aṭṭha uddesabhattāni niccaṃ dīyanti, tāni ekacārīkabhattāni katvā bhikkhū visuṃ ṭhitikāya paribhuñjanti. Ekacce bhikkhū “sve dāni amhākaṃ pāpuṇissanti”ti attano ṭhitikaṃ sallakkhetvā gatā. Tesu anāgatesuyeva aññe āgantukā bhikkhū āgantvā āsanāsālāya nisīdanti. Taṅkhaṇaṇñeva rājapurisā āgantvā “paṇītabhattapatte dethā”ti vadanti, āgantukā ṭhitikaṃ ajānantā gāhenti, taṅkhaṇaṇñeva ca ṭhitikaṃ jānanakabhikkhū āgantvā “kiṃ gāhethā”ti

vadanti. Rājagehe paṇitabhattanti. Kativassato paṭṭhāyāti. Ettakavassato nāmāti. “Mā gāhethā”ti nivāretvā ṭhitikāya gāhetabbaṃ. Gāhite¹ āgatehipi, pattadānakāle āgatehipi, dinnakāle āgatehipi, rājagehato patte pūretvā āhaṭakāle āgatehipi, rājā “ajja bhikkhūyeva āgacchantū”ti pesetvā bhikkhūnaṃyeva hatthe piṇḍapātaṃ deti, evaṃ dinnāṃ piṇḍapātaṃ gahetvā āgatakāle āgatehipi ṭhitikaṃ jānanakabhikkhūhi “mā bhuñjitthā”ti vāretvā ṭhitikāyameva gāhetabbaṃ.

Atha ne rājā bhojetvā pattepi nesaṃ pūretvā deti, yaṃ āhaṭaṃ, taṃ ṭhitikāya gāhetabbaṃ. Sace pana “mā tucchahatthā gacchantū”ti thokameva pattesu pakkhitaṃ hoti, taṃ na gāhetabbaṃ. “Atha bhuñjitvā tucchapattāva āgacchanti, yaṃ tehi bhuttaṃ, taṃ nesaṃ gīvā hoti”ti Mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero panāha “gīvākiccaṃ ettha natthi, ṭhitikaṃ pana ajānantehi yāva jānanakā āgacchanti, tāva nisīditabbaṃ siyā, evaṃ santepi bhikkhūhi bhuttaṃ subhuttaṃ, idāni pattaṭṭhānena gāhetabbaṃ”ti.

Eko ticīvaraparivāro satagghanako piṇḍapāto avassikassa bhikkhuno patto, vihāre ca “evarūpo piṇḍapāto avassikassa patto”ti likhitvā ṭhapesuṃ. Atha saṭṭhivassaccayena añño tathārūpo piṇḍapāto uppanno, ayaṃ kiṃ avassikaṭṭhitikāya gāhetabbo, udāhu saṭṭhivassaṭṭhitikāyāti? Saṭṭhivassaṭṭhitikāyāti vuttaṃ. Ayañhi bhikkhuṭṭhitikaṃ gahetvāyeva vadḍhitoti. Eko uddesabhattaṃ bhuñjitvā sāmaṇero jāto, puna taṃ bhattaṃ sāmaṇeraṭṭhitikāya pattāṃ gaṇhituṃ labhati. Ayaṃ kira antarābhaṭṭhako nāma. Yo pana paripuṇṇavasso sāmaṇero “sve uddesabhattaṃ labhissatī”ti ajjeva upasampajjati, atikkantā tassa ṭhitikā. Ekassa bhikkhuno uddesabhattaṃ pattāṃ, patto cassa na tuccho hoti, so aññassa samīpe nisinnassa pattāṃ dāpeti, taṃ ce theyyāya haranti, gīvā hoti. Sace pana so bhikkhu “mayhaṃ pattāṃ dammī”ti sayameva deti, assa gīvā na hoti. Athāpi tena bhattena anattthiko hutvā “alaṃ mayhaṃ,

tavetaṃ bhattaṃ dammi, pattaṃ pesetvā āharāpehī”ti aññaṃ vadati, yaṃ tato āhariyati, sabbaṃ pattasāmikassa hoti. Pattaṃ ce theyyāya haranti, suhaṭo, bhattassa dinnattā gīvā na hoti.

Vihāre dasa bhikkhū honti, tesu nava piṇḍapātikā, eko sādiyanako, “dasa uddesapatte dethā”ti vutte piṇḍapātikā gahetuṃ na icchanti. Itaro bhikkhu “sabbāni mayhaṃ pāpuṇantī”ti gaṇhāti, ṭhitikā na hoti. Ekekaṃ ce pāpetvā gaṇhāti, ṭhitikā tiṭṭhati. Evaṃ gāhetvā dasahipi pattehi āharāpetvā “bhante mayhaṃ saṅghaṃ karoṭhā”ti nava patte piṇḍapātikānaṃ deti, bhikkhudattiyaṃ nāmetaṃ, gahetuṃ vaṭṭati. Sace so upāsako “bhante gharaṃ āgantabban”ti vadati, so ca bhikkhu te bhikkhū “etha bhante, mayhaṃ sahāyā hothā”ti tassa gharaṃ gacchati, yaṃ tattha labhati, sabbaṃ tasseva hoti, itare tena dinnāṃ labhanti. Atha nesaṃ ghareyeva nisīdāpetvā dakkhiṇodakaṃ datvā yāgukhajjakādīni denti “bhante yaṃ manussā denti, taṃ gaṇhathā”ti, tassa bhikkhuno vacaneneva itaresaṃ vaṭṭati. Bhuttāvīnaṃ patte pūretvā gaṇhitvā gamanattāya denti, sabbaṃ tasseva bhikkhuno hoti, tena dinnāṃ itaresaṃ vaṭṭati. Yadi pana te vihāreva tena bhikkhunā “bhante mayhaṃ bhikkhaṃ gaṇhatha, manussānaṃ vacanaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti vuttā gacchanti, tattha yaṃ bhuñjanti ceva nīharanti ca, sabbaṃ taṃ tesāmyeva santakaṃ. Athāpi “mayhaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti avuttā “manussānaṃ vacanaṃ kātuṃ vaṭṭatī”ti gacchanti, tatra ce ekassa madhurena sarena anumodanaṃ karontassa sutvā therānañca upasame pasīditvā bahuṃ samaṇaparikkhāraṃ denti, ayaṃ theresu pasādena uppanno akatabhāgo¹ nāma, tasmā sabbesaṃ pāpuṇāti.

Eko saṃghato uddisāpetvā ṭhitikāya gāhitapattaṃ haritvā paṇītassa khādaniyabhojanīyassa pūretvā āharitvā “imaṃ bhante sabbo saṃgho paribhuñjatū”ti deti, sabbehi bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. Pattasāmikassa pana atikkantampi ṭhitikaṃ ṭhapetvā aññaṃ uddesabhattaṃ dātabbaṃ. Atha paṭhamāmyeva “sabbaṃ saṃghikapattaṃ dethā”ti vadati, ekassa lajjibhikkhuno santako patto dātabbo. Āharitvā ca “sabbo

1. Akatabhaṅgo (Sī)

saṃgho paribhuñjatū”ti vutte bhājetvā paribhuñjitabbaṃ. Eko pātiyā bhattaṃ āharitvā “saṃghuddesaṃ dammi”ti vadati, ekekaṃ ālopaṃ adatvā ṭhitikāya ekassa yāpanamattaṃ katvā dātabbaṃ. Atha so bhattaṃ āharitvā kiñci vattum ajānanto tuṇhībhūto acchati, “kassa te ānītaṃ, kassa dātukāmosī”ti na vattabbaṃ. Pucchāsabhāgena hi “tumahākaṃ ānītaṃ, tumahākaṃ dātukāmomhī”ti vadeyya, tato taṃ bhikkhuṃ aññe bhikkhū jigucchantaṃ gīvaṃ parivattetvā oloketabbampi na maññeyyūṃ. Sace pana “kuhiṃ yāsi, kiṃ karonto āhiṇḍasi”ti vutte “uddesabhattaṃ gahetvā āgatomhī”ti vadati, ekena lajjibhikkhunā ṭhitikāya gāhetabbaṃ. Sace ābhataṃ bahu hoti, sabbesaṃ pahoti, ṭhitikākiccaṃ natthi. Therāsanato paṭṭhāya pattam pūretvā dātabbaṃ.

“Saṃghuddesapattam dethā”ti vutte “kiṃ āharissasī”ti¹ avatvā pakatiṭhitikāya eva gāhetabbaṃ. Yo pana pāyāso vā rasapiṇḍapāto vā niccaṃ labbhati², evarūpanaṃ paṇītabhojanānaṃ āveṇikā ṭhitikā kātabbā, tathā saparivārāya yāguyā mahagghānaṃ phalānaṃ paṇītānañca khajjakānaṃ. Pakatibhattayāguphalakhajjakānaṃ ekāva ṭhitikā kātabbā. “Sappiṃ āharissāmī”ti vutte sabbasappīnaṃ ekāva ṭhitikā vaṭṭati, tathā sabbatelānaṃ. “Madhuṃ āharissāmī”ti vutte pana madhuno ekāva ṭhitikā vaṭṭati, tathā phāṇitassa laṭṭhimadhukādīni bhesajjānaṃ. Sace pana gandhamālaṃ saṃghuddesaṃ denti, piṇḍapātikassa vaṭṭati, na vaṭṭatīti? Āmisasseva paṭikkhittatā vaṭṭati. “Saṃghaṃ uddissa dinnatā pana na gahetabbaṃ”ti vadanti.

Uddesabhattakathā niṭṭhitā.

210. **Nimantanam** puggalikaṃ ce, sayameva issaro. Saṃghikaṃ pana uddesabhatte vuttanayeneva gāhetabbaṃ. Sace panettha dūto byatto hoti, “bhante rājagehe bhikkhusaṃghassa bhattaṃ gaṇhathā”ti avatvā “bhikkhaṃ gaṇhathā”ti vadati, piṇḍapātikānampi vaṭṭati. Atha dūto abyatto “bhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, bhattuddesako byatto “bhattaṃ”ti avatvā

1. Āhariyyatīti (Sī)

2. Na labbhati (Sī)

“bhante tumhe yātha, tumhe yāthā”ti vadati, evampi piṇḍapātikānampi vaṭṭati, “tumhākaṃ bhante paṭipāṭiyā bhattaṃ pāpuṇāti”ti vutte pana na vaṭṭati. Sace nimantitum āgatamanusso āsanasālaṃ pavisitvā “aṭṭha bhikkhū dethā”ti vā “aṭṭha patte dethā”ti vā vadati, evampi piṇḍapātikānaṃ vaṭṭati, “tumhe ca tumhe ca gacchathā”ti vattabbaṃ. Sace “aṭṭha bhikkhū detha, bhattaṃ gaṇhatha, aṭṭha patte detha, bhattaṃ gaṇhathā”ti vā vadati, paṭipāṭiyā gāhetabbaṃ. Gāhentaṃ pana vicchinditvā “bhattaṃ”ti avadantaṃ “tumhe ca tumhe ca gacchathā”ti vutte piṇḍapātikānaṃ vaṭṭati. “Bhante tumhākaṃ pattaṃ detha, tumhe ethā”ti vutte pana “sādhū upāsakā”ti gantabbaṃ¹. “Saṃghato uddisitvā tumhe ethā”ti vuttepi ṭhitikāya² gāhetabbaṃ.

Nimantaṇabhaddagharato pana pattatthāya āgatassa uddesabhatte vuttanayeneva ṭhitikāya patto dātabbo. Eko “saṃghato paṭipāṭiyā pattaṃ”ti avatvā kevalaṃ “ekaṃ pattaṃ dethā”ti vatvā aggāhiteyeva³ patte yassa kassaci pattaṃ gahetvā pūretvā āharati, taṃ pattasāmikasseva hoti. Uddesabhatte viya ṭhitikāya na gāhetabbaṃ. Idhāpi yo āgantvā tuṇhībhūto tiṭṭhati, so “kassa santikaṃ āgato”ti vā “kassa pattaṃ harissasī”ti vā na vattabbo. Pucchāsabhāgena hi “tumhākaṃ santikaṃ āgato, tumhākaṃ pattaṃ harissāmī”ti vadeyya, tato so bhikkhu bhikkhūhi jigucchānīyo assa. “Kuhim gacchasi, kim karonto āhiṇḍasī”ti pana vutte “tassa pattatthāya āgatomhī”ti vadantassa paṭipāṭibhattaṭṭhitikāya gahetvā patto dātabbo. “Bhattaharaṇapattaṃ dethā”ti vuttepi paṭipāṭibhattaṭṭhitikāya eva dātabbo. Sace āharitvā “sabbo saṃgho bhuñjatū”ti vadati, bhājetvā bhuñjitabbaṃ. Pattasāmikassa atikkantampi ṭhitikaṃ ṭhapetvā aññaṃ paṭipāṭibhattaṃ gāhetabbaṃ.

Eko pāṭiyā bhattaṃ āharitvā “saṃghassa dammī”ti vadati, ālopabhaddaṭṭhitikato paṭṭhāya ālopasaṅkhepena bhājetabbaṃ. Sace pana tuṇhībhūto acchati, “kassa te ābhaṃ, kassa

1. Vattabbaṃ (Sī)

2. Na ṭhitikāya (Sī)

3. Aggāhiteyeva (Sī)

dātukāmosī”ti na vattabbo. Sace pana “kuhiṃ gacchasi, kiṃ karonto āhiṇḍasi”ti vutte pana “saṃghassa me bhattaṃ ābhataṃ, therānaṃ me bhattaṃ ābhataṃ”ti vadati, gahetvā ālopabhattaṭṭhitikāya bhājetabbaṃ. Sace pana evaṃ ābhataṃ bhattaṃ bahu hoti, sakalasaṃghassa pahoti, abhihaṭabhiikkhā nāma, giṇḍapātikānampi vaṭṭati, ṭhitikāpucchanakiccaṃ natthi, therāsanato paṭṭhāya pattaṃ pūretvā dātabbaṃ.

Upāsako saṃghattherassa vā ganthadhutaṅgavasena abhiññātassa vā bhattuddesakassa vā paṇḍati “amhākaṃ bhattagahaṇatthāya aṭṭha bhikkhū gahetvā āgacchathā”ti, sacepi ñāti-upaṭṭhākehi pesitaṃ hoti, ime tayo janā pucchitum na labhanti, āruḥhāyeva mātikaṃ¹. Saṃghato aṭṭha bhikkhū uddisāpetvā attanavamehi gantabbaṃ. Kasmā? Bhikkhusaṃghassa hi ete bhikkhū nissāya lābho uppajjatīti. Ganthadhutaṅgādīhi pana anabhiññāto āvāsikabhikkhu āpucchitum labhati, tasmā tena “kiṃ saṃghato gaṇhāmi, udāhu ye jānāmi, tehi saddhiṃ āgacchāmi”ti mātikaṃ āropetvā yathā dāyaka vadanti, tathā paṭipajjitabbaṃ. “Tumhākaṃ nissitake vā ye vā jānātha, te gahetvā ethā”ti vutte pana ye icchanti, tehi saddhiṃ gantum labhati. Sace “aṭṭha bhikkhū paṇḍathā”ti pesenti, saṃghatova pesetabbā. Attanā sace aññasmiṃ gāme sakkā hoti bhikkhā labhitum, añño gāmo gantabbo. Na sakkā ce hoti labhitum, soyeva gāmo piṇḍāya pavisitabbo.

Nimantitabhikkhū āsanāsālāya nisinnā honti, tatra ce manussā “patte dethā”ti āgacchanti, animantitehi na dātabbā, “ete nimantitā bhikkhū”ti vattabbaṃ, “tumhepi dethā”ti vutte pana dātum vaṭṭati. Ussavādīsu manussā sayameva pariveṇāni ca padhānagharāni ca gantvā tipītake ca dhammakathike ca bhikkhusatenapi saddhiṃ nimantenti, tadā tehi² ye jānanti, te gahetvā gantum vaṭṭati. Kasmā? Na hi mahābhikkhusaṃghena atthikā manussā pariveṇapadhānagharāni gacchanti, sannipātaṭṭhānatova yathāsatti yathābalaṃ bhikkhū gaṇhitvā gacchantīti.

1. Mātikā (Ka)

2. Yepi (Ka)

Sace pana saṅghatthero vā ganthadhutaṅgavasena abhiññāto vā bhattuddesako vā aññatra vā vassaṃ vasitvā katthaci vā gantvā puna sakaṭṭhānaṃ āgacchati, manussā ca āgantukassa sakkāraṃ karonti, ekavāraṃ ye jānanti, te gahetvā gantabbaṃ. Paṭibaddhakālato paṭṭhāya dutiyavāre āraddhe saṅghatoyeva gahetvā gantabbaṃ. Abhinava-āgantukāva hutvā “ñātī vā upaṭṭhāke vā passissāmi”ti gacchanti, tatra ce tesāṃ ñātī ca upaṭṭhākā ca sakkāraṃ karonti, ettha pana ye jānanti, te gahetvā gantumpi vaṭṭati. Yo pana atilābhī hoti, sakaṭṭhānaṃ ca āgantukaṭṭhānaṃ ca ekasadisāraṃ, sabbattha manussā saṅghabhatarāṃ sajjetvāva nisīdanti, tena saṅghatova gahetvā gantabbanti ayaṃ nimantane viseso. Avaseso sabbapañho uddesabhatte vuttanayeneva veditabbo. **Kurundiyam** pana “aṭṭha mahāthere dethāti vutte aṭṭha mahātherāva dātabbā”ti vuttaṃ. Esa nayo majjhimādīsu. Sace pana avisesetvā “aṭṭha bhikkhū dethā”ti vadati, saṅghato dātabbāti.

Nimantanabhattachakathā niṭṭhitā.

211. **Salākabhattaṃ**¹ pana “anujānāmi bhikkhave salākāya vā paṭṭikāya vā upanibandhitvā opuñjitvā bhattaṃ uddisitun”ti² vacanato rukkhāsāramayāya salākāya vā veḷuvilīvatālapaṇṇādimayāya paṭṭikāya vā “asukassa nāma salākabhattaṃ”ti evaṃ akkharāni upanibandhitvā pacchiyaṃ vā cīvarabhoge vā katvā sabbasalākāyo opuñjitvā punappunaṃ heṭṭhupariyavasena āloletvā pañcaṅgasamannāgatena bhattuddesakena sace ṭhitikā atthi, ṭhitikato paṭṭhāya, no ce atthi, therāsanato paṭṭhāya salākā dātabbā. Pacchā āgatānampi ekābaddhavasena dūre ṭhitānampi uddesabhatte vuttanayeneva dātabbā.

Sace vihārassa samantato bahū gocaragāmā, bhikkhū pana na bahū, gāmasenapi salākā pāpuṇanti. “Tumhākaṃ asukagāme salākabhattaṃ pāpuṇāti”ti gāmasenaveva gāhetabbaṃ. Evaṃ gāhenta sacepi ekamekasmim gāme nānappakārāni saṭṭhi salākabhattāni, sabbāni gahitāneva honti. Tassa pattagāmasamīpe aññānīpi dve tīpi

1. Salākabhatte (Vi-Ṭṭha 4. 98 piṭṭhe)

2. Vi 4. 330 piṭṭhe.

salākabhaddāni honti, tāni tasseeva dātabbāni. Na hi sakkā tesam kāraṇā aññaṃ bhikkhuṃ paṇiṭunti.

Sace ekaccesu gāmesu bahūni salākabhaddāni sallakkhetvā sattannampi aṭṭhannampi bhikkhūnaṃ dātabbāni. Dentena pana catunnaṃ pañcannaṃ bhaddānaṃ salākāyo ekato bandhitvā dātabbā. Sace taṃ gāmaṃ atikkamitvā añño gāmo hoti, tasmiṃca ekameva salākabhaddaṃ, taṃ pana pātova denti, tampi etesu bhikkhūsu ekassa niggahena datvā “pātova taṃ gahetvā pacchā orimagāme itarāni bhaddāni gaṇhāhi”ti vattabbo. Sace orimagāme salākabhaddesu aggahitesseva gahitasaññāya gacchati, parabhāgagāme salākabhaddaṃ gahetvā puna vihāraṃ āgantvā itarāni gahetvā orimagāmo gantabbo. Na hi bahisīmāya saṃghalābho gāhetuṃ labbhatīti ayaṃ nayo **Kurundiyaṃ** vutto. Sace pana bhikkhū bahū honti, gāmasena salākā na pāpuṇanti, vīthivasena vā vīthiyaṃ ekagehavasena vā ekakulavasena vā gāhetabbaṃ. Vīthi-ādīsu ca yattha bahūni bhaddāni, tattha gāme vuttanayeneva bahūnaṃ bhikkhūnaṃ gāhetabbāni, salākāsu asati uddisitvāpi gāhetabbāni.

212. Salākadāyakena pana vattaṃ jānitabbaṃ. Tena hi kālasseva vuṭṭhāya pattacīvaraṃ gahetvā bhojanasālaṃ gantvā asammaṭṭhaṭṭhānaṃ sammajjitvā pāṇiyaṃ paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpetvā “idāni bhikkhūhi vattaṃ kataṃ bhavissatī”ti kālaṃ sallakkhetvā ghaṇṭim paharivā bhikkhūsu sannipatitesu paṭhamameva vāragāme salākabhaddaṃ gāhetabbaṃ, “tuyhaṃ asukasmim nāma vāragāme salākā pāpuṇāti, tatra gacchā”ti vattabbaṃ. Sace abhirekagāvute¹ gāmo hoti, taṃ divasaṃ gacchantā kilamanti, “sve tuyhaṃ vāragāme pāpuṇāti”ti ajjeva gāhetabbaṃ. Yo vāragāmaṃ pesiyamāno na gacchati, aññaṃ salākāṃ maggati, na dātabbā. Saddhānañhi manussānaṃ puññahāni ca saṃghassa ca lābhacchedo hoti, tasmā tassa dutiyepi tatiyepi divase añña salākā na dātabbā, “attano pattaṭṭhānaṃ gantvā bhuñjāhi”ti vattabbo, tīṇi pana divasāni agacchantassa vāragāmato orimavāragāme salākā gāhetabbā. Tañce na gaṇhāti², tato paṭṭhāya tassa aññaṃ salākāṃ dātum na vaṭṭati, daṇḍakammaṃ dāhaṃ

1. Atirekagāvuto (Sī)

2. Tañce gaṇhāti (Sī)

kātabbāṃ. Saṭṭhito vā paṇṇāsato vā na parihāpetabbāṃ. Vāragāme gāhetvā viharavāro gāhetabbo, “tuyhaṃ viharavāro pāpuṇāti”ti vattabbāṃ.

Viharavārikassa dve tisso yāgusalākāyo tisso catasso bhattasalākāyo ca dātabbā, nibaddhaṃ katvā pana na dātabbā. Yāgubhattadāyakā hi “amhākaṃ yāgubhattaṃ viharagopakāva bhuñjanti”ti aññathattaṃ āpajjeyyūṃ, tasmā aññesu kulesu dātabbā.

Sace viharavārikānaṃ sabhāgā āharitvā denti, iccetaṃ kusalaṃ. No ce, vāraṃ gahetvā tesāṃ yāgubhattaṃ āharāpetabbāṃ, tāva nesaṃ salākā phātikammameva bhavanti. Vassaggena pattaṭṭhāne pana aññampi paṇītabhattasalākāṃ gaṇhituṃ labhantiyeva. Atireka-uttaribhaṅgassa ekacārikabhattassa¹ visuṃ ṭhitikaṃ katvā salākā dātabbā. Sace yena salākā laddhā, so taṃ divasaṃ taṃ bhattaṃ na labhati, puna divase gāhetabbāṃ. Bhattaññeva labhati, na uttaribhaṅgaṃ, evampi puna gāhetabbāṃ. Khīrabhattasalākāyopi e seva nayo. Sace pana khīrameva labhati, na bhattaṃ, khīralābhato paṭṭhāya puna na gāhetabbāṃ. Dve tīṇi ekacārikabhattāni ekasseva pāpuṇanti, dubbhikkhasamaye saṃghanavakena laddhakāle vijaṭetvā visuṃ gāhetabbāni. Pākatikasalākabhattaṃ aladdhassapi puna divase gāhetabbāṃ.

Sace khuddako viharo hoti, sabbe bhikkhū ekasambhogā, ucchusalākāṃ gāhentena yassa kassaci sammukhībhūtassa pāpetvā mahātherādīnaṃ divā tacchetvā dātuṃ vaṭṭati. Rasasalākāṃ pāpetvā pacchābhattampi parissāvetvā phāṇitaṃ vā kāretvā piṇḍapātikādīnampi dātabbāṃ, āgantukānaṃ āgatānāgatabhāvaṃ ñatvā gāhetabbā. Mahā-āvāse ṭhitikaṃ katvā gāhetabbā. Takkasalākampi sabhāgaṭṭhāne pāpetvā vā dhūmāpetvā pacāpetvā vā therānaṃ dātuṃ vaṭṭati. Mahā-āvāse vuttanayeneva paṭipajjitabbāṃ. Phalasalākapūvasalākabhesajjagandhamālāsālākāyopi visuṃ ṭhitikāya gāhetabbā. Bhesajjādisālākāyo cettha kiñcāpi piṇḍapātikānampi vaṭṭanti, salākavasena pana gāhitattā na sādītābā. Aggabhikkhāmattaṃ salākabhattaṃ denti,

1. Ekavārikabhattassa (Sī)

ṭhitikaṃ pucchitvā gāhetabbaṃ. Asatiyā ṭhitikāya therāsanato paṭṭhāya gāhetabbaṃ. Sace tādisāni bhattāni bahūni honti, ekekassa bhikkhuno dve tīṇi dātabbāni. No ce, ekekameva datvā paṭipāṭiyā gatāya puna therāsanato paṭṭhāya dātabbaṃ. Atha antarāva uppacchijjati, ṭhitikā sallakkhetabbā. Yadi pana tādisaṃ bhattaṃ nibaddhameva hoti, yassa pāpuṇāti, so vattabbo “laddhā vā aladdhā vā¹ svepi gaṇheyyāsī”ti. Ekaṃ anibaddhaṃ hoti, labhanadivase pana yāvadatthaṃ labhati. Alabhanadivasā bahutarā honti, taṃ yassa pāpuṇāti, so alabhitvā “sve gaṇheyyāsī”ti vattabbo.

Yo salākāsu gahitāsu pacchā āgacchati, tassa atikkantāva salākā na upaṭṭhāpetvā dātabbā. Salākaṃ nāma ghaṇṭim paharaṇato paṭṭhāya āgantvā hatthaṃ pasārentova labhati, aññassa āgantvā samīpe ṭhitassapi atikkantā atikkantāva hoti. Sace panassa añño gaṇhanto atthi, sayam anāgatopi labhati, sabhāgaṭṭhāne “asuko anāgato”ti ñatvā “ayaṃ tassa salākā”ti ṭhapetum vaṭṭati. Sace “anāgatassa na dātabbā”ti katikaṃ karonti, adhammikā hoti. Anto-upacāre ṭhitassa hi bhājanīyabhaṇḍaṃ pāpuṇāti. Sace pana “anāgatassa dethā”ti mahāsaddaṃ karonti, daṇḍakammaṃ ṭhapetabbaṃ, “āgantvā gaṇhantū”ti vattabbaṃ. Cha pañcasalākā naṭṭhā honti, bhattuddesako dāyakānaṃ nāmaṃ na sarati, so ce naṭṭhasalākā mahātherassa vā attano vā pāpetvā bhikkhū vadeyya “mayā asukagāme salākabhattaṃ mayhaṃ pāpitaṃ, tumhe tattha laddhasalākabhattaṃ bhuñjeyyāthā”ti, vaṭṭati, vihare apāpitaṃ pana āsanāsālāya taṃ bhattaṃ labhitvā tattheva pāpetvā bhuñjitum na vaṭṭati. “Ajja paṭṭhāya mayhaṃ salākabhattaṃ gaṇhathā”ti vutte tatra āsanāsālāya gāhetum na vaṭṭati, vihāraṃ ānetvā gāhetabbaṃ. “Sve paṭṭhāyā”ti vutte pana bhattuddesakassa ācikkhitabbaṃ “sve paṭṭhāya asukakulaṃ nāma salākabhattaṃ deti, salākaggāhaṇakāle sareyyāsī”ti. Dubbhikkhe salākabhattaṃ pacchinditvā subhikkhe jāte kañci bhikkhum disvā “ajja paṭṭhāya amhākaṃ salākabhattaṃ gaṇhathā”ti puna paṭṭhapenti,

1. Laddhaṃ vā aladdhaṃ vā (Sī)

antogāme agāhetvā vihāraṃ ānetvā gāhetabbaṃ. Idañhi salākabhattaṃ nāma uddesabhattasadisaraṃ na hoti, vihārameva sandhāya dīyati, tasmā bahi-upacāre gāhetuṃ na vaṭṭati, “sve paṭṭhāyā”ti vutte pana vihāre gāhetabbameva.

Gamiko bhikkhu yaṃ disābhāgaṃ gantukāmo, tattha aññena vāragāmasalākā laddhā hoti, taṃ gahetvā itaraṃ bhikkhuṃ “mayhaṃ pa-ttasalākāṃ tvaṃ gaṇhāhi”ti vatvā gantuṃ vaṭṭati. Tena pana upacārasīmaṃ anatikkanteyevea tasmiṃ tassa salākā gāhetabbā. Chaḍḍitavihāre vasitvā manussā “bodhicetiyādīni jaggitvā bhuñjantū”ti salākabhattaṃ paṭṭhapenti, bhikkhū sabhāgaṭṭhānesu vasitvā kālasseva gantvā tattha vattaṃ karitvā taṃ bhattaṃ bhuñjanti, vaṭṭati. Sace tesu svātanāya attano pāpetvā gatesu āgantuko bhikkhu chaḍḍitavihāre vasitvā kālasseva vattaṃ katvā ghaṇṭim paharitvā salākabhattaṃ attano pāpetvā āsanasālaṃ gacchati, sova tassa bhattassa issaro. Yo pana bhikkhūsu vattaṃ karontesuyeva bhūmiyaṃ dve tayo sammuñjanīpahāre datvā ghaṇṭim paharitvā “dhuragāme salākabhattaṃ mayhaṃ pāpuṇātī”ti gacchati, tassa taṃ corikāya gahitattā na pāpuṇātī, vattaṃ katvā pāpetvā pacchāgatabhikkhūnaṃyeva hoti.

Eko gāmo atidūre hoti, bhikkhū niccaṃ gantuṃ na icchanti, manussā “mayāṃ puññena paribāhirā homā”ti vadanti, ye tassa gāmassa āsannavihāre sabhāgabhikkhū, te vattabbā “imesaṃ bhikkhūnaṃ anāgatadivase tumhe bhuñjathā”ti, salākā pana devasikaṃ pāpetabbā. Tā ca kho pana ghaṇṭipaharaṇamattena vā pacchicālanamattena vā pāpitā na honti, pacchiṃ pana gahetvā salākā pīṭhake ākiritabbā, pacchi pana mukhavaṭṭiyaṃ na gahetabbā. Sace hi tattha ahi vā vicchiko vā bhavēyya, dukkhaṃ uppādeyya, tasmā heṭṭhā gahetvā pacchiṃ parammukhaṃ katvā salākā ākiritabbā “sacepi sappo bhavissati, ettova palāyissatī”ti. Evaṃ salākā ākiritvā gāmādivasena pubbe vuttanayeneva gāhetabbā.

Apica ekaṃ mahātherassa pāpetvā “avasesā mayhaṃ pāpuṇāti”ti attano pāpetvā vattaṃ katvā cetiyaṃ vanditvā vitakkamaḷake ṭhitehi bhikkhūhi “pāpitā āvuso salākā”ti vutte “āma bhante tumhe gatagatagāme salākabhattaṃ gaṇhathā”ti vattabbariṃ. Evañhi pāpitāpi supāpitāva honti. Bhikkhū sabbarattim dhammassavanatthaṃ aññaṃ vihāraṃ gacchantā “mayāṃ tattha dānaṃ aggahetvāva amhākaṃ gocaragāme piṇḍāya caritvā āgamissāmā”ti salākā aggahetvāva gatā vihāre therassa pattaṃ salākabhattaṃ bhuñjitum āgacchanti, vaṭṭati. Atha mahātheropi “ahaṃ idha kiṃ karomī”ti tehiyeva saddhiṃ gacchati, tehi gatavihāre abhuñjitvāva gocaragāmaṃ anuppattehi “detha bhante patte, salākayāgu-ādini āharissāmā”ti vutte pattā na dātabbā. Kasmā bhante na dethāti. Vihāraṭṭhakaṃ bhattaṃ vihāre vutthānaṃ pāpuṇāti, mayāṃ aññavihāre vutthāti. “Detha bhante, na mayāṃ vihāre pālikāya¹ dema, tumhākaṃ dema, gaṇhatha amhākaṃ bhikkhaṇ”ti vutte pana vaṭṭati.

Salākabhattakathā niṭṭhitā.

213. **Pakkhikādīsu** pana yaṃ abhilakkhitesu cātuddasī pañcadasī pañcamī aṭṭhamīti imesu pakkhesu kammappasutehi uposathaṃ kātuṃ satikaraṇatthāya dīyati, taṃ pakkhikaṃ nāma. Taṃ salākabhattagatikameva hoti, gāhetvā bhuñjitabbaṃ. Sace salākabhattampi pakkhikabhattampi bahuṃ sabbesaṃ vinivijjhivā gacchati, dvepi bhattāni visuṃ visuṃ gāhetabbāni. Sace bhikkhusaṃgho mahā, pakkhikaṃ gāhetvā tassa ṭhitikāya salākabhattaṃ gāhetabbaṃ, salākabhattaṃ vā gāhāpetvā tassa ṭhitikāya pakkhikaṃ gāhetabbaṃ. Yesaṃ na pāpuṇāti, te piṇḍāya carissanti. Sace dvepi bhattāni bahūni, bhikkhū mandā, salākabhattaṃ nāma devasikaṃ labbhati, tasmā taṃ ṭhapetvā “pakkhikaṃ āvuso bhuñjathā”ti pakkhikameva dātabbaṃ. Pakkhikaṃ paṇītaṃ denti, visuṃ ṭhitikā kātabbā, “sve pakkho”ti ajja pakkhikaṃ na gāhetabbaṃ. Sace pana dāyakā vadanti “svepi amhākaṃ ghare lūkhabhattaṃ bhavissati, ajjeva pakkhikabhattaṃ uddisathā”ti, evaṃ vaṭṭati.

1. Vāsītāya (Sī), vāsikāya (Ka) Vi-Ṭṭha 4. 103 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

Uposathikam nāma anvaḍḍhamāse uposathadivase uposathaṅgāni samādiyitvā yaṃ attanā bhuñjati, tadeva dīyati. **Pāṭipadikam** nāma “uposathe bahū saddhā pasannā bhikkhūnaṃ sakkāraṃ karonti, pāṭipade pana bhikkhū kilamanti, pāṭipade dinnam dubbhikkhadānasadisam mahapphalaṃ hoti, uposathakammena vā parisuddhasīlānaṃ dutiyadivase dinnam mahapphalaṃ hoti”ti sallakkhetvā pāṭipade dīyamānakadānaṃ. Tampi ubhayaṃ salākabhattachatikameva. Iti imāni sattapi bhattāni piṇḍapātikānaṃ na vaṭṭanti, dhutaṅgabhedam karontiyeva.

214. Aparānipi Cīvarakkhandhake¹ Visākhāya varam yācitvā dinnāni āgantukabhattam gamikabhattam gilānabhattam gilānupaṭṭhākabhattanti cattāri bhattāni Pāliyaṃ āgatāneva. Tattha āgantukānaṃ dinnam bhattam **āgantukabhattam**. Esa nayo sesesu. Sace panettha āgantukabhattānipi āgantukāpi bahū honti, sabbesaṃ ekekaṃ gāhetabbaṃ. Bhattesu appahontesu ṭhitikāya gāhetabbaṃ. Eko āgantuko paṭhamameva āgantvā sabbaṃ āgantukabhattam attano gāhetvā nisīdati, sabbaṃ tasseva hoti. Pacchā āgatehi āgantukehi tena dinnāni paribhuñjitabbāni. Tenapi ekaṃ attano gahetvā sesāni dātabbāni. Ayaṃ ulāratā². Sace pana paṭhamam āgantvāpi attano aggahetvā tuṇhībhuṭo nisīdati, pacchā āgatehi saddhim paṭipāṭiyā gaṇhitabbaṃ. Sace niccaṃ āgantukā āgacchanti, āgatadivaseyeva bhuñjitabbaṃ. Antarantarā ce āgacchanti, dve tīṇi divasāni bhuñjitabbaṃ. **Mahāpaccariyaṃ** pana “satta divasāni bhuñjitum vaṭṭatī”ti vuttam. Āvāsiko katthaci gantvā āgato, tenapi āgantukabhattam bhuñjitabbaṃ. Sace pana tam vihare nibandhāpitam hoti, vihare gāhetabbaṃ. Atha viharo dūre hoti, āsanasālāya nibandhāpitam, āsanasālāya gāhetabbaṃ. Sace pana dāyakā “āgantukesu asati āvāsikāpi bhuñjantū”ti vadanti, vaṭṭati, avutte pana na vaṭṭati.

Gamikabhattepi ayameva kathāmaggo. Ayaṃ pana viseso—āgantuko āgantukabhattameva labhati, gamiko āgantukabhattampi gamikabhattampi. Āvāsikopi pakkamitukāmo gamiko hoti,

1. Vi 3. 405 piṭṭhe.

2. Ulārikā (Sī), ulāro (Vi-Tṭha 4. 104 piṭṭhe)

gamikabhaddam labhati. Yathā pana āgantukabhaddam, evamidam dve tīṇi vā satta vā divasāni na labhati. “Gamissāmī”ti bhuttopi tam divasam kenaci kāraṇena na gato, punadivasepi bhuñjitum vaṭṭati sa-ussāhattā.

“Gamissāmī”ti bhuttassa corā vā pantham rundhanti, udakam vā devo vā vassati, sattho vā na gacchati, sa-ussāhena bhuñjitabbam. “Ete upaddave oloketena dve tayo divase bhuñjitum vaṭṭatī”ti **Mahāpaccariyam** vuttam. “Gamissāmi gamissāmī”ti pana lesam oḍḍetvā bhuñjitum na labhati.

Gilānabhaddampi sace sabbesam gilānānam pahoti, tam sabbesam dātabbam. No ce, ṭhitikam katvā gāhetabbam. Eko gilāno arogarūpo sakkoti antogāmaṃ gantum, eko na sakkoti, ayam mahāgilāno nāma, etassa gilānabhaddam dātabbam. Dve mahāgilānā, eko lābhī abhiññāto bhum khādanīyabhojanīyam labhati, eko anātho appalābhatāya antogāmaṃ pavisati, etassa gilānabhaddam dātabbam. Gilānabhaddo divasaparicchedo natthi, yāva rogo na vūpasammati, sappāyabhojanam abhuñjanto na yāpeti, tāva bhuñjitabbam. Yādā pana missakayāgum vā missakabhaddam vā bhuttassapi rogo na kuppati, tato paṭṭhāya na bhuñjitabbam.

Gilānupaṭṭhākabhaddampi yam sabbesam pahoti, tam sabbesam dātabbam. No ce pahoti, ṭhitikam katvā gāhetabbam. Idampi dvīsu gilānesu mahāgilānupaṭṭhākassa gāhetabbam, dvīsu mahāgilānesu anāthagilānupaṭṭhākassa. Yam kulam gilānabhaddampi deti gilānupaṭṭhākabhaddampi, tattha yassa gilānassa gilānabhaddam pāpuṇāti, tadupaṭṭhākassapi tattheva gāhetabbam. Gilānupaṭṭhākabhaddampi divasaparicchedo natthi, yāva gilāno labhati, tāvassa upaṭṭhākopi labhatīti. Imāni cattāri bhaddāni sace evam dinnāni honti “āgantukagamikagilānagilānupaṭṭhākā mama bhikkham gaṇhantū”ti, piṇḍapātikānampi vaṭṭati. Sace pana “āgantukādīnam catunnam bhaddam nibandhāpemi, mama bhaddam gaṇhantū”ti evam dinnāni honti, piṇḍapātikānam na vaṭṭati.

215. Aparānipi dhurabhaddam kuṭibhaddam vārakabhaddanti tīṇi bhaddāni. Tattha **dhurabhaddanti** niccabhaddam vuccati, tam duvidham saṃghikañca puggalikañca. Tattha yam “saṃghassa dhurabhaddam demā”ti nibandhāpitam, tam salākabhaddagatikam.

“mama nibaddhabhikkhaṃ gaṇhantū”ti vatvā dinnam pana piṇḍapātikānampi vaṭṭati. Puggalikepi “tumhākaṃ dhurabhattam dammī”ti vutte piṇḍapātikā ce, na vaṭṭati, “mama nibaddhabhikkhaṃ gaṇhathā”ti vutte pana vaṭṭati, sādītabbam. Sace pacchā katipāhe vītivatte “dhurabhattam gaṇhathā”ti vadati, mūle suṭṭhu sampaṭicchitattā vaṭṭati.

Kuṭibhattam nāma yaṃ saṅghassa āvāsaṃ kāretvā “amhākaṃ senāsanavāsino amhākaṃyeva bhattam gaṇhantū”ti evaṃ nibandhāpitam, taṃ salākabhattachatikameva hoti, gāhetvā bhuñjitabbam. “Amhākaṃ senāsanavāsino amhākaṃyeva bhikkham gaṇhantū”ti vutte pana piṇḍapātikānampi vaṭṭati. Yaṃ pana puggale pasīditvā tassa āvāsaṃ katvā “tumhākaṃ demā”ti dinnam, taṃ tasseva hoti, tasmim katthaci gate nissitakehi bhuñjitabbam.

Vārakabhattam nāma dubbhikkhasamaye “vārena bhikkhū jaggiṣṣamā”ti dhuragehato paṭṭhāya dinnam, tampi bhikkhāvacanena dinnam piṇḍapātikānam vaṭṭati, “vārakabhattan”ti vutte pana salākabhattachatikam hoti. Sace taṇḍulādīni pesenti “sāmaṇerā pacitvā dentū”ti, piṇḍapātikānam vaṭṭati. Iti imāni ca tīṇi, āgantukabhattādīni ca cattārīti satta, tāni saṅghabhattādīhi saha cuddasa bhattāni honti.

216. Aṭṭhakathāyaṃ pana vihārabhattam aṭṭhakabhattam catukkabhattam guḷhakabhattanti aññānīpi cattārī bhattāni vutthāni. Tattha **vihārabhattam** nāma vihāre tatruppādabhattam, taṃ saṅghabhattachena saṅgahitam. Taṃ pana tissamahāvihāracittalapabbatādīsu paṭisambhidāppattehi khīṇāsavehi yathā piṇḍapātikānampi sakkā honti paribhuñjitum, tathā paṭiggahitattā tādisesu ṭhānesu piṇḍapātikānampi vaṭṭati. “Aṭṭhannam bhikkhūnam dema, catunnam demā”ti evaṃ dinnam pana **aṭṭhakabhattachaṇṇeva catukkabhattachaṇṇa**, tampi bhikkhāvacanena dinnam piṇḍapātikānam vaṭṭati. Mahābhisāṅkhārena atirasakapūvena pattam thaketvā dinnam **guḷhakabhattam** nāma. Imāni tīṇi salākabhattachatikāneva. Aparampi **guḷhakabhattam** nāma atthi, idhekacce manussā mahādhammassavanaṇṇa vihārapūjaṇṇa kāretvā “sakalasāṅghassa dātum na sakkoma, dve tīṇi bhikkhusatāni amhākaṃ bhikkham gaṇhantū”ti bhikkhuparicchedajānanattham guḷhake denti, idam piṇḍapātikānampi vaṭṭati.

Piṇḍapātabhājanīyaṃ niṭṭhitam.

217. **Gilānapaccayabhājanīyaṃ** pana evaṃ veditabbaṃ¹—sappi-ādīsu bhesajjesu rājarājamahāmatṭā sappissa tāva kumbhasatampi kumbhasahassampi vihāraṃ pesenti, ghaṇṭim paharivā therāsanato paṭṭhāya gahitabhājanaṃ pūretvā dātabbaṃ, piṇḍapātikānampi vaṭṭati. Sace alasajātikā mahātherā pacchā āgacchanti, “bhante vīsativassānaṃ dīyati, tumhākaṃ ṭhitikā atikkantā”ti na vattabbā, ṭhitikaṃ ṭhapetvā tesam datvā pacchā ṭhitikāya dātabbaṃ. “Asukavihāre bahu sappi uppannan”ti sutvā yojanantaravihāratopi bhikkhū āgacchanti, sampattasampattānampi ṭhitaṭṭhānato paṭṭhāya dātabbaṃ. Asampattānampi upacārasīmaṃ pavīṭṭhānaṃ antevāsikādīsu gaṇhantesu dātabbameva. “Bahi-upacārasīmāya ṭhitānaṃ dethā”ti vadanti, na dātabbaṃ. Sace pana upacārasīmaṃ okkantehi ekābaddhā hutvā attano vihāradvāre antovihāreyeva vā honti, parisavasena vaḍḍhitā nāma sīmā hoti, tasmā dātabbā. Saṃghanavakassa dinnepi pacchā āgatānaṃ dātabbameva. Dutiyabhāge pana therāsaṇaṃ āruḷhe āgatānaṃ paṭhamabhāgo na pāpuṇāti, dutiyabhāgato vassaggena dātabbaṃ. Anto-upacārasīmaṃ pavisitvā yattha katthaci dinnam hoti, sabbaṃ sannipātāṭṭhāneyeva bhājetabbaṃ.

Yasmiṃ vihāre dasa bhikkhū, daseva ca sappikumbhā dīyanti, ekekakumbhavasena bhājetabbaṃ. Eko sappikumbho hoti, dasabhikkhūhi bhājetvā gahetabbaṃ. Sace “yathāṭṭhitāmyeva amhākaṃ pāpuṇāti”ti gaṇhanti, duggatitaṃ, taṃ gatagataṭṭhāne saṃghikameva hoti. Kumbhaṃ pana āvajjetvā thālake thokaṃ sappim katvā “idaṃ mahātherassa pāpuṇāti, avasesaṃ amhākaṃ pāpuṇāti”ti vatvā tampi kumbheyeva ākiritvā yathicchitaṃ gahetvā gantabbaṃ. Sace thinaṃ sappi hoti, lekhaṃ katvā “lekhatto parabhāgo mahātherassa pāpuṇāti, avasesaṃ amhākaṃ”ti gahitampi suggahitaṃ. Vuttaparicchedato unādhikesu bhikkhūsu sappikumbhesu ca eteneva upāyena bhājetabbaṃ. Sace paneko bhikkhu, eko kumbho hoti, ghaṇṭim paharivā “ayaṃ mayhaṃ pāpuṇāti”tipi gahetuṃ vaṭṭati. “Ayaṃ paṭhamabhāgo mayhaṃ pāpuṇāti, ayaṃ dutiyabhāgo”ti evaṃ thokaṃ thokampi pāpetuṃ vaṭṭati. Esa nayo

1. Vi-Ṭṭha 4. 107 piṭṭhādīsu.

navanītādīsipi. Yasmiṃ pana vip̐pasannatilatēlādīmhi lekhā na santiṭṭhati, taṃ uddharitvā bhājetabbaṃ. Siṅgiveramaricādibhesajjampi avasesapattathālakādisamaṇaparikkhāropi sabbo vuttānurūpeneva nayena suṭṭhu sallakkhetvā bhājetabboti. Ayaṃ gilānapaccayabhājanīyakathā.

218. Idāni **senāsanaggāhe** vinicchayo veditabbo¹—ayaṃ senāsanaggāho nāma duvidho hoti utukāle ca vassāvāse ca. Tattha **utukāle** tāva keci āgantukā bhikkhū purebhattaṃ āgacchanti, keci pacchābhattaṃ paṭhamayāmaṃ majjhimayāmaṃ pacchimayāmaṃ vā. Ye yadā āgacchanti, tesaṃ tadāva bhikkhū uṭṭhāpetvā senāsaṇaṃ dātabbaṃ, akālo nāma natthi. Senāsanapaññāpakena pana paṇḍitena bhavitaṇṇaṃ, ekaṃ vā dve vā mañcaṭṭhānāni ṭhapetabbāni. Sace vikāle eko vā dve vā therā āgacchanti, te vattabbā “bhante ādito paṭṭhāya vuṭṭhāpiyamāne sabbepi bhikkhū ubbhaṇḍikā bhavissanti, tumhe amhākaṃ vasanaṭṭhāne vasathā”ti.

Bahūsu pana āgatesu vuṭṭhāpetvā paṭipāṭiyā dātabbaṃ. Sace ekekaṃ pariveṇaṃ pahoti, ekekaṃ pariveṇaṃ dātabbaṃ. Tattha aggisālādīghasālāmaṇḍalamālādayo sabbepi tasseeva pāpuṇanti. Evaṃ appahonte pāsādaggena dātabbaṃ, pāsādesu appahontesu ovarakaggena dātabbaṃ, ovarakesu appahontesu seyyaggena dātabbaṃ, seyyaggesu appahontesu mañcaṭṭhānena dātabbaṃ, mañcaṭṭhāne appahonte ekaṃ pīṭhakaṭṭhānavasena dātabbaṃ, bhikkhuno pana ṭhitokāsamattaṃ na gāhetabbaṃ. Etañhi senāsaṇaṃ nāma na hoti. Pīṭhakaṭṭhāne pana appahonte ekaṃ mañcaṭṭhānaṃ vā ekaṃ pīṭhaṭṭhānaṃ vā “vārena vārena bhante vissamathā”ti tiṇṇaṃ janānaṃ dātabbaṃ. Na hi sakkā sītasamaye sabbarattim ajjhokāseva vasitum. Mahātherena paṭhamayāmaṃ vissamitvā nikkhamitvā dutiyattherassa vattabbaṃ “āvuso idha pavisāhi”ti. Sace mahāthero niddāgaruko hoti, kālaṃ na jānāti, ukkāsitvā dvāraṃ ākoṭetvā “bhante kālo jāto, sītaṃ anudahati”ti vattabbaṃ. Tena nikkhamitvā okāso dātabbo, adātum na labhati. Dutiyattherenapi majjhimayāmaṃ

1. Vi-Ṭṭha 4. 66 piṭṭhādīsū.

vissamitvā purimanayeneva itarassa dātabbāṃ. Niddāgaruko vuttanayeneva vuṭṭhāpetabbo. Evaṃ ekarattim ekamañcaṭṭhānaṃ tiṇṇaṃ dātabbāṃ. Jambudīpe pana ekacce bhikkhū” senāsaṇaṃ nāma mañcaṭṭhānaṃ vā pīṭhaṭṭhānaṃ vā kiñcideva kassaci sappāyaṃ hoti, kassaci asappāyaṃ”ti āgantukā hontu vā mā vā, devasikaṃ senāsaṇaṃ gāhenti. Ayaṃ utukāle senāsaṇaggāho nāma.

219. **Vassāvāse** pana atthi āgantukavattaṃ, atthi āvāsikavattaṃ. Āgantukena tāva sakaṭṭhānaṃ muñcitvā aññattha gantvā vasitukāmena vassūpanāyikadivasameva tattha na gantabbāṃ. Vasanaṭṭhānaṃ vā hi tatra sambādhaṃ bhavēyya, bhikkhācāro vā na sampajjēyya, tena na phāsukaṃ vihareyya, tasmā “idāni māsamattena vassūpanāyikā bhavissatī”ti taṃ vihāraṃ pavisitabbāṃ. Tattha māsamattaṃ vasanto sace uddesatthiko, uddesasampattiṃ sallakkhetvā, sace kammaṭṭhāniko, kammaṭṭhānasappāyataṃ¹ sallakkhetvā, sace paccayatthiko, paccayaḷābhaṃ sallakkhetvā antovasse sukhāṃ vasissati. Sakaṭṭhānato ca tattha gacchantena na gocaragāmo ghaṭṭetabbo. Na tattha manussā vattabbā “tume nissāya salākabhattādīni vā yāgukhajjakādīni vā vassāvāsikaṃ vā natthi, ayaṃ cetiyassa parikkhāro, ayaṃ uposathāgārassa idaṃ tāḷaṇceva sūci ca, sampaṭicchatha tumhākaṃ vihāraṃ”ti. Senāsaṇaṃ pana jaggitvā dārubaṇḍamattikābhaṇḍāni paṭisāmetvā gamikavattaṃ pūretvā gantabbāṃ.

Evaṃ gacchantenapi daharehi pattacīvarabhaṇḍikāyo ukkhipāpetvā telanāḷikattaraḍḍādīni gāhetvā chattaṃ paggayha attānaṃ dassentena gāmadvāreṇa na gantabbāṃ, paṭicchannena aṭavimaggena gantabbāṃ. Aṭavimagge asati gumbādīni maddantena na gantabbāṃ, gamikavattaṃ pana pūretvā vitakkaṃ chinditvā suddhacittena gamanavatteneva gantabbāṃ. Sace pana gāmadvāreṇa maggo hoti, gacchantañca naṃ saparivāraṃ disvā manussā “amhākaṃ thero viyā”ti upadhāvitvā “kuhiṃ bhante sabbaparikkhāre gahetvā gacchathā”ti vadanti, tesu ce eko evaṃ vadati “vassūpanāyikakālo nāmāyaṃ, yattha antovasse nibaddhabhikkhācāro bhaṇḍapaṭicchādānañca labbhati, tattha bhikkhū gacchantī”ti,

1. Kammaṭṭhānasappāyaṃ (Sī)

tassa ce sutvā te manussā “bhante imasmimpi gāme jano bhuñjati ceva nivāseti ca, mā aññattha gacchathā”ti vatvā mittāmacce pakkositvā sabbe sammantayitvā vihāre nibaddhavattañca salākabhaddādiṇi ca vassāvāsikañca ṭhapetvā “idheva bhante vasathā”ti yācanti, sabbesaṃ sādītum vaṭṭati. Sabbañcetaṃ kappiyañceva anavajjañca. **Kurundiyaṃ** pana “kuhiṃ gacchathāti vutte ‘asukaṭṭhānan’ti vatvā ‘kasmā tattha gacchathā’ti vutte ‘kāraṇaṃ ācikkhitabban’ti” vuttaṃ. Ubhayampi panetaṃ suddhacittattāva anavajjaṃ. Idaṃ **āgantukavattaṃ** nāma.

Idaṃ pana **āvāsikavattaṃ**. Paṭikacceva hi āvāsikehi vihāro jaggitabbo, khaṇḍaphullapaṭisaṅkharapaṇiparibhaṇḍāni kātābbāni, rattiṭṭhānadivāṭṭhāna-vaccakuṭipassāvaṭṭhānāni padhānagharavihāramaggoti imāni sabbāni paṭijaggitabbāni. Cetiye sudhākammaṃ muṇḍavedikāya¹ telamakkhanaṃ mañcapīṭhājaggananti idampi sabbaṃ kātābbāni “vassaṃ vasitukāmā āgantvā uddesaparipucchākammaṭṭhānānuyogādīni karontā sukhaṃ vasissanti”ti. Kataparikkammahehi āsālhiṇṇhapañcamito paṭṭhāya vassāvāsikaṃ pucchitabbāni. Kattha pucchitabbāni? Yato pakatiyā labbhati. Yehi pana na dinnapubbaṃ, te pucchitum na vaṭṭati. Kasmā pucchitabbāni? Kadāci hi manussā denti, kadāci dubbhikkhādīhi upaddutā na denti, tattha ye na dassanti, te apucchitvā vassāvāsike gāhite gāhitabhikkhūnaṃ lābhantarāyo hoti, tasmā pucchitvāva gāhetabbāni.

Pucchantena “tumhākaṃ vassāvāsikaṃ gāhaṇakālo upakaṭṭho”ti vattabbāni. Sace vadanti “bhante imaṃ saṃvaccharaṃ chātakādīhi upaddutamha, na sakkoma dātun”ti vā “yaṃ pubbe dema, tato ūnataṃ dassāmā”ti vā “idāni kappāso sulabho, yaṃ pubbe dema, tato bahutaraṃ dassāmā”ti vā, taṃ sallakkhetvā tadanurūpena nayena tesāṃ senāsane bhikkhūnaṃ vassāvāsikaṃ gāhetabbāni. Sace manussā vadanti “yassa amhākaṃ vassāvāsikaṃ pāpuṇāti, so temāsaṃ pānīyaṃ upaṭṭhāpetu, vihāramaggaṃ jaggatu, cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇāni jaggatu, Bodhirukkhe udakaṃ āsiñcatū”ti, yassa taṃ pāpuṇāti, tassa ācikkhitabbāni. Yo pana gāmo paṭikkamma yojanadviojanantare hoti, tatra ce kulāni

1. Khuddakavedikāya(Sī)

upanikkhepaṃ ṭhapetvā pahāre vassāvāsikaṃ dentiyeva, tāni kulāni āpucchitvāpi tesam senāsane vattam katvā vasantassa vassāvāsikaṃ gāhetabbaṃ. Sace pana tesam senāsane paṃsukūliko vasati, āgatañca tam disvā “tumhākaṃ vassāvāsikaṃ demā”ti vadanti, tena saṃghassa ācikkhitabbaṃ. Sace tāni kulāni saṃghassa dātum na icchanti, “tumhākaṃyeva demā”ti vadanti, sabhāgo bhikkhu “vattam katvā gaṇhāhi”ti vattabbo. Paṃsukūlikassa panetaṃ na vaṭṭati. Iti saddhādeyyadāyakamanussā pucchitabbā.

Tatruppāde pana kappiyakārakā pucchitabbā. Kathaṃ pucchitabbā? Kiṃ āvuso saṃghassa bhaṇḍapaṭicchādanam bhavissatīti. Sace vadanti “bhavissati bhante, ekekassa navahatthasāṭakaṃ dassāma, vassāvāsikaṃ gāhethā”ti, gāhetabbaṃ. Sacepi vadanti “sāṭakā natthi, vatthu pana atthi, gāhetha bhante”ti, vatthumhi santepi gāhetum vaṭṭatiyeva. Kappiyakārakānañhi hatthe “kappiyabhaṇḍam paribhuñjathā”ti dinnavatthuto yaṃ yaṃ kappiyam, sabbaṃ paribhuñjitum anuññātam. Yaṃ panettha piṇḍapātattāya gilānapaccayatthāya ca uddissa dinnam, tam cīvare upanāmentehi saṃghasuṭṭhātāya apaloketvā upanāmetabbaṃ, senāsanattāya pana uddissa dinnam garubhaṇḍam hoti. Cīvaravaseneva pana catupaccayavasena vā dinnam cīvare upanāmentānam apalokanakammakiccaṃ natthi. Apalokanakammaṃ karontehi ca puggalavasena kātabbaṃ, saṃghavasena na kātabbaṃ. Jātarūparajatavasenapi āmakadhaññavasena vā apalokanakammaṃ na vaṭṭati, kappiyabhaṇḍavasena cīvarataṇḍulādivaseneva ca vaṭṭati. Tam pana evaṃ kattabbaṃ “idāni subhikkham sulabhapiṇḍam, bhikkhū cīvarena kilamanti, ettakam nāma taṇḍulabhāgaṃ bhikkhūnam cīvaram kātum ruccatī”ti, “gilānapaccayo sulabho, gilāno vā natthi, ettakam nāma taṇḍulabhāgaṃ bhikkhūnam cīvaram kātum ruccatī”ti.

Evaṃ cīvarapaccayaṃ sallakkhetvā senāsanassa kāle ghosite sannipatite saṃghe senāsanaggāhako sammannitabbo. Sammannantena ca dve sammannitabbāti vuttam. Evañhi navako vuḍḍhassa, vuḍḍho ca navakassa gāhessatīti. Mahante pana mahāvihārasadise vihāre tayo cattāro janā sammannitabbā. **Kurundiyaṃ** pana “aṭṭhapi soḷasapi jane

sammannitum vaṭṭatī”ti vuttam. Tesam sammuti kammavācāyapi apalokanēnapi vaṭṭatiyeva. Tehi sammatehi bhikkhūhi senāsanam sallakkhetabham. Cetiyaḥaram bodhigharam āsanagaram sammunjanī-aṭṭo dāru-aṭṭo vaccakuṭi iṭṭhakasālā vaḍḍhakisālā dvārakoṭṭhako pānīyamālo maggo pokkharanīti etāni hi asenāsanāni, vihāro aḍḍhayogo pāsādo hammiyam guhā maṇḍapo rukkhāmūlam veḷugumboti imāni senāsanāni, tāni gāhetabbāni.

220. Gāhenta ca “anujānāmi bhikkhave paṭhamam bhikkhū gaṇetum, bhikkhū gaṇetvā seyyā gaṇetum, seyyā gaṇetvā seyyaggena gāhetun”ti-ādivacanato paṭhamam vihāre bhikkhū gaṇetvā mañcaṭṭhānāni gaṇetabbāni, tato ekekaṃ mañcaṭṭhānam ekekassa bhikkhuno gāhetabham. Sace mañcaṭṭhānāni atirekāni honti, vihāraggena gāhetabham. Sace vihārāpi atirekā honti, pariveṇaggena gāhetabham. Pariveṇesupi atirekesu puna aparopi bhāgo dātabbo. Atimandesu hi bhikkhūsu ekekassa bhikkhuno dve tīṇi pariveṇāni dātabbāni. Gahite pana dutiyabhāge añño bhikkhu āgacchati, na attano aruciya so bhāgo tassa dātabbo. Sace pana yena gahito, so attano ruciya tam dutiyabhāgam vā paṭhamabhāgam vā deti, vaṭṭati.

“Na bhikkhave nissīme ṭhitassa senāsanam gāhetabham, yo gāheyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato upacārasīmato bahi ṭhitassa na gāhetabham, anto-upacārasīmāya pana dūre ṭhitassapi labbhatiyeva.

“Anujānāmi bhikkhave gilānassa patirūpaṃ seyyam dātun”ti³ vacanato yo⁴ kāsasābhagandarātisārādīhi gilāno hoti, kheḷamallakavaccakapālādīni ṭhapetabbāni honti, kuṭṭhī vā hoti, senāsanam dūseti, evarūpassa heṭṭhāpāsādapaṇṇasālādīsu aññataram ekamantaṃ senāsanam dātabham. Yasmim vasante senāsanam na dussati, tassa varaseyyāpi dātabbāva. Yopi sinehapānavirecananattukammādīsu yaṃ

1. Vi 4. 317 piṭṭhe.

3. Vi 4. 316 piṭṭhe.

2. Vi 4. 318 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 4. 64 piṭṭhādīsu.

kiñci bhesajjaṃ karoti, sabbo so gilānoyeva. Tassapi sallakkhetvā patirūpaṃ senāsaṇaṃ dātabbaṃ.

“Na bhikkhave ekena dve paṭibāhetabbā, yo paṭibāheyya, āpatti dukkaṭassā”ti vacanato ekena dve senāsaṇāni na gahetabbāni. Sacepi gaṇheyya, pacchimena gahaṇena purimaggahaṇaṃ paṭippassambhati. Gahaṇena hi gahaṇaṃ paṭippassambhati, gahaṇena ālayo paṭippassambhati, ālayena gahaṇaṃ paṭippassambhati, ālayena ālayo paṭippassambhati. Kathaṃ? Idhekacco² vassūpanāyikadivase ekasmim vihare senāsaṇaṃ gahetvā sāmantavihāraṃ gantvā tatrāpi gaṇhāti, tassa iminā gahaṇena purimaggahaṇaṃ paṭippassambhati. Aparo “idha vasissāmī”ti ālayamattaṃ katvā sāmantavihāraṃ gantvā tattha senāsaṇaṃ gaṇhāti, tassa iminā gahaṇeneva purimo ālayo paṭippassambhati. Eko “idha vasissāmī”ti senāsaṇaṃ vā gahetvā ālayaṃ vā katvā sāmantavihāraṃ gantvā “idheva dāni vasissāmī”ti ālayaṃ karoti, iccassa ālayena vā gahaṇaṃ, ālayena vā ālayo paṭippassambhati, sabbattha pacchime gahaṇe vā ālaye vā tiṭṭhati. Yo pana ekasmim vihare senāsaṇaṃ gahetvā “aññasmim vihare vasissāmī”ti gacchati, tassa upacārasīmātikame senāsanaggāho paṭippassambhati. Yadi pana “tattha phāsu bhavissati, vasissāmi, no ce, āgamissāmī”ti gantvā aphāsukabhāvaṃ ñatvā pacchā vā gacchati, vaṭṭati.

Senāsanaggāhakena ca senāsaṇaṃ gāhetvā vassāvāsikaṃ gāhetabbāṃ. Gāhentena sace saṃghiko ca saddhādeyyo cāti dve cīvarapaccayā honti, tesu yaṃ bhikkhū paṭhamāṃ gahituṃ icchanti, taṃ gahetvā tassa ṭhitikato paṭṭhāya itaro gāhetabbo. “Sace bhikkhūnaṃ appatāya pariveṇaggena senāsaṇe gāhiyamāne ekaṃ pariveṇaṃ mahālābhaṃ hoti, dasa vā dvādasā vā cīvarāni labhanti, taṃ vijaṭetvā aññesu alābhakesu āvāsesu pakkhipitvā aññesampi bhikkhūnaṃ gāhetabban”ti Mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero panāha “na

1. Vi 4. 319 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 75 piṭṭhādīsu.

evaṃ kātabbam. Manussā hi attano āvāsapaṭijagganattāya paccayaṃ denti, tasmā aññehi bhikkhūhi tattha pavisitabban”ti.

221. Sace panettha mahāthero paṭikkosati “mā āvuso evaṃ gāhetha, Bhagavato anusitṭhim karotha. Vuttañhetam Bhagavatā “anujānāmi bhikkhave pariveṇaggena gāhetun”ti¹. Tassa paṭikkosanāya aṭṭhatvā “bhante bhikkhū bahū, paccayo mando, saṅgaham kātum vaṭṭati”ti saññāpetvā gāhetabbameva. Gāhentena ca sammatena bhikkhunā mahātherassa santikam gantvā evaṃ vattabbam “bhante tumhākam senāsanaṃ pāpuṇāti, paccayaṃ dhārethā”ti. Asukakulassa paccayo asukasenaśanañca mayham pāpuṇāti āvusoti. Pāpuṇāti bhante, gaṇhatha nanti. Gaṇhāmi āvusoti. Gahitam hoti. “Sace pana ‘gahitam vo bhante’ti vutte ‘gahitam me’ti vā, ‘gaṇhissatha bhante’ti vutte ‘gaṇhissāmī’ti vā vadati, aggahitam hoti”ti Mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero panāha “atītānāgatavacanam vā hotu vattamānavacanam vā, satuppādamattam² ālayakaraṇamattameva cettha pamāṇam, tasmā gahitameva hoti”ti.

Yopi paṃsukūliko bhikkhu senāsanaṃ gahetvā paccayaṃ vissajjeti, ayampi na aññasmiṃ āvāse pakkhipitabbo, tasmimyeva pariveṇe aggisālāya vā dīghasālāya vā rukkhamaṇḍale vā aññassa gāhetum vaṭṭati. Paṃsukūliko “vasāmī”ti senāsanaṃ jaggissati, itaro “paccayaṃ gaṇhāmī”ti evaṃ dvīhi kārāṇehi senāsanaṃ sujaggitataram bhavissati. **Mahāpaccariyam** pana vuttam “paṃsukūlike vāsattāya senāsanaṃ gaṇhante senāsanaggāhakena vattabbam ‘bhante idha paccayo atthi, so kiṃ kātabbo’ti. Tena ‘heṭṭhā aññam gāhāpehī’ti vattabbo. Sace pana kiñci avatvāva vasati, vuṭṭhavassassa ca pādamūle ṭhapetvā sātakaṃ denti, vaṭṭati. Atha ‘vassāvāsikaṃ demā’ti vadanti, tasmim senāsane vassamvuṭṭhabhikkhūnam pāpuṇāti”ti. Yesam pana senāsanaṃ natthi, kevalam paccayameva denti, tesam paccayaṃ avassāvāsikasenāsane gāhetum vaṭṭati. Manussā thūpaṃ katvā vassāvāsikaṃ gāhāpentī. Thūpo

1. Vi 4. 317 piṭṭhe.

2. Cittuppādamattā (Sī)

nāma asenāsanam, tassa samīpe rukkhe vā maṇḍape vā upanibandhitvā gāhetabbaṃ. Tena bhikkhunā cetiyam jaggitabbaṃ.

Bodhirukkhabodhighara-āsanagharasammuñjani-aṭṭadāru-aṭṭavacca kuṭṭidvārakoṭṭhakapānīya kuṭṭipānīya māḷakadantakaṭṭhamāḷakesupi eseva nayo. Bhojanasālā pana senāsanameva, tasmā tam ekassa vā bahūnam vā paricchinditvā gāhetum vaṭṭatīti sabbamidaṃ vitthārena **Mahāpaccariyam** vuttaṃ.

Senāsanaggāhakena pana pāṭipada-arunato paṭṭhāya yāva puna aruṇam na bhijjati, tāva gāhetabbaṃ. Idañhi senāsanaggāhassa khettaṃ. Sace pātova gāhite senāsane añño vitakkacāriko bhikkhu āgantvā senāsanam yācati, “gahitaṃ bhante senāsanam, vassūpagato saṃgho, ramaṇīyo vihāro, rukkhamulādīsu yattha icchatha, tattha vasathā”ti vattabbo.

Pacchimavassūpanāyikadivase pana sace kālam ghosetvā sannipatīte saṃghe koci dasahatthaṃ vatthaṃ āharitvā vassāvāsikaṃ deti, āgantuko ce bhikkhu saṃghatthero hoti, tassa dātabbaṃ. Navako ce hoti, sammatena bhikkhunā saṃghatthero vattabbo “sace bhante icchatha, paṭhamabhāgaṃ muñcitvā idaṃ vatthaṃ gaṇhathā”ti, amuñcantassa na dātabbaṃ. Sace pana pubbe gāhitaṃ muñcitvā gaṇhāti, dātabbaṃ. Eteneva upāyena dutiyattherato paṭṭhāya parivattetvā pattaṭṭhāneva āgantukassa dātabbaṃ. Sace pana paṭhamavassūpagatā dve tīṇi cattāri pañca vā vatthāni alatthum, laddhaṃ laddhaṃ eteneva upāyena vissajjāpetvā yāva āgantukassa samakaṃ hoti, tāva dātabbaṃ. Tena samake laddhe avasiṭṭho anubhāgo therāsane dātabbo. Paccuppanne lābhe sati ṭhitikāya gāhetum katikaṃ kātum vaṭṭati.

Sace dubbhikkhaṃ hoti, dvīsipi vassūpanāyikāsu vassūpagatā bhikkhū bhikkhāya kilamantā “āvuso idha vasantā sabbeva kilamāma, sādhu vata dve bhāgā homa, yesaṃ nātīpavāritaṭṭhānāni atthi, te tattha vasitvā pavāraṇāya āgantvā attano pattaṃ vassāvāsikaṃ gaṇhantū”ti vadanti, tesu ye tattha vasitvā pavāraṇāya āgacchanti, tesaṃ apaloketvā vassāvāsikaṃ dātabbaṃ. Sādiyantāpi hi teneva vassāvāsikassa sāmīno, khīyantāpi ca āvāsikā neva adātum labhanti. **Kurundiyam** pana vuttaṃ “katikavattaṃ kātabbaṃ ‘sabbesaṃ no idha

yāgubhattaṃ nappahoti, sabhāgaṭṭhāne vasitvā āgacchatha, tumhākaṃ pattaṃ vassāvāsikaṃ labhissathā'ti. Tañce eko paṭibāhati, supaṭibāhitaṃ. No ce paṭibāhati, katikā sukatā. Pacchā tesāṃ tattha vasitvā āgatānaṃ apaloketvā dātabbaṃ, apalokanakāle paṭibāhitaṃ na labbhatī'ti. Punapi vuttaṃ “sace vassūpagatesu ekaccānaṃ vassāvāsike apāpuṇante bhikkhū katikaṃ karonti ‘chinnavassānaṃ vassāvāsikañca idāni uppajjanakavassāvāsikañca imesaṃ dātuṃ ruccatī'ti, evaṃ katikāya katāya gāhitasadisameva hoti, uppannuppannaṃ tesameva dātabban'ti. Temāsaṃ pānīyaṃ upaṭṭhāpetvā vihāramaggacetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇāni jaggitvā Bodhirukkhe udakaṃ siñcivā pakkantopi vibbhantopi vassāvāsikaṃ labhatiyeva. Bhatiniviṭṭhañhi tena kataṃ, saṃghikaṃ pana apalokanakammaṃ katvā gāhitaṃ antovasse vibbhantopi labhateva, paccayavasena gāhitaṃ pana na labhatīti vadanti.

Sace vuṭṭhavasso disaṃgamiko bhikkhu āvāsikassa hatthato kiñcideva kappiyabhaṇḍaṃ gahetvā “asukakule mayhaṃ vassāvāsikaṃ pattaṃ, taṃ gaṇhathā”ti vatvā gataṭṭhāne vibbhamati, vassāvāsikaṃ saṃghikaṃ hoti. Sace pana manusse sammukhā sampaṭicchāpetvā gacchati, labhati. “Idaṃ vassāvāsikaṃ amhākaṃ senāsane vutthabhikkhuno demā”ti vutte yassa gāhitaṃ, tasseva hoti. Sace pana senāsanasāmikassa piyakamyatāya puttadhītādayo bahūni vatthāni āharitvā “amhākaṃ senāsane demā”ti denti, tattha vassūpagatassa ekameva vatthaṃ dātabbaṃ, sesāni saṃghikāni honti. Vassāvāsikaṭṭhitikāya gāhetabbāni, ṭhitikāya asati therāsanato paṭṭhāya gāhetabbāni. Senāsane vassūpagataṃ bhikkhuṃ nissāya uppannena cittappasādena bahūni vatthāni āharitvā “senāsanassa demā”ti dinnesupi eseva nayo. Sace pana pādamūle ṭhapetvā “etassa bhikkhuno demā”ti vadanti, tasseva honti.

Ekassa gehe dve vassāvāsikāni, paṭhamabhāgo sāmaṇerassa gāhito hoti, dutiyo therāsane. So ekaṃ dasahatthaṃ, ekaṃ aṭṭhahatthaṃ sātakaṃ peseti “vassāvāsikaṃ pattabhikkhūnaṃ dethā”ti, vicinitvā varabhāgaṃ sāmaṇerassa datvā anubhāgo therāsane

dātabbo. Sace pana ubhopi gharāṃ netvā bhojetvā sayameva pādamūle ṭhapeti, yaṃ yassa dinnāṃ, tadeva tassa hoti. Ito param **Mahāpaccariyaṃ** āgatanayo hoti—ekassa ghare daharasāmaṇerassa vassāvāsikaṃ pāpuṇāti, so ce pucchatī “amhākaṃ vassāvāsikaṃ kassa pattan”ti, “sāmaṇerassā”ti avatvā “dānakāle jānissasī”ti vatvā dānadivase ekaṃ mahātheraṃ pesetvā nīharāpetabbaṃ. Sace yassa vassāvāsikaṃ pattan, so vibbhamati vā kālāṃ vā karoti, manussā ce pucchanti “kassa amhākaṃ vassāvāsikaṃ pattan”ti, tesāṃ yathābhūtaṃ ācikkhitabbaṃ. Sace te vadanti “tumhākaṃ demā”ti, tassa bhikkhuno pāpuṇāti. Atha saṃghassa vā gaṇassa vā denti, saṃghassa vā gaṇassa vā pāpuṇāti. Sace vassūpagatā suddhapaṃsukūlikāyeva honti, ānetvā dinnāṃ vassāvāsikaṃ senāsanaparikkhāraṃ vā katvā ṭhapetabbaṃ, bimbohanādīni vā kātābbānīti.

Ayaṃ tāva antovasse vassūpanāyikadivasavasena

Senāsanaggāhakathā.

222. Ayamaparopi utukāle **antarāmuttako** nāma senāsanaggāho veditabbo. Divasavasena hi tividho senāsanaggāho purimako pacchimako antarāmuttakoti. Vuttañhetam—

“Tayome bhikkhave senāsanaggāhā, purimako pacchimako antarāmuttako. Aparajjugatāya āsālhiyā purimako gāhetabbo, māsagatāya āsālhiyā pacchimako gāhetabbo, aparajjugatāya pavāraṇāya āyatim vassāvāsathāya antarāmuttako gāhetabbo”ti¹.

Etesu² tisu senāsanaggāhesu purimako pacchimako cāti ime dve gāhā thāvarā, antarāmuttako pana senāsanapaṭijagganattam Bhagavatā anuññato. Tathā hi ekasmiṃ vihāre mahālābham senāsanam hoti, senāsanasāmikā vassūpagatam bhikkhum sabbapaccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhahitvā pavāretvā gamanakāle bahum samaṇaparikkhāraṃ denti, mahātherā dūratova āgantvā vassūpanāyikadivase

1. Vi 4. 318 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 65 piṭṭhādīsu.

taṃ gaheṭvā phāsum vasiṭvā vuṭṭhavassā lābhaṃ gaṇhitvā pakkamanti. Āvāsikā “mayāṃ etthuppannaṃ lābhaṃ na labhāma, niccaṃ āgantukamahātherāva labhanti, teyeva naṃ āgantvā paṭijaggissantī”ti palujjantampi na olokeṇti. Bhagavā tassa paṭijagganattamaṃ “aparajjugatāya pavāraṇāya āyatim vassāvāsattāya antarāmuttako gāhetabbo”ti āha.

Taṃ gāhenta saṃghatthero vattabbo “bhante antarāmuttakasenāsaṇaṃ gaṇhathā”ti. Sace gaṇhāti, dātabbaṃ. No ce, eteneva upāyena anutheraṃ ādim katvā yo gaṇhāti, tassa antamaso sāmaṇerassapi dātabbaṃ. Tena taṃ senāsaṇaṃ aṭṭha māse paṭijaggitabbaṃ, chadanabhittibhūmīsu yaṃ kiñci khaṇḍaṃ vā phullaṃ vā bhoti, taṃ sabbaṃ paṭisaṅkharitabbaṃ. Uddesaparipucchādīhi divasaṃ khepetvā rattim tattha vasitum vaṭṭati, rattim pariveṇe vasiṭvā tattha divasaṃ khepetumpi vaṭṭati, rattindivaṃ tattheva vasitumpi vaṭṭati, utukāle āgatānaṃ vuḍḍhānaṃ na paṭibāhitabbaṃ. Vassūpanāyikadivase pana sampatte sace saṃghatthero “mayhaṃ idaṃ pana senāsaṇaṃ dethā”ti vadati, na labhati. “Bhante idaṃ antarāmuttakaṃ gaheṭvā ekena bhikkhunā paṭijaggitaṃ”ti vatvā na dātabbaṃ, aṭṭha māse paṭijaggitabhikkhusseva gāhitaṃ hoti. Yasmiṃ pana senāsane ekasaṃvacchare dvikkhattum paccaye denti chamāsaccayena chamāsaccayena, taṃ antarāmuttakaṃ na gāhetabbaṃ. Yasmiṃ vā tikkhattum denti catumāsaccayena catumāsaccayena, yasmiṃ vā catukkhattum denti temāsaccayena temāsaccayena, taṃ antarāmuttakaṃ na gāhetabbaṃ. Paccayeneva hi taṃ paṭijagganaṃ labhissati. Yasmiṃ pana ekasaṃvacchare sakideva bahū paccaye denti, etaṃ antarāmuttakaṃ gāhetabbanti.

223. “Anujānāmi bhikkhave akataṃ vā vihāraṃ vipakataṃ vā navakammaṃ dātuṃ, khuddake vihāre kammaṃ oloketvā chappañcavassikaṃ navakammaṃ dātuṃ, aḍḍhayoge kammaṃ oloketvā sattaṭṭhavassikaṃ navakammaṃ dātuṃ, mahallake vihāre pāsāde vā kammaṃ oloketvā dasadvādasavassikaṃ navakammaṃ dātuṃ”ti¹ vacanato akataṃ vipakataṃ vā senāsaṇaṃ ekassa bhikkhuno apalokanena vā kammavācāya vā sāvetvā

1. Vi 4. 325 piṭṭhe.

navakammaṃ katvā vasitum yathāvuttakālaparicchedavasena dātabbāṃ. Navakammiko bhikkhu antovasse taṃ āvāsāṃ labhati, utukāle paṭibāhitum na labhati. Laddhanavakammena pana bhikkhunā vāsipharasunikhādanādīni gahetvā sayāṃ na kātabbāṃ, katākatāṃ jānitabbāṃ. Sace so āvāso jīrati, āvāsasāmikassa vā tassa vaṃse uppannassa vā kassaci kathetabbāṃ “āvāso te nassati, jaggatha etaṃ āvāsaṃ”ti. Sace so na sakkoti, bhikkhūhi ñātīhi vā upaṭṭhākehi vā¹ samādāpetvā jaggitabbo. Sace tepi na sakkonti, saṃghikena paccayena jaggitabbo, tasmimpi asati ekaṃ āvāsāṃ vissajjetvā avasesā jaggitabbā, bahū vissajjetvā ekaṃ saṅghapetumpi vaṭṭatiyeva.

Dubbhikkhe bhikkhūsu pakkantesu sabbe āvāsā nassanti, tasmā ekaṃ vā dve vā tayo vā āvāse vissajjetvā tato yāgubhattacīvarādīni paribhuñjantehi sesāvāsā jaggitabbayeve.

Kurundiyaṃ pana vuttaṃ “saṃghike paccaye asati eko bhikkhu ‘tuyhaṃ ekamañcaṭṭhānaṃ gahetvā jaggāhī’ti vattabbo. Sace bahutaraṃ icchati, tibhāgaṃ vā upaḍḍhabhāgaṃ vā datvāpi jaggāpetabbāṃ. Atha thambhamattamevettha avasiṭṭhaṃ, bahukammaṃ kātabbanti na icchati, ‘tuyhaṃ puggalikameva katvā jaggāhī’ti dātabbāṃ. Evampi hi ‘saṃghassa bhaṇḍakaṭṭhapanatṭhānañca navakānañca vasanaṭṭhānaṃ labhissatī’ti jaggāpetabbo. Evaṃ jaggitō pana tasmim jīvante puggaliko hoti, mate saṃghikova. Sace saddhivihārikānaṃ dātukāmo hoti, kammaṃ oloketvā tibhāgaṃ vā upaḍḍhaṃ vā puggalikaṃ katvā jaggāpetabbo. Evañhi saddhivihārikānaṃ dātum labhati. Evaṃ jagganake pana asati ekaṃ āvāsāṃ vissajjetvāti-ādinā nayena jaggāpetabbo”ti vuttaṃ. Idampi ca aññaṃ tattheva vuttaṃ.

Dve bhikkhū saṃghikabhūmiṃ gahetvā sodhetvā saṃghikasenāsaṇaṃ karonti, yena sā bhūmi paṭhamaṃ gahitā, so sāmī. Ubhopi puggalikaṃ karonti, soyeve sāmī. So saṃghikaṃ karoti, itaro puggalikaṃ karoti, aññaṃ ce bahu senāsaṇatṭhānaṃ atthi, puggalikaṃ karontopi na vāretabbo. Aññasmiṃ pana tādise patirūpe ṭhāne

1. Ñātī vā upaṭṭhāke vā (Vi-Tṭha 4. 85 piṭṭhe.)

asati taṃ paṭibāhitvā saṅghikaṃ karonteneva kātabbāṃ. Yaṃ pana tassa tattha vayakammaṃ kataṃ, taṃ dātabbāṃ. Sace pana katāvāse vā āvāsakaraṇaṭṭhāne vā chāyūpagaphalūpagā rukkhā honti, apaloketvā hāretabbā. Puggalikā ce honti, sāmikā āpucchitabbā. No ce denti, yāvattiyakāṃ āpucchitvā “rukkha-agghanakamūlaṃ dassāmā”ti hāretabbā.

224. Yo pana saṅghikaṃ vallimattampi aggahetvā āharimena upakaraṇena saṅghikāya bhūmiyā puggalikavihāraṃ kāreti, upaḍḍhaṃ saṅghikaṃ hoti, upaḍḍhaṃ puggalikaṃ. Pāsādo ce hoti, heṭṭhāpāsādo saṅghiko, upari puggaliko. Sace yo heṭṭhāpāsādaṃ icchati, heṭṭhāpāsādaṃ tassa hoti. Atha heṭṭhā ca upari ca icchati, ubhayattha upaḍḍhaṃ labhati. Dve senāsanāni kāreti, ekaṃ saṅghikaṃ, ekaṃ puggalikaṃ. Sace vihare utṭhitena dabbasambhārena kāreti, tibhāgaṃ labhati. Sace akataṭṭhāne cayaṃ vā pamukhaṃ vā karoti bahikuṭṭe, upaḍḍhaṃ saṅghassa, upaḍḍhaṃ tassa. Atha mahantaṃ visamaṃ pūretvā apade padaṃ dassetvā kataṃ hoti, anissaro tattha saṅgho.

Sace bhikkhu saṅghikavihārato gopānasi-ādīni gahetvā aññasmiṃ saṅghikāvāse yojeti, suyojitāni. Puggalikāvāse yojentehi pana mūlaṃ vā dātabbāṃ, paṭipākatikaṃ vā kātabbāṃ. Chadditavihārato mañcapīṭhādīni theyyacittena gaṇhanto uddhāreyeva bhaṇḍagghena kāretabbo. “Puna āvāsikakāle dassāmi”ti gahetvā saṅghikaparibhogena paribhuñjantassa naṭṭhaṃ sunaṭṭhaṃ, jiṇṇaṃ sujiṇṇaṃ. Arogaṃ ce, pākatikaṃ kātabbāṃ, puggalikaparibhogena paribhuñjantassa naṭṭhaṃ vā jiṇṇaṃ vā gīvā hoti. Tato dvāravātapānādīni saṅghikāvāse vā puggalikāvāse vā yojitāni, paṭidātabbāniyeva. Sace koci saṅghiko viharo undriyati, yaṃ tattha mañcapīṭhādikaṃ, taṃ guttatthāya aññatra harituṃ vaṭṭati. Tasmā aññatra haritvā saṅghikaparibhogena paribhuñjantassa naṭṭhaṃ sunaṭṭhaṃ, jiṇṇaṃ sujiṇṇaṃ. Sace arogaṃ, tasmīṃ vihare paṭisaṅkhate puna pākatikaṃ kātabbāṃ. Puggalikaparibhogena paribhuñjato naṭṭhaṃ vā jiṇṇaṃ vā gīvā hoti, tasmīṃ paṭisaṅkhate dātabbameva. Ayaṃ senāsanaggāhakathā.

225. Ayaṃ panettha **catupaccayasādhāraṇakathā**¹—sammatena appamattakavissajjakena bhikkhunā cīvarakammaṃ karontassa “sūciṃ dehi”ti vadato ekā dīghā, ekā rassāti dve sūciyo dātabbā. “Avibhattaṃ saṃghikabhaṇḍaṇ”ti pucchitabbakiccaṃ natthi. Pippalattthikassa eko pippalako, kantāraṃ paṭipajjitukāmassa upāhanayugaḷaṃ, kāyabandhanattthikassa kāyabandhanaṃ, “aṃsabaddhako me jiṇṇo”ti āgatassa aṃsabaddhako, parissāvanattthikassa parissāvanaṃ dātabbaṃ, dhammakaraṇattthikassa dhammakaraṇo. Sace paṭṭako na hoti, dhammakaraṇato paṭṭakena saddhiṃ dātabbo. “Āgantukapattaṃ āropessāmi”ti yācantassa kusiyā ca aḍḍhakusiyā ca pahonakaṃ dātabbaṃ. “Maṇḍalaṃ nappahoti”ti āgatassa maṇḍalaṃ ekaṃ dātabbaṃ, aḍḍhamāṇḍalāni dve dātabbāni, dve maṇḍalāni yācantassa na dātabbāni. Anuvātaparibhaṇḍattthikassa ekassa cīvarassa pahonakaṃ dātabbaṃ, sappinavanitādi-atthikassa gilānassa ekaṃ bhesajjaṃ nāḷimattaṃ katvā tato tatiyakoṭṭhāso dātabbo. Evaṃ tīṇi divasāni datvā nāḷiyā paripuṇṇāya catutthadivāsato paṭṭhāya saṃghaṃ āpucchitvā dātabbaṃ, guḷapiṇḍepi ekadivasaṃ tatiyabhāgo dātabbo. Evaṃ tīhi divasehi niṭṭhite piṇḍe tato paraṃ saṃghaṃ āpucchitvā dātabbaṃ. Sammannitvā ṭhapitayāgubhājakādīhi ca bhājanīyaṭṭhānaṃ āgatamanussānaṃ anāpucchitvāva upaḍḍhabhāgo dātabbo. Asammatehi pana apaloketvā dātabboti.

Saṃghassa santakaṃ sammatena vā āṇattehi vā ārāmikādīhi dīyamānaṃ, gihīnaṃca santakaṃ sāmikena vā āṇattena vā dīyamānaṃ “aparassa bhāgaṃ dehi”ti asantaṃ puggalaṃ vatvā gaṇhato bhaṇḍādeyyaṃ. ()² añña dīyamānaṃ gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabbo. Asammatena vā anāṇattena vā dīyamāne “aparampi bhāgaṃ dehi”ti vatvā vā kūṭavassāni gaṇetvā vā gaṇhanto uddhāreyeva bhaṇḍagghena kāretabbo. Itarehi dīyamānaṃ evaṃ gaṇhato bhaṇḍādeyyaṃ sāmikena pana “imassa dehi”ti dāpitaṃ vā sayāṃ dinnāṃ vā sudinnanti ayaṃ sabbaṭṭhakathāvinicchayato sāro.

1. Vi-Ṭṭha 4. 108 piṭṭhādīsu.

2. (Añña dīyamānaṃ, gihīnaṃca santakaṃ sāmikena vā āṇattena vā dīyamānaṃ “aparassa bhāgaṃ dehi”ti asantaṃ puggalaṃ vatvā gaṇhato bhaṇḍādeyyaṃ.) (Ka) Vi-Ṭṭha 1. 334 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

Piṇḍāya pavīṭṭhassapi odanapaṭivīso anto-upacārasīmāyaṃ ṭhitasseva gahetum vaṭṭati. Yadi pana dāyakā “bahi-upacārasīmaṭṭhānampi bhante gaṇhatha, āgantvā paribhuñjissanti”ti vadanti, evaṃ antogāmaṭṭhānampi gahetum vaṭṭati.

Pālim Aṭṭhakathañceva, oloketvā vicakkhaṇo.
Saṃghike paccaye evaṃ, appamattova bhājayeti¹.

Iti Pālimuttakavinayavinicchayasaṅgahe sabbākārato

Catupaccayabhājanīyavinicchayakathā samattā.

29. Kathinatthāravinicchayakathā

226. **Kathinanti** ettha² pana kathinaṃ attharitum ke labhanti, ke na labhanti? Gaṇanavasena tāva pacchimakotiya pañca janā labhanti, uddham sataṣaṇṇasampi, pañcannaṃ heṭṭhā na labhanti. Vuṭṭhavassavasena purimikāya vassaṃ upagantvā paṭhamapavāraṇāya pavāritā labhanti. Chinnavassā vā pacchimikāya upagatā vā na labhanti. “Aññasmim vihare vuṭṭhavassāpi na labhanti”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. Purimikāya upagatānaṃ pana sabbe gaṇapūrakā honti, ānisaṃsaṃ na labhanti, ānisaṃso itaresaṃyeva hoti. Sace purimikāya upagatā cattāro vā honti tayo vā dve vā eko vā, itare gaṇapūrake katvā kathinaṃ attharitabbaṃ. Atha cattāro bhikkhū upagatā, eko paripuṇṇavasso sāmaṇero, so ce pacchimikāya upasampajjati, gaṇapūrako ceva hoti ānisaṃsaṇca labhati. Tayo bhikkhū dve sāmaṇerā, dve bhikkhū tayo sāmaṇerā, eko bhikkhu cattāro sāmaṇerāti etthāpi eseva nayo. Sace purimikāya upagatā kathinatthārakusalā na honti, atthārakusalā Khandhakabhāṇakattherā pariyesitvā ānetabbā. Kammavācaṃ sāvetvā kathinaṃ attharāpetvā dānaṇca bhuñjitvā gamissanti, ānisaṃso pana itaresaṃyeva hoti.

1. Appamatto vibhājayeti (Sī)

2. Vi-Ṭṭha 3. 388 piṭṭhādīsu.

Kathinaṃ kena dinnam vaṭṭati? Yena kenaci devena vā manussena vā pañcannam vā sahadhammikānam aññatarena dinnam vaṭṭati.

Kathinadāyakassa vattam atthi, sace so tam ajānanto pucchati “bhante katham kathinaṃ dātabbam”ti, tassa evam ācikkhitabbam “tiṇṇam cīvarānam aññatarappahonakam sūriyuggamanasamaye vattham ‘kathinacīvaram demā’ti dātum vaṭṭati. Tassa parikammattham ettakā nāma sūciyo, ettakam suttam, ettakam rajanam, parikammaṃ karontānam ettakānam bhikkhūnam yāgubhattaṇca dātum vaṭṭati”ti.

Kathinatthārakenapi dhammena samena uppannam kathinaṃ attharantena vattam jānitabbam. Tantavāyagehato hi ābhatasantāneneva khalimakkhitasāṭako na vaṭṭati, malīnasāṭakopi na vaṭṭati, tasmā kathinatthārasāṭakam labhitvā suṭṭhu dhovitvā sūci-ādīni cīvarakammūpakaraṇāni sajjetvā bahūhi bhikkhūhi saddhim tadaheva sibbitvā niṭṭhitasūcikkammaṃ rajitvā kappabindum datvā kathinaṃ attharitabbam. Sace tasmim anattateyeva aññam kathinasāṭakam āharati, aññāni ca bahūni kathinānisamsavattāni deti, yo ānisamsam bahum deti, tassa santakena attharitabbam. Itaro tathā tathā ovaditvā saññāpetabbo.

Kathinaṃ pana kena attharitabbam? Yassa saṃgho kathinacīvaram deti. Saṃghena pana kassa dātabbam? Yo jīṇṇacīvaro hoti. Sace bahū jīṇṇacīvarā, vuḍḍhassa dātabbam. Vuḍḍhesupi yo mahāpariso tadaheva cīvaram katvā attharitum sakkoti, tassa dātabbam. Sace vuḍḍho na sakkoti, navakataro sakkoti, tassa dātabbam. Apica saṃghena mahātherassa saṅgham kātum vaṭṭati, tasmā “tumhe bhante gaṇhatha, mayam katvā dassāmā”ti vattabbam. Tisu cīvaresu yam jīṇṇam hoti, tadattthāya dātabbam. Pakatiyā dupaṭṭacīvarassa dupaṭṭattthāyeva dātabbam. Sacepissa ekapaṭṭacīvaram ghanam hoti, kathinasāṭakā ca pelavā, sārūppattthāya dupaṭṭappahonakameva dātabbam, “aham alabhanto ekapaṭṭam pārūpāmī”ti vadantassapi dupaṭṭam dātum vaṭṭati. Yo pana lobhapakatiko hoti, tassa na dātabbam. Tenapi “kathinaṃ attharitvā pacchā visibbitvā dve cīvarāni karissāmī”ti na gahetabbam. Yassa pana dīyati, tassa—

“Suṇātu me bhante saṃgho idam saṃghassa kathinadussam uppannam, yadi saṃghassa pattakallam, saṃgho imam kathinadussam itthannāmassa bhikkhuno dadeyya kathinaṃ attharitum esā ñatti.

Supātu me bhante saṅgho, idaṃ saṅghassa kathinadussam
uppannam, saṅgho imaṃ kathinadussam itthannāmassa bhikkhuno deti
kathinam attharituṃ, yassāyasmato khamati imassa kathinadussassa
itthannāmassa bhikkhuno dānam kathinam attharituṃ, so tuṇhassa.
Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

“Dinnam idaṃ saṅghena kathinadussam itthannāmassa bhikkhuno
kathinam attharituṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam
dhārayāmi”¹—

Evam dutiyakammavācāya dātabbam.

Evam dinne pana kathine sace tam kathinadussam
niṭṭhitaparikkammameva hoti, iccetaṃ kusalam. No ce niṭṭhitaparikkammaṃ
hoti, “aham thero”²ti vā “bahussuto”²ti vā ekenapi akātuṃ na labbhati,
sabbeheva sannipatitvā dhovanasibbanarajanāni niṭṭhāpetabbāni. Idañhi
kathinavattam² nāma Buddhappasattham. Atīte Padumuttaropi Bhagavā
kathinavattam² akāsi. Tassa kira aggasāvako Sujātattothero nāma kathinam
gaṇhi. Tam Satthā aṭṭhasaṭṭhiyā bhikkhusatasahashehi saddhim nisīditvā
akāsi.

Katapariyositam pana kathinam gahetvā atthārakena bhikkhunā sace
saṅghāṭiyā kathinam attharitukāmo hoti, porāṇikā saṅghāṭi
paccuddharitabbā, navā saṅghāṭi adhiṭṭhāpetabbā, “imāya saṅghāṭiyā
kathinam attharāmi”³ti vācā bhinditabbā. Sace uttarāsaṅgena kathinam
attharitukāmo hoti, porāṇako uttarāsaṅgo paccuddharitabbo, navo
uttarāsaṅgo adhiṭṭhātabbo, “iminā uttarāsaṅgena kathinam attharāmi”³ti vācā
bhinditabbā. Sace antaravāsakena kathinam attharitukāmo hoti, porāṇako
antaravāsako paccuddharitabbo, navo antaravāsako adhiṭṭhāpetabbo, “iminā
antaravāsakena kathinam attharāmi”³ti vācā bhinditabbā.

Tena³ kathinatthārakena bhikkhunā saṅgham upasaṅkamitvā ekaṃsam
uttarāsaṅgam karitvā añjalim paggaheṭvā evamassa vacanīyo “atthataṃ
bhante saṅghassa kathinam, dhammiko kathinatthāro, anumodathā”³ti. Tehi

1. Vi 3. 352 piṭṭhe.

2. Kathinavattam (Sī)

3. Vi 5. 309 piṭṭhe.

anumodakehi bhikkhūhi ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggahevā evamassa vacanīyo “atthataṃ āvuso saṅghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodāmā”ti. Tena kathinatthārakena bhikkhunā sambahule bhikkhū upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggahevā evamassa vacanīyo “atthataṃ bhante saṅghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodathā”ti. Tehi anumodakehi bhikkhūhi ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggahevā evamassa vacanīyo “atthataṃ āvuso saṅghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodāmā”ti. Tena kathinatthārakena bhikkhunā ekaṃ bhikkhum upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggahevā evamassa vacanīyo “atthataṃ āvuso saṅghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodāhī”ti. Tena anumodakena bhikkhunā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā añjaliṃ paggahevā evamassa vacanīyo “atthataṃ āvuso¹ saṅghassa kathinaṃ, dhammiko kathinatthāro, anumodāmī”ti. Evaṃ sabbesaṃ atthataṃ hoti kathinaṃ. Vuttañhetarṃ parivāre “dvinnarṃ puggalānarṃ atthataṃ hoti kathinaṃ atthārakassa ca anumodakassa ca”ti². Punapi vuttarṃ “na saṅgho kathinaṃ attharati, na gaṇo kathinaṃ attharati, puggalo kathinaṃ attharati, saṅghassa anumodanāya gaṇassa anumodanāya puggalassa attharāya saṅghassa atthataṃ hoti kathinaṃ, gaṇassa atthataṃ hoti kathinaṃ, puggalassa atthataṃ hoti kathinaṃ”ti³.

Evaṃ atthate pana kathine sace kathinacīvarena saddhim ābhatarṃ ānisaṃsaṃ dāyakā “yena amhākaṃ kathinaṃ gahitaṃ, tasseva demā”ti denti, bhikkhusaṅgho anissaro. Atha avicāretvāva datvā gacchanti, bhikkhusaṅgho issaro. Tasmā sace kathinatthārakassa sesacīvarānipi dubbalāni honti, saṅghena apaloketvā tesampi atthāya vatthāni dātabbāni, kammavācā pana ekāyeva vaṭṭati. Avasesakathinānisaṃse balavavatthāni vassāvāsikaṭṭhitikāya dātabbāni, ṭṭhitikāya abhāve therāsanato paṭṭhāya dātabbāni, garubhaṇḍarṃ na bhājetabbarṃ. Sace pana ekasīmāya bahū viharā honti, sabbehi bhikkhūhi sannipātāpetvā ekattha kathinaṃ attharitabbarṃ, visum visum attharitum na vaṭṭati.

1. Bhante (Sī)

2. Vi 5. 302 piṭṭhe.

3. Vi 5. 309 piṭṭhe.

“Atthatakathinānaṃ vo bhikkhave pañca kappissanti, anāmantacāro asamādānacāro gaṇabhojanaṃ yāvadatthacīvaraṃ yo ca tattha cīvaruppādo so nesaṃ bhavissatī”¹ti vacanato atthatakathinānaṃ bhikkhūnaṃ anāmantacārādayo pana pañcānisamsā labbhanti. Tattha **anāmantacāro**ti anāmantetvā caraṇaṃ, yāva kathinaṃ na uddharīyati, tāva Cārittasiikkhāpadena anāpattīti vuttaṃ hoti. **Asamādānacāro**ti cīvaraṃ asamādāya caraṇaṃ, cīvaravippavāsoti attho. **Gaṇabhojananti** Gaṇabhojanasikkhāpadena anāpatti vuttā. **Yāvadatthacīvaranti** yāvatā cīvarena attho, tāvatakaṃ anadhiṭṭhitaṃ avikappitaṃ vaṭṭatīti attho. **Yo ca tattha cīvaruppādoti** tattha kathinatthasīmāya matakacīvaraṃ vā hotu saṃghaṃ uddissa dinnāṃ vā saṃghikena tatruppādena ābhataṃ vā, yena kenaci ākārena yaṃ saṃghikaṃ cīvaraṃ uppajjati, taṃ tesāṃ bhavissatīti attho.

Iti Pālimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Kathinatthāravinicchayakathā samattā.

30. Garubhaṇḍavinicchayakathā

227. **Garubhaṇḍānī**ti ettha “pañcimāni bhikkhave avissajjiyāni na vissajjetabbāni saṃghena vā gaṇena vā puggalena vā, vissajjitānipi avissajjitāni honti, yo vissajjeyya, āpatti thullaccayassā”²ti-ādinā² nayena dassitāni ārāmo ārāmavattthu, vihāro vihāravattthu, mañco pīṭhaṃ bhisī bimbohanaṃ, lohakumbhī lohabhāṇakaṃ lohavārako lohakaṭāhaṃ vāsi pharasu kuṭhārī kudālo nikhādanaṃ, valli veḷu muñjaṃ pabbajaṃ tiṇaṃ mattikā dārubhaṇḍaṃ mattikābhaṇḍanti imāni pañca garubhaṇḍāni nāma.

Tattha³ **ārāmo** nāma pupphārāmo vā phalārāmo vā. **Ārāmavattthu** nāma tesāmyeva ārāmānaṃ atthāya paricchinditvā ṭhapitokāso, tesu vā ārāmesu vīnaṭṭhesu tesāṃ porāṇakabhūmibhāgo.

1. Vi 3. 352 piṭṭhe.

2. Vi 4. 321 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 4. 76 piṭṭhādīsu.

Vihāro nāma yaṃ kiñci pāsādādi senāsanam. **Vihāravatthu** nāma tassa patiṭṭhānokāso. **Mañco** nāma masārako bundikābaddho kuḷirapādako āhaccapādakoti imesaṃ catunnaṃ mañcānaṃ aññataro. **Piṭham** nāma masārakādīnaṃyeva catunnaṃ piṭhānaṃ aññataraṃ. **Bhisi** nāma uṇṇabhisi-ādīnaṃ pañcannaṃ aññatarā. **Bimbohanam** nāma rukkhātūlalātātūlapoṭakītūlānaṃ aññataraṃ. **Lohakumbhī** nāma kālalohena vā tambalohena vā yena kenaci lohena katakumbhī. **Lohabhāṇakādīsūpi** eseva nayo. Ettha pana **bhāṇakanti** araṇjaro vuccati. **Vārakoti** ghaṭo. **Kaṭāham** kaṭāhameva. **Vāsiti**-ādīsu **valli**-ādīsu ca duviññeyyaṃ nāma natthi. **Pañcāti** ca rāsivasena vuttaṃ, sarūpavasena panetāni pañcavīsatividhāni honti. Vuttañhetam—

“Dvisaṅghāni dve honti, tatiyaṃ catusaṅgham.
Catuttham navakoṭṭhāsaṃ, pañcamam aṭṭhabhedanam.

Iti pañcahi rāsīhi, pañcanimmalalocano.
Pañcavīsavidham Nātho, garubhaṇḍam pakāsayī”ti.

Tatrāyaṃ vinicchayakathā—idañhi sabbampi garubhaṇḍam Senāsanakkhandhake “avissajjiyaṃ”ti vuttaṃ, Kīṭāgirivatthusmim “avebhaṅgiyaṃ”ti dassitaṃ, parivāre pana—

“Avissajjiyaṃ avebhaṅgiyaṃ,
Pañca vuttā Mahesinā.
Vissajjentassa paribhuñjantassa anāpatti,
Pañhāmesā kusalehi cintitā”ti¹—

āgataṃ. Tasmā mūlacchejjasena avissajjiyañca avebhaṅgiyañca, parivattanavasena pana vissajjentassa paribhuñjantassa ca anāpattīti evamettha adhippāyo veditabbo.

228. Tatrāyaṃ anupubbikathā—idaṃ tāva pañcavidhampi cīvarapiṇḍapātabhesajjattāya upanetaṃ na vaṭṭati, thāvarena ca thāvaram, garubhaṇḍena ca garubhaṇḍam parivattetaṃ vaṭṭati. Thāvare pana khettaṃ vatthu taḷākam mātikāti

1. Vi 5. 373 piṭṭhe.

evarūpaṃ bhikkhusaṅghassa vicāretum vā sampaṭicchitum vā adhvāsetum vā na vaṭṭati, kappiyakārakeveha vicāritato kappiyabhaṇḍaṃ vaṭṭati. Ārāmena pana ārāmaṃ āramavatthum vihāraṃ¹ vihāravatthunti imāni cattāripi parivattetum vaṭṭati.

Tatrāyaṃ parivattananayo—saṅghassa nāḷikerārāmo dūre hoti, kappiyakārakā bahutaraṃ khādanti, yampi na khādanti, tato sakaṭavetanāṃ datvā appameva āharanti, aññesaṃ pana tassa āramassa avidūre gāmaṃvāsīnaṃ manussānaṃ vihārassa samīpe ārāmo hoti, te saṅghaṃ upasaṅkamitvā sakena ārāmena taṃ ārāmaṃ yācanti, saṅghena “ruccati saṅghassa”ti apaloketvā sampaṭicchitabbo. Sacepi bhikkhūnaṃ rukksahassaṃ hoti, manussānaṃ pañca satāni, “tumahākaṃ ārāmo khuddako”ti na vattabbo. Kiñcāpi hi ayaṃ khuddako, atha kho itarato² bahutaraṃ āyaṃ deti. Sacepi samakameva deti, evampi icchitacchitakkhaṇe paribhuñjitum sakkāti gaheṭṭabbameva. Sace pana manussānaṃ bahutarā rukkhā honti, “nanu tumhākaṃ bahutarā rukkhā”ti vattabbaṃ. Sace “atirekaṃ amhākaṃ puññaṃ hotu, saṅghassa demā”ti vadanti, jānāpetvā sampaṭicchitum vaṭṭati. Bhikkhūnaṃ rukkhā phaladhārino, manussānaṃ rukkhā na tāva phalaṃ gaṇhanti, kiñcāpi na gaṇhanti, “na cīrena gaṇhissanti”ti sampaṭicchitabbameva. Manussānaṃ rukkhā phaladhārino, bhikkhūnaṃ rukkhā na tāva phalaṃ gaṇhanti, “nanu tumhākaṃ rukkhā phaladhārino”ti vattabbaṃ. Sace “gaṇhatha bhante, amhākaṃ puññaṃ bhavissati”ti denti, jānāpetvā sampaṭicchitum vaṭṭati. Evaṃ ārāmena ārāmo parivattetabbo. Eteneva nayena āramavatthupi vihāropi vihāravatthupi ārāmena parivattetabbaṃ, āramavatthunā ca mahantena vā khuddakena vā ārāma-āramavatthuvihāravihāravatthūni.

Kathaṃ vihārena vihāro parivattetabbo? Saṅghassa antogāme gehaṃ hoti, manussānaṃ vihāramajjhe pāsādo hoti, ubhopi agghena samakā, sace manussā tena pāsādena taṃ gehaṃ yācanti, sampaṭicchitum vaṭṭati. Bhikkhūnaṃ ce mahagghataraṃ gehaṃ hoti, “mahagghataraṃ amhākaṃ gehaṃ”ti vutte ca “kiñcāpi mahagghataraṃ pabbajitānaṃ asāruppaṃ,

1. Vihārena vihāraṃ (Sī)

2. Itaro (Sī)

na sakkā tattha pabbajitehi vasitum, idaṃ pana sāruppaṃ, gaṇhathā”ti vadanti, evampi sampaṭicchitum vaṭṭati. Sace pana manussānaṃ mahagghaṃ hoti, “nanu tumhākaṃ gehaṃ mahagghaṃ”ti vattabbaṃ. “Hotu bhante, amhākaṃ puññaṃ bhavissati, gaṇhathā”ti vutte pana sampaṭicchitum vaṭṭati. Evampi vihārena vihāro parivattetaḃbo. Eteneva nayena vihāravatthupi ārāmaṃ vihāravatthupi vihārena parivattetaḃbaṃ, vihāravatthunā ca mahagghena vā appagghena vā vihāravihāravatthu-ārāma-ārāmaṃ vihāravatthūni. Evaṃ **thāvarena thāvara** parivattanaṃ veditabbaṃ.

Garubhaṇḍena garubhaṇḍaparivattane pana mañcapīṭhaṃ mahantaṃ vā hotu khuddakaṃ vā, antamaso caturaṅgulaṃ pādakaṃ gāmadārakehi paṃsvāgārakesu kīḷantehi katampi saṃghassa dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍaṃ hoti. Sacepi rājarājamahāmattādayo ekappahāreneva mañcasataṃ vā mañcasahassaṃ vā denti, sabbe kappiyamañcā sampaṭicchitabbā, sampaṭicchitvā “vuḍḍhapaṭipāṭiyā saṃghikaparibhogena paribhuñjathā”ti dātabbā, puggalikavasena na dātabbā. Atirekamañce bhaṇḍāgārādīsu paññapetvā pattacīvaraṃ nikkhipitumpi vaṭṭati. Bahisīmāya “saṃghassa demā”ti dinnamañco saṃghattherassa vasanaṭṭhāne dātabbo. Tattha ce bahū mañcā honti, mañcena kammaṃ natthi. Yassa vasanaṭṭhāne kammaṃ atthi, tattha “saṃghikaparibhogena paribhuñjathā”ti dātabbo. Mahagghena satagghanakena vā saḥassagghanakena vā mañcena aññaṃ mañcasataṃ labhati, parivattetvā gahetabbaṃ. Na kevalaṃ mañcena mañceyeva, ārāma-ārāmaṃ vihāravatthupi vihāravatthupīṭhabhisibimbo-hanānīpi parivattetaḃbaṃ vaṭṭanti. Esa nayo pīṭhabhisibimbohanesupi. Etesu pana akappiyaṃ na paribhuñjitabbaṃ, kappiyaṃ Saṃghikaparibhogena paribhuñjitabbaṃ. Akappiyaṃ vā mahagghaṃ kappiyaṃ vā parivattetvā vuttavatthūni gahetabbāni. Agarubhaṇḍupagaṃ pana bhisibimbohanaṃ nāma natthi.

229. **Lohakumbhī lohabhāṇakaṃ lohakaṭṭhānti** imāni tīṇi mahantāni vā hontu khuddakāni vā, antamaso pasatamatta-udakagaṇhanakānīpi garubhaṇḍāniyeva. **Lohavārako** pana kāḷalohatambalohavattalohakaṃ salohānaṃ yena kenaci kato Sīhaḷadīpe pādagaṇhanako bhājetabbo. Pādo ca nāma Magadhanāḷiyā pañcanāḷimattaṃ

gaṇhāti, tato atirekagaṇhanako garubhaṇḍaṃ. Imāni tāva Pāliyaṃ āgatāni lohabhājanāni. Pāliyaṃ pana anāgatāni bhiṅgārapaṭṭiggaḥa-
ulūṇkadabbikaṭacchupātitaṭṭakasarakasamugga-
aṅgārapalladhūmakāṭacchu-ādīni khuddakāni vā mahantāni vā sabbāni garubhaṇḍāni. Patto ayathālakaṃ tambalohathālakanti imāni pana bhājanīyāni. Kaṃsalohavaṭṭalohabhājanavikati saṃghikaparibhogena vā gihivikaṭā vā vaṭṭati, puggalikaparibhogena na vaṭṭati. Kaṃsalohādibhājanam saṃghassa dinnampi hi pārihāriyam na vaṭṭati, gihivikaṭānihāreneva paribhuñjitabbanti **Mahāpaccariyam** vuttam.

Ṭhapetvā pana bhājanavikatiṃ aññasmimpi kappiyalohabhaṇḍe añjanī añjanisalākā kaṇṇamalahaṇāni sūci paṇṇasūci khuddako pipphalako khuddakaṃ āraṇṇakaṃ kuñcikaṃ tālaṃ kattarayaṭṭhi vedhako natthudānaṃ bhiṇḍivālo lohakuṭo lohakutti lohaguḷo lohapiṇḍi lohacakkalikaṃ aññampi vippakatalohabhaṇḍaṃ bhājanīyam.
Dhūmanettaphālādīparukkhadīpakapallaka-olambakadīpa-itthipurisatiracchā-nagatarūpakāni pana aññāni vā bhitticchadanakavāṭādīsu upanetabbāni antamaso lohakhilakaṃ upādāya sabbāni lohabhaṇḍāni garubhaṇḍāniyeva honti, attanā laddhānipi pariharitvā puggalikaparibhogena na paribhuñjitabbāni, saṃghikaparibhogena vā gihivikaṭāni vā vaṭṭanti. Tipubhaṇḍepi ese va nayo. Khīrapāsānamayāni taṭṭakasarakādīni garubhaṇḍāniyeva.

Ghaṭako pana telabhājanam vā pādagaṇhanakato atirekameva garubhaṇḍaṃ. Suvannaṇarajatahārakūṭajātīphalikaḥbhājanāni gihivikaṭānipi na vaṭṭanti, pageva saṃghikaparibhogena vā puggalikaparibhogena vā. Senāsanaparibhoge pana āmāsampi anāmāsampi sabbaṃ vaṭṭati.

Vāsi-ādīsu yāya vāsiyā ṭhapetvā dantakaṭṭhacchedanam vā ucchutacchanam vā aññaṃ mahākammaṃ kātuṃ na sakkā, ayaṃ bhājanīyā. Tato mahantatarā yena kenaci ākārena katā vāsi garubhaṇḍameva. **Pharasu** pana antamaso vejjānaṃ sirāvedhanapharasupi garubhaṇḍameva. **Kuṭhāriyam** pharasusadisoyeva vinicchayo. Yā pana āvudhasaṅkhepena katā, ayaṃ anāmāsā. **Kudālo** antamaso caturaṅgulamattopi garubhaṇḍameva. **Nikhādanam** caturassamukhaṃ vā hotu doṇimukhaṃ vā vaṇkaṃ vā ujukaṃ vā,

antamaso sammunñjanīdaṇḍakavedhanampi daṇḍabaddhaṃ ce,
garubhaṇḍameva. Sammunñjanīdaṇḍakhaṇanakaṃ pana adaṇḍakaṃ
phalamattameva. Yaṃ sakkā sipāṭikāya pakkipitvā pariharitum, taṃ
bhājanīyaṃ. Sikharampi nikhādaneneva saṅgahitaṃ. Yehi manussehi vihare
vāsi-ādīni dinnāni honti, te ce ghare daḍḍhe vā corehi vā vilutte “detha no
bhante upakaraṇe, puna pākātike karissāmā”ti vadanti, dātabbā. Sace
āharanti, na vāretabbā, anāharantāpi na codetabbā.

Kammāratacchakāracundakāraṇaḷakāramaṇikārapattabandhakānaṃ
adhikaraṇimuṭṭhikaṣaṇḍāsatulādīni sabbāni lohamaya-upakaraṇāni saṃghe
dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍāni. Tipukoṭṭakasuvaṇṇakāracammakāra-
upakaraṇesupi eseva nayo. Ayaṃ pana viseso—tipukoṭṭaka-upakaraṇesupi
tipucchedanakasatthakaṃ, suvaṇṇakāra-upakaraṇesu
suvaṇṇacchedanakasatthakaṃ, cammakāra-upakaraṇesu
kataparikkammamacchedanakakhuddakasatthakanti imāni
bhājanīyabhaṇḍāni. Nahāpitatunnakāra-upakaraṇesupi ṭhapetvā
mahākattariṃ mahāsaṇḍāsaṃ mahāpipphalikaṇca sabbāni bhājanīyaṃ,
mahākattari-ādīni garubhaṇḍāni.

Valli-ādīsu vettavalli-ādikā yā kaci adḍhabāhuppamāṇā valli saṃghassa
dinnā vā tatthajātakā vā rakkhitaḡopitā garubhaṇḍaṃ hoti, sā
saṃghakamme ca cetiyakamme ca kate sace atirekā hoti, puggalikakammepi
upanetum vaṭṭati. Arakkhitā pana garubhaṇḍameva na hoti.
Suttamakacivākanāḷikerahīracammamayā rajjukā vā yottāni vā vāke ca
nāḷikerahīre ca vaṭṭetvā katā ekavaṭṭā vā dvivaṭṭā vā saṃghassa dinnakālato
paṭṭhāya garubhaṇḍaṃ. Suttaṃ pana avatṭetvā dinnāni
makacivākanāḷikerahīrā ca bhājanīyā. Yehi panetāni rajjukayottādīni dinnāni
honti, te attano karaṇīyena harantā na vāretabbā.

Yo koci antamaso aṭṭhaṅgulasūcidaṇḍakamattopi **veḷu** saṃghassa dinno
vā tatthajātako vā rakkhitaḡopito garubhaṇḍaṃ, sopi saṃghakamme ca
cetiyakamme ca kate atireko puggalikakamme ca dātum vaṭṭati.
Pādaḡaṇhanakatelanāḷi pana kattarayaṭṭhi upāhanadaṇḍako chattaḡaṇḍako
chattasalākāti idamettha bhājanīyabhaṇḍaṃ. Daḍḍhagehamanussā

gaṇhitvā gacchantā na vāretabbā. Rakkhitagopitaṃ veḷum gaṇhantena samakaṃ vā atirekaṃ vā thāvaraṃ antamaso tamagghanakavallikāyapi phātikammaṃ katvā gahetabbo, phātikammaṃ akatvā gaṇhantena tattheva vaḷaṇjetabbo. Gamanakāle saṅghike āvāse ṭhapetvā gantabbaṃ, asatiyā gahetvā gatena paṇṇitvā dātabbo. Desantaragatena sampattavihāro saṅghikāvāse ṭhapetabbo.

Tiṇanti muñjaṇca pabbajaṇca ṭhapetvā avasesaṃ yaṃ kiñci tiṇaṃ. Yattha pana tiṇaṃ natthi, tattha paṇṇehi chādenti, tasmā paṇṇampi tiṇeneva saṅgahitaṃ. Iti muñjādīsu yaṃ kiñci muṭṭhippamaṇaṃ tiṇaṃ tālapaṇṇādīsu ca ekapaṇṇampi saṅghassa dinnāṃ vā tatthajātakāṃ vā bahārāme saṅghassa tiṇavattutho¹ jātatiṇaṃ vā rakkhitagopitaṃ garubhaṇḍaṃ hoti, tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca kate atirekaṃ puggalikakamme dātuṃ vaṭṭati, daḍḍhagehamanussā gahetvā gacchantā na vāretabbā. Aṭṭhaṅgulappamaṇopi rittapotthako garubhaṇḍameva.

Mattikā pakatimattikā vā hotu pañcavaṇṇā vā sudhā vā sajjurasakaṅguṭṭhasilesādīsu² vā yaṃ kiñci dullabhaṭṭhāne ānetvā dinnāṃ tatthajātakāṃ vā, rakkhitagopitaṃ tālaphalapakkamattaṃ garubhaṇḍaṃ hoti, tampi saṅghakamme ca cetiyakamme ca niṭṭhite atirekaṃ puggalikakamme ca dātuṃ vaṭṭati, hiṅguhiṅgulakaharitalamanosilaṇjanāni pana bhājanīyabhaṇḍāni.

Dārubhaṇḍe “yo koci aṭṭhaṅgulasūcidaṇḍamattopi dārubhaṇḍako dārudullabhaṭṭhāne saṅghassa dinno vā tatthajātako vā rakkhitagopito, ayaṃ garubhaṇḍaṃ hoti”ti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** pana sabbampi dāruveḷucammaṃ pāsāṇādivikatiṃ dārubhaṇḍena saṅgaṇhitvā āsandikato paṭṭhāya dārubhaṇḍe vinicchayo vutto. Tatrāyaṃ nayo— āsandiko sattaṅgo bhaddapīṭhaṃ pīṭhikā ekapāḍakapīṭhaṃ āmaṇḍakavaṇṭakapīṭhaṃ phalakaṃ kocchaṃ palālapīṭhanti imesu tāva yaṃ kiñci khuddakaṃ vā hotu mahantaṃ vā, saṅghassa dinnāṃ garubhaṇḍaṃ hoti. Palālapīṭhena cettha kadalipattāḍipīṭhāni saṅgahitāni. Byagghacamma-onaddhampi vāḷarūpaparikkhitaṃ ratanaparisisibbitaṃ kocchaṃ garubhaṇḍameva, vaṅkaphalakaṃ dīghaphalakaṃ cīvaradhovanaphalakaṃ

1. Saṅghassa tiṇaṃ vā vatthusmiṃ (Sī), saṅghassa dinnāṃ vatthusmiṃ (Ka), saṅghiketitiṇavattusmiṃ (Kaṅkhā-Tīṭha 263 piṭṭhe) Vi-Tīṭha 4. 82 piṭṭhe pana passitabbaṃ.

2. Sajjurasasamaṇṣaṭṭhasilesādīsu (Sī)

ghaṭṭanaphalakam ghaṭṭanamuggaro dantakaṭṭhacchedanagaṇṭhikā daṇḍamuggaro¹ ambaṇaṃ rajanadoṇi udakapaṭicchako dārumayo vā dantamayo vā veḷumayo vā sapādakopi apādakopi samuggo mañjūsā pādagaṇhanakato atirekappamāṇo karaṇḍo udakadoṇi udakakaṭāhaṃ uḷuṅko kaṭacchu pāṇiyasarāvaṃ pāṇiyasaṅkhoti etesupi yaṃ kiñci saṃghe dinnam garubhaṇḍam. Saṅkhathālakaṃ pana bhājanīyaṃ, tathā dārumayo udakatumbo.

Pādakathalikamaṇḍalaṃ dārumayaṃ vā hotu coḷapaṇṇādimayaṃ vā, sabbaṃ garubhaṇḍam. Ādhārako pattapidhānaṃ tālavaṇṭam bījaṇi caṅkoṭakaṃ pacchi yaṭṭhisammuṇjaṇi muṭṭhisammuṇjaṇīti etesupi yaṃ kiñci khuddakaṃ vā hotu mahantaṃ vā, dāruveḷupaṇṇacammādīsu yena kenaci kataṃ garubhaṇḍameva. Thambhatulāsopānaphalakādīsu dārumayaṃ vā pāsāṇamayaṃ vā yaṃ kiñci gehasambhārarūpaṃ yo koci kaṭasārako yaṃ kiñci bhūmattharaṇaṃ yaṃ kiñci akappiyacammaṃ, sabbaṃ saṃghe dinnam garubhaṇḍam, bhūmattharaṇaṃ kātum vaṭṭati. Eḷakacammaṃ pana paccattharaṇagatikaṃ hoti, tampi garubhaṇḍameva. Kappiyacammāni bhājanīyāni. **Kurundiyaṃ** pana “sabbaṃ mañcappamāṇaṃ cammaṃ garubhaṇḍan”ti vuttaṃ.

Udukkhalaṃ musalaṃ nisadaṃ nisadapoto pāsāṇadoṇi pāsāṇakaṭāhaṃ turivemabhastādi sabbaṃ pesakārādibhaṇḍaṃ sabbaṃ kasibhaṇḍaṃ sabbaṃ cakkayuttakaṃ yānaṃ garubhaṇḍameva. Mañcapādo mañca-aṭaṇi pīṭhapādo pīṭha-aṭaṇi vāsipharasu-ādīnaṃ daṇḍāti etesu yaṃ kiñci vippakatatacchanakammaṃ anīṭṭhitameva bhājanīyaṃ, tacchitamattṭhaṃ pana garubhaṇḍam hoti. Anuññātavāsiyā pana daṇḍo chattamuṭṭhipaṇṇam kattarayaṭṭhi upāhanā araṇisahitaṃ dhammakaraṇo pādagaṇhanakato anātirittaṃ āmalakatumbaṃ āmalakaghaṭo lābukatumbaṃ lābughaṭo visāṇakatumbanti sabbamevetam bhājanīyaṃ tato mahantataraṃ garubhaṇḍam. Hatthidanto vā yaṃ kiñci visāṇaṃ vā atacchitaṃ yathāgatameva bhājanīyaṃ. Tehi katamañcapādādīsu purimasadisoyeva vinicchayo. Tacchitaniṭṭhitopi hiṅgukaraṇḍako gaṇṭhikā vidho añjaṇi añjaṇīsalākā udakapuñchanīti idaṃ sabbaṃ bhājanīyameva.

Mattikābhaṇḍe sabbaṃ manussānaṃ upabhogaparibhogaṃ ghaṭapīṭharādikulālabhājanaṃ pattakaṭāhaṃ aṅgārakaṭāhaṃ dhūmadānaṃ dīparukkhako

1. Daṇḍamuggaro nāvo (Sī)

dīpakapallikā cayaniṭṭhakā chadaniṭṭhakā thūpikāti saṅghassa dinnakālato paṭṭhāya garubhaṇḍam, pādagaṇhanakato anatirittappamāṇo pana ghaṭako pattam thālakaṁ kañcanaḥ kuṇḍikāti idamettha bhājanīyabhaṇḍam. Yathā ca mattikābhaṇḍe, evaṁ lohabhaṇḍepi kuṇḍikā bhājanīyakoṭṭhāsameva bhajatiṭi ayamettha anupubbikathā.

Iti Pālimuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Garubhaṇḍavinicchayakathā samattā.

31. Codanādivinicchayakathā

230. **Codanādivinicchayoti** ettha¹ pana codetuṁ ko labhati, ko na labhati? Dubbalacodakavacanam tāva gahetvā koci na labhati. Dubbalacodako nāma sambahulesu kathāsallāpena nisinnesu eko ekaṁ ārabha anodissakaṁ katvā pārājikavattum katheti, añño taṁ sutvā itarassa gantvā āroceti, so taṁ upasaṅkamitvā “tvaṁ kira maṁ idañcidaṇca vadasi”ti bhaṇati, so “nāhaṁ evarūpaṁ jānāmi, kathāpavattiyaṁ pana mayā anodissakaṁ katvā vuttamatthi. Sace ahaṁ tava imaṁ dukkhupattim jāneyyaṁ, ettakampi na katheyyaṁ”ti. Ayaṁ dubbalacodako. Tassetam kathāsallāpaṁ gahetvā taṁ bhikkhum koci codetuṁ na labhati, etaṁ pana aggahetvā sīlasampanno bhikkhu bhikkhum vā bhikkhuniṁ vā, sīlasampannā ca bhikkhunī bhikkhunīmeva codetuṁ labhatiṭi Mahāpadumatthero āha. Mahāsumatthero pana “pañcapi sahadhammikā labhanti”ti āha. Godattatthero “na koci na labhati”ti vatvā “bhikkhussa sutvā codeti, bhikkhuniyā sutvā -pa- titthiyasāvakānaṁ sutvā codeti”ti idaṁ suttaṁ² āhari. Tiṇṇampi therānaṁ vāde cuditakasseva paṭiññāya kāretabbo.

Ayaṁ pana codanā nāma diṭṭhacodanā sutacodanā parisāṅkitacodanāti tividhā hoti. Aparāpi catubbidhā hoti sīlavipatticodanā ācāravipatticodanā diṭṭhivipatticodanā ājīvavipatticodanāti. Tattha garukānaṁ dvinnam āpattikkhandhānaṁ vasena **sīlavipatticodanā**

1. Vi-Ṭṭha 2. 173 piṭṭhādīsu.

2. Vi 5. 382 piṭṭhe.

veditabbā, avasesānaṃ vasena **ācāravipatticodanā**, micchādiṭṭhi-
antaggāhikadiṭṭhivasena¹ **diṭṭhivipatticodanā**, ājīvahetu paññattānaṃ
channaṃ sikkhāpadānaṃ vasena **ājīvavipatticodanā** veditabbā.

Aparāpi catubbidhā hoti vatthusandassanā āpattisandassanā
saṃvāsapaṭikkhepo sāmīcipaṭikkhepoti. Tattha **vatthusandassanā** nāma
“tvaṃ methunaṃ dhammaṃ paṭisevi, adinnaṃ ādiyi, manussaṃ ghātayittha,
abhūtaṃ ārocayitthā”ti evaṃ pavattā. **Āpattisandassanā** nāma “tvaṃ
methunadhammapārājikāpattiṃ āpanno”ti evamādinayappavattā.
Saṃvāsapaṭikkhepo nāma “natthi tayā saddhiṃ uposatho vā pavāraṇā vā
saṃghakammaṃ vā”ti evaṃ pavatto. **Sāmīcipaṭikkhepo** nāma
abhivādanapaccuṭṭhāna-añjalīkammabījanādīkammānaṃ akaraṇaṃ. Taṃ
paṭipāṭiyā vandanādīni karonto ekassa akatvā senāsanaṃ karaṇakāle
veditabbā. Ettāvatāpi codanā nāma hoti. Yāgubhattādinā pana yaṃ icchatī,
taṃ āpucchati, na tāvatā² codanā hoti.

Aparā **Pātimokkhaṭṭhapanakkhandhake**³ “ekaṃ bhikkhave
adhammikaṃ pātimokkhaṭṭhapanānaṃ, ekaṃ dhammikaṃ”ti-ādiṃ katvā yāva
dasa adhammikāni pātimokkhaṭṭhapanāni, dasa dhammikānīti evaṃ
adhammikā pañcapaññāsa, dhammikā pañcapaññāsāti dasuttarasataṃ codanā
vuttā. Tā diṭṭhena codentassa dasuttarasataṃ, sutena codentassa
dasuttarasataṃ, parisaṅkāya codentassa dasuttarasatanti tiṃsādhikāni⁴ tīṇi
satāni honti. Tāni kāyena codentassa, vācāya codentassa, kāyavācāya
codentassāti tiguṇāni katāni navutādhikāni⁵ nava satāni honti. Tāni attanā
codentassapi parena codāpentassapi tattakānevāti vīsati-ūnāni dve saḥassāni
honti. Puna diṭṭhādibhede samūlikāmūlikavasena anekasaḥassā codanā
hontīti veditabbā.

231. Vuttappabhedāsu pana imāsu codanāsu yāya kāyaci codanāya
vasena saṃghamajjhe oṣaṭe vatthusmiṃ cuditakacodakā vattabbā “tumhe
amhākaṃ vinicchayena tuṭṭhā bhavissathā”ti. Sace

1. Micchādiṭṭhi-antaggāhikādivasena (Sī) 2. Na tāva sā (Sī) 3. Vi 4. 425 piṭṭhe.

4. Tiṃsāni (Vi-Ṭṭha 2. 174 piṭṭhe)

5. Navutāni (Vi-Ṭṭha 2. 174 piṭṭhe)

“bhavissāmā”ti vadanti, saṅghena taṃ adhikaraṇaṃ sampañcchitabbaṃ. Atha pana “vinicchīnatha tāva bhante, sace amhākaṃ khamissati, gaṇhissāmā”ti vadanti, “cetiyaṃ tāva vandathā”ti-ādīni vatvā dīghasuttaṃ katvā vissajjitabbaṃ. Te ce cirarattaṃ kilantā pakkantaparisā upacchinnapakkhā hutvā puna yācanti, yāvataṭṭhiyaṃ paṭikkhipitvā yadā nimmadā honti, tadā nesaṃ adhikaraṇaṃ vinicchīnitabbaṃ. Vinicchīnantehi ca sace alajjussannā hoti parisā, ubbāhikāya taṃ adhikaraṇaṃ vinicchīnitabbaṃ. Sace bālussannā hoti parisā, “tumhākaṃ sabhāge vinayadhare pariyesathā”ti vinayadhare pariyesāpetvā yena dhammena yena vinayena yena Satthusāsanena taṃ adhikaraṇaṃ vūpasammati, tathā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasametabbaṃ.

Tattha ca **dhammoti** bhūtaṃ vatthu. **Vinayoti** codanā ceva sāraṇā ca. **Satthusāsananti** ñattisampadā ca anussāvanasampadā ca. Tasmā codakena vatthusmiṃ ārocite cuditako pucchitabbo “santametaṃ, no”ti. Evaṃ vatthuṃ upaparikkhitvā bhūtena vatthunā codetvā sāretvā ñattisampadāya ca anussāvanasampadāya ca taṃ adhikaraṇaṃ vūpasametabbaṃ. Tatra ce alajjī lajjim codeti, so ca alajjī bālo hoti abyatto, nāssa nayo dātabbo, evaṃ pana vattabbo “kimhi naṃ codesi”ti. Addhā so vakkhati “kimidaṃ bhante kimhi naṃ nāmā”ti. “Tvaṃ kimhi nampi na jānāsi, na yuttaṃ tayā evarūpena bālena paraṃ codetun”ti uyyojetabbo, nāssa anuyogo dātabbo. Sace pana so alajjī paṇḍito hoti byatto, diṭṭhena vā sutena vā ajjhottharivā sampādetuṃ sakkoti, etassa anuyogaṃ datvā lajjisseva paṭiññāya kammaṃ kātābbaṃ.

Sace lajjī alajjim codeti, so ca lajjī bālo hoti abyatto, na sakkoti anuyogaṃ dātuṃ, tassa nayo dātabbo “kimhi naṃ codesi sīlavipattiyā vā ācāravipatti-ādisu vā ekissā”ti. Kasmā pana imasseva evaṃ nayo dātabbo, na itarassāti, nanu na yuttaṃ vinayadharānaṃ agatigamananti? Na yuttameva. Idaṃ pana agatigamanānaṃ na hoti, dhammānuggaho nāma eso. Alajjiniggahatthāya hi lajjipaggahatthāya ca sikkhāpadaṃ paññattaṃ. Tatra alajjī nayaṃ labhitvā ajjhottharanto ehi¹,

lajjī pana nayaṃ labhitvā diṭṭhe diṭṭhasantānena sute sutasantānena patiṭṭhāya kathessati, tasmā tassa Dhammānuggaho vaṭṭati. Sace pana so lajji paṇḍito hoti byatto, patiṭṭhāya katheti, alajjī ca “etampi natthi, etampi natthī”ti paṭiññaṃ na deti, alajjissa¹ paṭiññāya eva kātabbāṃ.

Tadatthadīpanatthañca idaṃ vatthu veditabbāṃ—

Tipiṭakacūḷābhayaṭṭhero kira lohapāsādassa heṭṭhā bhikkhūnaṃ vinayaṃ kathetvā sāyanhasamaye vuṭṭhāti, tassa vuṭṭhānasamaye dve attapaccatthikā kathaṃ pavattesuṃ. Eko “etampi natthi, etampi natthī”ti paṭiññaṃ na deti, atha appāvasese paṭhamayāme therassa tasmim puggale “ayaṃ patiṭṭhāya katheti, ayaṃ pana paṭiññaṃ na deti, bahūni ca vatthūni osaṭāni, addhā etaṃ kataṃ bhavissatī”ti asuddhaladdhi uppannā. Tato bījanīdaṇḍakena pādakathalikāya saññaṃ datvā “ahaṃ āvuso vinicchinituṃ ananucchaviko, aññaṃ vinicchinaṇḍepetvā”ti āha. Kasmā bhanteti. Thero tamatthaṃ ārocesi. Cuditakapuggalassa kāye ḍāho uṭṭhito, tato so therāṃ vanditvā “bhante vinicchinituṃ anurūpena vinayadharena nāma tumhādiseneva bhavituṃ vaṭṭati, codakena ca īdiseneva bhavituṃ vaṭṭatī”ti vatvā setakāni nivāsetvā “ciraṃ kilamitāttha mayā”ti khamāpetvā pakkāmi.

Evam lajjinā codiyamāno alajjī bahūsupi vatthūsu uppannesu paṭiññaṃ na deti, so neva “suddho”ti vattabbo, na “asuddho”ti, jīvamatako nāma āmakapūtiko nāma cesa. Sace panassa aññaṃ pi tādisaṃ vatthu uppajjati, na vinicchinitabbāṃ, tathā nāsitaṃ bhavissati. Sace pana alajjīyeva alajjīm codeti, so vattabbo “āvuso tava vacanenāyaṃ kiṃ sakkā vattun”ti. Itarampi tatheva vatvā “ubhopi ekasambhogaparibhogā hutvā jīvathā”ti uyyojetabbā. Sīlatthāya nesaṃ vinicchayo na kātabbo, pattacīvaraparivenādi-atthāya pana patirūpaṃ sakkhīm labhitvā kātabboti.

Atha lajji lajjīm codeti, vivādo ca nesaṃ kismiñcideva appamattako hoti, saññaṇḍepetvā “mā evaṃ karoṭhā”ti accayaṃ desāpetvā

uyyojettabbā. Atha panettha cuditakena sahasā viraddhaṃ hoti, ādito paṭṭhāya alajjī nāma natthi. So ca pakkhānurakkhaṇatthāya paṭiññāṃ na deti, “mayāṃ saddahāma, mayāṃ saddahāmā”ti bahū uṭṭhahanti, so tesāṃ paṭiññāya ekavāraṃ dvevāraṃ suddho hotu, atha pana viraddhakālato paṭṭhāya ṭhāne na tiṭṭhati, vinicchayo na dātabbo.

232. Adinnādānavatthum vinicchinantena¹ pana pañcavīsati avahārā sādhuḥkaṃ sallakkhetabbā. Tesu ca kusalena vinayadharena otiṇṇaṃ vatthum sahasā avinicchinitvāva **pañca ṭhānāni** oloketabbāni, yāni sandhāya porāṇā āhu—

“Vatthum kālañca desañca, agghaṃ paribhogapañcamāṃ.
Tulayitvā pañca ṭhānāni, dhāreyyatthaṃ vicakkhaṇo”ti.

Tattha **vatthunt**i bhaṇḍaṃ. Avahārakena hi “mayā idaṃ nāma avahaṭaṃ”ti vuttepī āpattiṃ anāropetvāva taṃ bhaṇḍaṃ “sasāmikaṃ vā asāmikaṃ vā”ti upaparikkhitabbaṃ. Sasāmikepi sāmikānaṃ sālāyabhāvo vā nirālāyabhāvo vā upaparikkhitabbo. Sace tesāṃ sālāyakāle avahaṭaṃ, bhaṇḍaṃ agghāpetvā āpatti kātābbā. Sace nirālāyakāle, pārājikena na kātābbā. Bhaṇḍasāmikesu pana bhaṇḍaṃ āharāpentesu bhaṇḍaṃ dātabbaṃ. Ayamettha sāmīci.

Imassa panatthassa dīpanatthamidaṃ vatthu—Bhātiyarājakāle kira mahācetiyaṇapūjāya dakkhiṇadisato eko bhikkhu sattahatthaṃ paṇḍukāsāvaṃ aṃse karitvā ce tiyaṅgaṇaṃ pāvisi. Taṅkhaṇameva ca rājāpi cetiyavandanatthaṃ āgato. Tato ussāraṇāya vattamānāya mahājanasammaddo ahosi. Atha so bhikkhu janasammaddapīlito aṃsato patantaṃ kāsāvaṃ adisvāva nikkhanto, nikkhamitvā kāsāvaṃ apassanto “ko īdise janasammadde kāsāvaṃ lacchatī, na dāni taṃ mayhaṇ”ti dhuranikkhepaṃ katvā gato. Athaṇṇo bhikkhu pacchā āgacchanto taṃ kāsāvaṃ disvā theyyacittena gahetvā puna vippaṭṭisārī hutvā “assamaṇo dānimhi, vibbhamissāmī”ti citte uppanne “vinayadhare pucchitvā ñassāmī”ti cintesi.

1. Vi-Ṭṭha 1. 264 piṭṭhādīsu.

Tena samayena Cūlasumanatthero nāma sabbapariyattidharo vinayācariyapāmoḁkho Mahāvihāre paṭivasati. So bhikkhu theram upasaṅkamitvā vanditvā okāsam kāretvā attano kukkucam pucchi. Thero tena bhaṭṭhe janakāye pacchā āgantvā gahitabhāvaṃ ṇatvā “atthi dāni ettha okāso”ti cintetvā āha “sace kāsāvasāmikam bhikkhum āneyyāsi, sakkā bhaveyya tava paṭiṭṭhā kātun”ti. Kathāham bhante tam dakkhissāmīti. Tahim tahiṃ gantvā olokehīti. So pañcapi Mahāvihāre oloketvā neva addakkhi. Tato nam thero pucchi “katarāya disāya bahū bhikkhū āgacchantī”ti. Dakkhiṇadisāya bhanteti. Tena hi kāsāvaṃ dīghato ca tiriyañca minitvā ṭhapehi, ṭhapetvā dakkhiṇadisāya vihārapaṭipāṭiyā vicinitvā tam bhikkhum ānehīti. So tathā katvā tam bhikkhum disvā therassa santikam ānesi. Thero pucchi “tavedam kāsāvaṃ”ti. Āma bhanteti. Kuhiṃte pātītanti. So sabbam ācikkhi. Thero tena katham dhuranikkhepaṃ sutvā itaram pucchi “tayā idam kuhiṃ disvā gahitaṃ”ti. Sopi sabbam ārocesi. Tato tam thero āha “sace te suddhacittena gahitam abhavissa, anāpattiyeva te assa, theyyacittena pana gahitattā dukkaṭam āpannosi, tam desetvā anāpattiko hoti, idaṇca kāsāvaṃ attano santakam katvā etasseva bhikkhuno dehi”ti. So bhikkhu amateneva abhisitto paramassāsappatto ahosi. Evaṃ vatthu oloketabbam.

Kāloti avahārakālo. Tadeva hi bhaṇḍam kadāci appaggham hoti, kadāci mahaggham. Tasmā tam bhaṇḍam yasmim kāle avahaṭam, tasmimyeva kāle yo tassa aggho hoti, tena agghena āpatti kāretabbā. Evaṃ kālo oloketabbo.

Desoti avahāradeso. Tañhi bhaṇḍam yasmim dese avahaṭam, tasmimyeva dese yo tassa aggho hoti, tena agghena āpatti kāretabbā. Bhaṇḍuṭṭhānadese hi bhaṇḍam appaggham hoti, aññattha mahaggham.

Imassapi ca atthassa dīpanatthamidam vatthu—antarasamudde kira eko bhikkhu susaṇṭhānam nāḷikeram labhitvā bhamaṃ āropetvā saṅkhathālakasadisam manoramaṃ pāṇiyathālakaṃ katvā tattheva ṭhapetvā Cetiyaḡirim

agamāsi. Añño bhikkhu antarasamuddaṃ gantvā tasmim vihāre paṭivasanto taṃ thālakaṃ disvā theyyacittena gahetvā Cetiyagirimeva āgato. Tassa tattha yāguṃ pivantassa taṃ thālakaṃ disvā thālakasāmiko bhikkhu āha “kuto te idaṃ laddhaṃ”ti. Antarasamuddato me ānīanti. So taṃ “netam tava santakaṃ, theyyāya te gahitaṃ”ti saṃghamajjhaṃ ākaḍḍhi. Tattha ca vinicchayaṃ alabhitvā Mahāvihāraṃ agamimsu, tattha ca bherim paharāpetvā mahācetiyaśamīpe sannipātaṃ katvā vinicchayaṃ ārabhimsu. vinayadharattherā avahāraṃ saññāpesuṃ.

Tasmiṃca sannipāte Ābhidhammikagodattatthero nāma vinayakusalo hoti, so evamāha “iminā idaṃ thālakaṃ kuhiṃ avahaṭaṃ”ti. Antarasamudde avahaṭanti. Tattha taṃ kiṃ agghatīti. Na kiñci agghati. Tatra hi nāḷikeram bhinditvā miñjaṃ khāditvā kapālaṃ chaḍḍeti, dāru-atthaṃ pana pharatīti. Imassa bhikkhuno ettha hatthakammaṃ kiṃ agghatīti. Māsakaṃ vā ūnamāsakaṃ vāti. Atthi pana katthaci Sammāsambuddhena māsake vā ūnamāsake vā pārājikaṃ paññānti. Evaṃ vutte “sādhū sādhū sukathitaṃ suvinicchitaṃ”ti ekasādhukāro ahosi. Tena ca samayena Bhātiyarājāpi cetiyavandanatthaṃ nagarato nikkhanto taṃ saddaṃ sutvā “kiṃ idan”ti pucchitvā sabbaṃ paṭipāṭiyā sutvā nagare bherim carāpesi “mayi sante bhikkhūnampi bhikkhunīnampi gihīnampi adhikaraṇaṃ Ābhidhammikagodattattherena vinicchitaṃ suvinicchitaṃ, tassa vinicchaye atitṭhamānaṃ rājāṇāya ṭhapemī”ti. Evaṃ deso oloketabbo.

Agghoti bhaṇḍaggho. Navabhaṇḍassa hi yo aggho hoti, so pacchā parihāyati. Yathā navadhoto patto aṭṭha vā dasa vā agghati, so pacchā bhinno vā chiddo vā āṇigaṇṭhikāhato vā appaggho hoti, tasmā na sabbadā bhaṇḍaṃ pakati-aggheneva kātabbanti. Evaṃ aggho oloketabbo.

Paribhogoti bhaṇḍaparibhogo. Paribhogenapi hi vāsi-ādibhaṇḍassa aggho parihāyati. Tasmā evaṃ upaparikkhitabbaṃ—sace koci kassaci pādagghanakaṃ vāsim harati, tatra vāsisāmiko pucchitabbo “tayā ayaṃ vāsi kittakena kītā”ti. Pādena bhanteti. Kiṃ pana te kiṇitvāva ṭhapitā, udāhu naṃ vaḷañjesīti. Sace vadati “ekadivasaṃ me

dantakaṭṭhaṃ vā rajanachalli vā pattapacanakadāru vā chinnaṃ, ghaṃsitvā vā nisitā”ti, atthassa porāṇako aggho bhaṭṭhoti veditabbo. Yathā ca vāsiyā, evaṃ añjaniyā vā añjanisalākāya vā kuṇṇikāya vā palālana vā thusehi vā iṭṭhakacuṇṇena vā ekavāraṃ ghaṃsitvā dhovitamattenapi aggho bhassati. Tipumaṇḍalassa makaradantacchedanenapi parimajjanamattenapi, udakasāṭakassa sakim nivāsanapārupanenapi paribhogasīsena aṃse vā sīse vā ṭhapanamattenapi, taṇḍulādīnaṃ papphoṭanapi tato ekaṃ vā dve vā apanayanenapi antamaso ekaṃ pāsāṇasakkharaṃ uddharitvā chaḍḍitamattenapi, sappitelādīnaṃ bhājanantaraparivattanapi antamaso tato makkhikaṃ vā kipillikaṃ vā uddharitvā chaḍḍitamattenapi, guḷapiṇḍakassa madhurabhāvajānanatthaṃ nakhena vijjhivā aṇumattaṃ gahitamattenapi aggho bhassati. Tasmā yaṃ kiñci pādagghanakaṃ vuttanayeneva sāmikehi paribhogena ūnaṃ kataṃ hoti, na taṃ avahaṭṭo bhikkhu pārājikena kātabboti¹. Evaṃ aggho oloketabbo.

Evaṃ imāni tulayitvā pañca ṭhānāni dhāreyya atthaṃ vicakkhaṇo, āpattiṃ vā anāpattiṃ vā garukaṃ vā lahukaṃ vā āpattiṃ yathāṭṭhāne ṭhapeyyāti. Tenāhu Aṭṭhakathācariyā—

“Sikkhāpadaṃ samaṃ tena, aññaṃ kiñci na vijjati.

Anekanayavokiṇṇaṃ, gambhīratthavinicchayaṃ.

Tasmā vatthumhi otiṇṇe, bhikkhunā vinayaññunā.

Vinayānuggahenettha, karontena vinicchayaṃ.

Pāḷim Aṭṭhakathañceva, sādhippāyamasesato.

Ogayha appamattena, karaṇīyo vinicchayo.

Āpattidassanussāho, na kattaḃbo kudācanaṃ.

Passissāmi anāpatti-miti kayirātha mānaṃsaṃ.

Passitvāpi ca āpattiṃ, avatvāva punappunaṃ.

Vimaṃsitvātha viññūhi, saṃsanditvā ca taṃ vade.

Kappiyepi ca vatthusmiṃ, cittassa lahuvattino.

Vasena sāmāññaguṇā, cavantīdha puthujjanā.

Tasmā paraparikkhāraṃ, āsīvisamivoragaṃ.

Aggiṃ viya ca sampassaṃ, nā'maseyya vicakkhaṇo"ti¹.

233. Uttarimanussadhammārocanam vinicchinantena² pana “kiṃ te adhigataṃ, kinti te adhigataṃ, kadā te adhigataṃ, kattha te adhigataṃ, katame te kilesā pahīnā, katamesaṃ tvaṃ dhammānaṃ lābhī”ti imāni cha ṭhānāni visodhetabbāni. Sace hi koci bhikkhu uttarimanussadhammādhigamaṃ byākareyya, na so ettāvatā sakkāro kātabbo, imesaṃ pana channaṃ ṭhānānaṃ sodhanatthaṃ evaṃ vattabbo “kiṃ te adhigataṃ, kiṃ jhānaṃ udāhu vimokkhādīsu aññataran”ti. Yo hi yena adhigato dhammo, so tassa pākaṭo hoti. Sace “idaṃ nāma me adhigatan”ti vadati, tato “kinti te adhigatan”ti pucchitabbo, “aniccalakkhaṇādīsu kiṃ dhuraṃ katvā aṭṭhatimsāya vā ārammaṇesu rūpārūpa-ajjhatabhahiddhādibhedesu vā dhammesu kena mukhena abhinivisitvā”ti. Yo hi yassābhiniveso, so tassa pākaṭo hoti. Sace “ayaṃ nāma me abhiniveso, evaṃ mayā adhigatan”ti vadati, tato “kadā te adhigatan”ti pucchitabbo, “kiṃ pubbaṇhe, udāhu majjhanhikādīsu aññatarasmiṃ kālē”ti. Sabbesañhi attanā adhigatakāso pākaṭo hoti. Sace “amukasmiṃ nāma kālē adhigatan”ti vadati, tato “kattha te adhigatan”ti pucchitabbo, “kiṃ divāṭṭhāne, udāhu rattiṭṭhānādīsu aññatarasmiṃ okāse”ti. Sabbesañhi attanā adhigatokāso pākaṭo hoti. Sace “amukasmiṃ nāma me okāse adhigatan”ti vadati, tato “katame te kilesā pahīnā”ti pucchitabbo, “kiṃ paṭhamamaggavajjhā, udāhu dutiyādimaggavajjhā”ti. Sabbesañhi attanā adhigatamaggena pahīnā kilesā pākaṭā honti.

Sace “ime nāma me kilesā pahīnā”ti vadati, tato “katamesaṃ tvaṃ dhammānaṃ lābhī”ti pucchitabbo, “kiṃ sotāpattimaggassa, udāhu sakadāgāmaggādīsu aññatarassā”ti. Sabbesañhi attanā adhigatadhammo

1. Vi-Ṭṭha 1. 345 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 82 piṭṭhādīsu.

pakaṭo hoti. Sace “imesaṃ nāmāhaṃ dhammānaṃ lābhī”ti vadati, ettāvataṭṭissa vacanaṃ na saddhāttabbaṃ. Bahussutā hi uggahaparipucchākusalā bhikkhū imāni cha ṭhānāni sodhetum sakkonti, imassa pana bhikkhuno āgamanapaṭipadā sodhetabbā. Yadi āgamanapaṭipadā na sujjhati, “imāya paṭipadāya lokuttaradhammo nāma na labbhatī”ti apanetabbo. Yadi panassa āgamanapaṭipadā sujjhati, dīgharattaṃ tīsu sikkhāsu appamatto jāgariyamanuyutto catūsu paccayesu alaggo ākāse pañisamena cetasā viharatīti paññāyati, tassa bhikkhuno byākaraṇaṃ paṭipadāya saddhiṃ saṃsandati. “Seyyathāpi nāma Gaṅgodakaṃ Yamunodakena saṃsandati sameti, evameva supaññattā tena Bhagavatā sāvakaṇaṃ nibbānagāminiṃ paṭipadā, saṃsandati nibbanaṇca paṭipadā cā”ti¹ vuttasadisā hoti. Apica kho na etthakenapi sakkāro katabbo. Kasmā? Ekaccassa hi puthujjanassapi sato khīṇāsavassa paṭipattisadisā paṭipatti hoti, tasmā so bhikkhu tehi tehi upāyehi uttāsetabbo. Khīṇāsavassa nāma asaniyāpi matthake patamānāya bhayaṃ vā chambhitattaṃ vā lomahaṃso vā na hoti, puthujjanassa appamattakenapi hoti.

Tatrimāni vatthūni²—Dīghabhāṇaka-abhayatthero kira ekaṃ piṇḍapātikaṃ pariggahetum asakkonto daharassa saññaṃ adāsi. So taṃ nahāyamānaṃ Kalyāṇinadīmukhadvāre nimujjivā pāde aggahesi. Puṇḍapātiko “kumbhilo”ti saññāya mahāsaddamakāsi, tadā naṃ “puthujjano”ti janimsu.

Candamukhatissarājakāle pana Mahāvihāre saṃghatthero khīṇāsavo dubbalacakkhuko vihareyeva acchati. Rājā “theraṃ pariggaṇhissāmī”ti bhikkhūsu bhikkhācāraṃ gatesu appasaddo upasaṅkamitvā sappo viya pāde aggahesi. Thero silāthambho viya niccalo hutvā “ko etthā”ti āha. Ahaṃ bhante tissoti. Sugandhaṃ vāyasi no tissāti. Evaṃ khīṇāsavassa bhayaṃ nāma natthi.

Ekacco pana puthujjanopi atisūro hoti nibbhayo. So rajanīyena ārammaṇena pariggaṇhitabbo. Vasabharājāpi ekaṃ therāṃ pariggaṇhamāno ghare nisīdāpetvā tassa santike badarasālavāṃ

1. Dī 2. 180 piṭṭhe.

2. Ma-Ṭṭha 4. 66 piṭṭhādīsu.

maddamāno nisīdi. Mahātherassa kheḷo calito, therassa puthujjanabhāvo āvibhūto. Khīṇāsavassa hi rasataṇhā nāma supphāṇā, dibbesupī rasesu nikanti nāma na hoti, tasmā imehi upāyehi pariggahetvā sacassa bhayaṃ vā chambhitattaṃ vā rasataṇhā vā uppajjati, “na ca tvaṃ arahā”ti apanetabbo. Sace pana abhīru acchambhī anutrāsī hutvā sīho viya nisīdati, dibbārammaṇepi nikantiṃ na janeti, ayaṃ bhikkhu sampannaveyyākaraṇo samantā rājarājamahāmattādīhi pesitaṃ sakkāraṃ arahatīti veditabbo. Evaṃ tāva uttarimanussadhammārocanaṃ vinicchinitabbaṃ.

234. Sakale pana vinayavinicchaye¹ kosallaṃ patthayantena **catubbidho vinayo** jānitabbo.

Catubbidhañhi vinayaṃ, mahātherā mahiddhikā.

Nīharitvā pakāsesuṃ, dhammasaṅgāhakā purā.

Katamaṃ catubbidhaṃ? Suttaṃ suttānulomaṃ ācariyavādaṃ attanomatinti. Yaṃ sandhāya vuttaṃ “āhaccapadena kho mahārāja rasena ācariyavaṃsena adhippāyā”ti². Ettha hi **āhaccapadanti** suttaṃ adhippettaṃ. **Rasoti** suttānulomaṃ. **Ācariyavaṃsoti** ācariyavādo. **Adhippāyoti** attanomati.

Tattha **suttaṃ** nāma sakalavinayapiṭake Pāli.

Suttānulomaṃ nāma cattāro mahāpadesā. Ye Bhagavatā evaṃ vuttā—

“Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ na kappatī’ti appaṭikkhittaṃ, tañce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ na kappatī’ti appaṭikkhittaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ kappatī’ti ananuññātaṃ, taṃ ce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ kappatī’ti ananuññātaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappatī”ti³.

1. Vi-Ṭṭha 1. 195 piṭṭhe. 2. Khu 11. 150 piṭṭhe Milindapañhe. 3. Vi 3. 348 piṭṭhe.

Ācariyavādo nāma dhammasaṅgāhakehi pañcahi arahantasatehi ṭhapitā Pāḷivinimuttā okkantavinicchayappavattā Aṭṭhakathātanti.

Attanomati nāma suttasuttānuloma-ācariyavāde muñcitvā anumānena attano anubuddhiyā nayaggāhena upaṭṭhitākārakathanam.

Apica suttantabhidhammavinayaṭṭhakathāsu āgato sabbopi theravādo attanomati nāma. Tam pana attanomatim gahetvā kathentena na daḷhaggāham gahetvā voharitabbam, kāraṇam sallakkhetvā atthena Pāḷim, Pāḷiyā ca attham saṁsanditvā kathetabbam, attanomati ācariyavāde otāretabbā. Sace tattha otarati ceva sameti ca, gahetabbā. Sace neva otarati na sameti, na gahetabbā. Ayañhi attanomati nāma sabbadubbalā, attanomatito ācariyavādo balavataro.

Ācariyavādopi suttānulome otāretabbo. Tattha otaranto samento eva gahetabbo, itaro na gahetabbo. Ācariyavādato hi suttānulomam balavataram.

Suttānulomampi sutte otāretabbam. Tattha otarantam samentameva gahetabbam, itaram na gahetabbam. Suttānulomato hi suttameva balavataram. Suttañhi appaṭivattiyam kārakasaṁghasadisam Buddhānam ṭhitakālasadisam. Tasmā yadā dve bhikkhū sākacchanti, sakavādī suttam gahetvā katheti, paravādī suttānulomam. Tehi aññamaññam khepaṁ vā garaham vā akatvā suttānulomam sutte otāretabbam. Sace otarati sameti, gahetabbam, no ce, na gahetabbam, suttasmimyeva ṭhātabbam. Athāyam suttam gahetvā katheti, paro ācariyavādam. Tehipi aññamaññam khepaṁ vā garaham vā akatvā ācariyavādo sutte otāretabbo. Sace otarati sameti, gahetabbo. Anotaranto asamento ca gārayhācariyavādo na gahetabbo, suttasmimyeva ṭhātabbam. Athāyam suttam gahetvā katheti, paro attanomatim. Tehipi aññamaññam khepaṁ vā garaham vā akatvā attanomati sutte otāretabbā. Sace otarati sameti, gahetabbā, no ce, na gahetabbā, suttasmimyeva ṭhātabbam.

Athāyaṃ suttānulomaṃ gahetvā katheti, paro suttam, suttānulome otāretabbam. Sace otarati sameti, Tisso saṅgītiyo āruḷham Pāli-āgataṃ paññāyati, gahetabbam, no ce tathā paññāyati, na otarati na sameti, bāhirakasuttam vā hoti siloko vā aññaṃ vā gārayhasuttam guḷhavessantaraguḷhavinayavedallādīnaṃ aññatarato ābhataṃ, na gahetabbam, suttānulomasmimyeva ṭhātabbam. Athāyaṃ suttānulomaṃ gahetvā katheti, paro ācariyavādaṃ. Ācariyavādo suttānulome otāretabbo. Sace otarati sameti, gahetabbo. No ce, na gahetabbo, suttānulomeyeva ṭhātabbam. Athāyaṃ suttānulomaṃ gahetvā katheti, paro attanomaṭiṃ. Attanomaṭi suttānulome otāretabbā. Sace otarati sameti, gahetabbā. No ce, na gahetabbā, suttānulomeyeva ṭhātabbam.

Athāyaṃ ācariyavādaṃ gahetvā katheti, paro suttam. Suttam ācariyavāde otāretabbam. Sace otarati sameti, gahetabbam. Itaram gārayhasuttam na gahetabbam, ācariyavādeyeva ṭhātabbam. Athāyaṃ ācariyavādaṃ gahetvā katheti, paro suttānulomaṃ. Suttānulomaṃ ācariyavāde otāretabbam. Otaraṇtaṃ samentameva gahetabbam, itaram na gahetabbam, ācariyavādeyeva ṭhātabbam. Athāyaṃ ācariyavādaṃ gahetvā katheti, paro attanomaṭiṃ. Attanomaṭi ācariyavāde otāretabbā. Sace otarati sameti, gahetabbā. No ce, na gahetabbā, ācariyavādeyeva ṭhātabbam.

Atha paṇāyaṃ attanomaṭiṃ gahetvā katheti, paro suttam. Suttam attanomaṭiyaṃ otāretabbam. Sace otarati sameti, gahetabbam. Itaram gārayhasuttam na gahetabbam, attanomaṭiyeveva ṭhātabbam. Athāyaṃ attanomaṭiṃ gahetvā katheti, paro suttānulomaṃ. Suttānulomaṃ attanomaṭiyaṃ otāretabbam. Otaraṇtaṃ samentameva gahetabbam, itaram na gahetabbam, attanomaṭiyeveva ṭhātabbam. Athāyaṃ attanomaṭiṃ gahetvā katheti, paro ācariyavādaṃ. Ācariyavādo attanomaṭiyaṃ otāretabbo. Sace otarati sameti, gahetabbo. Itaro gārayhācariyavādo na gahetabbo,

attanomatiyameva ṭhātabbāṃ, attano gahaṇameva baliyaṃ kātabbāṃ. Sabbatṭhānesu ca khapo vā garahā vā na kātabbāti.

Atha paṇāyaṃ kappiyanti gahetvā katheti, paro akappiyanti, sutte ca suttānulome ca otāretabbāṃ. Sace kappiyaṃ hoti, kappiye ṭhātabbāṃ. Sace akappiyaṃ, akappiye ṭhātabbāṃ. Athāyaṃ tassa kappiyabhāvasādhakaṃ suttato bahuṃ kāraṇaṇca vinicchayaṇca dasseti, paro kāraṇaṃ na vindati, kappiyeva ṭhātabbāṃ. Atha paro tassa akappiyabhāvasādhakaṃ suttato bahuṃ kāraṇaṇca vinicchayaṇca dasseti, anena attano gahaṇanti katvā daḷhaṃ ādāya na ṭhātabbāṃ, “sādhū”ti sampañcchitvā akappiye eva ṭhātabbāṃ. Atha dvinnampi kāraṇacchāyā dissati, paṭikkhittabhāvoyeva sādhu, akappiye ṭhātabbāṃ. vinayaṇhi patvā kappiyākappiyavicāraṇaṃ āgamma rundhitabbāṃ, gāḷhaṃ kattabbāṃ, soṭaṃ pacchinditabbāṃ, garukabhāveyeva ṭhātabbāṃ.

Atha paṇāyaṃ akappiyanti gahetvā katheti, paro kappiyanti, sutte ca suttānulome ca otāretabbāṃ. Sace kappiyaṃ hoti, kappiye ṭhātabbāṃ. Sace akappiyaṃ, akappiye ṭhātabbāṃ. Athāyaṃ bahūhi suttavinicchayaṇkāraṇehi akappiyabhāvaṃ dasseti, paro kāraṇaṃ na vindati, akappiye ṭhātabbāṃ. Atha paro bahūhi suttavinicchayaṇkāraṇehi kappiyabhāvaṃ dasseti, ayaṃ kāraṇaṃ na vindati, kappiye ṭhātabbāṃ. Atha dvinnampi kāraṇacchāyā dissati, attano gahaṇaṃ na vissajjetabbāṃ. Yathā cāyaṃ kappiyākappiye akappiyakappiye ca vinicchayo vutto, evaṃ anāpatti-āpattivāde āpattānāpattivāde ca, lahukagarukāpattivāde garukalahukāpattivāde cāpi vinicchayo veditabbo. Nāmamatteyeva hi ettha nānaṃ, yojanānaye nānaṃ natthi, tasmā na vitthāritaṃ.

Evaṃ kappiyākappiyādivinicchaye uppanne yo suttasuttānuloma-ācariyavāda-attanomatīsu atirekakāraṇaṃ labhati, tassa vāde ṭhātabbāṃ, sabbaso pana kāraṇavinicchayaṃ alabhantena suttāṃ na jahitabbāṃ, suttasmiṃyeva ṭhātabbanti. Evaṃ sakalavinayavinicchaye kosallaṃ patthayantena ayaṃ catubbidho vinayo jānitabbo.

Imaṇca pana catubbidhaṃ vinayaṃ ṇatvāpi vinayadharena puggalena tilakkhaṇasamannāgatena bhavitabbāṃ. **Tīpi** hi **vinayadharassa lakkhaṇāni** icchitabbāni.

Katamāni tīṇi? Suttañcassa svāgataṃ hoti suppavatti suvinicchitaṃ suddato anubyañjanasoti idamekaṃ lakkhaṇaṃ. Vinaye kho pana t̥hito hoti asaṃhīroti idaṃ dutiyaṃ. Ācariyaparamparā kho panassa suggahitā hoti sumanasikatā sūpadhāritāti idaṃ tatiyaṃ.

Tattha **suttaṃ** nāma sakalaṃ Vinayapiṭakaṃ. Tadassa **svāgataṃ** hotīti suṭṭhu āgataṃ. **Suppavattīti** suṭṭhu pavattaṃ paṇaṃ vācugataṃ. **Suvinicchitaṃ** suddato anubyañjanasoti Pāḷito ca paripucchato ca Aṭṭhakathāto ca suvinicchitaṃ hoti kaṅkhāchedanaṃ katvā uggahitaṃ. **Vinaye kho pana t̥hito** hotīti vinaye lajjibhāvena patit̥thito hoti. Alajjī hi bahussutopi samāno lābhagarukatāya tantin̄ visam̄vādetvā uddhammaṃ ubbinayaṃ Satthusāsaṇaṃ dīpetvā sāsane mahantaṃ upaddavaṃ karoti, saṃghabhedampi saṃgharājimpi uppādeti. Lajjī pana kukkuccako sikkhākāmo jīvitaheṭupi tantin̄ avisaṃvādetvā dhammaṃeva vinayaṃeva dīpeti, Satthusāsaṇaṃ garukaṃ katvā t̥hapeti. Tathā hi pubbe mahātherā tikkhattuṃ vācaṃ nicchāresuṃ “**anāgate lajjī rakkhissati, lajjī rakkhissati, lajjī rakkhissati**”¹. Evaṃ yo lajjī, so vinayaṃ avijahanto avokkamanto lajjibhāveneva vinaye t̥hito hoti suppatiṭṭhitoti.

Asaṃhīroti saṃhīro nāma yo Pāḷiyaṃ vā Aṭṭhakathāyaṃ vā heṭṭhato vā uparito vā padapaṭipāṭiyā vā pucchiyamāno vitthunati vipphandati santiṭṭhituṃ na sakkoti, yaṃ yaṃ pareṇa vuccati, taṃ taṃ anujānāti, sakavādaṃ chaḍḍetvā paravādaṃ gaṇhāti. Yo pana Pāḷiyaṃ vā Aṭṭhakathāyaṃ vā heṭṭhupariyena vā padapaṭipāṭiyā vā pucchiyamāno na vitthunati na vipphandati, ekekalomaṃ saṇḍāsena gaṇhanto viya “evaṃ mayaṃ vadāma, evaṃ no ācariyā vadanti”^{ti} vissajjeti, yaṃhi Pāḷi ca Pāḷivinicchayo ca suvaṇṇabhājane pakkhittasīhavasā viya parikkhayaṃ pariyādānaṃ agacchanto tiṭṭhati, yaṃ vuccati “asaṃhīro”^{ti}.

Ācariyaparamparā kho panassa suggahitā hotīti theraparamparā vaṇsaparamparā assa suṭṭhu gahitā hoti. **Sumanasikatā**ti suṭṭhu manasikatā, āvajjitamatte ujjalitapadīpo viya hoti. **Sūpadhāritāti** suṭṭhu upadhāritā pubbāparānusandhito atthato kāraṇato ca

1. Vi-Ṭṭha 1. 199 piṭṭhe.

upadhāritā. Attanomatim pahāya ācariyasuddhiyā vattā¹ hoti, “mayham ācariyo asukācariyassa santike uggaṇhi, so asukassā”ti evaṃ sabbaṃ ācariyaparamparaṃ theravādaṅgaṃ² haritvā yāva Upālithero Sammāsambuddhassa santike uggaṇhīti pāpetvā ṭhpeti, tatopi āharitvā Upālithero Sammāsambuddhassa santike uggaṇhi, Dāsakatthero attano upajjhāyassa Upālitherassa, Soṇatthero attano upajjhāyassa Dāsakattherassa, Siggavatthero attano upajjhāyassa Soṇattherassa, Moggaliputtatissatthero attano upajjhāyassa Siggavattherassa Caṇḍavajjittherassa cāti evaṃ sabbaṃ ācariyaparamparaṃ theravādaṅgaṃ² āharitvā attano ācariyaṃ pāpetvā ṭhpeti. Evaṃ uggahitā hi ācariyaparamparā suggahitā hoti. Evaṃ asakkontena pana avassaṃ dve tayo parivaṭṭā uggahetabbā. Sabbapacchimena hi nayena yathā ācariyo ācariyācariyo ca Pālīṇca paripucchaṇca vadanti, tathā ñāturū vaṭṭati.

Imehi ca pana tīhi lakkhaṇehi samannāgatena vinayadharena vatthuviniicchayatthaṃ sannipatite saṃghe otiṇṇe vatthusmiṃ codakena ca cuditakena ca vutte vattabbe sahasā aviniicchinitvāva **cha ṭhānāni** oloketabbāni. Katamāni cha? Vatthu oloketabbaṃ, mātikā oloketabbā, padabhājanīyaṃ oloketabbaṃ, tikaparichedo oloketabbo, antarāpatti oloketabbā, anāpatti oloketabbāti.

Vatthum olokontopi hi “tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbaṃ, na tveva naggena āgantabbaṃ, yo āgaccheyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ evaṃ ekaccaṃ āpattim passati, so taṃ suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Mātikaṃ olokontopi “asmpajānamusāvāde pācittiyaṃ”ti-ādinā⁴ nayena pañcannaṃ āpattīnaṃ aññataraṃ āpattim passati, so taṃ suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Padabhājanīyaṃ olokontopi “akkhayite sarīre methunaṃ dhammaṃ paṭisevati, āpatti pārājikassa. Yebhuyyena khayite sarīre methunaṃ

1. Vutto (Ka) 2. Therataraṅgaṃ (Sī) 3. Vi 1. 314 piṭṭhe. 4. Vi 2. 2 piṭṭhe.

dhammaṃ paṭisevati, āpatti thullaccayassā”ti-ādinā¹ nayena sattannaṃ āpattīnaṃ aññataraṃ āpattiṃ passati, so padabhājanīyato suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Tikaparicchedaṃ olokontopi tikasaṅghādisesaṃ vā tikapācittiyaṃ vā tikadukkaṭaṃ vā aññataraṃ vā āpattiṃ tikaparicchede passati, so tato suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Antarāpattiṃ olokontopi “paṭilātaṃ ukkhipati, āpatti dukkaṭassā”ti² evaṃ yā sikkhāpadantaresu antarāpatti hoti, taṃ passati, so taṃ suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Anāpattiṃ olokontopi “anāpatti bhikkhu asādiyantassa, attheyyacittassa, na maraṇādhippāyassa, anullapanādhippāyassa, na mocanādhippāyassa asaṅcicca asatiyā ajānantassā”ti³ evaṃ tasmīṃ tasmīṃ sikkhāpade niddiṭṭhaṃ anāpattiṃ passati, so taṃ suttaṃ ānetvā taṃ adhikaraṇaṃ vūpasamessati.

Yo hi bhikkhu catubbidhavinayakovidō tilakkhaṇasampanno imāni cha ṭhānāni oloketvā adhikaraṇaṃ vūpasamessati, tassa vinicchayo appaṭivattiyo buddhena sayāṃ nisīditvā vinicchitasadisō hoti. Taṃ ce evaṃ vinicchayakusalaṃ bhikkhuṃ koci katasikkhāpadavītikkamo bhikkhu upasaṅkamitvā attano kukkucçaṃ puccheyya, tena sādhukaṃ sallakkhetvā sace anāpatti hoti, “anāpatti”ti vattabbaṃ. Sace pana āpatti hoti, sā desanāgāminī ce, “desanāgāminī”ti vattabbaṃ. Vuṭṭhānagāminī ce, “vuṭṭhānagāminī”ti vattabbaṃ. Athassa pārājikacchāyā dissati, “pārājikāpatti”ti na vattabbaṃ. Kasmā? Methunadhammavītikkamo hi uttarimanussadhammavītikkamo ca oḷāriko, adinnādānāmanussaviggahavītikkamā pana sukhumā cittalahukā. Te sukhumeneva āpajjati, sukhumena rakkhati, tasmā visesena taṃvatthukaṃ kukkucçaṃ pucchiyamāno “āpatti”ti avatvā sacassa ācariyo dharati, tato tena so bhikkhu “amhākaṃ ācariyaṃ pucchā”ti pesetabbo. Sace

1. Vi 1. 36 piṭṭhedīsu atthato sameti.

2. Vi 2. 154 piṭṭhe.

3. Vi 1. 45, 72, 101, 141, 166 piṭṭhesu.

so puna āgantvā “tumhākaṃ ācariyo suddhato oloketvā ‘satekiccho’ti maṃ āhā”ti vadati, tato tena so “sādhu suṭṭhu yaṃ ācariyo bhaṇati, taṃ karohī”ti vattabbo. Atha panassa ācariyo natthi, saddhim Uggahitatthero pana atthi, tassa santikaṃ pesetabbo “amhehi saha Uggahitatthero gaṇapāmokkho, taṃ gantvā pucchā”ti. Tenapi “satekiccho”ti vinicchite “sādhu suṭṭhu tassa vacanaṃ karohī”ti vattabbo. Atha tassa saddhim Uggahitattheropi natthi, antevāsiko paṇḍito atthi, tassa santikaṃ pesetabbo “asukadaharaṃ gantvā pucchā”ti. Tenapi “satekiccho”ti vinicchite “sādhu suṭṭhu tassa vacanaṃ karohī”ti vattabbo. Atha daharassapi pārājikacchāyāva upaṭṭhāti, tenapi “pārājikosī”ti na vattabbo. Dullabho hi Buddhuppādo, tato dullabhatarā pabbajjā ca upasampadā ca. Evaṃ pana vattabbo “vivittaṃ okāsaṃ sammajjitvā divāvihāraṃ nisīditvā sīlāni visodhetvā dvattiṃsākāraṃ tāva manasikarohī”ti. Sace tassa arogaṃ sīlaṃ, kammaṭṭhānaṃ ghaṭayati, saṅkhārā pākaṭā hutvā upaṭṭhahanti, upacārappanāppattaṃ viya cittaṃ ekaggaṃ hoti, divasaṃ atikkantampi na jānāti, so divasātikkame upaṭṭhānaṃ āgato evaṃ vattabbo “kīdisā te cittappavattī”ti. Ārocitāya ca cittappavattiyā vattabbo “pabbajjā nāma cittavisuddhatthāya, appamatto samaṇadhammaṃ karohī”ti.

Yassa pana sīlaṃ bhinnaṃ hoti, tassa kammaṭṭhānaṃ na ghaṭayati, patodābhitunnaṃ viya cittaṃ vikampati, vipphaṇṇasāragginā ḍayhati, tattapāsāṇe nisinna viya taṅkhaṇeyeva vuṭṭhāti. So āgato “kā te cittappavattī”ti pucchitabbo. Ārocitāya cittappavattiyā “natthi loke raho nāma pāpakammaṃ pakubbato. Sabbapaṭṭhamaṇhi pāpaṃ karonto attanā jānāti. Athassa ārakkhadevatā paracittavidū samaṇabrāhmaṇā aññā ca devatā jānanti, taṃyeva dāni tava sotthim¹ pariyesāhī”ti vattabbo. Evaṃ katavītikkameneva bhikkhunā sayameva āgantvā ārocite paṭipajjitabbaṃ.

235. Idāni yā sā pubbe vuttappabhedā codanā, tassāyeva sampattivipattijānanatthaṃ ādimajjhapariyosānādīnaṃ vasena vinicchayo

veditabbo. Seyyathidaṃ, codanāya ko ādi, kiṃ majjhe, kiṃ pariyosānaṃ?

Codanāya “ahaṃ taṃ vattukāmo, karotu me āyasmā okāsaṃ”ti evaṃ okāsakammaṃ **ādi**. Otiṇṇena vatthunā codetvā sāretvā vinicchayo **majjhe**. Āpattiyaṃ vā anāpattiyaṃ vā patiṭṭhāpanena samatho **pariyosānaṃ**.

Codanāya kati mūlāni, kati vatthūni, kati bhūmiyo? Codanāya dve mūlāni samūlikā vā amūlikā vā. Tīṇi vatthūni diṭṭhaṃ suttaṃ parisāṅkitaṃ. Pañca bhūmiyo kālena vakkhāmi, no akālena, bhūtena vakkhāmi, no abhūtena, saṇhena vakkhāmi, no pharusena, atthasaṃhitena vakkhāmi, no anatthasaṃhitena, mettacitto vakkhāmi, no dosantaroti. Imāya ca pana codanāya **codakena** puggalena “parisuddhakāyasamācāro nu khomhī”ti-ādinā¹ nayena Upālīpaṇṇakakesu vuttasu pannarasasu dhammesu patiṭṭhātabbaṃ. **Cuditakena** dvīsu dhammesu patiṭṭhātabbaṃ sacce ca akuppe cāti.

Anuvijjakena² ca codako pucchitabbo “yaṃ kho tvaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ codesi, kiṃhi naṃ codesi, sīlavipattiyaṃ codesi, ācāravipattiyaṃ codesi, diṭṭhivipattiyaṃ codesi”ti. So ce evaṃ vadeyya “sīlavipattiyaṃ vā codemi, ācāravipattiyaṃ vā codemi, diṭṭhivipattiyaṃ vā codemi”ti. So evamassa vacanīyo “jānāsi panāyasmā sīlavipattiṃ, jānāsi ācāravipattiṃ, jānāsi diṭṭhivipattiṃ”ti. So ce evaṃ vadeyya “jānāmi kho ahaṃ āvuso sīlavipattiṃ, jānāmi ācāravipattiṃ, jānāmi diṭṭhivipattiṃ”ti. So evamassa vacanīyo “katamā panāvuso sīlavipatti, katamā ācāravipatti, katamā diṭṭhivipatti”ti. So ce evaṃ vadeyya “cattāri pārājikāni terasa saṃghādisesā, yaṃ sīlavipatti. Thullaccayaṃ pācittiyaṃ pāṭidesanīyaṃ dukkaṭaṃ dubbhāsitaṃ, yaṃ ācāravipatti. Micchādiṭṭhi antaggāhikā diṭṭhi, yaṃ diṭṭhivipatti”ti.

So evamassa vacanīyo “yaṃ kho tvaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ codesi, diṭṭhena vā codesi, sutena vā codesi, parisāṅkāya vā

1. Vi 5. 328 piṭṭhe.

2. Vi 5. 281 piṭṭhādīsu.

codesī”ti. So ce evaṃ vadeyya “diṭṭhena vā codemi, sutena vā codemi, parisāṅkāya vā codemi”ti. So evamassa vacanīyo “yaṃ kho tvaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ diṭṭhena codesi, kiṃ te diṭṭhaṃ, kinti te diṭṭhaṃ, kadā te diṭṭhaṃ, kattha te diṭṭhaṃ, pārājikaṃ ajjhāpajjanto diṭṭho, saṃghādisesaṃ ajjhāpajjanto diṭṭho, thullaccayaṃ pācittiyaṃ pāṭidesanīyaṃ dukkaṭaṃ dubbhāsitaṃ ajjhāpajjanto diṭṭho, kattha cāyaṃ bhikkhu ahosi, kattha ca tvaṃ karosi, kiṃ ca tvaṃ karosi, kiṃ yaṃ bhikkhu karotī”ti.

So ce evaṃ vadeyya “na kho ahaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ diṭṭhena codemi, apica sutena codemi”ti. So evamassa vacanīyo “yaṃ kho tvaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ sutena codesi, kiṃ te sutāṃ, kinti te sutāṃ, kadā te sutāṃ, kattha te sutāṃ, pārājikaṃ ajjhāpannoti sutāṃ, saṃghādisesaṃ ajjhāpannoti sutāṃ, thullaccayaṃ pācittiyaṃ pāṭidesanīyaṃ dukkaṭaṃ dubbhāsitaṃ ajjhāpannoti sutāṃ, bhikkhussa sutāṃ, bhikkhuniyā sutāṃ, sikkhamānāya sutāṃ, sāmaṇerassa sutāṃ, sāmaṇeriyā sutāṃ, upāsakassa sutāṃ, upāsikāya sutāṃ, rājūnaṃ sutāṃ, rājamahāmattānaṃ sutāṃ, titthiyānaṃ sutāṃ, titthiyasāvakānaṃ sutāṃ”ti.

So ce evaṃ vadeyya “na kho ahaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ sutena codemi, apica parisāṅkāya codemi”ti. So evamassa vacanīyo “yaṃ kho tvaṃ āvuso imaṃ bhikkhuṃ parisāṅkāya codesi, kiṃ parisāṅkasi, kinti parisāṅkasi, kadā parisāṅkasi, kattha parisāṅkasi, pārājikaṃ dhammaṃ ajjhāpannoti parisāṅkasi, saṃghādisesaṃ thullaccayaṃ pācittiyaṃ pāṭidesanīyaṃ dukkaṭaṃ dubbhāsitaṃ ajjhāpannoti parisāṅkasi, bhikkhussa sutvā parisāṅkasi, bhikkhuniyā sutvā -pa- titthiyasāvakānaṃ sutvā parisāṅkasi”ti.

Diṭṭhaṃ diṭṭhena sameti, diṭṭhena saṃsandate diṭṭhaṃ.

Diṭṭhaṃ paṭicca na upeti, asuddhapariśāṅkito.

So puggalo paṭiññāya, kātabbo tenuposatho.

Sutaṃ sutena sameti, sutena saṃsandate sutaṃ.

Sutaṃ paṭicca na upeti, asuddhapariśāṅkito.

So puggalo paṭiññāya, kātabbo tenuposatho.

Mutaṃ mutena sameti, mutena saṃsandate mutaṃ.

Mutaṃ paṭicca na upeti, asuddhaparisaṅkito.

So puggalo paṭiñṇāya, kātabbo tenuposatho.

Paṭiñṇā lajjisu katā, alajjisu evaṃ na vijjati.

Bahumpi alajjī bhāseyya, vattānusandhitena kārayeti¹.

Apicettha² saṅgāmāvacarena bhikkhunā saṅghaṃ upasaṅkamantena nīcacittena saṅgho upasaṅkamitabbo rajoharaṇasamena cittena, āsanakusalena bhavitabbaṃ nisajjakusalena, there bhikkhū anupakhajjantena nave bhikkhū āsanena appaṭibāhantena yathāpatirūpe āsane nisīditabbaṃ, anānākathikena bhavitabbaṃ atiracchānakathikena, sāmaṃ vā dhammo bhāsitaḥ, paro vā ajjhesitaḥ, ariyo vā tuṇhībhaṃ nātimaññitaḥ.

Saṅghena anumatenā puggalena anuvijjakena anuvijjitukāmena na upajjhāyo pucchitaḥ, na ācariyo pucchitaḥ, na saddhivihāriko pucchitaḥ, na antevāsiko pucchitaḥ, na samānupajjhāyako pucchitaḥ, na samānācariyako pucchitaḥ, na jāti pucchitabbā, na nāmaṃ pucchitabbaṃ, na gottam pucchitabbaṃ, na āgamo pucchitaḥ, na kulapadeso pucchitaḥ, na jātibhūmi pucchitabbā. Taṃ kiṃ kāraṇā? Atrassa pemaṃ vā doso vā, peme vā sati dose vā chandāpi gaccheyya dosāpi gaccheyya mohāpi gaccheyya bhayāpi gaccheyyāti.

Saṅghena anumatenā puggalena anuvijjakena anuvijjitukāmena saṅghagarukena bhavitabbaṃ, no puggalagarukena, saddhammagarukena bhavitabbaṃ, no āmisagarukena, atthavasikena bhavitabbaṃ, no parisakappikena, kālena anuvijjitabbaṃ, no akālena, bhūtena anuvijjitabbaṃ, no abhūtena, saṇhena anuvijjitabbaṃ, no pharusena, atthasaṃhitena anuvijjitabbaṃ, no anattasaṃhitena, mettacittena anuvijjitabbaṃ, no dosantarena, na upakaṇṇakajappinā bhavitabbaṃ, na jimhaṃ pekkhitabbaṃ, na akkhi nikhaṇitabbaṃ, na bhamukaṃ ukkhipitabbaṃ, na sīsaṃ ukkhipitabbaṃ, na hatthavikāro kātabbo, na hatthamuddā dassetabbā.

1. Vi 5. 279 piṭṭhe.

2. Vi 5. 285 piṭṭhādīsu.

Āsanakusasaṇa bhavitabbaṃ nisajjakusaleṇa, yugamattaṃ pekkhantena atthaṃ anuvidhiyantaṇa sake āsaṇe nisīditabbaṃ, na ca āsaṇā vuṭṭhātabbaṃ, na vītiḥātabbaṃ, na kummaggo sevitaḇbo, na bāhāvikkhepakāṃ bhaṇitaḇbaṃ, aturiteṇa bhavitaḇbaṃ asāhasikeṇa, acaṇḍikaṇa bhavitaḇbaṃ vacanaḇkhamena, mettacittaṇa bhavitaḇbaṃ hitānukampinā, kāruṇikeṇa bhavitaḇbaṃ hitaparisakkinā, asaṃphappalāpinā bhavitaḇbaṃ pariyaṇtabhāṇinā, averavasikeṇa bhavitaḇbaṃ anasuruttaṇa, attā pariggaḇhetabbo, paro pariggaḇhetabbo, codako pariggaḇhetabbo, cuditako pariggaḇhetabbo, adhammacodako pariggaḇhetabbo, adhammacuditako pariggaḇhetabbo, dhammacodako pariggaḇhetabbo, dhammacuditako pariggaḇhetabbo, vuttaṃ ahāpentaṇa avuttaṃ appakāseṇa otiṇṇāṇi padabyañjaṇāṇi sādhuḇkaṃ uggaḇhetvā paro paripuḇcchitvā yaṭhāpaṭiṇṇāya kāreṭabbo, maṇḁo hāseṭabbo, bhīru assāseṭabbo, caṇḁo niseḁhetabbo, asuci vibhāvetabbo, ujumaḁḁaveṇa na chaṇḁāgati gaṇtabbā, na doṣāgati gaṇtabbā, na moḁāgati gaṇtabbā, na bhayaḁgati gaṇtabbā, maḁjḁhattena bhavitaḇbaṃ dhammesu ca puḁgalesu ca, evaṇca paṇa anuvijḁako anuvijḁamāṇo Saṭṭhu ceṇa sāsanaḇkaro ḁoti, viṇṇūṇaṇca sabrahmacārīṇaṃ piyo ca ḁoti maṇāpo ca gaṇu ca bhāvaṇīyo cāti.

Iti Pālīmuttakavinayaṇiṇicḁayaṣaṇgaḁe

Codaṇāḁiviniḇcḁayaḁathā saṃattā.

32. Gaṇukāpattivuṭṭhāṇaṇiḇcḁayaḁathā

236. **Gaṇukāpattivuṭṭhāṇanti** paṇivāsaṃāṇattāḁiḁi viṇayaḁammehi gaṇukāpattito vuṭṭhāṇaṃ. Tatṭha¹ tiṇidho paṇivāso paṭicḁhannaṇaṇivāso suḁḁhantaṇaṇivāso saṃodhāṇaṇaṇivāsoṭi. Tesu **paṭicḁhannaṇaṇivāso** tāṇa yaṭhāpaṭicḁhannaṇā āpaṭṭiyā ḁāṭabbo. Kassaci ḁi ekāḁappaṭicḁhannaṇā āpaṭṭi ḁoti, kassaci dviḁappaṭicḁhannaṇā, kassaci ekāpaṭṭi ḁoti, kassaci dve Tisso taṭuttari vā. Tasmā paṭicḁhannaṇaṇivāsaṃ

1. Vi-Ṭṭha 4. 18 piṭṭhāḁisu.

dentena paṭhamam tava paṭicchannabhāvo jānitabbo. Ayañhi āpatti nāma dasahākārehi paṭicchannā hoti.

Tatrāyaṁ mātikā—āpatti ca hoti āpattisaññī ca, pakatatto ca hoti pakatattasaññī ca, anantarāyiko ca hoti anantarāyikasaññī ca, pahu ca hoti pahusaññī ca, chādetukāmo ca hoti chādeti cāti. Tattha **āpatti ca hoti āpattisaññī cāti** yaṁ āpanno, sā āpattiyeva hoti, sopi ca tattha āpattisaññīyeva. Iti jānanto chādeti, channā hoti, atha panāyaṁ tattha anāpattisaññī, acchannā hoti. Anāpatti pana āpattisaññīyapi anāpattisaññīyapi chādentena acchāditāva hoti, lahukaṁ vā garukāti garukaṁ vā lahukāti chādeti, alajjipakkhe tiṭṭhati, āpatti pana acchannā hoti, garukaṁ lahukāti maññamāno deseti, neva desitā hoti, na channā, garukaṁ vā garukāti ñatvā chādeti, channā hoti, garukalahukabhāvaṁ na jānāti, āpattim chādemīti chādeti, channāva hoti.

Pakatattoti tividhaṁ ukkhepanīyakammaṁ akato. So ce pakatattasaññī hutvā chādeti, channā hoti. Atha “mayhaṁ saṁghena kammaṁ katan”ti apakatattasaññī hutvā chādeti, acchannā hoti. Apakatattena pana pakatattasaññīnā vā apakatattasaññīnā vā chāditāpi acchannāva hoti. Vuttampi cetam—

“Āpajjati garukaṁ sāvasesaṁ,
Chādeti anādariyaṁ paṭicca.
Na bhikkhunī no ca phuseyya vajjaṁ,
Pañhā mesā kusalehi cintitā”ti¹.

Ayañhi pañho ukkhittakena kathito.

Anantarāyikoti yassa dasasu antarāyesu ekopi natthi, so ce anantarāyikasaññī hutvā chādeti, channā hoti. Sacepi so bhīrujātikatāya andhakāre amanussacaṇḍamigabhayena antarāyikasaññī hutvā chādeti, acchannāva hoti. Yassapi pabbatavihāre vasantassa

1. Vi 5. 379 piṭṭhe.

kandaraṃ vā nadiraṃ vā atikkamitvā ārocetabbaṃ hoti, antarāmagge ca caṇḍavāḷa-amanussādibhayaṃ atthi, magge ajagarā nipajjanti, nadī pūrā hoti, etasmiṃ pana satiyeva antarāye antarāyikasaññī chādeti, acchannā hoti. Antarāyikassa pana antarāyikasaññāya chādayato acchannāva.

Pahūti yo sakkoti bhikkhuno santikaṃ gantuñceva ārocetuñca, so ce pahusaññī hutvā chādeti, channā hoti. Sacassa mukhe appamattako gaṇḍo vā hoti, hanukavāto vā vijjhati, danto vā rujjati, bhikkhā vā mandā laddhā hoti, tāvatakena pana neva vattuṃ na sakkoti, na gantuṃ, apica kho “na sakkomī”ti saññī hoti, ayaṃ pahu hutvā appahusaññī nāma. Iminā chāditāpi acchādītā. Appahunā pana vattuṃ vā gantuṃ vā asamatthena pahusaññinā vā appahusaññinā vā chādītā hoti, acchādītāva.

Chādetukāmo ca hoti chādeti cāti idaṃ uttānatthameva. Sace pana “chādessāmi”ti dhuranikkhepaṃ katvā purebhatte vā pacchābhatte vā paṭhamayāmādīsu vā lajjidhammaṃ okkamitvā anto-aruṇeyeva āroceti, ayaṃ **chādetukāmo na chādeti** nāma. Yassa pana abhikkhuke ṭhāne vasantassa āpajjitvā sabhāgassa bhikkhuno āgamaṇaṃ āgamentassa, sabhāgassa santikaṃ vā gacchantassa aḍḍhamāsopi māsopi atikkamati, ayaṃ **na chādetukāmo chādeti** nāma, ayampi acchannāva hoti. Yo pana āpannamattova aggiṃ akkantapuriso viya sahasā pakkamitvā sabhāgaṭṭhānaṃ gantvā āvikaroti, ayaṃ **na chādetukāmo na chādeti** nāma. Sace pana sabhāgaṃ disvāpi “ayaṃ me upajjhāyo vā ācariyo vā”ti lajjāya nāroceti, channāva hoti āpatti. Upajjhāyādibhāvo hi idha appamāṇaṃ, averisabhāgamattameva pamāṇaṃ. Tasmā averisabhāgassa santike ārocetabbā. Yo pana visabhāgo hoti sutvā pabhāsetukāmo, evarūpassa upajjhāyassapi santike na ārocetabbā.

Tattha purebhattaṃ vā āpattiṃ āpanno hotu pacchābhattaṃ vā divā vā rattim vā, yāva aruṇaṃ na uggacchati, tāva ārocetabbaṃ.

uddhaste aruṇe paṭicchannā hoti, paṭicchādanapaccayā ca dukkaṭaṃ āpajjati, sabhāgasamghādisesaṃ āpannassa pana santike āvikātuṃ na vaṭṭati. Sace āvikaroti, āpatti āvikatā hoti, dukkaṭā pana na muccati. Tasmā suddhassa santike āvikātabbā. Āvikaronto ca “tuyhaṃ santike ekaṃ āpattiṃ āvikaromī”ti vā “ācikkhāmī”ti vā ārocemī”ti vā “mama ekaṃ āpattiṃ āpannabhāvaṃ jānāhī”ti vā vadatu, “ekaṃ garukāpattiṃ āvikaromī”ti-ādinā vā nayena vadatu, sabbehipi ākārehi appaṭicchannāva hotīti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Sace pana “lahukāpattiṃ āvikaromī”ti-ādinā nayena vadati, paṭicchannāva hoti. Vatthum āroceti, āpattiṃ āroceti, ubhayaṃ āroceti, tividdhenapi ārocitāva hoti.

237. Iti imāni dasa kārāṇāni upaparikkhitvā paṭicchannaparivāsaṃ dentena paṭhamameva paṭicchannabhāvo jānitabbo, tato paṭicchannadivase ca āpattiyo ca sallakkhetvā sace ekāhappaṭicchannā hoti, “ahaṃ bhante ekaṃ āpattiṃ āpajjim sañcetanikaṃ sukkavissatṭhiṃ ekāhappaṭicchannan”ti evaṃ yācāpetvā **Khandhake**¹ āgatanayeneva kammavācaṃ vatvā parivāso dātabbo. Atha dvīhatīhādipaṭicchannā hoti, “dvīhappaṭicchannaṃ, tīhappaṭicchannaṃ, catūhappaṭicchannaṃ, pañcāhappaṭicchannaṃ -pa-cuddasāhappaṭicchannan”ti evaṃ yāva cuddasa divasāni divasavasena yojanā kātabbā, pañcadasadivasapaṭicchannāya “pakkhappaṭicchannan”ti yojanā kātabbā. Tato yāva ekūnatimsatimo divaso, tāva “atirekapakkhappaṭicchannan”ti, tato “māsapaṭicchannaṃ, atirekamāsapaṭicchannaṃ, dvemāsapaṭicchannaṃ, atirekadvemāsapaṭicchannaṃ, temāsa -pa- atireka-ekādasamāsapaṭicchannan”ti evaṃ yojanā kātabbā. Samvacchare puṇṇe “ekasaṃvaccharapaṭicchannan”ti, tato paraṃ “atirekasaṃvaccharaṃ, dvesaṃvaccharan”ti evaṃ yāva “satṭhisamvaccharaṃ, atirekasatṭhisamvaccharapaṭicchannan”ti vā tato vā bhiyyopi vatvā yojanā kātabbā.

Sace pana dve tisso tatuttari vā āpattiyo honti, yathā “ekaṃ āpattiṃ”ti vuttaṃ, evaṃ “dve āpattiyo, tisso āpattiyo”ti vattabbaṃ. Tato paraṃ pana sataṃ vā hotu sahaṣsaṃ vā, “sambahulā”ti vattum vaṭṭati. Nānāvattukāsupi “ahaṃ bhante sambahulā

1. Vi 4. 104 piṭṭhādīsu.

saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm ekaṃ sukkavissaṭṭhiṃ, ekaṃ kāyasamsaggaṃ, ekaṃ duṭṭhullavācaṃ, ekaṃ attakāmaṃ, ekaṃ sañcarittaṃ, ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ gaṇanavasena vā “ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm nānāvattukā ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ vatthukittanavasena vā “ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ nāmamattavasena vā yojanā kātabbā. Tattha nāmaṃ duvidhaṃ sajāṭisādhāraṇaṃ sabbasādhāraṇaṃ. Tattha saṃghādisesoti **sajāṭisādhāraṇaṃ**. Āpattīti **sabbasādhāraṇaṃ**. Tasmā “sambahulā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo”ti evaṃ **sabbasādhāraṇanāmavasenapi** vaṭṭati. Idañhi parivāsādivinayakammaṃ **vatthuvaseṇa gottavasena nāmavasena āpattivaseṇa ca** kātuṃ vaṭṭatiyeva.

Tattha sukkavissaṭṭhīti **vatthu** ceva **gottañca**. Saṃghādisesoti **nāmañceva āpatti** ca. Tattha “sukkavissaṭṭhiṃ kāyasamsaggaṃ”ti-ādinā vacanenapi “nānāvattukāyo”ti vacanenapi vatthu ceva gottañca gahitaṃ hoti. “Saṃghādiseso”ti vacanenapi “āpattiyo”ti vacanenapi nāmañceva āpatti ca gahitā hoti. Tasmā etesu yassa kassaci vaseṇa kammavācā kātabbā. Idha pana sabbāpattīnaṃ sādāhāraṇavasena sambahulanayeneva ca sabbattha kammavācaṃ yojetvā dassayissāma. Ekañhi āpattiṃ āpajjitvā “sambahulā”ti vinayakammaṃ karontassapi vuṭṭhāti ekaṃ vinā sambahulānaṃ abhāvato. Sambahulā pana āpajjitvā “ekaṃ āpajjin”ti karontassa na vuṭṭhāti, tasmā sambahulanayeneva yojayissāma. Seyyathidaṃ? Paṭicchannaparivāsaṃ dentena sace ekāhappaṭicchannā āpatti hoti.

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhāparivāsaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīm ekāhappaṭicchannāyo, dutiyampi bhante saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhāparivāsaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīm

ekāhappaṭicchannāyo, tatiyampi bhante saṅghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yācāmīti—

Evam tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yācati, yadi
saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno
sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ
dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yācati, saṅgho
itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ deti, yassāyasmato khamati
itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa
nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi
-pa-.

Dinno saṅghena itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ
āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāso, khamati saṅghassa,
tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti—

Evam yo yo āpanno hoti, tassa tassa nāmaṃ gahetvā kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca tena bhikkhunā māḷakasīmāyameva
“parivāsaṃ samādiyāmi, vattaṃ samādiyāmi”ti vattaṃ samādātabbaṃ,
samādiyitvā tattheva saṅghassa ārocetabbaṃ. Ārocentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjim ekāhappaṭicchannāyo,
sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ
ekāhaparivāsaṃ yācim, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ

ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ adāsi, sohaṃ paṇivasāmi,
Vediyāmahaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṃgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ. Imañca atthaṃ gahetvā yāya kāyaci vācāya ārocetum
vaṭṭatiyeva.

Ārocetvā¹ sace nikkhipitukāmo hoti, “paṇivāsaṃ nikkhipāmi, vattaṃ
nikkhipāmi”ti nikkhipitabbaṃ. Ekapaḍenaṇi cettha nikkhitto hoti paṇivāso,
dvīhi paṇa sunikkhittoyeva. Saṃādāṇeṇi eseva nayo. Nikkhittakālaṇo
paṭṭhāya pakatattaṭṭhāṇe tiṭṭhati. Mālakato bhikkhūsu nikkhantesu ekassaṇi
santike nikkhipitum vaṭṭati, mālakato nikkhamitvā satim paṭilabhantena
sahagacchantassa santike nikkhipitabbaṃ. Sace sopi pakkanto, aññassa yassa
mālake nārocitaṃ, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Ārocentena ca avasāṇe
“vediyatīti maṃ āyasmā dhāretū”ti vattabbaṃ. Dvinnam ārocentena
“āyasmantā dhārentū”ti, tiṇṇam ārocentena “āyasmanto dhārentū”ti
vattabbaṃ. Sace appabhikkhuko vihāro hoti, sabhāgā bhikkhū vasanti,
vattaṃ anikkhipitvā vihāreyeva rattipaṇiggaho kātabbo. Atha na sakkā
sodhetum, vuttanayeneva vattaṃ nikkhipitvā paccūsasamaye ekena
bhikkhunā saddhim paṇikkhittassa vihārassa paṇikkhepaṇo, apaṇikkhittassa
vihārassa paṇikkhepaṇarahaṭṭhāṇato dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmaggaṇo
okkamma gumbena vā vatiyā vā paṭicchannaṭṭhāṇe nisīditabbaṃ, anto-
aruṇeyeva vuttanayena vattaṃ saṃādiyitvā ārocetabbaṃ. Ārocentena sace
navakataro hoti, “āvuso”ti vattabbaṃ. Sace vuḍḍhataro, “bhante”ti
vattabbaṃ. Sace añño koci bhikkhu kenacideva karaṇīyena taṃ ṭhāṇam
āgacchati, sace esa taṃ passati, saddaṃ vāssa suṇāti, ārocetabbaṃ,
anārocentassa ratticchedo ceva vattabhedo ca. Atha dvādasahatthaṃ
upacāraṃ okkamitvā ajānantasseva gacchati, ratticchedo hotiyeva,
vattabhedo paṇa natthi, uggate aruṇe vattaṃ nikkhipitabbaṃ. Sace so
bhikkhu kenacideva karaṇīyena pakkanto hoti, yaṃ aññaṃ sabbapaṭṭhamam
passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Vihāraṃ gantvāpi yaṃ paṭṭhamam
passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Ayaṃ **nikkhittavattassa paṇihāro**.

1. Vi-Ṭṭha 4. 23 piṭṭhādīsu.

238. Evaṃ yattakāni divasāni āpatti paṭicchannā hoti, tattakāni tato adhikatarāni vā kukkuccavinodanattāya parivasitvā saṅghaṃ upasaṅkamitvā vattaṃ samādiyitvā mānattaṃ yācittabbaṃ. Ayañhi vatte samādinne eva mānattāraho hoti nikkhattavattena parivutthattā. Anikkhattavattassa pana puna samādānakiccaṃ natthi. So hi paṭicchannadivasātikkameneva mānattāraho hoti, tasmā tassa mānattaṃ dātabbameva. Taṃ dentena—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṭivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṭivāsaṃ adāsi, sohaṃ bhante parivutthapaṭivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante -pa-sohaṃ parivutthapaṭivāso, dutiyampi bhante saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante -pa-sohaṃ parivutthapaṭivāso, tatiyampi bhante saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi”ti—

Evaṃ tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṭivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṭivāsaṃ adāsi, so parivutthapaṭivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so

saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ
 ekāhaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ adāsi, so
 parivutthaparivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, saṅgho
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ deti, yassāyasmato khamati
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa
 nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Dinnaṃ saṅghena itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ, khamati
 saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca tena bhikkhunā māḷakasīmāyameva
 “mānattaṃ samādiyāmi, vattaṃ samādiyāmi”ti vattaṃ samādātabbāṃ,
 samādiyitvā tattheva saṅghassa ārocetabbāṃ. Ārocentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhappaṭicchannāyo,
 sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ
 ekāhaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivuttaparivāso
 saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ
 mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ
 carāmi, vediyāmaṃ bhante, vediyatūti maṃ saṅgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbāṃ. Imañca pana atthaṃ gahetvā yāya kāyaci vācāya
 ārocetuṃ vaṭṭatiyeva.

Ārocetvā sace nikkhipitukāmo hoti, “mānattaṃ nikkhipāmi, vattaṃ nikkhipāmi”ti saṅghamajjhe nikkhipitabbaṃ. Mālakato bhikkhūsu nikkhantesu ekassapi santike nikkhipitum vaṭṭati. Mālakato nikkhamitvā satiṃ paṭilabhantena saḥagacchantassa santike nikkhipitabbaṃ. Sace sopi pakkanto, aññaṃ yassa mālake ārocitaṃ, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Ārocentena pana avasāne “vediyatīti maṃ āyasmā dhāretū”ti vattabbaṃ. Dvinnāṃ ārocentena “āyasmantā dhārentū”ti, tiṇṇāṃ ārocentena “āyasmanto dhārentū”ti vattabbaṃ. Nikkhittakālato paṭṭhāya pakatattaṭṭhāne tiṭṭhati. Sace appabhikkhuko vihāro hoti, sabhāgā bhikkhū vasanti, vattaṃ anikkhipitvā antovihāreyeva rattiyo gaṇetabbā. Atha na sakkā sodhetum, vuttanayeneva vattaṃ nikkhipitvā paccūsasamaye catūhi pañcahi vā bhikkhūhi saddhim parikkhittassa vihārassa parikkhepato, aparikkhittassa parikkhepārahaṭṭhānato dve leḍḍupāte atikkamitvā mahāmagгато okkamma gumbena vā vatīyā vā paṭicchannaṭṭhāne nisīditabbaṃ, anto-arūṇeyeva vuttanayena vattaṃ samādiyitvā ārocetabbaṃ. Sace añño koci bhikkhu kenacideva karaṇīyena taṃ ṭhānaṃ āgacchati, sace esa taṃ passati, saddaṃ vāssa suṇāti, ārocetabbaṃ. Anārocentassa ratticchedo ceva vattabhedo ca, atha dvādasahatthaṃ upacāraṃ okkamitvā ajānantasseva gacchati, ratticchedo hoti eva, vattabhedo pana natthi. Ārocitakālato paṭṭhāya ekaṃ bhikkhum ṭhapetvā sesehi sati karaṇīye gantumpi vaṭṭati, arūṇe uṭṭhite tassa bhikkhussa santike vattaṃ nikkhipitabbaṃ. Sace sopi kenaci kammaena pure arūṇeyeva gacchati, aññaṃ vihārato nikkhantaṃ vā āgantukaṃ vā yaṃ paṭhamāṃ passati, tassa santike ārocetvā vattaṃ nikkhipitabbaṃ. Ayaṃca yasmā gaṇassa ārocetvā bhikkhūnañca atthibhāvaṃ sallakkhetvā vasi, tenassa ūne gaṇe caraṇadoso vā vippavāso vā na hoti. Sace na kañci passati, vihāraṃ gantvāpi yaṃ paṭhamāṃ passati, tassa ārocetvā nikkhipitabbaṃ. Ayaṃ **nikkhittavattassa pariḥāro**.

239. Evaṃ chārattaṃ mānattaṃ akhaṇḍaṃ caritvā yattha siyā vīsati gaṇo bhikkhusaṃgho, tattha so bhikkhu abbhetaḥ. Abbhentehi ca

paṭhamam abbhānāraho kātabbo. Ayañhi nikkhattavattattā pakatattaṭṭhāne
 ṭhito, pakatattassa ca abbhānam kātum na vaṭṭati, tasmā vattam
 samādāpetabbo, vatte samādinne abbhānāraho hoti. Tenapi vattam
 samādiyivā ārocetvā abbhānam yācitabbam. Anikkhattavattassa puna
 vattasamādānakiccam natthi. So hi chārattātikkameneva abbhānāraho hoti,
 tasmā so abbhetabbo. Abbhentena ca—

“Aham bhante sambahulā āpattiyo āpajjim ekāhappaṭicchannāyo,
 soham saṅgham sambahulānam āpattīnam ekāhappaṭicchannānam
 ekāhaparivāsam yācim, tassa me saṅgho sambahulānam āpattīnam
 ekāhappaṭicchannānam ekāhaparivāsam adāsi, soham
 parivutthaparivāso saṅgham sambahulānam āpattīnam
 ekāhappaṭicchannānam chārattam mānattam yācim, tassa me saṅgho
 sambahulānam āpattīnam ekāhappaṭicchannānam chārattam mānattam
 adāsi, soham bhante ciṇṇamānatto saṅgham abbhānam yācāmi. Aham
 bhante -pa- soham ciṇṇamānatto dutiyampi bhante saṅgham abbhānam
 yācāmi”ti—

Evam tikkhattum yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so saṅgham sambahulānam
 āpattīnam ekāhappaṭicchannānam ekāhaparivāsam yāci, saṅgho
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānam āpattīnam
 ekāhappaṭicchannānam ekāhaparivāsam adāsi, so parivutthaparivāso
 saṅgham sambahulānam āpattīnam ekāhappaṭicchannānam chārattam
 mānattam yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānam
 āpattīnam ekāhappaṭicchannānam chārattam mānattam adāsi so
 ciṇṇamānatto saṅgham abbhānam yācati, yadi saṅghassa pattakallam,
 saṅgho itthannāmam bhikkhum abhēyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 āpattiyo āpajji ekāhappaṭicchannāyo, so

saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ
 ekāhapaṭivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṭivāsaṃ adāsi, so
 parivutthapaṭivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto
 saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheti,
 yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so
 tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhaseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā
 tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Evam tāva ekāhappaṭicchannāya āpattiyā paṭicchannapaṭivāso
 mānattadānaṃ abbhānaṃca veditabbaṃ. Imināva nayena
 dvihādipaṭicchannāsupi tadanurūpā kammavācā kātabbā.

240. Sace pana appaṭicchannā āpatti hoti, paṭivāsaṃ adatvā
 mānattameva datvā ciṇṇamānatto abbhetaṃ. Kathaṃ? Mānattaṃ dentena
 tāva—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ
 bhante saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ
 mānattaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante -pa-. Dutiyampi bhante saṅghaṃ
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ
 yācāmi. Ahaṃ bhante -pa-. Tatiyampi bhante saṅghaṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ

sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Dinnaṃ saṃghena itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca vattasamādānaṃ vattanikkhepo mānattacaraṇaṃca sabbam vuttanayeneva veditabbaṃ. Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmahaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṃgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Ekassa dvinnaṃ tiṇṇaṃ vā ārocentena paṭicchannamānatte vuttanayeneva ārocetabbaṃ. Ciṇṇamānatto ca yattha siyā vīsatiḡaṇo bhikkhusaṃgho, tattha so abbhetaḡbo. Abbhentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante -pa- sohaṃ ciṇṇamānatto dutiyampi bhante saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi. Ahaṃ bhante -pa- sohaṃ ciṇṇamānatto tatiyampi bhante saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Evam tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abhheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abhheti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti—

Evam kammavācam vatvā abbhetaḥ. Evam appaṭicchannāya āpattiyaṃ vuṭṭhānaṃ vedītabbhaṃ.

241. Sace kassaci ekāpatti paṭicchannā hoti, ekā appaṭicchannā, tassa paṭicchannāya āpattiyā parivāsaṃ datvā parivutthaparivāsassa mānattaṃ dentena appaṭicchannāpattiṃ paṭicchannāpattiyā samodhānetvāpi dātum vaṭṭati. Kathaṃ? Sace paṭicchannāpatti ekāhappaṭicchannā hoti,

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso, ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃghaṃ tāsaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃca appaṭicchannānaṃca chārattaṃ mānattaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī ekāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃca appaṭicchannānaṃca chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃca appaṭicchannānaṃca chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī ekāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā

āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ
 yācati, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ
 deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca
 chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so
 bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Dinnaṃ saṅghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ,
 khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametāṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca vattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva.
 Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhappaṭicchannāyo,
 sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ
 ekāhapaṇivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ adāsi, sohaṃ
 parivutthapaṇivāso, ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ
 appaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṅghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ
 yāciṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ adāsi,
 sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṅgho
 dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Samādinnaṃ mānattena ca anūnaṃ katvā vuttanayena chārattaṃ mānattaṃ
 caritabbaṃ. Ciṇṇamānatto ca yattha siyā vīsatiṅgaṇo bhikkhusaṅgho, tattha
 so abbhetaḥ. Abbhentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ ekāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthapaṇivāso, ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto saṃghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Evam tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī ekāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ adāsi, so parivutthapaṇivāso, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṃghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī ekāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ ekāhappaṭicchannānaṃ ekāhapaṇivāsaṃ adāsi, so parivutthapaṇivāso, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajjī appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ

chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambuhulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānañca appaṭicchannānañca chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbhetai, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametāṃ dhārayāmi”ti—

Evāṃ kammavācaṃ katvā abbhetaḃbo.

Paṭicchannaparivāsakathā niṭṭhitā.

242. Suddhantaparivāso samodhānaparivāsoti dve avasesā. Tattha¹ **suddhantaparivāso** duvidho cūlasuddhanto mahāsuddhantoti. Duvidhopi cesa rattiparicchedaṃ sakalaṃ vā ekaccaṃ vā ajānantassa ca assarantassa ca tattha vematikassa ca dātabbo. Āpattipariyantaṃ pana “ettakā ahaṃ āpattiyo āpanno”ti jānātu vā mā vā, akāraṇametaṃ, tattha yo upasampadato paṭṭhāya anulomakkamena vā ārocitadivasato paṭṭhāya paṭilomakkamena vā “asukañca asukañca divasaṃ vā pakkhaṃ vā māsaṃ vā saṃvaccharaṃ vā tava suddhabhāvaṃ jānāsi”ti pucchiyamāno “āma bhante jānāmi, ettakaṃ nāma kālaṃ ahaṃ suddho”ti vadati, tassa dinno suddhantaparivāso **cūlasuddhantoti** vuccati.

Taṃ gahetvā parivasantena yattakaṃ kālaṃ attano suddhiṃ jānāti, tattakaṃ apanetvā avasesaṃ māsaṃ vā dvemāsaṃ vā parivasitabbaṃ. Sace “māsamattaṃ asuddhomhī”ti sallakkhetvā aggahesi, parivasanto ca puna aññaṃ māsaṃ sarati, tampi māsaṃ parivasitabbameva, puna parivāsadānakiccaṃ natthi. Atha “dvemāsaṃ asuddhomhī”ti sallakkhetvā aggahesi, parivasanto ca “māsamattamevāhaṃ asuddhomhī”ti sanniṭṭhānaṃ karoti, māsameva parivasitabbaṃ, puna parivāsadānakiccaṃ natthi. Ayañhi suddhantaparivāso nāma

1. Vi-Ṭṭha 4. 25 piṭṭhādīsu.

uddhampi ārohati, heṭṭhāpi orohati. Idamassa lakkhaṇaṃ. Aññasmiṃ pana āpattivuṭṭhāne idaṃ lakkhaṇaṃ—yo appaṭicchannaṃ āpattiṃ “paṭicchannā”ti vinayakammaṃ karoti, tassāpatti vuṭṭhāti. Yo paṭicchannaṃ “appaṭicchannā”ti vinayakammaṃ karoti, tassa na vuṭṭhāti. Acirapaṭicchannaṃ “cirapaṭicchannā”ti karontassapi vuṭṭhāti, cirapaṭicchannaṃ “acirapaṭicchannā”ti karontassa na vuṭṭhāti. Ekaṃ āpattiṃ āpajjitvā “sambahulā”ti karontassa vuṭṭhāti ekaṃ vinā sambahulānaṃ abhāvato. Sambahulā pana āpajjitvā “ekaṃ āpajjin”ti karontassa na vuṭṭhāti.

Yo pana yathāvuttena anulomapaṭilomanayena pucchiyamānopi rattipariyantaṃ na jānāti nassarati, vematiko vā hoti, tassa dinno suddhantaparivāso **mahāsuddhantoti** vuccati. Taṃ gahetvā gahitadivasato paṭṭhāya yāva upasampadadivaso, tāva rattio gaṇetvā parivasitabbaṃ, ayaṃ uddhaṃ nārohati, heṭṭhā pana orohati. Tasmā sace parivasanto rattiparicchede sannivṭṭhānaṃ karoti “māso vā samvaccharo vā mayhaṃ āpannassā”ti, māsaṃ vā samvaccharaṃ vā parivasitabbaṃ.

Parivāsayaṇadānalakkhaṇaṃ panettha evaṃ veditabbaṃ—tena bhikkhūnā saṃghaṃ upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā vuḍḍhānaṃ bhikkhūnaṃ pāde vanditvā ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggahetvā evamassa vacanīyo—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjim,
āpattipariyantaṃ nā jānāmi, rattipariyantaṃ na jānāmi, āpattipariyantaṃ
nassarāmi, rattipariyantaṃ nassarāmi, āpattipariyante vematiko,
rattipariyante vematiko, sohaṃ saṃghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ yācāmi”ti.

Dutiyaṃpi yācitabbo. Tatiyaṃpi yācitabbo.

Byattena bhikkhūnā paṭibaleṇa saṃgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
saṃghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantaṃ na jānāti, rattipariyantaṃ
na jānāti, āpattipariyantaṃ nassarati, rattipariyantaṃ nassarati,
āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṃghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ

suddhantaparivāsaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho
itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ
dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
saṅghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantāṃ na jānāti, rattipariyantāṃ
na jānāti, āpattipariyantāṃ nassarati, rattipariyantāṃ nassarati,
āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṅghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ yācati, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno
tāsāṃ āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ deti, yassāyasmato khamati
itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ suddhantaparivāsassa dānaṃ
so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi
-pa-.

Dinno saṅghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāso, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam
dhārayāmi”ti—

Evam suddhantaparivāso dātabbo.

Kammavācāpariyosāne vattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva.
Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjim,
āpattipariyantāṃ na jānāmi, rattipariyantāṃ na jānāmi, āpattipariyantāṃ
nassarāmi, rattipariyantāṃ nassarāmi, āpattipariyante vematiko,
rattipariyante vematiko, sohaṃ bhante saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ yācim, tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasāmi, vediyāmahaṃ bhante,
vediyatīti maṃ saṅgho dhāretū”ti ārocetabbaṃ.

Ekassa dvinnāṃ vā tiṇṇāṃ vā ārocanāṃ vuttanayameva.
Parivutthaparivāsassa mānattaṃ dentena—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīṃ,
 āpattipariyantam na jānāmi, rattipariyantam na jānāmi, āpattipariyantam
 nassarāmi, rattipariyantam nassarāmi, āpattipariyante vematiko,
 rattipariyante vematiko, sohaṃ bhante saṃgham tāsāṃ āpattīnaṃ
 suddhantaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho tāsāṃ āpattīnaṃ
 suddhantaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho tāsāṃ āpattīnaṃ
 suddhantaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ bhante parivutthaparivāso saṃgham
 tāsāṃ āpattīnaṃ chārattam mārattam yācāmi”ti—

Evam tikkhattum yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 saṃghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantam na jānāti, rattipariyantam
 na jānāti, āpattipariyantam nassarati, rattipariyantam nassarati,
 āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṃgham tāsāṃ
 āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno
 tāsāṃ āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso
 saṃgham tāsāṃ āpattīnaṃ chārattam mānattam yācati, yadi saṃghassa
 pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
 chārattam mānattam dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 saṃghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantam na jānāti, rattipariyantam
 na jānāti, āpattipariyantam nassarati, rattipariyantam nassarati,
 āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṃgham tāsāṃ
 āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno
 tāsāṃ āpattīnaṃ suddhantaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso
 saṃgham tāsāṃ āpattīnaṃ chārattam mānattam yācati, saṃgho
 itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ chārattam mānattam deti,
 yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
 chārattam mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so
 bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamattham vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamattham vadāmi
 -pa-.

Dinnaṃ saṅghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametāṃ
dhārayāmi”ti—

Evāṃ kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne mānattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva.
Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ,
āpattipariyantaṃ na jānāmi, rattipariyantaṃ na jānāmi, āpattipariyantaṃ
nassarāmi, rattipariyantaṃ nassarāmi, āpattipariyante vematiko,
rattipariyante vematiko, sohaṃ saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ yācīṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācīṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi,
vediyāmahāṃ bhante, vediyatīti maṃ saṅgho dhāretū”ti—

Evāṃ ārocetabbaṃ.

Ciṇṇamānatto ca yattha siyā vīsatiḡaṇo bhikkhusaṅgho, tattha so
bhikkhu abbhetaḡo. Abbhantena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ,
āpattipariyantaṃ nā jānāmi, rattipariyantaṃ na jānāmi, āpattipariyantaṃ
nassarāmi, rattipariyantaṃ nassarāmi, āpattipariyante vematiko,
rattipariyante vematiko, sohaṃ saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ yācīṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ
suddhantaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācīṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto
saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Evam tikkhattum yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantam na jānāti, rattipariyantam na jānāti, āpattipariyantam nassarati, rattipariyantam nassarati, āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṅgham tāsam āpattīnam suddhantaparivāsam yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsam āpattīnam suddhantaparivāsam adāsi, so parivuttaparivāso saṅgham tāsam āpattīnam chārattam mānattam yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsam āpattīnam chārattam mānattam adāsi, so ciṇṇamānatto saṅgham abbhānam yācati, yadi saṅghassa pattakallam, saṅgho itthannāmam bhikkhum abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji, āpattipariyantam na jānāti, rattipariyantam nā jānāti, āpattipariyantam nassarati, rattipariyantam nassarati, āpattipariyante vematiko, rattipariyante vematiko, so saṅgham tāsam āpattīnam suddhantaparivāsam yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsam āpattīnam suddhantaparivāsam adāsi, so parivutthaparivāso saṅgham tāsam āpattīnam chārattam mānattam yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsam āpattīnam chārattam mānattam adāsi, so ciṇṇamānatto saṅgham abbhānam yācati, saṅgho itthannāmam bhikkhum abbhethi, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānam, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamattam vadāmi -pa-. Tatiyampi etamattam vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti—

Evam kammavācam katvā abbhetaḥ.

Suddhantaparivāsakathā niṭṭhitā.

243. **Samodhānaparivāso** pana tividho hoti odhānasamodhāno agghasamodhāno missakasamodhānoti. Tattha¹ **odhānasamodhāno** nāma antarāpattim āpajjitvā paṭicchādentassa parivutthadivase odhunitvā makkhetvā purimāya āpattiyā mūladivasaparicchede pacchā āpannam āpattim samodahitvā dātabbaparivāso vuccati.

Ayaṃ panettha vinicchayo—yo paṭicchannāya āpattiyā parivāsaṃ gahetvā parivasanto vā mānattāraho vā mānattaṃ caranto vā abbhānāraho vā anikkhittavatto aññaṃ āpattim āpajjitvā purimāya āpattiyā samā vā ūnatarā vā rattiyo paṭicchādeti, tassa mūlāyapaṭikassanena te parivutthadivase ca mānattaciṇṇadivase ca sabbe odhunitvā adivase katvā pacchā āpannāpattim mūla-āpattiyaṃ samodhāya parivāso dātabbo. Tena sace mūlāpatti pakkhapaṭicchannā, antarāpatti ūnakapakkhapaṭicchannā, puna pakkhameva parivāso parivasitabbo. Athāpi antarāpatti pakkhapaṭicchannāva, pakkhameva parivasitabbaṃ. Etenupāyena yāva saṭṭhivassapaṭicchannā mūlāpatti, tāva vinicchayo veditabbo. Saṭṭhivassānipi parivasitvā mānattāraho hutvāpi hi ekadivasaṃ antarāpattim paṭicchādetvā puna saṭṭhivassāni parivāsāraho hoti. Evaṃ mānattacārikamānattārahakālepi āpannāya āpattiyā mūlāyapaṭikassane kate mānattaciṇṇadivasāpi parivāsavutthadivasāpi sabbe makkhitāva honti. Sace pana nikkhittavatto āpajjati, mūlāyapaṭikassanāraho nāma na hoti. Kasmā? Yasmā na so parivasanto āpanno, pakatattaṭṭhāne ṭhito āpanno, tasmā tassā āpattiyā visum mānattaṃ caritabbaṃ. Sace paṭicchannā hoti, parivāsopi vasitabbo.

“Sace pana antarāpatti mūlāpattito atirekapaṭicchannā hoti, tattha kim kātabban”ti vutte Mahāsumatthero āha “atekiccho ayaṃ puggalo, atekiccho nāmā vikārāpetvā vissajjetabbo”ti. Mahāpadumatthero panāha “kasmā atekiccho nāma, nanu ayaṃ Samuccayakkhandhako nāma Baddhānaṃ ṭhitakālasadiso, āpatti nāma paṭicchannā vā hotu appaṭicchannā vā samaka-ūnatara-atirekapaṭicchannā vā, vinayadharassa kammavācaṃ yojetum samatthabhāvoyevettha pamāṇaṃ, tasmā yā

1. Vi-Ṭṭha 4. 26 piṭṭhādīsu.

atirekapaṭicchannā hoti, taṃ mūlāpattiṃ katvā tattha itaraṃ samodhāya parivāso dātabbo”ti. Ayaṃ odhānasamodhāno nāma.

Taṃ dentena paṭhamam mūlāya paṭikassitvā pacchā parivāso dātabbo. Sace koci bhikkhu pakkhapaṭicchannāya āpattiya parivasanto antarā anikkhattavattova puna pañcāhappaṭicchannam āpattiṃ āpajjati, tena bhikkhunā saṃgham upasaṅkamitvā ekaṃsam uttarāsaṅgam karitvā vuḍḍhānam bhikkhūnam pāde vanditvā ukkuṭikam nisīditvā añjalim paggaḥetvā evamassa vacanīyo—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjim pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṃgham sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam yācim, tassa me saṃgho sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjim pañcāhappaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃgham antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam mūlāyapaṭikassanam yācāmi”ti.

Dutiyaṃpi yācitabbo. Tatiyaṃpi yācitabbo.

Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṃgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃgham sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃgham antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam mūlāyapaṭikassanam yācati, yadi saṃghassa pattakallam, saṃgho itthannāmam bhikkhum antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam mūlāya paṭikasseyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃgham sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānam āpattīnam

pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassati, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanā, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Paṭikassito saṅghena itthannāmo bhikkhu antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanā, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam mūlāyapaṭikassanā kātābbā.

Evañca samodhānaparivāso dātabbo. Tena bhikkhunā saṅghaṃ upasaṅkamitvā -pa- evamassa vacanīyo—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjim pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yācim, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjim pañcāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācim, taṃ maṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ bhante saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattisu samodhānaparivāsaṃ yācāmi”ti.

“Dutiyampi yācitabbo. Tatiyampi yācitabbo.

Byattena bhikkhunā paṭibalena saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṅghaṃ

sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yācati, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Dinno saṃghena itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu

samodhānaparivāso, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam
dhārayāmi”ti—

Evam samodhānaparivāso dātabbo.

Kammavācāpariyosāne ca vattasamādānādi sabbam pubbe
vuttanayameva. Ārocentena pana—

“Aham bhante sambahulā āpattiyo āpajjim pakkhapaṭicchannāyo,
soham saṅgham sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam
pakkhaparivāsam yācim, tassa me saṅgho sambahulānam āpattīnam
pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam adāsi, soham parivasanto
antarā sambahulā āpattiyo āpajjim pañcāhappaṭicchannāyo soham
saṅgham antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam
mūlāyapaṭikassanam yācim, tam mam saṅgho antarā sambahulānam
āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam mūlāya paṭikassi, soham saṅgham
antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam purimāsu
āpattisu samodhānaparivāsam yācim, tassa me saṅgho antarā
sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam purimāsu āpattisu
samodhānaparivāsam adāsi, soham parivasāmi, vediyāmaham bhante,
vediyatīti mam saṅgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbam.

Parivutthaparivāsassa mānattam dentena—

“Aham bhante sambahulā āpattiyo āpajjim pakkhapaṭicchannāyo,
soham saṅgham sambahulānam āpattīnam pakkhapaṭicchannānam
pakkhaparivāsam yācim, tassa me saṅgho sambahulānam āpattīnam
pakkhapaṭicchannānam pakkhaparivāsam adāsi, soham parivasanto
antarā sambahulā āpattiyo āpajjim pañcāhappaṭicchannāyo, soham
saṅgham antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam
mūlāyapaṭikassanam yācim, tam mam saṅgho antarā sambahulānam
āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam mūlāya paṭikassi, soham saṅgham
antarā sambahulānam āpattīnam pañcāhappaṭicchannānam purimāsu
āpattisu samodhānaparivāsam yācim, tassa me saṅgho

antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu
āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ bhante parivutthaparivāso
saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi”ti—

Evam tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho
itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā
sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ
mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so
saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ
purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa
bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ
purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso
saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi
saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho
itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā
sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ
mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so
saṃghaṃ

antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu
 āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno
 antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu
 āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṃghaṃ
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, saṃgho
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ
 deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati,
 so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Dinnaṃ saṃghena itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī,
 evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca mānattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva.
 Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pakkhappaṭicchannāyo,
 sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhappaṭicchannānaṃ
 pakkhapparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 pakkhappaṭicchannānaṃ pakkhapparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto
 antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pañcāhappaṭicchannāyo, sohaṃ
 saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ
 mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ saṃghaṃ
 antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu
 āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho antarā
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu
 samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṃghaṃ
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ

adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmaham bhante, vediyatīti maṃ saṃgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Ciṇṇamānattaṃ abbhentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pañcāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto saṃghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Evam tikkhattum yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhum antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so

saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji pañcāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ pañcāhappaṭicchannānaṃ purimāsu āpattīsu samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbhetai, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Sace mānattāraho vā mānattaṃ caranto vā abbhānāraho vā anikkhittavatto antarāpattiṃ āpajjitvā paṭicchādeti, vuttanayeneva purimāpattiyā antarāpattiyā ca divasaparichedaṃ sallakkhetvā tadanurūpāya kammavācāya mūlāya paṭikassitvā parivāsaṃ datvā parivutthaparivāsassa mānattaṃ datvā ciṇṇamānatto abbhetaḍḍha. Sace pana paṭicchannāya āpattiyaṃ parivasanto antarāpattiṃ āpajjitvā na paṭicchādeti, tassa mūlāyapaṭikassanāyeva kātabbā, puna parivāsadānakiccaṃ natthi. Mūlāyapaṭikassanena pana parivutthadivasānaṃ makkhitattā puna ādito paṭṭhāya parivasitabbaṃ. Parivutthaparivāsassa ca mūlāpattiyaṃ antarāpattiṃ samodhānetvā mānattaṃ dātabbaṃ, ciṇṇamānatto ca abbhetaḍḍha. Kathaṃ? Mūlāyapaṭikassanaṃ karontena tāva sace mūlāpatti pakkhapaṭicchannā hoti,

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjiṃ pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjiṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarāsambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikasseyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṅgho
 itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā
 sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā
 sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ
 yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassati, yassāyasmato khamati
 itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanā, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati,
 so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Paṭikassito saṅghena itthannāmo bhikkhu, antarā sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassanā khamati saṅghassa,
 tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti—

Evaṃ kammavācā kātabbā.

Evaṃ mūlāya paṭikassitena puna ādito paṭṭhāya parivasitabbaṃ.
 Parivasantena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pakkhapaṭicchannāyo,
 sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ
 pakkhaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
 pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto
 antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ paṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ
 antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ
 mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ
 āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ parivasāmi,
 vediyāmaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṅgho dhāretū”ti—

Ārocetabbaṃ.

Parivutthaparivāsassa mānattaṃ dentena—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīm pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yācīm, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjīm appaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācīm, taṃ maṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ bhante parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā

sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Dinnaṃ saṅghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne mānattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva. Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pakkhapaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ

mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmahaṃ bhante,
vediyatīti maṃ saṃgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Ciṇṇamānattaṃ abbhenta ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ pakkhapaṭicchannāyo,
sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ
pakkhapaṭivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasanto
antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ
antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ
mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ
āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ parivutthapaṭivāso
saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ
appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho tāsāṃ
sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ
chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto saṃghaṃ
abbhānaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭivāsaṃ yāci, saṃgho
itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ
pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhapaṭivāsaṃ adāsi, so parivasanto antarā
sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci,
taṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya
paṭikassi, so parivutthapaṭivāso saṃghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ
āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ
yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ
paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ

adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji pakkhapaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ pakkhapaṭicchannānaṃ pakkhaparivāsaṃ adāsi, so

parivasanto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ paṭicchannānaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametāṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Imināva nayena mānattārahaṃ mānattacārika-abbhānārahakālesupi antarāpattiṃ āpajjitvā appaṭicchādentassa mūlāyapaṭikassanameva katvā mūlāpattiyaṃ antarāpattiṃ samodhānetvā mānattaṃ datvā ciṇṇamānattassa abbhānaṃ kātabbā. Ettha pana “sohaṃ parivasanto”ti āgataṭṭhāne “sohaṃ parivutthaparivāso mānattāraho”ti vā “sohaṃ mānattaṃ caranto”ti vā “sohaṃ ciṇṇamānatto abbhānāraho”ti vā vattabbaṃ.

Sace pana appaṭicchannāya āpattiya mānattaṃ caranto antarāpattiṃ āpajjitvā na paṭicchādeti, so mūlāya paṭikassitvā antarāpattiyaṃ puna mānattaṃ datvā ciṇṇamānatto abbhetaḍḍho. Kathaṃ? Mūlāyapaṭikassanaṃ karontena tāva—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjiṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajjiṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ bhante saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācati, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikasseyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yācati, saṃgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ antarā

sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassati,
yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ
āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanā, so tuṇhassa. Yassa
nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi
-pa-.

Paṭikassito saṃghena itthannāmo bhikkhu, antarā sambahulānaṃ
āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanā khamati saṃghassa,
tasmā tuṇhī, evamevaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Evam mūlāya paṭikassitvā mānattaṃ dentena—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ
saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ
mānattaṃ yācīṃ, tassa me saṃgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ
appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ caranto
antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ
antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ
mūlāyapaṭikassanaṃ yācīṃ, taṃ maṃ saṃgho antarā sambahulānaṃ
āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ bhante saṃghaṃ
antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ
yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ
appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa
bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ
mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji
appaṭicchannāyo, so saṃghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ
appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṃgho antarā
sambahulānaṃ āpattīnaṃ

appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Dinnaṃ saṅghena itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne mānattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva. Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjiṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ

mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmahaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṅgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Ciṇṇamānattaṃ abbhentena ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajjīṃ appaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāciṃ, taṃ maṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, sohaṃ saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo,

so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so mānattaṃ caranto antarā sambahulā āpattiyo āpajji appaṭicchannāyo, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāyapaṭikassanaṃ yāci, taṃ saṅgho antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ mūlāya paṭikassi, so saṅghaṃ antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno antarā sambahulānaṃ āpattīnaṃ appaṭicchannānaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācaṃ katvā abbhetabbo.

Abbhānārahakālepi antarāpattiṃ āpajjitvā appaṭicchādentassa imināva nayena mūlāyapaṭikassanā mānattadānaṃ abbhānañca veditabbaṃ.

kevalaṃ panettha “mānattaṃ caranto”ti avatvā “ciṇṇamānatto
abbhānāraho”ti vattabbaṃ.

Odhānasamodhānaparivāsakathā niṭṭhitā.

244. **Agghasamodhāno**¹ nāma sambahulāsu āpattīsu yā ekā vā dve vā
Tisso vā sambahulā vā āpattiyo sabbacirapaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
samodhāya tāsāṃ rattiparicchavedavasena avasesānaṃ ūnatarapaṭicchannānaṃ
āpattīnaṃ parivāso dīyati, ayaṃ vuccati agghasamodhāno. Yassa pana sataṃ
āpattiyo dasāhappaṭicchannā, aparampi sataṃ āpattiyo dasāhappaṭicchannāti
evaṃ dasakkhattuṃ katvā āpattisahassaṃ divasasataṃ paṭicchannaṃ hoti,
tena kiṃ kātābanti? Sabbā samodahitvā dasa divase parivasitabbaṃ. Evaṃ
ekeneva dasāhena divasasatampi parivasitabbameva hoti. Vuttampi cetaṃ—

“Dasasataṃ rattisataṃ, āpattiyo chādayitvāna.

Dasa rattīyo vasitvāna, mucceyya pārivāsiko”ti².

Ayaṃ agghasamodhāno nāma.

Tassa ārocanadānalakkhaṇaṃ evaṃ veditabbaṃ—sace kassaci
bhikkhuno ekā āpatti ekāhappaṭicchannā hoti, ekā āpatti dvīhappaṭicchannā,
ekā tīhappaṭicchannā, ekā catūhappaṭicchannā, ekā pañcāhappaṭicchannā, ekā
chāhappaṭicchannā, ekā sattāhappaṭicchannā, ekā aṭṭhāhappaṭicchannā, ekā
navāhappaṭicchannā, ekā dasāhappaṭicchannā hoti, tena bhikkhunā saṅghaṃ
upasaṅkamitvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ karitvā -pa- evamassa vacanīyo—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīm
sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo sambahulā āpattiyo
dvīhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo,
sohaṃ bhante saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo
dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yācāmi”ti.

Dutiyampi yācitabbo. Tatiyampi yācitabbo.

1. Vi-Ṭṭha 4. 27 piṭṭhādīsu.

2. Vi 5. 3 69 piṭṭhe.

byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāceti, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāceti, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ deti, yassāyasmato khamati itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsassa dānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-.

Dinno saṅghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāso, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evameva dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne vattasamādānādi sabbaṃ vuttanayameva.
Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm
 sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yācīm,
 tassa me saṃgho tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo,
 tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivasāmi,
 vediyāmahaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṃgho dhāretū”ti—

Evam ārocetabbaṃ.

Parivutthaparivāsassa mānattaṃ dentena—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīm
 sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yācīm,
 tassa me saṃgho tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo,
 tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ bhante
 parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ
 yācāmi”ti—

Tikkhattum yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
 saṃghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo
 -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsāṃ
 āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
 samodhānaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ
 āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
 samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ
 āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati, yadi saṃghassa

pattakallaṃ, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
chārattaṃ mānattaṃ dadeyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā
saṃghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo
-pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, so saṃghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
samodhānaparivāsaṃ yāci, saṃgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ
āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yācati saṃgho itthannāmassa bhikkhuno
tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ deti, yassāyasmato khamati
itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattassa dānaṃ,
so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyampi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyampi etamatthaṃ vadāmi
-pa-.

Dinnaṃ saṃghena itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ
chārattaṃ mānattaṃ, khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametam
dhārayāmi”ti—

Evam kammavācā kātabbā.

Kammavācāpariyosāne ca mānattasamādānādi sabbāṃ vuttanayameva.
Ārocentena pana—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṃghādisesā āpattiyo āpajjīṃ
sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo
dasāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṃghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo
dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāciṃ,
tassa me saṃgho tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo,
tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṃgho tāsāṃ
āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena
samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṃghaṃ tāsāṃ
āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ,

tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ mānattaṃ carāmi, vediyāmahaṃ bhante, vediyatīti maṃ saṅgho dhāretū”ti ārocetabbaṃ.

Ciṇṇamānatto abbhetabbo. Abbhenta ca—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, sohaṃ saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ adāsi, sohaṃ parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāciṃ, tassa me saṅgho tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, sohaṃ bhante ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā—

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā sdaṅghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ adāsi, so parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci, saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ adāsi, so ciṇṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, yadi saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbheyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajji sambahulā

āpattiyo ekāhappaṭicchannāyo -pa- sambahulā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, so saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ yā-āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ yāci,
 saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ yā āpattiyo
 dasāhappaṭicchannāyo, tāsāṃ agghena samodhānaparivāsaṃ adāsi, so
 parivutthaparivāso saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ yāci,
 saṅgho itthannāmassa bhikkhuno tāsāṃ āpattīnaṃ chārattaṃ mānattaṃ
 adāsi, so ciñṇamānatto saṅghaṃ abbhānaṃ yācati, saṅgho
 itthannāmaṃ bhikkhuṃ abbhetai, yassāyasmato khamati itthannāmassa
 bhikkhuno abbhānaṃ, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi
 -pa-.

Abbhito saṅghena itthannāmo bhikkhu, khamati saṅghassa, tasmā
 tuṇhī, evametāṃ dhārayāmi”ti—

Evam kammavācam katvā abbhetaṃ.

Agghasamodhānaparivāsakathā niṭṭhitā.

245. **Missakasamodhāno**¹ nāma—yo nānāvattukā āpattiyo ekato katvā
 dīyati. Tatrāyaṃ nayo—

“Ahaṃ bhante sambahulā saṅghādisesā āpattiyo āpajjīṃ ekaṃ
 sukkavissatṭhiṃ, ekaṃ kāyasamsaggaṃ, ekaṃ duṭṭhullavācam, ekaṃ
 attakāmaṃ, ekaṃ sañcarittaṃ, ekaṃ kuṭikāraṃ, ekaṃ viharakāraṃ,
 ekaṃ duṭṭhadosaṃ, ekaṃ aññabhāgiyaṃ, ekaṃ saṅghabhedakaṃ, ekaṃ
 saṅghabhedānuvattakaṃ, ekaṃ dubbacaṃ, ekaṃ kuladūsakaṃ, sohaṃ
 bhante saṅghaṃ tāsāṃ āpattīnaṃ samodhānaparivāsaṃ yācāmi”ti—

Tikkhattuṃ yācāpetvā tadanurūpāya kammavācāya parivāso dātabbo.

Ettha ca “saṅghādisesā āpattiyo āpajjī”² nānāvattukāyo”tipi
 “saṅghādisesā āpattiyo āpajjī “itipi”³ evaṃ pubbe vuttanayena

1. Vi-Ṭṭha 4. 28 piṭṭhe.

2. Āpajjīṃ (Sī)

3. Āpajjintipi (Sī)

vatthuvasenapi gottavasenapi nānavasenapi āpattivasenapi yojetvā kammaṃ kātum vaṭṭatiyeva, tasmā na idha visum kammavācam yojetvā dassayissāma pubbe sabbāpattisādhāraṇaṃ katvā yojetvā dassitāya eva kammavācāya nānavatthukāhipi āpattihi vuṭṭhānasambhavato sāyevettha kammavācā alanti.

Missakasamodhānaparivāsakathā niṭṭhitā.

246. Sace koci bhikkhu parivasanto vibbhamati, sāmaṇero vā hoti, vibbhamantassa sāmaṇerassa ca parivāso na ruhati. So ce puna upasampajjati, tassa tadeva purimaṃ parivāsadānaṃ, yo parivāso dinno, sudinno, yo parivuttho, suparivuttho, avaseso parivasitabbo. Sacepi mānattāraho mānattaṃ caranto abbhānāraho vā vibbhamati, sāmaṇero vā hoti, so ce puna upasampajjati, tassa tadeva purimaṃ parivāsadānaṃ, yo parivāso dinno, sudinno, yo parivuttho, yaṃ mānattaṃ dinnam, sudinnam, yaṃ mānattaṃ ciṇṇam, taṃ suciṇṇam, so bhikkhu abbhetaḥ.

Sace koci bhikkhu parivasanto ummattako hoti khittacitto vedanāṭṭo, ummattakassa khittacittassa vedanāṭṭassa ca parivāso na ruhati. So ce puna anumattako hoti akhittacitto avedanāṭṭo, tadeva purimaṃ parivāsadānaṃ, yo parivāso dinno, sudinno, yo parivuttho, suparivuttho, avaseso parivasitabbo. Mānattārahādīsopi eseṇa nayo.

Sace koci parivasanto ukkhittako hoti, ukkhittakassa parivāso na ruhati. Sace puna osārīyati, tassa tadeva purimaṃ parivāsadānaṃ, so parivāso dinno, sudinno, yo parivuttho, suparivuttho, avaseso parivasitabbo. Mānattārahādīsopi eseṇa nayo.

Sace kassaci bhikkhuno itthilingaṃ pātubhavati, tassa sāyeva upajjhā, sāyeva upasampadā, puna upajjhā na gahetabbā, upasampadā ca na kātabbā, bhikkhupasampadato pabhuti yāva vassagaṇanā, sāyeva

vassagaṇanā, na ito paṭṭhāya vassagaṇanā kātabbā. Appatirūpaṃ dānissā bhikkhūnaṃ majjhe vasitum, tasmā bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīhi saddhiṃ vasitabbam. Yā desanāgāminiyo vā vuṭṭhānagāminiyo vā āpattiyo bhikkhūnaṃ bhikkhunīhi sādharmaṇā, tasmaṃ bhikkhunīhi kātabbam, vinayakammameva bhikkhunīnaṃ santike kātabbam. Yā pana bhikkhūnaṃ bhikkhunīhi asādharmaṇā sukkavissatṭhi-ādikā āpattiyo, tāhi āpattihi anāpatti, liṅge parivatte tā āpattiyo vuṭṭhitāva honti, puna pakatiliṅge uppannepi tāhi āpattihi tassa anāpattiyeva. Bhikkhuniyā purisaliṅge pātubhūtepi eseva nayo. Vuttañcetaṃ—

“Tena kho pana samayena aññatarassa bhikkhuno itthiliṅgaṃ pātubhūtaṃ hoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesum. Anujānāmi bhikkhave taṃyeva upajjhaṃ, taṃyeva upasampadaṃ, tāniyeva vassāni bhikkhunīhi saṅgamitum¹, yā āpattiyo bhikkhūnaṃ bhikkhunīhi sādharmaṇā, tā āpattiyo bhikkhunīnaṃ santike vuṭṭhātum. Yā āpattiyo bhikkhūnaṃ bhikkhunīhi asādharmaṇā, tāhi āpattihi anāpatti.

Tena kho pana samayena aññatarissā bhikkhuniyā purisaliṅgaṃ pātubhūtaṃ hoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesum. Anujānāmi bhikkhave taṃyeva upajjhaṃ, taṃyeva upasampadaṃ, tāniyeva vassāni bhikkhūhi saṅgamitum¹, yā āpattiyo bhikkhunīnaṃ bhikkhūhi sādharmaṇā, tā āpattiyo bhikkhūnaṃ santike vuṭṭhātum. Yā āpattiyo bhikkhunīnaṃ bhikkhūhi asādharmaṇā, tāhi āpattihi anāpatti”ti².

247. **Ayaṃ panettha Pālimuttakavinicchayo**³—imesu dvīsu liṅgesu purisaliṅgaṃ uttamaṃ, itthiliṅgaṃ hīnaṃ, tasmā purisaliṅgaṃ balava-akusalena antaradhāyati, itthiliṅgaṃ dubbalakusalena patiṭṭhāti. Itthiliṅgaṃ pana antaradhāyantaṃ dubbala-akusalena antaradhāyati, purisaliṅgaṃ balavakusalena patiṭṭhāti. Evaṃ ubhayampi akusalena antaradhāyati, kusaleṇa paṭilabbhati.

1. Saṃkametum (Si)

2. Vi 1. 43 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 1. 238 piṭṭhādīsu.

Tattha sace dvinnam bhikkhūnam ekato sajjhāyam vā dhammasākaccham vā katvā ekāgāre nipajjitvā niddam okkantānam ekassa itthiliṅgam pātubhavati, ubhinnampi sahaseyyāpatti hoti. So ce paṭibujjhitvā attano vippakāram disvā dukkhī dummano rattibhāgeyeva itarassa āroceyya, tena samassāsetabbo “hotu mā cintayittha, vaṭṭasseveso doso, Sammāsambuddhena dvāram dinnam, bhikkhu vā hotu bhikkhunī vā, anāvaṭo dhammo, avārito saggamaggo”ti. Samassāsetvā evam vattabban “tumhehi bhikkhunupassayam gantum vaṭṭati, atthi pana te kāci sandiṭṭhā bhikkhuniyo”ti. Sacassā honti tādisā bhikkhuniyo, “atthī”ti, no ce honti, “natthī”ti vatvā so bhikkhu vattabbo “mama saṅgham karotha, idāni mam paṭhamam bhikkhunupassayam nethā”ti. Tena bhikkhunā tam gahetvā tassā vā sandiṭṭhānam attano vā sandiṭṭhānam bhikkhunīnam santikam gantabban. Gacchantena ca na ekakena gantabban, catūhi pañcahi bhikkhūhi saddhim jotikañca kattaradaṇḍakañca gahetvā saṁvidahanam parimocetvā “mayam asukam nāma ṭhānam gacchāmā”ti gantabban. Sace bahigāme dūre vihāro hoti, antarāmagge gāmantaranadīpārarattivippavāsagaṇa-ohīyanāpattīhi anāpatti. Bhikkhunupassayam gantvā tā bhikkhuniyo vattabbā “asukam nāma bhikkhum jānāthā”ti. Āma ayyāti. Tassa itthiliṅgam pātubhūtam, saṅgham dānissā karoṭhāti. Tā ce “sādhu ayyā idāni mayampi sajjhāyissāma, dhammam sossāma, gacchatha tumhe”ti vatvā saṅgham karonti, ārādhikā ca honti saṅgāhikā lajjiniyo, tā kopetvā aññattha na gantabban. Gacchati ce, gāmantaranadīpārarattivippavāsagaṇa-ohīyanāpattīhi na muccati.

Sace pana lajjiniyo honti, na saṅgahikāyo, aññattha gantum labbhati. Sacepi alajjiniyo honti, saṅgham pana karonti, tāpi pariccajitvā aññattha gantum labbhati. Sace lajjiniyo ca saṅgāhikā ca, nātikā na honti, āsannagāme pana aññā nātikā honti paṭijagganikā, tāsampi santikam gantum vaṭṭatīti vadanti. Gantvā sace bhikkhubhāvepi nissayapaṭipanno, patirūpāya bhikkhuniyā santike nissayo gahetabbo, mātikā vā vinayo vā uggahito suggahito, puna uggaṇhanakāraṇam natthi. Sace bhikkhubhāvepi parisāvacaro, tassa santikeyeva

upasampannā sūpasampannā, aññassa santike nissayo gahetabbo. Pubbe taṃ nissāya vasantehipi aññassa santike nissayo gahetabbo.

Paripuṇṇavassasāmaṇerenapi aññassa santike upajjhā gahetabbā.

Yaṃ panassa bhikkhubhāve adhiṭṭhitaṃ ticīvaraṇca patto ca, taṃ adhiṭṭhānaṃ vijahati, puna adhiṭṭhātabbā. Saṅkaccikā ca udakasāṭikā ca gahetabbā. Yaṃ atirekacīvaraṃ vā atirekapatto vā vinayakammaṃ katvā ṭhapito hoti, tampi sabbaṃ vinayakammaṃ vijahati, puna kātabbā. Paṭiggahitatelamadhuphāṇitādīnipi paṭiggahaṇaṃ vijahanti. Sace paṭiggahaṇato sattame divase līgaṃ parivattati, puna paṭiggahetvā sattāhaṃ vaṭṭati. Yaṃ pana bhikkhukāle aññassa bhikkhuno santakaṃ paṭiggahitaṃ, taṃ paṭiggahaṇaṃ na vijahati. Yampi ubhinnaṃ sādharmaṇaṃ avibhajitvā ṭhapitaṃ, taṃ pakatatto rakkhati. Yaṃ pana vibhattaṃ etasseva santakaṃ, taṃ paṭiggahaṇaṃ vijahati. Vuttañcetaṃ Parivāre—

“Telaṃ madhu phāṇitañcāpi sappiṃ, sāmaṃ gahetvā nikkhipeyya.

Avītivatte sattāhe, sati paccaye paribhuñjantassa āpatti.

Pañhāmesā kusalehi cintitā”ti¹.

Idaṃhi līgaparivattanaṃ sandhāya vuttaṃ. Paṭiggahaṇaṃ nāma līgaparivattanena, kālakiriyāya, sikkhāpaccakkhānena, hīnāyāvattanena, anupasampannassa dānena, anapekkhavissajjanena, acchinditvā gahaṇena ca vijahati. Tasmā sacepi harītakakhaṇḍampi paṭiggahetvā ṭhapitamatti, sabbamassa paṭiggahaṇaṃ vijahati. Bhikkhuvihāre pana yaṃ kiñcissā santakaṃ paṭiggahetvā vā appaṭiggahetvā vā ṭhapitaṃ, sabbassa sāva issarā, āharāpetvā gahetabbā. Yaṃ panettha thāvaraṃ tassā santakaṃ senāsanaṃ vā uparopakā vā, te yassicchati, tassa dātabbā. Terasasu sammutisu yā bhikkhukāle laddhā sammuti, sabbā paṭippassambhati, purimikāya senāsanaggāho paṭippassambhati. Sace pacchimikāya senāsane gahite līgaṃ parivattati, bhikkhusaṃgho cassā uppannālābhaṃ dātukāmo hoti, apaloketvā dātabbo.

Sace bhikkhunīhi sādharmaṇāya paṭicchannāya āpattiyaṃ parivasantassa līgaṃ parivattati, puna pakkhamānattameva dātabbā. Sace mānattaṃ carantassa

1. Vi 5. 375 piṭṭhe.

parivattati, puna pakkhamānattameva dātabbāṃ. Sace ciṇṇamānattassa parivattati, bhikkhunīhi abbhānakammaṃ kātabbāṃ. Sace akusalavipāke parikkhīṇe pakkhamānattakāle punadeva liṅgaṃ parivattati, chārattaṃ mānattameva dātabbāṃ. Sace ciṇṇe pakkhamānatte parivattati, bhikkhūhi abbhānakammaṃ kātabbanti.

Bhikkhuniyā liṅgaparivattanepi vuttanayeneva sabbo vinicchayo veditabbo. Ayaṃ pana viseso—sace bhikkhunīkāle āpannā sañcarittāpatti paṭicchannā hoti, parivāsadānaṃ natthi, chārattaṃ mānattameva dātabbāṃ. Sace pakkhamānattaṃ carantiyā liṅgaṃ parivattati, na tenattho, chārattaṃ mānattameva dātabbāṃ. Sace ciṇṇamānattāya parivattati, puna mānattaṃ adatvā bhikkhūhi abbhetabbo. Atha bhikkhūhi mānatte adinne puna liṅgaṃ parivattati, bhikkhunīhi pakkhamānattameva dātabbāṃ. Atha chārattaṃ mānattaṃ carantassa puna parivattati, pakkhamānattameva dātabbāṃ. Ciṇṇamānattassa pana liṅgaparivatte jāte bhikkhunīhi abbhānakammaṃ kātabbāṃ. Puna parivatte ca liṅge bhikkhunibhāve ṭhitāyapi yā āpattiyo pubbe paṭippassaddhā, tā suppaṭippassaddhā evāti.

248. Ito paraṃ pārivāsikādīnaṃ vattaṃ dassayissāma—pārivāsikena¹ bhikkhunā upajjhāyena hutvā na upasampādetabbāṃ, vattaṃ nikkhipitvā pana upasampādetuṃ vaṭṭati. Ācariyena hutvāpi kammavācā na sāvetabbā, aññasmim̐ asati vattaṃ nikkhipitvā sāvetuṃ vaṭṭati. Āgantukānaṃ nissayo na dātabbo. Yehipi pakatiyāva nissayo gahito, te vattabbā “ahaṃ vinayakammaṃ karomi, asukattherassa nāma santike nissayaṃ gaṇhatha, mayhaṃ vattaṃ mā karotha, mā maṃ gāmappavesanaṃ āpucchathā”ti. Sace evaṃ vuttepi karontiyeva, vāritakālato paṭṭhāya karontesupi anāpatti. Añño sāmaṇeropī na gahetabbo, upajjhaṃ datvā gahitasāmaṇeropī vattabbo “ahaṃ vinayakammaṃ karomi, mayhaṃ vattaṃ mā karotha, mā maṃ gāmappavesanaṃ āpucchathā”ti. Sace evaṃ vuttepi karontiyeva, vāritakālato paṭṭhāya karontesupi anāpatti. Na bhikkhunovādakasammuti sādītā, sammatenapi bhikkhuniyo na ovaditabbā, tasmā bhikkhusaṃghassa vattabbāṃ “bhante ahaṃ vinayakammaṃ karomi,

1. Vi-Ṭṭha 4. 8 piṭṭhādīsu.

bhikkhunovādakaṃ jānāthā”ti. Paṭibalassa vā bhikkhussa bhāro katabbo. Āgatā bhikkhuniyo “saṃghassa santikaṃ gacchatha, Saṃgho vo ovādadāyakaṃ jānissatī”ti vā “ahaṃ vinayakammaṃ karomi, asukabhikkhussa nāma santikaṃ gacchatha, so vo ovādaṃ dassatī”ti vā vattabbā.

Yāya āpattiyaṃ saṃghena parivāso dinno hoti, sā āpatti na āpajjitabbā, aññā vā tādīsikā tato vā pāpiṭṭhatarā, kammaṃ na garahitabbāṃ, kammikā na garahitabbā, na pakatattassa bhikkhuno uposatho ṭhapetabbo, na pavāraṇā ṭhapetabbā, palibodhatthāya vā pakkosanatthāya vā savacanīyaṃ na katabbāṃ. Palibodhatthāya hi karonto “ahaṃ āyasmantaṃ imasmiṃ vatthusmiṃ savacanīyaṃ karomi, imamahā āvāsā parampi mā pakkama, yāva na taṃ adhikaraṇaṃ vūpasantaṃ hotī”ti evaṃ karoti, pakkosanatthāya karonto “ahaṃ taṃ savacanīyaṃ karomi, ehi mayā saddhiṃ vinayadharānaṃ sammukhībhāvaṃ gacchāhi”ti evaṃ karoti, tadubhayampi na katabbāṃ. Vihāre jeṭṭhakaṭṭhānaṃ na katabbāṃ, pātimokkhuddesakena vā dhammajjesakena vā na bhavitabbāṃ, napi terasasu sammutīsu ekasammutivasenapi issariyakammaṃ katabbāṃ, “karotu me āyasmā okāsaṃ, ahaṃ taṃ vattukāmo”ti evaṃ pakatattassa okāso na kāretabbo, vatthunā vā āpattiyaṃ vā na codetabbo, “ayaṃ te doso”ti na sāretabbo, bhikkhūhi aññamaññaṃ yojetvā kalaho na kāretabbo, saṃghattherena hutvā pakatattassa bhikkhuno purato na gantabbāṃ na nisīditabbāṃ, dvādasahatthaṃ upacāraṃ muñcitvā ekakeneva gantabbañceva nisīditabbañca, yo hoti saṃghassa āsanapariyanto seyyāpariyanto vihārapariyanto, so tassa dātabbo.

Tattha **āsanapariyanto** nāma bhattaggādīsu saṃghanavakāsaṇaṃ, svassa dātabbo, tattha nisīditabbāṃ. **Seyyāpariyanto** nāma seyyānaṃ pariyanto sabbalāmakāṃ mañcapīṭhaṃ. ayañhi vassaggena attano pattaṭṭhāne seyyaṃ gahetuṃ na labhati, sabbabhikkhūhi vicinitvā gahitāvasesā maṅgulagūṭhabharitā vettalatādivinaddhā lāmakaseyyāvassa dātabbā. Yathā ca seyyā, evaṃ vasana-āvāsopi vassaggena attano pattaṭṭhāne tassa na vaṭṭati, sabbabhikkhūhi vicinitvā gahitāvasesā pana rajohatabhūmi

jatukamūsikabharitā paṇṇasālā assa dātabbā. Sace pakatattā sabbe rukkhamūlikā abbhokāsikā ca honti, channaṃ na upenti, sabbepi etehi vissaṭṭhāvāsā nāma honti, tesu yaṃ icchati, taṃ labhati.

Vassūpanāyikadivase paccayaṃ ekapasse ṭhatvā vassaggena gaṇhituṃ labhati, senāsaṇaṃ na labhati, nibaddhavassāvāsikaṃ senāsaṇaṃ gaṇhitu kāmena vattaṃ nikkhipitvā gahetabbaṃ. Ñātipavāritaṭṭhāne “ettake bhikkhū gahetvā āgacchathā”ti nimantitena “bhante asukaṃ nāma kulaṃ bhikkhū nimantesi, etha, tattha gacchāmā”ti evaṃ saṃvidhāya bhikkhūnaṃ puresamaṇena vā pacchāsamaṇena vā hutvā kulāni na upasaṅkamitabbāni, “bhante asukasmim nāma gāme manussā bhikkhūnaṃ āgamaṇaṃ icchanti, sādhu vatassa, sace tesāṃ saṅgahaṃ kareyyāthā”ti evaṃ panassa vinayapariyāyena kathetuṃ vaṭṭati. Āgatāgatānaṃ ārocetuṃ harāyamānena āraññikadhutaṅgaṃ na samādātabbaṃ. Yenapi pakatiyā samādinnaṃ, tena dutiyaṃ bhikkhuṃ gahetvā araññe aruṇaṃ utṭhāpetabbaṃ, na ekakena vatthabbaṃ. Tathā bhattachagādīsu āsanapariyante nisajjāya harāyamānena piṇḍapātikadhutaṅgampi na samādātabbaṃ. Yo pana pakatiyāva piṇḍapātiko, tassa paṭisedho natthi, na ca tappaccayā piṇḍapāto nīharāpetabbo “mā maṃ jānimsū”ti. Nīhaṭabhatto hutvā vihareyeva nisīditvā bhuñjanto “rattiyo gaṇayissāmi, gacchato me bhikkhuṃ disvā anārocentassa ratticchedo siyā”ti iminā kāraṇena piṇḍapāto na nīharāpetabbo, “mā maṃ ekabhikkhupi jānātū”ti ca iminā ajjhāsayena vihare sāmaṇerehi pacāpetvā bhuñjitumpi na labhati, gāmaṃ piṇḍāya pavisitabbameva. Gilānassa pana navakamma-ācariyupajjhāyakiccādipasutassa vā vihareyeva acchituṃ vaṭṭati.

Sacepi gāme anekasatā bhikkhū vicaranti, na sakkā hoti ārocetuṃ, gāmakāvāsaṃ gantvā sabhāgaṭṭhāne vasituṃ vaṭṭati. Yasmā “pārīvāsikena bhikkhave bhikkhunā āgantukena ārocetabbaṃ, āgantukassa ārocetabbaṃ, uposathe ārocetabbaṃ, pavāraṇāya ārocetabbaṃ, sace gilāno hoti, dūtenapi ārocetabbaṃ”ti¹

vuttaṃ, tasmā kañci vihāraṃ gatena āgantukena tattha bhikkhūnaṃ ārocetabbaṃ. Sace sabbe ekaṭṭhāne ṭhite passati, ekaṭṭhāne ṭhiteneva ārocetabbaṃ. Atha rukkhamaḷādīsu viṣuṃ ṭhitā honti, tattha tattha gantvā ārocetabbaṃ, sañcicca anārocentassa ratticchedo ca hoti, vattabhede ca dukkaṭaṃ. Atha vicinanto ekacce na passati, ratticchedova hoti, na vattabhede dukkaṭaṃ.

Āgantukassapi attano vasaṇavihāraṃ āgatassa ekassa vā bahūnaṃ vā vuttanayeneva ārocetabbaṃ, ratticchedavattabhedāpi cettha vuttanayeneva veditabbā. Sace āgantukā muhuttaṃ vissamitvā vā avissamitvā eva vā vihāramajjhena gacchanti, tesampi ārocetabbaṃ. Sace tassa ajānantasseva gacchanti, ayañca gatakāle jānāti, gantvā ārocetabbaṃ, sampāpuṇitum vā sāvetum vā asakkontassa ratticchedova hoti, na vattabhede dukkaṭaṃ. Yepi antovihāraṃ appavisitvā upacārasīmaṃ okkamitvā gacchanti, ayañca nesaṃ chattasaddaṃ vā ukkāsisasaddaṃ vā khipitasaddaṃ vā sutvā āgantukabhāvaṃ jānāti, gantvā ārocetabbaṃ, gatakāle jānantenapi anubandhitvā ārocetabbameva, sampāpuṇitum asakkontassa ratticchedova hoti, na vattabhede dukkaṭaṃ. Yopi rattiṃ āgantvā rattiṃyeva gacchati, sopissa ratticchedaṃ karoti, aññātattā pana vattabhede dukkaṭaṃ natthi. Sace ajānitvāva abbhānaṃ karoti, akatameva hotīti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ, tasmā adhikā rattiyo gahetvā kātappaṃ. Ayaṃ apanṇakapaṭipadā.

Nadī-ādīsu nāvāya gacchantampi paratīre ṭhitampi ākāse gacchantampi pabbatatala-araññādīsu dūre ṭhitampi bhikkhuṃ disvā sace “bhikkhū”ti vavatthānaṃ atthi, nāvādīhi gantvā vā mahāsaddaṃ katvā vā vegena anubandhitvā vā ārocetabbaṃ, anārocentassa ratticchedo ceva vattabhede dukkaṭaṇca. Sace vāyamantopi sampāpuṇitum vā sāvetum vā na sakkoti, ratticchedova hoti, na vattabhede dukkaṭaṃ. Saṃghasenābhayaṭṭhero pana visayāvisayena katheti “visaye kira anārocentassa ratticchedo ceva vattabhede dukkaṭaṇca hoti, avisaye pana ubhayampi natthī”ti. Karavīkatissatṭhero “samaṇo ayanti vavatthānameva pamāṇaṃ. Sacepi avisayo hoti, vattabhede dukkaṭameva natthi, ratticchedo pana hotiyevā”ti āha.

Uposathadivase “uposatham sampāpuṇissāmā”ti āgantukā bhikkhū āgacchanti, iddhiyā gacchantāpi uposathabhāvaṃ ñatvā otaritvā uposatham karonti, tasmā āgantukasodhanattham uposathadivasepi ārocetabbaṃ. Pavāraṇāyapi eseṇa nayo. Gantuṃ asamatthena gilānena bhikkhuṃ pesetvā ārocāpetabbaṃ, anupasampannaṃ pesetuṃ na vaṭṭati.

Na pārivāsikena bhikkhunā sabhikkhukā āvāsā vā anāvāsā vā abhikkhuko nānāsaṃvāsakehi vā sabhikkhuko āvāso vā anāvāso vā gantabbo aññatra pakatattena aññatra antarāyā. Yattha hi ekopi bhikkhu natthi, tattha na vasitabbaṃ. Na hi tattha vuttharattiyo gaṇanūpikā¹ honti. Dasavidhe antarāye pana sacepi rattiyo gaṇanūpikā na honti, antarāyato parimuccanattāya gantabbameva. Tena vuttaṃ “aññatra antarāyā”ti. Nānāsaṃvāsakehi saddhiṃ vinayakammaṃ kātuṃ na vaṭṭati, tesam anārocanepi ratticchedo natthi, abhikkhukāvāsasadisameva hoti. Tena vuttaṃ “nānāsaṃvāsakehi vā sabhikkhuko”ti.

Na pārivāsikena bhikkhunā pakatattena bhikkhunā saddhiṃ ekacchanne āvāse vā anāvāse vā vatthabbaṃ. Tattha **āvāso** nāma vasanattāya katasenāsaṇaṃ. **Anāvāso** nāma cetiyagharaṃ bodhigharaṃ sammunjanī-atṭako dāru-atṭako pāṇīyamālo vaccakuṭi dvārakoṭṭhakoti evamādi. “Etesu yattha katthaci ekacchanne chadanato udakapatanatṭhānaparicchinne okāse ukkhittakova vasituṃ na labhati, pārivāsiko pana anto-āvāseyeṇa na labhati”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** avisesena “udakapātena vāritan”ti vuttaṃ. **Kurundiyaṃ** pana “ettesu ettakesu pañcavaṇṇacchadanabaddhatṭhānesu pārivāsikassa ca ukkhittakassa ca pakatattena saddhiṃ udakapātena vāritan”ti vuttaṃ. Tasmā nānūpacārepi ekacchanne na vaṭṭati. Sace panettha tadahupasampannepi pakatatte paṭhamam pavisitvā nipannepi saṭṭhivassikopi pārivāsiko pacchā pavisitvā jānanto nipajjati, ratticchedo ceṇa vattabhede dukkaṭaṇca, ajānantassa ratticchedova, na vattabhede dukkaṭam. Sace pana tasmiṃ nisinne pacchā

pakatatto pavisitvā nipajjati, pārivāsiko ca jānāti, ratticchedo ceva vattabhede dukkaṭaṇca. No ce jānāti, ratticchedova, na vattabhede dukkaṭaṃ.

Pārivāsikena bhikkhunā pakatattaṃ bhikkhuṃ tadahupasampannampi disvā āsanā vuṭṭhātabbaṃ, vuṭṭhāya ca “ahaṃ iminā sukhanisinno vuṭṭhāpito”ti parammukhenapi na gantabbaṃ, “idaṃ ācariya āsanaṃ, ettha nisīdathā”ti evaṃ pakatatto bhikkhu āsanena nimantetabboyeva. Navakena pana “mahātheraṃ obaddhaṃ karomī”ti pārivāsikattherassa santikaṃ na gantabbaṃ. Pārivāsikena pakatattena bhikkhunā saddhiṃ na ekāsane nisīditabbaṃ, na nīce āsane nisinne ucce āsane nisīditabbaṃ, na chamāyaṃ nisinne āsane nisīditabbaṃ, dvādasahatthaṃ pana upacāraṃ muñcivā nisīdituṃ vaṭṭati. Pārivāsikena bhikkhunā pakatattena saddhiṃ na ekacaṅkame caṅkamitabbaṃ, na nīce caṅkame caṅkamante ucce caṅkame caṅkamitabbaṃ, na chamāyaṃ caṅkamante caṅkame caṅkamitabbaṃ. Ettha pana akataparicchedāya bhūmiyā caṅkamante paricchedaṃ katvā vālukaṃ ākiritvā ālambanaṃ yojetvā katacaṅkame nīcepi na caṅkamitabbaṃ, ko pana vādo iṭṭhakacayena sampanne vedikāparikkhitte. Sace pana pākāraparikkhitto hoti, dvārakoṭṭhakayutto pabbatantaravanantaragumbantaresu vā suppaṭicchanno, tādise caṅkame caṅkamuṃ vaṭṭati, appaṭicchannepi upacāraṃ muñcivā vaṭṭati.

Pārivāsikena bhikkhunā pārivāsikavuḍḍhatarena bhikkhunā saddhiṃ mūlāyapaṭikassanārahena mānattārahena mānattacārikena abbhānārahena bhikkhunā saddhiṃ na ekacchanne āvāse vā anāvāse vā vatthabbaṃ. Ettha pana sace vuḍḍhatare pārivāsike paṭhamāṃ nipanne itaro jānanto pacchā nipajjati, ratticchedo cassa hoti, vattabhede ca dukkaṭaṃ. Vuḍḍhatarassa pana ratticchedova, na vattabhede dukkaṭaṃ. Ajānitvā nipajjati, dvinnampi vattabhedo natthi, ratticchedo pana hoti. Atha navakapārivāsike paṭhamāṃ nipanne vuḍḍhataro pacchā nipajjati, navako ca jānāti, ratti cassa chijjati, vattabhede ca dukkaṭaṃ hoti. Vuḍḍhatarassa ratticchedova, na vattabhedo. No ce jānāti, dvinnampi vattabhedo natthi, ratticchedo pana hoti. Sace apacchāpurimaṃ nipajjanti, vuḍḍhatarassa ratticchedova, itarassa vattabhedopīti **Kurundiyaṃ** vuttaṃ.

Dve pārivāsikā samavassā, eko paṭhamam nipanno, eko jānantova pacchā nipajjati, ratti cassa chijjati, vattabhede ca dukkaṭam. Paṭhamam nipannassa ratticchedova, na vattabhedo. Sace pacchā nipajjantopi na jānāti, dvinnampi vattabhedo natthi, ratticchedo pana hoti. Sace dvepi apacchāpurimam nipajjanti, dvinnampi ratticchedoyeva, na vattabhedo. Sace hi dve pārivāsikā ekato vaseyyum, te aññamaññassa ajjhācāram ñatvā agāravā vā vipphaṭṭhāro vā hutvā tam vā āpattim āpajjeyyum tato pāpiṭṭhatarā vā, vibbhameyyum vā¹, tasmā nesam sahaseyyā sabbapakārena paṭikkhattā. Mūlāyapaṭikassanārahādayo cettha parivāsikānam pakatattatthāne ṭhitāti veditabbā. Tasmā pārivāsikena bhikkhunā mūlāyapaṭikassanārahena mānattārahena mānattacārikena abbhānārahena bhikkhunā saddhim na ekāsane nisīditabbam, na nīce āsane nisinne ucce āsane nisīditabbam, na chamāya nisinne āsane nisīditabbam, na ekacaṅkame caṅkamitabbam, na nīce caṅkame caṅkamante ucce caṅkame caṅkamitabbam, na chamāya caṅkamante caṅkame caṅkamitabbam.

“Na bhikkhave pārivāsikena bhikkhunā sādītānam pakatattānam bhikkhūnam abhivādanam paccuṭṭhānam añjalikammaṃ sāmīcikkammaṃ āsanābhīhāro seyyābhīhāro pādodakam pādapiṭṭham pādakathalikam pattacīvarapaṭiggahaṇam nahāne piṭṭhiparikammaṃ, yo sādīyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato pakattānam bhikkhūnam ṭhapetvā navakataram pārivāsikam avasesānam antamaso mūlāyapaṭikassanārahādīnampi abhivādanādīm sādīyantassa dukkaṭam, saddhivihārikānampi sādīyantassa dukkaṭameva. Tasmā te vattabbā “aham vinayakammaṃ karomi, mayham vattam mā karoṭha, mā maṃ gāmappavesanam āpucchathā”ti. Sace saddhāpabbajitā kulaputtā “tumhe bhante tumhākam vinayakammaṃ karoṭhā”ti vatvā vattam karonti, gāmappavesanam āpucchantiyeva, vāritakālato paṭṭhāya anāpatti.

“Anujānāmi bhikkhave pārivāsikānam bhikkhūnam mithū yathāvuddham abhivādanam paccuṭṭhānam añjalikammaṃ sāmīcikkammaṃ āsanābhīhāram seyyābhīhāram pādodakam pādapiṭṭham pādakathalikam pattacīvarapaṭiggahaṇam nahāne

1. Hutvā pāpiṭṭhatarā vā āpattim āpajjeyyum vibbhameyyum vā (Vi-Ṭṭha 4. 13 piṭṭhe)

2. Vi 4. 82 piṭṭhe.

piṭṭhiparikamman”¹ vacanato pana pārivāsikānaṃ bhikkhūnaṃ aññaṃaññaṃ yo yo vuḍḍho, tena tena navakatarassa abhivādanādiṃ sādītum vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave pārivāsikānaṃ bhikkhūnaṃ pañca yathāvuḍḍhaṃ uposathaṃ pavāraṇaṃ vassikasāṭikaṃ oṇojanaṃ bhattan”² vacanato imāni uposathādīni pañca pakatattehipi saddhiṃ vuḍḍhapaṭipāṭiyā kātum vaṭṭati, tasmā³ pātimokkhe uddissamāne hatthapāse nisīditum vaṭṭati. **Mahāpaccariyaṃ** pana “pāṭiyā anisīditvā pāṭiṃ vihāya hatthapāsaṃ amuñcantena nisīditabban”^{ti} vuttaṃ. Pārisuddhi-uposathe kariyamāne saṃghanavakaṭṭhāne nisīditvā tattheva nisinnena attano pāṭiyā pārisuddhi-uposatho kātabbo. Pavāraṇāyapi saṃghanavakaṭṭhāne nisīditvā tattheva nisinnena attano pāṭiyā pavāretabbaṃ. Saṃghena ghaṇṭiṃ paharivā bhāṇiyamānaṃ vassikasāṭikampi attano pattatṭhāne gahetum vaṭṭati.

Oṇojananti vissajjanaṃ vuccati. Sace hi pārivāsikassa dve tīṇi uddesabhattādīni pāpuṇanti, añña cassa puggalikabhattachaccāsaṃ hoti, tāni paṭipāṭiyā gahetvā “bhante heṭṭhā gāhettha, ajja mayhaṃ bhattachaccāsaṃ atthi, sveva gaṇhissāmi”^{ti} vatvā vissajjetabbāni. Evaṃ tāni punadivasesu gaṇhitum labhati. “Punadivase sabbapaṭhamam tassa dātabban”^{ti} **Kurundiyaṃ** vuttaṃ. Yadi pana na gaṇhāti na vissajjeti, punadivase na labhati. Idam oṇojanaṃ nāma pārivāsikasseva odissa anuññātāṃ. Kasmā? Tassa hi Saṃghanavakaṭṭhāne nisinnassa bhattachge yāgukhajjakādīni pāpuṇanti vā na vā, tasmā “so bhikkhāhārena mā kilamittā”^{ti} idamassa saṃgahakaraṇatthāya odissa anuññātāṃ.

Bhattanti āgatāgatehi vuḍḍhapaṭipāṭiyā gahetvā gantabbaṃ vihāre saṃghassa catussālabhattaṃ. Etaṃ yathāvuḍḍhaṃ labhati, pāṭiyā pana gantum vā ṭhātum vā na labhati, tasmā pāṭito osakkivā hatthapāse ṭhitena hatthaṃ pasāretvā yathā seno nipatitvā gaṇhāti, evaṃ gaṇhitabbaṃ. Ārāṃmikasamañuddesehi āharāpetum na labhati. Sace sayameva āharanti, vaṭṭati. Rañño mahāpeḷabhattepi eveda nayo. Catussālabhatte pana sace oṇojanaṃ kattukāmo hoti, attano atthāya

1. Vi 4. 82 piṭṭhe.

2. Vi 4. 83 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 4. 7 piṭṭhe.

ukkhitte piṇḍe “ajja me bhattaṃ atthi, sveva gaṇhissāmi”ti vattabbaṃ.

“Punadivase dve piṇḍe labhati”ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ.

Uddesabhattādinipi pālito osakkivāva gahetabbāni, yattha pana nisīdāpetvā parivisanti, tattha sāmaṇerānaṃ jeṭṭhakena, bhikkhūnaṃ saṅghanavakena hutvā nisīditabbaṃ. Idaṃ pārivāsikavattaṃ.

Mūlāyapaṭissanārahānaṃ mānattārahānaṃ mānattacārikānaṃ abbhānārahānaṃca idameva vattanti veditabbaṃ. Mānattacārikassa vatte pana “devasikaṃ ārocetabbaṃ”ti viseso. Ratticchadesu ca “tayo kho Upāli pārivāsikassa bhikkhuno ratticchedā, saḥavāso vippavāso anārocanā”ti¹ vacanato yvāyaṃ “pakatattena bhikkhunā saddhiṃ ekacchenne”ti-ādinaṃ nayena vutto saḥavāso, yo ca ekasseva vāso, yā cāyaṃ āgantukādīnaṃ anārocanā, etesu tīsu ekenapi kāraṇena pārivāsikassa bhikkhuno ratticchedo hoti.

Mānattacārikassa pana “cattāro kho Upāli mānattacārikassa bhikkhuno ratticchedā, saḥavāso, vippavāso, anārocanā, ūne gaṇe caraṇaṃ”ti vacanato imesu catūsu kāraṇesu ekenapi ratticchedo hoti. **Gaṇoti** cettha cattāro vā atirekā vā. Tasmā sacepi tīhi bhikkhūhi saddhiṃ vasati, ratticchedo hotiyeva.

Iti Pālīmuttakavinayavinicchayasaṅgahe

Garukāpattivuṭṭhānavinicchayakathā samattā.

33. Kammākammavinicchayakathā

249. **Kammākammanti** ettha² pana kammāni cattāri apalokanakammaṃ ñattikammaṃ ñattidutiyakammaṃ ñatticatutthakammanti. Imāni cattāri kammāni katihākārehi vipajjanti? Pañcahākārehi vipajjanti vatthuto vā ñattito vā anussāvanato vā sīmato vā parisato vā.

1. Vi 4. 87 piṭṭhe.

2. Vi 5. 380 piṭṭhādīsu.

Kathaṃ **vatthuto kammāni vipajjanti**? Sammukhākaraṇīyaṃ kammaṃ asammukhā karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Paṭipucchākaraṇīyaṃ kammaṃ apaṭipucchā karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Paṭiññāya karaṇīyaṃ kammaṃ apaṭiññāya karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Sativinayārahassa amūḷhavinayaṃ deti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Amūḷhavinayārahassa tassapāpiyasikakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Tassapāpiyasikakammārahassa tajjanīyakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Tajjanīyakammārahassa niyassakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Niyassakammārahassa pabbajanīyakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Pabbajanīyakammārahassa paṭisāraṇīyakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Paṭisāraṇīyakammārahassa ukkhepanīyakammaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Ukkhepanīyakammārahassa parivāsaṃ deti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Parivāsārahassa mūlāya paṭikassati, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Mūlāyapaṭikassanārahassa mānattaṃ deti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Mānattārahaṃ abbheti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Abbhānārahaṃ upasampādeti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Anuposathe uposathaṃ karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Apavāraṇāya pavāreti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Paṇḍakaṃ upasampādeti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Theyyasaṃvāsakaṃ, titthiyapakkantakaṃ, tiracchānagataṃ, mātughātaṃ, pitughātaṃ, arahantaghātaṃ, bhikkhunīdūsakaṃ, saṃghabhedakaṃ, lohituppādaṃ, ubhatobyañjanaṃ, ūnavīsativassaṃ puggalaṃ upasampādeti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ. Evaṃ vatthuto kammāni vipajjanti.

Kathaṃ **ñattito kammāni vipajjanti**? Pañcahākārehi ñattito kammāni vipajjanti. Vatthuṃ na parāmasati, saṃghaṃ na parāmasati, puggalaṃ na parāmasati, ñattiṃ na parāmasati, pacchā vā ñattiṃ ṭhapeti. Imehi pañcahākārehi ñattito kammāni vipajjanti.

Kathaṃ **anussāvanato kammāni vipajjanti**? Pañcahākārehi anussāvanato kammāni vipajjanti. Vattuṃ na parāmasati, saṃghaṃ na parāmasati, puggalaṃ na parāmasati, sāvanaṃ hāpeti, akāle vā sāveti. Imehi pañcahākārehi anussāvanato kammāni vipajjanti.

Kathaṃ **sīmato kammāni vipajjanti**? Ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjanti. Atikhuddakaṃ sīmaṃ sammannati, atimahatiṃ sīmaṃ sammannati, khaṇḍanimittaṃ sīmaṃ sammannati, chāyānimittaṃ sīmaṃ sammannati, animittaṃ

sīmaṃ, sammannati, bahisīme ṭhito sīmaṃ sammannati, nadiyā sīmaṃ sammannati, Samudde sīmaṃ sammannati, Jātassare sīmaṃ sammannati, sīmāya sīmaṃ sambhindati, sīmāya sīmaṃ ajjhottharati. Imehi ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjanti.

Kathaṃ **parisato kammāni vipajjanti**? Dvādasahi ākārehi parisato kammāni vipajjanti. Catuvaggakaraṇīye kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā te anāgatā honti, chandārahānaṃ chando anāhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti, catuvaggakaraṇe kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā, te āgatā honti, chandārahānaṃ chando anāhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti, catuvaggakaraṇe kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā, te āgatā honti, chandārahānaṃ chando āhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti.

Pañcavaggakaraṇe kamme -pa-. Dasavaggakaraṇe kamme -pa-. Vīsativaggakaraṇe kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā, te anāgatā honti, chandārahānaṃ chando anāhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti, vīsativaggakaraṇe kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā, te āgatā honti, chandārahānaṃ chando anāhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti, vīsativaggakaraṇe kamme yāvatikā bhikkhū kammappattā, te āgatā honti, chandārahānaṃ chando āhaṭo hoti, sammukhībhūtā paṭikkosanti. Imehi dvādasahi ākārehi parisato kammāni vipajjanti.

Catuvaggakaraṇe kamme cattāro bhikkhū pakatattā kammappattā, avasesā pakatattā chandārahā. Yassa saṅgho kammaṃ karoti, so neva kammappatto nāpi chandāraho, apica kammāraho. Pañcavaggakaraṇe kamme pañca bhikkhū pakatattā kammappattā, avasesā pakatattā chandārahā. Yassa saṅgho kammaṃ karoti, so neva kammappatto nāpi chandāraho, apica kammāraho. Dasavaggakaraṇe kamme dasa bhikkhū pakatattā kammappattā, avasesā pakatattā chandārahā. Yassa saṅgho kammaṃ karoti, so neva kammappatto nāpi chandāraho, apica kammāraho. Vīsativaggakaraṇe kamme vīsati bhikkhū pakatattā kammappattā,

avasesā pakatattā chandārahā. Yassa saṃgho kammaṃ karoti, so neva kammappatto nāpi chandāraho, apica kammāraho.

250. **Apalokanakammaṃ** kati ṭhānāni gacchati? **Ñattikammaṃ**, **ñattidutiyakammaṃ**, **ñatticatutthakammaṃ** kati ṭhānāni gacchati? Apalokanakammaṃ pañca ṭhānāni gacchati. Ñattikammaṃ nava ṭhānāni gacchati. Ñattidutiyakammaṃ satta ṭhānāni gacchati. Ñatticatutthakammaṃ satta ṭhānāni gacchati.

Apalokanakammaṃ katamāni pañca ṭhānāni gacchati? Osāraṇaṃ nissāraṇaṃ bhaṇḍukammaṃ brahmadāṇḍaṃ kammalakkhaṇaññeva pañcamāṃ. Apalokanakammaṃ imāni pañca ṭhānāni gacchati.

Ñattikammaṃ katamāni nava ṭhānāni gacchati? Osāraṇaṃ nissāraṇaṃ uposathaṃ pavāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ paṭiggahaṇaṃ paccukkaḍḍhanaṃ kammalakkhaṇaññeva navamaṃ. Ñattikammaṃ imāni nava ṭhānāni gacchati.

Ñattidutiyakammaṃ katamāni satta ṭhānāni gacchati? Osāraṇaṃ nissāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ uddharaṇaṃ desanaṃ kammalakkhaṇaññeva sattamaṃ. Ñattidutiyakammaṃ imāni satta ṭhānāni gacchati.

Ñatticatutthakammaṃ katamāni satta ṭhānāni gacchati? Osāraṇaṃ nissāraṇaṃ sammutiṃ dānaṃ niggahaṃ samanubhāsaṇaṃ kammalakkhaṇaññeva sattamaṃ. Ñatticatutthakammaṃ imāni satta ṭhānāni gacchati. Ayaṃ tāva Pāḷinayo.

251. Ayaṃ panettha ādito paṭṭhāya vinicchaya kathā¹—
apalokanakammaṃ nāma sīmaṭṭhakasaṃghaṃ sodhetvā chandārahānaṃ chandaṃ āharitvā samaggassa saṃghassa anumatiyā tikkhattuṃ sāvetaṃ kattabbakammaṃ. **Ñattikammaṃ** nāma vuttanayeneva samaggassa saṃghassa anumatiyā ekāya ñattiyā kattabbakammaṃ. **Ñattidutiyakammaṃ** nāma vuttanayeneva samaggassa saṃghassa anumatiyā ekāya ñattiyā ekāya ca anussāvanāyāti evaṃ ñattidutiyāya anussāvanāya kattabbakammaṃ. **Ñatticatutthakammaṃ** nāma vuttanayeneva samaggassa saṃghassa anumatiyā ekāya ñattiyā tīhi ca anussāvanāhīti evaṃ ñatticatutthāti tīhi anussāvanāhi kattabbakammaṃ.

1. Vi-Tṭha 4. 243 piṭṭhādisu.

Tatra apalokanakammaṃ apaloketvāva kātabbāṃ, ñattikammādivasena na kātabbāṃ. Ñattikammampi ekaṃ ñattiṃ ṭhapetvāva kātabbāṃ, apalokanakammādivasena na kātabbāṃ. Ñattidutiyakammaṃ pana apaloketvā kātabbampi akātabbampi atthi. Tattha sīmāsammuti sīmāsamūhanāṃ kathinadānaṃ kathinuddhāro kuṭivattihudesanā vihāravattihudesanāti imāni cha kammāni garukāni apaloketvā kātuṃ na vaṭṭanti, ñattidutiyakammavācaṃ sāvetaṃvāva kātabbāni. Avasesā terasa sammutiyo senāsanaggāhakamatakacīvaradānādisammutiyo cāti etāni lahukakammāni, apaloketvāpi kātuṃ vaṭṭanti, ñattikammañatticatutthakammavasena pana na kātabbameva. “Ñatticatutthakammavasena kayiramānaṃ daḥhataṃ hoti, tasmā kātabbā”ti ekacce vadanti. Evaṃ pana sati kammaśaṅkaro hoti, tasmā na kātabbanti paṭikkhittameva. Sace pana akkharaparihīnaṃ vā padaparihīnaṃ vā duruttapadaṃ vā hoti, tassa sodhanatthaṃ punappunaṃ vattuṃ vaṭṭati. Idaṃ akuppakammasa daḥhikammaṃ hoti, kuppakamme kammaṃ hutvā tiṭṭhati. Ñatticatutthakammaṃ ñattiñca tisso ca kammavācāyo sāvetaṃvāva kātabbāṃ, apalokanakammādivasena na kātabbāṃ.

Sammukhākaraṇīyaṃ kammaṃ asammukhā karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammanti ettha pana atthi kammaṃ sammukhākaraṇīyaṃ, atthi kammaṃ asammukhākaraṇīyaṃ. Tattha **asammukhākaraṇīyaṃ** nāma dūtenūpasampadā, pattanikkujjanaṃ, pattukkujjanaṃ, ummattakassa bhikkhuno ummattakasammuti, sekkhānaṃ kulānaṃ sekkhasammuti, Channassa bhikkhuno brahmadaṇḍo, Devadattassa pakāsaṇīyakammaṃ, apasādanīyaṃ dassentassa bhikkhuno bhikkhunisaṅghena kātabbāṃ avandiyakammanti aṭṭhavidhaṃ hoti. Idaṃ aṭṭhavidhampi kammaṃ asammukhā kataṃ sukataṃ hoti akuppaṃ, sesāni sabbakammāni sammukhā eva kātabbāni. Saṅghasammukhatā dhammasammukhatā vinayasammukhatā puggalasammukhatāti imaṃ catubbidhaṃ sammukhāvinayaṃ upanetvāva kātabbāni. Evaṃ katāni hi sukataṃ honti, evaṃ akatāni panetāni imaṃ sammukhāvinayaśaṅkhātāṃ vatthuṃ vinā katattā vatthuvipannāni nāma honti. Tena vuttaṃ “sammukhākaraṇīyaṃ kammaṃ asammukhā karoti, vatthuvipannaṃ adhammakammaṃ”ti. **Paṭipucchākaraṇīyā**disupi paṭipucchādikaraṇameva vatthu, taṃ vatthuṃ vinā katattā tesampi vatthuvipannatā veditabbā. Apica ūnavāsativassaṃ vā antimavatthuṃ ajjhāpannapubbaṃ vā

ekādaśasu vā abhabbapuggalesu aññataram upasampādentassapi vatthuvipannam adhammakammaṃ hoti. Ayaṃ vatthuto kammavipattiyaṃ vinicchayo.

Ñattito vipattiyaṃ pana **vatthum na parāmasatī**ti yassa upasampadādikammaṃ karoti, taṃ na parāmasati, tassa nāmaṃ na gaṇhāti. “Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho”ti vattabbe “suṇātu me bhante saṃgho, āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho”ti vadati. Evaṃ vatthum na parāmasati.

Samgham na parāmasatīti saṃghassa nāmaṃ na gaṇhāti. “Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ Dhammarakkhito”ti vattabbe “suṇātu me bhante, ayaṃ dhammarakkhito”ti vadati. Evaṃ saṃgham na parāmasati.

Puggalam na parāmasatīti yo upasampadāpekkhassa upajjhāyo, taṃ na parāmasati, tassa nāmaṃ na gaṇhāti. “Suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho”ti vattabbe “suṇātu me bhante saṃgho, ayaṃ Dhammarakkhito upasampadāpekkho”ti vadati. Evaṃ puggalam na parāmasati.

Ñattim na parāmasatīti sabbenā sabbaṃ ñattim na parāmasati, ñattidutiyakamme ñattim aṭṭhapetvā dvikkhattum kammavācāya eva anussāvanakammaṃ karoti, ñatticatutthakammepi ñattim aṭṭhapetvā catukkhattum kammavācāya eva anussāvanakammaṃ karoti. Evaṃ ñattim na parāmasati.

Pacchā vā ñattim ṭhapetīti paṭhamam kammavācāya anussāvanakammaṃ katvā “esā ñattī”ti vatvā “khamati saṃghassa, tasmā tuṇhī, evametaṃ dhārayāmi”ti vadati. Evaṃ pacchā ñattim ṭhapeti. Iti imehi pañcahākārehi ñattito kammāni vipajjanti.

Anussāvanato vipattiyaṃ pana vatthu-ādīni tāva vuttanayeneva veditabbāni. Evaṃ pana nesaṃ aparāmasanaṃ hoti—“suṇātu me bhante saṃgho”ti paṭhamānussāvanāya vā “dutiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi -pa-. Tatiyaṃpi etamatthaṃ vadāmi. Suṇātu me bhante saṃgho”ti dutiyatatiyānussāvanāsu vā “ayaṃ Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassa upasampadāpekkho”ti vattabbe “suṇātu me bhante saṃgho, āyasmato Buddharakkhitassā”ti vadanto **vatthum na parāmasati** nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ Dhammarakkhito”ti vattabbe “suṇātu me bhante, ayaṃ Dhammarakkhito”ti vadanto **saṅghaṃ na parāmasati** nāma.
 “Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ Dhammarakkhito āyasmato Buddharakkhitassā”ti vattabbe “suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ Dhammarakkhito upasampadāpekkho”ti vadanto **puggalaṃ na parāmasati** nāma.

Sāvanam hāpetiti sabbena sabbaṃ kammavācāya anussāvanam na karoti, ñattidutiyakamme dvikkhattum ñattimeva ṭhapeti, ñatticatutthakamme catukkhattum ñattimeva ṭhapeti. Evaṃ sāvanam hāpeti. Yopi ñattidutiyakamme ekaṃ ñattim ṭhapetvā ekaṃ kammavācaṃ anussāvento akkharāṃ vā chaḍḍeti, padaṃ vā duruttaṃ karoti, ayampi sāvanam hāpetiyeva. Ñatticatutthakamme pana ekaṃ ñattim ṭhapetvā sakimeva vā dvikkhattum vā kammavācāya anussāvanam karontopi akkharāṃ vā padaṃ vā chaḍḍentopi duruttaṃ karontopi anussāvanam hāpetiyevāti veditabbo.

252. “Duruttaṃ karoti”ti ettha pana ayaṃ vinicchayo. Yo hi aññasmiṃ akkhare vattabbe aññaṃ vadati, ayaṃ duruttaṃ karoti nāma. Tasmā kammavācaṃ karontena bhikkhunā yvāyaṃ—

“Sithilaṃ dhanitaṅca dīgharassaṃ,
 Garukaṃ lahukaṅca niggahitaṃ.
 Sambandhaṃ vavatthitaṃ vimuttaṃ,
 Dasadhā byañjanabuddhiyā pabhedo”ti—

vutto, ayaṃ suṭṭhu upalakkhetabbo. Ettha hi **sithilaṃ** nāma pañcasu vaggesu paṭhamatatiyaṃ. **Dhanitaṃ** nāma tesveva dutiyacatutthaṃ. **Dīghanti** dīghena kālena vattabba-ākārādi. **Rassanti** tato upaḍḍhakālena vattabba-ākārādi. **Garukanti** dīghameva, yaṃ vā “āyasmato Buddharakkhitattherassa yassa nakkhamatī”ti evaṃ saṃyogaparaṃ katvā vuccati. **Lahukanti** rassameva, yaṃ vā “āyasmato Buddharakkhitattherassa yassa na khamatī”ti evaṃ asaṃyogaparaṃ katvā vuccati. **Niggahitanti** yaṃ karaṇāni niggahetvā avissajetvā avivaṭṭena mukhena sānūnāsikaṃ katvā vattabbaṃ. **Sambandhanti** yaṃ parapadena sambandhitvā “tuṇhissā”ti vā “tuṇhassā”ti vā vuccati. **Vavatthitanti** yaṃ parapadena asambandhaṃ katvā vicchinditvā “tuṇhī assā”ti vā “tuṇha assā”ti vā vuccati. **Vimuttanti** yaṃ karaṇāni aniggahetvā vissajjetvā vivaṭṭena mukhena anūnāsikaṃ akatvā vuccati.

Tattha “suṇātu me”ti vattabbe ta-kārassa tha-kāraṃ katvā “suṇāthu me”ti vacanaṃ sithilassa dhanitakaraṇaṃ nāma, tathā “pattakallaṃ esā ñattī”ti vattabbe “patthakallaṃ esā ñattī”ti-ādivacanaṃ. “Bhante saṃgho”ti vattabbe bha-kāragha-kārānaṃ ba-kāraga-kāre katvā “bante saṃgo”ti vacanaṃ dhanitassa sithilakaraṇaṃ nāma. “Suṇātu me”ti vivaṭena mukhena vattabbe pana “suṇaṃtu me”ti vā “esā ñattī”ti vattabbe “esaraṃ ñattī”ti vā avivaṭena mukhena ananunāsikaṃ katvā vacanaṃ vimuttassa niggahitavacanaṃ nāma. “Pattakallā”ti avivaṭena mukhena anunāsikaṃ katvā vattabbe “pattakallā”ti vivaṭena mukhena anunāsikaṃ akatvā vacanaṃ niggahitassa vimuttavacanaṃ nāma. Iti sithile kattabbe dhanitaṃ, dhanite kattabbe sithilaṃ, vimutte kattabbe niggahitaṃ, niggahite kattabbe vimuttanti imāni cattāri byañjanaṇi antokammavācāya kammaṃ dūsentī. Evaṃ vadanto hi aññasmiṃ akkhare vattabbe aññaṃ vadati, duruttaṃ karotīti vuccati.

Itaresu pana dīgharassādīsu chasu byañjanesu dīghaṭṭhāne dīghameva, rassatṭhāne rassamevāti evaṃ yathāṭhāne taṃ tadeva akkharaṃ bhāsantena anukkamāgataṃ paveṇiṃ avināsentena kammavācā kātabbā. Sace pana evaṃ akatvā dīghe vattabbe rassam, rasse vā vattabbe dīghaṃ vadati, tathā garuke vattabbe lahukaṃ, lahuke vā vattabbe garukaṃ vadati, sambandhe vā pana vattabbe vavathitaṃ, vavathithe vā vattabbe sambandhaṃ vadati, evaṃ vuttepi kammavācā na kuppati. Imāni hi cha byañjanaṇi kammaṃ na kopenti. Yaṃ pana suttantikattherā “da-kāro ta-kāramāpajjati, ta-kāro da-kāramāpajjati, ca-kāro ja-kāramāpajjati, ja-kāro ca-kāramāpajjati, ya-kāro ka-kāramāpajjati, ka-kāro ya-kāramāpajjati, tasmā da-kārādīsu vattabbesu ta-kārādivacanaṃ na virujjhatī”ti vadanti, taṃ kammavācaṃ patvā na vaṭṭati. Tasmā vinayadharena neva da-kāro ta-kāro kātabbo -pa- na ka-kāro ya-kāro. Yathāpālīyā niruttiṃ sodhetvā dasavidhāya byañjananiruttiyā vuttadose pariharantena kammavācā kātabbā. Itarathā hi sāvanaṃ hāpeti nāma.

Akāle vā sāvetīti sāvanāya akāle anokāse ñattiṃ aṭṭhapetvā paṭhamānyeva anussāvanakammaṃ katvā pacchā ñattiṃ ṭhapeti. Iti imehi pañcahākārehi anussāvanato kammāni vipajjanti.

253. **Sīmato vipattiyaṃ** pana **atikhuddakasīmā** nāma yā ekavīsati bhikkhū na gaṇhāti. **Kurundiyaṃ** pana “yattha ekavīsati bhikkhū nisīdituṃ na sakkonti”ti vuttaṃ. Tasmā yā evarūpā sīmā, ayaṃ sammatāpi asammataṃ gāmakhettasadisāva hoti, tattha kataṃ kammaṃ kuppati. Esa nayo sesasīmāsupi. Ettha pana **atimahatī** nāma yā kesaggamattenapi tiyojanaṃ atikkamitvā sammatā hoti. **Khaṇḍanimittā** nāma aghaṭitanimittā vuccati. Puratthimāya disāya nimittaṃ kittetvā anukkameneva dakkhiṇāya pacchimāya uttarāya disāya kittetvā puna puratthimāya disāya pubbakittitaṃ nimittaṃ paṭikittetvā ṭhapetuṃ vaṭṭati, evaṃ akhaṇḍanimittā hoti. Sace pana anukkamena āharitvā uttarāya disāya nimittaṃ kittetvā tattheva ṭhapeti, khaṇḍanimittā hoti. Aparāpi **khaṇḍanimittā** nāma yā animittupagaṃ tacasāraruḁkkaṃ vā khāṇukaṃ vā paṃsupuṇjaṃ vā vālukapuṇjaṃ vā aññatarāṃ antaraṃ ekaṃ nimittaṃ katvā sammatā hoti. **Chāyānimittā** nāma yā pabbatacchāyādīnaṃ yaṃ kiñci chāyaṃ nimittaṃ katvā sammatā hoti. **Animittā** nāma yā sabbena sabbaṃ nimittāni akittetvā sammatā hoti. **Bahisīme ṭhito sīmaṃ sammannati** nāma nimittāni kittetvā nimittānaṃ bahi ṭhito sammannati. **Nadiyā Samudde Jātassare sīmaṃ sammannatī**ti etesu nadī-ādīsu yaṃ sammannati, sā evaṃ sammatāpi “sabbā bhikkhave nadī asīmā, sabbo Samuddo asīmo, sabbo Jātassaro asīmo”ti¹ vacanato asammataṃ hoti. **Sīmāya sīmaṃ sambhindatī**ti attano sīmāya paresaṃ sīmaṃ sambhindati. **Sīmāya sīmaṃ ajjhottharatī**ti attano sīmāya paresaṃ sīmaṃ ajjhottharatī. Tattha yathā sambhedo ca ajjhottharaṇaṃ hoti, taṃ sabbaṃ sīmākathāyaṃ vuttameva. Iti imā ekādasapi sīmā asīmā gāmakhettasadisā eva, tāsu nisīditvā kataṃ kammaṃ kuppati. Tena vuttaṃ “imehi ekādasahi ākārehi sīmato kammāni vipajjantī”ti.

Parisato kammavipattiyaṃ pana kiñci anuttānaṃ nāma natthi. Yampi tattha kammappattachandārahalakkhaṇaṃ vattabbaṃ siyā, tampi parato “cattāro bhikkhū pakatattā kammappattā”ti-ādīnā nayena vuttameva. Tattha **pakatattā kammappattā**ti catuvaggakaraṇe kamme cattāro pakatattā anukkhittā

anissāritā parisuddhasilā cattāro bhikkhū kammappattā kammassa arahā anucchavikā sāmīno. Na tehi vinā taṃ kammaṃ karīyati, na tesāṃ chando vā pārisuddhi vā eti, avasesā pana sacepi saḥassamattā honti, sace samānasamvāsakā sabbe chandārahāva honti, chandapārisuddhiṃ datvā āgacchantu vā mā vā, kammaṃ pana tiṭṭhati. Yassa pana saṃgho parivāsādikammaṃ karoti, so neva kammappatto nāpi chandāraho, apica yasmā taṃ puggalaṃ vatthum katvā saṃgho kammaṃ karoti, tasmā kammārahoti vuccati. Sesakammesupi eveda nayo.

254. Apalokanakammaṃ katamāni pañca ṭhānāni gacchati, osāraṇaṃ nissāraṇaṃ bhaṇḍukammaṃ brahmaḍaṇḍaṃ kammalakkhaṇaṇṇeva pañcamanti ettha “osāraṇaṃ nissāraṇaṃ”ti padasiliṭṭhatāyetaṃ vuttaṃ, paṭhamāṃ pana nissāraṇā hoti, pacchā osāraṇā. Tattha yā sā kaṇṭakassa sāmaṇerassa ḍaṇḍakammaṇāsanā, sā nissāraṇāti veditabbā. Tasmā etarahi sacepi sāmaṇero Buddhassa vā dhammassa vā saṃghassa vā avaṇṇaṃ bhaṇāti, akappiyaṃ “kappiyaṃ”ti dīpeti, micchādiṭṭhiko hoti, antaggāhikāya diṭṭhiyā samannāgato, so yāvatatiyaṃ nivāretvā taṃ laddhiṃ vissajjāpetabbo. No ce vissajjeti, saṃghaṃ sannipādetvā “vissajjehī”ti vattabbo. No ce vissajjeti, byattena bhikkhunā apalokanakammaṃ katvā nissāretabbo. Evañca pana kammaṃ katabbhaṃ—

“Saṃghaṃ bhante pucchāmi ‘ayaṃ itthannāmo sāmaṇero Buddhassa dhammassa saṃghassa avaṇṇavādī micchādiṭṭhiko, yaṃ añṇe sāmaṇerā labhanti dirattatirattaṃ bhikkhūhi saddhiṃ saḥaseyyaṃ, tassā alābhāya nissāraṇā ruccati saṃghassā’ti. Dutiyampi. Tatiyampi bhante saṃghaṃ pucchāmi ‘ayaṃ itthannāmo sāmaṇero -pa- ruccati saṃghassā’ti, cara pira vinassā”ti.

So aparena samayena “ahaṃ bhante bālatāya añṇatāya alakkhikatāya evaṃ akāsim, svāhaṃ saṃghaṃ khamāpemi”ti khamāpento yāvatatiyaṃ yācāpetvā apalokanakammeneva osāretabbo, evañca pana osāretabbo. Saṃghamajjhe byattena bhikkhunā saṃghassa anumatiyā sāvetabbhaṃ—

“Saṅghaṃ bhante pucchāmi ‘ayaṃ itthannāmo sāmaṇero Buddhassa dhammassa saṅghassa aṇṇavādī micchādiṭṭhiko, yaṃ aññe sāmaṇerā labhanti dirattatirattaṃ bhikkhūhi saddhiṃ sahasseyyaṃ, tassā alābhāya nissārito, svāyaṃ idāni sorato nivātavutti lajjidhammaṃ okkanto hirottappe patiṭṭhito katadaṇḍakammo accayaṃ deseti, imassa sāmaṇerassa yathā pure kāyasambhogasāmaggidānaṃ ruccati saṅghassā’ti”.

Evaṃ tikkhattuṃ vattabbaṃ. Evaṃ apalokanakammaṃ **osāraṇaṇca nissāraṇaṇca** gacchati. **Bhaṇḍukammaṃ** pabbajjāvinicchayaṇakathāya vuttameva.

Brahmaḍaṇḍo pana na kevalaṃ Channasseva paññatto, yo aññopi bhikkhu mukharo hoti, bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭento khumsento vambhento viharati, tassapi dātabbo, evaṇca pana dātabbo. Saṅghamajjhe byattena bhikkhuna saṅghassa anumatiyā sāvetabbaṃ—

“Bhante itthannāmo bhikkhu mukharo, bhikkhū duruttavacanehi ghaṭṭento khumsento vambhento viharati, so bhikkhu yaṃ iccheyya, taṃ vadeyya, bhikkhūhi itthannāmo bhikkhu neva vattabbo, na ovaditabbo na anusāsitabbo, Saṅghaṃ bhante pucchāmi ‘itthannāmassa bhikkhuno brahmaḍaṇḍassa dānaṃ ruccati saṅghassā’ti. Dutiyampi pucchāmi -pa-. Tatiyampi pucchāmi ‘itthannāmassa bhikkhuno brahmaḍaṇḍassa dānaṃ ruccati saṅghassā’ti”.

Tassa aparena samayena sammā vattitvā khamāpentassa brahmaḍaṇḍo paṭippassambhetabbo, evaṇca pana paṭippassambhetabbo. Byattena bhikkhuna saṅghamajjhe sāvetabbaṃ—

“Bhante bhikkhusaṅgho asukassa bhikkhuno brahmaḍaṇḍaṃ adāsi, so bhikkhu sorato nivātavutti lajjidhammaṃ okkanto hirottappe patiṭṭhito paṭisaṅkhā āyatim saṃvare tiṭṭhati, saṅghaṃ bhante pucchāmi ‘tassa bhikkhuno brahmaḍaṇḍassa paṭippassaddhi ruccati saṅghassā’ti”.

Evaṃ yāvatatiyaṃ vatvā apalokanakammeneva brahmaḍaṇḍo paṭippassambhetabboti.

Kammalakkhaṇaññeva pañcamanti yaṃ taṃ Bhagavatā
Bhikkhunikkhandhake—

“Tena kho pana samayena chabbaggiyā bhikkhū bhikkhuniyo
kaddamodakena osiñcanti ‘appeva nāma amhesu sārājjeyyun’ti, kāyaṃ
vivaritvā bhikkhunīnaṃ dassenti, ūruṃ vivaritvā bhikkhunīnaṃ
dassenti, aṅgajātaṃ vivaritvā bhikkhunīnaṃ dassenti. Bhikkhuniyo
obhāseti, bhikkhunīhi saddhiṃ sampayojenti ‘appeva nāma amhesu
sārājjeyyun’ti”¹—

Imesu vatthūsu yesaṃ bhikkhūnaṃ dukkaṭaṃ paññāpetvā “anujānāmi
bhikkhave tassa bhikkhuno daṇḍakammaṃ kātun”ti vatvā “kiṃ nu kho
daṇḍakammaṃ kātabbā”ti saṃsaye uppanne “avandiyo so bhikkhave
bhikkhu bhikkhunisaṃghena kātabbo”ti evaṃ avandiyakammaṃ anuññātaṃ,
taṃ kammalakkhaṇaññeva pañcamāṃ, imassa apalokanakammassa ṭhānaṃ
hoti. Tassa hi kammaññeva lakkhaṇaṃ, na osāraṇādīni, tasmā
kammalakkhaṇanti vuccati. Tassa karaṇaṃ paṭippassaddhiyā saddhiṃ
vitthārato dassayissāma. Bhikkhunupassaye sannipatitassa
bhikkhunisaṃghassa anumatiyā byattāya bhikkhuniyā sāvetabbaṃ—

“Ayye asuko nāma ayyo bhikkhunīnaṃ apāsādikaṃ dasseti, etassa
ayyassa avandiyakaraṇaṃ ruccatī”ti bhikkhunisaṃghaṃ pucchāmi.
‘Ayye asuko nāma ayyo bhikkhunīnaṃ apāsādikaṃ dasseti, etassa
ayyassa avandiyakaraṇaṃ ruccatī’ti dutiyampi. Tatiyampi
bhikkhunisaṃghaṃ pucchāmi”ti.

Evaṃ tikkhattum sāvetvā apalokanakammena avandiyakammaṃ kātabbāṃ.

Tato paṭṭhāya so bhikkhu bhikkhunīhi na vanditabbo. Sace
avandiyamāno hirottappaṃ paccupaṭṭhapetvā sammā vattati, tena
bhikkhuniyo khamāpetabbā. Khamāpentana bhikkhunupassayaṃ agantvā
vihāreyeva saṃghaṃ vā gaṇaṃ vā ekaṃ bhikkhum vā upasaṅkamitvā
ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggaḥetvā “ahaṃ bhante paṭisaṅkhā āyatim
saṃvare tiṭṭhāmi, na puna apāsādikaṃ dassessāmi, bhikkhunisaṃgho
mayhaṃ khamatū”ti khamāpetabbaṃ. Tena saṃghena vā gaṇena vā ekaṃ
bhikkhum pesetvā ekabhikkhunā vā sayameva gantvā bhikkhuniyo vattabbā
“ayaṃ bhikkhupaṭisaṅkhā āyatim

saṁvare ṭhito, iminā accayaṁ desetvā bhikkhunisaṅgho khamāpito, bhikkhunisaṅgho imaṁ bhikkhuṁ vandiyaṁ karotū”ti. So vandiyo kātabbo, evaṅca pana kātabbo. Bhikkhunupassaye sannipatitassa bhikkhunisaṅghassa anumatiyā byattāya bhikkhuniyā sāvetabbaṁ—

“Ayye asuko nāma ayyo bhikkhunīnaṁ apāsādikaṁ dassetīti bhikkhunisaṅghena avandiyo kato, so lajjidhammaṁ okkamitvā paṭisaṅkhā āyatīṁ saṁvare ṭhito, accayaṁ desetvā bhikkhunisaṅghaṁ khamāpesi, tassa ayyassa vandiya-karaṇaṁ ruccatīti bhikkhunisaṅghaṁ pucchāmi”ti—

Tikkhattuṁ vattabbaṁ. Evaṁ apalokanakammeneva vandiyo kātabbo.

255. Ayaṁ panettha Pāḷimuttakopi kammalakkhaṇavinicchayo¹. Idañhi kammalakkhaṇaṁ nāma bhikkhunisaṅghamūlakaṁ paññattaṁ, bhikkhusaṅghassapi panetaṁ labbhatiyeva. Yañhi bhikkhusaṅgho salākabhatta-uposathaggesu ca apalokanakammaṁ karoti, etampi kammalakkhaṇameva. Acchinnacīvaraṇaṁ acīvaranaṭṭhacīvarānañhi saṅghaṁ sannipādetvā byattena bhikkhuna yāvatatiyaṁ sāvetvā apalokanakammaṁ katvā cīvaraṁ dātuṁ vaṭṭati. Appamattakavissajjakena pana cīvaraṁ karontassa paccayabhājanīyakathāyaṁ vuttappabhedāni sūci-ādīni anupaloketvāpi dātabbāni. Tesāṁ dāne soyeva issaro, tato atirekaṁ dentena apaloketvā dātabbaṁ. Tato hi atirekadāne saṅgho sāmī. Gilānabhesajjampi tattha vuttappakāraṁ sayameva dātabbaṁ, atirekaṁ icchantassa apaloketvā dātabbaṁ. Yopi ca dubbalo vā chinniriyāpatho vā pacchinnabhikkhācārāpatho vā mahāgilāno, tassa mahāvāsesu tatruppādato devasikaṁ nāḷi vā upaḍḍhanāḷi vā, ekadivasaṁyeva vā pañca vā dasa vā taṇḍulanāḷiyo dentena apalokanakammaṁ katvāva dātabbā. Pesalassa bhikkhuno tatruppādato iṇapalibodhampi bahussutassa saṅghabhāranittharakassa bhikkhuno anuṭṭhāpanīyasenāsanampi saṅghakiccaṁ karontānaṁ kappiyakāra-kādīnaṁ bhattavetanampi apalokanakammena dātuṁ vaṭṭati.

1. Vi-Tṭha 4. 253 piṭṭhādīsu.

Catupaccayavasena dinnatatrappādato saṅghikaṃ āvāsaṃ jaggāpetuṃ vaṭṭati, “ayaṃ¹ bhikkhu issaravatāya vicāreti”ti kathāpacchindanattamaṃ pana salākaggādīsu vā antarasannipāte vā saṅghaṃ āpucchitvā vā jaggāpetabbo. Cīvarapiṇḍapātattāya odisa dinnatatrappādato api apaloketvā āvāso jaggāpetabbo, anapaloketvāpi vaṭṭati, “sūro vatāyaṃ bhikkhu cīvarapiṇḍapātattāya odisa dinnato āvāsaṃ jaggāpeti”ti evaṃ uppannakathāpacchedanattamaṃ pana apalokanakammameva katvā jaggāpetabbo.

Cetiye chattaṃ vā vedikaṃ vā bodhigharaṃ vā āsanagharaṃ vā akataṃ vā karontena jiṇṇaṃ vā paṭisaṅkharontena sudhākammaṃ vā karontena manusse samādapetvā kātuṃ vaṭṭati. Sace kārako natthi, cetiyassa upanikkhepato kāretabbaṃ. Upanikkhepepi asati apalokanakammaṃ katvā tatrappādato kāretabbaṃ, saṅghikenapi apaloketvā cetiyakiccaṃ kātuṃ vaṭṭati. Cetiyaṃ santakena apaloketvāpi saṅghikakiccaṃ na vaṭṭati, tāvakālikaṃ pana gahetvā paṭipākātikaṃ kātuṃ vaṭṭati. Cetiye sudhākammādīni karontehi pana bhikkhācārato vā saṅghato vā yāpanamattaṃ alabhantehi cetiyasantakato yāpanamattaṃ gahetvā paribhuñjantehi vattaṃ kātuṃ vaṭṭati, “vattaṃ karomā”ti macchamaṃsādīhi saṅghabhattaṃ kātuṃ na vaṭṭati.

Ye vihare ropitā phalarukkhā saṅghena pariggahitā honti, jagganakammaṃ labhati. Yesaṃ phalāni ghaṇṭim paharivā bhājetvā paribhuñjanti, tesu apalokanakammaṃ na kātabbaṃ. Ye pana apariggahitā, tesu apalokanakammaṃ kātabbaṃ, taṃ pana salākaggayāgaggabhattacha- antarasannipātesupi kātuṃ vaṭṭati, uposathagge pana vaṭṭatiyeva. Tattha hi anāgatānampi chandapārisuddhi āharīyati, tasmā taṃ suvisodhitaṃ hoti. Evañca pana kātabbaṃ, byattena bhikkhunā bhikkhusaṅghassa anumatiyā sāvetaṃ—

“Bhante yaṃ imasmiṃ vihare antosīmāya saṅghasantakaṃ mūlatacapatta-aṅkurapupphaphalakhādanīyādi atthi, taṃ sabbaṃ āgatāgatānaṃ bhikkhūnaṃ yathāsukhaṃ paribhuñjitum ruccatīti saṅghaṃ pucchāmi”ti—

Tikkhattum pucchitabbaṃ.

Catūhi pañcahi bhikkhūhi kataṃ sukatameva. Yasmimpi vihāre dve tayo janā vasanti, tehi nisīditvā katampi saṅghena katasadisameva. Yasmim pana eko bhikkhu hoti, tena bhikkhunā uposathadivase pubbakaraṇapubbakiccaṃ katvā nisinnena katampi katikavattaṃ saṅghena katasadisameva hoti. Karontena pana phalavārena kātumpi cattāro māse cha māse ekasamvaccharanti evaṃ paricchinditvāpi aparicchinditvāpi kātum vaṭṭati. Paricchinne yathāparicchedaṃ paribhuñjitvā puna kātabbāṃ. Aparicchinne yāva rukkhā dharanti, tāva vaṭṭati. Yepi tesāṃ rukkhānaṃ bījehi aññe rukkhā ropitā honti, tesampi sā eva katikā.

Sace pana aññasmim vihāre ropitā honti, tesāṃ yattha ropitā, tasmimyeva vihāre saṅgho sāmī. Yepi aññato bījāni āharitvā purimavihāre pacchā ropitā, tesu aññā katikā kātabbā, katikāya katāya puggalikaṭṭhāne tiṭṭhanti, yathāsukhaṃ phalādīni paribhuñjitum vaṭṭanti. Sace panettha taṃ taṃ okāsaṃ parikkhipitvā pariveṇāni katvā jagganti, tesāṃ bhikkhūnaṃ puggalikaṭṭhāne tiṭṭhanti, aññe paribhuñjitum na labhanti. Tehi pana saṅghassa dasamabhāgaṃ datvā paribhuñjitabbāni. Yopi majjhevihāre rukkhaṃ sākhāhi parivāretvā rakkhati, tassapi eseva nayo.

Porāṇakavihāraṃ gatassa sambhāvanīyabhikkhuno “thero āgato”ti phalāphalaṃ āharanti, sace tattha mūle sabbapariyattidharo bahussutabhikkhu vihāsi, “addhā ettha dīghā katikā katā bhavissatī”ti nikkukkuccena paribhuñjitabbāṃ. Vihāre phalāphalaṃ piṇḍapātikānampi vaṭṭati, dhutaṅgaṃ na kopeti. Sāmaṇerā attano ācariyupajjhāyānaṃ bahūni phalāni denti, aññe bhikkhū alabhantā khiyyanti, khiyyanamattameva¹ taṃ hoti. Sace dubbhikkhaṃ hoti, ekaṃ panasarukkhaṃ nissāya saṭṭhipi janā jīvanti, tādise kāle sabbesaṃ saṅgahakaraṇatthāya bhājetvā khādītabbāṃ. Ayaṃ sāmīci. Yāva pana katikavattaṃ na paṭippassambhati, tāva tehi khāyitaṃ sukhāyitameva. Kadā pana katikavattaṃ paṭippassambhati? Yadā samaggo saṅgho sannipatitvā “īto paṭṭhāya bhājetvā khādantū”ti sāveti, ekabhikkhuke pana vihāre etena sāvitepi purimakatikā

1. Khāyitamattameva (Sī)

paṭippassambhatiyeva. Sace paṭippassaddhāya katikāya sāmaṇerā neva rukkhto pāṭenti, na bhūmito gahetvā bhikkhūnaṃ denti, patitaphalāni pādehi paharantā vicaranti, tesāṃ dasamabhāgato paṭṭhāya yāva upaḍḍhaphalabhāgena phāṭikammaṃ kātappaṃ. Addhā phāṭikammalobhena āharitvā dassenti, puna subhikkhe jāte kappiyakārakesu āgantvā sākāparivārādīni katvā rukkhe rakkhantesu sāmaṇerānaṃ phāṭikammaṃ na kātappaṃ, bhājetvā paribhuñjitappaṃ.

“Vihāre phalāphalaṃ atthī”ti sāmantaḡāmeḡhi manussā gilānānaṃ vā gabbhinīnaṃ vā atthāya āgantvā “ekaṃ nāḡikerāṃ detha, ambaṃ detha, labujaṃ dethā”ti yācanti, dāṭappaṃ, na dāṭabbanti? Dāṭappaṃ. Adīyamāne hi te domanassikā honti. Dentena pana saṃghaṃ sannipādetvā yāvatatiyaṃ sāvetvā apalokanakammaṃ katvāva dāṭappaṃ, katikavattaṃ vā katvā ṭhapetappaṃ, evaṇca pana kātappaṃ. Byattena bhikkhunā saṃghassa anumatiyā sāvetappaṃ—

“Sāmantaḡāmeḡhi manussā āgantvā gilānādīnaṃ atthāya phalāphalaṃ yācanti, dve nāḡikerāni dve tālaphalāni dve panasāni pañca ambāni pañca kadaliphalaṃ gaṇhantānaṃ anivāraṇaṃ, asukarukkhato ca asukarukkhato ca phalaṃ gaṇhantānaṃ anivāraṇaṃ rucati bhikkhusaṃghassa”ti—

Tikkhattuṃ vattappaṃ. Tato paṭṭhāya gilānādīnaṃ nāmaṃ gahetvā yācantā “gaṇhathā”ti na vattabbā, vattaṃ pana ācikkhitappaṃ “nāḡikerādīni iminā nāma paricchena gaṇhantānaṃ asukarukkhato ca asukarukkhato ca phalaṃ gaṇhantānaṃ anivāraṇaṃ katan”ti. Anuvicaritvā pana “ayaṃ madhuraphalo ambo, ito gaṇhathā”tipi na vattabbā.

Phalabhājanakāle pana āgatānaṃ sammatena upaḍḍhabhāgo dāṭabbo, asammattena apaloketvā dāṭappaṃ. Khīṇaparibbaya vā maggagamiyasatthavāho vā añño vā issaro āgantvā yācati, apaloketvāva dāṭappaṃ, balakkārena gahetvā khādanto na vāretabbo. Kuddho hi so rukkhepi chindeyya, aññampi anattaṃ kareyya. Puggalikapariveṇaṃ āgantvā gilānassa nāmena yācanto “amheḡhi chāyādīnaṃ

atthāya ropitaṃ, sace atthi, tumhe jānāthā”ti vattabbo. Yadi pana phalabharitāva rukkhā honti, kaṇṭake bandhitvā phalavārena gaṇhanti, apaccāsīsentena hutvā dātabbāṃ, balakkārena gaṇhanto na vāretabbo. Pubbe vuttamevettha kāraṇaṃ.

Samghassa phalārāmo hoti, paṭijagganaṃ na labhati. Sace taṃ koci vattasīsena jaggati, samghasseva hoti. Athāpi kassaci paṭibalassa bhikkhuno “imaṃ sappurisa jaggitvā dehi”ti samgho bhāraṃ karoti, so ce vattasīsena jaggati, evampi samghasseva hoti. Phātikammaṃ paccāsīsantassa pana tatiyabhāgena vā upaḍḍhabhāgena vā phātikammaṃ kātabbāṃ. “Bhāriyaṃ kamman”ti vatvā ettakena anicchanto pana “sabbāṃ taveva santakaṃ katvā mūlabhāgaṃ dasamabhāgamattaṃ datvā jaggāhi”tipi vattabbo, garubhaṇḍattā pana na mūlacchejjasena dātabbāṃ. So mūlabhāgaṃ datvā khādanto akatavāsaṃ¹ vā katvā katāvāsaṃ vā jaggitvā nissitakānaṃ āraṃaṃ niyyātetī, tehipi mūlabhāgo dātabbova.

Yadā pana bhikkhū sayāṃ jaggituṃ pahonti, atha tesāṃ jaggituṃ na dātabbāṃ, jaggitakāle pana na vāretabbā, jagganakāleyeva vāretabbā. “Bahu tumhehi khāyitaṃ, idāni mā jaggittha, bhikkhusamghoyeva jaggissatī”ti vattabbaṃ. Sace pana neva vattasīsena jagganto atthi, na phātikammena, na samgho jaggituṃ pahoti, eko anāpucchitvāva jaggitvā phātikammaṃ vaḍḍhetvā paccāsīsati, apalokanakammena phātikammaṃ vaḍḍhetvāva dātabbāṃ. Iti imaṃ sabbampi kammalakkhaṇameva hoti. Apalokanakammaṃ imāni pañca ṭhānāni gacchati.

256. **Ñattikammaṭṭhānabhede** pana²—

“Suṇātu me bhante samgho, itthannāmo itthannāmassa āyasmato upasampadāpekkho, anusitṭho so mayā, yadi samghassa pattakallaṃ, itthannāmo āgaccheyya, ‘āgacchāhi’ti vattabbo”ti—

Evāṃ upasampadāpekkhassa osāraṇā **osāraṇā** nāma.

1. Atītāvāsaṃ (Sī)

2. Vi-Ṭṭha 4. 257 piṭṭhādīsu.

“Suṇantu me āyasmantā, ayaṃ itthannāmo bhikkhu
dhammakathiko, imassa neva suttaṃ āgacchati, no suddavibhaṅgo, so
atthaṃ asallakkhetvā byañjanacchāyā atthaṃ paṭibāhati,
yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ, itthannāmaṃ bhikkhuṃ vuṭṭhāpetvā
avasesā imaṃ adhikaraṇaṃ vūpasameyyāma”ti—

Evam ubbāhikavinicchaye dhammakathikassa bhikkhuno nissāraṇā
nissāraṇā nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṅghassa
pattakallaṃ, saṅgho uposathaṃ kareyyā”ti—

Evam uposathakammavasena ṭhapitā ñatti **uposatho** nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ajja pavāraṇā pannarasī, yadi
saṅghassa pattakallaṃ, saṅgho pavāreyyā”ti—

Evam pavāraṇakammavasena ṭhapitā ñatti **pavāraṇā** nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, itthannāmo itthannāmassa āyasmato
upasampadāpekkho, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmaṃ
anusāseyyan”ti, “yadi saṅghassa pattakallaṃ, itthannāmo itthannāmaṃ
anusāseyyā”ti, “yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmaṃ
antarāyike dhamme puccheyyan”ti, “yadi saṅghassa pattakallaṃ,
itthannāmo itthannāmaṃ antarāyike dhamme puccheyya”ti, “yadi
saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmaṃ sinayaṃ puccheyyan”ti,
“yadi saṅghassa pattakallaṃ, itthannāmo itthannāmaṃ sinayaṃ
puccheyyā”ti, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmena sinayaṃ
puṭṭho vissajjeyyan”ti, “yadi saṅghassa pattakallaṃ, itthannāmo
itthannāmena sinayaṃ puṭṭho vissajjeyyā”ti—

Evam attānaṃ vā paraṃ vā sammannitum ṭhapitā ñatti **sammuti** nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, idaṃ cīvaraṃ itthannāmassa
bhikkhuno nissaggiyaṃ saṅghassa nissatṭhaṃ, yadi saṅghassa
pattakallaṃ, saṅgho imaṃ cīvaraṃ itthannāmassa bhikkhuno
dadeyyā”ti,

“yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ, āyasmantā imaṃ cīvaraṃ
itthannāmassa bhikkhuno dadeyyun”ti—

Evam nissatṭhacīvarapattādīnaṃ dānaṃ **dānaṃ** nāma.

“Suṇātu me bhante saṅgho, ayaṃ itthannāmo bhikkhu āpattiṃ
sarati vivarati uttāniṃ karoti deseti, yadi saṅghassa pattakallaṃ, ahaṃ
itthannāmassa bhikkhuno āpattiṃ paṭiggaṇheyyan”ti,
“yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ, ahaṃ itthannāmassa bhikkhuno
āpattiṃ paṭiggaṇheyyan”ti, tena vattabbo “passasī”ti. Āma passāmīti.
“Āyatiṃ saṃvareyyāsī”ti—

Evam āpattiṇṇaḥ **paṭiggaho** nāma.

“Suṇantu me āyasmantā āvāsikā, yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ,
idāni uposathaṃ kareyyāma, pātimokkhaṃ uddiseyyāma, āgame kāḷe
pavāreyyāmā”ti,

Te ce bhikkhave bhikkhū bhaṇḍanakāraḥ kalahakāraḥ vivādakāraḥ
bhassakāraḥ saṅghe adhikaraṇakāraḥ taṃ kālaṃ anuvaseyyuṃ, āvāsikena
bhikkhunā byattena paṭibalena āvāsikā bhikkhū ñāpetabbā—

“Suṇantu me āyasmantā āvāsikā, yadāyasmantānaṃ pattakallaṃ,
idāni uposathaṃ kareyyāma, pātimokkhaṃ uddiseyyāma, āgame juṇhe
pavāreyyāmā”ti—

Evam katā pavāraṇāpaccukkaḍḍhanā **paccukkaḍḍhanā** nāma.

Sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitabbaṃ, sannipatitvā byattena bhikkhunā
paṭibalena saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, amhākaṃ bhaṇḍanajātānaṃ
kalahajātānaṃ vivādāpannānaṃ viharataṃ bahuṃ assamaṇakaṃ
ajjhāciṇṇaṃ bhāsitaṇṇakantaṃ, sace mayaṃ imāhi āpattihi
aññamaññaṃ kāressāma, siyāpi taṃ adhikaraṇaṃ kakkhaḷattāya
vāḷattāya bhedāya saṃvatteyya, yadi saṅghassa pattakallaṃ,

saṅgho imaṃ adhikaraṇaṃ tiṇavatthārakena vūpasameyya ṭhapetvā
thullavajjaṃ ṭhapetvā ghippaṭisaṃyuttaṃ”ti—

Evam tiṇavatthārakasamathena katvā sabbapaṭhamā sabbāṅgāhikañatti
kammalakkhaṇaṃ nāma.

Tathā tato parā ekekasmiṃ pakkhe ekekaṃ katvā dve ñattiyo. Iti
yathāvuttappabhedaṃ osāraṇaṃ nissāraṇaṃ -pa- kammalakkhaṇaññeva
navamanti ñattikammaṃ imāni nava ṭhānāni gacchati.

257. **Ñattidutiyakammaṭṭhānabhede**¹ pana vaḍḍhassa licchavino
pattanikkujjanavasena Khandhake vuttā **nissāraṇā**, tasseva
pattukujjanavasena Khandhake vuttā **osāraṇā** ca veditabbā.
Vuttañhetam²—

“Aṭṭhahi bhikkhave aṅgehi samannāgatassa upāsakassa patto
nikkujjitabbo. Bhikkhūnaṃ alābhāya parisakkati, bhikkhūnaṃ anattāya
parisakkati, bhikkhūnaṃ avāsāya parisakkati, bhikkhū akkosati
paribhāsati, bhikkhū bhikkhūhi bhedeti, Buddhassa avaṇṇaṃ bhāsati,
dhammassa avaṇṇaṃ bhāsati, saṅghassa avaṇṇaṃ bhāsati. Anujānāmi
bhikkhave imehi aṭṭhahi aṅgehi samannāgatassa upāsakassa pattaṃ
nikkujjituṃ.

Evañca pana bhikkhave nikkujjitabbo. Byattena bhikkhuna
paṭibālana saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, vaḍḍho licchavī āyasmantaṃ dabbam
mallaputtaṃ amūlikāya silavipattiyā anuddhamseti, yadi saṅghassa
pattakallaṃ, saṅgho vaḍḍhassa licchavissa pattaṃ nikkujjeyya,
asambhogaṃ saṅghena kareyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, vaḍḍho licchavī āyasmantaṃ dabbam
mallaputtaṃ amūlikāya silavipattiyā anuddhamseti, saṅgho vaḍḍhassa
licchavissa pattaṃ nikkujjati, asambhogaṃ saṅghena karoti,
yassāyasmato khamati vaḍḍhassa licchavissa pattassa nikkujjanā

1. Vi-Ṭṭha 4. 259 piṭṭhādīsu.

2. Vi 4. 263 piṭṭhādīsu.

asambhogam saṅghena karaṇam, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Nikkujjito saṅghena vaḍḍhassa licchavissa patto asambhogo saṅghena¹, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmī”ti.

Aṭṭhahi bhikkhave aṅgehi samannāgatassa upāsakassa patto ukkujjitabbo. Na bhikkhūnam alābhāya parisakkati, na bhikkhūnam anattāya parisakkati -pa- na saṅghassa avaṇṇam bhāsati. Anujānāmi bhikkhave imehi aṭṭhahi aṅgehi samannāgatassa upāsakassa pattam ukkujjitum.

Evaṅca pana bhikkhave ukkujjitabbo. Tena bhikkhave vaḍḍhena licchavinā saṅgham upasaṅkamitvā ekaṁsaṁ uttarāsaṅgam karitvā bhikkhūnam pāde vanditvā ukkuṭikam nisīditvā añjalim paggahetvā evamassa vacanīyo—

“Saṅghena me bhante patto nikkujjito, asambhogomhi saṅghena, soham bhante sammā vattāmi, lomaṁ pātemi, netthāram vattāmi, saṅgham pattukkujjanam yācāmī”ti.

Dutiyampi yācitabbo. Tatiyampi yācitabbo.

Byattena bhikkhunā paṭibaleṇa saṅgho ñāpetabbo—

“Suṇātu me bhante saṅgho, saṅghena vaḍḍhassa licchavissa patto nikkujjito, asambhogo saṅghena, so sammā vattati, lomaṁ pātetī, netthāram vattati, saṅgham pattukkujjanam yācati, yadi saṅghassa pattakallam, saṅgho vaḍḍhassa licchavissa pattam ukkujjeyya, sambhogam saṅghena kareyya, esā ñatti.

Suṇātu me bhante saṅgho, saṅghena vaḍḍhassa licchavissa patto nikkujjito, asambhogo saṅghena, so sammā vattati, lomaṁ pātetī, netthāram vattati, saṅgham pattukkujjanam yācati, saṅgho vaḍḍhassa licchavissa pattam ukkujjati, sambhogam saṅghena karoti, yassāyasmato khamati vaḍḍhassa licchavissa pattassa

1. Asambhogam Saṅghena karaṇam (Sī)

ukkujjanā sambhogam saṅghena karaṇam, so tuṇhassa. Yassa nakkhamati, so bhāseyya.

Ukkujjito saṅghena vaḍḍhassa licchavissa patto sambhogo saṅghena, khamati saṅghassa, tasmā tuṇhī, evametam dhārayāmi”ti.

Ettha¹ ca aṭṭhasu aṅgesu ekakenapi aṅgena samannāgatassa pattanikkujjanakammam kātuṃ vaṭṭati, antosīmāya vā nissīmam gantvā nadī-ādīsu vā nikkujjitum vaṭṭatiyeva. Evaṃ nikkujjite pana patte tassa gehe koci deyyadhammo na gahetabbo, “asukassa gehe bhikkham mā gaṇhitthā”ti aññavihāresupi pesetabbam. Ukkujjanakāle pana yāvatatiyam yācāpetvā hatthapāsam vijahāpetvā ñattidutiyakammena ukkujjitabbo.

Sīmāsammuti, ticīvarena avippavāsasammuti, santhatasammuti, bhattuddesakasenāsanaggāhāpakabhaṇḍāgāriyacīvarapaṭiggāhakacīvarabhāja kayāgu-bhājaka khajjabhājaka phala bhājaka appamattakavissajjakasāṭi yaggāhāpakapattaggāhāpaka-ārāmikapesakasāmaṇerapesakasammutīti etāsam sammutīnam vasena **sammuti** veditabbā.

Kathinacīvaradānamatakacīvaradānavasena **dānam** veditabban.

Kathinuddhāravasena **uddhāro** veditabbo.

Kuṭivattuvihāravatthudesanāvasena **desanā** veditabbā. Yā pana tiṇavatthārakasamathe sabbasaṅgāhikañattiṇca ekekasmim pakkhe ekekañattiṇcāti Tisso ñattiyo ṭhapetvā puna ekekasmim pakkhe ekekāti dve ñattidutiyakammavācā vuttā, tāsam vasena **kammalakkhaṇam** veditabban. Iti ñattidutiyakammam imāni satta ṭhānāni gacchati.

258. **Ñatticatutthakammaṭṭhānabhede** pana tajjanīyakammādīnam sattannam kammānam vasena **nissaraṇā**, tesameva ca kammānam paṭippassambhanavasena **osāraṇā** veditabbā. Bhikkhuno vādaka sammutivasena **sammuti** veditabbā. Parivāsadānamānattadānavasena **dānam** veditabban. Mūlāyapaṭikassanakammavasena **niggaho** veditabbo. Ukkhittānuvattikā, aṭṭha yāvatatiyakā, ariṭṭho, caṇḍakālī ca imete yāvatatiyakāti imāsam ekādasannam samanubhāsanānam vasena **samanubhāsanā** veditabbā. Upasampadakkamma-abbhānakammavasena **kammalakkhaṇam** veditabban. Iti ñatticatutthakammam imāni

satta ṭhānāni gacchati. Evaṃ kammāni ca kammavipatti ca tesāṃ
kammānaṃ kārakasāṅghaparicchedo ca vipattivirahitānaṃ kammānaṃ
ṭhānabhedagamaṇaṇca veditabbaṃ.

Iti Pālimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Kammākammavinicchayaśakathā samattā.

Pakiṇṇakakaṇḍamātikā

Gaṇabhojaṃ paramparaṃ, nāpucchā paṃsukūlakaṃ.

Acchinnaṃ paṭibhāṇaṇca, vipakata-uddisaṇaṃ.

Tivassantaṃ dīghāsanaṃ, gilānupaṭṭhavaṇṇanaṃ.

Attapātamanavekkhaṃ, silāpavijjhalimpanaṃ.

Micchādiṭṭhigopadānaṃ, dhammikārakkhuccārādi.

Nhānaghaṃsaṃ paṇḍakādi, dīghakesādyādāsādi.

Naccādaṅgachedani'ddhi, patto sabbapaṃsukūlaṃ.

Parissāvanaṃ naggo ca, pupphagandha āsittakaṃ.

Maḷorikekabhājanaṃ, celapaṭi pādaghaṃsī.

Bijaṇi chattaṇakhādi, kāyabandha nivāsanaṃ.

Kājaharaṃ dantakaṭṭhaṃ, rukkhāroho chandāropo.

Lokāyataṃ khipitako, lasuṇaṃ nakkamitabbaṃ.

Avandiyo tūlabhisi, bimbohana-āsandādi.

Uccāsanamahāsanaṃ, cīvara-adhammokāso.

Saddhādeyyaṃ santuttaraṃ, nikkhepo satthakammādi.

Nahāpito dasabhāgo, pātheyyaṃ mahāpadeso,

Āṇisaṃsoti mātikā.

34. Pakiṇṇakavinicchayakathā

1. Idāni pakiṇṇakakathā ca veditabbā. “Gaṇabhojane aññatra samayā pācittiyaṇ”ti¹ vuttaṃ **gaṇabhojanam**² dvīhi ākārehi pasavati viññattito vā nimantanato vā. Kathaṃ **viññattito pasavati**? Cattāro bhikkhū ekato ṭhitā vā nisinnā vā upāsakaṃ disvā “amhākaṃ catunnampi bhattaṃ dehi”ti vā viññāpeyyum, pāṭekkaṃ vā passitvā “mayhaṃ dehi, mayhaṃ dehi”ti evaṃ ekato vā nānāto vā viññāpetvā ekato vā gacchantu nānāto vā, bhattaṃ gahetvāpi ekato vā bhuñjantu nānāto vā. Sace ekato gaṇhanti, gaṇabhojanam hoti, sabbesaṃ āpatti. Paṭiggahaṇameva hettha pamāṇam. Evaṃ viññattito pasavati.

Kathaṃ **nimantanato pasavati**? Cattāro bhikkhū upasaṅkamitvā “tumhe bhante odanena nimantemi, odanaṃ me gaṇhatha ākaṅkatha oloketha adhivāsetha paṭimānethā”ti evaṃ yena kenaci vevacanena vā bhāsantarena vā pañcannaṃ bhojanānaṃ nāmaṃ gahetvā nimanteti. Evaṃ ekato nimantitā paricchinnakālavasena ajjatanāya vā svātanāya vā ekato gacchanti, ekato gaṇhanti, ekato bhuñjanti, gaṇabhojanam hoti, sabbesaṃ āpatti. Ekato nimantitā ekato vā nānāto vā gacchanti, ekato gaṇhanti, ekato vā nānāto vā bhuñjanti, āpattiyeva. Ekato nimantitā ekato vā nānāto vā gacchanti, nānāto gaṇhanti, ekato vā nānāto vā bhuñjanti, anāpatti. Cattāri pariveṇāni vā vihāre vā gantvā nānāto nimantitā, ekaṭṭhāne ṭhitesuyeva vā eko puttena eko pitarāti evampi nānāto nimantitā ekato vā nānāto vā gacchantu, ekato vā nānāto vā bhuñjantu, sace ekato gaṇhanti, gaṇabhojanam hoti, sabbesaṃ āpatti. Evaṃ tāva nimantanato pasavati.

Tasmā sace koci saṃghabhattaṃ kattukāmena nimantanatthāya pesito vihāraṃ āgamma “bhante sve amhākaṃ ghare bhikkhaṃ gaṇhathā”ti avatvā “bhattaṃ gaṇhathā”ti vā “saṃghabhattaṃ gaṇhathā”ti vā “saṃgho bhattaṃ gaṇhatū”ti vā vadati, bhattuddesakena paṇḍitena bhavitabbaṃ.

1. Vi 2. 90 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 79 piṭṭhādīsu.

Nimantanikā gaṇabhojanato, piṇḍapātikā ca dhutaṅgabhedato mocetabbā. Kathaṃ? Evaṃ tāva vattabbaṃ “sve na sakkā uposakā”ti. Punadivase bhanteti. Punadivasepi na sakkāti. Evaṃ yāva aḍḍhamāsampi haritvā puna vattabbo “kiṃ tvaṃ avacā”ti. Sace punapi “saṃghabhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, tato “imaṃ tāva upāsaka pupphaṃ kappiyaṃ karohi, imaṃ tiṇaṃ”ti evaṃ vikkhepaṃ katvā puna “tvaṃ kiṃ kathayitthā”ti pucchitabbo. Sace punapi tatheva vadati, “āvuso tvaṃ piṇḍapātike vā mahallakatthere vā na lacchasi, sāmaṇere lacchasi”ti vattabbo. “Nanu bhante asukasmiṃ asukasmiṃca gāme bhadante bhojesuṃ, ahaṃ kasmā na labhāmī”ti ca vutte te nimantituruṃ jānanti, tvaṃ na jānāsīti. Te kathaṃ nimantesuṃ bhanteti. Te evamāhaṃsu “amhākaṃ bhante bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. Sace sopi tatheva vadati, vaṭṭati.

Atha punapi “bhattaṃ gaṇhathā”ti vadati, “na dāni tvaṃ āvuso bahū bhikkhū lacchasi, tayo eva āvuso lacchasi”ti vattabbo. Nanu bhante amukasmiṃca amukasmiṃca gāme sakalaṃ bhikkhusaṃghaṃ bhojesuṃ, ahaṃ kasmā na labhāmīti. Tvaṃ nimantituruṃ na jānāsīti. Te kathaṃ nimantesuṃ bhanteti. Te evamāhaṃsu “amhākaṃ bhante bhikkhaṃ gaṇhathā”ti. Sace sopi tatheva “bhikkhaṃ gaṇhathā”ti vadati, vaṭṭati. Atha punapi “bhattamevā”ti vadati, tato vattabbo—“gaccha tvaṃ, natthamhākaṃ tava bhattenattho, nibaddhagocaro esa amhākaṃ, mayamettha piṇḍāya carissāmā”ti. Taṃ “caratha bhante”ti vatvā āgataṃ pucchanti “kiṃ bho laddhā bhikkhū”ti. Kiṃ etena, bahu ettha vattabbaṃ, therā “sve piṇḍāya carissāmā”ti āhaṃsu, vmā dāni tumhe pamajjitthāti. Dutiyadivase cetiyavattaṃ katvā ʒhitabhikkhū saṃghattherena vattabbā āvuso dhuragāme saṃghabhattaṃ, apaṇḍitamanusso pana agamāsi, gacchāma, dhuragāme piṇḍāya carissāmā”ti. Bhikkhūhi therassa vacanaṃ kātabbaṃ, na dubbacehi bhavitabbaṃ, gāmadvāre aṭṭhatvāva piṇḍāya caritabbaṃ, tesu pattāni gahetvā nisīdāpetvā bhojentesu bhuṇṇitabbaṃ.

Sace āsanāsālāya bhattaṃ ʒhapetvā rattikāsu āhiṇḍantā ārocenti “āsanāsālāyaṃ bhante bhattaṃ gaṇhā”ti, na vaṭṭati. Atha pana “bhattaṃ ādāya tattha tattha gantvā bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti,

paṭikacceva vā vihāraṃ atiharitvā patirūpe ṭhāne ṭhapetvā āgatāgatānaṃ denti, ayaṃ abhihaṭabhikkhā nāma vaṭṭati. Sace pana bhattasālāya dānaṃ sajjetvā taṃ taṃ pariveṇaṃ paṇṇanti “bhattasālāya bhattaṃ gaṇhathā”ti, vaṭṭati. Ye pana manussā piṇḍacārike bhikkhū disvā āsanasālaṃ sammajjitvā tattha nisīdāpetvā bhojenti, na te paṭikkhipitabbā. Ye pana gāme bhikkhaṃ alabhitvā gāmato nikkhamante bhikkhū disvā “bhante bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, te paṭikkhipitabbā, na nivattitabbā. Sace “nivattatha bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, “nivattathā”ti vuttapade nivattitum vaṭṭati. “Nivattatha bhante, ghare bhattaṃ kataṃ, gāme bhattaṃ katan”ti vadanti, gehe ca gāme ca bhattaṃ nāma yassa kassaci hoti, nivattitum vaṭṭati. “Nivattatha bhattaṃ gaṇhathā”ti sambandhaṃ katvā vadanti, nivattitum na vaṭṭati. Āsanasālāto piṇḍāya caritum nikkhamante disvā “nisīdatha bhante, bhattaṃ gaṇhathā”ti vuttepi ese va nayo.

“Aññatra samayā”ti vacanato gilānasamayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo addhānagamanasamayo nāvābhiruhanasamayo mahāsamayo samaṇabhattasamayoti etesu sattu samayesu aññatarasmiṃ anāpatti. Tasmā yathā mahācammassa parato maṃsaṃ dissati, evaṃ antamaso pādāpi phālitaṃ honti, vālikāya vā sakkharāya vā pahaṭamatte dukkhaṃ uppādeti, na sakkā ca hoti antogāme piṇḍāya caritum, īdise gelaññe **gilānasamayoti** bhuñjitabbā, na losakappiyaṃ kātabbā.

Cīvaradānasamayo nāma anatthate kathine vassānassa pacchimo māso, atthate kathine pañca māsā. Etthantare “cīvaradānasamayo”ti bhuñjitabbā. Cīvare kariyamāne **cīvarakārasamayoti** bhuñjitabbā. Yadā hi sātakañca suttañca labhitvā cīvaraṃ karonti, ayaṃ cīvarakārasamayo nāma, visum cīvarakārasamayo nāma natthi, tasmā yo tattha cīvare kattabbā yaṃ kiñci kammaṃ karoti, **Mahāpaccariyañhi** “antamaso sūcivedhako”tipi vuttaṃ. Tena “cīvarakārasamayo”ti bhuñjitabbā. **Kurundiyaṃ** pana vitthāreneva vuttaṃ “yo cīvaraṃ vicāreti chindati, moghasuttakaṃ ṭhapeti, āgantukapattaṃ ṭhapeti, paccāgataṃ¹ sibbeti, āgantukapattaṃ bandhati, anuvātaṃ

1. Pacchāgataṃ (Ka)

chindati ghaṭeti āropeti, tattha paccāgataṃ sibbeti, suttaṃ karoti valeti, pipphalikaṃ niseti, parivattanaṃ karoti, sabbopi cīvaraṃ karotiyevāti vuccati. Yo pana samīpe nisinno Jātaṃ vā Dhammapadaṃ vā katheti, ayaṃ na cīvarakārako, etaṃ ṭhapetvā sesānaṃ gaṇabhojane anāpattī”ti.

Addhānagamanasamaye antamaso aḍḍhayaḍḍhayaṃ gantukāmenapi “aḍḍhayaḍḍhayaṃ gacchissāmi”ti bhuñjitabbaṃ, gacchantena bhuñjitabbaṃ, gatena ekadivasaṃ bhuñjitabbaṃ.

Nāvābhiruhanasamaye “nāvaṃ abhiruhissāmi”ti bhuñjitabbaṃ, āruḷhena icchitaṭṭhānaṃ gantvāpi yāva na orohati, tāva bhuñjitabbaṃ, oruḷhena ekadivasaṃ bhuñjitabbaṃ.

Mahāsamayo nāma yattha dve tayo bhikkhū piṇḍāya caritvā yāpentī, antamaso catutthepi āgate na yāpentī, ayaṃ mahāsamayo. Yattha pana sataṃ vā sahaṣsaṃ vā sannipatanti, tattha vattabbameva natthi, tasmā tādisse kāle “mahāsamayo”ti adhiṭṭhahitvā bhuñjitabbaṃ.

Samaṇabhattasamayo nāma yo koci paribbājakaṃ samāpanno bhattaṃ karoti, ayaṃ samaṇabhattasamayova. Tasmā sahadhammikesu vā titthiyesu vā aññatarena yena kenaci kate bhatte “samaṇabhattasamayo”ti bhuñjitabbaṃ. “Anāpatti samaye, dve tayo ekato bhuñjanti, piṇḍāya caritvā ekato sannipatitvā bhuñjanti, niccabhattaṃ, salākabhattaṃ, pakkhikaṃ, uposathikaṃ, pāṭipadikaṃ, pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha anāpattī”ti¹ vacanato yepi akappiyanimantanaṃ sādiyitvā dve vā tayo vā ekato gahetvā bhuñjanti, tesampi anāpatti.

Tattha animantitacatutthaṃ piṇḍapātikacatutthaṃ anupasampannacatutthaṃ pattacatutthaṃ gilānacatutthanti pañcannaṃ catutthānaṃ vasena vinicchayo veditabbo. Kathaṃ? Idhekacco cattāro bhikkhū “bhattaṃ gaṇhathā”ti nimanteti. Tesu tayo gatā, eko na gato. Upāsako “eko bhante thero kuhin”ti pucchati. Nāgato upāsakāti. So aññaṃ taṃkhaṇappattaṃ kañci “chi bhante”ti gharaṃ pavesetvā catunnampi bhattaṃ

1. Vi 2. 102 piṭṭhe.

deti, sabbesaṃ anāpatti. Kasmā? Gaṇapūrakassa animantitattā. Tayo eva hi tattha nimantitā gaṇhiṃsu, tehi gaṇo na pūراتي, gaṇapūrako ca animantito, tena gaṇo bhijjati. Etam **animantitacatuttham**.

Piṇḍapātikacatutthe nimantanakāle eko piṇḍapātiko hoti, so nādhivāseti, gamanavelāyaṃ pana “ehi bhante”ti vutte anadhivāsītattā anāgacchantampi “etha bhikkham lacchathā”ti gahetvā gacchanti, so taṃ gaṇaṃ bhindati, tasmā sabbesaṃ anāpatti.

Anupasampannacatutthe sāmaṇerena saddhiṃ nimantitā honti, sopi gaṇaṃ bhindati.

Pattacatutthe eko sayam āgantvā pattaṃ peseti, evampi gaṇo bhijjati, tasmā sabbesaṃ anāpatti.

Gilānacatutthe gilānena saddhiṃ nimantitā honti, tattha gilānasseva anāpatti, itaresaṃ pana gaṇapūrako hoti. Na hi gilānena gaṇo bhijjati, tasmā tesam āpatti. **Mahāpaccariyam** pana avisesena vuttaṃ “samathaladdhako sayameva muccati, sesānaṃ gaṇapūrakattā āpattikaro hoti”ti. Tasmā cīvaradānasamayaladdhakādīnampi vasena catukkāni veditabbāni.

Sace pana adhivāsetvā gatesupi catūsu janesu eko paṇḍito bhikkhu “ahaṃ tumhākaṃ gaṇaṃ bhindissāmi, nimantaṇaṃ sādiyathā”ti vatvā yāgukhajjakāvasāne bhattatthāya pattaṃ gaṇhantānaṃ adatvā “ime tāva bhikkhū bhojetvā vissajjetha, ahaṃ pacchā anumodanaṃ katvā gamissāmi”ti nisinno, tesu bhutvā gatesu “detha bhante pattaṃ”ti upāsakena pattaṃ gahetvā bhatte dinne bhuñjitvā anumodanaṃ katvā gacchati, sabbesaṃ anāpatti. Pañcannañhi bhojanānaṃyeva vasena gaṇabhojane visaṅketam natthi, odanena nimantetvā kummāsaṃ gaṇhantāpi āpajjanti, tāni ca tehi ekato na gahitāni, yāgu-ādīhi pana visaṅketam hoti, tāni tehi ekato gahitānīti evaṃ eko paṇḍito aññesampi anāpattim karoti. **Niccabhattanti** dhuvabhattaṃ vuccati, “niccabhattaṃ gaṇhathā”ti vadanti, bahūnaṃ ekato gahetum vaṭṭati. **Salākabhattā**dīsupi ese va nayo.

2. “Paramparabhojane aññatra samayā pācittiyaṇ”¹ti vuttaṃ **paramparabhojanaṃ** pana nimantanatoyeva pasavati. Yo hi “pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarena bhojanena bhattaṃ gaṇhathā”²ti-ādinā nimantito taṃ ṭhapetvā aññaṃ aññaṃ pañcannaṃ bhojanānaṃ aññatarabhojanaṃ bhuñjati, tassettaṃ bhojanaṃ “paramparabhojanaṇ”³ti vuccati. Evaṃ bhuñjantassa ṭhapetvā gilānasamayaṃ cīvaradānasamayaṃ cīvarakārasamayaṇca aññasmim samaye pācittiyaṃ vuttaṃ, tasmā nimantanapaṭipāṭiyāva bhuñjitabbaṃ, na uppaṭipāṭiyā.

“Anujānāmi bhikkhave vikappetvā paramparabhojanaṃ bhuñjitun”²ti vacanato paṭhamanimantanāṃ aññassa vikappetvāpi paribhuñjitum vaṭṭati. Ayam³ vikappanā nāma sammukhāpi parammukhāpi vaṭṭati. Sammukhā disvā “mayhaṃ bhattapaccāsaṃ tuyhaṃ vikappemi”⁴ti vā “dammī”⁴ti vā vatvā bhuñjitabbaṃ, adisvā pañcasu sahadhammikesu yassa kassaci nāmaṃ gahetvā “mayhaṃ bhattapaccāsaṃ itthannāmassa vikappemi”⁴ti vā “dammī”⁴ti vā vatvā bhuñjitabbaṃ. Dve tīṇi nimantanāni pana ekasmim patte pakkhipitvā missetvā ekaṃ katvā bhuñjitum vaṭṭati. “Anāpatti dve tayo nimantane ekato bhuñjati”⁴ti hi⁴ vuttaṃ. Sace dve tīṇi kulāni nimantetvā ekasmim ṭhāne nisīdāpetvā ito cito ca āharitvā bhattaṃ ākiranti, sūpabyañjanaṃ ākiranti, ekamissakaṃ hoti, etthāpi anāpatti.

Sace pana mūlanimantanāṃ heṭṭhā hoti, pacchimaṃ pacchimaṃ upari, taṃ uparito paṭṭhāya bhuñjantassa āpatti, hatthaṃ pana anto pavesetvā paṭhamanimantanato ekampi kabaḷaṃ uddharitvā bhuttakālato paṭṭhāya yathā tathā vā bhuñjantassa anāpatti. “Sacepi tattha khīraṃ vā rasaṃ vā ākiranti, yena ajjhotthataṃ bhattaṃ ekarasaṃ hoti, koṭito paṭṭhāya bhuñjantassa anāpatti”⁴ti **Mahāpaccariyaṃ** vuttaṃ. **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** pana vuttaṃ “khīrabhattaṃ vā rasabhattaṃ vā labhitvā nisinnassa tattheva aññepi khīrabhattaṃ vā rasabhattaṃ vā ākiranti, khīraṃ vā rasaṃ vā pivato anāpatti, bhuñjantena paṭhamāṃ laddhamāṃsakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā mukhe pakkhipitvā koṭito paṭṭhāya bhuñjitum vaṭṭati. Sappipāyāsepi eseva nayo”⁴ti.

1. Vi 2. 104 piṭṭhe.

3. VI-Ṭṭha 3. 84 piṭṭhādīsu.

2. Vi 2. 105 piṭṭhe.

4. Vi 2. 106 piṭṭhe.

Mahā-upāsako bhikkhuṃ nimanteti, tassa kulaṃ upagatassa upāsakopi tassa puttadārabhātubhagini-ādayopi attano attano koṭṭhāsaṃ āharitvā patte pakkhipanti, “upāsakena paṭhamam dinnam abhuñjitvā pacchā laddham bhuñjantassa āpatti”ti **Mahā-aṭṭhakathāyaṃ** vuttam. **Kurundaṭṭhakathāyaṃ** “vaṭṭati”ti vuttam. **Mahāpaccariyaṃ** “sace pāṭekkam pacanti, attano attano pakkabhaddato āharitvā denti, tattha pacchā āhaṭam paṭhamam bhuñjantassa pācittiyaṃ. Yadi pana sabbesam ekova pāko hoti, paramparabhojanam na hoti”ti vuttam. Mahā-upāsako nimantetvā nisīdāpeti, añño manusso pattam gaṇhāti, na dātabbam. Kim bhante na dethāti. Nanu upāsaka tayā nimantitamhāti. “Hotu bhante, laddham laddham bhuñjathā”ti vadati, bhuñjitum vaṭṭati. “Aññena āharitvā bhatte dinne āpucchitvāpi bhuñjitum vaṭṭati”ti **Kurundiyaṃ** vuttam.

Anumodanam katvā gacchantam dhammam sotukāmā “svepi bhante āgaccheyyāthā”ti sabbe nimantenti, punadivase āgantvā laddham laddham bhuñjitum vaṭṭati. Kasmā? Sabbehi nimantitattā. Ekopi bhikkhu piṇḍāya caranto bhattam labhati, tamañño upāsako nimantetvā ghare nisīdāpeti, na ca tāva bhattam sampajjati, sace so bhikkhu piṇḍāya caritvā laddhabhattam bhuñjati, āpatti. Abhuñjitvā nisinne “kim bhante na bhuñjasī”ti vutte “tayā nimantitattā”ti vatvā “laddham laddham bhuñjatha bhante”ti vutte bhuñjitum vaṭṭati. Sakalena gāmena ekato hutvā nimantitassa yattha katthaci bhuñjato anāpatti. Pūgepi eseva nayo. “Anāpatti sakalena gāmena nimantito tasmim gāme yattha katthaci bhuñjati, sakalena pūgena nimantito tasmim pūge yattha katthaci bhuñjati, nimantiyamāno ‘bhikkham gaḥessāmī’ti bhaṇati, niccabhatte salākabhatte pakkhike uposathike pāṭipadike pañca bhojanāni ṭhapetvā sabbattha anāpatti”ti¹ vuttam.

Tattha **nimantiyamāno bhikkham gaḥessāmīti bhaṇatīti** ettha “bhattam gaṇhā”ti nimantiyamāno “na mayham tava bhattenattho, bhikkham gaṇhissāmī”ti vadati, anāpattīti attho. Ettha pana Mahāpadumatthero āha “evam vadanto imasmim sikkhāpade animantanam kātuṃ sakkoti,

bhuñjanatthāya pana okāso kato hotīti neva gaṇabhojanato, na cārittato muccati”ti. Mahāsumatthero āha “yadaggena animantanam kātuṃ sakkoti, tadaggena neva gaṇabhojanam, na cārittam hoti”ti.

Tattha **cārittanti**—

“Yo pana bhikkhu nimantito sabhatto samāno santam bhikkhum anāpucchā purebhattam vā pacchābhhattam vā kulesu cārittam āpajjeyya aññatra samayā pācittiyam. Tatthāyam samayo cīvaradānasamayo cīvarakārasamayo. Ayam tattha samayo”ti¹—

Evamāgataṃ Cārittasikkhāpadam vuttam. Iminā hi sikkhapadena yo pañcannam bhojanānam aññatarena “bhattam gaṇhathā”ti-ādina akappiyanimantanena nimantito, teneva nimantanabhattena sabhatto samāno santam bhikkhum “aham itthannāmassa gharam gacchāmī”ti vā “cārittam āpajjāmī”ti vā īdisena vacanena anāpucchitvā yena bhattena nimantito, tam bhutvā vā abhutvā vā avītivatteyeva majjhanhike yasmiṃ kule nimantito, tato aññāni kulāni paviseyya, tassa vuttalakkaṇam duvidhampi samayam ṭhapetvā aññattha pācittiyam vuttam. Tasmā akappiyanimantanena nimantiyamāno sace “bhikkham gaṇhissāmī”ti vadati, imināpi sikkhāpadena anāpatti.

3. **Santam bhikkhum anāpucchāti** ettha² pana kittāvatā santo hoti, kittāvatā asanto? Antovihāre yattha ṭhitassa kulāni payirupāsanacittam uppannam, tato paṭṭhāya yaṃ passe vā abhimukhe vā passati, yassa sakkā hoti pakativacanena ārocetum, ayam santo nāma, ito cito ca pariyesitvā ārocanakiccam pana natthi. Yo hi evam pariyesitabbo, so asantoyeva. Apica anto-upacārasīmāya bhikkhum disvā “āpucchissāmī”ti gacchati. Tattha yaṃ passati, so āpucchitabbo. No ce passati, asantam bhikkhum anāpucchā pavittṭho nāma hoti. Vikālagāmappavesanepi ayameva nayo.

1. Vi 2. 134 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 123 piṭṭhādīsu.

Sace¹ pana sambahulā kenaci kammena gāmaṃ pavisanti, “vikāle gāmappavesanaṃ āpucchāmi”ti sabbehi aññaṃaññaṃ āpucchitabbaṃ. Tasmim gāme taṃ kammaṃ na sampajjatīti aññaṃ gāmaṃ gacchanti, gāmasatampi hotu, puna āpucchanakiccaṃ natthi. Sace pana ussāhaṃ paṭippassambhetvā vihāraṃ gacchantā antarā aññaṃ gāmaṃ pavisitukāmā honti, puna āpucchitabbameva. Kulaghare vā āsanāsālāya vā bhattakiccaṃ katvā telabhikkhāya vā sappibhikkhāya vā caritukāmo hoti, sace passe bhikkhu atthi, āpucchitvā gantabbaṃ. Asante bhikkhumhi “natthī”ti gantabbaṃ, vīthim otaritvā bhikkhum passati, āpucchanakiccaṃ natthi, anāpucchitvāpi caritabbameva. Gāmamajjhena maggo hoti, tena gacchantassa “telādibhikkhāya carissāmi”ti citte uppanne sace passe bhikkhu atthi, āpucchitvā caritabbaṃ. Maggā anokkamma bhikkhāya carantassa pana āpucchanakiccaṃ natthi. Sace siho vā byaggho vā āgacchati, meggho vā uṭṭheti, añño vā koci upaddavo uppajjati, evarūpāsu āpadāsu anāpucchāpi bahigāmato antogāmaṃ pavisitum vaṭṭati.

4. “Na ca bhikkhave abhinne sarīre paṃsukūlaṃ gahetabbaṃ, yo gaṇheyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato abbhunhe allasarīre **paṃsukūlaṃ** na gahetabbaṃ, gaṇhanto dukkaṭaṃ āpajjati. Upaddavā ca tassa honti, bhinne pana gahetum vaṭṭati.

Kittāvata pana bhinnaṃ hoti? Kākakulalasoṇasiṅgālādīhi mukhatuṇḍakena vā dāṭhāya vā īsakaṃ phālitaṃ mattenapi. Yassa pana patato ghaṃsanena chavimattaṃ chinnaṃ hoti, cammaṃ acchinnaṃ, etaṃ abhinnameva, camme pana chinne bhinnaṃ. Yassapi sajīvakāleyeva pabhinnā gaṇḍakuṭṭhapīlakā vā vaṇo vā hoti, idampi bhinnaṃ, tatiyadivasato pabhuti uddhumātakādibhāvena kuṇapabhāvaṃ upagatampi bhinnameva. Sabbena sabbaṃ pana abhinnepi susānagopakehi vā aññehi vā manussehi gāhāpetum vaṭṭati. No ce aññaṃ labhati, satthakena vā kenaci vā vaṇaṃ katvā gahetabbaṃ. Visabhāgasarīre pana satim upaṭṭhapetvā samaṇasaññaṃ uppādetvā sīse vā hatthapādapiṭṭhiyaṃ vā vaṇaṃ katvā gahetum vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 3. 153 piṭṭhādīsu.

2. Vi 1. 73 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 1. 329 piṭṭhe.

5. Acchinnacīvarakena bhikkhunā katham paṭipajjitabbanti?

“Anujānāmi bhikkhave acchinnacīvarassa vā naṭṭhacīvarassa vā aññātakam gahapatiṃ vā gahapatāniṃ vā cīvaram viññāpetum. Yaṃ āvāsam paṭhamam upagacchati, sace tattha hoti saṃghassa vihāracīvaram vā uttarattharaṇam vā bhūmattharaṇam vā bhisicchavi vā, tam gahetvā pārupitum ‘labhitvā odahissāmī’ti. No ce hoti saṃghassa vihāracīvaram vā uttarattharaṇam vā bhūmattharaṇam vā bhisicchavi vā, tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbam, na tveva naggena āgantabbam, yo āgaccheyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato idha vuttanayena paṭipajjitabbam.

Ayam panettha anupubbakathā². Sace hi core passitvā daharā pattacīvarāni gahetvā palātā, corā therānam nivāsanapārupanamattamyeva haritvā gacchanti, therehi neva tāva cīvaram viññāpetabbam, na sākhāpalāsam bhañjitabbam. Atha daharā sabbam bhaṇḍakam chaḍḍetvā palātā, corā therānañca nivāsanapārupanam tañca bhaṇḍakam haritvā gacchanti, daharehi āgantvā attano nivāsanapārupanāni na tāva therānam dātabbāni. Na hi te anacchinnacīvarā attano atthāya sākhāpalāsam bhañjitum labhanti, acchinnacīvarānam pana atthāya labhanti. Acchinnacīvarāva attanopi paresampi atthāya labhanti, tasmā therehi vā sākhāpalāsam bhañjitvā vākādihi ganthetvā daharānam dātabbam, daharehi vā therānam atthāya bhañjitvā ganthetvā tesam hatthe datvā vā adatvā vā attanā nivāsetvā attano nivāsanapārupanāni therānam dātabbāni, neva bhūtagāmapātabyatāya pācittiyam hoti, na tesam dhāraṇe dukkaṭam.

Sace antarāmagge rajakattharaṇam vā hoti, aññe vā tādise manusse passanti, cīvaram viññāpetabbam. Yāni ca nesaṃ te vā viññattamanussā aññe vā sākhāpalāsanivāsane bhikkhū disvā ussāhajātā vatthāni denti, tāni sadasāni vā hontu adasāni vā nīlādinānāvaṇṇāni vā, kappiyānipi akappiyānipi sabbānipi acchinnacīvaraṭṭhāne ṭhitattā tesam nivāsetuñca pārupituñca vaṭṭanti.

1. Vi 1. 314 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 245 piṭṭhādīsu.

Vuttampihetaṃ Parivāre—

“Akappakataṃ nāpi rajanāya rattam,
Tena nivattho yenakāmaṃ vajeyya.
Na cassa hoti āpatti,
So ca dhammo Sugatena desito.
Pañhāmesā kusalehi cintitā”^{ti}¹.

Ayañhi pañho acchinnacīvarakabhikkhuṃ sandhāya vutto. Atha pana titthiyehi samāgacchanti, te ca nesaṃ kusacīravākacīraphalakacīrāni denti, tānapi laddhiṃ aggahetvā nivāsetuṃ vaṭṭanti, nivāsetvāpi laddhi na gahetabbā.

Yaṃ āvāsaṃ paṭhamam upagacchanti, tattha viharacīvarādīsu yaṃ atthi, taṃ anāpucchāpi gahetvā nivāsetuṃ vā pārupituṃ vā labhati. Tañca kho “labhitvā odahissāmi, puna ṭhapessāmi”^{ti} adhippāyena, na mūlacchejjāya. Labhitvā ca pana ñātito vā upaṭṭhākato vā aññato vā kutoci pākatikameva kātabbam. Videsagatena pana ekasmiṃ saṃghike āvāse saṃghikaparibhogena bhuñjanatthāya ṭhapetabbam. Sacassa paribhogeneva taṃ jīrati vā nassati vā, gīvā na hoti. Sace pana etesaṃ vuttappakārānaṃ gihivatthādīnaṃ bhisicchavipariyantānaṃ kiñci na labhati, tena tiṇena vā paṇṇena vā paṭicchādetvā āgantabbanti.

6. “Na bhikkhave paṭibhānacittam kārāpetabbam itthirūpakam purisarūpakam, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² vacanato itthipurisarūpaṃ kātuṃ vā kārāpetuṃ vā bhikkhuno na vaṭṭati. Na kevalam³ itthipurisarūpameva, tiracchānarūpampi antamaso gaṇḍuppādarūpaṃ bhikkhuno sayam kātuṃ vā “karohī”^{ti} vattuṃ vā na vaṭṭati, “upāsaka dvārapālam karohī”^{ti} vattumpi na labhati. Jātakapakaraṇa-asadisadānādīni pana pasādanīyāni nibbidāpaṭisaṃyuttāni vā vatthūni parehi kārāpetuṃ labhati, mālākammādīni sayampi kātuṃ labhati.

7. “Na bhikkhave vippekatabhojano bhikkhu vuṭṭhāpetabbo, yo vuṭṭhāpeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁴ vacanato antaraghare⁵ vā

1. Vi 5. 378 piṭṭhe.

2. Vi 4. 297 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 4. 61 piṭṭhe.

4. Vi 4. 315 piṭṭhe.

5. Vi-Ṭṭha 4. 64 piṭṭhe.

viḥāre vā araṇṇe vā yattha katthaci bhuñjamāno bhikkhu aniṭṭhite bhojane na vuṭṭhāpetabbo, antaraghare pacchā āgatena bhikkhaṃ gahetvā gantabbaṃ. Sace manussā vā bhikkhū vā “pavisathā”ti vadanti, “mayi pavisante bhikkhū uṭṭhahissantī”ti vattabbaṃ. “Etha bhante, āsanaṃ atthī”ti vutte pana pavisitabbaṃ. Sace koci kiñci na vadati, āsanasālaṃ gantvā atisaṃpāraṃ agantvā sabhāgaṭṭhāne ṭhātabbaṃ. Okāse kate “pavisathā”ti vuttena pavisitabbaṃ. Sace pana yaṃ āsanaṃ tassa pāpuṇāti, tattha abhuñjanto bhikkhu nisinno hoti, taṃ uṭṭhāpetuṃ vaṭṭati. Yāgukhajjakādīsu pana yaṃ kiñci pivitvā khāditvā vā yāva añño āgacchati, tāva nisinnaṃ rittahatthampi uṭṭhāpetuṃ na vaṭṭati. Vippakatabhojanoyeva hi so hoti.

Sace pana āpattiṃ atikkamitvāpi vuṭṭhāpetiyeva, yaṃ so vuṭṭhāpeti, ayaṅca bhikkhu pavārito hoti, tena vattabbo “gaccha udakaṃ āharāhī”ti. Vuḍḍhataṃ bhikkhuṃ āṇāpetuṃ idameva ekaṭṭhānaṃ sace so udakampi na āharati, sādhuṃ sitthāni gilivā vuḍḍhassa āsanaṃ dātabbaṃ. Vuttampi cetam—

“Sace vuṭṭhāpeti, pavārito ca hoti, ‘gaccha udakaṃ āharā’ti vattabbo. Evañcetam labhetha, iccetaṃ kusalaṃ. No ce labhetha, sādhuṃ sitthāni gilivā vuḍḍhassa āsanaṃ dātabbaṃ. Nattevāhaṃ bhikkhave ‘kenaci pariyāyena vuḍḍhatarassa bhikkhuno āsanaṃ paṭibāhitabban’ti vadāmi, yo paṭibāheyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹.

8. “Anujānāmi bhikkhave navakena bhikkhunā uddisantena samake vā āsane nisīdituṃ uccatare vā dhammagāravena, therena bhikkhunā uddisāpentena samake vā āsane nisīdituṃ nīcatare vā dhammagāravenā”ti² vacanato navakatarena bhikkhunā uddisantena uccatarepi āsane nisīdituṃ, vuḍḍhatarena bhikkhunā uddisāpentena nīcatarepi āsane nisīdituṃ vaṭṭati.

1. Vi 4. 315 piṭṭhe.

2. Vi 4. 319 piṭṭhe.

9. “Anujānāmi bhikkhave tivassantarena saha nisīditun”¹ti vacanato tivassantarena bhikkhunā saddhim ekāsane nisīditum vaṭṭati. **Tivassantaro**² nāma yo dvīhi vassehi mahantataro vā daharataro vā hoti, yo pana ekena vassena mahantataro vā daharataro vā, yo vā samānavasso, tattha vattabbameva natthi, ime sabbe ekasmiṃ mañce vā pīṭhe vā dve dve hutvā nisīditum labhanti. “Anujānāmi bhikkhave duvaggassa mañcam duvaggassa pīṭhan”³ti³ hi vuttam.

10. Yam pana tiṇṇam pahoti, tam saṃhārimam vā hotu asaṃhārimam vā, tathārūpe api phalakakhaṇḍe anupasampannenapi saddhim nisīditum vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave yam tiṇṇam pahoti, ettakam pacchiram dīghāsanan”⁴ti³ hi vuttam. “Anujānāmi bhikkhave ṭhapetvā paṇḍakam mātugāmam ubhatobyañjanakam asaṃnāsanehi saha dīghāsane nisīditun”³ti³ vacanato pana dīghāsane pi paṇḍakādīhi saha nisīditum na vaṭṭati.

11. Gilānam upaṭṭhahantena “natthi vo bhikkhave mātā, natthi pitā, ye vo upaṭṭhaheyyum, tumhe ca bhikkhave aññamaññaṃ na upaṭṭhahissatha, atha ko carati upaṭṭhahissati. Yo bhikkhave mam upaṭṭhaheyya, so gilānam upaṭṭhaheyyā”⁴ti⁴ imam Bhagavato anusāsanim anussarantena sakkaccam upaṭṭhātabbo.

Sace upajjhāyo hoti, upajjhāyena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace ācariyo hoti, ācariyena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace saddhivihāriko hoti, saddhivihārikena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace antevāsiko hoti, antevāsikena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace samānupajjhāyako hoti, samānupajjhāyakena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace samānācariyako hoti, samānācariyakena yāvajīvam upaṭṭhātabbo, vuṭṭhānamassa āgametabbam. Sace na hoti upajjhāyo vā ācariyo vā saddhivihāriko vā ante-

1. Vi 4. 319 piṭṭhe.

3. Vi 4. 320 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 76 piṭṭhe.

4. Vi 703. 4 piṭṭhe.

vāsiko vā samānupajjhāyako vā samānācariyako vā, saṅghena upaṭṭhātabbo. No ce upaṭṭhaheyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹—

Vacanato yassa² te upajjhāyādayo tasmim vihāre natthi, āgantuko hoti ekacārikabhikkhu, saṅghassa bhāro, tasmā saṅghena upaṭṭhātabbo. No ce upaṭṭhaheyya, sakalassa saṅghassa āpatti. Vāraṃ ṭhapetvā jaggantesu pana yo attano vāre na jaggati, tasseva āpatti, saṅghattheropi vārato na muccati. Sace sakalo saṅgho ekassa bhāraṃ karoti, eko vā vattasampanno bhikkhu “ahameva jaggissāmī”ti jaggati, saṅgho āpattito muccati.

Gilānena pana—

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato gilāno dūpaṭṭho hoti. Asappāyakārī hoti, sappāye mattaṃ na jānāti, bhesajjaṃ na paṭisevitā hoti, atthakāmassa gilānupaṭṭhākassa yathābhūtaṃ ābādhaṃ nāvikattā hoti ‘abhikkamantaṃ vā abhikkamatīti, paṭikkamantaṃ vā paṭikkamatīti, ṭhitaṃ vā ṭhito’ti, upannānaṃ sārīrikānaṃ vedanānaṃ dukkhānaṃ tikkhānaṃ kharānaṃ kaṭukānaṃ asātānaṃ amanāpānaṃ paṇaharānaṃ anadhivāsakajātiko hoti”ti³—

Evam vuttāni pañca ayuttaṅgāni ārakā parivajjetvā—

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato gilāno sūpaṭṭho hoti. Sappāyakārī hoti, sappāye mattaṃ jānāti, bhesajjaṃ paṭisevitā hoti, atthakāmassa gilānupaṭṭhākassa yathābhūtaṃ ābādhaṃ āvikattā hoti ‘abhikkamantaṃ vā abhikkamatīti, paṭikkamantaṃ vā paṭikkamatīti, ṭhitaṃ vā ṭhito’ti, upannānaṃ sārīrikānaṃ vedanānaṃ dukkhānaṃ tikkhānaṃ kharānaṃ kaṭukānaṃ asātānaṃ amanāpānaṃ paṇaharānaṃ adhivāsakajātiko hoti”ti³—

Evam vuttapañcaṅgasamannāgatena bhavitabbaṃ.

1. Vi 3. 417 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 414 piṭṭhe.

3. Vi 3. 418 piṭṭhe.

Gilānupaṭṭhākena ca—

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato gilānupaṭṭhāko nālaṃ gilānaṃ upaṭṭhātuṃ. Na paṭibalo hoti bhesajjaṃ saṃvidhātuṃ, sappāyāsappāyaṃ na jānāti, asappāyaṃ upanāmeti, sappāyaṃ apanāmeti, āmisantaro gilānaṃ upaṭṭhāti, no mettacitto, jegucchī hoti uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā vantaṃ vā nīhātuṃ, na paṭibalo hoti gilānaṃ kālena kālaṃ dhammiyā kathāya sandassetuṃ samādapetuṃ samuttejetuṃ sampahaṃsetuṃ”¹—

Evam vuttāni pañca ayuttaṅgāni ārakā parivajjetvā—

“Pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgato gilānupaṭṭhāko alaṃ gilānaṃ upaṭṭhātuṃ. Paṭibalo hoti bhesajjaṃ saṃvidhātuṃ, sappāyāsappāyaṃ jānāti, asappāyaṃ apanāmeti, sappāyaṃ upanāmeti, mettacitto gilānaṃ upaṭṭhāti, no āmisantaro, ajegucchī hoti uccāraṃ vā passāvaṃ vā kheḷaṃ vā vantaṃ vā nīhātuṃ, paṭibalo hoti gilānaṃ kālena kālaṃ dhammiyā kathāya sandassetuṃ samādapetuṃ samuttejetuṃ sampahaṃsetuṃ”²—

Evam vuttapañcaṅgasamannāgatena bhavitabbaṃ.

12. Dhammiṃ kathaṃ karontena³ ca “sīlavā hi tvaṃ katakusalo, kasmā mīyamāno bhāyasi, nanu sīlavato saggo nāma maraṇamattapaṭibaddhoyevā”^{ti} evaṃ gilānassa bhikkhuno maraṇavaṇṇo na saṃvaṇṇetabbo. Sace hi tassa saṃvaṇṇanaṃ sutvā āhārupacchedādinā upakkamena ekajavanavārāvasesepi āyusmiṃ antarā kālaṃ karoti, imināva mārito hoti. Paṇḍitena pana bhikkhunā iminā nayena anusitṭhi dātabbā “sīlavato nāma anacchariyā maggaphaluppatti, tasmā viharādīsu āsattiṃ akatvā Buddhagataṃ dhammagataṃ saṃghagataṃ kāyagatañca satim upaṭṭhapetvā manasikāre appamādo kātabbo”^{ti}. Maraṇavaṇṇepi saṃvaṇṇite so tāya saṃvaṇṇanāya kañci upakkamaṃ akatvā attano

1. Vi 3. 418 piṭṭhe.

2. Vi 3. 419 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 2. 60 piṭṭhādīsu.

dhammatāya yathāyunā yathānusandhināva marati, tappaccayā saṁvaṇṇako āpattiyā na kāretabbo.

13. “Na ca bhikkhave attānaṁ pādetabbaṁ, yo pāteyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato gilānena² bhikkhunāpi yena kenaci upakkamena antamaso āhārupacchedanēnapi attā na māretabbo. Yopi gilāno vijjamāne bhesajje ca upaṭṭhākesu ca maritukāmo āhāraṁ upacchindati, dukkaṭameva. Yassa pana mahā-ābādho cirānubandho, bhikkhū upaṭṭhahantā kilamanti jigucchanti, “kadā nu kho gilānato muccissāmā”³ti aṭṭiyanti. Sace so “ayaṁ attabhāvo paṭijaggiyamānōpi na tiṭṭhati, bhikkhū ca kilamanti”⁴ti āhāraṁ upacchindati, bhesajjaṁ na sevati, vaṭṭati. Yo pana “ayaṁ rogo kharo, āyusaṅkhārā na tiṭṭhanti, ayaṅca me viśesādhigamo hatthappatto viya dissati”⁵ti upacchindati, vaṭṭatiyeva. Agilānassapi uppannasamvegassa “āhārapariyesanaṁ nāma papaṅco, kammaṭṭhānameva anuyuñjissāmī”⁶ti kammaṭṭhānasīsenā upacchindantassa vaṭṭati. Viśesādhigamaṁ byākaritvā āhāraṁ upacchindati, na vaṭṭati. Sabhāgānāhi lajjibhikkhūnaṁ kathetum vaṭṭati.

14. “Na ca bhikkhave appaṭivekkhitvā āsane nisīditabbaṁ, yo nisīdeyya, āpatti dukkaṭassā”⁷ti vacanato āsanaṁ anupaparikkhitvā na nisīditabbaṁ. Kīdisaṁ⁸ pana āsanaṁ upaparikkhitabbaṁ, kīdisaṁ na upaparikkhitabbaṁ? Yaṁ suddhaṁ āsanaṁ eva hoti apaccattharaṇakaṁ, yaṅca āgantvā ṭhitānaṁ passatāmyeva atthariyati, taṁ na paccavekkhitabbaṁ, nisīditum vaṭṭati. Yampi manussā sayāṁ hatthena akkamitvā “idha bhante nisīdathā”⁹ti denti, tasmimpi vaṭṭati. Sacepi paṭhamameva āgantvāpi nisinnā pacchā uddhaṁ vā adho vā saṅkamanti, paṭivekkhaṇakiccaṁ natthi. Yampi tanukena vatthena yathā talaṁ dissati, evaṁ paṭicchannaṁ hoti, tasmimpi paṭivekkhaṇakiccaṁ natthi. Yaṁ pana paṭikacceva pāvāraḥkojavādīhi atthataṁ hoti, taṁ hatthena parāmasitvā sallakkhetvā nisīditabbaṁ. **Mahāpaccariyaṁ** pana “ghanasāṭakenapi atthate yasmim vali na paññāyati, taṁ na paṭivekkhitabbaṁ”¹⁰ti vuttaṁ.

1. Vi 1. 104 piṭṭhe.

3. Vi 1. 100 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 63 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 2. 61 piṭṭhe.

15. “Na bhikkhave davāya silā paṭivijjhitaḥ, yo paṭivijjheyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato hasādhippāyena pāsāṇo na pavaṭṭetabbo. Na kevalaṇca² pāsāṇo, aññampi yaṃ kiñci dārukhaṇḍaṃ vā iṭṭhakakhaṇḍaṃ vā hatthena vā yantena vā paṭivijjhitaṃ na vaṭṭati. Cetiyādīnaṃ atthāya pāsāṇādayo hasantā hasantā pavaṭṭentipi khipantipi ukkhipantipi, “kammassamayo”³ti vaṭṭati, aññampi īdisaṃ navakammaṃ vā karontā bhaṇḍakaṃ vā dhovantā rukkhāṃ vā dhovanadaṇḍakaṃ vā ukkhipitvā paṭivijjhanti, vaṭṭati, bhattavissaggakālādīsu kāke vā soṇe vā kaṭṭhaṃ vā kathalaṃ vā khipitvā palāpentī, vaṭṭati.

16. “Na bhikkhave dāyo ālimpitaḥ, yo ālimpeyya, āpatti dukkaṭassā”⁴ti vacanato vane aggi na dātabbo. Saccā⁴ pana “etthantare yo koci satto maratū”⁵ti aggiṃ deti, pārājikānantariyathullaccayapācittiyavattḥūnaṃ anurūpato pārājikādīni akusalarāsi ca hoti. “Allatīṇavanappatayo ḍayhantū”⁶ti aggiṃ dentassa pācittiyaṃ, “dabbūpakaraṇāni vinassantū”⁷ti aggiṃ dentassa dukkaṭaṃ. “Khiḍḍādhippāyenapi dukkaṭaṃ”⁸ti **Saṅkhepaṭṭhakathāyaṃ** vuttaṃ. “Yaṃ kiñci allasukkhāṃ sa-indriyānindriyaṃ ḍayhatū”⁹ti aggiṃ dentassa vatthuvassena pārājikathullaccayapācittiyadukkaṭāni veditabbāni.

Paṭaggidānaṃ pana parittakaraṇaṇca Bhagavatā anuññātāṃ, tasmā araṇṇe vanakammikehi vā dinnāṃ sayāṃ vā uṭṭhitaṃ aggiṃ āgacchantāṃ disvā “tiṇakuṭiyo mā vinassantū”¹⁰ti tassa aggino paṭaggim dātuṃ vaṭṭati, yena saddhim āgacchanto aggi ekato hutvā nirupādāno nibbāti. “Parittampi kātuṃ vaṭṭatī”¹¹ti tiṇakuṭikānaṃ samantā bhūmitacchanāṃ parikhākhaṇaṇaṃ vā, yathā āgato aggi upādānaṃ alabhitvā nibbāti, etaṇca sabbaṃ uṭṭhiteyeva aggismiṃ asati anupasampanne sayampi kātuṃ vaṭṭati. Anuṭṭhite pana anupasampannehi kappiyavohārena kāretabbaṃ, udakena pana nibbāpentehi appāṇakameva udakaṃ āsiñcitabbaṃ.

1. Vi 1. 105 piṭṭhe.

3. Vi 4. 279 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 2. 63 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 2. 71 piṭṭhādīsu.

17. Assaddhesu¹ micchādiṭṭhikulesu sakkaccaṃ paṇitabhojanaṃ labhitvā anupaparikkhitvā neva attanā paribhuñjitabbaṃ, na paresaṃ dātabbaṃ. Visamissampi hi tāni kulāni piṇḍapātaṃ denti. Yampi ābhidosikaṃ bhattaṃ vā khajjakaṃ vā tato labhati, tampi na paribhuñjitabbaṃ. Apihitavatthumpi hi sappavicchikādīhi adhisayitaṃ chaḍḍanīyadhammaṃ tāni kulāni denti. Gandhahaliddādimakkhitopi tato piṇḍapāto na gahetabbo. Sarīre rogaṭṭhānāni puñchitvā ṭhapitabbhattampi hi tāni dātabbaṃ maññantīti.

18. “Anāpatti bhikkhave gopakassa dāne”ti² vuttaṃ. Tattha³ kataraṃ gopakadānaṃ vaṭṭati, kataraṃ na vaṭṭati? Mahāsumatthero tāva āha “yaṃ gopakassa paricchinditvā dinnam hoti ‘ettakaṃ divase divase gaṇhā’ti, tadeva vaṭṭati, tato uttari na vaṭṭati”ti. Mahāpadumatthero panāha “kiṃ gopakānaṃ paṇṇaṃ āropetvā nimittasaññaṃ vā katvā dinnam atthi, etesaṃ hatthe vissaṭṭhakassa ete issarā, tasmā yaṃ denti, taṃ bahukampi vaṭṭati”ti. **Kurundaṭṭhakathāyaṃ** pana vuttaṃ “manussānaṃ ārāmaṃ vā aññaṃ vā phalāphalaṃ dāraḥ rakkhanti, tehi dinnam vaṭṭati, āharāpetvā pana na gahetabbaṃ. Saṃghike pana cetiyassa santake ca keṇiyā gahetvā rakkhantasseva dānaṃ vaṭṭati, vetanena rakkhantassa attano bhāgamattaṃ vaṭṭati”ti. **Mahāpaccariyaṃ** pana “yaṃ gihīnaṃ ārāmarakkhakaṃ bhikkhūnaṃ denti, etampi vaṭṭati. Bhikkhusaṃghassa ārāmagopakā yaṃ attano bhatiyā khaṇḍitvā denti, etaṃ vaṭṭati. Yopi upaḍḍhārāmaṃ vā kecideva rukkhe vā bhatim labhitvā rakkhati, tassapi attano sampattarukkhatoyeva dātuṃ vaṭṭati, keṇiyā gahetvā rakkhantassa pana sabbampi vaṭṭati”ti vuttaṃ. Etaṃ pana sabbaṃ byañjanato nānaṃ, atthato ekameva, tasmā adhippāyaṃ ñatvā gahetabbaṃ.

Apicettha ayampi vinicchayo vedītabbo⁴—yattha āvāsikā āgantukānaṃ na denti, phalavāre ca sampatte aññesaṃ abhāvaṃ disvā corikāya attanāva khādanti, tattha āgantukehi ghaṇṭim paharivā bhājetvā paribhuñjitum vaṭṭati. Yattha pana āvāsikā rukkhe rakkhitvā phalavāre sampatte bhājetvā khādanti, catūsu paccayesu sammā upanenti,

1. Vi-Ṭṭha 2. 62 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 1. 341 piṭṭhe.

2. Vi 1. 82 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 1. 339 piṭṭhādīsu.

anissarā tattha āgantukā. Yepi rukkhā cīvaratthāya niyametvā dinnā, tesupi āgantukā anissarā. Esa nayo sesapaccayatthāya niyametvā dinnepi. Ye pana tathā aniyametvā āvāsikā ca te rakkhitvā gopetvā corikāya paribhuñjanti, na tesu āvāsikānaṃ katikāya ṭhātabbaṃ. Ye phalaparibhogatthāya dinnā, āvāsikā ca ne rakkhitvā gopetvā sammā upanenti, tesueva tesam katikāya ṭhātabbaṃ. **Mahāpaccariyaṃ** pana vuttaṃ “catunnaṃ paccayānaṃ niyametvā dinnam theyyacittena paribhuñjanto bhaṇḍam agghāpetvā kāretabbo, paribhogavasena bhājetvā paribhuñjantassa bhaṇḍadeyyam. Yaṃ panettha senāsanatthāya niyamitaṃ, taṃ paribhogavaseneva bhājetvā paribhuñjantassa thullaccayañca bhaṇḍadeyyañcā”ti.

Odissa cīvaratthāya dinnam cīvareyeva upanetabbaṃ. Sace dubbhikkham hoti, bhikkhū piṇḍapātena kilamanti, cīvaram pana sulabham, saṃghasuṭṭhūyā apalokanakammaṃ katvā piṇḍapātepi upanetuṃ vaṭṭati. Senāsanena gilānapaccayena vā kilamantesu saṃghasuṭṭhūyā apalokanakammaṃ katvā tadatthāyapi upanetuṃ vaṭṭati. Odissa piṇḍapātathāya ca gilānapaccayatthāya ca dinnepi ese va nayo. Odissa senāsanatthāya dinnam pana garubhaṇḍam hoti, taṃ rakkhitvā gopetvā tadatthameva upanetabbaṃ. Sace pana dubbhikkham hoti, bhikkhū piṇḍapātena na yāpenti, ettha rājarogacorabhayādīhi aññattha gacchantānaṃ vihārā palujjanti, tālanāḷikerādike vināsentī, senāsanapaccayam pana nissāya yāpetuṃ sakkā hoti, evarūpe kāle senāsanam vissajjetvāpi senāsanajagganatthāya paribhogo Bhagavatā anuññāto. Tasmā ekaṃ vā dve vā varasenāsanāni ṭhapetvā itarāni lāmakakoṭiyā piṇḍapātathāya vissajjetuṃ vaṭṭanti, mūlavatthucchedam pana katvā na upanetabbaṃ.

Yo pana ārāmo catupaccayatthāya niyametvā dinno, tattha apalokanakammaṃ na kātabbaṃ. Yena paccayena pana ūnam, tadattham upanetuṃ vaṭṭati, ārāmo paṭijaggitabbo, vetanam datvāpi jaggāpetuṃ vaṭṭati. Ye pana vetanam labhitvā ārāme yeva geham katvā vasantā rakkhanti, te ce āgatānaṃ bhikkhūnaṃ nāḷikeraṃ vā tālapakkaṃ vā denti, yaṃ tesam saṃghena anuññātaṃ hoti “divase divase ettakam nāma khādathā”ti,

tadeva te dātum labhanti, tato uttari tesam dentānampi gahetum na vaṭṭanti. Yo pana ārāmaṃ keṇiyā gahetvā saṅghassa catupaccayatthāya kappiyabhaṇḍameva deti, ayaṃ bahukampi dātum labhati. Cetiyaṃ padīpatthāya vā khaṇḍaphullapaṭisaṅkharaṇatthāya vā dinna-ārāmopi jaggitaḥḥo, vetanaṃ datvāpi jaggāpetabbo. Vetanaṃ panettha cetiyasantakampi saṅghasantakampi dātum vaṭṭati. Etampi¹ ārāmaṃ vetanena tattheva vasitvā rakkhantānaṃ keṇiyā gahetvā kappiyabhaṇḍadāyakaṇaṃ tatthajātakaphaladānaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ.

19. Dhammikarakkhaṃ² yācanta atītaṃ anāgataṃ vā ārabba odissa ācikkhitum na vaṭṭati. Atītaṃ ārabba atthi odissa ācikkhanā, atthi anodissa ācikkhanā, anāgataṃ ārabhapi atthi odissa ācikkhanā, atthi anodissa ācikkhanā. Kathaṃ **atītaṃ ārabba odissa ācikkhanā** hoti? Bhikkhūnaṃ vihāre gāmadārakā vā dhuttādayo vā ye keci anācāraṃ ācaranti, rukkaṃ vā chindanti, phalāphalaṃ vā haranti, parikkhāre vā acchindanti, bhikkhu vohārike upasaṅkamitvā “amhākaṃ vihāre idaṃ nāma katan”ti vadati. “Kenā”ti vutte “asukena ca asukena cā”ti ācikkhati. Evaṃ atītaṃ ārabba odissa ācikkhanā hoti, sā na vaṭṭati. Taṃ sutvā te vohārikā tesam daṇḍaṃ karonti, sabbaṃ bhikkhussa gīvā hoti, “daṇḍaṃ gaṇhissanti”ti adhippāyepi sati gīvāyeva hoti. Sace pana “tassa daṇḍaṃ gaṇhathā”ti vadati, pañcamāsakamatte gahite pārājikaṃ hoti. “Kenā”ti vutte pana “asukenāti vattum amhākaṃ na vaṭṭati, tumheyyeva jānissatha. Kevalaṃhi mayaṃ rakkhaṃ yācāma, taṃ no detha, avahaṭṭhaṇḍaṃ āharāpethā”ti vattabbaṃ. Evaṃ **anodissa ācikkhanā** hoti, sā vaṭṭati. Evaṃ vutte sacepi te vohārikā kārake gavesitvā tesam daṇḍaṃ karonti, sabbasāpateyyepi gahite bhikkhuno neva gīvā, na āpatti. Parikkhāraṃ harante disvā tesam anattakāmatāya “coro coro”ti vattumpi na vaṭṭati. Evaṃ vuttepi hi yaṃ tesam daṇḍaṃ karonti, sabbaṃ bhikkhuno gīvā hoti. Attano vacanakaraṃ pana “iminā me parikkhāro gahito, taṃ āharāpehi, mā cassa daṇḍaṃ

1. Ekampi (Sī)

2. Vi-Ṭṭha 3. 182 piṭṭhādīsu.

karohī”ti vattum vaṭṭati. Dāsadāsivāpi-ādinampi atthāya aḍḍam karonti ayam akappiya-aḍḍo nāma, na vaṭṭati.

Katham **anāgataṃ ārabha odissa ācikkhanā** hoti? Vuttanayeneva parehi anācārādīsu katesu bhikkhu vohārike evaṃ vadati “amhākaṃ vihāre idaṇcidaṇca karonti, rakkham no detha āyatim akaraṇatthāyā”ti. “Kena evaṃ katan”ti vutte ca “asukena ca asukena cā”ti ācikkhati. Evaṃ anāgataṃ ārabha odissa ācikkhanā hoti, sāpi na vaṭṭati. Tesañhi daṇḍe kate purimanayeneva sabbaṃ bhikkhussa gīvā, sesaṃ purimasadisameva. Sace vohārikā “bhikkhūnaṃ vihāre evarūpaṃ anācāraṃ karontānaṃ imaṃ nāma daṇḍam karomā”ti bherim carāpetvā āṇāya atitṭhamāne pariyesitvā daṇḍam karonti, bhikkhuno neva gīvā, na āpatti. Vihārasīmāya rukkhādīni chindantānaṃ vāsipharasu-ādīni gahetvā pāsāṇehi koṭṭenti, na vaṭṭati. Sace dhārā bhijjati, kārapetvā dātabbā. Upadhāvitvā tesaṃ parikkhāre gaṇhanti, tampi na kātabbaṃ. Lahuparivattañhi cittaṃ, theyyacetanāya uppannāya mūlacchejjampi gaccheyya.

20. Uccāraṃ vā passāvaṃ vā saṅkāraṃ vā vighāsaṃ vā tirokuṭṭe vā tiropākāre vā chaḍḍetum vā chaḍḍāpetum vā na vaṭṭati. Cattāripi¹ vatthūni ekapayogena chaḍḍentassa ekameva dukkaṭaṃ, pāṭekkaṃ chaḍḍentassa vatthugaṇanāya dukkaṭāni. Āṇattiyampi eseva nayo. Dantakaṭṭhachaḍḍanepi dukkaṭameva. Oloketvā vā avalaṇṇe² vā uccārādīni chaḍḍentassa anāpatti. Yampi manussānaṃ upabhogaparibhogaṃ ropimaṃ khettaṃ hotu nāḷikerādi-ārāmo vā, tatthāpi yattha katthaci ropimaharitaṭṭhāne etāni vatthūni chaḍḍetum na vaṭṭati. Chaḍḍentassa purimanayeneva āpattibhedo veditabbo. Khette vā ārāme vā nisīditvā bhuñjamāno ucchu-ādīni vā khādamāno gacchanto ucchiṭṭhodakacalakādīni haritaṭṭhāne chaḍḍeti, antamaso udakaṃ pivitvā matthakacchinnanāḷikerampi chaḍḍeti, dukkaṭaṃ. Kasitaṭṭhāne nikkhittabīje añkure utṭhitepi avuṭṭhitepi dukkaṭameva. Anikkhittabījesu pana khettaḷṇādīsu asaṇḍātaropimesu khettamariyādādīsu vā chaḍḍetum vaṭṭati, manussānaṃ kacavarachaḍḍanaṭṭhānepi vaṭṭati.

1. Vi-Ṭṭha 3. 200 piṭṭhādīsu.

2. Avalaṇṇetvā (Sī)

manussesu sassam uddharitvā gatesu chaḍḍitakhettaṃ nāma hoti, tattha vaṭṭati. Yattha pana “lāyitampi pubbaṇṇādi puna uṭṭahissatī”ti rakkhanti, tattha na vaṭṭati.

21. “Na bhikkhave nahāyamānena bhikkhunā rukkhe kāyo ugghamsetabbo, yo ugghamseyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato nahāyantena² rukkhe vā nahānatitthe nikhanitvā ṭhapitatthambhe vā iṭṭhakasilādārukuṭṭānaṃ aññatarasmim kuṭṭe vā kāyo na ghamsetabbo.

“Na bhikkhave aṭṭāne nahāyitabbaṃ, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato aṭṭānepi nahāyituṃ na vaṭṭati. **Aṭṭānaṃ** nāma rukkhaṃ phalakaṃ viya tacchetvā aṭṭhapadākārena rājiyo chinditvā nahānatitthe nikhananti, tattha cuṇṇāni ākiritvā manussā kāyaṃ ghaṃsanti.

“Na bhikkhave gandhabbahatthakena nahāyitabbaṃ, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato nahānatitthe ṭhapitena dārumayahatthena cuṇṇāni gahetvā manussā sarīraṃ ghaṃsanti, tena nahāyituṃ na vaṭṭati.

“Na bhikkhave kuruvindakasuttiyā nahāyitabbaṃ, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato kuruvindakasuttiyāpi nahāyituṃ na vaṭṭati. **Kuruvindakasutti** nāma kuruvindakapāsānacūṇṇāni lākhāya bandhitvā katagūḷikakalāpako vuccati, yaṃ ubhosu antesu gahetvā sarīraṃ ghaṃsanti.

“Na bhikkhave viggayha parikammaṃ kārāpetabbaṃ, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato aññamaññaṃ sarīrena ghaṃsantuṃ na vaṭṭati.

“Na bhikkhave mallakena nahāyitabbaṃ, yo nahāyeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave gilānassa akatamallakan”ti⁴ vacanato makaradaṇḍake chinditvā mallakamūlasaṇṭhānena kataṃ “mallakan”ti vuccati, idaṃ gilānassapi na vaṭṭati. **Akatamallakaṃ** nāma dante acchinditvā kataṃ, idaṃ agilānassa na vaṭṭati, iṭṭhakakhaṇḍaṃ pana kapālakhaṇḍaṃ vā vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave ukkāsiṃ puthupāṇikaṃ”ti⁴ vacanato ukkāsiṃ puthupāṇikaṇca vaṭṭati. **Ukkāsiṃ** nāma vatthavaṭṭi, tasmā

1. Vi 4. 239 piṭṭhe.

3. Vi 4. 240 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 44 piṭṭhādīsu.

4. Vi 4. 241 piṭṭhe.

nahāyantassa yassa kassaci nahānasātakavaṭṭiyā piṭṭhiṃ ghaṃsitudā vaṭṭati. **Puthupāṇikanti** hatthaparikkammaṃ vuccati, tasmā sabbesaṃ hatthena piṭṭhiparikkammaṃ kātum vaṭṭati.

Idaṃ panettha nahānavattaṃ—udakatitthaṃ gantvā yattha vā tattha vā cīvaram nikkhipitvā vegena ṭhitakeneva na otaritabbaṃ, sabbadisā pana oloketvā vivittabhāvaṃ ñatvā khāṇugumbalatādīni vavatthapetvā tikkhattuṃ ukkāsitvā avakuja ṭhitena uttarāsaṅgacīvaram apantvā pasāretabbaṃ, kāyabandhanaṃ mocetvā cīvarapiṭṭheyeva ṭhapetabbaṃ. Sace udakasāṭikā natthi, udakante ukkuṭikaṃ nisīditvā nivāsanaṃ mocetvā sace ninnaṭṭhānaṃ atthi, ātape pasāretabbaṃ. No ce atthi, saṃharitvā ṭhapetabbaṃ. Otarantena saṇikaṃ nābhippamaṇamattaṃ otaritvā vīciṃ anuṭṭhapentena saddaṃ akarontena nivattitvā āgatadisābhimukhena nimujjitabbaṃ, evaṃ cīvaram rakkhitaṃ hoti. Ummujjantenapi saddaṃ akarontena saṇikaṃ ummujjitvā nahānapariyosāne udakante ukkuṭikena nisīditvā nivāsanaṃ parikkhipitvā utṭhāya supariṃṇaḍalaṃ nivāsetvā kāyabandhanaṃ bandhitvā cīvaram pārūpitvāva ṭhātabbaṃ.

22. “Na bhikkhave vallikā dhāretabbā. Na pāmaṅgo dhāretabbo. Na kaṇṭhasuttakaṃ dhāretabbaṃ. Na kaṭṭisuttakaṃ dhāretabbaṃ. Na ovaṭṭikaṃ dhāretabbaṃ. Na kāyūraṃ dhāretabbaṃ. Na hatthābharaṇaṃ dhāretabbaṃ. Na aṅgulimuddikā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”¹ vacanato kaṇṇapiṇḍandhanādi yaṃ kiñci ābharaṇaṃ na vaṭṭati. Tattha² **vallikā**ti kaṇṇato nikkhantamuttolambakādīnaṃ etaṃ adhivacanaṃ. Na kevalaṅca vallikā eva, yaṃ kiñci kaṇṇapiṇḍandhanam antamaso tālapaṇṇampi na vaṭṭati. **Pāmaṅganti** yaṃ kiñci palambakasuttaṃ. **Kaṇṭhasuttakanti** yaṃ kiñci gīvūpagaṃ ābharaṇaṃ. **Kaṭṭisuttakanti** yaṃ kiñci kaṭṭipiṇḍandhanam, antamaso suttatantumattampi. **Ovaṭṭikanti** valayaṃ. **Kāyūrādīni** pākāṭāneva.

23. “Na bhikkhave dīghā kesā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave dvemāsikaṃ vā duvaṅgulaṃ vā”¹

1. Vi 4. 241 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 44 piṭṭhādīsu.

vacanato sace kesā antodvemāse dvaṅgulaṃ pāpuṇanti, antodvemāseyeva chinditabbā, dvaṅgulehi atikkāmetuṃ na vaṭṭati. Sacepi na dīghā, dvemāsato ekadivasampi atikkāmetuṃ na labhatiyeva. Ubhayathāpi ukkaṭṭhaparicchedova vutto, tato oraṃ pana na vaṭṭanabhāvo nāma natthi.

“Na bhikkhave kattarikāya kesā chedāpetabbā, yo chedāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave ābādhapaccayā kattarikāya kese chedāpetuṃ”¹ vacanato ābādhaṃ vinā kattarikāya kese chedāpetuṃ na vaṭṭati.

“Na bhikkhave kocchena kesā osaṇṭhetabbā². Na phaṇakena kesā osaṇṭhetabbā. Na hatthaphaṇakena kesā osaṇṭhetabbā. Na siṭthatelakena kesā osaṇṭhetabbā. Na udakatelakena kesā osaṇṭhetabbā, yo osaṇṭheyya, āpatti dukkaṭassā”³ vacanato maṇḍanatthāya kocchādīhi kesā na osaṇṭhetabbā, uddhalomena pana anulomanipātanatthaṃ hatthaṃ temetvā sīsaṃ puñchitabbā, uṇhābhitattarajasirānampi allahatthena puñchituṃ vaṭṭati.

24. “Na bhikkhave ādāse vā udakapatte vā mukhanimittaṃ oloketabbā, yo olokeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave ābādhapaccayā ādāse vā udakapatte vā mukhanimittaṃ oloketuṃ”³ vacanato ābādhaṃ vinā ādāse vā udakapatte vā mukhaṃ na oloketabbā. Ettha ca kaṃsapattādīnipi yesu mukhanimittaṃ paññāyati, sabbāni ādāsasaṅkhameva gacchanti, kaṇḍiyādīnipi ca udakapattasaṅkhameva. Tasmā yattha katthaci oloketassa dukkaṭaṃ. Ābādhapaccayā pana “sañchavi nu kho me vaṇo, udāhu na tāvā”^{ti} jānanatthaṃ vaṭṭati, “jiṇṇo nu khomhi, no”^{ti} evaṃ āyusaṅkhāraṃ olokanatthampi vaṭṭatīti vuttaṃ.

“Na bhikkhave mukhaṃ ālīpitaṃ. Na mukhaṃ ummadditaṃ. Na mukhaṃ cuṇṇetaṃ. Na manosilikāya mukhaṃ lañchetaṃ. Na aṅgarāgo kātabbo. Na mukharāgo kātabbo. Na aṅgarāgamukharāgo kātabbo, yo kareyya, āpatti

1. Vi 4. 274 piṭṭhe.

2. Osaṇhetabbā (Sī)

3. Vi 4. 242 piṭṭhe.

dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave ābādhapaccayā mukhaṃ ālimpitun”ti¹
vacanato ābādhaṃ vinā mukhaviḥpanādi na kātabbhaṃ.

25. “Na bhikkhave naccaṃ vā gītaṃ vā vāditāṃ vā dassanāya
gantabbaṃ, yo gaccheyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato naccādiṃ
dassanāya na gantabbaṃ. Ettha³ ca **naccanti** naṭṭādayo vā naccantu soṇḍā vā
antamaso morasūvamakkaṭṭādayopi, sabbametaṃ naccameva, tasmā
antamaso moranaccampi dassanāya gacchantassa dukkaṭaṃ. Sayampi
naccantassa vā naccāpentassa vā dukkaṭameva. **Gītanti** naṭṭādīnaṃ vā gītaṃ
hotu ariyānaṃ parinibbānakāle ratanattayaguṇūpasañhitaṃ sādhuḥkīlitaḡitaṃ
vā⁴ asaṇṇatabhikkhūnaṃ dhammabhaṇakagītaṃ vā antamaso dantaḡitampi,
“yaṃ gāyissāmā”ti pubbabhāge okūjantā karonti, sabbametaṃ gītameva,
sayam gāyantassapi gāyāpentassapi dukkaṭameva.

“Pañcime bhikkhave ādīnavā āyatakena gītassarena dhammaṃ
gāyantassa. Attanāpi tasmiṃ sare sārājanti, parepi tasmiṃ sare
sārājanti, gahapatikāpi ujjhāyanti, sarakuttimpī nikāmayamānassa
samādhissa bhaṅgo hoti, pacchimā janatā diṭṭhānugatiṃ āpajanti. Ime
kho bhikkhave pañca ādīnavā āyatakena gītassarena dhammaṃ
gāyantassa. Na bhikkhave āyatakena gītassarena dhammo gāyitaḡo, yo
gāyeyya, āpatti dukkaṭassā”ti²—

Vacanato āyatakena gītassarena dhammopi na gāyitaḡo.

Āyatako⁵ nāma **gītassaro** taṃ taṃ vattaṃ bhinditvā akkharāni vināsetvā
pavatto. Dhamme pana suttantavattaṃ nāma atthi, jātakavattaṃ nāma atthi,
gāthāvattaṃ nāma atthi, taṃ vināsetvā atidīghaṃ kātuṃ na vaṭṭati,
caturassena vattena parimaṇḍalāni padabyañjanāni dassetabbāni.
“Anujānāmi bhikkhave sarabhaññaṃ”ti² vacanato pana sarena dhammaṃ
bhaṇituṃ vaṭṭati. **Sarabhañña** kira taraṅgavattadhotakavattagalitavattādīni⁶
dvattiṃsa vattāni atthi, tesu yaṃ icchatī, taṃ kātuṃ labhati. Sabbesaṃ
padabyañjanaṃ avināsetvā

1. Vi 4. 242 piṭṭhe.

4. Sādhugītaṃ vā (Ka)

2. Vi 4. 243 piṭṭhe.

5. Vi-Ṭīha 4. 46 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭīha 3. 201 piṭṭhe.

6. ...gaṇhakavattādīni (Sī)

vikāraṃ akatvā samaṇasārūpena caturassena nayena pavattanaṃyeva lakkhaṇaṃ.

Vāditam nāma tantibaddhādivādanīyabhaṇḍaṃ vāditam vā hotu kuṭabherivāditam vā antamaso udakabherivāditampi, sabbametaṃ na vaṭṭati. Yaṃ pana niṭṭhubhanto vā sāsāṅke vā ṭhito accharikaṃ vā phoṭeti, pāṇiṃ vā paharati, tattha anāpatti, sabbam antarārāme ṭhitassa passato anāpatti, passissāmīti vihārato vihāraṃ gacchantassa āpattiyeva. Āsanasālāyaṃ nisinno passati, anāpatti. Passissāmīti uṭṭahitvā gacchato āpatti, vīthiyaṃ ṭhatvā gīvaṃ parivattetvā passatopi āpattiyeva. Salākabhaddādināṃ vā atthāya aññaṃ vā kenaci karaṇīyena gantvā gataṭṭhāne passati vā suṇāti vā, anāpatti. Āpadāsu tādisena upaddavena upadduto samajjaṭṭhānaṃ pavisati, evaṃ pavisitvā passantassa suṇantassa vā anāpatti. “Cetiyaṃ upahāraṃ detha upāsakā”ti vattumpi, “tumahākaṃ cetiyaṃ upahāraṃ karomā”ti vutte sampaṭicchitumpi na labhati. “Tumahākaṃ cetiyaṃ upaṭṭhānaṃ karomā”ti vutte pana “upaṭṭhānakaraṇaṃ nāma sundaraṃ”ti vattum vaṭṭati.

26. “Na bhikkhave attano aṅgaajātaṃ chetabbaṃ, yo chindeyya, āpatti thullaccayassā”ti¹ vacanato aṅgaajātaṃ² chindantassa thullaccayaṃ, aññaṃ pana kaṇṇanāsā-aṅgali-ādiṃ yaṃ kiñci chindantassa tādisaṃ vā dukkhaṃ uppādentassa dukkaṭaṃ. Ahikīṭadaṭṭhādīsu pana aññābādhapaccayā vā lohitam vā mocentassa chindantassa vā anāpatti.

27. “Na bhikkhave gihīnaṃ uttarimanussadhammaṃ iddhipāṭihāriyaṃ dassetabbaṃ, yo dasseyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato gihīnaṃ vikubbaniddhiṃ dassetuṃ na vaṭṭati, adhiṭṭhāniddhi pana appaṭikkhittā.

28. “Na bhikkhave sovaṇṇamayo patto dhāretabbo. Na rūpiyamayo. Na maṇimayo. Na veḷuriyamayo. Na phalikamayo. Na kaṃsamayo. Na kācamayo. Na tipumayo. Na sīsamayo. Na tambaloḥamayo patto dhāretabbo, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti⁴ vacanato

1. Vi 4. 246 piṭṭhe.

3. Vi 4. 247 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 4. 46 piṭṭhādīsu.

4. Vi 4. 248 piṭṭhe.

suvanṇamayādipatto na vaṭṭati. Sacepi gihī bhattagge suvaṇṇataṭṭikādīsū byañjanaṃ katvā upanāmenti, āmasitumpi na vaṭṭati.

Phalikamayakācamayakaṃsamayāni pana taṭṭikādīni bhājanāni puggalikaparibhogeneva na vaṭṭanti, Saṃghikaparibhogena vā gihivikaṭāni vā vaṭṭanti. Tambalohamayopi pattoyeva na vaṭṭati, thālakaṃ pana vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave dve patte ayopattaṃ mattikāpattan”¹ti dveyeva ca pattā anuññātā.

“Na bhikkhave tumbakaṭāhe piṇḍāya caritabbaṃ, yo careyya, āpatti dukkaṭassā”²ti vacanato lābukaṭāhaṃ pariharitum na vaṭṭati, taṃ labhitvā pana tāvakālikam paribhuñjitum vaṭṭati. **Ghaṭikaṭāhe**pi eseva nayo.

“Na bhikkhave chavasīsapatto dhāretabbo, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”²ti vacanato chavasīsamayopi patto na vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave pattādhārakan”³ti vacanato bhūmidārudaṇḍavallivettādīhi⁴ kate bhūmi-ādhārake dārudaṇḍa-ādhārake ca pattam ṭhapetum vaṭṭati. Ettha ca “bhūmi-ādhārake tayo daṇḍādhārake dve patte uparūpari ṭhapetum vaṭṭati”³ti **Kurundiyaṃ** vuttam. **Mahā-atṭhakathāyaṃ** pana vuttam “bhūmi-ādhārake⁵ tiṇṇam pattānam anokāso, dve ṭhapetum vaṭṭati. Dāru-ādhārakadaṇḍādhārakesupi susajjitesu eseva nayo. Bhamakoṭṭisadiso pana dāru-ādhārako tīhi daṇḍakehi baddho, daṇḍādhārako ca ekassapi pattassa anokāso, tattha ṭhapetvāpi hatthena gahetvāva nisīditabbaṃ, bhūmiyaṃ pana nikkujjitvā ekameva ṭhapetabbaṃ”³ti.

“Na bhikkhave miḍḍhante patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”³ti vacanato ālindakamiḍḍhikādīnam ante ṭhapetum na vaṭṭati. Sace pana parivattetvā tattheva patiṭṭhāti, evarūpāya vitthiṇṇāya miḍḍhikāya ṭhapetum vaṭṭati.

“Na bhikkhave paribhaṇḍante patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”³ti vacanato bāhirapasse katāya tanukamiḍḍhikāya antepi eseva nayo. “Anujānāmi bhikkhave coḷakan”³ti vacanato

1. Vi 4. 248 piṭṭhe.

2. Vi 4. 251 piṭṭhe.

3. Vi 4. 249 piṭṭhe.

4. Dantavallivettādīhi (Sī)

6. Bhūmi-ādhārako (?)

coḷakaṃ pattharivā tattha ṭhapetum vaṭṭati. Tasmim̐ pana asati kaṭasārake vā taṭṭikāya vā mattikāya vā paribhaṇḍakatāya bhūmiyā yattha na dussati, tathārūpāya vālikāya vā ṭhapetum vaṭṭati. Paṃsurajādīsu pana kharabhūmiyaṃ vā ṭhapentassa dukkaṭaṃ.

“Na bhikkhave patto laggetabbo, yo laggeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ vacanato nāgadantādīsu yattha katthaci laggetum na vaṭṭati, cīvaravaṃsepi bandhitvā ṭhapetum na vaṭṭati.

“Na bhikkhave mañce patto nikkhipitabbo, yo nikkhipeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ vacanato bhaṇḍakaṭṭhapanatthameva vā kataṃ hotu nisīdanasayanattham̐ vā, yattha katthaci mañce vā piṭhe vā ṭhapentassa dukkaṭaṃ, aññena pana bhaṇḍakena saddhim̐ bandhitvā ṭhapetum, aṭaniyaṃ bandhitvā olambitum̐ vā vaṭṭati, bandhitvāpi upari ṭhapetum na vaṭṭatiyeva. Sace pana mañco vā piṭham̐ vā ukkhipitvā cīvaravaṃsādīsu aṭṭakacchannena ṭhapitaṃ hoti, tattha ṭhapetum vaṭṭati. Aṃsavaṭṭanakena aṃsakūṭe laggetvā aṅke ṭhapetum vaṭṭati, chatte bhattapūropi aṃsakūṭe laggitapattopi ṭhapetum na vaṭṭati. Bhaṇḍakena pana saddhim̐ bandhitvā aṭṭakaṃ katvā vā ṭhapite yo koci ṭhapetum vaṭṭati.

“Na bhikkhave pattahatthena kavāṭaṃ paṇāmetabbaṃ, yo paṇāmeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ vacanato pattahatthena kavāṭaṃ na paṇāmetabbaṃ. Ettha ca na kevalaṃ yassa patto hatthe, so eva pattahattho. Na kevalaṅca kavāṭameva paṇāmetum na labhati, apica kho pana hatthe vā piṭṭhipāde vā yattha yatthaci sarīrāvayave pattasmiṃ sati hatthena vā pādena vā sīsena vā yena kenaci sarīrāvayavena kavāṭaṃ vā paṇāmetum ghaṭikaṃ vā ukkhipitum sūciṃ vā kuñcikāya avāpuritum na labhati, aṃsakūṭe pana pattam̐ laggetvā yathāsukhaṃ avāpuritum labhati.

“Na bhikkhave calakāni vā aṭṭhikāni vā ucchiṭṭhodakaṃ vā pattena nīharitabbaṃ, yo nīhareyya, āpatti dukkaṭassā”² vacanato calakādīni pattena nīharitum na vaṭṭati. Ettha ca **calakānī**ti cabbetvā apaviddhāmisāni. **Aṭṭhikānī**ti macchamaṃsa-aṭṭhikāni. **Ucchiṭṭhodakanti** mukhavikkhālītodakaṃ. Etesu yaṃ kiñci pattena nīharantassa dukkaṭaṃ. Pattam̐ paṭiggahaṃ katvā hattham̐

1. Vi 4. 250 piṭṭhe.

2. Vi 4. 251 piṭṭhe.

dhovitumpi na labhati. Hatthadhotapādadhota-udakampi patte ākiritvā nīharitum na vaṭṭati, anucchiṭṭhaṃ suddhapattaṃ ucchiṭṭhahatthena gaṇhitum na vaṭṭati, vāmahatthena panettha udakaṃ āsiñcitvā ekaṃ udakagaṇḍusaṃ gahetvā ucchiṭṭhahatthena gaṇhitum vaṭṭati. Ettāvatāpi hi so ucchiṭṭhapatto hoti, hatthaṃ pana bahi-udakena vikkhāletvā gahetum vaṭṭati. Macchamaṃsaphalāphalādīni ca khādanto yaṃ tattha aṭṭhiṃ vā calakaṃ vā chaḍḍetukāmo hoti, taṃ patte ṭhapetum na labhati. Yaṃ pana paṭikhāditukāmo hoti, taṃ patte ṭhapetum labhati. Aṭṭhikakaṇṭakādīni tattheva katvā hatthena luñcitvā khādītum vaṭṭati. Mukhato nīhaṃ pana yaṃ kiñci puna khādītukāmo patte ṭhapetum na labhati, siṅgiveranālīkerakhaṇḍādīni ḍaṃsitvā puna ṭhapetum labhati.

29. “Na ca bhikkhave sabbapaṃsukūlikena bhavitabbaṃ, yo bhaveyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² vacanato sabbapaṃsukūlikena na bhavitabbaṃ. Ettha pana cīvaraṇca mañcapīṭhaṇca paṃsukūlaṃ vaṭṭati, ajjhoharaṇīyaṃ pana dīnnameva gahetabbaṃ.

30. “Na bhikkhave addhānamaggappaṭipannena bhikkhunā parissāvanaṃ yāciyamānena na dātabbaṃ, yo na dadeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}³ vacanato aparissāvanakassa⁴ yācamānassa parissāvanaṃ adātum na vaṭṭati. Yo pana attano hatthe parissāvane vijjamānepi yācati, tassa na akāmā dātabbaṃ.

“Na ca bhikkhave aparissāvanakena bhikkhunā addhānamaggo paṭipajjitabbo, yo paṭipajjeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}³ vacanato aparissāvanakena maggo na gantabbo. Sacepi na hoti parissāvanaṃ vā dhammakaraṇaṃ vā, saṅghāṭikaṇṇo adhiṭṭhātabbo “iminā parissāvetvā pivissāmi”^{ti}.

“Anujānāmi bhikkhave daṇḍaparissāvanan”^{ti}⁵ vacanato daṇḍaparissāvanampi vaṭṭati. **Daṇḍaparissāvanaṃ** nāma yattha rajakānaṃ khāraparissāvanaṃ viya catūsu pādesu baddhanisṣeṇikāya sāṭakaṃ bandhitvā majjhe daṇḍake udakaṃ āsiñcanti, taṃ ubhopi koṭṭhāse pūretvā parissāvati.

1. Na khādītukāmo (Sī)

2. Vi 4. 251 piṭṭhe.

3. Vi 4. 255 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 4. 50 piṭṭhe.

5. Vi 4. 256 piṭṭhe.

“Anujānāmi bhikkhave ottharakan”^{ti}¹ vacanato ottharakaṃ parissāvanampi vaṭṭati. **Ottharakaṃ** nāma yaṃ udaye ottharivitvā ghaṭakena udakaṃ gaṇhanti, tañhi catūsu daṇḍakesu vattham bandhitvā udaye cattāro khāṇuke nikhanitvā tesu bandhitvā sabbapariyante udakato mocetvā majjhe ottharivitvā ghaṭena udakaṃ gaṇhanti.

31. “Na bhikkhave naggena naggo abhivādetabbo, yo abhivādeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}² ādivacanato na naggena naggo abhivādetabbo, na naggena abhivādetabbaṃ, na naggena naggo abhivādāpetabbo, na naggena abhivādāpetabbaṃ, na naggena naggassa parikammaṃ kātappaṃ, na naggena naggassa dātabbaṃ, na naggena paṭiggahetabbaṃ, na naggena khāditabbaṃ, na naggena bhuñjitabbaṃ, na naggena sāyitabbaṃ, na naggena pātappaṃ.

“Anujānāmi bhikkhave tisso paṭicchādiyo jantāgharapaṭicchādīm udakapaṭicchādīm vatthapaṭicchādīm”^{ti}³ vacanato tisso paṭicchādiyo vaṭṭanti. Ettha ca jantāgharapaṭicchādi udakapaṭicchādi ca parikammaṃ karontasseva vaṭṭati, sesesu abhivādanādīsu na vaṭṭati. Vatthapaṭicchādi pana sabbakammesu vaṭṭati.

32. “Na bhikkhave pupphābhikiṇṇesu sayanesu sayitabbaṃ, yo sayeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁴ vacanato pupphehi santhatesu sayanesu na sayitabbaṃ, gandhagandham pana gahetvā kavāṭe pañcaṅgulīm dātum vaṭṭati puppham gahetvā vihāre ekamantaṃ nikkhipitum.

33. “Na bhikkhave āsittakūpadhāne bhuñjitabbaṃ, yo bhuñjeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁴ vacanato āsittakūpadhāne ṭhapetvā na bhuñjitabbaṃ. **Āsittakūpadhānanti** tambalohena vā rajatena vā katāya peḷāya etaṃ adhivacanāṃ, paṭikkhittattā pana dārumayāpi na vaṭṭati.

34. “Anujānāmi bhikkhave maḷorikan”^{ti} vacanato maḷorikāya ṭhapetvā bhuñjitum vaṭṭati. **Maḷorikā**ti daṇḍadhārako vuccati. Yaṭṭhi-ādhārakapaṇṇādhārakapacchikapīṭhādīnipi ettheva pavittāni. Ādhārakasaṅkhepagamanato hi paṭṭhāya chiddam viddhampi aviddhampi vaṭṭatiyeva.

1. Vi 4. 256 piṭṭhe. 2. Vi 4. 258 piṭṭhe. 3. Vi 4. 259 piṭṭhe. 4. Vi 4. 261 piṭṭhe.

35. “Na bhikkhave ekabhājane bhuñjitabbaṃ, yo bhuñjeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}¹ ādivacanato na ekabhājane bhuñjitabbaṃ, na ekathālake pātabbaṃ. Sace pana eko bhikkhu bhājanato phalaṃ vā pūpaṃ vā gahetvā gacchati, tasmim̐ apagate itarassa sesakaṃ bhuñjitum vaṭṭati, itarassapi tasmim̐ khīṇe² puna gahetum vaṭṭati.

“Na bhikkhave ekamañce tuvaṭṭitabbaṃ, yo tuvaṭṭeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}¹ ādivacanato na ekamañce nipajjitabbaṃ, na ekattharaṇe nipajjitabbaṃ. Vavatthānaṃ pana dassetvā majjhe kāsavaṃ vā kattarayattim̐ vā antamaso kāyabandhanampi ṭhapetvā nipajjantānaṃ anāpatti. Ekapāvuraṇehi ekattharaṇapāvuraṇehi ca na nipajjitabbaṃ. Ekaṃ attharaṇaṇceva pāvuraṇaṇca etesanti ekattharaṇapāvuraṇā. Saṃhārimānaṃ pāvārattharaṇakaṭasārakādīnaṃ ekaṃ antaṃ attharivā ekaṃ pārūpitvā nipajjantānametaṃ adhivacanāṃ³.

36. “Na bhikkhave celappaṭikā akkamitabbā, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁴ vacanato na celasanthāro akkamitabbo, “anujānāmi bhikkhave gihīnaṃ maṅgalatthāya yāciyamānena celappaṭikaṃ akkamitun”^{ti}⁵ vacanato pana kāci itthi⁶ apagatagabbhā vā hoti garugabbhā vā, evarūpesu ṭhānesu maṅgalatthāya yāciyamānena akkamitum vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave dhotapādakaṃ akkamitun”^{ti}⁵ vacanato pādadhovanaṭṭhāne dhotahi pādehi akkamanatthāya atthatapaccattharaṇaṃ akkamitum vaṭṭati.

37. “Na bhikkhave katakaṃ paribhuñjitabbaṃ, yo paribhuñjeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁵ vacanato katakaṃ na vaṭṭati. **Katakaṃ** nāma padumakaṇṇikākāraṃ pādaghamsanattamaṃ kaṇṭake uṭṭhāpetvā kataṃ. Taṃ vaṭṭaṃ vā hotu caturassādibhedā vā, bāhulikānuyogattā paṭikkhittameva, neva paṭiggahetum, na paribhuñjitum vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave tisso pādaghamsaniyo sakkharaṃ kathalaṃ samuddapheṇakaṃ”^{ti}⁵ vacanato sakkharādīhi pādaghamsanaṃ vaṭṭati. **Sakkharā**ti pāsāṇo vuccati, pāsāṇapheṇakopi vaṭṭatiyeva.

1. Vi 4. 262 piṭṭhe.

4. Vi 4. 267 piṭṭhe.

2. Khaṇe (Sī)

5. Vi 4. 268 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 209 piṭṭhe.

6. Vi-Ṭṭha 4. 52 piṭṭhādīsu.

38. “Na bhikkhave cāmaribījanī dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti¹ vacanato cāmarivālehi katabījanī na vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave makasabījanīm. Anujānāmi bhikkhave Tisso bījaniyo vākamayaṃ usīramayaṃ morapiñchamayaṃ. Anujānāmi bhikkhave vidhūpanaṇca tālavaṇṭaṇcā”¹ti¹ vacanato makasabījanī-ādi vaṭṭati. Tattha **vidhūpananti** bījanī vuccati. **Tālavaṇṭam** pana tālapaṇṇehi vā kataṃ hotu veḷudantavilīvehi vā morapiñchehi vā cammavikatīhi vā, sabbaṃ vaṭṭati. **Makasabījanī** dantamayavisāṇamayadaṇḍakāpi vaṭṭati. Vākamayabījaniyā ketakapārohakuntālapaṇṇādimayāpi saṅgahitā.

39. “Na bhikkhave chattaṃ dhāretabbam, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave gilānassa chattaṃ”¹ti¹ vacanato agilānena chattaṃ na dhāretabbam. Yassa pana kāyaḍāho vā pittaḥ vā hoti cakkhu vā dubbalaṃ, añño vā koci ābādho vinā chattaṇa uppajjati, tassa gāme vā araṇṇe vā chattaṃ vaṭṭati. Vasse pana cīvaraguttatthampi vālamigacorabhayesu attaguttatthampi vaṭṭati, ekapaṇṇacchattaṃ pana sabbattheva vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave agilānenapi ārāme ārāmūpacāre chattaṃ dhāretun”²ti² vacanato pana agilānassapi ārāma-ārāmūpacāresu chattaṃ dhāretun vaṭṭati.

40. “Na bhikkhave dīghā nakhā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave maṃsappamāṇena nakhaṃ chinditun”³ti³ vacanato dīghā nakhā chinditabbā. “Na bhikkhave vīsatiṃ vaṭṭhaṃ kārāpetabbam, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave malamattaṃ apakaḍḍhitun”⁴ti⁴ vacanato vīsatiṃ nakhe likhitamatthe kārāpetun na vaṭṭati, nakhato malamattaṃ apakaḍḍhitun vaṭṭati.

“Na bhikkhave sambādhe lomaṃ saṃharāpetabbam, yo saṃharāpeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave ābādhapaccayā sambādhe lomaṃ saṃharāpetun”⁴ti⁴ vacanato gaṇḍavaṇḍi-ābādham vinā sambādhe lomaṃ saṃharāpetun na vaṭṭati. “Na bhikkhave dīghaṃ nāsikālomam dhāretabbam,

1. Vi 4. 269 piṭṭhe.

3. Vi 4. 273 piṭṭhe.

2. Vi 4. 270 piṭṭhe.

4. Vi 4. 274 piṭṭhe.

yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti1} vacanato saṇḍāsena nāsikālomam samharāpetum vaṭṭati. Sakkarādihi nāsikālomam gāhāpanepi āpatti natthi, anurakkhaṇattham pana “anujānāmi bhikkhave saṇḍāsan”^{ti1} saṇḍāso anuññāto. “Na bhikkhave palitam gāhāpetabbam, yo gāhāpeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti1} vacanato palitam gāhāpetum na vaṭṭati. Yam pana bhamukāya vā nalāṭe vā dāṭhikāya vā uggantvā bibhaccham hutvā ṭhitam, tādīsam lomam palitam vā apalitam vā gāhāpetum vaṭṭati.

41. “Na bhikkhave akāyabandhanena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti2} vacanato akāyabandhanena gāmo na pavisitabbo, abandhitvā nikkhamantena yattha sarati, tattha bandhitabbam. “Āsanāsālāya bandhissāmī”^{ti} gantum vaṭṭati, saritvā yāva na bandhati, na tāva piṇḍāya caritabbam.

42. “Na bhikkhave gihinivattham nivāsetabbam, yo nivāseyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti3} ādivacanato hatthisoṇḍādivasena gihinivattham na nivāsetabbam, setapaṭapārutādivasena na gihipārutam pārupitabbam, mallakammakarādayo viya kaccham bandhitvā na nivāsetabbam. Evam nivāsetum gilānassapi maggappaṭipannassapi na vaṭṭati. Yampi maggam gacchantā ekaṃ vā dve vā koṇe ukkhipitvā antaravāsakassa upari lagganti, anto vā ekaṃ kāsāvam tathā nivāsetvā bahi aparam nivāsentī, sabbam na vaṭṭati. Gilāno pana antokāsāvassa ovaṭṭikaṃ dassetvā aparam upari nivāsetum labhati, agilānena dve nivāsentena saṇḍam katvā nivāsetabbāni.

43. “Na bhikkhave ubhatokājam haritabbam, yo hareyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti3} vacanato ubhatokājam haritum na vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave ekatokājam antarākājam sīsabhāram khandhabhāram kaṭibhāram olambakan”^{ti3} vacanato ekatokājādim haritum vaṭṭati.

44. “Na bhikkhave dīgham dantakaṭṭham khāditabbam, yo khādeyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti4} vacanato na dīgham dantakaṭṭham khāditabbam. “Anujānāmi bhikkhave

1. Vi 4. 275 piṭṭhe.

3. Vi 4. 278 piṭṭhe.

2. Vi 4. 276 piṭṭhe.

4. Vi 4. 279 piṭṭhe.

aṭṭhaṅgulaparamaṃ dantakaṭṭhaṃ. Anujānāmi bhikkhave caturaṅgulapacchimaṃ dantakaṭṭhaṃ”ti¹ vacanato manussānaṃ pamāṇaṅgulena aṭṭhaṅgulaparamaṃ caturaṅgulapacchimaṃca dantakaṭṭhaṃ khāditabbaṃ.

45. “Na bhikkhave rukkho abhiruhitabbo, yo abhiruheyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave sati karaṇīye porisaṃ rukkhaṃ abhiruhituṃ āpadāsu yāvadatthan”ti¹ vacanato na rukkhaṃ abhiruhitabbaṃ, sukkhakaṭṭhagahaṇādikicce pana sati purisappamāṇaṃ abhiruhituṃ vaṭṭati. **Āpadāsūti** vālamigādayo vā disvā maggamūlho vā disā oloketukāmo hutvā davadāhaṃ vā udakoghaṃ vā āgacchantāṃ disvā ati-uccampi rukkhaṃ ārohituṃ vaṭṭati.

46. “Na bhikkhave Buddhavacanaṃ chandaso āropetabbaṃ, yo āropeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave sakāya niruttiyā Buddhavacanaṃ pariyāpuṇitun”ti² vacanato vedaṃ viya Buddhavacanaṃ Sakkaṭabhāsāya vācanāmaggaṃ āropetuṃ na vaṭṭati, sakāya pana Māgadhikāya niruttiyā pariyāpuṇitabbaṃ.

47. “Na bhikkhave lokāyataṃ pariyāpuṇitabbaṃ, yo pariyāpuṇeyya, āpatti dukkaṭassa”ti² ādivacanato lokāyatasāṅkhātāṃ “sabbāṃ ucchiṭṭhaṃ, sabbāṃ anucchiṭṭhaṃ, seto kāko, kālo bako iminā ca iminā ca kāraṇenā”ti evamādiniratthakakāraṇapaṭisaṃyuttaṃ tiṭṭhiyasatthaṃ neva pariyāpuṇitabbaṃ, na parassa vācetaṭṭhaṃ. Na ca tiracchānavijjā pariyāpuṇitabbā, na parassa vācetaṭṭhā.

48. “Na bhikkhave khipite ‘jīvā’ti vattabbo, yo vadeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave gihīnaṃ ‘jīvatha bhante’ti vuccamānena ‘ciraṃ jīvā’ti vattun”ti³ vacanato khipite “jīvā”ti na vattabbaṃ, gihinā pana “jīvathā”ti vuccamānena “ciraṃ jīvā”ti vattuṃ vaṭṭati.

49. “Na bhikkhave lasuṇaṃ khāditabbaṃ, yo khādeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave ābādhapaccayā lasuṇaṃ khāditun”ti³ vacanato.

1. Vi 4. 279 piṭṭhe.

2. Vi 4. 280 piṭṭhe.

3. Vi 4. 281 piṭṭhe.

ābādhaṃ vinā lasuṇaṃ khādituṃ na vaṭṭati, sūpasampākādīsu¹ pakkhittaṃ pana vaṭṭati. Tañhi paccamānesu muggasūpādīsu vā macchamaṃsavikatiyā vā tele vā badarasāḷavādīsu vā ambilasākādīsu vā uttaribhaṅgesu vā yattha katthaci antamaso yāgubhattepi pakkhittaṃ vaṭṭati.

50. “Na bhikkhave adhotehi pādehi senāsaṇaṃ akkamitabbam, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti2} vacanato adhotehi pādehi mañcapīṭhādisenāsaṇaṃ parikkammakatā vā bhūmi na akkamitabbā. “Na bhikkhave allehi pādehi senāsaṇaṃ akkamitabbam, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti2} vacanato yehi³ akkantaṭṭhāne udakaṃ paññāyati, evarūpehi allapādehi paribhaṇḍakatā bhūmi vā senāsaṇaṃ vā na akkamitabbam. Sace pana udakasinehamattameva paññāyati, na udakaṃ, vaṭṭati. Pādapuñchanim pana allapādehipi akkamituṃ vaṭṭatiyeva. “Na bhikkhave sa-upāhanena senāsaṇaṃ akkamitabbam, yo akkameyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti4} vacanato dhotapādehi akkamitabbatṭhānaṃ sa-upāhanena akkamituṃ na vaṭṭati.

“Na bhikkhave parikkammakatāya bhūmiyā niṭṭhubhitabbam, yo niṭṭhubheyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti4} vacanato parikkammakatāya bhūmiyā na niṭṭhubhitabbam. “Anujānāmi bhikkhave kheḷamallakan”^{ti4} evaṃ anuññāte kheḷamallake niṭṭhubhitabbam. “Anujānāmi bhikkhave coḷakena paliveṭhetun”^{ti4} vacanato sudhābhūmiyā vā paribhaṇḍabhūmiyā vā mañcapīṭhaṃ nikkhipantena sace taṭṭikā vā kaṭasārako vā natthi, coḷakena mañcapīṭhānaṃ pādā veṭhetabbā, tasmim asati paṇṇampi attharituṃ vaṭṭati, kiñci anattarituṃ vā ṭhapentassa pana dukkaṭam. Yadi pana tattha nevāsikā anattatāya bhūmiyāpi ṭhapenti, adhotapādehipi vaḷaṇjenti, tatheva vaḷaṇjetuṃ vaṭṭati.

“Na bhikkhave parikkammakatā bhitti apassetabbā, yo apasseyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti4} vacanato parikkammakatā bhitti setabhitti vā hotu cittakammakatā vā, na apassetabbā. Na kevalaṇca bhittimeva, dvārampi vātapānampi apassenaphalakampi pāsāṇatthambhampi rukkhathambhampi cīvarena vā yena kenaci appaṭicchādetvā apassituṃ na labhati. “Anujānāmi

1. Vi-Ṭṭha 3. 196 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 4. 87 piṭṭhe.

2. Vi 4. 328 piṭṭhe.

4. Vi 4. 329 piṭṭhe.

bhikkhave paccattharivā nipajjitun”^{ti1} vacanato pana dhotapādehi akkamitabbaṃ, paribhaṇḍakataṃ bhūmiṃ vā bhūmattharaṇaṃ senāsanaṃ vā saṅghikamañcapīṭhaṃ vā attano santakena paccattharaṇena paccattharivāva nipajjitabbaṃ. Sace niddāyatopi paccattharaṇe saṅkuṭṭe² koci sarīrāvayavo mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā phusati, āpattiyeva, lomesu pana phusantesu lomagaṇanāya āpattiyō. Paribhogasīsena apassayantassapi eseva nayo. Hatthatalapādālehi pana phusituṃ akkamituṃ vā vaṭṭati, mañcaṃ vā pīṭhaṃ vā harantassa kāye paṭihaññati, anāpatti.

51. “Dasayime bhikkhave avandiyā. Pure-upasampannena pacchupasampanno avandiyō, anupasampanno avandiyō, nānāsamaṃvāsako vuḍḍhataro adhammavādī avandiyō, mātugāmo avandiyō, paṇḍako avandiyō, pārivāsiko avandiyō, mūlāyapaṭikassanāraho avandiyō, mānattāraho avandiyō, mānattacāriko avandiyō, abbhānāraho avandiyō”^{ti3} vacanato ime dasa avandiyāti veditabbā.

“Pacchupasampannena pure-upasampanno vandiyō, nānāsamaṃvāsako vuḍḍhataro dhammavādī vandiyō, Tathāgato Arahaṃ Sammāsambuddho vandiyō”^{ti3}—vacanato ime tayo vanditabbā.

52. “Anujānāmi bhikkhave tīṇi tūlāni rukkhātūlaṃ latātūlaṃ poṭakītūlaṃ”^{ti4} vacanato imāni tīṇi tūlāni kappiyāni. Tattha⁵ **rukkhatūlanti** simbalirukkhādīnaṃ yesaṃ kesañci rukkhānaṃ tūlaṃ. **Latātūlanti** khīravalli-ādīnaṃ yāsaṃ kesañci vallīnaṃ tūlaṃ. **Poṭakītūlanti** poṭakītiṇādīnaṃ yesaṃ kesañci tiṇajātikānaṃ antamaso ucchunāḍīnampi tūlaṃ. Etehi tīhi sabbabhūtagāmā saṅgahitā honti. Rukkhavallitiṇajātiyo hi muñcitvā añño bhūtagāmo nāma natthi, tasmā yassa kassaci bhūtagāmassa tūlaṃ bimbohane vaṭṭati. Bhisim̐ pana pāpuṇitvā sabbametaṃ akappiyatūlanti vuccati. Na kevalaṇca bimbohane etaṃ tūlameva, haṃsamorādīnaṃ sabbasaṅkuṇānaṃ sihādīnaṃ sabbacatuppādānaṃ lomampi vaṭṭati, piyaṅgupupphabakulapupphādīnaṃ pana yaṃ kiñci pupphaṃ na vaṭṭati. Tamālapattaṃ

1. Vi 4. 329 piṭṭhe.

2. Saṅkucite (Sī)

3. Vi 4. 312 piṭṭhe.

4. Vi 4. 295 piṭṭhe.

5. Vi-Ṭṭha 4. 59 piṭṭhādīsu.

suddhameva na vaṭṭati, missakam pana vaṭṭati, bhisīnam anuññātam pañcavidham uñṇāditūlampi vaṭṭati.

53. “Anujānāmi bhikkhave pañca bhisīyo uñṇabhisim colabhisim vākabhisim tiṇabhisim paṇṇabhisin”¹ti¹ vacanato pañcahi uñṇādīhi pūritā pañca bhisīyo anuññātā. Tūlagāṇanāya hi etāsam gaṇanā vuttā. Tattha uñṇaggahaṇena na kevalam eḷakalomameva gahitam, ṭhapetvā pana manussalomam yaṁ kiñci kappiyākappiyamaṁsajātīnam pakkhicatuppadānam lomam sabbam idha uñṇaggahaṇeneva gahitam. Tasmā channam cīvarānam channam anulomacīvarānañca aññatarena bhisicchavim katvā tam sabbam pakkhipitvā bhisim kātuṁ vaṭṭati. Eḷakalomāni pana apakkhipitvā kambalameva catugguṇam pañcaguṇam vā pakkhipitvā katāpi **uñṇabhisisaṅkhameva** gacchati.

Colabhisi-ādisu yaṁ kiñci navacolaṁ vā purāṇacolaṁ vā saṁharitvā anto pakkhipitvā vā katā colabhisi. Yaṁ kiñci vākam pakkhipitvā katā **vākabhisi**. Yaṁ kiñci tiṇam pakkhipitvā katā **tiṇabhisi**. Aññatra suddhatamālapattā yaṁ kiñci paṇṇam pakkhipitvā katā **paṇṇabhisīti** veditabbā. Tamālapattam pana aññena missameva vaṭṭati. Suddham na vaṭṭati. Yaṁ panetam uñṇādipañcavidham tūlam bhisīyam vaṭṭati, tam masūrakepi vaṭṭatīti **Kurundiyam** vuttam. Etena masūrakam paribhuñjitum vaṭṭatīti siddham hoti. Bhisīyā pamāṇaniyamo natthi, mañcabhisi pīṭhabhisi bhūmattharaṇabhisi caṅkamanabhisi pādapuñchanabhisīti etāsam anurūpato sallakkhetvā attano rucivasena pamāṇam kātabbam. Bimbohanam pana pamāṇayuttameva vaṭṭati.

54. “Na bhikkhave aḍḍhakāyikāni bimbohanāni dhāretabbāni, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”²ti² yesu kaṭito paṭṭhāya yāva sīsam upadahanti, tādīsāni upaḍḍhakāyappamāṇāni bimbohanāni paṭikkhipitvā “anujānāmi bhikkhave sīsappamāṇam bimbohanam”²ti² sīsappamāṇam anuññātam. **Sīsappamāṇam** nāma yassa vitthārato tīsu kaṇṇesu dvinnam kaṇṇānam antaram miniyamānam vidatthi ceva caturaṅgulañca hoti, majjhaṭṭhānam muṭṭhiratanam hoti. “Dīghato pana diyaḍḍharatanam vā dviratanam vā”²ti **Kurundiyam** vuttam. Ayam sīsappamāṇassa ukkaṭṭhaparicchedo, ito uddham na vaṭṭati, heṭṭhā

1. Vi 4. 296 piṭṭhe.

2. Vi 4. 295 piṭṭhe.

vaṭṭati. Agilānassa sīsūpadhānañca pādūpadhānañcāti dvayameva vaṭṭati, gilānassa bimbohanāni santharitvā upari paccattharaṇaṃ datvā nipajjitumpi vaṭṭati. “Yāni pana bhisīnaṃ anuññātāni pañca kappiyatūlāni, tehi bimbohanaṃ mahantampi vaṭṭatī”ti Phussadevatthero āha. Vinayadhara-upatissatthero pana “bimbohanaṃ karissāmīti kappiyatūlaṃ vā akappiyatūlaṃ vā pakkipitvā karontassa pamāṇameva vaṭṭatī”ti āha.

55. “Anujānāmi bhikkhave āsandikan”ti¹ vacanato caturassapīṭhasaṅkhāto āsandiko vaṭṭati, so ca “anujānāmi bhikkhave uccakampi āsandikan”ti¹ vacanato aṭṭhaṅgulato uccapādakopi vaṭṭati. Ekato bhāgena dīghapīṭhameva hi aṭṭhaṅgulato uccapādakaṃ na vaṭṭati, tasmā caturassapīṭhaṃ pamāṇātikkantampi vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave sattaṅgaṃ”ti¹ vacanato tīsu disāsu apassayaṃ katvā katamañcopi vaṭṭati. Anujānāmi bhikkhave uccakampi sattaṅgaṃ”ti¹ vacanato ayampi pamāṇātikkanto ca vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave bhaddapīṭhaṃ”ti¹ ādinā Pāḷiyaṃ anuññātāṃ vettamayapīṭhaṃ pilotikābhaddhapīṭhaṃ² dārupaṭṭikāya upari pāde ṭhapetvā bhojanaphalakaṃ viya kataṃ elakapādapīṭhaṃ āmalakākārena yojitaṃ bahupādakaṃ āmaṇḍakavaṭṭikapīṭhaṃ palālapīṭhaṃ phalakapīṭhañca Pāḷiyaṃ anāgatañca aññampi yaṃ kiñci dārumayapīṭhaṃ vaṭṭati.

“Na bhikkhave uce mañce sayitabbaṃ, yo sayeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ vacanato pamaṇātikkante mañce sayantassa dukkaṭaṃ, taṃ pana karontassa kārāpentassa ca chedanakaṃ pācittiyaṃ. Aññena kataṃ paṭilabhivā paribhuñjantena chinditvā paribhuñjitabbaṃ. Sace na chinditukāmo hoti, bhūmiyaṃ nikhanitvā pamāṇaṃ upari dasseti, uttānakaṃ vā katvā paribhuñjati, ukkipitvā tulāsaṅghāṭe ṭhapetvā aṭṭaṃ katvā³ paribhuñjati, vaṭṭati. “Na bhikkhave uccā mañcapaṭipādakaṃ dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave aṭṭhaṅgulaparamaṃ mañcapaṭipādakaṃ”ti⁴ vacanato manussānaṃ pamāṇaṅgulena aṭṭhaṅgulaparamova mañcapaṭipādako vaṭṭati, tato uddhaṃ na vaṭṭati.

1. Vi 4. 294 piṭṭhe.

3. Katā (Ka)

2. Pilotikābhaddhapīṭhaṃ (Sī)

4. Vi 4. 295 piṭṭhe.

56. “Na bhikkhave uccāsayanamahāsayanāni dhāretabbāni, seyyathidaṃ, āsandi pallaṅko gonako cittako paṭikā paṭalikā tūlikā vikatikā uddalomi ekantalomi kaṭṭissaraṃ koseyyaṃ kuttakaṃ hatthattharaṃ assattharaṃ rathattharaṃ ajinapaveṇī kadalimigapavarapaccattharaṇaṃ sa-uttaracchadaṃ ubhatolohitakūpadhānaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭṭassā”¹ vacanato uccāsayanamahāsayanāni na vaṭṭanti. Tattha² **uccāsayaṇaṃ** nāma pamāṇātikkantaṃ mañcaṃ. **Mahāsayaṇaṃ** nāma akappiyattharaṇaṃ. Āsandi-ādīsu **āsandī**ti pamāṇātikkantaṇaṃ. **Pallaṅkoti** pādesu vālarūpāni ṭhapetvā kato. **Gonakoti** dīghalomako mahākojavo. Caturaṅgulādhikāni kira tassa lomāni. **Cittakoti** ratanacitra-uṇṇāmayattharako³. **Paṭikā**ti uṇṇāmayo setattharako. **Paṭalikā**ti ghanapupphako uṇṇāmayalomattharako, yo “āmalakapaṭo”⁴tipi vuccati. **Tūlikā**ti pakatitūlikāyeva. **Vitatikā**ti sīhabyagghādirūpavicitro uṇṇāmayattharako. **Uddalomī**ti ekato uggatalomaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. **Ekantalomī**ti ubhato uggatalomaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. **Kaṭṭissanti** ratanaparisibbitaṃ koseyyakaṭṭissamayaṃ paccattharaṇaṃ. **Koseyyanti** ratanaparisibbitaṃ kosiyaṇasuttamayaṃ paccattharaṇaṃ, suddhakoseyyaṃ pana vaṭṭati.

Kuttakanti soḷasannaṃ nāṭakitthīnaṃ ṭhatvā naccanayoggaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ. **Hatthatthara-assattharā** hatthi-assapiṭṭhīsu attharaṇaka-attharaṇā eva. Rathattharepi eseṇa nayo. **Ajinapaveṇī**ti ajinacammehi pañcappamaṇeṇa sibbitvā katā paveṇī. **Kadalimigapavarapaccattharaṇanti** kadalimigacammaṃ nāma atthi, tena kataṃ pavarapaccattharaṇanti attho. Taṃ kira setavatthassa upari kadalimigacammaṃ pattharivā sibbitvā karonti. **Sa-uttaracchadanti** saha uttaracchadena, uparibaddhena rattavitānena saddhanti attho. Setavitānampi heṭṭhā akappiyapaccattharaṇe sati na vaṭṭati, asati pana vaṭṭati. **Ubhatolohitakūpadhānanti** sīsūpadhānaṇca pādūpadhānaṇcāti mañcassa ubhatolohitakūpadhānaṃ, etaṃ na kappati. Yaṃ pana ekameva upadhānaṃ ubhosu passesu rattaṃ vā hotu padumavaṇṇaṃ vā vicitraṃ vā, sace pamāṇayuttaṃ, vaṭṭati, mahā-upadhānaṃ pana paṭikkhittaṃ. Gonakādīni⁴ saṃghikavihāre

1. Vi 3. 281 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 369 piṭṭhādīsu.

3. Vānavicittaṃ uṇṇāmayattharaṇaṃ (Dī-Ṭṭha 1. 83 piṭṭhe)

4. Vi-Ṭṭha 4. 76 piṭṭhe.

vā puggalikavihāre vā mañcapīṭhakesu attharivā paribhuñjitum na vaṭṭanti, dhammāsane pana gihivikatanīhārena labbhanti, tatrāpi nipajjitum na vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave ṭhapetvā tīṇi āsandiṃ pallaṅkam tūlikam gihivikataṃ abhinisīditum, na tveva abhinipajjitum”^{ti}¹—vacanato āsandādittayaṃ ṭhapetvā avasesesu gonakādisu gihivikatesu dhammāsane vā bhattachge vā antaraghare vā nisīditum vaṭṭati, nipajjitum na vaṭṭati. Tūlonaddhaṃ pana mañcapīṭhaṃ bhattachge antaraghareyeva nisīditum vaṭṭati, tatthāpi nipajjitum vaṭṭati. Tūlonaddhaṃ pana mañcapīṭhaṃ kārapentassapi uddālanakam pācittiyam.

“Anujānāmi bhikkhave onaddhamañcam onaddhapīṭhan”^{ti}² vacanato pana cammādihi onaddhaṃ mañcapīṭhaṃ vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave pāvāram. Anujānāmi bhikkhave koseyyapāvāram. Anujānāmi bhikkhave kojavam. Anujānāmi bhikkhave kambalan”^{ti}³—vacanato pāvārādīnam saṅghikāni vā hontu puggalikāni vā, yathāsukhaṃ vihāre vā antaraghare vā yattha katthaci paribhuñjitum vaṭṭanti. Kojavam panettha pakatikojavameva vaṭṭati, mahāpīṭṭhiyakojavam na vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave sabbaṃ pāsādaparibhogan”^{ti}⁴ vacanato suvaṇṇarajatādivicitrāni⁵ kavāṭāni mañcapīṭhāni tālavaṇṭāni suvaṇṇarajatayoni pāṇiyaghaṭapāṇiyasarāvāni, yaṃ kiñci cittakammakataṃ, sabbaṃ senāsanaparibhoge vaṭṭati. “Pāsādassa dāsīdāsam khattavattum gomahimsam demā”^{ti} vadanti, pāṭekkaṃ gahaṇakiccaṃ natthi, pāsāde paṭiggahite paṭiggahitameva hoti.

“Anujānāmi bhikkhave ekapaḷāsikam upāhanam. Na bhikkhave diguṇā upāhanā dhāretabbā. Na tiguṇā upāhanā dhāretabbā. Na guṇaṅguṇupāhanā dhāretabbā. Yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti}⁶—vacanato ekapaṭalāyeva upāhanā vaṭṭati, dvipaṭalā pana tipaṭalā na vaṭṭatiyeva. **Guṇaṅguṇupāhanā**⁷ nāma catupaṭalato paṭṭhāya vuccati, sā pana majjhimadeseyeva na vaṭṭati. “anujānāmi bhikkhave sabbapaccantimesu janapadesu guṇaṅguṇupāhanan”^{ti}⁸—vacanato paccantimesu janapadesu

1. Vi 4. 313 piṭṭhe.

4. Vi 4. 320 piṭṭhe.

7. Vi-Ṭṭha 3. 367 piṭṭhādīsu.

2. Vi 4. 296 piṭṭhe.

5. Vi-Ṭṭha 4. 76 piṭṭhe.

3. Vi 3. 393 piṭṭhe.

6. Vi 3. 272 piṭṭhe.

8. Vi 3. 288 piṭṭhe.

guṇaṅguṇupāhanā navā vā hotu paribhuttā vā, vaṭṭati. Majjhimadese pana “anujānāmi bhikkhave omukkaṃ guṇaṅguṇupāhanaṃ. Na bhikkhave navā guṇaṅguṇupāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato paṭimuñcitvā apanītā paribhuttāyeva guṇaṅguṇupāhanā vaṭṭati, aparibhuttā paṭikkhittāyeva. Ekapaṭalā pana paribhuttā vā hotu aparibhuttā vā, sabbattha vaṭṭati. Ettha ca manussacammaṃ ṭhapetvā yena kenaci cammena katā upāhanā vaṭṭati. Upāhanakosakasatthakakosakakuñcikasakosa-kesupi eseva nayo.

“Na bhikkhave sabbanīlikā upāhanā dhāretabbā. Na sabbapītikā upāhanā dhāretabbā. Na sabbalohitikā upāhanā dhāretabbā. Na sabbamañjīṭṭhikā upāhanā dhāretabbā. Na sabbakaṇhā upāhanā dhāretabbā. Na sabbamahāraṅgarattā upāhanā dhāretabbā. Na sabbamahānāmarattā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”²ti—vacanato sabbanīlikādi upāhanā na vaṭṭati. Ettha ca **nīlikā** umāpupphavaṇṇā hoti. **Pītikā** kaṇikārapupphavaṇṇā. **Lohitikā** jayasumanapupphavaṇṇā. **Mañjīṭṭhikā** mañjīṭṭhavaṇṇā eva. **Kaṇhā** addāriṭṭhakavaṇṇā. **Mahāraṅgarattā** satapadipīṭṭhivaṇṇā. **Mahānāmarattā** sambhinnavaṇṇā hoti paṇḍupalāsavaṇṇā. **Kurundiyaṃ** pana “padumapupphavaṇṇā”³ti vuttaṃ. Etāsu yaṃ kiñci labhitvā rajanaṃ coḷakena puñchitvā vaṇṇaṃ bhinditvā dhāretuṃ vaṭṭati, appamattakepi bhinne vaṭṭatiyeva.

“Na bhikkhave nīlakavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na pītakavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na lohita-kavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na mañjīṭṭhikavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na kaṇhavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na mahāraṅgarattavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na mahānāmarattavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”²ti—vacanato yāsaṃ vaddhāyeva nīlādivaṇṇā honti, tāpi na vaṭṭanti, vaṇṇabhedaṃ pana katvā dhāretuṃ vaṭṭati.

“Na bhikkhave khallakabaddhā upāhanā dhāretabbā. Na puṭabaddhā upāhanā dhāretabbā. Na pāliguṇṭhimā upāhanā dhāretabbā. Na tūlapuṇṇikā upāhanā dhāretabbā. Na tittirapattikā upāhanā dhāretabbā. Na

1. Vi 3. 275 piṭṭhe.

2. Vi 3. 273. 4 piṭṭhe.

meṇḍavisāṇavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na ajavisāṇavaddhikā upāhanā dhāretabbā. Na vicchikāḷikā upāhanā dhāretabbā. Na morapiñchaparisisibbitā upāhanā dhāretabbā. Na citrā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹—vacanato khallakabaddhādi upāhanāpi na vaṭṭati. Tattha **khallakabaddhā**ti paṇhipidhānatthaṃ tale khallakaṃ bandhitvā katā. **Puṭabaddhā**ti yonaka-upāhanā vuccati, yā yāva jaṅghato sabbapādaṃ paṭicchādeti. **Pāliguṇṭhimā**ti paliguṇṭhitvā katā, upari pādamattameva paṭicchādeti, na jaghaṃ. **Tūlupuṇṇikā**ti tūlapicunā pūretvā katā. **Tittirapattikā**ti tittirapattasadisā vicitrabaddhā. **Meṇḍavisāṇavaddhikā**ti kaṇṇikaṭṭhāne meṇḍakasiṅgasaṇṭhāne vaddhe yojetvā katā. **Ajavisāṇavaddhikā**dīsupi eseva nayo, **vicchikāḷakā**pi tattheva² vicchikanaṅguṭṭhasaṇṭhāne vaddhe yojetvā katā. **Morapiñchaparisisibbitā** talesu vā vaddhesu vā morapiñchehi suttakasadisehi parisibbitā. **Citrā**ti vicitrā. Etāsu yaṃ kiñci labhitvā sace tāni khallakādīni apanetvā sakkā honti vaḷaṇṇitum, vaḷaṇṇetabbā. Tesu pana sati vaḷaṇṇantassa dukkaṭaṃ.

“Na bhikkhave sīhacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na byagghacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na dīpicammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na ajinacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na uddacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na majjāraccammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na kāḷakacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā. Na luvakacammaaparikkhaṭā upāhanā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”ti³—vacanato sīhacammādiaparikkhaṭāpi upāhanā na vaṭṭati. Tattha **sīhacammaaparikkhaṭā** nāma pariyañtesu cīvare anuvātaṃ viya sīhacammaṃ yojetvā katā. Esa nayo sabbattha. **Luvakacammaaparikkhaṭā**ti pakkhibhīḷalacammaaparikkhaṭā. Etāsupi yā kāci taṃ cammaṃ apanetvā dhāretabbā.

“Na bhikkhave kaṭṭhapādukā dhāretabbā. Na tālapattapādukā. Na veḷupattapādukā, na tiṇapādukā. Na muñjapādukā, na pabbajapādukā. Na hintālapādukā, na kamalapādukā. Na kambalapādukā. Na sovaṇṇapādukā. Na rūpiyamayā pādukā. Na maṇimayā. Na veḷuriyamayā. Na

1. Vi 3. 273. 4 piṭṭhe.

2. Tattheva (Sī)

3. Vi 3. 274 piṭṭhe.

phalakamayā. Na kaṁsamayā. Na kācamayā. Na tipumayā. Na sīsamayā. Na tambalohamayā. Na kāci saṅkamanīyā pādukā dhāretabbā, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”¹—vacanato yena kenaci tiṇena vā aññena vā katā yā kāci saṅkamanīyā pādukā na dhāretabbā. “Anujānāmi bhikkhave Tisso pādukā dhuvaṭṭhāniyā asaṅkamanīyāyo, vaccapādukam passāvapādukam ācamanapādukan”²—vacanato pana bhūmiyaṃ suppatiṭṭhitā niccalā asaṁhāriyā vaccapādukādī tisso pādukā paribhuñjitum vaṭṭanti.

“Na bhikkhave sa-upāhanena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassā”³ vacanato sa-upāhanena gāmo na pavisitabbo. “Anujānāmi bhikkhave gilānena bhikkhunā sa-upāhanena gāmaṃ pavisitun”³ vacanato pana yassa pādā vā phālītā pādakhilā vā ābādho pādā vā dukkhā honti, yo na sakkoti anupāhano gāmaṃ pavisitum, evarūpena gilānena sa-upāhanena gāmaṃ pavisitum vaṭṭati. “Anujānāmi bhikkhave ajjhārāme upāhanam dhāretum ukkaṃ paḍīpaṃ kattaradaṇḍan”⁴ vacanato ajjhārāme agilānassapi upāhanam dhāretum vaṭṭati.

“Na bhikkhave ācariyesu ācariyamattesu upajjhāyesu upajjhāyamattesu anupāhanesu caṅkamamānesu sa-upāhanena caṅkamitabbaṃ, yo caṅkameyya, āpatti dukkaṭassā”⁵—vacanato ācariyādīsu anupāhanesu caṅkamantesu sa-upāhanena na caṅkamitabbaṃ. Ettha⁶ ca pabbajjācariyo upasampadācariyo nissayācariyo uddesācariyoti ime cattāropi idha **ācariyā** eva. Avassikassa chabbasso ācariyamatto. So hi catuvassakāle taṃ nissāya vacchati. Evaṃ ekavassassa sattavasso, duvassassa aṭṭhavasso, tivassassa navavasso, catuvassassa dasavassoti imepi **ācariyamattā** eva. Upajjhāyassa sandiṭṭhasambhattā pana sahāyabhikkhū, ye vā pana keci dasavassehi mahantatarā, te sabbepi **upajjhāyamattā** nāma. Ettakesu bhikkhūsu anupāhanesu caṅkamantesu sa-upāhanassa caṅkamato āpatti.

1. Vi 3. 277 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 279 piṭṭhe.

3. Vi 3. 283 piṭṭhe.

4. Vi 3. 276 piṭṭhe.

5. Vi 3. 275 piṭṭhe.

6. Vi-Ṭṭha 3. 368 piṭṭhādīsu.

“Na bhikkhave mahācammāni dhāretabbāni sīhacammaṃ byagghacammaṃ dīpicammaṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”. “Na bhikkhave gocammaṃ dhāretabbam, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassa”. “Na bhikkhave kiñci cammaṃ dhāretabbam, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”^{ti1}—vacanato Majjhimadesse sīhacammādi yaṃ kiñci cammaṃ gahetvā parihaṇitum na vaṭṭati. Sīhacammādīnañca pariharaṇe yaṃ paṭikkhepo kato. Bhūmattharaṇavasena pana aññattha anīharantena yaṃ kiñci cammaṃ paribhuñjitum vaṭṭati.

“Anujānāmi bhikkhave sabbapaccantimesu janapadesu cammāni attharaṇāni eḷakacammaṃ ajacammaṃ migacammaṃ”^{ti2} vacanato pana paccantimesu janapadesu yaṃ kiñci³ eḷakacammañca ajacammañca attharivā nipajjitum vā nisīditum vā vaṭṭati. Migacamme eṇimigo vātamigo pasadamigo kuruṅgamigo migamātuko rohitamigoti etesaṃyeva cammāni vaṭṭanti, aññesaṃ pana—

Makkaṭo kālasīho ca, sarabho kadalīmigo.

Ye ca vālamigā keci, tesam cammaṃ na vaṭṭati.

Tattha vālamigāti sīhabyaggha-acchataracchā. Na kevalaṇca ete yaṃ, yesam vā pana cammaṃ vaṭṭatīti vuttam, te ṭhapetvā avasesā antamaso gomahimsasasabīlārādayopi sabbe imasmiṃ atthe “vālamigā”^{ti}veva veditabbā. Etesaṃhi sabbesaṃ pana cammaṃ na vaṭṭati.

“Na bhikkhave yānena yāyitabbam, yo yāyeyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave gilānassa yānaṃ”^{ti4} vacanato agilānena bhikkhunā yāyena na gantabbam. Kataram pana yānaṃ kappati, kataram na kappatīti? “Anujānāmi bhikkhave purisayuttaṃ hatthavaṭṭakam. Anujānāmi bhikkhave sivikaṃ pāṭaṅkin”^{ti4} vacanato purisayuttaṃ hatthavaṭṭakam sivikā pāṭaṅkī ca vaṭṭati. Ettha ca purisayuttaṃ itthisārathi vā hotu purisasārathi vā, vaṭṭati, dhenuyuttaṃ pana na vaṭṭati. Hatthavaṭṭakam pana itthiyo vā vaṭṭentu purisā vā, vaṭṭatiyeva.

57. “Anujānāmi bhikkhave ahatānaṃ dussānaṃ ahatakappānaṃ diguṇaṃ saṅghāṭiṃ ekacciyaṃ uttarāsaṅgaṃ ekacciyaṃ uttarāsaṅgaṃ ekacciyaṃ antaravāsakaṃ, utuddhaṭānaṃ dussānaṃ

1. Vi 3. 281 piṭṭhādīsu.

3. Vi-Ṭṭha 3. 371 piṭṭhe.

2. Vi 3. 288 piṭṭhe.

4. Vi 3. 280 piṭṭhe.

catugguṇaṃ saṅghāṭiṃ diguṇaṃ uttarāsaṅgaṃ antaravāsakaṃ, paṇsukūle yāvadatthaṃ, pāpaṇike ussāho karaṇīyo”¹ vacanato adhotānaṃ² ekavāraṃ dhotānaṃca vatthānaṃ dupaṭṭā saṅghāṭi kātabbā, uttarāsaṅgo antaravāsako ca ekapaṭṭo kātabbo. Utuddhaṭānaṃ pana hatavattthānaṃ pilotikānaṃ saṅghāṭi catugguṇā kātabbā, uttarāsaṅgo antaravāsako ca dupaṭṭo kātabbo, paṇsukūle pana yathāruci kātabbāṃ. Antarāpaṇato patitapilotikacīvarepi ussāho karaṇīyo, pariyesanā kātabbā, paricchedo pana natthi, paṭṭasatampi vaṭṭati. Sabbamidaṃ sādīyantassa bhikkhuno vuttaṃ. Tīsu pana cīvaresu dve vā ekaṃ vā chinditvā kātabbāṃ. Sace nappahoti, āgantukapattaṃ dātabbāṃ. Āgantukapattañhi appahonake anuññātāṃ. Vuttañhetāṃ—

“Anujānāmi bhikkhave dve chinnaṃ ekaṃ acchinnakanti. Dve chinnaṃ ekaṃ acchinnakaṃ nappahoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesuṃ. Anujānāmi bhikkhave dve acchinnakāni ekaṃ chinnaṃ. Dve acchinnakāni ekaṃ chinnaṃ nappahoti. Bhagavato etamatthaṃ ārocesuṃ. Anujānāmi bhikkhave anvādhikampi āropetuṃ. Na ca bhikkhave sabbaṃ acchinnakaṃ dhāretabbāṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”³.

Tasmā sace pahoti āgantukapattaṃ, na vaṭṭati, chinditabbameva.

“Na bhikkhave potthako nivāsetabbo, yo nivāseyya, āpatti dukkaṭassa. Na bhikkhave sabbanīlakāni cīvarāni dhāretabbāni. Na sabbapītakāni. Na sabbalohitakāni. Na sabbamañjiṭṭhakāni. Na sabbakaṇhāni. Na sabbamahāraṅgarattāni. Na sabbamahānāmarattāni. Na acchinnadasāni. Na dīghadasāni. Na pupphadasāni. Na phaladasāni cīvarāni dhāretabbāni. Na kañcukaṃ. Na tirīṭakaṃ. Na veṭṭhanaṃ dhāretabbāṃ, yo dhāreyya, āpatti dukkaṭassā”⁴—vacanato potthakādīni na dhāretabbāni. Tattha⁵ **potthakoti** makacimayo vuccati, akkadussakadalidussa-erakadussāni potthakagatikāneva. **Sabbanīlakā**dīni rajanaṃ dhovitvā⁶ puna rajitvā dhāretabbāni. Na sakkā ce honti dhovituṃ, paccattharaṇāni vā kātabbāni. Tipaṭṭacīvarassa vā majjhe dātabbāni.

1. Vi 3. 403 piṭṭhe.

4. Vi 3. 422 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 409 piṭṭhādīsu.

5. Vi-Ṭṭha 3. 416 piṭṭhe.

3. Vi 3. 412 piṭṭhe.

6. Vāmetvā (Sī)

tesaṃ vaṇṇanānattaṃ upāhanāsu vuttanayameva. **Acchinnadasadighadasāni** dasā chinditvā dhāretabbāni. **Kañcukam** labhitvā phāletvā rajitvā paribhuñjitum vaṭṭati. **Veṭhanepi** eseva nayo. **Tirīṭakam** pana rukkhacchallimayaṃ, taṃ pādapuñchanim kātum vaṭṭati.

58. “Na bhikkhave adhammakammaṃ kātabbam, yo kareyya, āpatti dukkaṭassa. Anujānāmi bhikkhave adhammakamme kayiramāne paṭikkositum”ti vacanato adhammakammaṃ na kātabbam, kayiramānañca nivāretabbam. Nivārentehi ca “anujānāmi bhikkhave catūhi pañcahi paṭikkositum, dvīhi tīhi diṭṭhim āvikātuṃ, ekena adhiṭṭhātuṃ ‘na metaṃ khamatī’ti”² vacanato yattha nivārentassa bhikkhuno upaddavaṃ karonti, tattha ekakena na nivāretabbam. Sace cattāro pañca vā honti, nivāretabbam. Sace pana dve vā tayo vā honti, “adhammakammaṃ idaṃ, na metaṃ khamatī”ti evaṃ aññassa santike attano diṭṭhi āvikātabbā. Sace ekova hoti, “na metaṃ khamatī”ti adhiṭṭhātabbam. Sabbañcetaṃ tesaṃ anupaddavatthāya vuttaṃ.

59. “Na bhikkhave anokāsakato bhikkhu āpattiyā codetabbo, yo codeyya, āpatti dukkaṭassā”ti³ vacanato codentena “karotu me āyasmā okāsaṃ, ahaṃ taṃ vattukāmo”ti evaṃ okāsaṃ kārāpetvā codetabbo. Adhippāyabhedo panettha veditabbo⁴. Ayañhi adhippāyo nāma cāvanādhippāyo akkosādhippāyo kammādhippāyo vuṭṭhānādhippāyo uposathapavāraṇaṭṭhapanādhippāyo anuvijjanādhippāyo dhammakathādhippāyoti anekavidho. Tattha purimesu catūsu adhippāyesu okāsaṃ akārāpentassa dukkaṭaṃ, okāsaṃ kārāpetvāpi sammukhā amūlakena pārājikena codentassa saṃghādiseso, amūlakena saṃghādisesena codentassa pācittiyam, amūlikāya ācāravipattiyā codentassa dukkaṭaṃ, akkosādhippāyena vadantassa pācittiyam. Asammukhā pana sattahipi āpattikkhandhehi vadantassa dukkaṭaṃ, asammukhā eva sattavidhampi kammaṃ karontassa dukkaṭameva. **Kurundiyaṃ** pana “vuṭṭhānādhippāyena ‘tvaṃ imaṃ nāma āpattim āpanno, taṃ

1. Vi 3. 154 piṭṭhe.

3. Vi 3. 154 piṭṭhe.

2. Vi 3. 155 piṭṭhe.

4. Vi-Ṭṭha 2. 182 piṭṭhe.

paṭikarohī’ti vadantassa okāsakiccam natthī”ti vuttaṃ. Uposathapavāraṇaṃ ṭhapentassapi okāsakammaṃ natthi, ṭhapanakhettaṃ pana jānitabbaṃ “suṇātu me bhante saṃgho, ajjuposatho pannaraso, yadi saṃghassa pattakallaṃ, saṃgho uposathaṃ kare”ti.

Etasmiñhi **re-kāre** anatikkanteyeva ṭhabetuṃ labbhati, tato paraṃ pana **yya-kāre** patte na labbhati. Esa nayo pavāraṇāya.

Anuvijjakassapi osaṭe vatthusmiṃ “atthetaṃ tavā”ti anuvijjanādhippāyena vadantassa okāsakammaṃ natthi. Dhammakathikassapi dhammāsane nisīditvā “yo idañcidañca karoti, ayaṃ bhikkhu assamaṇo”ti-ādinā nayena anodissa dhammaṃ kathentassa okāsakammaṃ natthi. Sace pana odissa niyametvā “asuko ca asuko ca assamaṇo anupāsako”ti katheti, dhammāsanato orohitvā āpattiṃ desetvā gantabbaṃ. “Na bhikkhave suddhānaṃ bhikkhūnaṃ anāpattikānaṃ avatthusmiṃ akāraṇe okāso kārāpetabbo, yo kārāpeyya, āpatti dukkaṭassā”¹ti vacanato suddhānaṃ bhikkhūnaṃ akāraṇe vatthusmiṃ okāso na kāretabbo. “Anujānāmi bhikkhave puggalaṃ tulayitvā okāsaṃ kātun”ti¹ vacanato “bhūtameva nu kho āpattiṃ vadati, abhūtan”ti evaṃ upaparikkhitvā okāso kātabbo.

60. “Na bhikkhave saddhādeyyaṃ vinipātetabbaṃ, yo vinipāteyya, āpatti dukkaṭassā”ti² vacanato saddhādeyyaṃ na vinipātetabbaṃ. Ṭhabetvā mātāpitaro³ sesaṇātīnaṃ dentopi vinipātetieva, mātāpitaro pana rajje ṭhitāpi patthayanti, dātabbaṃ.

61. “Na bhikkhave santaruttarena gāmo pavisitabbo, yo paviseyya, āpatti dukkaṭassā”ti⁴ vacanato santaruttarena gāmo na pavisitabbo.

62. “Pañcime bhikkhave paccayā saṅghāṭiyā nikkhepāya. Gilāno vā hoti, vassikasaṅketaṃ vā hoti, nadīpāragataṃ vā hoti, aggaḷaguttivihāro vā hoti, atthatakathinaṃ vā hoti. Ime kho bhikkhave pañca paccayā saṅghāṭiyā nikkhepāya”ti⁴—vacanato pana

1. Vi 3. 154 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 410 piṭṭhādīsu.

2. Vi 3. 412 piṭṭhe.

4. Vi 3. 413 piṭṭhe.

gahetvā gantum asamatto gilāno vā hoti, vassikasaṅketādīsu vā aññataraṃ kārāṇaṃ, evarūpesu paccayesu saṅghāṭiṃ aggaḷaguttivihāre ṭhapetvā santaruttarena gantum vaṭṭati. Sabbesveva hi etesu gilānavassikasaṅketanadīpāragamana-atthatakathinabhāvesu aggaḷaguttiyeva pamāṇaṃ, gutte eva vihāre nikkhipitvā bahi gantum vaṭṭati, nāgutte. Āraññakassa pana vihāro na sugutto hoti, tena bhaṇḍukkhalikāya pakkhipitvā pāsāṇasusirarukkhasusirādīsu supaṭicchannesu ṭhapetvā gantabbaṃ. Uttarāsaṅga-antaravāsakāṇaṃ nikkhepepi imeyeva pañca paccayā veditabbā.

63. “Na bhikkhave sambādhassa sāmantaṃ dvaṅgulā¹ satthakammaṃ vā vatthikammaṃ vā kārāpetabbaṃ, yo kārāpeyya, āpatti thullaccayassā”² vacanato yathāparicchinne okāse³ yena kenaci satthena vā sūciyā vā kaṇṭakena vā sattikāya⁴ vā pāsāṇasakkhalikāya vā nakhena vā chindanaṃ vā phāḷanaṃ vā vijjhanaṃ vā lekhanāṃ vā na kātappaṃ, sabbañhetāṃ satthakammameva hoti. Yena kenaci pana cammena vā vatthena vā vatthipīḷanampi na kātappaṃ, sabbañhetāṃ vatthikammameva hoti. Ettha ca “sambādhassa sāmantaṃ dvaṅgulā”⁵ti idaṃ satthakammaṃyeva sandhāya vuttaṃ, vatthikammaṃ pana sambādheyyeva paṭikkhittaṃ. Tattha pana khāraṃ vā dātuṃ yena kenaci rajjukena vā bandhituṃ vaṭṭati, yadi tena chijjati, succhinnāṃ. Aṇḍavuḍḍhirogepi satthakammaṃ na vaṭṭati, tasmā “aṇḍaṃ phāletvā bījāni uddharitvā arogaṃ karissāmī”⁶ti na kātappaṃ, aggitāpanabhesajjalepanesu pana paṭikkhepo natthi. Vaccamagge bhesajjamakkhitā ādānavatṭi vā velunālīkā vā vaṭṭati, yāya khāraḥkammaṃ vā karonti, telāṃ vā pavesenti.

64. “Na bhikkhave nahāpitapubbena khurabhaṇḍaṃ pariharitabbaṃ, yo parihareyya, āpatti dukkaṭassā”⁷ti⁵ vacanato nahāpitapubbena⁶ khurabhaṇḍaṃ gahetvā pariharituṃ na vaṭṭati, aññassa santakena pana kese chedetūṃ vaṭṭati. Sace vetanaṃ gahetvā chindati, na vaṭṭati. Yo anahāpitapubbo, tasseva pariharituṃ vaṭṭati, taṃ vā aññaṃ vā gahetvā kese chedetumpi vaṭṭati.

1. Dvaṅgule (Sī)

2. Vi 3. 310 piṭṭhe.

3. Vi-Ṭṭha 3. 375 piṭṭhe.

4. Suttikāya (Sī)

5. Vi 3. 348 piṭṭhe.

6. Vi-Ṭṭha 3. 384 piṭṭhe.

65. “Saṃghikāni bhikkhave bījāni puggalikāya bhūmiyā ropitāni bhāgaṃ datvā paribhuñjitabbāni. Puggalikāni bījāni saṃghikāya bhūmiyā ropitāni bhāgaṃ datvā paribhuñjitabbāni”¹—vacanato puggalikāya bhūmiyā saṃghikesu bījesu ropitesu saṃghikāya bhūmiyā vā puggalikesu bījesu ropitesu dasamabhāgaṃ datvā paribhuñjitabbaṃ. Idam kira jambudīpe porāṇakacārittaṃ, tasmā dasa koṭṭhāse katvā eko koṭṭhāso bhūmisāmikānaṃ dātabbo.

66. “Santi bhikkhave maggā kantārā appodakā appabhakkhā, na sukarā apātheyyena gantum. Anujānāmi bhikkhave pātheyyaṃ pariyesitum. Taṇḍulo² taṇḍulatthikena, muggo³ muggatthikena, māso⁴ māsattikena, loṇaṃ loṇatthikena, guḷo⁵ guḷatthikena, telaṃ telatthikena, sappi⁶ sappitthikenā”⁷—vacanato tādisaṃ kantāraṃ nittharantena pātheyyaṃ pariyesitum vaṭṭati. Kathaṃ pana pariyesitabbanti? Sace⁸ kecisayameva ñatvā denti, iccetāṃ kusalaṃ. No ce denti, ñātipavāritaṭṭhānato vā bhikkhācāravattena vā pariyesitabbaṃ. Tathā alabhantena aññātika-appavāritaṭṭhānato yācitvāpi gahetabbaṃ. Ekadivasena gamanīye magge ekabhattatthāya pariyesitabbaṃ. Dīghe addhāne yattakena kantāraṃ nittharati. Tattakaṃ pariyesitabbaṃ.

67. “Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ na kappatī’^{ti} appaṭikkhittaṃ, tañce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ na kappatī’^{ti} appaṭikkhittaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ kappatī’^{ti} ananuññātaṃ, tañce akappiyaṃ anulometi, kappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo na kappati. Yaṃ bhikkhave mayā ‘idaṃ kappatī’^{ti} ananuññātaṃ, tañce kappiyaṃ anulometi, akappiyaṃ paṭibāhati, taṃ vo kappatī”⁹—ime cattāro mahāpadese Bhagavā bhikkhūnaṃ nayaggahaṇatthāya āha. Tattha dhammasaṅgāhakattherā suttaṃ gahetvā parimaddantā idaṃ addasaṃsu. . “Ṭhapetvā dhaññaphalarasaṃ”^{ti} satta dhaññarasāni “pacchābhattaṃ na kappatī”^{ti}

1. Vi 3. 348 piṭṭhe.

4. Māse (Sī)

7. Vi 3. 342 piṭṭhe.

2. Taṇḍule (Sī)

5. Guḷe (Sī)

8. Vi-Ṭṭha 3. 382 piṭṭhādīsu.

3. Mugge (Sī)

6. Sappim (Sī)

9. Vi 3. 348 piṭṭhe.

paṭikkhittāni. Tālanāḷikerapanasalabuja-
 alābukumbhaṇḍapussaphalatipusaphala-eḷālūkāni nava mahāphalāni
 sabbañca aparāṇaṃ dhaññagatikameva. Taṃ kiñcāpi na paṭikkhittaṃ, atha
 kho akappiyaṃ anulometi, tasmā pacchābhattaṃ na kappati. Aṭṭha pānāni
 anuññātāni, avasesāni
 vettatintiṇikamātulūṅgakapiṭṭhakosambakaramandādikhu-ddakaphalapānāni
 aṭṭha pānagatikāneva. Tāni kiñcāpi na anuññātāni, atha kho kappiyaṃ
 anulomenti, tasmā kappanti. Thapetvā hi sānulomaṃ dhaññaphalarasaṃ
 aññaṃ phalapānaṃ nāma akappiyaṃ natthi, sabbaṃ yāmakālikāmyevāti
Kurundiyaṃ vuttaṃ.

Bhagavatā “anujānāmi bhikkhave cha cīvarāni khomaṃ kappāsikaṃ
 koseyyaṃ kambalaṃ sāṇaṃ bhaṅgaṃ”ti¹ cha cīvarāni anuññātāni,
 dhammasaṅgāhakattherehi tesāṃ anulomāni dukūlaṃ pattuṇṇaṃ cīnapaṭṭaṃ
 somārapaṭṭaṃ iddhimayaṃ devadattiyanti aparāni cha anuññātāni. Tatha
pattuṇṇanti pattuṇṇadese pāṇakehi sañjātavattaṃ. Dve paṭāni
 desanāmeneva vuttāni. Tiṇi koseyyassa anulomāni, dukūlaṃ sāṇassa, itarāni
 dve kappāsikassa vā sabbesaṃ vā.

Bhagavatā ekādasā patte paṭikkhipitvā dve pattā anuññātā lohapatto ca
 mattikāpatto ca. Lohathālakaṃ mattikāthālakaṃ tambalohathālakanti
 tesāmyeva anulomāni. Bhagavatā tayo tumbā anuññātā lohatumbo
 kaṭṭhatumbo phalatumboti. Kuṇḍikā kañcanako udakatumboti tesāmyeva
 anulomāni. **Kurundiyaṃ** pana “pāṇīyasaṅkhaṇīyasarāvakaṇaṃ ete
 anulomā”ti vuttaṃ. Paṭṭikā sūkarantanti dve kāyabandhanāni anuññātāni.
 Dussapaṭṭena rajjukena ca katakāyabandhanāni tesāmyeva anulomāni.
 Setacchattaṃ kilañjacchattaṃ paṇṇacchattanti tiṇi chattaṇi anuññātāni.
 Ekapaṇṇacchattaṃ tesāmyeva anulomanti iminā nayena Pāḷiṇca
 Aṭṭhakathañca anupekkhitvā aññānīpi kappiyākappiyānaṃ anulomāni
 vinayadharena veditabbāni.

68. Vinayadharo² ca puggalo vinayapariyattimūlake pañcānisaṃse
 chānisaṃse sattānisaṃse aṭṭhānisaṃse navānisaṃse dasānisaṃse

1. Vi 3. 394 piṭṭhe.

2. Vi-Ṭṭha 3. 141 piṭṭhādīsu.

ekādasānisamse labhati. Katame pañcānisamse labhati? Attano sīlakkhandhagutti-ādiṇe. Vuttañhetam—

“Pañcime bhikkhave ānisamsā vinayadhare puggale. Attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito, kukkucapakatānam paṭisaraṇam hoti, visārado saṃghamajjhe voharati, paccatthike sahadhammena suniggahitam niggaṇhāti, saddhammatṭhitiyā paṭipanno hoti”¹.

Kathamassa **attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito**? Idhekacco bhikkhu āpattim āpajjanto chahākārehi āpajjati alajjitā, aññānatā, kukkucapakatatā, akappiye kappiyasaññitā, kappiye akappiyasaññitā, kappiye akappiyasaññitā, satisammosā. Katham **alajjitāya** āpajjati? Akappiyabhāvaṃ jānantoyeva madditvā vītikkamaṃ karoti. Vuttampi cetam—

“Sañcicca āpattim āpajjati, āpattim parigūhati.
Agatigamanañca gacchati, ediso vuccati alajjipuggalo”².

Katham **aññānatāya** āpajjati? Aññānapuggalo hi mando momūho kattabbākattabbaṃ ajānanto akattabbaṃ karoti, kattabbaṃ virādhethi. Evaṃ aññānatāya āpajjati. Katham **kukkucapakatatāya** āpajjati? Kappiyākappiyaṃ nissāya kukkucce uppanne vinayadharaṃ pucchitvā kappiyaṃ ce, kattabbaṃ siyā, akappiyaṃ ce, na kattabbaṃ, ayaṃ pana “vaṭṭati”³ti madditvā vītikkamatiyeva. Evaṃ kukkucapakatatāya āpajjati.

Katham **akappiye kappiyasaññitāya** āpajjati? Acchamaṃsaṃ “sūkaramaṃsaṃ”⁴ti khādati, dīpimaṃsaṃ “migamaṃsaṃ”⁵ti khādati, akappiyabhojanaṃ “kappiyabhojanan”⁶ti bhuñjati, vikāle kālasaññāya bhuñjati, akappiyapānakaṃ “kappiyapānakan”⁷ti pivati. Evaṃ akappiye kappiyasaññitāya āpajjati. Katham **kappiye akappiyasaññitāya** āpajjati? Sūkaramaṃsaṃ “acchamaṃsaṃ”⁸ti khādati, migamaṃsaṃ “dīpimaṃsaṃ”⁹ti khādati, kappiyabhojanaṃ “akappiyabhojanan”¹⁰ti bhuñjati, kāle vikālasaññāya bhuñjati, kappiyapānakaṃ “akappiyapānakan”¹¹ti pivati. Evaṃ kappiye akappiyasaññitāya āpajjati. Katham

1. Vi 5. 236 piṭṭhe.

2. Vi 5. 279 piṭṭhe.

satisammosā āpajjati?

Sahaseyyacīvaravippavāsabhesajjacīvarakālātikkamanapaccayā āpattim̐ satisammosā āpajjati. Evamidhekacco bhikkhu imehi chahi ākārehi āpattim̐ āpajjati.

Vinayadharo pana imehi chahākārehi āpattim̐ na āpajjati. Kathaṃ **lajjitāya** nāpajjati? So hi “passatha bho, ayaṃ kappiyākappiyaṃ jānantoyeva paṇṇattivītikkamaṃ karotī”ti imaṃ parūpavādaṃ rakkhantopi nāpajjati. Evaṃ lajjitāya nāpajjati, sahasā āpannampi desanāgāminim̐ desetvā vuṭṭhānagāminiyā vuṭṭhahitvā suddhante patiṭṭhāti. Tato—

“Sañcicca āpattim̐ nāpajjati, āpattim̐ na parigūhati.

Agatigamanañca na gacchati, ediso vuccati lajjipuggalo”ti¹—

Imasmim̐ lajjibhāve patiṭṭhitova hoti.

Kathaṃ **ñāṇatāya** nāpajjati? So hi kappiyākappiyaṃ jānāti, tasmā kappiyaṃyeva karoti, akappiyaṃ na karoti. Evaṃ ñāṇatāya nāpajjati. Kathaṃ **akukkucapakatatāya** nāpajjati? Kappiyākappiyaṃ nissāya kukkucce uppanne vatthum̐ oloketvā mātikaṃ padabhājanaṃ antarāpattim̐ anāpattim̐ oloketvā kappiyaṃ ce hoti, karoti, akappiyaṃ ce, na karoti. Evaṃ akukkucapakatatāya nāpajjati. Kathaṃ **akappiye kappiyasaññitā**dīhi nāpajjati? So hi kappiyākappiyaṃ jānāti, tasmā akappiye kappiyasaññi na hoti, kappiye akappiyasaññi na hoti, suppatiṭṭhitā cassa sati hoti, adhiṭṭhātabbaṃ adhiṭṭhetai, vikappetabbaṃ vikappeti. Iti imehi chahi ākārehi āpattim̐ nāpajjati. Anāpajjanto akhaṇḍasīlo hoti, parisuddhasīlo hoti. Evamassa attano sīlakkhandho sugutto hoti surakkhito.

Kathaṃ **kukkucapakatānaṃ paṭisaraṇaṃ** hoti? Tiroraṭṭhesu tirojanapadesu ca uppannakukkucā bhikkhū “asukasmim̐ kira vihāre vinayadharo vasatī”ti dūratova tassa santikaṃ āgantvā kukkucan̐ pucchanti. So tehi katassa kammassa vatthum̐ oloketvā āpattānāpattigarukalahukādibhedan̐ sallakkhetvā desanāgāminim̐ desāpetvā, vuṭṭhānagāminiyā vuṭṭhāpetvā suddhante patiṭṭhāpeti. Evaṃ kukkucapakatānaṃ paṭisaraṇaṃ hoti.

1. Vi 5. 279 piṭṭhe.

Visārado saṅghamajjhe voharatīti avinayadharassa hi saṅghamajjhe kathentassa bhayaṃ sārājjaṃ okkamati, vinayadharassa taṃ na hoti. Kasmā? “Evaṃ kathentassa doso hoti, evaṃ na doso”ti ñatvā kathanato.

Paccatthike sahadhammena suniggahitaṃ niggaṇhātīti ettha dvidhā paccatthikā nāma attapaccatthikā ca sāsana-paccatthikā ca. Tattha Mettiyabhūmajakā ca bhikkhū vaḍḍho ca licchavī amūlakena antimavatthunā codesuṃ, ime **attapaccatthikā** nāma. Ye pana aññepi dussilā pāpadhammā, sabbete attapaccatthikā. Viparītadassanā pana Ariṭṭhabhikkhukaṇṭakasāmaṇeravesālikavajjiputtakā parūpahāra-aññāṇakaṇkhāvitaraṇādivādā mahāsaṅghikādayo ca abuddhasāsanam “Buddhasāsanam”ti vatvā katapaggahā **sāsana-paccatthikā** nāma. Te sabbe pi sahadhammena sahakāraṇena vacanena yathā taṃ asaddhammaṃ paṭiṭṭhāpetuṃ na sakkonti, evaṃ suniggahitaṃ katvā niggaṇhātīti.

Saddhammaṭṭhitiyā paṭipanno hotīti ettha pana tividho saddhammo pariyattipaṭipatti-adhigamavasena. Tattha Tepiṭakaṃ Buddhavacanam **pariyattisaddhammo** nāma. Terasa dhutaguṇā cuddasa Khandhakavattāni dve-asīti mahāvattānīti ayaṃ **paṭipattisaddhammo** nāma. Cattāro maggā ca cattāri phalāni ca, ayaṃ **adhigamasaddhammo** nāma.

Tattha keci therā “yo vo Ānanda mayā dhammo ca vinayo ca desito paññatto, so vo mamaccayena Satthā”ti iminā suttena¹ “sāsanassa pariyatti mūlan”ti vadanti. Keci therā “ime ca Subhadda bhikkhū sammā vihareyyuṃ, asuñño loko arahantehi assā”ti iminā suttena² “sāsanassa paṭipattimūlan”ti vatvā “yāva pañca bhikkhū sammāpaṭipannā saṃvijjanti, tāva sāsanam ṭhitaṃ hotī”ti āhaṃsu. Itare pana therā “pariyattiyā antarahitāya suppaṭipannassapi dhammābhisamayo natthī”ti vatvā āhaṃsu “sacepi pañca bhikkhū cattāri pārājikāni rakkhakā honti, te saddhe kulaputte pabbājetvā paccantime janapade upasampādetvā dasavaggaṃ gaṇaṃ pūretvā Majjhima-janapade upasampadaṃ karissanti, etenupāyena vīsativaggaṃ saṅghaṃ pūretvā attanopi abbhānakammaṃ katvā sāsanam vuddhiṃ

1. Dī 2. 126 piṭṭhe.

2. Dī 2. 125 piṭṭhe.

virūlhim gamayissanti. Evamayam vinayadharo tividhassapi saddhammassa ciraṭṭhitiyā paṭipanno hotī”ti. Evamayam vinayadharo ime tāva pañcānisamse paṭilabhatīti veditabbo.

Katame chānisamse labhatīti? Tassādheyyo uposatho pavāraṇā saṅghakammaṃ pabbajjā upasampadā, nissayam deti, sāmaṇeram upaṭṭhāpeti. Yēpi ime cātuddasiko, pannarasiko, sāmaggī-uposatho, saṅghe uposatho, gaṇe uposatho, puggale uposatho, suddheso, pārisuddhi, adhiṭṭhāna-uposatho nava uposathā, sabbe te vinayadharāyattā, yāpi ca imā cātuddasikā, pannarasikā, sāmaggipavāraṇā, saṅghe pavāraṇā, gaṇe pavāraṇā, puggale pavāraṇā, tevācikā pavāraṇā, dvevācikā pavāraṇā, samānavassikā pavāraṇāti nava pavāraṇā, tāpi vinayadharāyattā eva, tassa santakā, so tāsam sāmī.

Yānīpi imāni apalokanakammaṃ ñattikammaṃ ñattidutiyakammaṃ ñatticatutthakammanti cattāri saṅghakammāni, yā cāyam upajjhāyena hutvā kulaputtānaṃ pabbajjā ca upasampadā ca kātabbā, ayampi vinayadharāyattāva. Na hi añño dvipiṭakadharopi evam kātum labhati, so eva nissayam deti, sāmaṇeram upaṭṭhāpeti, añño neva nissayam dātum labhati, na sāmaṇeram upaṭṭhāpetum. Teneva “na bhikkhave ekena dve sāmaṇerā upaṭṭhāpetabbā, yo upaṭṭhāpeyya, āpatti dukkaṭassā”ti¹ paṭikkhipitvā puna anujānantenapi “anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunā ekena dve sāmaṇere upaṭṭhāpetum, yāvatake vā pana ussahati ovaditum anusāsitum, tāvatake upaṭṭhāpetum”ti byattasseva sāmaṇerupaṭṭhāpanam anuññātām. Sāmaṇerupaṭṭhāpanam paccāsīsanto pana vinayadharassa santike upajjham gāhāpetvā vattapaṭipattim sādītum labhati. Ettha ca nissayadānañceva sāmaṇerupaṭṭhānañca ekamaṅgam. Iti imesu chasu ānisamsesu ekena saddhim purimāni pañca cha honti. Dvīhi saddhim satta, tīhi saddhim aṭṭha, catūhi saddhim nava, pañcahi saddhim dasa, sabbehipetehi saddhim ekādasāti evam vinayadharo puggalo pañca cha satta aṭṭha nava dasa ekādasā ca ānisamse labhatīti veditabbo.

1. Vi 3. 110 piṭṭhe.

2. Vi 3. 116 piṭṭhe.

Mahānisaṃsamiccevaṃ, kosallaṃ vinaye sadā.
Patthentenettha kātabbo, abhiyogo punappunanti.

Iti Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgahe

Pakiṇṇakavinicchayakathā samattā.

Niṭṭhito cāyaṃ Pāḷimuttakavinayavinicchayaśaṅgaho.

Nigamanakathā

Ajjhesito narindena, sohaṃ **parakkamabāhunā**.
Saddhammaṭṭhitikāmena, sāsanujjotakārīnā.

Teneva kārīte ramme, pāsādasatamaṇḍite.
Nānādumagaṇākiṇṇe, bhāvanābhīratālaye.

Sītalūdakasampanne, vasaṃ **Jetavane** imaṃ.
Vinayaśaṅgahaṃ sārāṃ, akāsi yoginaṃ hitaṃ.

Yaṃ siddhaṃ iminā puññaṃ, yañcaññaṃ pasutaṃ mayā.
Etena puññaṃkammaṇa, dutiye attasambhave.

Tāvatiṃse pamodento, sīlacāraguṇe rato.
Alaggo pañcakāmesu, patvāna paṭhamāṃ phalaṃ.

Antime attabhāvaṃhi, Metteyyaṃ Munipuṇḍavaṃ.
Lokaggapuggalaṃ Nāthaṃ, sabbasattahite rataṃ.

Disvāna tassa dhīrassa, sutvā saddhammadesanaṃ.
Adhigantvā phalaṃ aggaṃ, sobheyyaṃ Jinaśāsananti.

Vinayaśaṅgahaṭṭhakathā niṭṭhitā.